Vladimir Nabokov

O cronică de familie

ADA SAU ARDOAREA

virtual-project.eu

VLADIMIR NABOKOV

ADA SAU ARDOAREA

O cronică de familie

Original: *Ada or Ador*: *A Family Chronicle*
(1969)

Traducere de:
HORIA FLORIAN POPESCU

virtual-project.eu

POLIROM

2004

Înafarădedomnulșidoamna Organger, câtevape

r
s
o
n
a
j
e
p
a
s
a
g
e
r
e
ș
i
u
n
n
u
m
ă
r
d
e
c
e
t
ă
ț
e
n
i
n
e
a
m
e
r

icani, toate persoanele implementționate în această

carte cu numele lor real au decedat.

(Editorul

a
m
e
r
i
c
a
n
)

PARTEA ÎNTÂI

1.

„Toate familiile fericite sunt mai mult sau mai puțin deosebite; toate familiile nefericite sunt mai mult sau mai puțin asemănătoare” spune un scriitor rus de primă mărime la începutul unui roman celebru (*Anna Arkadievici Karenina*, transfigurat în engleză de R.G. Stonelower, Mount Tabor Ltd., 1880). Afirmația n-are multe legături – sau aproape niciuna – cu povestirea ce va fi depănată acum, o cronică de familie a cărei primă parte se apropie mai mult de altă operă a lui Tolstoi, *Detstvo i otrocestvo* (*Childhood and Fatherland*, Pontius Press, 1858).

Daria („Dolly”) Durmanov, bunica lui Van pe linie maternă, era fiica prințului Peter Zemski, care ocupase postul de guvernator al provinciei americane Bras d’Or, situată în nord-estul țării noastre imense și pitorești, și se căsătorise în 1824 cu Mary O’Reilly, o irlandeză mondenă. Dolly, singurul copil la părinți, născută în Bras, s-a căsătorit în 1840, la frageda și zburdalnica vârstă de cincisprezece ani, cu generalul Ivan Durmanov, comandantul fortăreței Yukon și pașnic gentilom de provincie, cu moșii în Severn Tories (Severnîe Territorii), protectoratul mozaicat numit chiar și acum cu tandrețe Estotia „rusească”, care se îmbucă granoblastic și organic cu Canadia „rusească” sau, altfel spus, cu Estotia „franceză”, unde coloniștii francezi, precum și cei veniți din Macedonia și Bavaria, se bucură de o climă fericită sub drapelul nostru cu stele și dungi.

Totuși, moșia preferată a familiei Durmanov rămânea Raduga, situată nu departe de burgul cu același nume, dincolo de Estotilandul propriu-zis, în spațiul atlantic al continentului, fâșia dintre

eleganta Kaluga din New Cheshire, S.U.A., și nu mai puțin eleganta Ladoga, Mayne, unde soții Durmanov își aveau casa și unde se născuseră cei trei copii ai lor: un fiu care murise tânăr și celebru și o pereche de gemene nărăvașe. Dolly moștenise frumusețea și firea mamei sale, dar și predispoziția ereditară pentru gusturi excentrice și nu rareori deplorabile, reflectate bine, de pildă, în numele date fiicelor sale: Aqua și Marina („De ce nu Tofana?” se minuna generalul bonom și înzestrat *sur-royal* cu o mândrețe de coarne, râdea stăpânit, săltându-și burta, apoi încheia tușind discret, pentru a sugera detașarea – o detașare simulată, fiindcă se temea de izbucnirile de furie ale nevestei sale).

Pe 23 aprilie 1869, sub o burniță subțire și caldă, în Kaluga, orașul înverzit, Aqua, în vârstă de douăzeci și cinci de ani și chinuită de obișnuita ei migrenă de primăvară, s-a măritat cu Walter D. Veen, un bancher din Manhattan de veche obârșie anglo-irlandeză, care întreținuse mult timp o legătură amoroasă pătimașă cu Marina, legătură ce avea să fie reluată cu intermitență la puțin timp după aceea. În cursul anului 1871, Marina s-a măritat cu vărul primar al primului ei iubit, care se numea tot Walter D. Veen și era un tip cam la fel de bogat, dar mult mai obtuz.

„D”-ul din numele soțului lui Aqua venea de la Demon (o variantă a lui Demian sau Dementius) și rudele sale așa îi și spuneau. În societate era cunoscut ca Raven Veen, Veen Corbul, sau, simplu, Dark Walter, Walter cel Negru, ca să fie diferențiat de soțul Marinei, Durak Walter, Walter Prostul – sau, mai simplu, Red Veen, Veen Roșcovanul. Demon avea o pasiune dublă – colecționa vechi maeștri ai picturii și amante tinere. De asemenea, îi plăceau calamburile celor de vârstă mijlocie.

Mama lui Daniel Veen se trăgea din familia Trumbell, iar el era înclinat să explice pe larg –

dacă nu-l abătea de la subiect vreun cârcotaș înrăit – felul în care, în cursul istoriei americane, un „bull” englez a devenit un „bell” în Noua Anglie. Oricum, el „intrase în afaceri” înainte de treizeci de ani și ajunsese, cu destule opinteli, negustor de lucrări de artă în Manhattan. Nu se pricepea la pictură – cel puțin la început nu avea vocație pentru niciun fel de negustorie și nu avea de ce să zdruncine cu urcușurile și coborâșurile unui „job” averea solidă moștenită de la o serie de Veeni mult mai pricepuți și mai temerari. Recunoștea deschis că viața în mijlocul naturii nu-l atrăgea defel și, de aceea, petrecuse doar de câteva ori sfârșitul de săptămână la Ardis, conacul lui magnific de lângă Ladore, unde avusese mare grijă să stea doar la umbră. Își trăise o parte a copilăriei la o altă proprietate din nord, de pe Lacul Kitej, lângă Luga, pe care însă ulterior n-o mai vizitase decât rareori. Practic, proprietatea de lângă Luga era constituită dintr-o întindere enormă de apă, nefiresc de dreptunghiulară, dar destul de naturală, pe care cândva un biban o traversase în diagonală în jumătate de oră (îl cronometrase). Proprietatea aceasta o deținea în asociere cu vărul său, pescar pasionat în tinerețe.

Viața erotică a bietului Dan n-a fost nici complicată, nici frumoasă, dar, nu se știe cum (el a uitat repede împrejurările, așa cum uiți măsurile și prețul unui pardesiu pe care ți l-ai dorit foarte mult după ce l-ai purtat din când în când cel puțin câteva sezoane), s-a îndrăgostit – foarte convenabil – de Marina, cu a cărei familie se cunoscuse de când mai aveau moșia Raduga (vândută mai târziu domnului Eliot, om de afaceri evreu). Într-o după-amiază din primăvara lui 1871, Dan i-a cerut Marinei mâna în liftul din prima clădire cu unsprezece etaje din Manhattan. Liftul urca și cererea i-a fost respinsă cu indignare când mașinăria s-a oprit la etajul șapte (Jucării). A coborât singur și, ca să-și aline durerea, a pornit în

direcția opusă celei urmate de Fogg, într-o triplă călătorie anti-Fogg în jurul globului, adoptând de fiecare dată, asemenea unei cópii însuflețite, același itinerar. În noiembrie 1871, în timp ce-și făcea planuri pentru seară cu același cicerone rău mirositor, dar amabil, îmbrăcat într-un costum *café-au-lait* – ciceronele pe care îl mai angajase de două ori la același hotel genovez –, aerograma de la Marina (expediată cu întârziere de o săptămână via biroul lui din Manhattan, unde o secretară nouă o clasificase din neatenție într-un sertar ultrasecret cu eticheta RE AMOR) a sosit pe o tăviță de argint. Marina îi spunea că îl așteaptă să se întoarcă în America și să se mărite cu ea.

Potrivit suplimentului de duminică al unui ziar care de-abia începuse să publice pe pagina destinată benzilor desenate *Goodnight Kids* și *Nicky and Pimpernella* (încântători frați vitregi care dormeau împreună într-un pat îngust), aventuri desenate dispărute de mult – suplimentul supraviețuise împreună cu alte hârțoage în mansarda Palatului Ardis –, cununia Veen-Durmanov a fost oficiată în 1871, de ziua Sfintei Adelaida. După doisprezece ani și vreo opt luni, doi copii goi pușcă, unul cu părul negru și trupul bronzat, celălalt cu părul negru și pielea albă ca laptele, aplecați în fasciculul fierbinte de lumină solară ce pătrundea pieziș prin fereastra lucarnei sub care se aflau cutiile de carton prăfuite, au ajuns întâmplător să confrunte data aceea (16 decembrie 1871) cu o altă dată (16 august, din același an), mâzgălită anacronic cu scrisul Marinei pe colțul unei fotografii profesioniste (într-o ramă de pluș de culoarea zmeurei, plasată pe masa de scris din biblioteca soțului ei), identică în toate detaliile cu reproducerea din ziar – inclusiv capătul voalului ectoplasmic al miresei, din care o parte fusese dus de o briză din tinda bisericii peste pantalonii mirelui. Pe 21 iulie 1872, la Ardis, reședința din ținutul Ladore a tatălui prezumtiv, s-a născut o fată

și, din pricina unor rațiuni mnemonice obscure, a fost înregistrată sub numele de Adelaida. Pe 3 ianuarie 1876 a venit pe lume o altă fată, de data asta cu certitudine fiica lui Dan.

Pe lângă această veche secțiune ilustrată a stupidei publicații *Kaluga Gazette*, care continuă să apară, șugubeții noștri Pimpernel și Nicolette au găsit în același atic o cutie rotundă ce conținea ceea ce s-a dovedit a fi (potrivit lui Kim, băiatul de la bucătărie, așa cum se va înțelege mai târziu) o bucată enormă de microfilm făcut de globe-trotter, cu bazaruri pitorești, mulți heruvimi pictați și băieței pișându-se care reapăreau de trei ori, surprinși din unghiuri diferite, în nuanțe diferite ale filmului heliocolor. Firește, când începi să-ți întemeiezi o familie, nu e deloc recomandabil să expui anumite scene interioare (precum scenele de grup din Damasc, unde protagoniștii erau el și un arheolog din Arkansas, fumător înrăit de trabucuri, cu o cicatrice fascinantă pe partea ficatului, trei curve grase și prematura dropică a bătrânului Archie, cum zicea, în glumă, al treilea membru masculin al petrecerii, o bomboană de britanic). Totuși, cea mai mare parte a filmului, însoțită de însemnări pur faptice, uneori greu de localizat – din cauza semnelor de carte nesigure sau derutante lăsate în cele câteva ghiduri împrăștiate în jur a fost proiectată de Dan de mai multe ori pentru mireasa lui în timpul instructivei lor luni de miere, petrecută în Manhattan.

Dar cea mai prețioasă descoperire a celor doi puștani provenea dintr-o altă cutie de carton, care se plasa într-un strat mai vechi al trecutului. Era un mic album verde, cu flori lipite cu grijă, pe care Marina le culesese sau le obținuse în alt mod la Ex, o stațiune montană nu departe de Brig, în Elveția, unde stătuse înainte de căsătoria ei, locuind de obicei într-o cabană închiriată. Primele douăzeci de pagini erau împodobite cu plante mici, culese la întâmplare în august 1869 pe

povârnișurile de deasupra cabanei, în parcul Hotelului Florey sau în grădina sanatoriului din apropiere („căsuța mea ca o nucă”, cum îl poreclise sărmana Aqua, sau „Căminul”, cum îl identifica ipocrită Marina în notele ei despre localitate). Paginile introductive nu prezentau mare interes botanic sau psihologic, iar ultimele pagini, vreo cincizeci, rămăseseră goale, dar partea mediană, cu o vizibilă scădere a numărului de specimene, s-a dovedit a fi o mică melodramă obișnuită, interpretată de duhurile florilor moarte. Exemplarele se aflau pe o parte a foii, cu notele Marinei Dourmanoff (*sic*) *en regard*.

> *Ancolie Bleue de Alpes*, Ex en Valais, 1.IX.’69. De la un englez din hotel. „Căldărușă albastră de munte, culoarea ochilor tăi”.
>
> *Epervière auricule*. 25.X.’69, Ex, *ex* dr. Lapiner, din grădina alpină înconjurată de zid.
>
> Frunză aurie [de ginkgo]: căzută din cartea *Adevărul despre Terra*, pe care Aqua mi-a dat-o înainte de a se întoarce la Căminul ei. 14.XII.’69.
>
> Floare-de-colț artificială, adusă de noua mea infirmieră împreună cu un bilet de la Aqua, în care-mi scria că e dintr-un Pom de Crăciun „*mizernoe* și bizar” de la Cămin. 25.XII.’69.
>
> Petală de orhidee, una dintre cele nouăzeci și nouă de orhidee, dacă vreți, trimisă mie ieri, prin Poșta Specială, *c’est bien le cas de le dire*, de la Vila Armina, Alpii Maritimi. Am pus deoparte zece pentru Aqua, să le ducă la Căminul ei. Ex en Valais, Elveția. „Ningând în globul de cristal al Sorții”, cum spunea el de obicei. (Data ștearsă.)

Gentiane de Koch, rară, adusă de *lapocika* [dragul] de Lapiner din al său „*gentiarium* mut” 5.I.1870.

[pată albastră de cerneală, care a luat întâmplător formă de floare, sau o ștersătură bine făcută, cu un stilou cu vârf din pâslă] *Compliquaria compliquata* var. *aquamarina*. Ex, 15.I.’70.

Floare fantezistă din hârtie, găsită în poșetă la Aqua. Ex, 16.II.1870, confecționată de un coleg-pacient de la Căminul care nu mai este al ei.

Gentiana verna (*printanière*). Ex, 28.III.1870, de pe pajiștea cabanei infirmierei mele. Ultima zi aici.

Cei doi tineri descoperitori ai acelei comori stranii și dezgustătoare au comentat-o astfel:

„Deduc”, spuse băiatul, „trei fapte importante: că încă necăsătorita Marina și sora ei măritată au iernat în *mon lieu de naissance*, că Marina l-a avut pe propriul ei dr. Krolik, *pour ainsi dire*, și că orhideele fuseseră trimise de Demon, care prefera să rămână pe țărmul mării, străbunica lui albastră, de un albastru închis”.

„Pot adăuga”, spuse fata, „că petala provine de la banala orhidee fluture, că mama era și mai smintită decât sora ei și că floarea de hârtie scoasă atât de elegant din discuție e reproducerea perfect recognoscibilă a sănișoarei de început de primăvară, pe care anul trecut, în februarie, am văzut-o răspândită din belșug pe dealurile din zona de coastă a Californiei. Dr. Krolik, naturalistul locului, cel la care te-ai referit tu, Van, așa cum s-ar fi exprimat Jane Austen ca să insereze rapid o informație în narațiune (ți-l amintești pe Brown, nu-i așa, Smith?), a stabilit că specimenul pe care l-am adus de la Sacramento la Ardis e laba-ursului, dragul meu, nu laba mea ori a ta ori a florăresei

stabiene – aluzie pe care tatăl tău, care e și al meu, după cum susține Blanche, ar înțelege-o dintr-un foc" (pocnitură americană din degete). „O să-mi fii recunoscător", continuă ea, îmbrățișându-l, „că nu-i pomenesc numele științific. Apropo, piciorul celălalt – *le Pied de Lion* din acel biet pomuleț de Crăciun, crețișoara –, e făcut de aceeași mână, ce i-ar putea aparține unui băiat chinez foarte bolnav, venit tocmai de la Barkley College".

„Bravo ție, Pompeianella (*tu* ai văzut-o cum își presară florile în unul din albumele unchiului Dan, dar *eu* am admirat-o vara trecută într-un muzeu din Napoli). Bun, nu crezi, fetițo, că ar trebui să ne punem din nou șorturile și cămășile, să coborâm și să îngropăm sau să ardem imediat albumul? Am dreptate?"

„Ai", răspunse Ada. „Distruge și uită. Însă până la ceai mai e o oră".

Cât privește aluzia la albastru închis, ea a rămas necomentată.

Numele prințului Ivan Temnosinii, fost vicerege al Estotiei, tatăl prințesei Sofia Zemski, străstrăbunică a celor doi copii, (1755-1809) și descendent direct al cârmuitorilor iaroslavi din vremurile pre-tătare, era un nume vechi de un mileniu și însemna în rusă „albastru închis". Întâmplător, Van era imun la fiorii somptuoși ai conștiinței genealogice și indiferent la faptul că nătărăii atribuie snobismului atât semeția, cât și fervoarea. Totuși, nu putea să nu se simtă mișcat esteticește de fundalul de catifea pe care putea să-l vadă întotdeauna prin frunzișul negru al arborelui său genealogic ca pe un cer de vară omniprezent și consolator. În ultimii ani nu mai fusese în stare să-l recitească pe Proust (așa cum nu izbutise să se mai bucure niciodată de parfumul de eucalipt al aluatului turcesc) fără un val acut de suprasaturație și o arsură de perplexitate în adâncul inimii. Chiar și așa, pasajul său purpuriu preferat a rămas cel legat de numele „Guermantes", cu a cărui culoare

ultramarinul lui, aflat în vecinătate, se contopea în prisma minții sale, gâdilând plăcut vanitatea artistică a lui Van.

Culoare? Cu loare sau cu cine? Cam stângaci. Reformulează! (notă marginală, cu scrisul de dată recentă al Adei Veen).

2.

Legătura amoroasă a Marinei cu Demon Veen a început pe 5 ianuarie 1868, ziua de naștere a lui, a ei și a lui Daniel Veen, când ea avea douăzeci și patru de ani și cei doi Veeni treizeci.

Ca actriță, era complet lipsită de calitatea aceea care face ca arta mimicii să-ți taie respirația și să pară, cel puțin cât durează spectacolul, mai valoroasă decât luminile rampei, precum insomnia, fantezia ori arta arogantă. Totuși, în noaptea aceea deosebită, când zăpadă moale cădea dincolo de pluș și de decoruri, *la Durmanska* (care îi plătea marelui Scott, impresarul ei, șapte mii de dolari de aur, plus un bonus bunicel pentru fiecare contract) fusese de la începutul efemeridei de duzină (dramatizarea americană a unui celebru roman de dragoste rusesc, realizată de un condeier de duzină) atât de visătoare, de încântătoare, de entuziasmantă, încât Demon (nu *foarte* gentilom în problemele amoroase) a făcut un pariu cu vecinul lui din fotoliul de orchestră, prințul N., a mituit o serie de cabinieri și apoi, într-un *cabinet reculé* (așa cum, poate, ar fi numit în mod misterios un scriitor francez dintr-un secol anterior încăperea mică unde erau depozitate la întâmplare trompeta stricată și cercurile pentru pudel ale unui clovn uitat, alături de numeroase borcane prăfuite, cu urme de creme colorate), s-a pornit să o posede între două scene (capitolul al treilea și al patrulea din romanul martirizat). În prima parte ea se dezbrăcase după un paravan semitransparent, arătându-și doar silueta grațioasă, apăruse din nou

într-o cămașă de noapte subțire și seducătoare și petrecuse restul jalnicei scene discutând cu o doică bătrână în cizme de eschimos despre un moșier din localitate, baronul d'O. La propunerea de o înțelepciune fără margini a țărăncii, ea a scris cu o pană de gâscă, pe o noptieră cu picioare curbate și sculptate, stând pe marginea patului, o scrisoare de dragoste pe care a citit-o în cinci minute cu o voce languroasă, dar puternică, însă nu se știe pentru cine, fiindcă doica ședea picotind pe un soi de cufăr marinăresc, iar pe spectatori îi interesa mai ales cum strălucea lumina artificială a lunii pe brațele ei goale și sânii tinerei doamne, ce se înălțau și palpitau, tânjind de dor.

Înainte ca bătrâna eschimosă să iasă greoaie de pe scenă ca să ducă misiva, Demon Veen își părăsise deja fotoliul de catifea roz și se dusese să câștige pariul, sigur de reușită, fiindcă Marina, fecioară focoasă, se îndrăgostise de el în noaptea de Anul Nou, după ultimul lor dans. De altminteri, lumina lunii tropicale în care tocmai se scăldase, simțul acut al propriei sale frumuseți, pulsațiile ardente ale fecioarei imaginate și aplauzele galante ale sălii aproape pline au făcut-o deosebit de vulnerabilă la gâdilătura mustății lui Demon. În plus, avea timp din belșug să se schimbe pentru scena următoare, care începea cu un intermezzo destul de întins, interpretat de compania de balet angajată de Scotty, care-i adusese pe dansatorii ruși tocmai de la Belokonsk, din Estotia apuseană, în două vagoane de dormit. Într-o livadă splendidă, grădinari tineri și veseli, îmbrăcați – nu se știe de ce – în veșminte georgiene, își aruncau zmeură în gură, în vreme ce câteva slujnice tinere, la fel de neverosimile în șalvari (cineva gafase – probabil cuvântul „samovar" ajunsese deformat pe aerocablul agentului), culegeau nalbă mare și alune de pe crengile pomilor fructiferi. La un semn nevăzut, de origine dionisiacă, s-au lansat cu toții într-un dans vijelios – numit *kurva* sau *ribbon*

boule în programul caraghios al teatrului un dans nebunesc ai cărui hăulitori l-au făcut pe Veen (cu urechile țiuind și coapsele destinse și cu bancnota trandafirie a prințului N. în buzunar) să cadă de pe fotoliu.

Inima lui a ratat o măsură, dar n-a regretat niciodată pierderea plăcută din clipa în care ea – îmbrăcată cu o rochie roz – a intrat în livadă alergând, îmbujorată și înfierbântată, și a smuls un al treilea rând de aplauze din partea publicului, care saluta împrăștierea rapidă a transfiguranților imbecili, dar pitorești, din Lyaska – sau Iveria. Întâlnirea ei cu baronul O., care se plimba pe-afară, pe o alee lăturalnică, împintenat și în frac verde, i-a scăpat cumva lui Demon, atât de frapat a fost el de minunea scurtului abis de realitate absolută dintre două fulgurații fictive de viață contrafăcută. N-a mai așteptat sfârșitul scenei, ci a părăsit în grabă teatrul, a ieșit în noaptea înghețată, ca de cleștar, și s-a întors la casa lui din cvartalul vecin să pregătească o cină somptuoasă. Fulgii de zăpadă îi înstelaseră jobenul. În momentul când s-a dus în sania cu zurgălăi să o aducă pe noua lui amantă, ultimul act din baletul generalilor caucazieni și al cenușăreselor metamorfozate se încheiase brusc și baronul d'O., acum în frac negru și mănuși albe, îngenunchea în mijlocul scenei goale, ținând condurul din sticlă uitat de doamna sa flușturatică, care fugise de avansurile lui tardive. Spectatorii tocmiți să aplaude începeau să obosească și își priveau ceasurile când Marina, îmbrăcată cu o mantie neagră, s-a strecurat în brațele lui Demon și în sania în formă de lebădă.

Au chefuit și au călătorit și s-au certat și s-au aruncat din nou unul în brațele celuilalt. Prin iarna următoare, el a început să simtă că ea nu-i era credincioasă, dar n-a putut stabili cine îi era rivalul. Pe la jumătatea lui martie, la un dineu de afaceri cu un expert în arte plastice, un individ simpatic, uscățiv, fermecător, în haină de gală

demodată, Demon și-a înșurubat monoclul, a descuiat cu un „clic” o cutie plată, a scos din ea o mică schiță în acuarelă și a spus că i se pare (de fapt, nu se îndoia deloc, dar dorea să-i fie admirată siguranța) că e un produs necunoscut al artei delicate a lui Parmigianino. Înfățișa o fată dezbrăcată, care ținea în cupa mâinii, pe jumătate ridicată, un măr semănând cu o piersică. Fata era așezată pieziș pe un postament împodobit cu ghirlande de zorele, iar pentru cel ce o descoperise avea un farmec suplimentar, căci o evoca pe Marina, care, chemată la telefon, ieșise din baia de hotel, se cocoțase pe brațul unui fotoliu și acoperise receptorul în timp ce îl întrebase ceva pe amantul ei, dar el, Demon, n-a înțeles ce, fiindcă vocea băii înecase șoapta femeii. Baronul d’Onsky trebuia doar să arunce o privire spre umărul acela ridicat și spre anumite efecte vermiculare ale delicatei vegetații pentru a confirma bănuiala lui Demon. D’Onsky se bucura de faima că nu manifestă niciun semn de emoție estetică în prezența celei mai încântătoare capodopere; de data asta a pus lupa totuși deoparte, ca și cum și-ar fi scos o mască, și a îngăduit privirii sale nedeghizate să dezmierde mărul mătăsos și părțile cu gropițe și volute sau pe cele acoperite cu păr fin ale nudului, zâmbind năuc de încântare. E oare dispus domnul Veen să i-o vândă pe loc, vă rog, domnule Veen? Nu, domnul Veen nu-i dispus s-o facă. Skonky (poreclă dată numai de Demon) trebuie să fie mulțumit și mândru că, începând de azi, el și cu fericitul proprietar sunt singurii oameni care au admirat-o *en connaissance de cause*. Și Demon a băgat acuarela la loc, în caseta ei specială, dar, după ce și-a terminat al patrulea pahar de coniac, d’O. a insistat s-o mai vadă în fugă pentru ultima oară. Amândoi bărbații erau cam afumați și Demon s-a întrebat în sinea lui dacă asemănarea banală a acelei fete edenice cu o actriță tânără, pe care oaspetele lui o văzuse, fără

doar și poate, pe scenă în *Eugen și Lara* sau în *Corbul Lenore* (amândouă atacate în mod jenant de un critic tânăr și „dezgustător de incoruptibil”), ar trebui sau ar merita să fie comentată. N-a fost comentată: acest gen de nimfe semănau într-adevăr foarte mult între ele datorită limpezimii lor primordiale, întrucât similitudinile tinerelor trupuri ale apei sunt doar murmure ale inocenței firești și oglinzi înșelătoare, asta-i pălăria mea, a lui e mai veche, dar avem același pălărier londonez.

A doua zi, Demon își bea ceaiul la hotelul lui preferat cu o doamnă boemă – n-o mai văzuse până atunci și nu avea să o mai vadă vreodată (doamna voia să se angajeze în secția de pești și flori a unui muzeu din Boston și avea nevoie de o recomandare) –, când ea și-a întrerupt sinele volubil și le-a arătat pe Marina și Aqua, care traversau absente holul, cu o bosumflare mondenă și cu blănuri albăstrui, urmate de Dan Veen și de un teckel, și a spus:

„Curios, actrița asta îngrozitoare seamănă cu *Eva de pe clepsidrofon* din celebra pictură a lui Parmigianino”.

„Nu-i deloc celebră”, a spus Demon calm, „iar dumneata n-aveai cum s-o vezi. Nu vă invidiez”, a adăugat el. „Naivul sau naiva care-și dă seama că a călcat în noroiul unei vieți străine trăiește probabil un puternic sentiment de lehamite. Ai căpătat informațiile astea de șuetă direct de la un tip numit d’Onsky sau printr-un prieten al vreunui prieten de-al lui?”

„Prieten de-al lui”, a replicat ghinionista doamnă boemă.

Când a fost interogată, în temnița lui Demon, Marina a râs cu triluri și a țesut un păienjeniș pitoresc de minciuni, apoi a cedat și a mărturisit. S-a jurat că totul se terminase și că baronul, epavă fizică și samurai spiritual, plecase pentru totdeauna în Japonia. Demon a aflat dintr-o sursă mai de încredere că adevărata destinație a samuraiului era

micul Vatican, o stațiune romană cochetă, de unde urma să se întoarcă la Aardvark, Massa, după vreo săptămână. Însă prudentul Veen prefera să-și ucidă omul în Europa (se spunea că ramolitul, dar indestructibilul Gamaliel se străduia din răsputeri să interzică duelurile în Emisfera Vestică – zvon sau capriciu al unui președinte idealist, provocat de cafeaua solubilă, fiindcă nu avea să iasă nimic din asta) și, de aceea, Demon a închiriat cel mai rapid petroloplan disponibil, l-a ajuns din urmă pe baron (care părea în mare formă) la Nisa, l-a văzut intrând în librăria Gunter, a intrat după el și, în prezența librarului englez imperturbabil și destul de plictisit, l-a pălmuit pe baronul uluit cu o mănușă de culoarea levănțicii. Provocarea a fost acceptată, au fost aleși doi secundanți din partea locului, baronul a optat hotărât pentru săbii și, după ce o anumită cantitate de sânge autentic (polonez și irlandez – un fel de „Gory Mary" american, în jargon de bar) împroșcase două torsuri păroase, terasa văruită, șirul de trepte ce ducea în spate, la grădina împrejmuită cu zid, într-un aranjament Douglas d'Artagnan amuzant, șorțul unei lăptărese aflate oarecum întâmplător acolo și mânecile ambilor secundanți, fermecătorul Monsieur de Pastrouil și colonelul St. Alin, o canalie, cel de-al doilea gentilom i-a despărțit pe combatanții extenuați și Skonky a murit, dar nu „din cauza rănilor" (cum s-a zvonit fără temei), ci din cauza unei reacții cangrenoase întârziate a celei mai neînsemnate dintre ele, rană produsă poate de el însuși, o înțepătură în vintre care i-a provocat tulburări circulatorii, în ciuda câtorva intervenții chirurgicale desfășurate în cursul a doi sau trei ani de șederi prelungite la Aardvark Hospital din Boston, orașul unde, întâmplător, se căsătorise în 1869 cu prietena noastră, doamna boemă, acum supraveghetoare la secția de biotipuri regionale a muzeului din localitate.

Marina a sosit în Nisa la câteva zile după duel, l-a găsit pe Demon la vila lui, vila Armina, și, în extazul împăcării, niciunul nu și-a amintit să păcălească procreația. Apoi a început o extrem de *interesnoe polojenie* („situație interesantă”), care, de nu s-ar fi ivit, nici aste note chinuite nu s-ar fi înșiruit.

(Van, am încredere în gustul și talentul tău, dar suntem noi *foarte siguri* că trebuie să stăruim să ne întoarcem cu atâta *însuflețire* spre lumea asta păcătoasă, care, în definitiv, poate că a existat doar onirologic, Van? Însemnare marginală scurtă, cu scrisul Adei, din 1965, tăiată ușor cu scrisul ei tremurat de mai târziu.)

Faza asta nesăbuită a fost cea mai scurtă – a durat patru sau cinci zile –, dar nu și ultima. El a iertat-o. A adorat-o. Dorea foarte mult să se însoare cu ea, dar ea trebuia să renunțe imediat la „cariera” teatrală. I-a demascat talentul mediocru și vulgaritatea anturajului, iar Marina a strigat la el și l-a făcut brută și diavol. Pe la 10 aprilie, cea care îl îngrijea era Aqua, în vreme ce Marina se întorsese în graba mare la repetițiile pentru *Lucile*, o altă dramă execrabilă, îndreptându-se spre un alt eșec în teatrul din Ladore.

„Adio. Poate că e mai bine așa”, i-a scris Demon Marinei la mijlocul lui aprilie 1869 (scrisoarea poate fi o copie cu scrisul lui caligrafic sau originalul neexpediat), „fiindcă, oricare ar fi fost fericirea ce ar fi putut însoți căsătoria noastră și oricât de mult ar fi durat această viață fericită, există o imagine pe care n-o voi uita și n-o voi ierta. S-o lăsăm să se șteargă, draga mea. Am să ți-o repet în termeni ce pot fi apreciați de un protagonist al scenei. Plecaseși la Boston să vizitezi o mătușă bătrână – de regulă o scuză răsuflată, dar în acest caz adevărată –, iar eu mă dusesem la conacul mătușii *mele* de lângă Lolita, Texas. Într-o dimineață de februarie, devreme (cam pe la amiază *chez vous*), ți-am telefonat la

hotel dintr-o cabină telefonică de la marginea drumului, o cabină din cristal pur, pătată încă de lacrimile unei furtuni înfricoșătoare, rugându-te să zbori imediat aici, fiindcă eu, Demon, zornăindu-mi aripile șifonate și blestemând dorofonul automat, nu puteam trăi fără tine și fiindcă doream ca tu să vezi, în timp ce eu te țin în brațe, uimirea florilor din deșert la vederea ploii. Vocea ta era la mare distanță, dar dulce. Ai spus că ești în costumul Evei, stai pe fir, așteaptă să-mi pun un *penyuar*. În schimb, blocându-mi urechea, ai vorbit, presupun, cu bărbatul cu care îți petrecuseși noaptea (l-aș fi trimis pe lumea cealaltă dacă n-aș fi fost foarte dornic să-l castrez). *Iată* schița făcută de un tânăr artist din Parma într-o transă profetică, în secolul al șaisprezecelea, pentru fresca destinului *nostru* și care coincide, cu excepția mărului înspăimântătoarei cunoașteri, cu o imagine repetată în mințile a doi bărbați. Apropo, slujnica ta fugară a fost găsită de poliție aici, într-un bordel, și îți va fi expediată de îndată ce va fi îndopată bine cu mercur”.

3.

Dezastrul L (și nu vreau să spun Elevat) în *le beau milieu* al secolului trecut a produs noțiunea de Terra și, concomitent, anatemizarea ei – un efect cu adevărat surprinzător și unic. Detaliile sunt prea bine cunoscute din punct de vedere istoric și prea dezgustătoare în plan spiritual, de aceea nu vor fi tratate pe larg într-o carte ce nu se adresează grangurilor și groparilor, ci mirenilor și mironosițelor tinere.

Desigur, astăzi, după ce au trecut (mai mult sau mai puțin!) măreții ani anti-L, de iluzie reacționară, și mașinuțele noastre elegante, Faradeus să le binecuvânteze, zumzăie cât de cât

din nou, așa cum au făcut în prima jumătate a secolului al nouăsprezecelea, aspectul geografic pur al aventurii amoroase are și o latură comică, cum au și modelele incrustațiilor cu alamă, bric-à-Braques-urile și ororile din bronz aurit pe care strămoșii noștri lipsiți de umor le considerau „artă". Fiindcă, într-adevăr, nimeni nu poate nega prezența a ceva extrem de ridicol în înseși configurațiile despre care se afirma solemn că ar reprezenta harta multicoloră a Terrei. *Vedî* (adică „nu-i așa"), ceva care te face să mori de râs și anume să-ți închipui că „Rusia", în loc să fie sinonimul straniu al Estotiei, provincia americană ce se întinde de la Cercul ne-vicios Arctic până la Statele Unite propriu-zise, era pe Terra numele unei țări, transferată parcă printr-o iuțeală de *țărnă* peste hă-hăul unui ocean dublat în emisfera opusă, unde s-a lățit peste toată Tartaria de azi, de la Kurland până la Kurile! Dar (și mai lipsit de logică), dacă în termeni spațiali terrestriali Amerusia lui Abraham Milton a fost dezmembrată în componentele sale, cu apă și gheață tangibilă, care separă noțiunile mai degrabă politice decât poetice de „America" și „Rusia", în ceea ce privește timpul s-a creat o discrepanță mai complicată și mai absurdă, fiindcă, pe de o parte, istoria fiecărei părți separate a amalgamului nu se prea asemăna cu istoria fiecărei părți corespondente și, pe de altă parte, între cele două pământuri a existat, într-un fel sau altul, o breșă de până la o sută de ani, breșă marcată de încurcătura bizară produsă de indicatoarele de direcție de la intersecțiile timpului trecător, care arătau că nu *toate* cele-ce-nu-mai-există ale unei lumi corespund tuturor celor-ce-încă-nu-există ale celeilalte. Ei bine, datorită, printre altele, acestui concurs de divergențe „neinteligibile din punct de vedere științific", mințile *bien rangés* (inapte să despiedice spiridușii) au respins Terra, considerând-o o fantezie sau o fantomă, iar mințile

țicnite (gata să plonjeze în orice abis) au acceptat-o ca susținere și mărturie a propriei lor iraționalități.

Așa cum avea să constate Van Veen însuși, în perioada când se dedicase cu pasiune cercetării în domeniul terrologiei (pe atunci ramură a psihiatriei), chiar și gânditorii cei mai profunzi, filosofii cei mai puri, Paar din Chose și Zapater din Aardvark, au avut poziții divergente din punct de vedere emoțional față de posibila existență a „unei oglinzi deformante a gliei noastre deformate", așa cum s-a exprimat cu deosebit spirit eufonic un savant care dorește să-și păstreze anonimatul. (Hm! Ciudat-ciudățel, cum obișnuia să-i spună sărmana Mademoiselle L lui Gavronski. Cu scrisul Adei.)

Unii susțineau că discrepanțele și „suprapunerile false" dintre cele două lumi erau prea numeroase și prea profund împletite în ghemul evenimentelor succesive ca să nu vicieze, prin intermediul ficțiunii serbede, teoria similitudinii esențiale. Alții însă au ripostat că numai diferențele confirmă realitatea organică vie a lumii celeilalte, că asemănarea perfectă ar sugera mai curând un fenomen reflectat și, prin urmare, speculativ, și că două partide de șah cu deschideri și mutări finale identice se pot ramifica într-un număr infinit de variante pe o tablă și în *două* creiere, în orice stadiu de mijloc al dezvoltării lor irevocabil convergente.

Modestul narator trebuie să-i amintească aceste lucruri celui ce recitește, fiindcă în aprilie (luna mea preferată) 1869 (care n-a fost defel un an mirabil), în ziua de Sf. Gheorghe (potrivit memoriilor siropoase ale lui Mademoiselle Larivière), Demon Veen s-a însurat cu Aqua Durmanov – din râcă și din milă, un amestec destul de obișnuit.

A existat oare și o savoare complementară? Cu o vanitate perversă, Marina afirma în pat că simțurile lui Demon trebuie să fi fost influențate de un soi

bizar de plăcere (în sensul franțuzescului *plaisir*, care provoacă un puternic *vibrato* spinal suplimentar) „incestuoasă” (orice ar însemna acest termen) atunci când dezmierda și savura și despărțea și profana cu delicatețe, în modalități de nemărturisit, dar fascinante, carnea (*une chair*) care era a soției, dar și a amantei lui, nurii îmbinați și înviorați ai unor zâne gemene, o Aquamarina și singură, și dublă, un miraj într-un emirat, o gemă geminată, o orgie de aliterații epiteliale.

În realitate, Aqua era mai puțin frumoasă și cu mult mai scrântită decât Marina. În cursul celor paisprezece ani de căsătorie jalnică, ea a petrecut în sanatorii, cu întreruperi, o serie de sejururi din ce în ce mai lungi. O mică hartă a părții europene a Commonwealth-ului britanic – să zicem din Scoto-Scandinavia până la Riviera, Altar și Palermontovia –, precum și cea mai mare parte a S.U.A., de la Estotia și Canadia până la Argentina, ar putea fi înțepată destul de dens cu ace de gămălie purtând steagul emailat al Crucii Roșii, care marcau bivuacurile femeii în Războiul Lumilor purtat de ea. La un moment dat, Aqua plănuise să caute un minimum de sănătate („doar un pic de cenușiu, vă rog, în loc de negru uniform”) în protectorate anglo-americane cum erau Balcanii și Indiile și s-ar putea chiar să fi încercat și pe cele două continente sudice care prosperă sub dominația noastră comună. Firește că Tartaria, un infern independent, care la vremea aceea se întindea de la Marea Baltică și Marea Neagră până la Oceanul Pacific, era inutilizabilă din punct de vedere turistic, deși Ialta și Altîn Tagh aveau sonorități neobișnuit de atrăgătoare… Însă adevărata ei destinație era Terra cea Frumoasă și ea nădăjduia să ajungă acolo, zburând pe aripi lungi de libelulă, când avea să moară. Scrisorile scurte și triste adresate de la casele nebuniei soțului ei erau semnate uneori Madame Șcemiașcik-Zvukov („Sunete ce sfâșie sufletul”).

După ce a dat prima bătălie cu demența la Ex en Valais, Aqua s-a întors în America și a suferit o grea înfrângere în perioada când pe Van îl alăpta încă Ruby Black, născută Black (neagră), o doică foarte tânără, aproape un copil, care avea să înnebunească și ea, fiindcă de îndată ce veneau în strâns contact cu el (așa cum a făcut mai târziu Lucette, ca să dau un alt exemplu), toți cei iubitori, toți cei firavi erau nevoiți să cunoască nefericirea și năpasta dacă nu moșteneau o oarecare tărie, o duritate caracteristică sângelui demonic al tatălui său.

Aqua nu împlinise încă douăzeci de ani când firea ei exaltată începuse să dezvăluie o tendință morbidă. Cronologic, faza inițială a bolii ei mintale a coincis cu primul deceniu al Marii Revelații și, cu toate că ea și-ar fi putut găsi la fel de lesne o altă temă pentru iluziile și deziluziile ei, statistica arată că Marea – iar pentru unii Insuportabila – Revelație a provocat în lume mai multă demență decât preocuparea excesivă pentru religie în vremurile medievale.

Revelația poate fi mai periculoasă decât Revoluția. Minți bolnave au identificat noțiunea unei planete Terra cu aceea a altei lumi și această „Altă Lume” a fost confundată nu numai cu „Lumea Cealaltă”, ci și cu Lumea Reală din noi și de dincolo de noi. Vrăjitorii *noștri*, demonii *noștri* sunt creaturi irizate și nobile, cu gheare translucide și aripi care fâlfâie viguros, dar, în al șaselea deceniu al veacului al nouăsprezecelea, Noii Credincioși îi îndemnau pe oameni să-și imagineze o sferă unde prietenii noștri minunați se degradaseră complet, devenind doar niște monștri vicioși, niște diavoli respingători, cu scrotul negru, ca al carnivorelor, și colți de șerpi, detractori și torționari ai sufletelor de femei, în vreme ce pe partea cealaltă a aleii cosmice un curcubeu încețoșat al spiritelor angelice, locuitori ai dulcii Terra, au restaurat miturile cele mai învechite, dar

încă puternice, ale vechilor crezuri, compunând un nou aranjament pentru armoniu al cacofoniilor tuturor proniilor, protopopilor și popilor, prăsiți în mlaștinile lumii noastre mulțumite de sine.

E de-ajuns pentru scopul tău, Van, *entendons-nous*. (Notă pe margine.)

Biata Aqua, ale cărei fantezii erau în stare să îndrăgească toate modele noi ale descreierașilor și creștinilor, și-a închipuit cu claritate paradisul unui alcătuitor minor de imnuri, o Americă viitoare constituită din clădiri din alabastru cu o sută de etaje, o Americă asemănătoare unui magazin de mobilă elegantă, plin până la refuz cu șifoniere văruite și înalte și frigidere mai scunde. Ea vedea uriași rechini zburători cu ochi laterali care, într-o singură noapte, transportau pelerini prin eterul negru peste un întreg continent, îi duceau din oceanul întunecat la marea strălucitoare, înainte de a se năpusti înapoi la Seattle sau Wark. Auzea cum cutii muzicale magice vorbesc și cântă, înăbușind spaima gândului, urcând liftiera, coborând cu minerul, slăvind frumusețea și evlavia, pe Fecioară și pe Venus, în locuințele însingurașilor și sărmanilor. Forța magnetică de nemărturisit, denunțată de legiuitori răi în țara noastră nedreaptă – oh, pretutindeni, în Estotia și Canadia, în „germanul” Mark Kennensie, precum și în Manitoboganul „suedez”, în atelierul yukoneților cu cămăși roșii, precum și în bucătăria lyaskankăi cu basma roșie și în Estotia „franceză”, de la Bras d’Or la Ladore (și foarte curând în ambele Americi ale noastre și pretutindeni în celelalte continente năucite) –, a fost folosită pe Terra fără restricții, ca apa și aerul, ca bibliile și bidinelele. Cu două-trei veacuri mai înainte, Aqua ar fi fost, probabil, una dintre vrăjitoarele bune de ars pe rug.

În anii ei de studenție intermitentă, Aqua abandonase Colegiul Brown Hill, colegiu la modă, întemeiat de unul dintre strămoșii săi mai puțin onorabili, pentru a lua parte (cum era oricum la

modă) la diferite proiecte de Progres Social în Severnîe Territorii. A organizat, cu ajutorul neprețuit al lui Milton Abraham, o farmacie Phree în Belokonsk și acolo s-a îndrăgostit foarte tare de un bărbat însurat, care, după ce i-a oferit o vară de pasiune de parvenit în a sa *garçonnière* din Camping Ford, a preferat să renunțe la ea și să nu-și pericliteze poziția socială într-un oraș filistin, unde oamenii de afaceri jucau „golf" duminica și făceau parte din „loji". Cumplita boală, diagnosticată cu aproximație în cazul ei – și în cel al altor oameni nefericiți – ca „formă extremă de manie mistică, asociată cu existalienare" (altminteri nebunie curată), a cuprins-o treptat, cu intervale de liniște extatică, cu zone intermitente de sănătate mintală precară, cu vise neașteptate ale certitudinii-veșniciei, care au devenit apoi tot mai rare și mai scurte.

După moartea ei, în 1883, Van a calculat că în cursul a treisprezece ani, socotind fiecare moment de presupusă prezență, vizitele deprimante făcute la diferitele ei spitale, precum și aparițiile ei subite și tumultuoase în miez de noapte (luptându-se cu soțul ei sau cu firava, dar agila guvernantă englezoaică tot drumul pe scări, până sus la etaj, unde era întâmpinată cu bucurie nebună de bătrânul *appenzeller*, și reușind în cele din urmă să ajungă în camera copiilor, fără perucă, fără papuci, cu unghiile însângerate), el o văzuse sau fusese cu adevărat lângă ea un interval de timp a cărui lungime nu depășea perioada gestației umane.

Aqua a simțit curând că Terra, Terra îndepărtată și trandafirie, se învăluie în neguri sinistre. Dezintegrarea ei s-a produs pe etape, ca o coborâre într-un puț adânc, fiecare etapă fiind mai sfâșietoare decât cea anterioară, întrucât creierul omului poate deveni cea mai bună cameră de tortură dintre toate cele pe care el le-a inventat, instituit și folosit în milioane de ani, în milioane de ținuturi, pe milioane de creaturi ce urlă de durere.

A căpătat o sensibilitate bolnăvicioasă la limbajul apei de la robinet, care uneori (așa cum face sângele în circuitul sangvin înainte ca omul să adoarmă) se face ecoul unui fragment de vorbire umană ce zăbovește în urechi în timp ce te speli pe mâini după niște cocteiluri cu străini. Când a observat pentru prima oară această reluare imediată, prelungită și, în cazul ei, destul de palpitantă și batjocoritoare – dar, de fapt, cu totul inofensivă – a cutărui sau cutărui discurs recent, s-a simțit măgulită la gândul că ea, sărmana Aqua, a descoperit întâmplător o metodă atât de simplă pentru înregistrarea și transmiterea vorbirii, în vreme ce tehnologii (așa-numiții mintoși) din toată lumea încercau să facă utile pentru public și rentabile din punct de vedere comercial telefoane hidrodinamice extrem de complicate și încă foarte scumpe, precum și alte dispozitive nenorocite ce urmau să le înlocuiască pe cele ce se duseseră *k certiam sobacim* („dracului”, în rusă) odată cu interzicerea unei „lambre” ce nu merită să mai fie amintită. Totuși, curând volubilitatea robinetelor perfectă ritmic, dar cu verbul destul de neclar, a început să dobândească prea mult sens pertinent. Pe măsură ce-și sporea claritatea dicțiunii, apa de la robinet, apa care curgea, devenea tot mai deranjantă. Apa cuvânta curând după ce Aqua ascultase o persoană sau fusese sub influența unei persoane care vorbea energic și expresiv – fără a i se adresa neapărat ei –, o persoană cu voce repezită caracteristică și cu intonații ale frazei foarte individualizate sau foarte străine, trăncăneala obligatorie a unui narator la o petrecere infectă sau solilocviul fluent dintr-o piesă de teatru plicticoasă sau vocea încântătoare a lui Van sau un crâmpei de poezie auzit la o prelegere, băiatul meu, scumpul meu, dragostea mea, fie-ți milă, dar mai ales poezia italiană mai fluidă și *flou*, de pildă cântecelul recitat între ciocănitul genunchilor și ridicarea palpebrei de un

doctor bătrân, pe jumătate rus, pe jumătate țicnit, doctor, doc, toc, cânticel, cretinel, *ballatetta*, *deboletta… tu*, *voce sbigottita… spigotty e diavoletta… de lo cor dolente… con ballatetta va… va… della strutta*, *destruttamente… mente… mente…* oprește înregistrarea sau ghidul va continua să demonstreze, așa cum a făcut chiar în dimineața asta în Florența, că o columnă năroadă comemorează, spunea el, „ulmul” căruia i-a dat frunza când l-au cărat pe lângă el pe Sf. Zeus, mort și greu ca un bolovan, prin umbra treptată, treptată; sau baba-hârca din Arlington turuindu-i fără încetare soțului ei tăcut, în timp ce viile treceau în viteză pe lângă ei și chiar în tunel (nu pot să-ți facă așa ceva, să le spui, Jack Black, să le spui neapărat…). Apa curgând în cadă (sau la duș) îi semăna prea tare lui Caliban și nu vorbea clar – sau poate era prea brutal de nerăbdătoare să emită torentul fierbinte și să se descotorosească de ardoarea infernală și nu o mai interesa pălăvrăgeala –, dar șuvoiașele bolborosinde au devenit tot mai ambițioase și mai odioase și când, la primul ei „cămin”, l-a auzit pe unul dintre cei mai detestabili doctori itineranți (cel care-l cita pe Cavalcanti) cum turna guraliv în bideul ei detestabil instrucțiuni detestabile într-o germană înfășurată în rusă, s-a hotărât să nu mai deschidă deloc robinetul de apă.

Dar și faza asta a trecut. Suprimările locvacității tizului ei au fost înlocuite de alte cazne, atât de complet încât în timpul unui interval de luciditate, când a deschis întâmplător cu mâna ei mică și lipsită de putere un robinet de lavoar ca să bea o gură de lichid, izvorul de apă călduță a replicat în propriul său dialect, fără urmă de viclenie sau maimuțărire: *Finito*! Acum o chinuia cumplit formarea găurilor negre și moi (*iami*, *iamișci*) în mintea ei, între sculpturile tot mai întunecate ale gândului și amintirii. Panica mintală și suferința fizică și-au strâns mâinile lor roșii-negre, una

făcând-o să se roage pentru sănătatea minții, cealaltă să pledeze pentru moarte. Obiectele confecționate de om și-au pierdut semnificația sau au căpătat conotații monstruoase. Umerașele erau, de fapt, umerii tellurienilor decapitați, cutele unei pături pe care o azvârlise din patul ei cu picioarele o priveau îndurerate cu un urcior pe pleoapa coborâtă și cu dojană sumbră în răsfrângerea vlăguită a unei buze livide. Efortul de a înțelege informația transmisă cumva oamenilor de geniu de limbile unui ceasornic sau ornic a devenit la fel de lipsit de speranță ca și încercarea de a descifra limbajul semnelor unei societăți secrete sau psalmodia chinezească a acelui student tânăr, cu o chitară nechinezească, pe care-l cunoscuse pe vremea când ea sau sora ei dăduseră naștere unui prunc mov. Însă nebunia ei, măreția nebuniei ei păstra totuși cochetăria patetică a unei regine nebune: „Doctore, cred că în curând o să am nevoie de ochelari, știu și eu” (râs arogant), „Nu-mi dau seama ce spune ceasul meu de la mână… Pentru numele lui Dumnezeu, spune-mi ce zice el! Ah! Patru și jumătate – jumătate de ce? Nu contează, nu contează, «nu» și «contează» sunt gemeni, eu am o soră geamănă și un fiu geamăn. Știu că vrei să-mi examinezi pubidendronul, trandafirul alpin păros din albumul *ei*, cules acum zece ani” (arătându-și cele zece degete, voioasă, cu mândrie, zece-i zece, nu-i așa?!).

Apoi supliciul a sporit, a devenit insuportabil de compact și a căpătat dimensiuni coșmarești, făcând-o să urle și să vomite. A vrut (și i s-a permis, binecuvântat fie bărbierul spitalului, Bob Bean!) să-și radă pletele negre, să rămână doar cu niște mici ghimpi acvamarin, fiindcă buclele îi pătrundeau *în* craniul poros și se cârlionțau în interior. Fragmente de cer sau de zid se desprindeau ca dintr-un *puzzle*, oricât de îngrijit ar fi fost asamblate, dar o zdruncinătură provocată de neatenție sau cotul unei infirmiere pot deranja cu

atâta ușurință acele fragmente subțiri, care deveneau goluri ininteligibile ale unor obiecte anonime sau dosul anonim al jetoanelor de Scrabble, pe care ea nu putea să le întoarcă deloc cu partea însorită în sus, fiindcă mâinile îi fuseseră legate de un infirmier cu ochii negri, că ai lui Demon. Dar imediat panica și patima, ca o pereche de copii într-un joc zgomotos, emiteau un ultim hohot de râs și se-ndepărtau în fugă, ducându-se să se manipuleze reciproc în dosul unui tufiș, ca în *Anna Karenina*, romanul contelui Tolstoi, și din nou, o vreme, un scurt răgaz, în casă se așternea liniștea și mama lor avea același nume de botez ca și mama ei.

Într-o vreme, Aqua a crezut că un prunc de sex bărbătesc, născut mort, în vârstă de jumătate de an, un mic fetus mirat, un pește din cauciuc pe care-l produsese în baie, într-un *lieu de naissance* marcat clar în visele ei cu un X, după ce schiase în plină viteză și se zdrobise de o buturugă de zadă, fusese, cum-necum, salvat și îi fusese adus la Nusshaus împreună cu urările de bine ale surorii ei, înfășat în vată îmbibată cu sânge, dar perfect viu și sănătos, ca să fie înregistrat drept fiul său, Ivan Veen. În alte momente părea convinsă că pruncul era al surorii ei și fusese născut în afara căsătoriei, în timpul unui viscol istovitor și totuși foarte romantic, într-un refugiu montan pe Sex (Scex) Rouge, unde dr. Alpiner, medic generalist și iubitor de gențiene, stătea în mod providențial, așteptând lângă o sobă înroșită și butucănoasă să i se usuce cizmele. După aproape doi ani (în septembrie 1871 – creierul ei orgolios reținea încă duzini întregi de date), s-a produs o oarecare confuzie. După ce evadase din noul *ei* refugiu și ajunsese într-un fel sau altul la conacul de neuitat al soțului său (imită un străin: „*Signor Konduktor*, *vrei merg Lago di Luga*, *ține parai*!”), a profitat de faptul că lui i se făcea masaj în solariu, a intrat tiptil în fostul lor dormitor și a trăit un șoc foarte plăcut: pudra *ei* de

talc, într-un recipient pe jumătate plin, cu o etichetă colorată pe care scria „Quelques Fleurs”, se afla încă pe noptieră; cămașa *ei* de noapte preferată, roșie-portocalie, zăcea mototolită pe carpeta din fața patului. Aqua a înțeles că doar un coșmar negru și scurt îi șterse din memorie faptul radios că ea dormise tot timpul lângă soțul ei, de la ziua de naștere a lui Shakespeare, o zi ploioasă și verde, dar pentru majoritatea celorlalți oameni, vai, asta însemna că Marina (după ce G.A. Vronski, cineastul, o părăsise pe Marina pentru altă *Hristoşik* cu gene lungi, așa cum le numea el pe toate starletele frumoase) concepuse, *c'est bien le cas de le dire*, ideea strălucită de a-l convinge pe Demon să divorțeze de Aqua nebuna și să se însoare cu Marina, care credea (în mod fericit și corect) că e din nou gravidă. Marina petrecuse cu el o lună *rukuliruiuşcii* cu el la Kitej, dar, când ea și-a divulgat plină de sine intențiile (chiar înainte ca Aqua să sosească), el a dat-o afară din casă. Totuși, mai târziu, în ultima rundă scurtă a unei existențe inutile, Aqua s-a eliberat de toate acele amintiri ambigue și s-a pomenit că tot citește și recitește, înfrigurată și încântată, scrisorile fiului ei într-o *sanastoria* luxoasă din Centaur, Arizona. El îi scria invariabil în franceză și o numea *petite maman* și îi descria școala nostimă unde va locui după ce va împlini treisprezece ani. Urechile îi țiuiau noaptea, în timpul noilor și ultimelor, ultimelor ei insomnii pline de planuri, dar ea îi auzea vocea și se simțea alinată. De obicei o numea mami sau mama, punând accentul pe ultima silabă în engleză, pe prima în rusește. Cineva spusese că tripleții și dracunculii heraldici apăreau deseori în familiile trilingve, dar acum nu mai exista *absolut* nicio îndoială (excepție făcând mintea odioasă a demult defunctei Marina, unde sălășluia iadul) că Van era fiul *ei* iubit, *al ei*, al lui Aqua.

Știa că fericita stare de repaus mintal perfect n-avea cum să dureze și, cum nu voia să suporte o altă recidivă, a făcut ceea ce făcuse un alt pacient în Franța cea îndepărtată, la un „cămin” mult mai puțin luminos și agreabil. Un anumit dr. Froid, unul dintre centaurii administrativi, care se poate să fi fost fratele emigrant, cu numele de pe pașaport schimbat, al lui dr. Froit de Signy-Mondieu-Mondieu din Ardeni, sau mai probabil, același om, fiindcă amândoi proveneau din Vienne, Isère, și erau singuri la părinți (cum era și fiul ei), a elaborat sau mai degrabă a reînviat metoda de tratament care urmărea să instituie un sentiment de „grup” și să-i determine pe pacienții cei mai ascultători să ajute personalul medical dacă „această idee îi atrăgea”. La rândul ei, Aqua a repetat cu exactitate trucul inteligent al Eleonorei Bonvard și anume a ales să facă paturile și să spele polițele de sticlă. Astoriul din St. Taurus sau cum s-o fi numit (cui ce-i pasă? lucrurile neînsemnate se uită foarte repede când plutești în non-existența infinită) era probabil mai modern, cu o panoramă deșertică mai rafinată decât horspitalul casă-a-groazei Mondefroid, dar în ambele locuri un pacient dement putea să fie cu ușurință mai isteț decât un pedant imbecil.

În mai puțin de o săptămână, Aqua a adunat peste două sute de tablete cu efecte diferite. Pe cele mai multe le cunoștea: sedativele slabe și cele ce te scoteau din circulație de la opt seara până la miezul nopții, câteva soiuri de somnifere puternice, care te lăsau cu membrele moi și capul de plumb după opt ore de neființă, un medicament foarte plăcut în sine, dar puțintel letal dacă se combina cu o dușcă de detergent lichid, detergent cunoscut în comerț sub numele de Morona, dar și o pilulă purpurie și dolofană ce-i amintea – a trebuit să râdă – de cele folosite de țigăncușa vrăjitoare din povestirea spaniolă (adorată de școlărițele din Ladore) pentru a-i adormi pe vânători și pe ogarii

lor la deschiderea sezonului de vânătoare. Ca nu cumva vreun băgăcios să o învie în mijlocul procesului de plutire spre depărtări, Aqua a socotit că trebuie să-și asigure o perioadă maximă de letargie netulburată, dar nu într-o seră, ci într-un loc mai ferit, iar îndeplinirea celei de-a doua părți a proiectului a fost simplificată și încurajată de un alt agent sau o altă copie a Profesorului din Isère, un anume dr. Sig Heiler, despre care lumea vorbea cu venerație, spunând că e un tip formidabil, că aduce a geniu, așa cum se spune de obicei despre berea botezată că aduce a bere. Se presupunea că pacienții care dovedeau, prin anumite zvâcniri ale pleoapelor și ale altor părți cvasisecrete aflate sub controlul studenților mediciniști, că încep să-l viseze pe Sig (un bătrânel puțin diform, dar nu lipsit de frumusețe) în chip de „papa Sfic”, cel ce șfichiuia subretele peste șezut și se servea semeț de scuipătoare, sunt pacienți în curs de însănătoșire și, în consecință, li se permitea să participe după deșteptare la activități normale în aer liber, cum sunt, de pildă, picnicurile. Vicleana Aqua a avut o zvâcnire, a simulat un căscat, și-a deschis ochii ei albaștri (între albastrul deschis al irisului și pupila neagră ca tăciunele se realiza un contrast uimitor – o moștenea în privința asta pe Dolly, mama ei), și-a pus pantaloni galbeni și un bolerou negru, s-a plimbat printr-un crâng de pini, a făcut autostopul, arătând direcția cu degetul mare, s-a urcat într-un camion mexican, a găsit o râpă convenabilă într-un desiș de stejari pitici și acolo, după ce a scris un bilet scurt, a început să înghită placid, din palma făcută căuș, conținutul multicolor al sacoșei sale, ca orice fată rusoaică de la țară *lakomiaşciaiasia iagodami* (ospătându-se cu bobițe de fructe) culese din crâng ceva mai înainte. A zâmbit, delectându-se visătoare cu gândul (foarte „kareninian” ca tonalitate) că dispariția ei îi va afecta pe oameni la fel de profund ca decesul subit, misterios și niciodată explicat al unei benzi desenate dintr-o

gazetă de duminică pe care ai cumpărat-o ani la rând. A fost ultimul ei zâmbet. A fost descoperită mult mai repede – dar și ea murise mult mai repede – decât s-ar fi crezut și Siggy cel înzestrat cu spirit de observație, care era încă în pantalonii kaki, scurți și burlăniți, a raportat că sora Aqua (cum îi spuneau cu toții, nu se știe de ce) zăcea, ca și cum ar fi fost înmormântată în stil preistoric, în poziție de *fetus-in-utero*, comentariu ce le-a părut relevant studenților săi, așa cum le va părea și alor mei.

Ultimul bilet găsit asupra ei și adresat soțului și fiului ei ar fi putut proveni de la persoana cea mai sănătoasă la minte de pe pământul ăsta sau de pe oricare altul.

> *Aujourd'hui* (*heute*-toity!), eu, jucăria cu ochi ce se rostogolesc, mi-am câștigat dreptul psihkitsch să mă bucur împreună cu Herr Doktor Sig, Sora Medicală Joan cea Groaznică și câțiva „pacienți" de o petrecere câmpenească în învecinatul *bor* (pădure de pini), unde am remarcat veverițele ce seamănă cu sconcsul, Van, aceleași pe care strămoșul tău Albastru-închis le-a importat în Parcul Ardis, pe unde, fără îndoială, te vei plimba și tu cândva. Limbile unui ceas, chiar când sunt dereglate, trebuie să știe și să-i permită celui mai mic și mai mut ceas de mână să știe unde se află ele de fapt, altminteri cadranul e doar o față albă cu mustață falsă. Tot astfel, *celovek* (omul) trebuie să știe unde se află și să le permită și altora să știe, altminteri el nu e nici măcar un *klok* (bucată) dintr-un *celovek*, nu e niciun el, nicio ea, micul meu Van, ci e doar „un sfârc", cum spunea de obicei sărmana Ruby despre sânul ei drept, care era minuscul. Eu,

> sărmana *Princesse Lointaine*, acum *très lointaine*, nu știu unde mă aflu. Prin urmare, trebuie să cad. Așadar, adio, dragul meu, dragul meu fiu, și rămas-bun, sărmane Demon, eu nu știu data sau anotimpul, dar e o zi rezonabil de frumoasă și, fără îndoială, venită la timp, cu o mulțime de furnicuțe adorabile, care stau la coadă ca să ajungă la pilulele mele drăgălașe.
>
> [Semnat] Sora surorii mele care
> *teper iz ada* („acum a ieșit din iad”)

„Dacă vrem să vedem limba cadranului solar al vieții”, a comentat Van, dezvoltând metafora în grădina de trandafiri a conacului Ardis la sfârșitul lui august 1884, „trebuie să ne aducem mereu aminte că omul își dovedește tăria, demnitatea și încântarea jignind și disprețuind umbrele și stelele care-și ascund secretele de noi. Doar ridicola putere a suferinței a făcut-o să capituleze. Și mă gândesc adesea că ar fi fost cu atât mai plauzibil din punct de vedere estetic, extatic, estotial dacă ea ar fi într-adevăr mama mea”.

4.

La mijlocul secolului douăzeci, Van a început să-și reconstruiască trecutul profund și a observat în scurt timp că detaliile fragedei sale copilării care contau cu adevărat (pentru scopul special urmărit de reconstrucție) puteau fi tratate cel mai bine – și rareori nu puteau fi *doar* tratate – când reapăreau în diferite faze ulterioare ale adolescenței și tinereții, ca juxtapuneri neașteptate ce reînsuflețeau partea și, concomitent, dădeau viață întregului. Iată de ce prima lui dragoste are aici

prioritate față de prima lui rană dureroasă sau față de primul lui coșmar.

De-abia trecuse de treisprezece ani. Până atunci nu părăsise niciodată tihna și siguranța acoperișului patern. Până atunci nu înțelesese că „tihna și siguranța" de acest gen s-ar putea să nu fie chiar sigure, că s-ar putea să fie doar o metaforă introductivă banală într-o carte despre un băiat și o școală. La câteva cvartale de școală, o văduvă, doamna Tapirov, care era franțuzoaică, dar vorbea englezește cu accent rusesc, avea un magazin de obiecte de artă și mobilă mai mult sau mai puțin veche. I-a vizitat magazinul într-o zi senină de iarnă. Vaze de cristal cu trandafiri purpurii și flori de ochiul-boului cafenii cu auriu erau așezate ici și colo în partea din față a magazinului – pe o consolă din lemn aurit, pe un sipet lăcuit, pe polița unui scrin sau pur și simplu de-a lungul treptelor acoperite de covor, care duceau la etajul următor, unde șifoniere mari și servante aspectuoase, dar de un gust îndoielnic, închideau în semicerc un ansamblu de harpe. Van s-a convins că florile erau artificiale și faptul că aceste imitații flatează întotdeauna exclusiv ochiul, însă nu copiază și senzația de carne a petalei și a frunzei vii, i s-a părut straniu și derutant. A doua zi s-a dus să ia obiectul (acum, după ce trecuseră optzeci de ani, nu și-l mai amintea), cel pe care-l dăduse la reparat sau ca să se facă o copie, dar acesta nu era gata sau copia nu fusese încă făcută. A atins în trecere un trandafir pe jumătate deschis și vârfurile degetelor lui, care se așteptaseră să întâlnească textura sterilă, au fost surprinse când viața răcoroasă le-a sărutat cu buzele țuguiate. „Fiica mea", a spus doamna Tapirov, sesizându-i uimirea, „pune întotdeauna un buchet de flori adevărate printre cele artificiale, *pour attraper le client*. Dumneata ai tras jokerul". În timp ce pleca, acolo a intrat o școlăriță în palton gri, cu bucle castanii care-i cădeau pe umeri și cu un chip

frumos. Cu alt prilej (fiindcă restaurarea unei alte părți a lucrului – o ramă, probabil – a durat foarte mult sau fiindcă întregul articol s-a dovedit în cele din urmă imposibil de obținut), a văzut-o ghemuită cu cărțile ei de școală într-un fotoliu – o mobilă a familiei printre cele de vânzare. Nu i-a vorbit niciodată. A iubit-o nebunește. Cel puțin un semestru.

A fost o iubire firească și misterioasă. Mai puțin misterioase și mai grotești au fost pasiunile în mare vogă la Riverlane în 1883, pasiuni pe care câteva generații de directori nu izbutiseră să le stârpească. Fiecare dormitor își avea „fetița" lui. Un băiat isteric din Uppsala, sașiu, cu gura slobodă și membre aproape anormal de împiedicate, dar cu textura pielii minunat de delicată și farmecul inefabil al rotunjimilor Cupidonului lui Bronzino (Cupidonul cel mare, pe care un satir îl descoperă încântat în alcovul unei doamne), a fost foarte prețuit și torturat de băieții străini, majoritatea greci și englezi, conduși de Cheshire, asul rugbiului, și, mai din bravadă, mai din curiozitate, Van și-a biruit scârba și a asistat indiferent la orgiile lor. Totuși, a abandonat curând surogatul ăsta în favoarea unei distracții mai firești, dar la fel de nemiloase.

Femeia mai în vârstă care vindea zahăr de orz și reviste *Lucky Louse* în prăvălia din colț, unde prin tradiție accesul elevilor nu era strict interzis, angajase întâmplător o tânără asistentă și Cheshire, fiul unui lord prosper, se convinsese repede că târfulița asta grăsuță putea fi avută pentru un dolar verde rusesc. Van a fost printre primii care s-au bucurat de grațiile ei, oferite după ora închiderii în semiîntuneric, în spatele prăvăliei, printre coșuri mari și saci. I-a spus fetei că are șaisprezece ani și e libertin, deși avea paisprezece ani și era virgin, ceea ce s-a dovedit o sursă de stânjeneală pentru fanfaronul nostru atunci când a încercat să-și ascundă lipsa de experiență trecând vijelios la

acțiune, dar reușind doar să descarce pe preșul ce sta de obicei la intrare ceea ce ea l-ar fi ajutat bucuroasă să reverse înăuntru. Treburile au mers mai bine șase minute mai târziu, după ce Cheshire și Zographos terminaseră, dar de fapt Van a început să se desfete cu frăgezimea ei, cu strânsoarea ei dulce și blândă și cu ondulările ei entuziaste abia la următoarea partidă de acuplare. Van știa că e doar o curvetă durdulie, așa că îi îndepărta fața cu cotul când fata încerca să-l sărute, după ce el terminase, și controla cu o mișcare rapidă a mâinii dacă portofelul se mai află în buzunarul de la șold, așa cum văzuse că face Cheshire, dar, oricum, când ultima dintre cele vreo patruzeci de convulsii se produsese și se stinsese în curgerea obișnuită a timpului demolator, iar trenul lui gonea spre Ardis pe lângă ogoarele negre și verzi, s-a pomenit că ajunge să confere sărmanei ei imagini o nebănuită poezie – mirosul de bucătărie al brațelor ei, genele umede în scăpărarea neașteptată a brichetei lui Cheshire și chiar pașii scârțâitori ai bătrânei doamne surde, doamna Gimber, în dormitorul ei de la etaj.

Într-un compartiment elegant de clasa întâi, cu mâna înmănușată băgată în chinga laterală din catifea, se simțea un adevărat om de societate și trecea în revistă priveliștea minunată care luneca minunat pe lângă tren. Și, uneori, privirile rătăcitoare ale pasagerului se opreau o clipă, când descoperea în interiorul lui, undeva jos, o dorință arzătoare, care, bănuia el (în mod corect, mulțumesc lui Log), era doar o minoră iritație a epiteliului.

5.

La începutul după-amiezii, Van coborî cu două geamantane în liniștea însorită a gării rurale de

unde un drum șerpuit ducea la Palatul Ardis, pe care îl vizita pentru prima oară. Într-o miniatură născută de propria-i imaginație, văzuse un cal înșeuat pregătit pentru el, dar aici nu-l aștepta nici măcar o cabrioletă. Șeful gării, un bărbat voinic și ars de soare, în uniformă cafenie, era sigur că se așteptau să vină cu trenul de seară, care era mai lent, dar avea vagon-restaurant. O să sune în câteva clipe la Palatul Ardis, a adăugat el în timp ce-i dădea semnalul de plecare mecanicului de locomotivă îngrijorat. Deodată, de peron s-a apropiat o birjă și o doamnă cu părul roșu, care-și ducea în mână pălăria de pai și râdea de propria-i grabă, s-a repezit spre tren și a reușit să urce în ultima clipă. Van s-a hotărât să folosească mijlocul de transport pe care i-l pusese la dispoziție o cută întâmplătoare în textura timpului și s-a instalat în bătrâna *calèche*. Călătoria de o jumătate de oră n-a fost deloc neplăcută. Birja l-a purtat prin păduri de pini și peste ravene stâncoase, cu animale și cu păsări care cântau în arbuștii înfloriți. Stropi de soare și umbre dantelate lunecau peste picioarele lui și împrumutau o scânteiere verde nasturelui de alamă – lipsit de geamănul său – de pe spatele hainei pe care o purta vizitiul. Au trecut prin Torfianka, un cătun feeric, compus din trei sau patru izbe, un atelier de reparat donițe și o fierărie îmbrăcată-n iasomie. Birjarul a făcut semn cu mâna unui prieten nevăzut și micul vehicul sensibil s-a mișcat într-o parte, în armonie cu gestul lui. Acum înaintau în goană printre ogoare, pe un drum de țară plin de praf. Drumul cobora și se cocoșa din nou și la fiecare urcuș vechiul taxi punctual încetinea, ca și cum ar fi fost gata să adoarmă și își biruia în silă slăbiciunea.

S-au hurducat pe piatra de râu din Catun, un sat pe jumătate rusesc, și șoferul a salutat din nou, de data asta făcându-i semn cu mâna unui băiat cocoțat într-un cireș. Mestecenii s-au despărțit, lăsându-i să traverseze un pod vechi. Ladore,

castelul său negru în ruine, cocoțat pe un vârf de stâncă, și, ceva mai la vale, acoperișurile sale multicolore și vesele se zăreau deja – și, mult mai târziu în cursul vieții, aveau să fie văzute de el de nenumărate ori.

Când drumeagul a intrat în Parcul Ardis, vegetația a căpătat imediat un aspect mai sudic. La cotitura următoare a apărut și conacul romantic de pe colina domoală, cel din vechile romane de dragoste. Era o casă boierească superbă, cu trei etaje, construită din cărămidă deschisă la culoare și piatră de nuanță purpurie, iar în anumite lumini nuanțele și materia lor păreau să-și alterneze efectele. Însă, în ciuda diversității, măreției și însuflețirii arborilor care înlocuiseră de multă vreme cele două șiruri regulate de puieți stilizați (mai degrabă adăugate de mintea arhitectului decât văzute de un ochi de pictor), Van a recunoscut Palatul Ardis, așa cum era înfățișat în acuarela veche de două sute de ani atârnată pe un perete din camera de toaletă a tatălui său: conacul se înălța pe o ridicătură ce domina o pajiște abstractă, cu doi oameni micuți cu tricornuri, care stăteau de vorbă în apropierea unei vaci stilizate.

Când a ajuns Van, niciun membru al familiei nu era acasă. Un servitor i-a ieșit în întâmpinare și i-a luat calul. Van a pătruns în arcada gotică a holului, unde Bouteillan, bătrânul majordom, care acum purta – contrar eticii profesionale – mustață (vopsită într-un cafeniu dens, ca de sos), l-a întâmpinat cu o încântare manifestă în gesticulație – odinioară fusese valetul tatălui lui Van. „*Je parie*”, a spus el, „*que Monsieur ne me reconnaît pas*” și s-a apucat să-i amintească lui Van ceea ce Van își amintise și singur: farmannikinul (un fel deosebit de zmeu fără coadă, format din două sau mai multe cutii fără fund, care în ziua de azi nu mai poate fi întâlnit nici măcar în cele mai mari muzee ce găzduiesc jucării din trecut) înălțat într-o zi cu ajutorul lui Bouteillan deasupra unei pajiști

presărate cu piciorul cocoșului. Amândoi își înălțaseră privirile: micuțul dreptunghi roșu a atârnat o clipă pieziș pe cerul albastru de primăvară. Palatul era renumit pentru tavanele sale pictate. Era prea devreme pentru ceai. Ar dori Van ca el sau o slujnică să-l ajute să-și desfacă bagajele? Da, da, una dintre slujnice, a spus Van, întrebându-se repede ce articol din bagajul unui elev ar putea să impresioneze o servitoare. Tabloul lui Ivory Revery goală (un model)? Cui ce-i păsa acum, când era bărbat?

La sugestia majordomului, s-a dus să facă un *tour du jardin*. În vreme ce urmărea o potecă șerpuitoare, pășind fără zgomot pe nisipul fin și trandafiriu în pantofii moi, de cauciuc, ai uniformei școlare, Van a dat peste o persoană pe care a recunoscut-o dezgustat – era fosta lui guvernantă franțuzoaică (locul colcăia de stafii!). Ea stătea pe o bancă verde, sub liliecii persani, cu umbrela de soare într-o mână și o carte în cealaltă, carte din care îi citea cu glas tare unei fetițe ce se scobea în nas și își cerceta cu satisfacție visătoare degetul înainte de a-l șterge de marginea băncii. Van și-a spus că trebuie să fie „Ardelia”, cea mai mare dintre cele două verișoare mici pe care se presupunea că o să le cunoască. De fapt, era Lucette, verișoara mai mică, un copil asexuat de opt ani, cu un breton de păr blond-roșcat lucios și un nasture pistruiat în chip de nas. În primăvară avusese o pneumonie și era încă învăluită în aerul acela straniu de îndepărtare, de indiferență, pe care copiii – îndeosebi copiii poznași – îl reține o vreme după ce au trecut pe lângă moarte. Mademoiselle Larivière s-a uitat deodată la Van pe deasupra ochelarilor ei verzi și el a trebuit să reziste unui alt bun venit călduros. Spre deosebire de Albert, ea nu se schimbase deloc față de vremea când venea de trei ori pe săptămână la casa din oraș a lui Dark Veen cu o sacoșă plină de cărți și cu un pudel minuscul și tremurător (acum mort), pe care nu-l

putea lăsa singur acasă. Pudelul avea ochi strălucitori ca tristele măsline negre.

Curând au pornit agale spre conac. Din cauza durerii rememorate, guvernantei îi tremura capul cu bărbie mare și nas la fel de mare sub moarul umbrelei de soare, Lucy târa într-un mod enervant săpăliga de grădină pe care o găsise, iar tânărul Van, în cochetul său costum gri, cu cravata fâlfâind și cu mâinile la spate, își privea picioarele mute ce pășeau cu grijă și încerca, fără un motiv anume, să le conducă pe aceeași linie.

În fața verandei oprise o trăsură. Din ea coborâră o doamnă care semăna cu mama lui Van și o fată de unsprezece sau doisprezece ani, cu părul negru, precedate de un cotei neastâmpărat. Ada ducea un buchet de flori de câmp destul de zbârlit. Era în rochie albă și jachetă neagră și avea o fundă albă prinsă în părul ei lung. Van n-a mai văzut niciodată rochia aceea și, când a amintit-o într-o evocare retrospectivă, Ada a replicat invariabil că probabil a visat, căci ea n-a avut niciodată așa ceva și n-ar fi putut să-și pună haină de culoare închisă într-o zi atât de caldă. Dar pentru el această primă imagine a ei a rămas neschimbată toată viața.

Cu vreo zece ani mai înainte, nu mult după ce împlinise patru ani și către sfârșitul lungii șederi a mamei sale într-un sanatoriu, „mătușa” Marina se năpustise asupra lui într-un parc public unde, într-o volieră mare, erau fazani. A sfătuit-o pe bonă să-și vadă de treburile ei și l-a dus la un chioșc de lângă fosa orchestrei, unde i-a cumpărat un baton de zahăr mentolat de culoarea smaraldului și i-a spus că dacă tatăl lui ar dori, ea ar înlocui-o pe mama lui și că n-ai voie să hrănești păsările decât dacă Lady Amherst îți dă încuviințarea sau așa a înțeles el.

Acum ei își beau ceaiul în colțul frumos mobilat al holului central, de altfel foarte auster, de unde începea să urce scara principală. Stăteau în jurul

unei mese elegante, în fotolii tapisate cu mătase. Jacheta neagră a Adei și buchetul roz-galben-albastru, alcătuit din anemone, rostopască și căldărușe, stăteau pe un scaun din lemn de stejar sculptat. Câinele a primit mai multe bucățele de prăjitură decât de obicei. Price, bătrânul lacheu posac care a adus frișca pentru fragi, semăna cu profesorul de istorie al lui Van, „Di-dii" Jones.

„Seamănă cu profesorul meu de istorie", a spus Van după ce omul a plecat.

„Mie-mi plăcea istoria", a zis Marina, „îmi plăcea să mă identific cu femeile celebre. Ivan, ai o buburuză pe farfurie. În special cu frumusețile celebre – a doua soție a lui Lincoln sau regina Josephine".

„Da, am observat – e frumos făcută. Avem și noi acasă un serviciu de masă asemănător".

„*Slivok* (puțină frișcă?) Vorbești rusește, sper?" l-a întrebat Marina pe Van în timp ce-i turna o ceașcă de ceai.

„*Neohotno no soverşenno svobodno* (fără tragere de inimă, dar destul de fluent)", a replicat Van, *slegka ulîbnuvşis* (zâmbind ușor). „Da, multă frișcă și trei bucăți de zahăr".

„Ada și cu mine avem gusturi la fel de extravagante. Lui Dostoievski îi plăcea cu sirop de zmeură".

„Da' de unde!" rosti Ada.

Portretul Marinei, un ulei destul de reușit pictat de Tresham, tablou ce atârna deasupra ei, pe perete, o înfățișa cu pălăria elegantă purtată cu zece ani în urmă pentru repetiția unei scene de vânătoare, o pălărie cu boruri romantice, largi, o aripă în culorile curcubeului și o pană mare din argint înfășurată în șnur negru și înclinată în jos, iar Van, în timp ce și-a amintit de voliera din parc și de mama lui în propria-i volieră, a trăit un bizar sentiment al misterului, ca și cum comentatorii destinului său ar fi ținut sfat. Fața Marinei era acum machiată astfel încât să imite înfățișarea ei

de altă dată, deși moda se schimbase: rochia din bumbac avea un imprimeu rustic, buclele de un castaniu-roșcat ușor încărunțit nu i se mai rostogoleau pe lângă tâmple, iar îmbrăcămintea sau podoabele ei nu aminteau defel impetuozitatea pletelor din timpul galopului și tiparul în formă de olane al penajului ei superb, redat cu măiestrie ornitologică în tabloul lui Tresham.

Nu erau prea multe de amintit despre acel prim ceai. A observat trucul Adei, care-și ascundea unghiile, strângând pumnul sau întinzând mâna cu palma întoarsă în sus, când își lua câte un biscuit. Era plictisită și jenată de tot ce spunea mama ei și, când Marina a început să vorbească despre Tarn, zis și Noul Rezervor, Van a remarcat că Ada dispăruse de lângă el și stătea în picioare, ceva mai departe, cu spatele la masa de ceai, în cadrul unei ferestre deschise. Câinele cu mijlocul zvelt se instalase pe un scaun și se uita în grădină peste labele întinse în față, iar ea îl întreba în șoaptă ce anume adulmecase.

„De la fereastra bibliotecii poți să vezi Tarnul", a spus Marina. „Ada o să-ți arate îndată toate încăperile din casă. Ada?" (Îi pronunța numele ca rușii, cu două „a"-uri grave, închise, făcându-l să sune cam ca „ardoare".)

„Poți să-l zărești și de aici", a spus Ada, întorcând capul și, *pollice verso*, i-a prezentat lui Van priveliștea, iar Van a pus ceașca pe masă, s-a șters la gură cu un șervețel brodat și, după ce l-a îndesat în buzunarul de la pantaloni, s-a apropiat de fata cu brațele de un alb mat și cu părul negru. Când s-a aplecat spre ea (atunci era mai înalt ca Ada cu opt centimetri și cu de două ori pe-atât când ea s-a măritat cu un greco-catolic, iar umbra lui ținea din spate deasupra ei cununa nupțială), Ada și-a mișcat capul ca să-l facă să și-l miște și el pe al lui în unghiul necesar, iar părul ei i-a atins gâtul. La început, când o visa, s-a dovedit că reconstituirea acelui contact, atât de ușor, atât de

scurt, depășea puterea de rezistență a celui ce visează și, asemenea unei săbii ridicate, anunța focuri și eliberare violentă.

„Bea-ți ceaiul, scumpul meu”, i-a strigat Marina.

Curând, așa cum promisese Marina, cei doi copii au urcat la etaj. „De ce scârțâie scările cu atâta disperare când urcă doi copii?” s-a gândit ea, privind în sus, la balustrada de-a lungul căreia două mâini stângi înaintau cu smucituri și glisări uimitor de asemănătoare, precum fratele și sora la primele lor lecții de dans. „În definitiv, noi eram surori gemene; o știe toată lumea”. Aceeași suire lentă, ea în față, el în spate, i-a dus dincolo de ultimele două trepte și în casa scării s-a așternut din nou liniștea. „Scrupule demodate”, a spus Marina.

6.

Ada i-a arătat musafirului ei imensa bibliotecă de la etajul al doilea, mândria Ardisului și „locul de scotocire” preferat, unde mama ei nu intra niciodată (avea în budoar colecția ei personală cu Cele Mai Bune O Mie și Una de Piese de Teatru) și pe care Red Veen, un sentimental și un poltron, o evita, fiindcă nu avea chef să dea peste năluca tatălui său, ce murise acolo de apoplexie, și fiindcă i se părea că nimic nu e atât de deprimant ca operele complete ale unor autori uitați, deși nu-i displăcea când un vizitator întâmplător admira rafturile și dulapurile scunde ale locului, picturile întunecate și busturile palide, cele zece scaune din lemn de nuc sculptat și cele două mese impunătoare, cu încrustații de abanos. Într-un fascicul pieziș de lumină erudită a soarelui, un atlas botanic stătea deschis pe o masă de lectură la o pagină cu o planșă colorată, o planșă cu orhidee.

Un fel de sofa sau canapea acoperită cu o husă din catifea neagră și cu două perne galbene era pusă într-o firidă, sub o fereastră cu geamuri groase, care oferea o vedere generoasă asupra parcului banal și a lacului artificial. Două sfeșnice, adevărate fantome de metal și seu, stăteau sau păreau să stea pe pervazul lat al ferestrei.

Un coridor care ducea în afara bibliotecii i-ar fi condus pe exploratorii tăcuți la apartamentele domnului și doamnei Veen din aripa de vest dacă ei și-ar fi continuat cercetările în acea direcție. În schimb, o mică scară semisecretă i-a urcat în spirală din spatele unui dulap de cărți circular la etajul superior – ea, cu coapse pale, deasupra lui, făcând pași mai mari decât el, care rămăsese cu trei trepte în urmă.

Dormitoarele și facilitățile adiacente erau mai mult decât modeste și Van n-a putut să nu regrete că e prea tânăr, pare-se, ca să-i fie repartizată una din cele două încăperi pentru oaspeți de lângă bibliotecă. În timp ce examina obiectele revoltătoare care aveau să-l învăluie în singurătatea nopților de vară, a evocat cu nostalgie luxul de acasă. Era siderat – toate lucrurile păreau destinate unui cretin umil: patul deprimant, de azil de noapte, cu tăblia medievală, din lemn înnegrit și uzat, de la căpătâi, șifonierul care scârțâia fără motiv, comoda bondoacă din imitație de mahon, cu mânere sferice legate cu lanț (un mâner lipsea), lada pentru cuverturi (o scurgere timidă din camera cu rufărie) și biroul vechi, al cărui capac rulant din față, în formă de cupolă, era încuiat sau înțepenit. Van a găsit mânerul sferic în una dintre despărțiturile biroului și i l-a dat Adei, care l-a azvârlit pe fereastră. Până atunci, Van nu văzuse cum arată un suport pentru prosop sau un lavoar făcut special pentru cei ce nu au cadă. Oglinda rotundă fixată deasupra acestuia era ornamentată cu struguri din ghips aurit. Un șarpe satanic încercuia ligheanul de porțelan (geamănul celui

din spălătorul fetelor, de pe partea cealaltă a coridorului). Un jilț cu spătar înalt și un scăunel lângă pat, pe care se afla un sfeșnic de alamă cu mâner și tigăiță pentru seu (al cărui duplicat se păruse că-l văzuse reflectat o clipă mai înainte – unde?), completau partea principală și cea mai neplăcută a modestei dotări.

S-au întors pe coridor, ea scuturându-și părul, el tușind ușor. Ceva mai încolo, ușa unei camere de joacă – sau odaie a copiilor – stătea crăpată și se mișca încolo și-ncoace, în vreme ce mica Lucette se uita pe furiș spre coridor, lăsând la vedere un genunchi roșcat. Apoi tăblia ușii s-a dat de perete, dar fata s-a retras fulgerător și a dispărut. Plăcile de teracotă albă ale unei sobe erau împodobite cu bărci cu pânze de cobalt și, în timp ce sora ei și el treceau pe lângă ușa deschisă, o flașnetă de jucărie s-a pornit, îmbietoare, să cânte poticnit un mic menuet. Ada și Van au revenit la parter, însă acum au coborât pe scara cea somptuoasă. Pe pereți erau aliniați mulți strămoși, dar Ada a arătat doar spre preferatul ei, bătrânul prinț Vseslav Zemski (1699-1797), prieten al lui Linnaeus și autor al *Florei Ladorica*, care era pictat în tușe bogate și își ținea în poala de satin mireasa încă puberă și păpușa ei blondă. O fotografie mărită, într-o ramă sobră, atârna (destul de nepotrivit, s-a gândit Van) lângă bobocul de fată și iubitul ei în veșmânt brodat. Regretatul Sumerecinikov, precursorul american al fraților Lumière, îl pozase din profil pe unchiul dinspre mamă al Adei, un tânăr sortit pieirii, cu vioara lipită de obraz, după concertul lui de adio.

La primul etaj, un salon galben, tapetat cu damasc și mobilat în ceea ce francezii numeau odinioară stilul Empire, se deschidea înspre grădină și acum, în după-amiaza târzie, era invadat peste prag de umbrele mari ale frunzelor unui arbore *paulownia* (numit de un lingvist indiferent, a explicat Ada, după un patronimic, confundat cu al doilea nume sau cu numele de familie al unei

doamne inofensive, Anna Pavlovna Romanov, fiica lui Pavel, poreclit Paul-minus-Petru, ea nu știa de ce, un văr al stăpânului ne-lingvist, Zemski botanistul, o să-ncep să urlu, s-a gândit Van). O vitrină cu porțelanuri închidea ca într-o cușcă o întreagă grădină zoologică de mici animale, printre care antilopa orix și girafa okapi, completate cu numele lor științific, recomandat în mod deosebit de fermecătoarea, dar incredibil de pedanta lui însoțitoare. La fel de fascinant era și paravanul cu picturi strălucitoare pe cele cinci panouri negre ale sale, picturi care reproduceau primele hărți ale celor patru continente și jumătate. Trecem acum în salonul de muzică, cu pianul puțin folosit și o cameră de pe colț numită Camera Armelor, ce conținea un ponei Shetland împăiat, călărit odinioară de o mătușă a lui Dan Veen, i-am uitat numele de domnișoară, slavă Logului. În cealaltă parte sau în altă parte a casei se afla sala de bal, o paragină cu glanț, cu scaune pentru fetele care nu erau invitate la dans. „Cititorule, călărește pe-alături („*mimo*, *citatelî*”, cum scria Turgheniev). „Fostele grajduri”, cum erau numite impropriu în ținutul Ladore, erau în cazul Palatului Ardis derutante din punct de vedere arhitectonic. O galerie cu grilaj privea în grădină peste umărul său cu ghirlande și se întorcea brusc spre alee. În altă parte, o loggie elegantă, luminată de ferestre lungi, i-a condus pe Ada cea (acum) tăcută și pe Van cel insuportabil de plictisit pe sub o boltă din roci, o grotă falsă, cu ferigi ce se agățau cu nerușinare de ea și o cascadă artificială împrumutată dintr-un iaz sau izvod oarecare sau din vezica udului lui Van, care ardea și dădea să plesnească (după ceaiul ăla blestemat).

Camerele servitorilor (în afară de ale celor două slujnice boite și pudrate, care-și aveau odăile la etaj) se aflau pe latura dinspre curte a parterului și Ada i-a spus că le vizitase o dată, într-o fază exploratorie a copilăriei ei, dar își amintea doar de

un canar și de o mașină veche de măcinat boabele de cafea, ceea ce a rezolvat problema.

Au zbârnâit din nou pe scări în sus. Van s-a năpustit în closet și a ieșit de acolo într-o stare de spirit mult mai bună. Un Haydn pitic a cântat din nou câteva măsuri când au trecut pe lângă el, continuându-și plimbarea.

Aticul. Acesta e aticul. Bine ați venit în atic. Acolo erau depozitate numeroase cufere și cutii de carton, două canapele maro puse una peste alta, ca gândacii care se împerechează, și o mulțime de tablouri așezate în picioare, în colțuri sau pe polițe, cu fața la perete, asemenea copiilor pedepsiți și umiliți. Rulat și pus în tocul său, acolo se afla și un vechi *jikker* sau glisor, un covor magic albastru cu motive arabe, decolorat, dar încă fascinant, pe care tatăl unchiului Daniel îl folosise în copilărie, dar și mai târziu, după ce se îmbăta, ca să zboare. Din cauza nenumăratelor ciocniri, prăbușiri și a altor accidente, petrecute îndeosebi în cerurile asfințitului, deasupra câmpurilor idilice, *jikker*-ele au fost interzise de patrula aeriană. Însă cinci ani mai târziu, Van, care îndrăgea acest sport, a mituit un mecanic din partea locului și l-a convins să curețe obiectul, să-i reîncarce tuburile propulsoare și, în general, să-l readucă la forma sa magică, iar ei, Ada a lui și el, au petrecut multe zile de vară planând peste dumbravă și peste râu sau plutind la o altitudine nepericuloasă de trei metri deasupra suprafeței drumurilor sau acoperișurilor. Și ce comic părea ciclistul ce se clătina și plonja în șanț, cât de caraghios dădea din mâini coșarul ce aluneca!

Cum erau vag îmboldiți de sentimentul că, atâta vreme cât cercetau casa, făceau totuși *ceva* – menținând aparența acțiunilor succesive care altfel, deși amândoi erau înzestrați cu daruri conversaționale strălucite, ar degenera într-un vid exasperant de tândăleală, având ca unică resursă inteligența afectată, urmată de tăcere –, Ada nu l-a

scutit de cercetarea subsolului, unde un robot pântecos duduia și încălzea voinicește țevile ce șerpuiau spre bucătăria imensă și spre cele două camere de baie mohorâte, țevi ce făceau tot ce le stătea în sărmanele lor puteri să mențină castelul locuibil în timpul vizitelor festive din timpul iernii.

„Până acum n-ai văzut încă nimic!” a strigat Ada. „Mai e și acoperișul!”

„Dar asta să fie ultima noastră cățărare pe ziua de azi”, și-a spus ferm Van în sinea lui.

Datorită amestecului de stiluri și de țigle suprapuse (greu de explicat în termeni ne-tehnici celor ce nu iubesc acoperișurile), precum și unor continue renovări ocazionale, ca să spunem așa, acoperișul conacului Ardis prezenta un talmeș-balmeș de unghiuri și niveluri, de suprafețe verzi cu reflexe metalice și cu muchii gri, de creste scenice și unghere nebătute de vânt. Puteai să te ții bine și să te săruți și, între timp, să cuprinzi cu privirea bazinul, dumbrăvile, pajiștile, chiar și linia de cerneală a molizilor care marcau hotarul celui mai apropiat domeniu, aflat la o distanță de câțiva kilometri, ori formele mici și urâte ale vacilor mai mult sau mai puțin fără picioare de pe un tăpșan îndepărtat. Și te puteai ascunde cu ușurință, după vreun ieșind, de glisoarele indiscrete sau de baloanele care fotografiază.

Zvon de gong de bronz pe o terasă.

Din cine știe ce motiv straniu, copiii s-au simțit ușurați când au aflat că la cină e așteptat un străin. Era un arhitect andaluz căruia unchiul Dan îi ceruse să facă planul unui bazin de înot „artistic” pentru conacul Ardis. Unchiul Dan voise să vină cu un interpret, dar, din păcate, se molipsise de rusescul *hrip* (gripă spaniolă) și îi telefonase Marinei, rugând-o să fie cât se poate de amabilă cu bunul și bătrânul Alonso.

„Trebuie să mă ajutați!” le-a spus Marina copiilor, încruntându-se îngrijorată.

„Poate am să-i arăt copia unei *nature morte* fantastic de frumoase de Juan de Labrador de Extremadura – struguri aurii și un trandafir straniu pe fond negru”, a spus Ada, întorcându-se spre Van. „Dan i l-a vândut lui Demon, iar Demon mi-a promis că mi-l face cadou când împlinesc cincisprezece ani”.

„Avem și noi un fruct oarecare pictat de Zurbarán”, a spus Van, plin de sine. „Mandarine, cred, și un fel de smochină cu o viespe pe ea. Oh, să-l uluim pe bătrân cu sporovăiala noastră profesionistă!”

Nu l-au uluit. Alonso, un bărbat uscat, zbârcit și mititel, în smoching la două rânduri, vorbea numai spaniola, pe când suma cuvintelor spaniole cunoscute de gazdele sale nu prea depășea o jumătate de duzină. Van știa de *canastilla* (coșuleț) și *nubarrones* (nori de furtună). Le știa pe amândouă din traducerea *en regard* a unui încântător poem spaniol întâlnit într-un manual. Ada își amintea, firește, de *mariposa*, fluture, și de numele a două sau trei păsări (trecute în ghidurile ornitologice), cum ar fi *paloma*, porumbel, sau *grevol*, ieruncă. Marina știa de *aroma* și *hombre* și cunoștea un termen anatomic cu un „j” atârnat la mijloc. În consecință, conversația de la masă a constat din lungi expresii spaniolești zgrunțuroase, pronunțate foarte tare de arhitectul volubil, care credea că are de-a face cu oameni foarte tari de ureche, și dintr-o brumă de franceză italienizată dinadins, dar fără folos, de victimele sale. Imediat după stânjenitoarea cină, Alonso a căutat, la lumina a trei făclii purtate de doi lachei, un posibil loc pentru bazinul de înot scump, a pus planul terenului înapoi în servietă și, după ce a sărutat din greșeală, în întuneric, mâna Adei, a plecat grăbit să prindă ultimul tren spre sud.

7.

Van parcă avea nisip în ochi și s-a dus la culcare curând după „ceaiul de seară”, o masă practic fără ceai din timpul verii, la vreo două ore după cină, a cărei existență îi părea Marinei la fel de firească și de inevitabilă ca și aceea a amurgului înaintea nopții. În gospodăria de la Ardis, ospățul rusesc obișnuit consta din *prostokvaşa* (tradus de guvernanta englezoaică prin *curds-and-whey* și de Mademoiselle Larivière prin *lait caillé*, „lapte covăsit”), iar domnișoara Ada smântânea delicat, dar lacom (Ada, adverbele alea calificau multe din acțiunile tale!), stratul de deasupra, caimacul neted, cu lingura de argint cu monograma ei specială, V, pe care o lingea înainte de a ataca adâncurile brânzoase mai amorfe ale materiei. La asta se mânca pâine țărănească neagră, *klubnika* (*Fragaria elatior*) închisă la culoare și fragi imenși, de grădină, de un roșu aprins (o încrucișare între alte două specii de *Fragaria*). Van de-abia își pusese obrazul pe perna teșită și rece, când a fost trezit cu violență de un ciripit asurzitor – triluri cristaline, fluierături suave, piuituri, chirăituri, croncăniturі stridente și tocănituri tandre – pe care, presupunea el, printr-o intuiție gen Audubon, Ada putea și avea să le clasifice, atribuind fiecărei păsări vocea potrivită. Și-a încălțat mocasinii, a cules săpunul, pieptenele și prosopul și, cuprinzându-și goliciunea într-un halat plușat, și-a părăsit dormitorul, intenționând să se ducă să se scalde puțin în pârâul pe care-l ochise în ajun. Ceasul de pe coridor ticăia în mijlocul liniștii aurorale, întreruptă în interior doar de sforăitul ce venea din camera guvernantei. După un moment de ezitare, a vizitat closetul cu apă curentă de lângă odaia copiilor. Acolo, păsăretul nebun și soarele strălucitor ajungeau la el printr-o fereastră îngustă. Se simțea foarte bine, foarte-foarte bine! Când a coborât scara somptuoasă, tatăl generalului Durmanov l-a salutat cu ochi gravi, autoritari, și l-a pasat bătrânului prinț Zemski și altor strămoși,

toți la fel de rezervați și de atenți, asemenea paznicilor de muzeu care-l supraveghează pe singurul turist dintr-un vechi palat sumbru.

Intrarea principală era zăvorâtă și legată cu lanț. A încercat ușa laterală, cu geamuri și grilaj, a unei galerii împodobite cu ghirlande albastre. N-a cedat nici ea. Cum nu știa că, sub scară, o firidă discretă ascundea un set variat de chei de rezervă (unele foarte vechi și anonime, atârnate în cârlige de alamă) și comunica printr-o magazie de scule cu o zonă mai retrasă a grădinii, Van a rătăcit prin câteva saloane, căutând o fereastră îndatoritoare. Într-o încăpere de pe colț a găsit-o stând în picioare la o fereastră înaltă pe tânăra cameristă zărită în seara precedentă (și pe care își promisese să o cerceteze). Era îmbrăcată cu ceea ce tatăl lui denumea, cu privire aparent pofticioasă, „negru *soubret* și volănaș *frissonet*”. Pieptenele din baga prindea în părul ei castaniu lumina de chihlimbar. Ușa cu geamuri era deschisă și fata își ținea mâna înstelată de un acvamarin delicat destul de sus pe coapsă și se uita la o vrabie ce țopăia pe poteca pavată, spre firimitura de pișcot pe care i-o aruncase. Profilul de camee, nara ei roz adorabilă, gâtul lung, franțuzesc, alb ca un crin, conturul rotund și totodată delicat al siluetei ei (lascivitatea masculină se mulțumește să descrie câteva trăsături plăcute!) și îndeosebi sentimentul primitiv al unei bine venite libertăți de acțiune l-au impresionat pe Van atât de tare, încât nu s-a putut stăpâni și i-a prins încheietura mâinii peste mâneca strâmtă, mulată pe brațul ridicat. Fata și-a eliberat brațul și a confirmat prin răceala atitudinii că îl simțise când se apropiase, apoi și-a întors spre el fața atrăgătoare, deși aproape lipsită de sprâncene, și l-a întrebat dacă ar dori o cană cu ceai înainte de micul dejun. Nu, n-ar dori. Cum o cheamă? Blanche, dar Mademoiselle Larivière îi spune „Cendrillon”, Cenușăreasa, fiindcă ciorapii i se deșiră foarte ușor și fiindcă sparge și rătăcește

lucruri și încurcă florile. Halatul lui larg îi dezvăluia dorința; asta nu putea să-i scape fetei chiar dacă ar fi fost daltonistă și, când el s-a apropiat și mai mult, uitându-se peste capul ei, cu speranța că o canapea convenabilă va prinde contur în vreo parte a acestui conac fermecat – unde *orice* loc, ca în amintirile lui Casanova, putea fi preschimbat ca prin vis în ungher de harem izolat –, s-a smucit ușor, a ieșit complet din raza lui de acțiune și a rostit un mic solilocviu în franceza ei ladorană, domoală și plăcută:

„*Monsieur a quinze ans*, *je crois*, *et moi*, *je sais*, *j'en ai dix-neuf*. *Monsieur* e nobil; eu sunt fiica unui biet săpător de turbă. *Monsieur a tâté*, *sans doute*, *des filles de la ville*; *quant à moi*, *je suis vierge*, *ou peu s'en faut*. *De plus*, dacă m-aș îndrăgosti de tine, adică m-aș îndrăgosti de-adevăratelea – și aș putea, vai, dacă tu m-ai avea *rien qu'une petite fois* –, pentru mine ar însemna numai durere și foc al iadului și disperare și chiar moarte, *Monsieur*. *Finalement*, aș putea adăuga că am leucoree și în prima mea zi liberă trebuie să mă duc să mă consulte *le Docteur Chronique*, vreau să spun Crolique. Acum trebuie să ne despărțim, văd că vrabia a dispărut. Și Monsieur Bouteillan a intrat în camera de alături și ne poate vedea foarte bine în oglinda de deasupra sofalei, de după paravanul ăla de mătase".

„Iartă-mă, fată", a murmurat Van, căruia tonul ei tragic și straniu îi tăiase elanul, ca și cum ar fi fost actorul principal într-o piesă din care își amintea doar scena aceea.

Mâna majordomului din oglindă a pus jos o carafă luată de nicăieri și s-a retras. Van și-a reînnodat cordonul halatului și a trecut prin ușa cu geamuri în realitatea verde a grădinii.

8.

în aceeași dimineață sau după vreo două zile, pe terasă:

„*Mais va donc jouer avec lui*”, spuse Mademoiselle Larivière, împingând-o pe Ada, ale cărei coapse s-au smucit dezarticulat din cauza șocului. „Nu-l lăsa pe vărul tău să *se morfondre* când vremea e atât de frumoasă! Ia-l de mână. Du-te și arată-i-o pe doamna albă de pe cărarea ta preferată și muntele și stejarul cel mare”.

Ada s-a întors spre el, ridicând din umeri. Atingerea degetelor ei reci și a palmei umede, ca și siguranța de sine cu care și-a dat părul pe spate în timp ce coborau pe aleea principală a parcului, l-a făcut și pe el să se simtă sigur de sine și, sub pretextul că ridică un con de brad, și-a eliberat mâna. A aruncat conul spre o femeie din marmură, aplecându-se peste un vas de *stamnos*, dar n-a reușit decât să sperie o pasăre ce se cocoțase pe buza vasului ei spart.

„Ce poate fi mai banal pe lume”, a spus Ada, „decât să arunci cu pietre într-un botgros”.

„Scuze”, îi zise Van, „n-am avut intenția să sperii pasărea. Dar ține cont că nu-s băiat de la țară, deci nu știu să deosebesc un con de o piatră. *Au fond*, ce jocuri speră el să jucăm?”

„*Je l’ignore*”, a replicat Ada. „Pe mine, să-ți spun drept, nu mă prea interesează cum funcționează sărmana lui minte. *Cache-cache*, cred, sau de-a cățăratul în copaci”.

„Oh, la asta mă pricep”, a spus Van. „De fapt, pot chiar sări de pe o creangă pe alta, ca un gibon”.

„Ei bine, nu”, i-a zis ea, „o să jucăm jocurile *mele*. Jocuri inventate de mine. O să le jucăm pe toate. Jocuri pe care Lucette, sper, va fi în stare să le joace cu mine la anu’, biata maimuțică. Hai să-ncepem. Seria prezentă face parte din grupul umbră-și-strălucire, din care o să-ți arăt două jocuri”.

„Aha”, a spus Van.

„O să vezi într-o clipită”, i-a replicat fermecătoarea pedantă. „Mai întâi și mai întâi trebuie să găsim un băț zdravăn”.

„Uite”, îi zise Van, făcând puțintel pe deșteptul, „iată trece un alt bot de botgros”.

Între timp, ajunseseră la *rond-point* – o mică arenă încercuită de straturi de flori și tufe de iasomie în plină floare. Deasupra capului, brațele unei teițe se întindeau spre cele ale unui stejar, ca ale frumoasei presărate cu paiete verzi, care zboară să-și întâlnească puternicul ei tată, agățat cu picioarele de trapez. Atunci am înțeles într-adevăr amândoi acel fel de esență sublimă – chiar atunci, în momentul acela.

„Ramurile de-acolo de sus au ceva acrobatic, ce zici?” întrebă el, arătând cu degetul deasupra lui.

„Da”, răspunse ea. „Am descoperit asta demult. Teița e doamna italiană zburătoare de la trapez și bătrânul stejar e îndurerat, bătrânul îndrăgostit e îndurerat și totuși o prinde de fiecare dată” (mi-e imposibil să reproduc intonația corectă și să redau în același timp întregul sens – după opt decenii! – , dar, când au privit în sus și apoi în jos, ea a spus într-adevăr ceva extravagant, ceva în discordanță cu vârsta ei fragedă).

Privind în jos și gesticulând cu un arac verde și ascuțit împrumutat de la bujori, Ada a explicat primul joc.

Umbrele frunzelor pe nisip sunt întrerupte în diferite feluri de cerculețe de lumină vie. Jucătorul își alege cerculețul – cel mai bun și mai strălucitor pe care-l poate găsi – și îi trasează cu fermitate conturul cu bățul, după care lumina rotundă și galbenă pare că devine convexă, ca suprafața mărginită a unei vopsele aurii. Apoi jucătorul scobește delicat pământul, cu bățul sau cu degetele, în interiorul cerculețului. Nivelul strălucirii acestei *infusion de tilleul* se va cufunda ca prin farmec în pocalul ei de pământ și, în cele din urmă, se va transforma într-o singură picătură

prețioasă. Câștigă jucătorul care face cele mai multe pocale în să zicem, douăzeci de minute.

Van a întrebat bănuitor dacă asta e totul.

Nu, nu, mai e ceva. În vreme ce săpa un cerculeț ferm în jurul unui strop de aur foarte frumos, Ada s-a lăsat pe vine și s-a deplasat, stând așa, cu părul negru căzându-i peste genunchii de ivoriu șlefuit, ce se mișcau în timp ce coapsele și mâinile îi lucrau. O mână ținea bățul, cealaltă peria înapoi șuvițele de păr enervante. O adiere slabă a eclipsat pe neașteptate stropul de soare. Când se întâmplă asta, jucătorul pierde un punct, chiar dacă frunza sau norul se grăbesc să se dea la o parte.

Perfect. Cum e celălalt joc?

Celălalt joc (cu voce cântătoare) poate să pară nițeluș mai complicat. Ca să-l joci ca lumea trebuie să aștepți ca după-amiaza să nască umbre mai lungi. Jucătorul…

„Nu mai spune «jucătorul». Suntem doar noi doi”.

„Fie, tu. Trasezi pe nisip conturul umbrei mele, din spatele meu. Eu mă deplasez. Tu trasezi din nou conturul. Apoi marchezi hotarul următor” (îi dă bățul). „Dacă acum eu mă deplasez înapoi, pe poziția din care am plecat…”

„Știi ce”, spuse Van, aruncând bățul, „eu personal cred că astea sunt cele mai plicticoase și mai stupide jocuri inventate până în prezent, oriunde, la orice oră, dimineața sau după-amiaza”.

Ada n-a spus nimic, dar i s-au îngustat nările. A recuperat bățul și l-a înfipt furioasă adânc, în locul de unde-l luase, în pământul argilos și fertil, lângă o floare recunoscătoare, de care l-a legat, dând tăcută din cap. Van se întreba dacă umbletul ei va fi mai grațios când o să mai crească.

„Sunt un băiat brutal, grosolan și te rog să mă ierți”, a spus el.

Ea a înclinat capul, fără să privească înapoi. În semn de reconciliere parțială, i-a arătat două cârlige solide, petrecute prin inele de fier și prinse

pe două trunchiuri de tulipier. Un alt băiat – îl chema tot Ivan, fratele mamei ei – atârna de ele hamacul în care dormea în miezul verii, când nopțile deveneau într-adevăr sufocante – în definitiv, aici e latitudinea Siciliei.

„Splendidă idee!” exclamă Van. „Apropo, licuricii te ard când se izbesc de tine? Întreb și eu ca să mă aflu-n treabă, întrebarea idioată a unui băiat de la oraș”.

Apoi Ada i-a arătat locul unde era depozitat hamacul – un întreg set de hamacuri, un sac din pânză groasă plin de plase moi și puternice. Se afla în colțul unei magazii de scule de la demisol, în spatele tufelor de liliac. Cheia era ascunsă în gaura de aici, unde anul trecut o pasăre – nu-i nevoie să-i spun numele – și-a făcut cuibul, înfundând-o. Lumina soarelui mâzgălea cu arătătorul, cu vopsea și mai verde, o cutie lungă și verde unde se țineau instrumentele de crochet, dar bilele fuseseră rostogolite la vale de pe un deal de niște copii zvăpăiați, micuții Erminin, care acum erau de vârsta lui Van și deveniseră foarte drăguți și potoliți.

„Cum suntem cu toții la vârstă aia”, a spus Van și s-a aplecat să culeagă de jos un pieptene de baga curbat – genul de pieptene folosit de fete ca să-și prindă părul la spate. Văzuse unul exact ca ăsta foarte recent, dar când, în a cui coafură?

„Una dintre slujnice”, a spus Ada. „Și cărțulia aia de povestiri hărtănită e, probabil, tot a ei. *Les Amours du docteur Mertvago*, un roman mistic scris de un pastor”.

„Să joc crochet cu tine”, a spus Van, „trebuie să fie mai degrabă ca și cum ai folosi păsări flamingo și arici”.

„Listele noastre de lecturi diferă”, a replicat Ada. „Chestia aia cu *Palace in Wonderland* a fost pentru mine genul de carte pe care toți mi-au promis atât de des că am s-o ador, încât am căpătat o prejudecată de neînvins împotriva ei. Ai citit

vreuna din istorioarele scrise de Mademoiselle Larivière? Nu-i nimic, o să citești. Ea crede că într-o stare hindusă anterioară a fost bulevardier în Paris și, în consecință, scrie. De aici ne putem *furișa*, printr-o trecere secretă, în holul din față, dar cred că se presupune să ne ducem în grădină și să admirăm *le grand chêne*, care e de fapt ulm". Îi plac ulmii? Citise poemul lui Joyce despre cele două spălătorese? Da, îl citise. Îi plăcea? Da, îi plăcea. De fapt, începeau să-i placă foarte mult arborii și ardorile și Ardisurile. Rimau. Să-i spună oare?

„Și acum", a spus ea, oprindu-se și privindu-l insistent.

„Da", a îngânat-o el, „și acum?"

„Hmm, probabil n-ar trebui să te distrez – după ce ai desconsiderat cercurile alea ale mele. Dar o să mă îmbunez și am să-ți arăt adevărata minune de la conacul Ardis: larvariul meu. E în camera vecină cu a mea" (pe care el nu a văzut-o niciodată, niciodată – lucru cam straniu, dacă stau să mă gândesc!).

Ada a închis cu grijă o ușă de trecere și au intrat în ceea ce părea a fi o crescătorie de iepuri de casă bine îngrijită, la capătul unui hol pavat cu dale de marmură (o cameră de baie transformată, cum s-a aflat ulterior). Deși locul era bine aerisit, ferestrele cu vitralii heraldice larg deschise (încât se auzeau țipetele și fluierăturile unei populații de păsări subnutrite și îngrozitor de frustrate), mirosul cotețelor – pământ umed, rădăcini bogate, seră veche și, poate, un iz de capră – era groaznic. Înainte de a-l lăsa să se apropie, Ada și-a făcut de lucru cu niște zăvorașe și zăbreluțe, iar Van a fost cuprins de un puternic sentiment de deșertăciune și deprimare, așa că focul dulce care-l mistuise la începutul jocurilor nevinovate din ziua aceea s-a stins.

„*Je raffole de tout ce qui rampe* (Mă pasionează tot ce se târăște)", a spus ea.

„Preferința mea”, replică Van, „e mai degrabă pentru creaturile care se strâng și se transformă într-un fel de manșon atunci când le atingi – cele ce dorm asemenea câinilor bătrâni”.

„Vai-vai, ele nu *dorm*, *quelle idée*, ele *leșină*, e o mică sincopă”, a exclamat Ada, încruntându-se. „Îmi închipui că poate fi un mic șoc pentru cele mai tinere”.

„Mă rog, pot să-mi închipui. Presupun însă că foarte curând intervine obișnuința, cu timpul, vreau să zic”.

Dar ezitările lui, produse de ignoranță, au fost înlocuite de empatia estetică. După multe decenii, Van își amintea că admirase mult omizile unei specii de fluture cap-de-mort, frumoase, despuiate, lucioase, pătate și dungate strident, la fel de otrăvitoare ca florile de lumânărică adunate în jurul lor, și larva plată a unui catocalid local, cu protuberanțe cenușii și plăci lila ce imitau nodurile și lichenii unei rămurele de care se ținea atât de strâns, încât practic le închidea în trupul lui, și, firește, micul *vaporer*, *Orgya leucostigma*, cu haina lui neagră înviorată cu smocuri pictate, roșii, albastre sau galbene, de lungimi diferite, ca acelea ale unei periuțe de dinți fanteziste tratate cu vopsele garantate. Și acest gen de comparație, cu astfel de ornamente deosebite, îmi amintește acum de notele entomologice din jurnalul Adei – pe care le avem probabil pe undeva, nu-i așa, draga mea, în sertarul ăla de colo, nu? nu crezi? Da! Ura! Mostre (manuscrisul tău cu scriere rondă era ceva mai amplu, iubito, dar altminteri nu s-a schimbat nimic, nimic, nimic):

„Capul retractil și diabolicele apendice anale externe ale monstrului colorat țipător care produce modesta molie europeană *Cerura vinula* aparțin unei omizi foarte neomidă, cu segmente frontale în formă de foaie și o față ce seamănă cu lentilele unui aparat de fotografiat cu burduf. Dacă îi

mângâi ușor trupul neted și gras, senzația e foarte mătăsoasă și plăcută – până ce creatura se enervează și te-mproașcă nerecunoscătoare cu un lichid acid, printr-o fantă de pe gât”.

„Dr. Krolik a primit din Andaluzia și mi-a dăruit, binevoitor, cinci larve tinere ale fluturelui descris recent și foarte răspândit, *Carmen* Carapace-de-broască-țestoasă. Sunt creaturi încântătoare, cu o frumoasă nuanță de jad și cu țepi argintii, și cresc pe o specie aproape dispărută de salcie de munte (pe care mi-a procurat-o tot dragul de Crawly)”.

(La zece ani sau mai devreme, copila citise – ca și Van – *Les Malheurs de Swann*, după cum demonstrează mostra următoare):

„Cred că Marina ar înceta să mă mai certe din cauza hobby-ului meu («E ceva indecent în faptul că o fetiță ține asemenea lighioane de companie revoltătoare…», «Tinerele doamne normale ar trebui să deteste șerpii și viermii» *et cetera*) dacă aș putea s-o conving să-și înfrângă sensibilitatea demodată și să pună simultan pe palmă și puls (mâna singură nu-i de-ajuns de spațioasă!) larva nobilă a fluturelui cap-de-mort Cattleya (umbrele mov ale lui Monsieur Proust), un colos lung de optsprezece centimetri, cu carnea colorată cu arabescuri turcoaz, care-și înalță capul de zambilă într-o atitudine rigidă, «de sfinx»”.

(Frumoasă materie! a spus Van, dar *nici* eu n-am prea asimilat-o când eram tânăr. Așa că să nu-l plictisim pe plugarul care frunzărește o carte și își spune: „Ce păcălici, bătrânul ăsta, V.V!”)

La sfârșitul acestei atât de îndepărtate și-atât de apropiate veri a lui 1884, Van avea să facă o vizită

de adio larvariului Adei înainte de a pleca de la Ardis.

Larva-glugă (sau „rechin”), albă-porțelan și cu ochi pătați, o nestemată foarte prețuită, își împlinise cu bine următoarea ei metamorfoză, dar exemplarul unic de *Catocala lorelei* al Adei murise, paralizat de vreo ihneumonidă care nu se lăsase păcălită de proeminențele și petele fungoide ingenioase ale acesteia. Periuța de dinți multicoloră se metamorfozase cu bine în nimfă în interiorul unui cocon păros care promitea să devină un *vaporer* persan mai târziu, în timpul toamnei. Cele două larve de *Cerura vinula* căpătaseră un aspect și mai urât, dar cel puțin mai vermiform și oarecum venerabil: cu furcile ce se târau acum fără vlagă în urma lor și cu împurpurarea care estompa cubistria culorilor lor extravagante, ele continuau să se „cațere” rapid pe toată podeaua cuștii, într-un acces de locomoție prepupațională. Anul trecut, într-un acces similar, Aqua se plimbase printr-o pădure și printr-un defileu. O *Nymphalis Carmen* de-abia apărută își agita aripile limonii și chihlimbarii pe o pată însorită a gratiilor, dar fâlfâitul i s-a oprit când Ada, extaziată și nemiloasă, i-a prins aripile cu degetele ei agile. Sfinxul odettian se transformase, slavă Domnului, într-o mumie elefantoidă cu trunchiul închis în mod comic într-o teacă de tip guermantoid, iar doctorul Krolik alerga iute pe picioarele-i scurte pe o culme de munte, la mare altitudine, în cealaltă emisferă, după un fluture foarte deosebit, cu cap portocaliu: *Antocharis ada* Krolik (1884), așa cum a fost el cunoscut până când legea inexorabilă a priorității taxonomice i-a schimbat numele în *A. Prittwitzi* Stümper (1883).

„Dar după aia, după ce bestiile eclozează”, a întrebat Van, „ce faci cu ele?”

„Aa”, spuse ea, „le duc la asistentul doctorului Krolik și el le aranjează, le etichetează și le prinde cu ace de gămălie în tăvi acoperite cu sticlă, puse

într-un dulap de stejar curat, care va fi al meu când mă voi mărita. Atunci voi avea o colecție mare și voi continua să prăsesc tot soiul de lepidoptere. Visul meu e să am un institut special de larve Fritillaria și de viorele – toate viorelele speciale cu care se hrănesc larvele astea. O să mi se trimită rapid, cu avionul, ouă sau larve de pe tot cuprinsul Americii de Nord, cu plante furajere – viorele sequoia de pe Coasta de Vest și viorele palide din Montana și vioreaua de preerie și vioreaua lui Egglestone din Kentucky și o viorea albă, rară, dintr-o mlaștină tainică de lângă un lac nenumit de pe un munte arctic, unde zboară Fritillaria Mică a lui Krolik. Firește, când vine momentul, îi poți împerechea destul de ușor ajutându-te cu mâinile, le ții – uneori ceva mai mult timp – în felul ăsta, în profil, cu aripile strânse" (și-i arătă cum, fără să țină seamă de unghiile ei amărâte), „masculul în mâna stângă, femela în dreapta sau invers, cu vârfurile abdomenelor atingându-li-se, doar că trebuie să fie foarte proaspeți și *îmbibați* cu duhoarea viorelelor preferate".

9.

Era ea cu adevărat frumoasă la doisprezece ani? Dorea el, ar fi dorit el vreodată să o dezmierde? Părul negru i se revărsa în cascadă peste claviculă și, cu o mișcare bruscă a capului, îl arunca înapoi, iar gestul ăsta și gropița de pe obrazul palid erau revelații, dar și elemente de recunoaștere imediată. Paloarea ei strălucea, negrul părului îi ardea cu vâlvătaie. Prefera fustele plisate potrivit de scurte. Nici membrele ei goale n-aveau pic de bronz pe ele, încât privirea, mângâindu-i gambele și antebrațele albe, putea urmări înclinările regulate ale perișorilor fini și negri, mătasea adolescenței sale. Cafeniul întunecat al irisului ochilor gravi

avea opacitatea enigmatică a privirii unui hipnotizator oriental (din reclama de pe pagina a doua a unei reviste) și părea să fie plasat mai sus decât de obicei, astfel că, atunci când se uita țintă la tine, între marginea lui de jos și umeda pleoapă inferioară rămânea o semilună-leagăn. Genele ei lungi păreau înnegrite și, de fapt, așa și erau. Trăsăturile i-ar fi fost perfecte, reci, ca de zână, dar le salva forma îngroșată a buzelor arse. Nasul irlandez, drept, era nasul lui Van în miniatură. Avea dinții foarte albi, dar inegali.

Bietele ei mâini – nu te puteai abține să nu ugui de milă la vederea lor –, trandafirii în comparație cu pielea translucidă a brațului, mai trandafirii decât cotul, care părea să roșească din cauza stării unghiilor: Ada și le rodea atât de temeinic, încât orice vestigiu de margine liberă era înlocuit de o canelură ce tăia carnea cu tensiunea unei sârme și adăuga o spatulă de lungime suplimentară vârfurilor dezgolite ale degetelor. Mai târziu, când dorea pătimaș să-i sărute mâinile reci, ea-și încleșta pumnii, lăsând pradă buzelor lui doar încheietura degetelor, dar el îi deschidea cu forța mâna ca să ajungă la pernuțele acelea plate și oarbe. (Dar, vai, Doamne Dumnezeule, onixul lung, apatic, roz-și-argint, vopsit și ascuțit, care înțepa cu delicatețe, onixul anilor ei de adolescentă și de adult!)

Ceea ce a trăit Van în acele prime zile stranii când Ada i-a prezentat casa – și ungherele unde aveau să facă dragoste atât de curând – îngemăna elemente de exaltare și de exasperare. Exaltare – fiindcă îl vrăjeau pielea ei neverosimilă, senzuală, pală, părul ei, picioarele ei, mișcările ei colțuroase, mirosul ei de iarbă pentru gazele, privirea aprigă și întunecată a ochilor îndepărtați, goliciunea rustică de sub rochia ei; exasperare – fiindcă între el, elevul neîndemânatic și genial, și acel copil inaccesibil, năzuros și precoce se întindea un vid de lumină și un văl de umbră pe care nicio forță nu

le putea birui și străpunge. El înjura amarnic în deznădejdea patului său în timp ce-și concentra simțurile congestionate pe imaginea ei, pe care o devorase în a doua excursie spre coama casei, când ea se urcase pe cufărul unui căpitan ca să deschidă un fel de luminator prin care se ajungea pe acoperiș (chiar și câinele fusese o dată acolo), un cârlig sau altceva i-a săltat brusc fusta și el a văzut – așa cum vezi un miracol dezgustător dintr-o legendă biblică sau metamorfoza șocantă a unui fluture – că fetița avea acolo puf mătăsos și negru. A observat că ea părea să fi observat că el observase sau ar fi putut să observe (ceea ce el nu numai că observase, dar și reținuse cu teamă tandră până când, mult mai târziu și în modalități bizare, s-a eliberat de această viziune) și o expresie arogantă, nepăsătoare și stranie i-a traversat fața. Obrajii ei supți și buzele pale și groase s-au mișcat ca și cum mesteca ceva și fata a scos un râs scâncit și trist când el, marele Van, a alunecat pe o țiglă, după ce se strecurase, la rândul lui, prin luminator. Și, în soarele apărut brusc, și-a dat seama că până atunci el, micul Van, fusese un virgin orb, deoarece graba, colbul și crepusculul eclipsaseră farmecele sfioase ale primei lui târfe, pe care o posedase atât de des.

Acum educația lui sentimentală s-a desfășurat rapid. În dimineața următoare a zărit-o întâmplător când se spăla pe față și pe brațe deasupra unui lighean demodat de pe un suport rococo, cu părul înnodat în creștetul capului și cămașa de noapte răsucită în jurul taliei ca o corolă voluminoasă, din care ieșea spatele ei subțire, umbrit de coaste pe partea dinspre el. Un șarpe gras din porțelan se încolăcea în jurul ligheanului și atât el, cât și reptila, s-au oprit să o privească pe Eva și zbaterea gingașă, din profil, a mugurilor ei de sâni, o bucată mare de săpun de culoarea dudei i-a alunecat din mână și talpa ei cu șosete negre a împins ușa, închizând-o cu un bufnet ce era mai degrabă un

ecou al ciocnirii săpunului de pardoseala de marmură decât un semn de neplăcere pudică.

10.

Prânzul într-o zi lucrătoare la Palatul Ardis. Lucette între Marina și guvernantă; Van între Marina și Ada; Dack, hermelina cafeniu-aurie, sub masă, fie între Ada și Mademoiselle Larivière, fie între Lucette și Marina (Van detesta în sinea lui câinii, mai ales la masă, dar n-o spunea, iar pocitania asta lunguiață și scundacă, cu respirația rău mirositoare, îl călca pe nervi și mai tare). Vicleană și grandilocventă, Ada descria un vis, un miracol al istoriei naturale, un procedeu beletristic aparte – „*monologue intérieur*”, împrumutat de Paul Bourget de la bătrânul Leo – sau vreo gafă comică din rubrica obișnuită a lui Elsie de Nord, demimondena literară vulgară care credea că Levin s-a plimbat prin Moscova în *nagolnîi tulup*, „haină țărănească de oaie, cu blana înăuntru și pielea fără blană în afară”, cum e definită într-un dicționar arătat de comentatoarea noastră ca o prestidigitatoare, dar niciodată la îndemâna diferitelor Elsie. Modul spectaculos în care mânuia propozițiile subordonate, digresiunile ei, accentuarea senzuală a cuvintelor monosilabice („Idioata de Elsie, *cum să* citească *ea*”) – toate au sfârșit prin a acționa asupra lui Van așa cum ar fi făcut-o excitațiile artificiale și mângâierile chinuitoare, într-un sens afrodiziac întunecat, detestat și totodată savurat în mod pervers de amândoi.

„Scumpa mea”, îi spunea mama ei, punctând discursul Adei cu mici exclamații – „Teribil de amuzant!” sau „Vai, ai spus ceva adorabil!” dar permițându-și uneori remarce dojenitoare, ca, de pildă, „Ia stai tu puțintel mai dreaptă” sau „Hai,

mănâncă, scumpa mea” (punând accentul pe „mănâncă” cu o insistență maternă foarte diferită de maliția spondeică a sarcasmelor fiicei sale).

Ada, care acum stătea dreaptă pe scaun, și-a arcuit flexibila-i șiră a spinării când visul sau aventura (sau ceea ce povestea ea) a ajuns la punctul culminant, s-a aplecat peste locul de unde Price îi îndepărtase, precaută, farfuria, și-a împins brusc coatele în față și a invadat masa, apoi s-a rezemat de spetează, mimând exagerat și ilustrând „lung, lung” cu amândouă mâinile ridicate sus, sus!

„Scumpa mea, n-ai gustat… Ah, Price, adu…”

Ce să aducă? Funia pe care să se cațăre în albastrul cerului încins copilul cu fundul gol al fachirului?

„Era ceva lung, lung. Adică” (întrerupându-se) „… un fel de tentacul… nu, stai să văd!” (scuturare a capului, crispare a trăsăturilor, ca și cum ar fi descâlcit, cu o smucitură rapidă, un ghem încurcat)

Nu. Prune roz-purpurii enorme, una cu o crăpătură galbenă și umedă.

„În fine, asta a fost…” (părul i se revărsa peste față, mâna-i zbura spre tâmplă, schițând – fără să termine – mișcarea de îndepărtare a șuvițelor, apoi deodată un hohot de râs aspru, în cascadă, se încheia cu o tuse umedă)

„Nu, vorbesc serios, mama, închipuie-ți cum rămăsesem complet fără grai, cum *țipam* fără grai când mi-am dat seama…”

La al treilea sau al patrulea fel de mâncare, Van și-a dat în sfârșit seama de un anumit lucru. Nu asista nicidecum la spectacolul unei fetișcane istețe care vrea să-și impresioneze musafirul, ci la încercarea disperată și destul de inteligentă de a o împiedica pe Marina să pună stăpânire pe conversație și să o transforme într-o prelegere despre teatru. Pe de altă parte, Marina, deși pândea ocazia să-și scoată la iveală troica ei de țicneli,

găsea o oarecare plăcere profesională jucând rolul arhibanal al mamei iubitoare – mama mândră de farmecul și umorul fiicei sale și indulgentă cu farmec și umor față de obrăznicia lor ocazională: *ea* făcea pe grozava, *ea* voia să impresioneze, nu Ada! Iar când Van a înțeles cum stau lucrurile, a profitat de o pauză (Marina se pregătea să o umple cu câteva citate bine alese din Stanislavskiana) și a lansat-o pe Ada pe apele agitate din Botany Bay, o călătorie care în alte momente îl îngrozea, dar acum se dovedea cursul cel mai sigur și mai ușor pentru fată. Manevra era deosebit de importantă la cină, fiindcă Lucette și guvernanta luau masa de seară mai devreme, la etaj, astfel că în momentele critice, când Ada nu intervenea la timp, Mademoiselle Larivière nu se afla în sufragerie și nu te puteai bizui pe ea să preia ștafeta și să povestească înflăcărată în ce stadiu se afla lucrul la o nouă nuvelă compusă de ea (faimosul *Colier de diamante* se afla în ultima fază de cizelare) sau să depene amintiri despre copilăria și adolescența lui Van, amintiri deosebit de agreabile despre iubitul lui preceptor de rusă, care o curta cu delicatețe pe Mademoiselle L., scria versuri rusești decadente cu ritm exploziv și bea de unul singur, ca orice rus.

Van: „Drăcia asta galbenă, cum naiba-i zice” (arătând o floricică redată fermecător pe o planșă Eckercrown), „e cumva piciorul cocoșului?”

Ada: „Nu. Floarea aia galbenă e o banală calcea calului, *Caltha palustris*. În țara asta țăranii o numesc greșit *cowslip*, deși, firește, adevărata *cowslip*, *Primula veris*, ciubotica cucului, e o plantă cu totul diferită”.

„Înțeleg”, spuse Van.

„Da, într-adevăr”, a început Marina, „când interpretam rolul Ofeliei, faptul că odinioară colecționasem flori…”

„Sigur că ți-a fost de mare folos”, o întrerupse Ada. „Acum, cuvântul rusesc pentru calcea calului e *kuroslep* (pe care mujicii din Tartaria, bieții robi,

îl folosesc greșit pentru piciorul cocoșului) sau, alteori, *kalujnița*, cum se folosește – destul de adecvat – în Kaluga, S.U.A”.

„Aha”, spuse Van.

„Ca în cazul multor altor flori”, a continuat Ada, zâmbind placid ca un savant nebun, „nefericitul nume franțuzesc al plantei noastre, *souci d’eau*, a fost tradus sau, de ce n-am spune-o, transpus…”

„Flori în pantaloni bufanți”, făcu Van un calambur.

„*Je vous en prie*, *mes enfants*!” a intervenit Marina, care urmărea cu greutate conversația și acum, printr-o confuzie suplimentară, a crezut că se referiseră la lenjeria de corp.

„Din întâmplare, chiar azi-dimineață”, a spus Ada, fără să catadicsească să o lămurească pe maică-sa, „guvernanta noastră erudită, care a fost și a ta, Van, care, cum spuneam…”

(Era prima dată când a spus asta – la lecția aia de botanică!)

„… e destul de severă cu vorbitorii de engleză trans-corcitori, maimuțoi numiți «urlători ursoizi» – deși am eu bănuiala că motivele ei sunt mai mult șovine decât artistice sau morale –, mi-a atras atenția – atenția mea șovăielnică – asupra câtorva gafe monumentale, cum le spui tu, Van, într-o *soi-disant* versiune literală a domnului Fowlie, numită „sensibilă” – sensibilă! – într-o recentă cronică elsiană elogioasă, la poemul lui Rimbaud *Mémoire* (pe care ea, din fericire – și din prevedere –, m-a făcut să-l învăț pe dinafară, deși am eu bănuiala că-i preferă pe Musset și Coppée)…”

„… *les robes vertes et déteintes des fillettes*…” cită triumfător Van.

„Eg-zact” (imitându-l pe Dan). „Deci, Larivière îmi permite să-l citesc numai în antologia Feuilletin, aceeași pe care se pare că o ai și tu, dar am să obțin foarte curând *ses œuvres complètes*, da-da, foarte curând, mult mai curând decât cred toți ceilalți. Apropo, ea o să coboare după ce-o

bagă-n pat pe Lucette, dulcele nostru trigonocefal, care acum trebuie să fie în cămașa de noapte verde…”

„*Angel moi*”, o rugă Marina, „sunt sigură că pe Van nu-l interesează cămașa de noapte a Lucettei!”

„… de nuanța sălciilor, numărând oițele pe *son ciel de lit*, transformat de Fowlie în «*patul cerului*», în loc de «baldachin». Dar să revenim la sărmana noastră floare. *Le louis d’or* falsificat din acea colecție de franceză infectă e transformarea lui *souci d’eau* (calcea calului a noastră) într-o stupidă «grijă a apei», deși el avea la dispoziție zeci de sinonime, ca, de pildă, bulbuc, scalce, bulbucel și multe alte porecle asociate cu serbările fertilității, oricare or fi alea”.

„Pe de altă parte”, a spus Van, „se poate imagina o Miss Rivers la fel de bilingvă verificând o versiune franceză a, să zicem, poemului *Garden* al lui Marvell…”

„Aha!” a strigat Ada. „Pot recita *Le jardin* în traducerea mea! Să vedem…

En vain on s’amuse à gagner
L’Oka, *la Baie du Palmier*…”

„… *to win the Palm*, *the Oke*, *or Bayes*!” strigă și Van.

„Știți, copii”, a intervenit Marina hotărâtă, cu gesturi liniștitoare făcute cu amândouă mâinile, „când eram de vârsta ta, Ada, iar fratele meu era de *vârsta ta*, Van, discutam despre crochet și ponei și cățeluși și ultima *fête-d’enfants* și următorul picnic și, oh, milioane de lucruri normale, dar niciodată, niciodată despre botaniști francezi și Dumnezeu mai știe ce!”

„Dar culegeai flori, ai spus-o chiar tu adineauri!” a replicat Ada.

„A, doar pentru puțin timp, undeva în Elveția. Nu-mi aduc aminte când. Iar acum nu mai contează”.

Se referea la Ivan Durmanov: fratele ei murise cu ani în urmă de cancer pulmonar într-un sanatoriu (nu departe de Ex, undeva în Elveția, unde, opt ani mai târziu, se născuse Van). Marina îl pomenea adesea pe Ivan, care la optsprezece ani devenise violonist celebru, dar o făcea fără nicio manifestare deosebită de emoție, astfel că acum Ada a observat uimită cum fardul abundent al mamei ei începuse să se scurgă sub un șuvoi neașteptat de lacrimi (poate o alergie la florile vechi, uscate și presate, un acces de alergie la fin sau gențianită, așa cum ar fi dovedit-o retroactiv un diagnostic ulterior). Marina și-a șters energic nasul cu vuiet de trompă – cum a spus ea însăși – și iată că Mademoiselle Larivière a coborât să-și bea cafeaua și să și-l amintească pe Van ca pe un *bambin angélique* care *à neuf ans* îi adora – scumpul de el! – pe Gilberte Swann și *la Lesbie de Catulle* (și care învățase singur-singurel să-și elibereze adorația de îndată ce lampa cu petrol părăsea dormitorul mobil în pumnul doicii sale negrese).

11.

La câteva zile după venirea lui Van, unchiul Dan a sosit de la oraș cu trenul de dimineață ca să petreacă, așa cum obișnuia, sfârșitul săptămânii în mijlocul familiei.

Van l-a întâlnit întâmplător, în timp ce unchiul Dan traversa holul. Majordomul i-a semnalat stăpânului său *cine* e băiatul într-un mod absolut fermecător (credea Van), punându-și mâna la un metru deasupra podelei și apoi înălțând-o mai sus și mai sus – un cod altitudinal pe care l-a înțeles doar tânărul nostru de peste un metru optzeci. Van a văzut că gentlemanul cu păr roșu îl privea

perplex pe bătrânul Bouteillan, care s-a grăbit să-i spună-n șoaptă numele lui Van.

Când se îndrepta spre un oaspete, domnul Daniel Veen își înfunda într-un fel bizar degetele mâinii drepte, pe care o ținea foarte țeapănă, în buzunarul hainei și le ținea acolo, într-un gen de operațiune purificatoare, exact până în momentul când trebuia să dea mâna.

L-a informat pe Van că peste câteva minute o să plouă, „fiindcă începuse să plouă în Ladore” și ploaia, a spus el, „ajunge la Ardis cam în jumătate de oră”. Van a crezut că glumea și a chicotit politicos, dar unchiul Dan a părut din nou perplex, l-a privit pe Van cu ochi spălăciți, ca de pește, și l-a întrebat dacă se familiarizase cu împrejurimile, câte limbi străine știa și dacă n-ar dori să cumpere cu câteva copeici un bilet la loteria Crucii Roșii.

„Nu, mulțumesc”, a spus Van, „m-am săturat de propriile loterii”, iar unchiul lui l-a privit din nou, dar oarecum pieziș.

Ceaiul s-a servit în salon și toți au fost mai degrabă tăcuți și lipsiți de entuziasm și imediat după aceea unchiul Dan s-a retras în biroul lui, scoțând un ziar împăturit dintr-un buzunar interior, și, la puțin timp după ce ieșise din încăpere, o fereastră s-a deschis brusc și ploaia torențială a început să răpăie pe frunzele de liriodendron și de *imperialis* din grădină și conversația a devenit generală și zgomotoasă.

Ploaia n-a durat – sau n-a rămas acolo – multă vreme, ci și-a continuat drumul, probabil spre Raduga sau Ladoga sau Kaluga sau Luga, abandonând un curcubeu imperfect deasupra Palatului Ardis.

Instalat într-un fotoliu adânc, cu tapiserie bogată, unchiul Dan încerca să citească, folosind unul dintre dicționarele pitice destinate turiștilor lipsiți de pretenții, care-l ajuta să descifreze cataloage de artă străine, un articol consacrat – după cât se pare – creșterii stridiilor, dintr-un ziar

ilustrat, în limba olandeză, lăsat în tren pe bancheta din fața lui, când deodată un vuiet odios a început să se propage din cameră-n cameră în întreaga casă.

Sportiva lor cățelușă teckel, cu o ureche fluturând, cu cealaltă ridicată și arătându-și rozul tărcat cu gri, mișcându-și repede piciorușele caraghioase și derapând pe parchet când executa viraje bruște, se căznea să ducă într-o ascunzătoare convenabilă, unde să-l smotocească, un ghemotoc de vată măricel, îmbibat cu sânge și înșfăcat de undeva de la etaj. Ada, Marina și două slujnice urmăreau animalul vesel, dar era imposibil să-l încolțească printre mobilele baroce, iar acesta se strecura prin nenumărate uși. Deodată întreaga vânătoare a virat pe lângă fotoliul unchiului Dan și s-a îngrămădit din nou afară.

„Doamne Dumnezeule!” a exclamat el când a observat trofeul însângerat, „probabil cineva și-a tăiat degetul mare!” Lovindu-și ușor cu mâna coapsele și apoi fotoliul, el a căutat și recuperat dicționarul de buzunar de sub scăunelul pentru picioare și și-a reluat lectura articolului, dar după o secundă a trebuit să caute *groote*, cuvânt după care bâjbâise când a fost întrerupt.

Simplitatea sensului l-a nemulțumit.

Printr-o ușă cu geamuri deschisă, Dack și-a condus urmăritorii în grădină. Acolo, pe a treia pajiște, Ada a prins-o cu un plonjon din săritură folosit în „fotbalul american”, un fel de joc de rugbi pe care-l jucau odinioară cadeții pe malurile cu gazon umed ale râului Goodson. Concomitent, Mademoiselle Larivière s-a ridicat de pe banca unde îi tăiase unghiile Lucettei și, îndreptând foarfecele spre Blanche, care se năpustise pe scări în sus cu o pungă de hârtie, a învinovățit-o pe tânăra femeie șleampătă de un precedent oribil – și anume că a scăpat o dată o agrafă de păr în pătuțul Lucettei, *un machin long comme ça qui faillit blesser l’enfant à la fesse*. Totuși, Marina, care

suferea de teama morbidă a rusoaicelor de viță nobilă „să nu ofenseze servitorii”, a declarat incidentul închis.

„*Nehoroșaia*, *nehoroșaia sobaka*”, s-a văitat Ada cu o intonație aspirată și sibilantă apăsată, în vreme ce strângea în brațe „cățeaua păcătoasă”, deposedată acum de pradă, dar complet netulburată.

12.

Hamac și miere: optzeci de ani mai târziu, el tot mai putea să-și aducă aminte, cu tresărirea tânără a bucuriei originare, cum s-a îndrăgostit de Ada. Amintirea a întâlnit imaginația la jumătatea drumului, în hamacul din zorile adolescenței sale. La nouăzeci și patru de ani, îi plăcea să reconstituie acea primă vară încărcată de dragoste, dar nu era reconstituirea unui vis pe care tocmai îl avusese, ci o recapitulare a conștiinței, menită să-l susțină în micile ore cenușii dintre somnul iepuresc și prima pilulă a zilei. Continuă tu, draga mea, câteva momente. Pilulă, pilotă, brizant, bilion. Continuă de aici, Ada, doar câteva minute, rogu-te!

(Ea.) Bilioane de băieți. Să luăm un deceniu cât se poate de decent. Un bilion de Billy, buni, talentați, delicați și pasionați, Bilioane spirituale, dar totodată bine intenționate din punct de vedere fizic, au scos la iveală jilioane din Jill-ele lor la fel de delicate și de briliante pe tot parcursul acelui deceniu, în gări și în condiții ce trebuie să fie controlate și precizate de cercetător, altminteri întregul raport riscă să fie năpădit de buruienile înalte până la brâu ale statisticilor și ale generalizărilor. Ce rost ar mai avea să insistăm în această privință dacă am lăsa deoparte, de pildă, chestiunea minoră a prodigioasei conștiințe

individuale și a geniului tânăr care structurează, în unele cazuri, din cutare sau cutare gâfâială particulară un eveniment *fără precedent și irepetabil* în continuumul vieții sau cel puțin un aranjament tematic de astfel de evenimente într-o operă de artă sau în articolul unui delator. Detaliile care strălucesc ori apar umbrite: frunza locului prin pielea diafană, soarele verde în ochiul căprui umed, *tout ceci*, *vsio eto*, trebuie luate în considerație fir cu fir, acu pregătește-te să preiei ștafeta (nu, Ada, continuă, *ia zaslușalsia*: sunt numai ochi și urechi de încântare), dacă dorim să exprimăm faptul, faptul, faptul că printre acele bilioane de cupluri briliante, într-o secțiune transversală a ceea ce îmi vei îngădui să numesc spațiu-timp (pentru ușurința raționamentului), o singură pereche e super-imperial unică, *sverhimperatorskaia ceta*, și, în consecință (să fie supus cercetării, să fie pictat, să fie denunțat, să fie pus pe muzică sau să fie interogat și omorât, dacă deceniul e totuși înzestrat cu o coadă de scorpion), particularitățile felului lor de-a face dragoste influențează într-un fel deosebit și unic două vieți lungi și câțiva cititori, acele trestii gânditoare și condeiele lor și pensulele lor mintale. Halal istorie naturală! Istorie ne-naturală, fiindcă această precizie a simțurilor și a bunului-simț par, probabil, supărător de ciudate în ochii țăranilor și fiindcă detaliul e totul: cântecul unui aușel toscan sau al unui aușel sprâncenat într-un chiparos din cimitir, o adiere mentolată de cimbru sau de cimbrișor pe un țărm povârnit, fâlfâitul dansat al unui *Celastrina argiolus* european sau al lacului Echo din California, combinate cu alte păsări, flori și fluturi – *asta* trebuie să auzim, mirosim și vedem prin transparența morții și frumusețea ardentă. Și lucrul cel mai greu: frumusețea însăși, așa cum e percepută acolo, imediat. Masculii licuriciului (acu chiar că e rândul tău, Van).

Masculii licuriciului, un mic gândac fosforescent care se aseamănă mai mult cu o stea rătăcitoare decât cu o insectă înaripată, au apărut la Ardis în primele nopți toride și negre unul câte unul, ici și colo, apoi ca o mulțime spectrală, împuținându-se din nou, până ce au rămas doar câteva exemplare, întrucât aventura lor ajunsese la sfârșitul său firesc. Van i-a urmărit cu veneraţia și încântarea pe care le simțise, copil fiind, când, pierdut în crepusculul purpuriu al unei grădini de hotel italian, pe o alee de chiparoși, credea că sunt vârcolaci de aur sau plăsmuiri trecătoare ale grădinii. Acum, în timp ce zburau liniștit, pare-se în linie dreaptă, brăzdând și iar brăzdând bezna ce-l învăluia, fiecare își străfulgera lumina galben-pală cam din cinci în cinci secunde și transmitea astfel semnale în ritmul lui specific (destul de diferit de acela al unei specii înrudite, care, potrivit Adei, zbura cu *Photinus ladorensis* în Lugano și Luga) femelei sale domiciliate în iarbă, iar aceasta-i răspundea cu pulsații luminoase, folosite după câteva momente pentru a verifica tipul exact de cod luminos emis de mascul. Prezența acestor animăluțe superbe, care, în timp ce treceau, iluminau delicat noaptea înmiresmată, îl umplea pe Van de voioșie, o voioșie rafinată, produsă însă foarte rar de entomologia Adei, poate din cauza invidiei stârnite uneori în sufletul savantului teoretician de cunoștințele nemijlocite ale naturalistului. Hamacul, cuib dreptunghiular comod, îi acoperea trupul gol cu o rețea fie sub un cedru plângător, care se întindea peste un colț al pajiștii și îi asigura un adăpost parțial în cazul unei averse, fie, în nopți mai sigure, între doi tulipieri (unde, o dată, un fost oaspete de vară, cu o pelerină de seară peste cămașa de noapte umedă și rece, se trezise fiindcă o bombă asfixiantă explodase printre instrumente în căruța cu cai, iar unchiul Van, aprinzându-și un chibrit, văzuse cum sângele strălucitor îi pătase perna).

Ferestrele castelului negru se întunecau pe rânduri orizontale, pe șiruri verticale, ca la salturile calului pe o tablă de șah. Ocupantul cel mai îndelungat al closetului cu apă curentă de lângă odaia copiilor era Mademoiselle Larivière, care venea acolo cu o lampă cu ulei de trandafir și cu *buvard*-ul ei. O briză agita draperiile camerei sale, acum infinite. Venus se înălța pe cer; Venus se instala în carnea lui.

Întâmplările s-au petrecut cu puțin înainte de invazia sezonieră a unui anumit și interesant țânțar primitiv (a cărui agresivitate contingentul rusesc nu-prea-amabil din regiunea noastră o atribuia dietei francezilor viticultori și mâncători de răchițele din Ladore), dar, chiar și așa, licuricii fascinanți și cosmosul încă și mai sumbru, mai straniu, ce răzbătea prin frunzișul întunecat compensau disconfortul calvarului din timpul nopții și neplăcerile produse de sudoare și de spermă, asociate cu odaia lui înăbușitoare. De altminteri, noaptea a rămas *întotdeauna* un calvar în cursul vieții lui de aproape un veac, oricât de somnoros sau de drogat ar fi fost bietul om, fiindcă geniul nu e numai o podoabă stridentă – chiar pentru Bill Bilionarul, cu bărbuța ascuțită și tigva cu chelie stilizată, sau pentru irascibilul Proust, căruia, când nu putea să doarmă, îi plăcea să decapiteze guzgani, ori pentru *acest* strălucit sau obscur V.V. (depinde de perspectiva cititorilor, tot niște bieți oameni, în pofida zeflemelelor noastre și a ocupațiilor lor); dar la Ardis viața intensă a cerului bântuit de stele tulbura atât de mult noaptea băiatului, încât de obicei el se simțea recunoscător când vremea rea sau țânțarul și mai rău, *kamargski komar* al mujicilor noștri și *le moustique moscovite* al celor – la fel de aliterativi – ce se răzbunau pe ei, îl trimitea înapoi în patul lui plin de denivelări.

În relatarea noastră seacă despre iubirea precoce, prea precoce, a lui Van Veen pentru Ada Veen nu există nici motivație, nici spațiu pentru o

digresiune metafizică. Și totuși, să se observe că (în timp ce luceferii zburau și pulsau și bufnița țipa – de asemenea foarte ritmic – în parcul învecinat) Van, care la vremea aceea încă nu gustase de fapt din Teroarea Terrei – atribuind-o vag, când analiza chinurile scumpei și neuitatei sale Aqua, fandoselilor periculoase și fanteziilor populare –, chiar și atunci, la paisprezece ani, recunoștea că vechile mituri, care au adus la viață utilă un vârtej de lumi (oricât de stupide și de mistice) și le-au situat în materia cenușie a cerurilor spuzite de stele conțineau, probabil, un licurici de adevăr straniu. Nopțile lui în hamac (unde celălalt tânăr sărman își blestemase ftizia, tușea cu sânge, cufundându-se din nou în vise despre spume negre ce-i dădeau târcoale și despre un bubuit de simboluri într-o orchestră de orice – cum i-au sugerat medicii profesioniști) erau acum bântuite nu atât de chinul pasiunii lui pentru Ada, cât de acel spațiu fără sens de deasupra capului, de sub cap, de pretutindeni, geamătul demonic al timpului divin, care țiuia în jurul lui și în el, așa cum avea să țiuie din nou – cu ceva mai mult sens, din fericire – în ultimele nopți ale unei vieți pe care eu, dragostea mea, nu o regret.

Adormea în momentul când credea că n-o să mai adoarmă niciodată, iar visele lui erau tinere. Când prima văpaie a zilei ajungea la hamacul lui, Van se trezea și era alt om – și, într-adevăr, era bărbat în toată puterea cuvântului. „Ada, ardorile, arborii noștri” – un tetrametru dactilic catalectic ce avea să rămână singura contribuție a lui Van Veen la poezia anglo-americană – cânta prin creierul său. Binecuvântat fie graurul și blestemat sentimentul de grandoare! Avea paisprezece ani și jumătate; era împătimit și îndrăzneț; într-o bună zi o s-o posede cu sălbăticie!

În timp ce reconstituia trecutul, a putut să redea în detaliu o astfel de reînviere verde. După ce și-a pus slipul, după ce a introdus cu grijă și a îndesat

în el acea mașinărie complicată și în multe feluri îndărătnică, Van s-a rostogolit afară din cuib și s-a străduit numaidecât să stabilească dacă partea din casă unde dormea ea se trezise la viață. Se trezise. A văzut o străfulgerare de cristal, o pată de culoare. Fata își lua *sa petite collation du matin* singură, pe un balcon izolat. Van și-a găsit sandalele – cu un gândac în una și o petală în cealaltă – și a intrat în casa rece, trecând prin magazia de scule.

Copiii de tipul ei născocesc filosofiile cele mai pure. Ada își elaborase micul ei sistem. Nu trecuse nicio săptămână de când sosise și Van a fost găsit demn de a fi inițiat în textura înțelepciunii ei. Viața individului constă din anumite lucruri secrete: „lucruri autentice”, rare și neprețuite, „lucruri” pur și simplu, care formează materia curentă a vieții, și „lucruri fantomă”, numite și „pâcle”, ca, de pildă, febra, durerea de dinți, decepțiile dureroase și moartea. Trei sau patru lucruri care se petrec în același timp formează un „turn” sau, dacă se produc unul după altul, alcătuiesc un „pod”. „Turnurile autentice” și „podurile autentice” sunt bucuriile vieții, iar când turnurile vin în serie, trăiești extazul suprem. Totuși, asta se întâmplă rar. În unele împrejurări, într-o anumită lumină, un „lucru” neutru poate să arate sau chiar să devină de fapt „autentic” sau, dimpotrivă, se poate coagula în „pâclă” fetidă. Când, întâmplător, bucuria și lipsa bucuriei se amestecă simultan sau pe întreaga rampă a duratei, ești confruntat cu „turnuri năruite” și „poduri rupte”.

Detaliile picturale și arhitectonice ale metafizicii ei îi făceau nopțile mai ușoare decât ale lui Van și în acea dimineață – ca în majoritatea dimineților – el a avut senzația că se reîntoarce dintr-o țară mult mai îndepărtată și mai deprimantă decât cea din care veneau ea și lumina soarelui ei.

Buzele ei pline, care luceau lipicioase, umede, zâmbeau.

(Când te sărut *aici*, i-a spus el după mulți ani, îmi aduc aminte întotdeauna de dimineața albastră când mâncai pe balcon o *tartine au miel*; sună mult mai bine în franceză.)

Frumusețea clasică a mierii de trifoi, netedă, pală, translucidă, care curgea ușor din lingură și înmuia pâinea cu unt a iubitei mele cu alamă lichidă. Firimitura s-a cufundat în nectar.

„Lucru autentic?" a întrebat el.

„Turn", i-a răspuns ea.

Și viespea.

Viespea cerceta farfuria Adei. Trupul insectei pulsa.

„Încercăm să mâncăm una mai târziu", a remarcat ea, „dar, ca să aibă gust bun, trebuie să fie *ghiftuită*. Bineînțeles, nu te poate înțepa în limbă. Niciun animal nu se atinge de limba unei persoane. Când termină un călător, cu oase cu tot, leul lasă *întotdeauna* limba omului să zacă în deșert, uite-așa" (făcu un gest neglijent).

„N-aș crede".

„E un mister bine cunoscut".

În ziua aceea părul ei pieptănat cu grijă lucea întunecat, în contrast cu paloarea mată a gâtului și a brațelor. Purta tricoul cu dungi pe care, în fanteziile lui solitare, îl despuia cu mare plăcere de pe torsul ei răsucit. Mușamaua era împărțită în carouri albastre și albe. O pată de miere mâzgălea untul rămas în vasul de lut rece.

„Așa o fi, dacă zici tu. Și al treilea Lucru Autentic?"

Ea îl examină pe Van. Un bob aprins în fitilul gurii ei îl examină pe Van. Violeta catifelată, în trei culori, pe care o pictase în acuarelă în ajun, îl examina din vaza de cristal striat. Ada n-a spus nimic. Și-a lins degetele rășchirate, privindu-l insistent.

Van n-a primit niciun răspuns și a plecat de pe balcon. Domol, turnul ei s-a năruit în soarele tăcut și dulce.

13.

La marele picnic de la a douăsprezecea aniversare a zilei de naștere a Adei și a patruzecea *jour de fête* a Idei, copilul a primit încuviințarea să-și pună lolita (botezată astfel după țigăncușa andaluziană cu același nume din romanul lui Osberg; apropo, lolita nu se pronunță cu „t”-ul englezesc plin, ci cu un „t” spaniol), o fustă neagră destul de lungă, dar foarte vaporoasă și largă, cu maci sau bujori roșii „lipsiți de realitate botanică”, cum s-a exprimat ea, plină de importanță, fiindcă încă nu știa că realitatea și istoria naturală sunt sinonime în ce privește acest vis și numai acesta.

(Nici tu nu știai, înțeleptule Van. Nota ei.)

Ea a intrat în fustă în pielea goală, în timp ce picioarele îi erau încă umede și înțepăcioase după frecarea apăsată cu lufa (băile matinale fiind necunoscute sub regimul Larivière), și a tras-o pe ea cu o zvâcnire energică, rapidă, a șoldurilor, care a atras obișnuita dojană a guvernantei sale: *mais ne te trémousse pas comme ça quand tu mets la jupe*! *Une petite fille de bonne maison* etc. *Per contra*, Ida Larivière, o femeie pieptoasă de mare și respingătoare frumusețe (la acel moment doar în corset și ciorapi cu portjartier), care făcea ea însăși fără jenă concesii arșiței zilelor lui Cuptor, n-avea nimic împotriva omiterii chiloților; dar în cazul firavei Ada practica asta avea efecte condamnabile. Copila încerca să-și calmeze spuzeala din arcul ei moale și alaiul de senzații de năclăială și de mâncărime – nu întru totul neplăcute – încălecând strâns craca rece a unui măr de Shattal și dezgustându-l pe Van – după cum vom vedea nu doar o dată. În afară de lolită, ea purta jachetă cu mâneci scurte, în dungi albe și negre, pălărie cu boruri moi (atârnată pe spate de un elastic petrecut în jurul gâtului), fundă de catifea în păr și o pereche de sandale vechi. După

cum constata Van întruna, gospodăria Ardis nu se caracteriza nici prin igienă, nici prin sofisticarea gustului.

Ada s-a rostogolit din copacul ei ca o pupăză când toată lumea se pregătea să plece. Mai repede, mai repede, pasărea mea, îngerul meu. Vizitiul englez, Ben Wright, era încă perfect treaz (fiindcă la micul dejun supsese doar o halbă de bere). Blanche luase parte la un picnic mare cel puțin o dată (când Mademoiselle leșinase și ea o zorise pe Pineglen să-i desfacă șireturile), dar acum îndeplinea îndatorirea cea mai puțin atrăgătoare și o ducea în odăița ei din turn pe Dack, care mârâia și se smucea.

Doi lachei, trei fotolii și câteva coșuri din nuiele fuseseră trimise înainte, la locul picnicului, cu o trăsură. Romanciera, îmbrăcată într-o rochie albă din satin (făcută de Vass din Manhattan pentru Marina, care ulterior slăbise cinci kilograme), cu Ada așezată lângă ea și Lucette, *très en beauté* cu o bluză marinărească albă, cocoțată lângă ursuzul Wright, se duceau acolo în *calèche*. Van venea în urma lor, călare pe una dintre bicicletele unchiului sau ale fratelui bunicului. Drumul forestier rămânea destul de neted dacă mergeai pe banda din mijloc (încă lipicioasă, umedă și întunecată după zorile ploioase), între făgașe albastre ca cerul, împestrițate cu reflectările acelorași frunze de mesteacăn care își proiectau umbra pe mătasea sidefie întinsă a umbrelei de soare a lui Larivière și pe borul larg al pălăriei albe a Adei, pălărie pusă pe-o ureche. De lângă Ben, care era îmbrăcat în albastru, Lucette întorcea din când în când capul, îl privea pe Van și îi făcea mici semnale cu latul mâinii să micșoreze viteza, așa cum văzuse că făcea mama ei spre Ada când se temea că fata s-ar putea izbi cu poneiul sau bicicleta de spatele trăsurii.

Marina venea într-o mașină roșie, unul dintre primele tipuri de „automobile mici”, manevrată de

majordom cu mare prudență, ca și cum ar fi fost o varietate fantezistă de tirbușon. Marina arăta nemaipomenit de șic în costumul sport din flanel și stătea ținându-și palma mâinii înmănușate pe măciulia unui baston mat, în timp ce mașina sosi, hurducându-se puțin, chiar la marginea locului pentru picnic, o poiană pitorească într-o bătrână pădure de pini, traversată de vâlcele ca din basme. Un ciudat fluture gălbui a venit din partea cealaltă a pădurii, de-a lungul drumului neasfaltat spre Lugano, și a fost urmat imediat de un landou din care s-au ivit unul câte unul, sprinteni sau greoi, după vârstă sau condiție fizică, gemenii Erminin, tânăra lor mătușă gravidă (o mare povară din punct de vedere narativ) și o guvernantă cu părul alb, Madame Forestier, prietena din școală a Mathildei din povestirea viitoare.

În afară de aceștia, erau așteptați trei gentlemani adulți, care însă nu și-au mai făcut apariția: unchiul Dan, care pierduse trenul de dimineață dinspre oraș, colonelul Erminin, un văduv cu ficatul rău ca un *peceneg*, după cum a spus el în biletul trimis, și doctorul lui (totodată partener de șah), faimosul doctor Krolik, autointitulat bijutierul de curte al Adei. Într-adevăr, acesta din urmă i-a adus cadoul pentru ziua ei de naștere devreme, în dimineața următoare – trei crisalide splendid sculptate („nestemate inestimabile”, a strigat Ada gutural, încordându-și sprâncenele), iar acestea aveau să producă, peste puțin timp, specimenele unui ihneumonid dezamăgitor în loc de Fritillaria sidefie, o raritate recent descoperită.

Mormane de sandvișuri fragede, fără coajă (dreptunghiuri perfecte, unsprezece centimetri pe cinci), cadavrul bine rumenit al unui curcan, pâine rusească neagră, oale de caviar Gray Bead, viorele glasate, tartine cu zmeură, doi litri de vin de Porto alb, alți doi litri de rubiniu, vin bordo diluat pentru fete (în termosuri) și ceaiul dulce, rece, ca-n vremea copilăriei fericite – totul mai lesne de

imaginat decât de descris. S-a considerat că descrierea e instructivă [astfel în ms. ed.].

S-a considerat instructiv să le așeze alături pe Ada Veen și pe Grace Erminin; paloarea de lapte smântânit a Adei și îmbujorarea fierbinte și sănătoasă a fetei de aceeași vârstă cu ea; părul de tânără vrăjitoare, negru și drept, al uneia și părul șaten, tuns scurt, al celeilalte; ochii gravi, fără strălucire, ai iubitei mele și scânteierea albastră din spatele ochelarilor cu rame de baga ai lui Grace; coapsa goală a celei dintâi și ciorapii lungi și roșii ai celeilalte; fusta țigănească și costumul de marinar. Însă poate și mai instructiv era să observi cum trăsăturile comune ale lui Greg fuseseră transpuse aproape intacte în aura surorii sale, unde dobândiseră aerul de „înfățișare plăcută” de domnișorică, fără să altereze asemănarea dintre ucenicul marinar și fată.

Servitorii au îndepărtat repede ruinurile curcanului, vinul de porto, de care se atinsese doar guvernanta, și un platou de Sèvres spart. O pisică a apărut de sub un tufiș, s-a holbat la ei extrem de surprinsă și s-a făcut nevăzută, în ciuda unui cor de „pis-pis”.

După aceea, Mademoiselle Larivière a rugat-o pe Ada s-o însoțească într-un loc mai retras. Acolo, doamna complet îmbrăcată, cu rochia-i voluminoasă care cădea în falduri maiestuoase, dar, vorba ceea, cu trei centimetri mai lungă, încât acum îi ascundea pantofii de pânză satinată, a rămas în picioare, nemișcată, deasupra unei averse tăinuite și câteva clipe mai târziu a revenit la înălțimea ei normală. Când se întorceau, pedagoga bine intenționată i-a explicat Adei că a douăsprezecea zi de naștere a unei fete e un bun prilej pentru a discuta și a prevedea un lucru care, spunea ea, avea să facă în curând din Ada o *grande fille*. Ada fusese instruită îndeajuns despre povestea asta cu șase luni mai înainte, de o învățătoare, și îi venise, de fapt, de două ori până

atunci, iar acum a uluit-o pe sărmana guvernantă (care niciodată nu putea să facă față minții ciudate și ascuțite a Adei) declarând că era doar o cacealma și o neghiobie a călugărițelor, că lucrurile astea nu se prea întâmplau fetelor normale din ziua de azi și cu siguranță că nu i se vor întâmpla ei. Mademoiselle Larivière, care era o persoană uimitor de stupidă (în ciuda – sau poate din cauza – înclinației sale de a romanța), și-a trecut mintal în revistă propria experiență și, câteva minute teribile, s-a întrebat dacă nu cumva, în vreme ce ea se delecta cu artele, progresul științei nu-l schimbase pe cel al naturii.

Soarele începutului de după-amiază a găsit și luminat locuri noi, a găsit și încălzit locuri vechi. Mătușa Ruth picotea cu capul pe o pernă de pat obișnuită, oferită de Madame Forestier, care tricota un pulover pentru viitorul frate vitreg al pupilei sale. Marina se gândea că Lady Erminin, prin pâcla plicticoasă de după sinucidere, se uita de sus la participanții la picnic aflați sub magnificul frunziș verde al pinilor, cu privirea grea de vechi regrete și cu o curiozitate copilărească, urmărindu-i din albastrul persan al locului fericirii sale. Copiii își etalau talentele: Ada și Grace au dansat un dans rusesc vivace, în acompaniamentul unei cutii muzicale (care se întrerupea mereu la mijlocul melodiei, ca și cum își amintea de alte țărmuri, de alte valuri radiale); Lucette, cu un pumn proptit în șold, a cântat un cântec al pescarilor din St. Malô; Greg și-a pus fusta albastră, pălăria și ochelarii surorii sale, care l-au transformat într-o Grace debilă mintal și foarte bolnavă, iar Van a mers în mâini.

Cu doi ani mai înainte, când se pregătea să înceapă primul semestru de închisoare la școala-internat brutală și la modă unde fuseseră alți Veeni înaintea lui (în vremurile trecute, „când Washingtonienii erau wellingtonieni”), Van se hotărâse să studieze vreo scamatorie frapantă care

să-i confere un ascendent imediat și strălucitor. În consecință, Demon s-a sfătuit cu King Wing, maestrul lui de lupte, care l-a învățat pe băiatul puternic să meargă în mâini cu ajutorul unui joc special al mușchilor umărului, truc ce necesita, pentru dobândirea și perfecționarea lui, nici mai mult, nici mai puțin decât o dislocare a cariaticilor.

Ce plăcere! (așa e în ms.) Plăcerea de a descoperi dintr-odată adevărata dibăcie a locomoției cu capul în jos și picioarele în sus semăna mult cu instruirea necesară pentru a conduce, a manevra, după multe căderi dureroase și umilitoare, acele glisoare încântătoare numite Covoare Magice (sau *jikkers*) ce i se dăruiau unui băiat când împlinea doisprezece ani, în zilele aventuroase dinainte de Marea Reacțiune – și-apoi ce mângâiere neurală îndelungă, mângâiere ce-ți taie respirația, când te desprinzi de sol pentru prima dată și reușești să plutești razant peste o căpiță de fân, un copac, un pârâu, un hambar, un fânar, în vreme ce bunicul Dedalus Veen, care aleargă privind în sus și agitând un steag, cade în adăpătoarea cailor.

Van și-a lepădat helanca și și-a scos pantofii și șosetele. Zvelțețea torsului său, ce se potrivea la nuanță, dacă nu și la textură, cu maroniul pantalonilor scurți și strâmți, contrasta cu deltoizii nefiresc dezvoltați și antebrațele musculoase ale chipeșului băiat. Patru ani mai târziu, Van putea să doboare un om cu o singură lovitură de cot.

Trupul lui răsturnat se arcuia grațios, picioarele-i cafenii se înălțau ca o pânză de corabie tarentină, gleznele lipite cârmeau, Van ținea strâns, cu mâinile răsucite în afară, fruntea gravității, se deplasa încolo și-ncoace, vira și pășea în lături, deschizând gura strâmb, și clipea în straniul stil *bilboquet* specific pleoapelor în poziția lui nefirească. Însă dezinvoltura ținutei lui nu trăda niciun efort. Era mai uimitoare decât diversitatea și rapiditatea mișcărilor pe care le făcea imitând

picioarele din spate ale animalelor. King Wing îl avertizase că Vekcelo, un profesionist din Yukon, își pierduse capacitatea de a sta în mâini cam pe la douăzeci și doi de ani, dar în acea după-amiază de vară, pe terenul mătăsos al poienii din pădurea de pini, în inima vrăjită a Ardisului, sub ochiul albastru al lui Lady Erminin, Van, băiatul de paisprezece ani, ne-a delectat cu cea mai mare reprezentație dată vreodată de un brahiambulant. Pe fața sau gâtul lui nu s-a arătat nici cea mai slabă roșeață! Uneori, când își desprindea organele de locomoție de pământul îngăduitor și părea să-și lovească palmele în aer, în parodierea miraculoasă a unei sărituri de balet, te întrebai dacă această indolență visătoare a levitației nu e cumva urmarea faptului că pământul își suspenda forța de atracție, într-un acces de bunăvoință distrată. Întâmplător, o consecință curioasă a anumitor modificări musculare și „pocnituri" ale oaselor, provocate de antrenamentul special cu care l-a torturat Wing, a fost incapacitatea de mai târziu a lui Van de a ridica din umeri.

Întrebări propuse pentru studiu și discuții:

1. Părăseau într-adevăr *ambele* palme pământul când Van, cu capul în jos și picioarele în sus, părea să „sară" pe mâini?

2. Incapacitatea de la maturitate a lui Van de a „ridica din umeri" în fața anumitor lucruri era doar fizică sau „corespundea" vreunui caracter arhetipal al „sub-sufletului" său?

3. De ce a izbucnit în plâns Ada la punctul culminant al reprezentației lui Van?

În sfârșit, Mademoiselle Larivière a citit *La Rivière de diamants*, povestirea pe care tocmai o bătuse la mașină pentru *The Quebec Quarterly*. Soția încântătoare și rafinată a unui funcționar prăpădit împrumută un colier de la o prietenă bogată. Când se întoarce acasă de la birou, unde avusese loc o petrecere, pierde colierul. Nefericiți, soțul și soția trudesc timp de treizeci sau patruzeci

de ani groaznici și fac economii ca să înapoieze împrumuturile făcute pentru cumpărarea colierului de jumătate de milion de franci, care îl înlocuise fără să știe nimeni pe cel pierdut atunci când a restituit cutia cu bijuterii doamnei F. Vai, cum i-a mai bătut inima Mathildei – va deschide Jeanne cutia? Nu, n-a deschis-o. Când, ramoliți, dar victorioși (el pe jumătate paralizat după o jumătate de veac de *copie* în *mansarde* a lor, ea de nerecunoscut, vulgarizată de spălatul podelelor *à grand eau*), îi mărturisesc totul doamnei F., care încărunțise, dar părea încă tânără, aceasta le spune, în ultima frază a poveștii: „Dar, sărmana mea Mathilde, colierul era fals! A costat doar cinci sute de franci!”

Contribuția Marinei a fost mai modestă, dar a avut farmecul ei. Ea le-a arătat lui Van și Lucettei (ceilalți cunoșteau povestea) exact pinul și pata exactă de pe trunchiul lui roșu și aspru unde, foarte-foarte demult, fusese cuibul unui telefon magnetic care făcea legătura cu Palatul Ardis. După interzicerea „curenților și circuitelor”, a spus ea (repede, dar fără poticneli, pronunțând acele cuvinte nu tocmai potrivite cu *désinvolture* de actriță – în timp ce, perplexă, Lucette îl trăgea de mânecă pe Van, sau Vanicika, fiindcă el putea să explice orice), bunica soțului ei, ingineră de mare talent, a „băgat în tub” râuleț ul Redmont (care curge de pe un deal ce domină Ardisul și ajunge mai jos de poiană). Ea l-a făcut să transmită *viavgori* vibrați onali (pulsații prismatice) printr-un sistem de segmenți de platină. Aceștia produceau, firește, doar mesaje într-un singur sens, iar instalarea și întreținerea „tobelor” (cilindrilor) i-au costat mai mult decât făcea, spunea ea, astfel încât ideea a fost abandonată, oricât de tentantă era posibilitatea de a informa un Veen aflat la picnic că i-a luat casa foc.

Parcă pentru a confirma nemulțumirea populației față de politica națională și

internațională (bătrânul Gamaliel ajunsese la acea vreme foarte ramolit), micul automobil roșu s-a întors pufăind de la Palatul Ardis și majordomul a coborât, aducând un mesaj. Monsieur sosise puțin mai înainte cu darul pentru Mademoiselle Ada, pentru ziua ei de naștere, însă nimeni nu a putut să-și dea seama cum funcționa obiectul acela atât de complicat, așa că Madame e rugată să dea o mână de ajutor. Majordomul adusese o scrisoare, pe care a așezat-o acum pe o tăviță de buzunar și i-a prezentat-o Marinei.

Nu putem reconstitui exact cum suna mesajul, spunea însă că darul acesta ales cu grijă și foarte scump era o uriașă și frumoasă păpușă, din păcate și în mod straniu mai mult sau mai puțin dezbrăcată, dar, și mai straniu, cu piciorul drept fixat în ațele și brațul stâng bandajat, plus o cutie plină ochi cu veste din ghips și accesorii din cauciuc, în loc de obișnuitele rochii și zorzoane. Instrucțiunile în rusă și bulgară nu puteau fi citite, fiindcă nu erau scrise cu litere moderne, latinești, ci în vechile caractere chirilice, un alfabet coșmaresc pe care Dan nu fusese niciodată în stare să-l învețe. Putea Marina să vină imediat și să pună să se croiască haine decente pentru păpușă din niște bucăți de mătase frumoase, aruncate, dar strânse de slujnică într-un sertar pe care îl descoperise el, și apoi să împacheteze din nou cutia în hârtie de mătase nouă?

Ada, care citise biletul peste umărul mamei ei, s-a cutremurat și a spus:

„Spune-i să ia o pereche de clești și să mute întreaga afacere la ortopedie”.

„Bedniaciok! Bietul, bietul omuleț!” a exclamat Marina și ochii i s-au umezit de milă. „Firește că am să vin. Cruzimea ta, Ada, e câteodată… câteodată, nu știu… satanică!”

Plimbându-și sprintenă bastonul lung, cu fața crispată de hotărâre nervoasă, Marina s-a îndreptat spre vehicul, care s-a pus imediat în mișcare,

virând și răsturnând o sticlă goală de doi litri, în timp ce aripa lui răsfoia un tufiș de afin înfuriat, pentru a evita *la calèche* parcată.

Dar furia care părea să plutească-n aer s-a stins. Ada i-a cerut guvernantei creioane și hârtie, iar Van privea gâtul înclinat al iubitei lui în timp ce ea juca anagrame cu Grace, care propusese cu inocență „insect".

„Scient", a spus Ada, scriind cuvântul.

„A, nu, nu!" a obiectat Grace.

„Ba da, ba da! Sunt sigură că există. El e un mare scient. Dr. Entsic era scient în insecte".

Grace s-a gândit, lovindu-și fruntea încruntată cu guma din capătul creionului, și a găsit:

„*Nicest*!"

„Incest", a spus imediat Ada.

„Mă predau", spuse Grace. „Ne trebuie un dicționar ca să verific micile tale invenții".

Dar dogoarea după-amiezii intrase în faza ei cea mai înăbușitoare și primul țânțar ticălos al anotimpului a fost ucis cu mare pocnet de agila Lucette pe tibia Adei. Camionul plecase cu fotoliile, coșurile din nuiele și lacheii care mestecau întruna, Essex, Middlesex și Somerset, iar acum Mademoiselle Larivière și Madame Forestier schimbau melodioase saluturi de rămas-bun: adio – adio. Mâinile făceau semne și gemenii, cu bătrâna lor guvernantă și mătușa lor tânără și somnolentă, se îndepărtau, duși de landou. Un fluture gălbui și diafan, cu trup foarte negru, îi urma și Ada a strigat „Priviți! Hei!" Și a explicat că fluturele se înrudea îndeaproape cu un Parnasian Japonez. Mademoiselle Larivière a spus pe neașteptate că va folosi un pseudonim când își va publica povestirea. Ea și-a condus cele două drăgălașe pupile spre caleașcă și a împuns *sans façons*, cu vârful umbrelei de soare, gâtul gras și roșu al lui Ben Wright, care dormea tun în partea din spate, sub festoanele atârnate până jos ale frunzișului. Ada și-a aruncat pălăria în poala Idei și

s-a dus în fugă înapoi, unde stătea Van. Cum nu cunoștea itinerarul soarelui și al umbrei în luminiș, el își lăsase bicicleta să suporte razele arzătoare cel puțin trei ore. Ada a încălecat, a scos un scâncet de durere, mai-mai să cadă, s-a bălăbănit, și-a recăpătat echilibrul și cauciucul din spate a explodat cu un pocnet comic.

Bicicleta paradită a fost abandonată sub un arbust și urma să fie adusă la Ardis mai târziu de Bouteillan junior, un alt personaj al casei. Lucette a refuzat să-și cedeze stinghia (acceptând cu o ușoară înclinare politicoasă a capului sfatul tovarășului ei beat de pe capră, care a fost văzut cum îi atingea cu laba prietenoasă genunchii goi) și, cum nu exista niciun *strapontin*, Ada a fost nevoită să accepte poala tare a lui Van.

Era primul contact trupesc al copiilor și amândoi se simțeau stingheriți. Ada s-a așezat cu spatele spre Van, s-a așezat iar când trăsura s-a smucit și s-a tot sucit, aranjându-și fusta largă, cu miros de pin, care părea să-l învăluie grațios, de-ai fi zis că e un cearșaf de bărbier. El o ținea de șolduri, extaziat și încurcat. Stropi fierbinți de soare se deplasau repede peste dungile ei de zebră și pe dosul brațelor ei goale și păreau să-și continue călătoria prin tunelul trupului său.

„De ce ai plâns?” a întrebat-o el, inhalând mireasma părului și căldura urechii ei. Ada și-a întors capul și l-a privit o clipă de aproape, tăcând enigmatic.

(Chiar am plâns? Nu știu – am fost cumva tulburată. Nu pot să explic de ce, dar am simțit că în toată acrobația aceea era ceva îngrozitor, brutal, întunecat și… ei, da, îngrozitor. O însemnare de mai târziu.)

„Îmi pare rău”, a spus el, privind într-o parte. „N-am s-o mai fac în prezența ta”.

(Apropo de acel „de-ai fi zis că”. Detest expresia. Altă însemnare cu scrisul de dată recentă al Adei.)

Cu întreaga ființă, băiatul înfierbântat, care dădea în clocot și pe-afară, se desfăta cu greutatea ei, întrucât o simțea cum reacționează la fiecare hop al drumului, despărțindu-se în două și strivind sub ea miezul dorinței, pe care el știa că trebuie să-l controleze, ca nu cumva o posibilă scurgere să-i șocheze fetei inocența. El ar fi cedat și s-ar fi topit în slăbiciune animală dacă guvernanta fetei n-ar fi salvat situația, adresându-i-se. Bietul Van a mutat fundul Adei pe genunchiul drept, tocind ceea ce se numea în mod obișnuit, în jargonul casei de tortură, „unghiul agoniei”. În jalnica opacitate a dorinței nesatisfăcute, a zărit un șir de izbe care se răsfirau și rămâneau în urmă, în timp ce *la calèche* mâna prin cătunul Catun.

„Nu mă pot obișnui niciodată (*m'y faire*) cu contrastul dintre opulența naturii și mizeria vieții omenești”, spuse Mademoiselle Laparure. „Priviți-l pe acel bătrân mujic *décharné*, cu crăpătura aia în cămașă, priviți această *cabane* mizerabilă! Și uitați-vă la rândunica aia agilă! Cât de fericită natura, cât de nefericit omul! Niciunul dintre voi nu mi-a spus cum i s-a părut noua mea povestire. Van?”

„Bună, e o poveste bună”, a spus Van.

„E o poveste”, a spus prudentă Ada.

„*Allons donc*!” a strigat Mademoiselle Larivière. „Dimpotrivă – toate detaliile sunt realiste. Avem aici drama micului burghez, cu toate necazurile clasei lui, visurile de clasă și mândria de clasă”.

(E-adevărat, asta s-ar putea să fi fost intenția – cu excepția acelui *pointe assassine*. Dar povestirea era lipsită de „realism” *în cadrul propriilor termeni*, fiindcă un funcționar meticulos, strâns la pungă, ar fi aflat în primul rând, indiferent cum, *quitte à tout dire à la veuve*, cât a costat exact colierul pierdut. Ăsta era defectul fatal al piesei pline de patetism a lui Larivière, dar la vremea aceea tânărul Van și mai tânăra Ada nu prea puteau

să dibuiască acel punct, deși simțiseră instinctiv falsitatea întregii întâmplări.)

Pe capră s-a produs oarecare agitație. Lucette s-a întors complet și i-a vorbit Adei.

„Vreau să stau cu tine. *Mne tut neudobno i ot nego nehoraşo pahnet* (Nu mă simt bine aici și el miroase cumplit)".

„Ajungem acasă în câteva clipe", a replicat Ada, „*poterpi* (ai puțină răbdare)".

„Ce se-ntâmplă?" a întrebat Mademoiselle Larivière.

„A, nimic. *Il pue.*"

„Dumnezeule! Nu cred că omul a fost vreodată în slujba acelui rajah".

14.

A doua zi sau în ziua următoare, întreaga familie își bea ceaiul în grădină. Pe iarbă, Ada se chinuia să facă o cunună din părăluțe pentru cățelușă, în timp ce Lucette o privea și mesteca o gogoașă. Aproape un minut, fără să spună vreun cuvânt, Marina i-a întins peste masă soțului ei pălăria lui de paie. În cele din urmă, el a clătinat din cap, s-a uitat chiorâș la soare, care la rândul lui l-a privit chiorâș, și s-a retras, cu tot cu ceașca lui și cu *Toulouse Enquirer*, spre un scaun rustic de pe latura cealaltă a peluzei, sub un ulm uriaș.

„Mă întreb cine o fi", a murmurat Mademoiselle Larivière din spatele samovarului (care exprima fragmente din ce se afla în jurul lui prin fanteziile demente ale unui gen primitiv), în vreme ce privea cu ochii mijiți spre o parte a aleii, ce se vedea printre pilaștrii unei galerii ajurate. Van, care stătea întins pe burtă în spatele Adei, și-a ridicat privirile de pe carte (*Atala*, exemplarul Adei).

Un tinerel înalt și rumen în obraji, cu pantaloni de călărie eleganți, a descălecat de pe un ponei

negru.

„E poneiul cel nou și frumos al lui Greg”, a spus Ada.

Greg, cu scuzele firești ale unui băiat bine crescut, adusese bricheta de platină a Marinei, pe care mătușa lui o descoperise în propria-i poșetă.

„Doamne Sfinte, nici n-am avut când să-i simt lipsa! Cum se mai simte Ruth?”

Greg a spus că mătușa Ruth și Grace zăceau doborâte de indigestie, „dar nu din cauza sandvișurilor dumneavoastră minunate”, s-a grăbit el să adauge, „ci din cauza afinelor culese din tufișuri”.

Marina se pregătea să sune clopoțelul din bronz, să cheme valetul și să-i spună să mai aducă niște pâine prăjită, dar Greg a spus că e doar în trecere, fiindcă se ducea la o petrecere dată de contesa de Prey.

„Cam repede (*skorovato*) s-a consolat dumneaei”, a remarcat Marina, făcând aluzie la moartea contelui, ucis într-un duel cu pistoale pe pajiștea comunală din Boston, cu doi ani în urmă.

„E o femeie foarte plăcută și frumoasă”, a spus Greg.

„Și cu zece ani mai mare ca mine”, a spus Marina.

Acum Lucette a pretins atenția mamei ei.

„Ce sunt evreii?” a întrebat ea.

„Creștini disidenți”, i-a răspuns Marina.

„De ce e Greg evreu?” a întrebat Lucette.

„Ei, de ce, de ce!” a spus Marina. „Fiindcă părinții lui sunt evrei”.

„Și bunicii lui? Da’ *arrière* bunicii lui?”

„Drept să-ți spun, draga mea, habar n-am. Strămoșii tăi erau evrei, Greg?”

„Nu sunt sigur”, a răspuns Greg. „Israeliți da – dar nu evrei între ghilimele, adică nu personaje comice sau afaceriști creștini. Au venit din Tartaria în Anglia acum cinci secole. Totuși, bunicul mamei a fost marchiz francez și, după câte știu, ținea de

credința catolică. Îi plăceau la nebunie băncile, acțiunile și bijuteriile. Îmi închipui că de aceea s-ar putea să fi fost numit *un juif*."

„Oricum, nu-i o religie foarte veche, dacă vorbim despre religii, nu-i așa?" a spus Marina (întorcându-se spre Van și plănuind vag să vireze taifasul spre India, unde fusese dansatoare cu mult înainte ca Moise sau altcineva să se fi născut în mlaștina cu lotuși).

„Cui ce-i pasă…" a început Van.

„Da' Belle" (numele dat de Lucette guvernantei ei) „e și ea creștină disineață?"

„Cui ce-i pasă", a strigat Van, „cui îi mai pasă de toate miturile alea răsuflate, ce mai contează – Jupiter sau Iehova, turlă sau cupolă, moschei în Moscova sau bronzuri și bonzi și clerici și relicve și deșerturi cu coaste de cămilă înălbite? Astea-s pur și simplu praful și mirajele minții colective".

„De fapt, de la ce a pornit discuția asta idioată?" a vrut să afle Ada, ridicându-și capul la teckelul sau *taksik*-ul parțial împodobit.

„*Mea culpa*", a explicat Mademoiselle Larivière, cu demnitatea ofensată. „La picnic am spus că lui Greg s-ar putea să nu-i placă sandvișurile cu șuncă, fiindcă evreii și tătarii nu pun în gură carne de porc, asta-i tot".

„Nici romanii", a spus Greg, „coloniștii romani, care i-au crucificat pe creștinii evrei și barabiți și pe alți oameni nefericiți în vremurile de demult, nu se atingeau de carnea de porc, dar eu categoric o fac și la fel făceau și bunicii mei".

Verbul folosit de Greg a nedumerit-o pe Lucette. Ca să i-l ilustreze, Van și-a lipit gleznele, și-a întins orizontal ambele brațe și a dat ochii peste cap.

„Când eram copilă", a spus Marina înciudată, „istoria Mesopotamiei se preda practic la grădiniță".

„Da' nu toate fetițele învață ceea ce li se predă", a observat Ada.

„Noi suntem mesopotamieni?” a întrebat Lucette.

„Noi suntem hipopotamieni”, a spus Van. „Hai”, a adăugat el, „azi n-am arat încă”.

Cu o zi sau două în urmă, Lucette îi ceruse să o învețe să meargă în mâini. Van o ținea de glezne, în vreme ce ea înainta pe palmele-i mici și roșii și uneori cădea în nas, mormăind, sau se oprea și ciugulea o margaretă. Dack lătra, protestând strident.

„*Et pourtant*”, a spus, crispându-se, guvernanta sensibilă la sunete, „i-am citit fetei de două ori adaptarea lui Ségur în formă de fabulă a piesei lui Shakespeare despre cămătarul hain”.

„Știe și monologul regelui său nebun, revizuit de mine”, a spus Ada:

> „*Ce beau jardin fleurit en mai*,
> *Mais en hiver*
> *Jamais*, *jamais*, *jamais*, *jamais*, *jamais*
> *N’est vert*, *n’est vert*, *n’est vert*, *n’est vert*,
> *n’est vert*”.

„Oho, e grozav”, exclamă Greg cu un suspin autentic de admirație.

„Nu atât de *energicino*, copii!” a strigat Marina în direcția lui Van și a Lucettei.

„Elle devient pourpre, e aproape stacojie”, a comentat guvernanta. „Susțin că gimnastica asta indecentă nu-i bună deloc pentru fată”.

Van, cu ochii zâmbitori, cu mâinile lui puternice de înger, care țineau picioarele morcovi-reci-pentru-supă exact de deasupra labelor, „ara în jur”, cu Lucette în rol de cormană. Părul lucios îi atârna fetiței peste față, chiloțeii se ițeau de sub tivul fustei și totuși ea îl tot îndemna pe băiatul plugar să continue.

„*Budet*, *budet*, gata, ajunge”, s-a adresat Marina echipei de plugari.

Van i-a lăsat încet picioarele jos și i-a îndreptat rochia. Fata a rămas o clipă întinsă, gâfâind.

„Adică mi-ar face plăcere să ți-l împrumut să-l călărești oricând vrei. Pentru oricât timp. Vrei? În plus, mai am unul negru”.

Dar ea și-a scuturat capul, și-a scuturat capul plecat, în vreme ce încă răsucea și împletea margaretele ei.

„Bine”, a spus el, ridicându-se, „trebuie să plec. Rămâneți cu bine. La revedere, Ada. Am impresia că tatăl tău e sub stejarul ăla, așa-i?”

„Nu, e ulm”, a spus Ada.

Van s-a uitat spre partea cealaltă a peluzei și a spus, ca și cum s-ar fi gândit cu voce tare – probabil cu o ușoară nuanță de înfumurare:

„Aș vrea să văd și eu foaia aia de Două Parale după ce o citește unchiul. Ar fi trebuit să joc pentru școala mea în meciul de crichet de ieri. Veen bolnav, incapabil să lovească mingea, rezultă Riverlane umilit”.

15.

într-o după-masă, când ei se cățărau în arborele Shattal cu ramuri lucioase din fundul grădinii, Mademoiselle Larivière și micuța Lucette, ascunse printr-un capriciu al dumbrăvii, dar la o depărtare de unde puteau fi auzite, se jucau cu cercurile. Câteodată se vedea, pe deasupra sau prin frunziș, cum cercul trecea planând de la un băț nevăzut (care-l expedia) la altul. Primul greier al anotimpului își încerca întruna instrumentul. O veveriță *skybab* argintie cu negru gusta un con pe spătarul unei bănci.

Van, în costum de gimnastică albastru, după ce își croise drum până sus, la o bifurcație exact sub

partenera sa agilă (care, firește, era mai familiarizată cu harta complicată a copacului), dar nu avea posibilitatea să-i vadă fața, a semnalizat comunicarea mutește, prinzându-i glezna între arătător și degetul mare așa cum *ea* ar fi prins un fluture cu aripile strânse. Piciorul ei gol a alunecat și cei doi tinerei, gâfâind, s-au încâlcit în mod dezonorant printre crengi, într-o aversă de drupe și frunze, agățându-se unul de altul, iar în clipa următoare, când redobândiseră o aparență de echilibru, fața lui lipsită de expresie și capul tuns scurt erau între picioarele ei și un ultim fruct a picat bufnind – punctul căzut al unui semn al exclamării răsturnat. Ea purta ceasul lui de mână și o rochie de bumbac.

(„Ții minte?”

„Da, bineînțeles că țin minte: m-ai sărutat aici, pe partea interioară…”

„Și tu ai început să mă strangulezi cu genunchii tăi îndrăciți…”

„Căutam un punct de sprijin.”)

Se poate să fi fost adevărat, dar, potrivit unei versiuni mai târzii (mult mai târzii!), ei erau încă în copac și încă înfierbântați când Van a îndepărtat de pe buza lui un fir de mătase din țesătura unei larve și a remarcat că o asemenea neglijență în îmbrăcăminte e o formă de isterie.

„Ei bine”, a răspuns Ada, încălecând pe craca ei preferată, „așa cum știm acum, Mademoiselle La Rivière de Diamants e de acord ca o fetiță isterică să nu poarte chiloței când e *l’ardeur de la canicule*”.

„Refuz să împart cu un măr ardoarea micuței tale canicule”.

„E, de fapt, Pomul Cunoașterii – exemplarul ăsta a fost importat vara trecută, înfofolit în brocart, din Eden National Park, unde fiul doctorului Krolik e pădurar și plantator”.

„Să-l lăsăm să se ocupe de pădure și de puieți”, a spus Van (ea începuse de mult să-l calce pe nervi

cu istoria naturală), „dar mă jur că în Irak nu crește niciun măr”.

„Așa-i, dar ăsta nu-i un măr autentic”.

(Adevărat și fals”, a comentat din nou Ada mult mai târziu. „Într-adevăr, am discutat problema, dar atunci nu-ți puteai permite asemenea spirite vulgare. Într-o vreme când eventualitatea cea mai castă îți permitea să smulgi, cum se spune, un prim sărut sfios! Oh, să-ți fie rușine! Și, în plus, acu’ optzeci de ani nu exista un National Park”. „Adevărat”, a spus Van. „Și pe copacul ăla din livada noastră nu creștea nicio omidă”. „E adevărat, iubita mea fără larve”. La acea dată, istoria naturală aparținea trecutului.)

Amândoi țineau jurnale. Curând după această anticipare a cunoașterii, s-a petrecut un lucru amuzant. Ea pornise spre casa lui Krolik cu o cutie plină de fluturi ieșiți din ou și cloroformați și de-abia trecea prin livadă când deodată s-a oprit și a înjurat (*ciort*!). În aceeași clipă, Van, care plecase în direcția opusă, fiindcă voia să se antreneze puțin la tir într-un pavilion din apropiere (unde se găseau o pistă de popice și alte amenajări recreative, odinioară folosite intens de alți Veeni), s-a oprit și el brusc. Apoi, printr-o coincidență simpatică, amândoi s-au întors într-o fugă acasă să-și ascundă jurnalele, pe care amândoi credeau că le lăsaseră deschise în odăile lor. Ada se temea de curiozitatea Lucettei și a lui Blanche (guvernanta nu prezenta niciun pericol, fiind patologic incapabilă să observe ceva), dar a constatat că se înșelase – ea își pusese bine albumul în care făcuse ultima însemnare. Van, care știa că Ada era cam „băgăcioasă”, a descoperit-o pe Blanche în odaia lui. Slujnica se prefăcea că aranjează patul, cu jurnalul descuiat și deschis pe noptieră. A plesnit-o ușor peste fund și a pus cartea legată în șagrin într-un loc sigur. Apoi Van și Ada s-au întâlnit în pasaj și poate că într-un stadiu mai timpuriu al Evoluției Romanului în Istoria Literaturii s-ar fi sărutat. Ar fi

fost, poate, o urmare neînsemnată și elegantă a incidentului din arborele Shattal. Însă fiecare și-a reluat drumul său separat, iar Blanche, cred eu, s-a dus să plângă în cotlonul ei.

16.

Primele lor dezmierdări dezlănțuite și delirante fuseseră precedate de o scurtă perioadă de tăinuire ciudată și de vicleșug sfios. Vinovatul din umbră era Van, dar faptul că ea îi accepta pasivă purtarea părea să confirme natura dezonorantă, ba chiar monstruoasă, a conduitei bietului băiat. După câteva săptămâni, amândoi aveau să privească faza asta a curții pe care i-o făcuse el cu un aer de superioritate amuzată. La vremea aceea, totuși, lașitatea implicită a purtării lui a descumpănit-o pe ea și l-a îndurerat pe el – în special fiindcă Van își dădea foarte bine seama că Ada e descumpănită.

Deși nu avusese niciodată prilejul să asiste la vreo manifestare de revoltă virginală din partea Adei – o fată ce nu se speria chiar atât de ușor sau nu era exagerat de pretențioasă („*Je raffole de tout ce qui rampe*”) –, el, Van, se putea baza pe două sau trei vise îngrozitoare pentru a și-o imagina în viața ei reală sau cel puțin responsabilă dându-se înapoi cu o privire sălbatică în timp ce părăsea dorința lui trupească și pornită să-și cheme guvernanta sau mama sau un valet-gigant (care nu exista în casă, dar era tocmai bun de omorât în visul lui – bun de pocnit cu boxul băgat pe degete, bun de înțepat ca o bășică de sânge), după care știa că va fi gonit din Ardis…

(Cu scrisul Adei: Protestez vehement împotriva acelui „nu era exagerat de pretențioasă”. De fapt, e o fantezie incorectă și incoerentă. Notă marginală a lui Van: Regret, pisicuță, asta așa rămâne.)

… dar chiar dacă ar fi vrut să ia în derâdere imaginea aceea, astfel încât să o elimine din întreaga lui conștiință, n-avea cum să se simtă mândru de purtarea sa: în relațiile lui curente și secrete cu Ada, făcând ceea ce făcea și în felul în care o făcea, cu acea plăcere nemărturisită, el își apărea sieși fie ca un ins ce profita de inocența ei, fie ca unul ce o obliga să tăinuiască față de el, tăinuitorul, faptul că era conștientă de ceea ce tăinuia el.

După ce primul contact – atât de diafan, atât de tăcut – între buzele lui catifelate și pielea ei și mai catifelată se stabilise – acolo sus, în copacul cu lumini și umbre, doar cu o veveriță arizoniană, o *ardilla* rătăcită care învolbura delicat frunzișul –, într-un sens nimic nu părea schimbat, însă în alt sens totul era pierdut. Asemenea contacte își dezvoltă propria lor textură. Senzația tactilă e un punct mort; noi atingem doar silueta. De-atunci încolo, în anumite momente ale zilelor lor, altminteri lenevoase, în anumite circumstanțe ciclice de nebunie controlată, între el și ea se înălța un semn secret, se trăgea un văl…

(Ada: Acum practic au dispărut de la Ardis. Van: Cine? Aha, înțeleg.)

… care nu putea fi îndepărtat până când el nu se elibera de ceea ce se degrada întruna și, din cauza disimulării, devenea o mâncărime infamă.

(Oh, Van!)

După aceea, când discuta cu ea despre această necuviință mai degrabă patetică, Van nu putea spune dacă se temea cu adevărat că *l'avournine* (cum avea să se refere mai târziu Blanche la Ada, în franceza ei corcită) ar fi putut reacționa cu o explozie de indignare autentică sau bine simulată în fața unei manifestări brutale a dorinței sau dacă apropierea vicleană și tenebroasă i-a fost dictată de considerații de milă și decență față de o copilă castă, al cărei farmec era prea irezistibil ca să nu fie gustat în taină și prea sacru ca să fie violat fățiș.

Dar ceva n-a mers – cel puțin asta era clar. Platitudinile vagi ale modestiei vagi, atât de în vogă cu optzeci de ani în urmă, banalitățile insuportabile despre curtarea sfioasă din vechile romane de dragoste, la fel de nebunatice ca Arcadia, acele stări de spirit, acele toane pândeau fără îndoială în spatele liniștii ambuscadelor lui și al toleranței ei. Nu s-a păstrat nicio însemnare despre ziua de vară precisă când au început răsfățurile lui prudente și complicate, dar, concomitent cu senzația Adei că în anumite momente el stătea indecent de aproape în spatele ei, cu respirația fierbinte și buzele lunecoase, fata își dădea seama că aproximările acelea tăcute și exotice începuseră probabil cu mult înainte, într-un trecut indefinit și infinit, și ea nu le mai putea opri fără să recunoască acceptarea tacită a repetării lor zilnice în acel trecut.

În după-amiezile de iulie necruțător de fierbinți, Adei îi plăcea să stea pe un scaun rece – scaunul de pian, din lemn, cu încrustații de fildeș –, la o masă acoperită cu mușama albă din însoritul salon de muzică, cu atlasul botanic preferat deschis în fața ei, și să copieze în culori, pe hârtie crem, o floare deosebită. Putea să aleagă, de pildă, o orhidee ce imita o insectă, pe care se apuca să o mărească cu mare iscusință. Sau combina o specie cu alta (neînregistrată, necunoscută, dar posibilă), introducând câteva mici schimbări și distorsiuni ciudate, ce păreau aproape morbide la o fată atât de tânără și atât de sumar îmbrăcată. Raza lungă ce pătrundea pieziș prin ușa cu geamuri strălucea în paharul cu fațete, în apa colorată și pe cositorul cutiei cu vopsele și, în timp ce picta delicat o pată de culoare sau lobii unei petale superioare, concentrarea profundă făcea ca vârful limbii ei să se ivească în colțul gurii și, cum soarele privea, copila fenomenală, cu părul negru-albastru-șaten, părea să imite la rândul ei orhideea Oglinda-lui-Venus, *Ophrys speculum*. Din întâmplare, rochia ei

subțire și largă era atât de adânc croită în spate, încât de câte ori își curba concav spinarea, în vreme ce-și mișca încoace și încolo omoplații proeminenți și își înclina capul – când, cu pensula suspendată în aer, își cerceta realizarea umedă sau își îndepărta cu exteriorul încheieturii de la mâna stângă o șuviță de păr de pe tâmplă –, Van, care îndrăznise să se apropie zdravăn de scaunul ei, putea să vadă grațioasa ei *ensellure* până jos, la coccis, și putea să inhaleze căldura întregului ei trup. Cu inima zvâcnindu-i și mâna mizerabilă vârâtă adânc în buzunarul pantalonilor – unde, ca să-și ascundă starea, ținea o pungă cu o jumătate de duzină de monede de aur de zece dolari –, se apleca peste ea în timp ce ea se apleca peste lucrarea ei. Lin, foarte lin, își lăsa buzele despărțite să călătorească în jos pe părul ei cald și pe ceafa ei fierbinte. Era senzația cea mai dulce, mai puternică, mai misterioasă pe care o trăise băiatul – nimic din destrăbălarea lui infectă din iarna trecută nu se putea compara cu acea prospețime pufoasă, plăcută, cu acea disperare a dorinței. Ar fi zăbovit o eternitate pe mica protuberanță a desfătării rotunjite de la mijlocul grumazului ei dacă Ada ar fi ținut gâtul înclinat pe vecie și dacă nefericitul băiat ar fi fost în stare să suporte mai mult timp extazul produs de atingerea acesteia cu gura lui de ceară fără să se frece de fată cu nebună uitare de sine. Înroșirea puternică a urechii expuse vederii și toropeala treptată care-i cuprindea pensula erau singurele semne – semne teribile – ale faptului că fata simțea presiunea sporită a mângâierii lui. El pleca pe nesimțite, în tăcere, se furișa în odaia lui, încuia ușa, înhăța un prosop, se descoperea și evoca imaginea pe care tocmai o lăsase în urma lui, o imagine la fel de certă și de luminoasă ca o flacără adăpostită în căușul palmelor, purtată prin întuneric și apoi abandonată acolo cu ardoare sălbatică; după care, secat o vreme, cu coapsele tremurânde și gambele stoarse

de vlagă, Van se întorcea la puritatea camerei scăldate-n soare, unde o fetiță, acum lucind de sudoare, continua să picteze floarea – floarea minunată ce imita un fluture strălucitor, care, la rândul lui, imita un scarabeu.

Dacă singura grijă a lui Van ar fi fost potolirea – orice fel de potolire – a ardorii unui flăcăiandru, cu alte cuvinte, dacă nu ar fi fost implicat niciun sentiment de dragoste, prietenul nostru ar fi putut suporta – într-o vară ca atâtea altele – scârboșenia și ambiguitatea purtării lui. Dar Van o iubea pe Ada și această eliberare complicată nu putea fi un scop în sine sau, mai degrabă, era doar o fundătură, fiindcă iubirea lui nu era împărtășită, fiindcă era înspăimântător de ascunsă, fiindcă nu exista posibilitatea să se topească într-o fază ulterioară de extaz incomparabil mai mare, care, asemenea unui pisc înnegurat de dincolo de o trecătoare muntoasă sălbatică, promitea să fie adevărata culme a relației lui periculoase cu Ada. În cursul acelei săptămâni – sau a acelor două săptămâni din miez de vară –, în pofida săruturilor zilnice de fluture pe părul acela, pe gâtul acela, Van se simțea și mai departe de ea decât fusese în ajunul zilei, când gura lui venise întâmplător în contact cu trei centimetri din pielea ei, pe care însă n-o percepuse senzual în labirintul arborelui Shattal.

Dar natura e mișcare și dezvoltare. Într-o după-masă, el a venit în spatele ei în salonul de muzică. De data asta se apropiase de ea fără să facă niciun zgomot, fiindcă, întâmplător, era în picioarele goale, și micuța Ada a întors capul, a închis ochii și și-a apăsat buzele ei pe ale lui, într-un sărut de trandafir gingaș care l-a vrăjit și buimăcit pe Van.

„Acu’ gata, șterge-o”, a spus ea, „hai, iute-iute, sunt ocupată!”, și, cum el zăbovea ca un idiot, i-a miruit cu pensula fruntea înroșită, pictând un vechi „semn al crucii” estotian. „Trebuie să termin asta”, a adăugat ea, arătând cu pensula subțire, înmuiată

în purpură violetă, spre un amestec de *Ophrys scolopax* și *Ophrys veenae*, „și în câteva clipe trebuie să ne îmbrăcăm decent, fiindcă Marina vrea să fim fotografiați de Kim – ținându-ne de mână și rânjind” (rânji și apoi se întoarse la floarea ei hidoasă).

17.

Dicționarul cel mai voluminos din bibliotecă spunea la articolul *Buză*: „Fiecare dintre cele două cute cărnoase ce înconjoară un orificiu”.

Mileișîi Emile, cum îl numea Ada pe Monsieur Littré, spunea astfel: „*Partie extérieure et charnue qui forme le contour de la bouche… Les deux bords d’une plaie simple*” (noi vorbim pur și simplu prin rănile noastre; rănile procreează) „… *C’est le membre qui lèche*”. Oh, Emile, dragul de el!

O enciclopedie rusească mică și dolofană se ocupa exclusiv de *guba*, buză, cu sensul de tribunal districtual în vechea Lyaska sau în golful arctic.

Buzele lor semănau în mod absurd prin stil, nuanță și țesut. Buza superioară a lui Van avea forma unei păsări de mare cu aripi lungi, care se-ndreaptă direct spre tine, în vreme ce buza inferioară, cărnoasă și ursuză, adăuga expresiei lui obișnuite o tentă de brutalitate. Buzele Adei nu aveau nici urmă de brutalitate, dar arcuirea buzei superioare și generozitatea celei inferioare, cu proeminența ei trufașă și rozul opac, reitera gura lui Van în tonalitate feminină.

În cursul fazei sărutărilor copilărești (două săptămâni nu prea sănătoase de îmbrățișări confuze și îngălate), un straniu ecran pudibond i-a separat, ca să spunem așa, de trupurile ce se stârniseră reciproc. Dar le-a fost imposibil să nu

perceapă contacte și reacții la contacte, ca niște vibrații îndepărtate ale unor semnale disperate. Necontenit, constant, cu gingășie, Van își atingea ușor buzele de buzele ei, ațâțând floarea lor fierbinte, înainte și înapoi, dreapta, stânga, viață, moarte, delectându-se cu contrastul dintre delicatețea eterică a idilei evidente și congestia ordinară a cărnii ascunse.

Erau și alte săruturi. „Aș vrea să gust", a spus el „interiorul gurii tale. Doamne, ce-aș mai vrea să fiu un Gulliver pitic și să explorez peștera aia!"

„Pot să-ți împrumut limba mea", a spus ea și așa a făcut.

O căpșună mare, fiartă, încă foarte caldă. A sorbit-o cât a putut de tare. O ținea strâns pe Ada și îi lingea cerul gurii. Bărbiile li s-au udat complet. „Batista", a spus ea și și-a strecurat mâna cu naturalețe în buzunarul pantalonului lui, dar și-a retras-o rapid și l-a pus pe el să i-o dea. Fără comentarii.

(„Ți-am apreciat tactul", i-a spus el când și-au amintit, amuzați și înfiorați, extazul și jena de-atunci. „Dar am pierdut o groază de timp – opale de neînlocuit.")

El i-a învățat chipul. Nas, obraz, bărbie – toate aveau o asemenea dulceață a conturului (asociată retrospectiv cu suveniruri și pălării elegante, cu boruri largi, și mici curtezane îngrozitor de scumpe din Wicklow), încât un admirator excesiv de sentimental ar fi putut foarte bine să-și închipuie că profilul îi e trasat de pana galbenă a unei trestii, omul acela ce nu gândește, *pascaltrezza*, pe când unui *digitus* mai copilăresc și mai senzual i-ar fi plăcut – și i-a plăcut într-adevăr – să palpeze nasul, obrazul, bărbia aceea. Rememorarea e întunecată, dar festivă, ca Rembrandt. Cei reamintiți se îmbracă pentru ocazie și stau nemișcați. Memoria e un studio fotografic de lux pe o infinită Fifth Power Avenue. Bentița de catifea neagră care-i strângea părul în ziua aceea (ziua imaginii

mentale) își dezvăluia luciul la mătasea tâmplei și de-a lungul cretei cărării. Părul atârna lins și lung peste gât, revărsarea lui fiind despărțită de umăr, astfel încât albul mai al gâtului se dezvăluia în eleganță triunghiulară prin șuvoiul de bronz negru.

Dacă ușoara înclinare a nasului Adei se accentua, se obținea nasul Lucettei; dacă înclinarea se îndulcea, se obținea un samoan. La amândouă surorile, dinții din față erau o idee cam mari și buza de jos prea cărnoasă pentru frumusețea ideală a morții de marmură și, cum nasurile lor erau în permanență înfundate, ambele fete (îndeosebi mai târziu, la cincisprezece și doisprezece ani), privite din profil, păreau puțin visătoare sau amețite. Albul lipsit de strălucire al pielii Adei (la doisprezece, șaisprezece, douăzeci, treizeci și trei de ani *et cetera*) era incomparabil mai rar decât floarea de aur a Lucettei (la opt, doisprezece, șaisprezece, douăzeci și cinci de ani, *finis*). La amândouă, linia pură și lungă a gâtului, moștenită direct de la Marina, chinuia simțurile cu promisiuni inefabile și neștiute (care nu au fost ținute de mama lor).

Ochii. Ochii căprui, întunecați, ai Adei. În definitiv (întreabă Ada), ce sunt ochii? Două găuri în masca vieții. Ce (întreabă ea) ar însemna ei pentru o creatură de pe un alt corpuscul sau bulă de lapte, al cărei organ de vedere ar fi (să zicem) un parazit intern asemănător cuvântului scris „îndumnezeit”? Într-adevăr, ce ar însemna o pereche de ochi frumoși (de om, de lemurian, de bufniță) dacă ar fi găsiți pe bancheta unui taxi? Totuși, eu trebuie să îi descriu pe ai voștri. Irisul: cafeniu închis, cu picățele de chihlimbar sau spițe plasate în jurul pupilei grave, dispuse ca pe un cadran al orelor identice. Pleoapele: oarecum cutate, *v skladociku* (care rimează în rusește cu diminutivul numelui ei în cazul acuzativ). Forma ochilor: languroasă. Codoașa din Wicklow, în noaptea aceea satanică de lapoviță neagră, în

punctul cel mai tragic și aproape fatal al vieții mele (Van, slavă Domnului, are acum nouăzeci de ani! – cu scrisul Adei), a insistat cu deosebită forță asupra „ochilor alungiți” ai nepoatei ei patetice și adorabile. Vai, cum mai căutam eu în toate bordelurile din lume, cu ce suferință statornică, urme și dovezi ale iubirii mele de neuitat!

El i-a descoperit mâinile (să trecem peste roșul unghiilor). Patosul carpului, grația falangelor, care cereau îngenuncheri neputincioase, o pâclă de lacrimi, chinuri ale adorației irezolvabile. I-a atins încheietura mâinii ca un doctor muribund. Nebun liniștit, a mângâiat liniile paralele ale pufului delicat care umbrea antebrațul brunetei. S-a întors la articulațiile degetelor. Degete, vă rog.

„Sunt sentimentală”, i-a spus ea. „Pot diseca un koala, dar nu și puiul lui. Îmi plac cuvintele demoazelă, măceș, elegant. Îmi place când îmi săruți mâna albă și prelungă”.

Avea pe dosul mâinii stângi mica pată cafenie care se vedea și pe dreapta lui. Era sigură, spunea ea – fie cu fățărnicie, fie din frivolitate –, că pata provenea de la un semn din naștere, îndepărtat de Marina pe cale chirurgicală din exact același loc, cu ani în urmă, când se iubea cu un mârlan care se plângea că alunița semăna cu o ploșniță.

În după-amiezile foarte liniștite se putea auzi claxonul de intrare în tunel, tu-tu spre Toulouse, dinspre deal, unde poate fi localizat schimbul acesta de sunete.

„Mârlan e prea tare”, a observat Van.

„L-am folosit cu tandrețe”.

„Chiar și așa. Cunosc omul. Are mai puțin suflet decât spirit, ăsta-i adevărul”.

În timp ce el o privește, palma țiganului cerșetor se preface în aceea a filantropului care cerșește o viață lungă. (Când vor ajunge producătorii de film la stadiul la care am ajuns *noi*?) Clipind în lumina verde a soarelui, sub un mesteacăn, Ada îi explica ghicitorului ei pasionat că marmorările circulare pe

care le aveau și ea, și Katia lui Turgheniev, o altă fată inocentă, erau numite „valsuri” în California („fiindcă señorita va dansa toată noaptea”).

La a douăsprezecea zi de naștere, pe 21 iulie 1884, copila a încetat să-și mai roadă unghiile de la degetele mâinii (dar nu și de la unghiile picioarelor), într-un măreț act de voință (cum avea să fie renunțarea la țigări, douăzeci de ani mai târziu). E drept, se puteau enumera și unele compensații, ca, de pildă, o fericită cădere în dulcele păcat de Crăciun, când *Culex chateaubriandi* Brown nu zboară. În ajunul Anului Nou, după ce Mademoiselle Larivière amenințase să ungă vârfurile degetelor sărmanei Ada cu muștar franțuzesc și să le acopere cu glugi din lână verde, galbenă, portocalie, roșie (arătătorul galben era *une trouvaille*), a fost luată o hotărâre nouă și definitivă.

Curând după picnicul aniversar, când pentru Van sărutatul mâinilor micuței sale iubite devenise o obsesie tandră, unghiile ei, deși încă pătrățoase, au devenit suficient de puternice ca să se ocupe de mâncărimea insuportabilă de care sufereau copiii din partea locului în timpul verii.

În cursul ultimei săptămâni din iulie și-au făcut apariția, cu regularitate diabolică, femelele țânțarului Chateaubriand. Chateaubriand (Charles), care nu fusese primul om mușcat de ele, ci… primul care îl închisese pe agresor într-un borcan și, cu strigăte de jubilație vindicativă, îl dusese la profesorul Brown, iar profesorul scrisese acea Descriere Originală destul de exactă („mici antene negre… aripi transparente… gălbui în anumite lumini… care trebuie distrus dacă țineți deschise Verestrele [tipar german!]…”, în *Boston Entomologist* din luna august, raport, 1840), nu avea legătură cu marele poet și memorialist născut între Paris și Tagne (deși mai bine ar fi avut, a spus Ada, căreia îi plăcea să încrucișeze orhidee).

Mon enfant, *ma seour*,
Songe à l'épaisseur
Du grand chêne à Tagne;
Songe à la montagne,
Songe à la douceur…

… de a-ți scărpina cu ghearele sau unghiile punctele vizitate de insecta cu picioare pufoase, caracterizată printr-o poftă nesățioasă și nechibzuită pentru sângele (sporit de mâncărime) al Adei și Ardeliei, al Lucettei și Lucilei.

„Flagelul" apărea brusc și dispărea la fel de brusc. Ateriza din senin, fără să schițeze niciun bâzâit, pe brațe și picioare goale și încântătoare, într-un soi de liniște *recueilli*, care – prin contrast – făcea ca introducerea proboscidei lui absolut infernale să semene cu bubuitul de alămuri al unei fanfare militare. La cinci minute după atacul din amurg, între treapta verandei și grădina înnebunită de greieri, se instala o iritație violentă. Cei puternici și flegmatici nu o luau în seamă (încrezători că va dura doar o oră), dar cei slabi, cei adorabili, cei senzuali, profitau de situație și se scărpinau, se tot scărpinau și se scărpinau în draci (jargon de cantină). „*Sladko*! (Suav!)" exclama Pușkin în legătură cu o specie diferită din Yukon. În cursul săptămânii de după ziua ei de naștere, nefericitele unghii ale Adei au căpătat culoarea granatului și, după o sesiune de scărpinături deosebit de extatică, pierdută-pentru-lume, sângele îi șiroia literalmente pe fluierul picioarelor – o privelițte jalnică, a cugetat admiratorul ei îndurerat, dar în același timp fascinantă, rușinos de fascinantă, fiindcă noi suntem vizitatori și cercetători într-un univers straniu, într-adevăr, într-adevăr.

Pielea palidă a fetei, pielea mată și atât de excitantă în ochii lui Van, dar atât de vulnerabilă la acul bestiei, a fost totuși la fel de tare ca o bucată de satin de Samarkand și a rezistat tuturor

încercărilor de autojupuire ori de câte ori Ada, cu ochii ei negri voalați, ca în transele erotice pe care Van începuse să le observe când se sărutau nebunește – ea, cu buzele desfăcute și dinții ei mari lăcuiți cu salivă râcâia cu cele cinci degete ale ei movilele roz provocate de mușcătura insectei, pentru că e într-adevăr un țânțar foarte rar și interesant (descris – nu chiar concomitent – de doi bătrâni furioși – al doilea a fost Braun, dipteristul din Philadelphia, mult mai bun decât profesorul bostonian), și rară și răpitoare a fost imaginea iubitei mele când încerca să-și potolească patima pielii, lăsând mai întâi dungi sidefii, apoi rubinii, de-a lungul piciorului ei fermecător și atingând rapid o beatitudine stupefiantă în care, ca într-un vid, apărea brusc și cu forțe noi mâncărimea feroce.

„Atenție!” a spus Van, „dacă nu încetezi *acum*, cât zic unu, doi, trei, am să deschid briceagul ăsta” (deschizând briceagul) „și am să-mi ciopârțesc piciorul, ca să fie ca picioarele tale. Vai, te rog, devorează-ți unghiile! Orice e mai potrivit”.

Fiindcă, probabil, șuvoiul vieții lui Van era prea amar – chiar în acele vremuri vesele –, țânțarul lui Chateaubriand nu prea îi dădea atenție. În prezent, țânțarul ăsta pare să fi dispărut, din cauza climatului mai rece și a asanării imbecile a mlaștinilor foarte bogate din regiunea Ladore, precum și din zonele învecinate, Kaluga, în Connecticut, și Lugano, în Pennsylvania. (Mi s-a spus că într-un habitat secret, destul de departe de stațiunile amintite mai sus, au fost capturate recent câteva exemplare, toate femele, suprasaturate cu sângele preafericitului care le-a prins. Însemnarea Adei.)

18.

E drept, ei s-au delectat savant, căutând să stabilească evoluția trecută (vara anului 1884) a

iubirii lor – stadiile inițiale ale dezvăluirilor, nepotrivirile ciudate din cronografiile pline de goluri –, când au ajuns la vârsta cornetului acustic, dar poate că au făcut-o mult mai insistent în perioada adolescenței lor (vara anului 1888). Ea păstrase doar câteva pagini de jurnal – în special botanice și entomologice –, fiindcă atunci când îl recitise, constatase că tonul era fals și afectat. El îl distrusese în întregime pe al său, din cauza stilului stângaci și școlăresc, combinat cu cinism nechibzuit și fals. Așadar, au fost obligați să se bizuie pe tradiția orală, pe corectarea reciprocă a amintirilor comune. „Și mai ții minte, *a tî pomniș*, *et te souviens-tu*” (în mod invariabil cu acea implicită *codetta* „și”, care introducea mărgeaua ce trebuia înșirată în colierul rupt) a devenit pentru ei, în discuțiile lor intense, procedeul standard pentru începerea oricărei fraze. Dezbăteau datele calendaristice, cerneau și schimbau secvențele temporale, comparau însemnările sentimentale, analizau cu pasiune ezitările și deciziile. Dacă uneori amintirile lor nu se potriveau, asta se datora adesea mai degrabă diferențelor de sex decât temperamentului individual. Amândoi erau amuzați de bâjbâielile tinere ale vieții, amândoi întristați de înțelepciunea timpului. Ada avea tendința să vadă în acele stadii inițiale o maturizare treptată și difuză, poate nefirească, probabil unică, dar cu totul încântătoare în desfășurarea ei fără poticneli, ceea ce excludea orice impulsuri brutale sau șocuri provocate de rușine. Memoria lui Van nu se putea stăpâni să nu scoată la iveală episoade specifice, stigmatizate pe vecie de înfiorări fizice bruște, amare și uneori regretabile. Ea avea impresia că delectările nesățioase la care ajunsese, fără să le fi sperat sau invocat, au fost trăite de Van doar în momentul când ea ajungea la ele, adică după săptămâni de dezmierdări cumulate. Ada și-a îndepărtat cu răceală din minte primele ei reacții fiziologice la mângâieri, considerându-le legate de

răsfățurile copilărești pe care și le permisese, răsfățuri fără legătură cu splendoarea și aroma puternică a fericirii. Dimpotrivă, Van putea nu numai să catalogheze toate spasmele intime pe care le ascunsese de ea înainte de a deveni amanți, ci – mai mult – sublinia distincțiile filosofice și morale dintre forța distrugătoare a masturbației și dulceața copleșitoare a iubirii mărturisite și împărtășite.

Când ne reamintim eurile noastre anterioare, există întotdeauna acea mică siluetă, cu umbra ei lungă, siluetă care se oprește asemenea unui vizitator întârziat și nesigur în pragul luminat de la capătul îndepărtat al unui coridor ce se îngustează impecabil. Ada se vedea pe sine ca pe un copil al nimănui, cu ochi minunați și un buchet de flori târât prin noroi; Van se vedea pe sine ca pe un tânăr satir nesuferit, cu copite grosolane și un tub de orgă ambiguu. „Dar aveam doar doisprezece ani", striga Ada când se menționa vreun amănunt indecent. „Eu eram în al cincisprezecelea an al vieții", spunea Van întristat.

Și își amintea doamna, a întrebat el, scoțând metaforic câteva însemnări din buzunar, primul moment când a ghicit că tânărul și sfiosul ei „văr" (gradul lor oficial de rudenie) se excita fizic în prezența ei, deși înfășurat decent în straturi de olandă și lână și nu în contact cu tânăra domniță?

Ea a spus sincer că nu, nu-și amintea – într-adevăr, nu putea să-și aducă aminte –, fiindcă la unsprezece ani încercase de nenumărate ori toate cheile din casă și nu reușise să descuie dulapul în care Walter Daniel Veen ținea „Jap. & Ind. Erot. Prints", cum se vedea clar pe eticheta colecției, prin ușa cu geam (cheia era lipită în spatele frontonului și Van a găsit-o într-o clipită), și de aceea era derutată în privința modalității de împerechere a oamenilor. Firește, fata avea un puternic spirit de observație și examinase atent diverse insecte *in copula*, dar la perioada în

discuție nu sesizase decât foarte rare exemple manifeste de masculinitate la mamifere și rămăsese străină de orice idee sau posibilitate a funcției sexuale (ca, de pildă, momentul când contemplase îndelung moțul bej al băiatului negru, fiul portarului, care urina câteodată în closetul fetelor la prima ei școală, în 1883).

Două alte fenomene observate de ea mai înainte se dovedeau ridicol de înșelătoare. Avea probabil nouă ani când gentlemanul acela mai bătrâior, un pictor important al cărui nume nu poate și nu vrea să-l dea, a venit de câteva ori să ia masa la Palatul Ardis. Profesoara ei de desen, Miss Wintergreen, îl respecta foarte mult, deși în realitate *ses natures mortes* au fost considerate (în 1888 și, din nou, în 1958) net superioare operelor faimosului nemernic bătrân, care picta nudurile sale mititele exclusiv din spate – nimfete cu fese de piersică întinzându-se în sus să culeagă smochine ori cercetașe escaladând stânci în pantaloni scurți, ce plesneau pe ele.

„Știu exact la cine te referi", a întrerupt-o Van supărat, „și aș vrea să se consemneze că, deși talentul lui minunat e acum în dizgrație, Paul J. Gigment a avut tot dreptul să picteze grupuri de eleve și fete la șstrand din orice parte voia. Continuă".

De fiecare dată când venea Pig Pigment (a spus imperturbabilă Ada), ea se pitea doar ce îl auzea cum urcă anevoie scările, fornăind și gâfâind, și se apropie tot mai mult, asemenea Musafirului Marmorean, moroiul imemorial care o căuta pe ea, o striga cu voce subțire, plângăreață, ce nu se armoniza defel cu marmura.

„Bietul bătrân", a murmurat Van.

Metoda lui de contact, a spus ea „*puisqu'on aborde ce thème-là* – și sunt sigură că *nu* fac comparații jignitoare", era să insiste, cu energie maniacală, să o ajute să ajungă la ceva, la orice: un mic dar adus de el, bomboane sau pur și simplu

vreo jucărie veche, ridicată de pe podeaua camerei copiilor și atârnată sus, pe perete, ori o lumânare roz cu flacără albastră dintr-un pom de Crăciun, pe care îi comanda să o stingă și, în pofida protestelor ei delicate, o ridica pe fetiță, ținând-o de coate, fără să se grăbească, împingând, grohăind, spunând „Ah, cât de grea și de drăgălașă e ea!”, și dă-i, și dă-i, până când bubuitul gongului anunța masa sau până când intra Bona cu un pahar cu suc de fructe. Atunci toți cei implicați și îngrijorați răsuflau ușurați când, în cursul acelei înălțări frauduloase, bietul ei funduleț ajungea *în cele din urmă* la zăpada scârțâitoare a plastronului, iar el o lăsa jos și își încheia smochingul. Și ea își amintea…

„Ex-a-ge-ra-re, exagerare stupidă”, a comentat Van. „De asemenea, presupun, colorată din nou, în mod artificial, în lumina lămpii unor evenimente ulterioare, dezvăluite încă și mai târziu”.

Și ea și-a amintit, roșind jenată, când cineva a spus că Pig are o minte foarte bolnavă și „o învârtoșare a arterei”, așa a auzit ea, sau poate era „vârtarteroșare”, dar ea știa chiar și atunci că artera putea să devină înfiorător de lungă, fiindcă îl văzuse pe Drongo, un cal negru, care părea, trebuia să recunoască, foarte deprimat și stânjenit de ceea ce i se întâmpla în mijlocul unui câmp nelucrat, unde toate margaretele îl priveau. Ea credea, a spus Ada cea abilă (cât de sincer, e altă problemă), că din burta lui Drongo atârna liber piciorul din cauciuc negru al unui mânz, fiindcă nu înțelesese că Drongo nu era defel iapă și nu avea pungă, așa cum avea cangurul dintr-o ilustrație pe care o adora, dar atunci bona englezoaică i-a explicat că Drongo e un cal foarte bolnav și toate lucrurile și-au găsit explicația.

„În ordine”, a spus Van, „e cu siguranță fascinant, dar eu mă gândeam la acea primă dată când ai fi putut bănui că și eu eram un porc sau un cal bolnav. Îmi aduc aminte”, a continuat el, „de

masa rotundă și strălucirea trandafirie și rotundă din jurul ei și că tu ai îngenuncheat lângă mine, pe un fotoliu. Eu mă cățărasem pe brațul umflat al fotoliului și tu construiai un castel din cărți de joc și fiecare mișcare a ta era amplificată, desigur – ca în transă, lent ca-n vis –, dar totodată teribil de prudentă, iar eu mă delectam pur și simplu cu mireasma de fată a brațului tău gol și cu cea a părului tău, mireasmă ucisă acum de vreun parfum la modă. Eu plasez evenimentul în jurul zilei de 10 iunie – o seară ploioasă, la mai puțin de o săptămână de la sosirea mea la Ardis".

„Țin minte cărțile de joc", a spus ea, „și lumina, și zgomotul ploii, și puloverul tău albastru din cașmir, dar nimic altceva, nimic ciudat sau deplasat sau necuviincios. *Aia* s-a petrecut mai târziu. De altminteri, doar în povestirile de dragoste franțuzești *les messieurs hument* doamnele tinere".

„Ei bine, eu am făcut-o în timp ce tu îți continuai lucrarea migăloasă. Magie tactilă. Răbdare infinită. Vârfuri de degete pândind gravitația. Unghii îngrozitor de roase, dragostea mea. Iartă-mi aceste însemnări, fiindcă nu pot exprima cu adevărat jena dorinței umflate, lipicioase. Înțelegi, eu speram că atunci când castelul înălțat de tine se va răsturna, tu vei face rusescul gest de lehamite și renunțare și te vei așeza pe mâna mea".

„Nu era castel. Era o vilă pompeiană cu mozaicuri și picturi în interior, fiindcă foloseam doar cărțile cu figuri din vechile pachete de cărți de joc ale bunicului. M-am așezat eu pe mâna ta fierbinte și tare?"

„Pe palma mea deschisă, draga mea. O cută de paradis. Ai stat o clipă nemișcată, așezată în cupa mea. Apoi ți-ai aranjat iar membrele și ai îngenuncheat din nou".

„Repede, repede, repede, adunând cărțile de joc strălucitoare și plate ca să construiesc din nou, din

nou lent? Vai-vai, ce depravați eram! Dezgustător de depravați, nu-i așa?" „Toți copiii sclipitori sunt depravați. Văd că îți reamintești cu adevărat…"

„Nu acel prilej deosebit, ci mărul și clipa când m-ai sărutat pe gât *et tout le reste*. Și apoi… *zdrastvuite*, *apofeoz*, Noaptea Fânarului în Flăcări!"

19.

Un fel de ghicitoare străveche (*Les Sophismes de Sophie* de Mademoiselle Stopșin, în seria *Bibliothèque Vieux Rose*): Fânarul în Flăcări a fost înainte de Pod sau Podul a fost mai întâi. Oh, mai întâi! Eram de mult timp veri ce se sărutau când a început incendiul. De fapt, făcusem rost de la Ladore de niște cremă de față Château Baignet, pentru sărmanele mele buze crăpate. Și amândoi am fost treziți în odăile noastre separate de strigătul ei *au feu*! 28 iulie? 4 august?

Cine a strigat? A strigat Stopșin? A strigat Larivière? Larivière? Răspunde! țipa că fânarul *flambait*?

Nu, ea arsese… vreau să spun, adormise repede. Știu, a spus Van, ea a fost, slujnica sulemenită, ea folosea acuarelele tale ca să-și pună-n valoare ochii sau așa spunea Larivière, care le învinuia pe ea și pe Blanche de păcate extravagante.

Ah, firește! Dar nu franceza săracă a Marinei – a fost Blanche, gâsculița noastră. Da, ea s-a năpustit pe coridor și a pierdut pe scara principală un papuc împodobit cu blană de hermină, asemenea Ashettei în versiunea englezească.

Și mai ții tu minte, Van, ce noapte caldă era?

„*Eșcio bî*! (cum altfel?). În noaptea aceea, din cauza scânteierii…”

În noaptea aceea, din cauza scânteierii supărătoare a unui fulger îndepărtat și difuz prin inimile negre ale arborelui în care dormea, Van își părăsise cei doi tulipieri și se culcase în odaia lui. Zarva din casă și zbieretul slujnicei au întrerupt un vis dramatic, splendid, rar, al cărui subiect n-a fost în stare să și-l amintească mai târziu, deși îl păstra încă într-o casetă de bijuterii salvată. Ca de obicei, dormea gol pușcă și acum nu se hotăra ce să facă:

să-și tragă pe el o pereche de pantaloni scurți sau să se înfășoare într-un pled în carouri. A ales a doua variantă, a zornăit o cutie de chibrituri, a aprins lumânarea de lângă pat și a ieșit falnic din odaie, hotărât să o salveze pe Ada, cu tot cu larvele ei. Coridorul era în beznă, iar undeva cățelușa lătra extatic. Din strigătele care acum se mai potoleau, Van a înțeles că luase foc așa-numitul „fânar baronial", o construcție uriașă și îndrăgită, aflată la vreo cinci kilometri. Dacă s-ar fi întâmplat mai târziu în acel anotimp, cincizeci de vaci ar fi rămas fără fân, iar Larivière fără cafeaua cu frișcă de la amiază. Van s-a simțit desconsiderat. Plecaseră cu toții și pe el îl lăsaseră acolo, cum mormăie bătrânul Firs la sfârșitul *Livezii cu vișini* (Marina era o Madame Ranevskaia perfectă).

Înfășurat în toga lui în carouri, Van l-a însoțit pe dublul său negru, coborând scările auxiliare spiralate ce duceau spre bibliotecă. Apoi și-a pus genunchiul gol pe divanul mițos de sub fereastră și a dat la o parte draperiile roșii și grele.

Unchiul Dan, cu trabucul între dinți, și Marina, cu eșarfa la gât și ținând-o strâns pe Dack, care-i persifla pe câinii de pază, porniseră în automobilul lor mic – roșu ca o mașină de pompieri! – printre brațele ridicate și felinarele ce se legănau. Au fost depășiți la curba scrâșnită a aleii de trei valeți englezi, călare pe cai, cu trei servitoare franțuzoaice *en croupe*. Se părea că întregul personal de serviciu al casei pleca în mare grabă să se delecteze cu pârjolul (un eveniment destul de rar în regiunea noastră umedă și fără vânturi), utilizând orice dispozitiv disponibil sau imaginabil: teleguțe, telescaune, remorci, biciclete tandem și chiar transportoare mecanice de bagaje, oferite familiei de șeful de gară în amintirea lui Erasmus Veen, inventatorul lor. Doar guvernanta (cum a descoperit la vremea aceea Ada, nu Van) a dormit neîntoarsă când s-au petrecut evenimentele, sforăind cu șuierături și horcăituri în camera

alăturată vechii odăi a copiilor, unde mica Lucette a stat un minut trează înainte de a alerga după visul ei și de a sări în ultima furgonetă.

Van, în genunchi la fereastra largă, urmărea cum ochiul injectat al unei țigări se îndepărtează și dispare. Ehe, plecarea cu repetiție… E rândul tău, continuă tu acum.

Plecarea cu repetiție oferea într-adevăr o priveliște fascinantă pe fundalul firmamentului înțesat de stele pale al unui Ardis aproape subtropical, colorată între copacii negri, în punctul unde Fânarul era în Flăcări, de o îndepărtată roșeață de flamingo. Ca să ajungi acolo, trebuia să ocolești un bazin mare, pe care puteam să-l zăresc ici și colo în lumina slabă de fiecare dată când un rândaș sau un chelar aventuros îl traversa pe schiuri acvatice sau într-o barcă Rob Roy sau cu ajutorul unei plute – pluta tipică face valuri ce seamănă cu șerpii de foc din Japonia iar acum puteai să urmărești cu ochi de artist farurile și lămpile din spate ale automobilului care înaintează spre est, de-a lungul malului AB al lacului dreptunghiular, apoi virează strâns când ajunge în colțul B al acestuia, se îndepărtează greoi, urcând pe latura scurtă, și se târăște înapoi spre vest, împuținat și tot mai întunecat, spre un punct median de pe marginea îndepărtată, unde ei au cotit spre nord și au dispărut.

În vreme ce doi ultimi servitori, bucătarul și paznicul de noapte, traversau în fugă peluza, îndreptându-se spre o cabrioletă sau trăsurică cu hulubele ridicate, fără cal, care îi îmbia să vină (Sau era o ricșă? Unchiul Dan avusese cândva un valet japonez.), Van a fost încântat și surprins când a zărit-o acolo, pe aleea de cerneală, pe Ada. Fata trecea în cămașă de noapte lungă, cu o lumânare aprinsă într-o mână și un pantof în cealaltă, ca și cum s-ar fi furișat după ignicoliștii întârziați. Era doar reflectarea ei în geam. Ada a dat drumul pantofului găsit și i s-a alăturat lui Van pe divan.

„S-a mai văzut așa ceva, oh, s-a mai văzut?” o ținea întruna copila cu părul negru și o sută de fânare ardeau cu vâlvătăi în ochii ei de chihlimbar întunecat, în timp ce ea radia de fericire și scruta curioasă depărtările. A eliberat-o de sfeșnic: l-a așezat pe pervazul ferestrei, lângă al lui, care era mai lung. „Ești gol, ești teribil de indecent”, a remarcat ea, fără să se uite și fără nicio intonație deosebită, fără nicio dojană, iar el s-a înfășurat mai strâns în halat, Ramses Scoțianul, în timp ce ea a îngenuncheat lângă el. Au contemplat câteva clipe romanticul peisaj nocturn înrămat în fereastră. El începuse să o dezmierde, înfiorându-se, privind fix în față, urmărind prin batist, cu mână de orb, depresiunea spinării ei.

„Uite, țigani!” a șoptit ea, arătând spre trei forme fantomatice – doi bărbați, din care unul cu o scară, și un copil sau pitic – care traversau cu precauție peluza cenușie. Ei au văzut fereastra luminată de lumânări și au luat-o la sănătoasa, cel mai mic umblând *à reculons*, ca și cum ar fi făcut fotografii.

„Am rămas intenționat acasă, fiindcă am sperat că o să rămâi și tu. E o coincidență inventată”, i-a spus ea – ori a spus mai târziu că-i spusese – în vreme ce el continua să-i mângâie șuvoiul părului, să-i maseze și să-i șifoneze cămașa de noapte, dar nu se încumeta încă să intre dedesubt și în sus, îndrăznind totuși să-i modeleze fesele, până când, șuierând ușor, ea s-a așezat pe mâna lui și pe călcâiele ei, iar castelul din cărți de joc în flăcări s-a prăbușit. Ada s-a întors spre el și, în clipa următoare, el îi săruta umărul gol și se-mpingea în ea ca soldatul acela de la coada rândului.

Aud pentru prima oară de el. Credeam că bătrânul domn Nimfofunduleț a fost singurul meu predecesor.

Primăvara trecută. Excursie în oraș. Matineu la teatrul francez. Mademoiselle rătăcise biletele.

Biata ființă credea probabil că „Tartuffe” e o târfă sau o stripteuză.

Ce qui n’est pas și bête, *au fond*. Ceea ce nu e o tâmpenie chiar atât de mare, la urma urmelor. În scena aceea a Fânarului în Flăcări…

Spune, spune.

Nimic. Continuă.

Oh, Van, în noaptea aia, în momentul ăla când noi am îngenuncheat unul lângă altul în lumina lumânărilor, asemenea „Copiilor ce se roagă” dintr-o pictură foarte proastă, arătând două perechi de tălpi ușor încrețite, de animal odinioară trăitor în copaci, nu Bunicii care primește ilustrata de Crăciun, ci Șarpelui surprins și încântat, țin minte că voiam tare, tare mult să-ți cer o fărâmă de informație strict științifică, fiindcă privirea mea piezișă…

Nu acum, în momentul de față nu e o priveliște frumoasă și într-o clipă va fi și mai urâtă (sau alte cuvinte cu sensul ăsta).

Van nu putea să-și dea seama dacă ea era într-adevăr complet neștiutoare și pură cum e cerul noaptea – golit acum de culoarea lui de foc – sau dacă experiența ei extinsă o sfătuia să se complacă într-un joc rece.

Așteaptă, nu chiar acum, a replicat el cu un murmur pe jumătate înăbușit.

Ea insista: Vreau să-ntreb, vreau să…

El o dezmierda și despărțea cu faldurile lui cărnoase, *parties très charnues* în cazul pătimașilor noștri frați, mătăsurile negre despletite, lungi până la noadă (când își dădea capul pe spate, ca acum), în vreme ce încerca să ajungă la mușchii ei cervicali, ce păstrau căldura patului. (Nu-i nevoie, aici sau în altă parte unde există vreun pasaj asemănător, să pătezi un stil destul de curat cu termeni anatomici vagi, pe care un psihiatru și-i amintește din perioada studenției. Cu scrisul recent al Adei.)

„Aș vrea să-ntreb”, a repetat ea în timp ce el atingea nesățios ținta lui palidă și fierbinte.

„Vreau să te întreb”, a spus ea foarte clar, pierzându-și totodată stăpânirea de sine, fiindcă acum palma lui năvalnică răzbise până la subsuoară și degetul lui mare, ajuns pe un sfârculeț, îi făcea cerul gurii să zbârnâie… Parcă suna și chema o servitoare din romanele epocii georgiene, fapt de neconceput fără prezența *del elettricità*…

(Protestez. Nu poți. E interzis chiar și în lituaniană și latină. Însemnarea Adei.)

„… să te întreb…”

„Întreabă”, a strigat Van, „dar nu strica totul” (de pildă, să mă hrănesc cu tine, să mă zvârcolesc lipit de tine).

„Bine-bine, dar de ce”, a întrebat ea (a cerut, l-a somat, o flacără a sfârâit, o pernă a căzut pe podea), „de ce devii atât de gros și brutal acolo când…?”

„Devin unde? Când ce?”

Pentru a-l lămuri, cu tact, tactil, ea a dansat din buric, lipită de el, încă în genunchi – mai mult sau mai puțin –, și părul ei lung îi stătea în cale, un ochi se holba în urechea lui (în momentul acela pozițiile lor reciproce se cam încurcaseră).

„Repetă!” a strigat el, ca și cum ar fi fost la mare distanță, o oglindire într-o fereastră întunecată.

„Să-mi arăți imediat”, a spus neînduplecată Ada.

El și-a dat la o parte fustanela improvizată și glasul ei și-a schimbat numaidecât tonalitatea.

„Oh, Doamne!” i-a spus ea ca un copil altui copil. „E jupuită toată de piele, ca o rană! Te doare? Doare îngrozitor?”

„Atinge-o repede”, a implorat-o el.

„Van, bietul Van”, a continuat ea cu vocea subțiată pe care fetița dulce o folosea când vorbea cu pisicile, omizile și cățelușii de-abia fătați, „da,

sunt sigură, te arde, ustură, te-ar ajuta dacă aș atinge-o, ești sigur?”

„Sigur-sigur”, a spus Van, „*on n’est pas bête à ce point*” („stupiditatea are și ea limite”, colocvial și grosolan).

„Hartă în relief”, a spus primula pedantă, „râurile Africii”. Arătătorul ei a urmărit Nilul albastru până în jungla lui și a făcut cale-ntoarsă. „Ei, ce-i asta? Pălăria bureților roșii nu-i nici pe jumătate atât de catifelată. De fapt” (turuind, pur și simplu), „îmi amintește de floarea de geranium sau mai degrabă de cea de mușcată”.

„Dumnezeule, așa suntem cu toții!” a spus Van.

„Oh, îmi place textura asta, Van, îmi place! Zău că-mi place!”

„Apasă, găgăuță, nu vezi că-mi dau duhul?”

Dar tânăra noastră botanistă habar n-avea cum să manevreze lucrul acela în mod adecvat – și acum Van, *in extremis*, l-a frecat cu brutalitate de tivul cămășii ei de noapte și a gemut nestăpânit în timp ce se dizolva într-o băltoacă a plăcerii.

Ada a privit îngrozită în jos.

„Nu-i ce crezi tu”, a remarcat calm Van. „Nu e treaba mică. În realitate, e la fel de curată ca și seva ierbii. Bine, acum Nilul s-a liniștit, gata cu bolboroseala”.

(Mă-ntreb, Van, *de ce* faci tot ce-ți stă-n putință să transformi trecutul nostru poetic și unic într-o farsă murdară? Pe bune, Van! Oh, *sunt* sinceră, uite cum s-au petrecut lucrurile. Simțeam că-mi fuge pământul de sub picioare, de aici insolența și zâmbetul afectat. Ah, *parlez pour vous*; eu, dragul meu, pot afirma că acele călătorii ale degetelor în susul Africii tale și spre marginile lumii au venit mult, mult mai târziu, când deja știam itinerarul pe de rost. De fapt, nu… Iartă-mă. Dacă și-ar aminti aceleași lucruri, oamenii n-ar mai fi diferiți. Iată, deci, cum s-a-ntâmplat. Dar noi nu suntem „diferiți”! A gândi și a visa sunt identice în franceză. Gândește-te la *douceur*, Van! Oh, mă

gândesc la ea, firește, eu sunt… a fost în întregime *douceur*, copila mea, rima mea. Așa-i mai bine, a spus Ada.)

Te rog, continuă tu.

Van s-a întins gol pușcă în lumina – acum imobilă – a lumânărilor.

„Hai să dormim aici”, a spus el. „Nu se întorc ei înainte ca zorile să reaprindă trabucul unchiului”.

„Cămașa mea de noapte e *trempée*”, a șoptit ea.

„Scoate-o, sub pledul ăsta pot dormi doi”.

„Van, să nu te uiți”.

„Nu-i corect”, a spus el și a ajutat-o să și-o scoată, trăgând-o în sus, peste capul care-și scutura părul. Ea era hașurată discret cu cărbune în punctul cel misterios al trupului alb precum creta. Un furuncul ticălos lăsase o cicatrice roz între două coaste. El i-a sărutat cicatricea și s-a întins la loc pe mâinile împreunate. Ea cerceta de deasupra trupul lui bronzat, caravana de furnici spre oaza buricului. Era, categoric, cam păros pentru un băiat atât de tânăr. Sânii ei tineri și rotunzi erau exact deasupra feței lui. Ca doctor și ca artist, denunț țigara postcoitală a filistinului. Drept e, totuși, că Van nu uitase de caseta de sticlă cu Turkish Traumatis, care era însă pe o consolă prea îndepărtată și nu putea ajunge la ea cu o întindere lenșă. Pendula înaltă bătu un sfert de oră anonim și Ada urmări, cu obrazul în palmă, mișcările impresionante, deși ciudat de ursuze, zvâcniturile slabe, lansarea constantă în sensul acelor de ceasornic și înălțarea greoaie a revigorării virile.

Stofa aspră a culcușului gâdila precum cerul spuzit cu stele. Înainte de a se petrece ceva nou, Ada a mers în patru labe ca să rearanjeze pledul în carouri și pernele. Fată băștinașă care imită iepurele. El a bâjbâit, căutând micul și fierbintele ei smârc, pe care l-a prins în căușul mâinii, apoi a trecut, frenetic, în poziția băiatului care face castele de nisip, dar ea s-a răsturnat, pregătită cu naivitate să-l îmbrățișeze în felul în care i se

recomandă Julietei să-l primească pe Romeo al ei. Ea avea dreptate. Pentru prima dată în povestea lor de dragoste, fericirea și geniul discursului liric au pogorât peste flăcăul necioplit, iar el murmura și gemea, sărutându-i fața cu tandrețe volubilă, strigând în trei limbi – cele mai mari limbi ale lumii – cuvinte drăgăstoase pe care avea să se bazeze un dicționar de diminutive secrete, dicționar ce a suferit multe revizuiri până la ediția definitivă, cea din 1967. Când devenea prea zgomotos, ea îl șușuia, respirând șușuit, și acum cele patru membre ale ei erau într-adevăr în jurul lui, ca și cum ar fi făcut dragoste de ani și ani în toate visele noastre, însă pasiunea tânără și zorită (plină până-n vârf, precum cada care dă pe-afară în timp ce Van, vechi mânuitor al cuvintelor, capricios și cărunt, revizuiește textul pe marginea unui pat de hotel) n-a supraviețuit primelor împunsături oarbe; a făcut explozie la buza orhideei și un sturz a scos un ciripit de avertizare, iar acum luminile se întorceau pe furiș sub o dimineață colțuroasă, semnalele licuricilor delimitau bazinul, punctele luminoase ale lanternelor de la trăsuri au devenit stele, roți, scrâșneau pe pietriș, toți câinii se reîntorceau, satisfăcuți de desfătarea ce le fusese oferită în timpul nopții, Blanche, nepoata bucătarului, sări din furgonul poliției, de culoarea dovleacului, cu picioarele în ciorapi lungi (mult, mult după miezul nopții, vai!), și cei doi copii ai noștri, în pielea goală, înhățând pledul în carouri și cămașa de noapte și dându-i culcușului o pălmuță de despărțire, și-au luat sfeșnicele și s-au dus, tropăind mărunt, înapoi în dormitoarele lor nevinovate.

„Și mai ții minte”, a spus Van cel cu mustața căruntă în timp ce a luat o țigară Cannabina de pe masa de lângă pat și a zornăit o cutie de chibrituri galbenă cu albastru, „cât eram de nesăbuiți și cum s-a oprit din sforăit Larivière și cum, după câteva

clipe, a continuat să zguduie casa și cât de reci erau treptele de fier și cât de tulburat eram eu de… cum să-i spun?… lipsa ta de reținere”.

„Idiot”, a spus Ada de lângă perete, fără să-l privească.

Vara lui 1960? Hotelul aglomerat, undeva între Ex și Ardez?

Ar trebui să încep să trec data pe fiecare pagină a manuscrisului. Trebuie să fiu mai binevoitor cu necunoscuții mei visători.

20.

A doua zi dimineață, cu nasul încă în tolba cu vise a unei perne mari, contribuția la patul lui – altminteri auster – adusă de dulcea Blanche (cu care, conform regulilor jocurilor de societate ale somnului, se ținuse de mâini într-un coșmar sfâșietor – sau poate a fost doar parfumul ei ieftin), băiatul și-a dat dintr-odată seama că fericirea bătea la ușă și cerea să intre. S-a silit dinadins să prelungească ardoarea incognitoului acesteia, stăruind asupra ultimelor rămășițe de iasomie și lacrimi dintr-un vis stupid, dar tigrul fericirii a făcut un salt și a luat ființă.

Oh, euforia libertății recent dobândite! El pare să fi păstrat o umbră a acesteia în somn, în acea ultimă parte a visului său recent, în care îi spunea lui Blanche că învățase să leviteze și că deprinderea de a călca aerul cu ușurință magică îi va permite să bată toate recordurile la săritura în lungime, plimbându-se, cum s-ar spune, la câțiva centimetri deasupra solului pe o întindere de să zicem, nouă sau doisprezece metri (o lungime prea mare ar da naștere la bănuieli), în vreme ce tribunele amuțesc și Zambovski din Zambia se holbează, cu mâinile-n șolduri, consternat și neîncrezător.

Tandrețea rotunjește adevăratul triumf, amabilitatea lubrifiază eliberarea autentică – emoții ce nu diagnostichează gloria sau pasiunea din vise. Jumătate din bucuria fantastică pe care Van avea să o guste de acum înainte (pentru totdeauna, spera el) își datora forța certitudinii că putea să o copleșească pe Ada, fățiș și în tihnă, cu toate răsfățurile copilărești pe care rușinea socială, egoismul bărbătesc și teama de morală îl împiedicaseră până atunci să le imagineze.

La sfârșit de săptămână, cele trei mese erau vestite de trei gonguri – un gong mic, unul mediu și unul mare. Primul anunța acum micul dejun în sufragerie. Vibrația lui suscita gândul că, în douăzeci și șase de trepte, Van își va întâlni tânăra complice, a cărei delicată aromă de mosc persista încă în căușul mâinii lui și-l afecta pe Van cu un fel de uimire radiantă: S-a întâmplat *cu adevărat*? Suntem *cu adevărat* liberi? Anumite păsări ținute-n colivie, spun amatorii chinezi, zguduindu-se voios, ca toți grăsanii, de îndată ce se trezesc, se izbesc violent de gratii, continuându-și parcă visul (și zac inconștiente câteva minute) în fiecare dimineață lăsată de Dumnezeu, deși aceste prizoniere viu colorate sunt destul de vioaie și docile și vorbărețe în restul timpului.

Van și-a băgat piciorul gol într-un pantof de tenis și, între timp, a recuperat perechea lui de sub pat și-a coborât în grabă, trecând pe lângă un prinț Zemski încântat și un posomorât Vincent Veen, episcop de Balticomore și Como.

Dar ea nu coborâse încă. În sufrageria strălucitoare, plină de ciorchinii pletoși ai florilor galbene de lumină solară, unchiul Dan se hrănea. Purta haine adecvate pentru o zi potrivit de călduroasă la țară, adică un costum dungat ca un drops peste cămașa din flanel mov și o jiletcă din pichet, cu papion albastru cu roșu și guler moale, foarte înalt, cu ac de siguranță din aur (toate dungile și culorile lui cochete erau totuși puțin

dislocate în procesul imprimării benzii desenate, fiindcă era duminică). Tocmai terminase prima felie de pâine prăjită cu unt, cu un strat subțire de marmeladă de portocale veche, și scotea sunete de curcan în timp ce își clătea protezele dentare pe cale bucală, cu o gură de cafea, înainte de a o înghiți împreună cu resturile plăcute la gust. Fiind, după cum am motive să cred, îndrăzneț, puteam să privesc direct fața roz a bărbatului cu „mustăcioară" roșie (răsucită), dar nu eram obligat (medita Van în 1922, când a văzut din nou acele flori de *baguenaudier*) să-i suport profilul fără bărbie, cu perciunul roșu și creț. Așa că Van a cercetat pofticios cănile albastre cu ciocolată fierbinte și feliile de pâine tăiate geometric pregătite pentru copiii flămânzi. Marina își luase micul dejun în pat, majordomul și Price mâncau într-un colț al cămării (un gând plăcut, oricum), iar Mademoiselle Larivière nu se atingea de niciun fel de mâncare până la amiază, fiind o „*midinette*" (secta, nu magazinul) cu frică de Judecata de Apoi, care, de fapt, își convinsese duhovnicul să treacă în tabăra ei.

„Ai fi putut să ne iei și pe noi să vedem incendiul, dragă unchiule", a remarcat Van, umplându-și o cană cu ciocolată.

„Îți povestește Ada totul", a replicat unchiul Dan, ungându-și afectuos cu unt și marmeladă felia de pâine prăjită. „I-a plăcut enorm excursia".

„Aha, a mers cu dumneata, așa-i?"

„Da, în căruța neagră, cu toți majordomii. O distracție pe cinste, pe bune!" (pronunție pseudo-britanică)

„Dar poate a fost una din fetele de la bucătărie, nu Ada", a spus Van. „Nu mi-am dat seama", a adăugat el, „că avem aici mai mulți… vreau să zic, majordomi".

„Oh, așa presupun", a spus ezitant unchiul Dan. A repetat procesul de clătire internă și, tușind ușor,

și-a pus ochelarii, dar apoi și i-a scos din nou, fiindcă nu sosise niciun ziar de dimineață.

Deodată, Van a auzit-o cum striga supărată pe scări cu glasul ei frumos, adresându-se cuiva de la etaj, „*Je l'ai vu dans une des corbeilles de la bibliothèque*", referindu-se pesemne la vreo floare de geranium, la vreun toporaș sau la o orhidee papuc. A urmat o „pauză de balustradă", cum spun fotografii, și, după ce din bibliotecă s-a auzit strigătul bucuros și îndepărtat al slujnicei, glasul Adei a adăugat: „*Je me demande*, mă-ntreb, *qui l'a mis là* cine l-a pus acolo". *Aussitôt après*, ea a intrat în sufragerie.

Deși nu în complicitate cu el, era îmbrăcată cu pantaloni scurți, negri, jerseu alb și pantofi de tenis. Părul ei era dat pe spate de pe fruntea mare și rotundă și-i era strâns într-o coadă groasă. Spuzeala roz de sub buza inferioară lucea de glicerină prin pudra aplicată ca un petic peste ea. Era prea palidă ca să fie cu adevărat frumoasă. Avea în mână un volum de poezii. Cea mare e destul de banală, dar are păr frumos, iar cea mică e drăguță, dar roșie ca o vulpe, spunea de obicei Marina. Vârstă ingrată, lumină ingrată, artist ingrat, dar *nu* și iubit ingrat. Un adevărat val de adorație pornit din groapa stomacului îl înălță, legându-l de cer. Emoția provocată de vederea ei – știind că ea știe și știind că nimeni altul nu știe la ce acte se dedaseră ei fără pic de jenă, mișelește și cu delicii, cu mai puțin de șase ore în urmă – s-a dovedit a fi prea mult pentru îndrăgostitul nostru novice, în ciuda străduinței sale de a o banaliza prin corectivul moral al unui adverb injurios. După ce a îngăimat stânjenit, cu jumătate de gură, un „Hello" – nu era salutul matinal obișnuit (și, în plus, ea nu i-a dat nicio atenție) –, Van s-a aplecat deasupra farfuriei, urmărind cu un organ polifemic secret fiecare mișcare a fetei. Când a trecut prin spatele domnului Veen, ea l-a plesnit ușor cu cartea peste chelie și și-a mutat cu zgomot scaunul

de lângă el pe partea opusă celei unde stătea Van. Clipind elegant cu genele ei de păpușă, și-a umplut o cană mare cu ciocolată. Deși ciocolata fusese bine îndulcită, copila și-a pus o bucată de zahăr în lingură și a slobozit-o în cană, delectându-se la vederea felului în care lichidul fierbinte și cafeniu a înghițit și dizolvat un colț cu grăunțe de cristal, ce se fărâmița, iar apoi întreaga bucată.

Între timp, unchiul Dan, într-o acțiune întârziată, și-a alungat o insectă imaginară de pe scăfârlie, și-a înălțat privirile, s-a uitat în jur și, în cele din urmă, i-a răspuns la salut nou-venitei.

„Ah, da, Ada", a spus el, „Van, pe care-l vezi aici, e nerăbdător să afle un lucru. Ce făceai tu, draga mea, în vreme ce el și cu mine ne ocupam de incendiu?"

Reflexia focului a năpădit-o. Van nu văzuse niciodată o fată (cu o piele la fel de albă și de translucidă ca a ei) sau vreo altă persoană, piersică sau porțelan, care să roșească atât de tare în mod obișnuit și obiceiul îl întrista, fiindcă i se părea mult mai indecent decât orice act pe care l-ar fi putut provoca. Ada a tras cu ochiul la băiatul sumbru și a început să îndruge că focul a prins-o în dormitorul ei.

„Ba n-ai fost acolo", a întrerupt-o Van aspru, „ai fost cu mine și am privit vâlvătăile de la fereastra bibliotecii. Unchiul Dan s-a udat rău de tot".

„*Ménagez vos américanismes*", a spus acesta și apoi și-a desfăcut larg brațele, urându-i un bun venit patern neprihănitei Lucette, care a intrat în încăpere tropăind și ținând în pumnișorul ei, ca pe o flamură, o plasă de prins fluturi, o plasă roz și rigidă, pentru copii.

Van a clătinat dezaprobator din cap spre Ada. Ea i-a arătat petala ascuțită a limbii și iubitul ei a simțit că roșește și el de indignare. Cam atât despre franchețe. El și-a rulat șervețelul de masă și s-a retras la *mesteciko* („locșorul") din fața holului central.

După ce Van s-a ghiftuit cu unt dulce, Ada și-a terminat și ea micul dejun. Van a pândit-o pe palier. Au aranjat lucrurile în câteva clipe și totul se petrecea, din punct de vedere istoric, în zorile romanului care se afla încă în mâinile doamnelor din casa parohială și ale academicienilor francezi, astfel că asemenea momente erau prețioase. Ea stătea și își scărpina genunchiul ridicat. Au convenit să iasă la plimbare înainte de prânz și să găsească un loc ferit. Ea trebuia să termine o traducere pentru Mademoiselle Larivière. I-a arătat ciorna. François Coppée? Da.

Their fall is gentle. *The woodchopper*
Can tell, *before they reach the mud*,
The oak tree by its leaf of copper,
The maple by its leaf of blood.

(Căderea li-e blândă. Iar tăietorul
Îi poate ghici, nainte de-a se frânge:
Stejarul – după frunza-i de-aramă,
Arțarul – după frunza-i de sânge.)

„*Leur chute est lente*”, a spus Van, „*on peut les suivre du regard en reconnaissant*. Acea nuanță parafrastică a lui «chopper», tăietor de lemne, și a lui «mud», noroi, e, bineînțeles, curat Lowden (poet și traducător minor, 1815-1895). Ai trădat prima jumătate a strofei pentru a o salva pe a doua, așa cum s-a întâmplat cu nobilul rus care și-a aruncat vizitiul la lupi și apoi a căzut din sanie”.

„Eu zic că ești și brutal, și idiot”, a spus Ada. „Asta nu vrea să fie nici operă de artă, nici parodie strălucită. E răscumpărarea pretinsă de o guvernantă sărită de pe fix de la o biată elevă surmenată. Așteaptă-mă la tufele de *baguenaudier*, în Umbrarul Salcâmului Galben”, adăugă ea. „Cobor în exact șaizeci și trei de minute”.

Mâinile îi erau reci, gâtul fierbinte. Băiatul poștașului sunase la sonerie. Bout, valetul tânăr,

bastardul majordomului, traversă dalele sonore ale holului.

Duminica dimineața poșta venea târziu, din cauza suplimentelor voluminoase ale ziarelor din Balticomore și Kaluga și Luga, pe care Robin Sherwood, bătrânul poștaș, în uniforma lui verde strălucitoare, le distribuia călare în tot ținutul somnolent. În vreme ce fredona cântecul școlii lui – singura melodie pe care a reușit să o învețe în toată viața –, Van a coborât în salturi treptele terasei și l-a văzut pe Robin pe murgul său bătrân, ținând armăsarul negru și mai focos al ajutorului său de duminică, un flăcău englez frumos pe care, spuneau gurile rele din spatele gardurilor vii din trandafiri, bătrânul îl iubea mai viguros decât îi cerea serviciul.

Van a ajuns la a treia peluză și la Umbrar și a cercetat cu grijă scena pregătită pentru desfășurarea acțiunii, „ca un provincial care vine cu o oră mai devreme la operă, după ce a colindat toată ziua câmpurile cu maci și albăstrele ce se prindeau și licăreau, unindu-se în roțile cabrioletei sale” (*Ursula* lui Floeberg).

Fluturii albaștri, apropiați de mărimea fluturilor albi, de varză, și, ca și aceștia, de origine europeană, zburau repede în jurul arbuștilor și se așezau pe ciorchinii pletoși ai florilor galbene. În împrejurări mai puțin complicate, peste patruzeci de ani, îndrăgostiții noștri aveau să vadă din nou, cu uimire și bucurie, aceeași insectă și același salcâm galben de-a lungul drumului forestier de lângă Susten, în Valais. În prezent, el aștepta să adune ceea ce își va reaminti mai târziu și îi urmărea cu privirea pe Albaștrii mari și îndrăzneți în vreme ce se întindea pe gazon, mistuit de viziunea evocată în memorie a membrelor palide ale Adei în lumina pestriță a umbrarului, și își spunea apoi cu răceală că realitatea nu poate egala niciodată imaginația. A înotat în pârâul adânc și lat de dincolo de dumbravă și, când s-a întors, cu

părul ud și pielea înfrigurată, a avut plăcerea rară de a găsi reprodus corect fildeșul viu ce i se revelase în minte, doar că ea își despletise părul și se schimbase într-o rochie scurtă din bumbac ce strălucea în soare, rochie dragă lui și pe care, într-un trecut atât de recent, năzuise cu ardoare să o păteze.

Se hotărâse să se ocupe mai întâi de picioarele ei, pe care simțea că nu le sărbătorise îndeajuns în noaptea precedentă, să le acopere cu săruturi de la A-ul arcuitei labe a piciorului la V-ul velurului – și asta a înfăptuit Van de îndată ce Ada și cu el au pătruns destul de adânc în pădurea de molizi care închidea parcul pe latura povârnită a dealului stâncos dintre Ardis și Ladore.

N-au putut stabili retrospectiv și nici n-au stăruit să determine cum, când și unde de fapt a „defloratо” – un cuvânt vulgar pe care, întâmplător, Ada în Țara Minunilor îl găsise explicat în *Phrody's Encyclopedia* astfel: „a sparge membrana vaginală a unei virgine cu mijloace bărbătești sau mecanice”, cu exemplul „Dulceața sufletului său a fost deflorată (Jeremy Taylor)”. S-a întâmplat în noaptea aceea, pe pledul în carouri? Sau în ziua aceea din pădurea de molizi? Sau mai târziu, în poligonul de tir sau în atic sau pe acoperiș sau în balconul izolat sau în baie sau (nu foarte comod) pe Covorul Magic? Nu știm și nu ne pasă.

(Tu m-ai sărutat și m-ai rontăit și m-ai împuns și m-ai străpuns și m-ai frământat acolo atât de mult și atât de des, încât fecioria mea s-a pierdut în învălmășeală, dar îmi amintesc exact că pe la mijlocul verii mecanismul pe care străbunii noștri l-au numit „sex” funcționa la fel de lin ca mai târziu, în 1888 etc., dragule. Notă marginală, cu cerneală roșie.)

21.

Adei nu i se permitea accesul liber în bibliotecă. Potrivit celei mai recente liste (tipărite pe 1 mai 1884), în bibliotecă se aflau 14.841 de titluri, dar guvernanta prefera să nu pună în mâinile copilei nici chiar acest catalog arid – „*pour ne pas lui donner des idées*”. Pe rafturile Adei se aflau, bineînțeles, lucrări taxonomice de botanică și entomologie, cărți de școală, precum și câteva romane inofensive. Fata nu avea voie să cotrobăiască nesupravegheată prin bibliotecă, ba mai mult, fiecare carte luată pentru a fi citită în pat sau în umbrar trebuia verificată de mentorul ei și consemnată „*en lecture*”, cu numele și data imprimate în fișa de cartotecă păstrată într-o harababură meticuloasă de Mademoiselle Larivière și într-un gen de ordine disperată (cu întrebări intercalate, somații dezolate și chiar afurisenii pe bucățele de hârtie roz, roșii sau purpurii) de un văr de-al ei, Monsieur Philippe Verger, un minuscul burlac bătrân, îngrozitor de tăcut și de timid. El se strecura ca un șoarece o dată la două săptămâni și lucra câteva ore în liniște deplină – atât de deplină, de fapt, încât într-o după-amiază, când o scară de bibliotecă destul de înaltă s-a desprins deodată de raft, ca-ntr-un leșin straniu, și s-a lăsat lent pe spate, cu el cocoțat sus de tot și strângând la piept o morișcă de volume, bătrânul a ajuns pe podea culcat pe spate, cu tot cu scară și cărți, într-o asemenea liniște, încât vinovata Ada, care crezuse că e singură (scoțând și cercetând *O mie și una de nopți* – carte complet neinteresantă), a confundat căderea lui cu umbra unei uși deschise pe furiș de vreun eunuc cu carnea moale.

Intimitatea cu *cher*, *trop cher René* al ei, cum îi spunea uneori lui Van, glumind grațios, schimba complet situația lecturii, oricare ar fi fost decretul care rămânea încă bătut în cuie în înaltul văzduhului. Curând după sosirea lui la Ardis, Van a avertizat-o pe fosta lui guvernantă (care avea toate motivele să-i ia în serios amenințările) că

dacă nu i se permitea să scoată din bibliotecă, după bunul lui plac, la orice oră, pentru oricât timp și fără nicio urmă de „*en lecture*”, orice volum, opere complete, broșuri sau incunabule păstrate în cutii, o va pune pe Miss Vertograd, bibliotecara tatălui său, o fată bătrână complet slugarnică și infinit de serviabilă, de același format ca și bătrânul Verger și, probabil, cam cu aceeași dată de apariție, să trimită prin poștă la Palatul Ardis cufere pline cu operele libertinilor din secolul al optsprezecelea, ale sexologilor germani și întregul circ de Shastra și Nefzawi în traducere literală, cu addenda apocrifă. Mademoiselle Larivière a fost descumpănită. S-ar fi consultat cu Stăpânul Ardisului, dar nu mai discutase cu el ceva serios din ianuarie 1876, ziua când el se dăduse la ea în mod neașteptat (și cam fără tragere de inimă, zău – ca să fim cinstiți). Iar când a fost consultată, scumpa și frivola Marina a remarcat doar că, la vârsta lui Van, ea și-ar fi otrăvit guvernanta cu boraxul folosit împotriva libărcilor dacă i s-ar fi interzis să citească, de pildă, *Fumul* lui Turgheniev. După aceea, orice voia sau ar fi putut voi să vrea Ada era pus la dispoziția ei de Van în diverse ascunzișuri sigure și singura consecință vizibilă a nedumeririlor și disperării lui Verger a fost sporirea cantității ciudatei pulberi albe ca zăpada pe care el o lăsa întotdeauna în urmă pe ici, pe colo, pe covorul întunecat, în cutare sau cutare punct al muncii lui sârguincioase. Ce blestem cumplit pe capul omulețului atât de ordonat!

La o frumoasă serbare de Crăciun pentru bibliotecarii particulari, organizată cu doi ani în urmă sub auspiciile Clubului Braille din Raduga, insistenta Miss Vertograd observase că ea și hlizitul Verger – alături de care câștigase o mică și liniștită jucărie cu pocnitoare (trasă brusc din ambele părți fără niciun rezultat audibil – hârtia aurie, încrețită la ambele capete, n-a produs vreo bomboană sau breloc sau alt semn de favoare din

partea sorții) – erau afectați de aceeași boală de piele spectaculoasă, descrisă recent de un celebru romancier american în *Chiron* și prezentată umoristic de un tovarăș de suferință care scria eseuri pentru un săptămânal londonez. Cu foarte multă delicatețe, Miss Vertograd îi transmitea prin Van francezului destul de insensibil fișe de bibliotecă pe care scria o sugestie concisă: „Mercur!" sau „*Höhensonne* face minuni". Mademoiselle cunoștea, bineînțeles, situația și căutase „Psoriazis" în enciclopedia medicală într-un volum, moștenită de la răposata ei mamă, enciclopedie care o ajutase – pe ea și pe pupilele ei – în diferite împrejurări mărunte, dar totodată îi sugerase boli potrivite pentru personajele din povestirile publicate în *Quebec Quarterly*. În cazul de față, tratamentul recomandat cu optimism era „să faci baie de cel puțin două ori pe lună și să eviți condimentele". Pe acesta îl bătuse ea la mașină și îl trimisese vărului ei într-o felicitare cu urări de însănătoșire. În sfârșit, Ada i-a arătat lui Van o scrisoare pe aceeași temă de la dr. Krolik. În traducere suna astfel (textul fusese scris în rusă): „Nefericiții cu pustule purpurii, coji argintii, cruste galbene, bolnavii inofensivi de psoriazis (care nu pot transmite boala lor de piele și altminteri sunt oamenii cei mai sănătoși, căci într-adevăr, *bobo* ale lor îi apără de bube și buboaie, așa cum remarca învățătorul meu) au fost confundați cu leproșii – da, da, leproșii – în Evul Mediu, când mii, dacă nu milioane de Vergeri și de Vertograde au fost fărmați de entuziaști și au urlat legați de stâlpi pe rugurile înălțate în piețele publice din Spania și din alte țări iubitoare de foc". Dar ei au hotărât să nu introducă nota asta în indexul martirului umil sub P.S., așa cum avuseseră de gând la început: lepidopteriștii sunt foarte convingători când vorbesc despre lepidoze.

Romane, poeme, opere științifice și filosofice ieșeau din bibliotecă și hoinăreau neobservate

după ce bietul bibliotecar și-a dat *démission éplorée* pe întâi august 1884. Ele traversau pajiștile și călătoreau de-a lungul gardurilor vii cam în maniera în care omul invizibil căra obiectele în povestirea încântătoare a lui Wells, apoi aterizau în poala Adei în locurile unde se întâlnea ea cu Van. Amândoi căutau în cărți emoții puternice, cum fac întotdeauna cei mai buni cititori, și amândoi descopereau informații greșite și superficiale.

Într-o povestire de Chateaubriand despre o pereche de frați romantici, Ada nu prea înțelesese – când o citise pentru prima dată, la nouă sau zece ani – propoziția „*les deux enfants pouvaient donc s'abandonner au plaisir sans aucune crainte*". Într-o culegere de articole pe care acum ea putea să o consulte voioasă (*Les muses s'amusent*), un critic trivial spunea că acel „*donc*" se referea atât la infertilitatea vârstei fragede, cât și la sterilitatea consangvinității premature. Van a spus totuși că scriitorul și criticul se înșelau și, pentru a-și ilustra teza opusă, i-a atras atenția iubitei sale asupra capitolului din opul „Sex și Lex", consacrat efectelor unui capriciu dezastruos al naturii asupra comunității.

În vremurile acelea și în țara asta, „incestuos" nu însemna doar „desfrânat" – problema privea mai degrabă lingvistica decât legalistica –, dar implica totodată (în expresia „coabitare incestuoasă" și așa mai departe) intervenția în continuitatea evoluției umane. Istoria înlocuise de mult timp apelurile la „legea divină" cu bunul-simț și știința popularizată. Cu aceste considerațiuni în minte, „incestul" putea fi calificat drept infracțiune doar dacă procreația între animale înrudite, consangvinitatea, ar fi fost o infracțiune. Dar, așa cum arătase judecătorul Bald în timpul Răscoalelor Albinoșilor din 1835, practic toți agricultorii nord-americani și tătari și toți crescătorii de animale foloseau consangvinizarea ca metodă de reproducere care-și propunea să păstreze și să

stimuleze, să stabilizeze și chiar să creeze trăsături noi și utile la o rasă sau specie, dacă nu era practicată prea rigid. Dacă era practicat prea rigid, incestul ducea la diverse forme de declin, la producerea de schilozi, debili, „mutanți muți” și, în cele din urmă, la sterilitate fără leac. Acu’, *asta* mirosea a „infracțiune” și, întrucât se credea că nimeni nu ar putea controla în mod judicios orgiile consangvinizării fără discernământ, ale împerecherii între rude de sânge (recent, undeva în Tartaria, cincizeci de generații de oi din ce în ce mai flocoase își încheiaseră brusc parcursul prin nașterea unui miel fără păr, cu cinci picioare și neputincios, iar decapitarea unui număr de fermieri n-a izbutit să reînvie profitabila specie), a fost poate mai bine să se interzică total „coabitarea incestuoasă”. Judecătorul Bald și partizanii lui n-au fost de acord, întrucât vedeau în „suprimarea deliberată a unui beneficiu posibil de dragul evitării unui rău probabil” violarea unuia dintre principalele drepturi ale omenirii – acela de a se bucura de libertatea evoluției ei, libertate pe care n-a cunoscut-o niciodată altă creatură. Din păcate, după ce au circulat zvonuri despre cazul nenorocit al turmelor și păstorilor de pe Volga, când controversa ajunsese la apogeu, în S.U.A. s-a petrecut un *fait divers* mult mai bine documentat. Un american, un anume Ivan Ivanov din Yukonsk, prezentat ca „muncitor de obicei beat” („o bună definiție”, a spus Ada amuzată, „a artistului adevărat”), a reușit, nu se știe cum, să o însămânțeze – în timp ce el dormea, au susținut el și familia sa extrem de numeroasă – pe strănepoata lui de cinci ani, Maria Ivanova, și apoi, cinci ani mai târziu, într-o altă criză de somnolență, a lăsat-o grea pe Daria, fiica Mariei. Toate ziarele au publicat fotografii cu Maria, bunicuța în vârstă de zece ani, cu micuța Daria și pruncul Varia, care mergea de-a bușilea în jurul ei, iar relațiile dintre numeroșii membri în viață – o viață nu întotdeauna

curată – ai clanului Ivanov din Yukonskul furios au devenit o farsă genealogică încărcată de enigme amuzante. Pentru a-l împiedica să mai procreeze, sexagenarul somnambul a fost zăvorât pe cincisprezece ani într-o mănăstire, așa cum cerea o veche lege rusească. Când a fost eliberat, el și-a propus să îndrepte în mod onorabil lucrurile căsătorindu-se cu Daria, acum o fătucă zdravănă, care avea propriile ei probleme. Jurnaliștii au speculat intens nunta și potopul de daruri de la simpatizanți (doamne în vârstă din Noua Anglie, un poet progresist rezident la colegiul Tennessee Waltz, un întreg liceu mexican *et cetera*) și, în aceeași zi, Gamaliel (pe vremea aceea tânăr senator voinic) a bătut cu pumnul în masa de consiliu cu atâta forță încât s-a rănit și a cerut rejudecarea și pedeapsa capitală. Gestul a fost, bineînțeles, unul temperamental, dar afacerea Ivanov a aruncat o umbră lungă asupra problemei neînsemnate a „consangvinizării avantajoase". Până la mijlocul veacului, s-a interzis căsătoria nu numai între verii primari, dar și între unchi și fiicele de nepoți de frate sau de soră, iar în unele părți fertile ale Estotiei s-a dat ordin ca ferestrele de la izbele familiilor de țărani numeroase, în care dormeau pe o singură saltea, asemănătoare cu un *blin*, până la o duzină de oameni de diferite mărimi și sexe, să fie ținute fără perdele pe timpul nopții, pentru ca patrulele cu torțe de petrol – „Irlandezii Iscoditori", cum îi numeau tabloidele antiirlandeze – să îi poată supraveghea.

Van s-a zguduit din nou de râs când a descoperit și a scos pentru Ada cea cu fire de entomolog următorul pasaj dintr-o *Istorie a obiceiurilor de împerechere* demnă de toată încrederea. „Câteva dintre pericolele și ridicolul care însoțesc poziția misionarului, adoptată de intelectualitatea noastră puritană în scopul împerecherii, poziție luată pe drept în derâdere de băștinașii «primitivi», dar sănătoși la minte, din Insulele Begouri, sunt arătate

de un orientalist francez de primă mărime [notă de subsol voluminoasă, omisă aici], care descrie obiceiurile de împerechere ale fluturelui *Serromyia amorata* Poupart. Împreunarea are loc cu amândouă fețele ventrale lipite strâns una de alta și cu gurile ce se ating. Când ultimul fior (*frisson*) al legăturii s-a consumat, femela aspiră conținutul corpului masculului prin gura partenerului ei pasionat. Se presupune (vezi Pesson *et al.*) [altă notă de subsol amplă] că bucățica aceea gustoasă – de pildă, piciorul savuros al unui gândac învelit într-o substanță membranoasă sau chiar un simplu simbol (o fundătură frivolă sau început rafinat al unui proces evolutiv – *qui le site*!), cum e o petală învelită cu grijă într-o frunză de ferigă roșie – pe care anumiți fluturi masculi (după câte s-ar părea, nu imbecilii *femorata* și *amorata*) o aduc femelei înainte de împerechere reprezintă o garanție prudentă împotriva voracității deplasate a tinerei doamne".

Încă și mai amuzant era „mesajul" unei asistente sociale canadiene, Madame de Réan-Fichini, care și-a publicat tratatul *Despre procedeele contraceptive* în dialect kapuskan (pentru a-i feri pe estotieni și pe stat-uniți de îmbujorări, asta în timp ce îi instruia pe cei mai sârguincioși lucrători din domeniul ei special). „*Sole sura metoda*", scria ea, „*por decevor natura*, *est por un strong-guy de contino-contino-contino jusque le plesir brimz*; *et lors*, *a lultima instanta*, *svitchera a l'altra gropa* [canelură]; *ma perquoi una femme ardora andor ponderosa ne se retorna kvik enof*, *la transita e facilitata per positio torovago*", iar acest termen era explicat într-un glosar în engleză grosolană drept „poziția adoptată pretutindeni în comunitățile rurale de toate clasele, începând cu aristocrația provincială și terminând cu animalele inferioare din fermele de pe tot cuprinsul Americilor Unite, din Patagonia până în Gasp". *Ergo*, a conchis Van, misionarul se destramă ca un fum.

„Vulgaritatea ta nu cunoaște hotare”, a spus Ada.

„Păi, eu prefer să ard și să nu mă soarbă de viu Cheramie – sau cum vrei tu să o numești – și, colac peste pupăză, văduva mea să depună o mulțime de oușoare verzi!”

Paradoxal, pe „scienta” Ada o plictiseau lucrările savante, cu xilogravuri de organe, stampe ale deprimantelor bordeluri medievale și fotografii ale cutărui sau cutărui mic Cezar în procesul smulgerii și scoaterii din uter, așa cum procedau măcelarii și chirurgii mascați în vremurile antice și modeme, pe când Van, căruia nu-i plăcea „istoria naturală” și condamna cu fanatism existența durerii fizice în toate lumile, era infinit mai fascinat de descrieri și reprezentări ale cărnii omenești torturate. Altminteri, în domenii mai înflorate, gusturile și chicotelile lor s-au dovedit cam aceleași. Le plăceau Rabelais și Casanova; nu-i puteau suferi pe *le sieur* Sade, pe Herr Masoch și pe Heinrich Müller. Poezia pornografică engleză și franceză, deși uneori spirituală și instructivă, în cele din urmă îi îngrețoșa, iar tendința acesteia – îndeosebi în Franța de dinainte de invazie – de a pune călugări și călugărițe să facă isprăvi sexuale li se părea de neînțeles și deprimantă.

Colecția de stampe *Oriental Erotica* a unchiului Dan s-a dovedit a fi de mâna a doua din punct de vedere artistic și ineptă din punct de vedere calistenic. În tabloul cel mai amuzant și mai scump, o mongolă cu o stupidă față ovală și o coafură înaltă și hidoasă era înfățișată comunicând sexual cu șase gimnaști destul de dolofani, cu chipuri lipsite de expresie, într-un fel de vitrină umplută până la refuz cu paravane, plante în glastre, mătăsuri, evantaie din hârtie și ceramică. Trei dintre masculi, răsuciți în posturi incomode și complicate, utilizau simultan trei dintre orificiile principale ale târfei, alți doi clienți mai vârstnici

erau tratați de ea manual și al șaselea, un pitic, trebuia să se mulțumească cu laba deformată a piciorului ei. Alți șase voluptuoși îi sodomizau pe partenerii ei nemijlociți și încă unul i se lipise de subsuoară. După ce descâlcise cu răbdare toate mădularele și cutele burții, legate direct sau indirect cu doamna absolut calmă (care mai păstra cumva părți ale veșmintelor ei), unchiul Dan scrisese cu creionul o notă care dădea prețul picturii și o identifica drept „Gheișa cu 13 amanți”. Totuși, Van reperase un al cincisprezecelea buric, adăugat de artistul generos, dar imposibil de justificat anatomic.

Biblioteca oferise platforma ridicată pentru scena de neuitat a Fânarului în Flăcări, își deschisese ușile cu geamuri, promisese o idilă de bibliolatrie îndelungată. Ar fi putut deveni un capitol într-unul dintre vechile romane de pe rafturile ei, dar o nuanță de parodie a dat temei sale relieful comic al vieții.

22.

My sister, *do you still recall*
The blue Ladore and Ardis Hall?
(Sora mea, îți mai amintești
De-albastrul Ladore și de Palatul Ardis?)

Don’t you remember any more
The castle bathed by the Ladore?

Ma soeur, *te souvient-il encore*
Du château que baignait la Dore?
(Sora mea, nu-ți mai amintești
De castelul scăldat de Ladore?)

My sister, *de you still recall*

The Ladore-washed old castle wall?
(Sora mea, îți mai amintești
De vechiul zid de castel scăldat de Ladore?)

Sestra moia, *tî pomniș goru*,
I dub vîsoki, *i Ladoru*?

My sister, *you remember still*
The spreading oak tree and my hill?
(Sora mea, îți amintești
Stejarul falnic și colina?)

Oh! *qui me rendra mon Aline*
Et le grand chêne et ma colline?

Oh, *who will give me back my Jill*
And the big oak tree and my hill?
(Oh! cine mi-o va reda pe Alina,
Stejarul falnic și colina?)

Oh! *qui me rendra mon Adele*
Et ma montagne et l'hirondelle?
(Oh! cine mi-o va reda pe Adele
și muntele și rândunica?)

Oh! *qui me rendra mă Lucile*,
La Dore et l'hirondelle agile?
(Oh! cine mi-o va reda pe Lucile,
La Dore și rândunica agilă)

Oh, *who will render in our tongue*
The tender things he loved and sung?
(Și cine va reda în limba noastră
Lucrurile gingașe pe care le-a iubit?)

S-au plimbat cu barca și au înotat în Ladore, au urmărit coturile râului adorat, au încercat să găsească și mai multe rime pentru acesta, au urcat dealul până la ruinele negre ale Castelului lui

Bryant, cu lăstunii mari care încă zburau în jurul turnului său. S-au dus la Kaluga și au băut ape minerale de Kaluga și au fost la dentistul familiei. Van, care răsfoia o revistă, a auzit când Ada a țipat și a spus „*ciort*” (dracu’) în camera de alături, ori până atunci el nu o mai auzise rostind așa ceva. Au luat ceaiul la familia unui vecin și contesa de Prey a încercat în zadar să le vândă un cal șchiop. Au vizitat bâlciul de la Ardisville, unde au admirat în special saltimbancii chinezi, un clovn neamț și o prințesă circaziană solidă, înghițitoare de săbii, care a început cu un cuțit pentru fructe, a trecut la un pumnal împodobit cu pietre prețioase și în cele din urmă a hăpăit, cu sfoară cu tot, un salam înspăimântător.

Au făcut dragoste – mai ales în văi și viroage.

Energia acestor doi tinerei i s-ar fi părut probabil anormală fiziologului obișnuit. Dorința lor de a se contopi devenea insuportabilă dacă, în cursul câtorva ore, nu era satisfăcută de mai multe ori, în soare sau la umbră, pe acoperiș sau în beci, pretutindeni. În ciuda neobișnuitelor resurse de ardoare, tânărul Van abia mai ținea pasul cu micuța și palida lui *amorette* (argou francez local). Exploatarea necumpătată a bucuriei fizice friza nebunia și le-ar fi scurtat viețile tinere dacă vara, care în perspectivă păruse un șuvoi nemărginit de splendoare verde și de libertate, nu ar fi început să dea semne vagi de posibile sfârșeli și fanări, de frângere a fugii sale – ultima resursă a naturii, aliterațiile fericite (când flori și fluturi se imită reciproc), venirea unei prime pauze târziu în august, o primă liniște la începutul lui septembrie. În anul acela, livezile și podgoriile erau deosebit de pitorești, iar Ben Wright a fost concediat după ce s-a pârțâit fără jenă când le aducea acasă cu trăsura pe Marina și pe Mademoiselle Larivière de la festivalul *Vendange* din Brantôme, lângă Ladore.

Fiindcă veni vorba. În biblioteca Ardis se găsea catalogat, sub titlul „Exot Lubr”, un tom de lux (cunoscut de Van prin bunele oficii ale lui Miss Vertograd) intitulat „Capodopere interzise: o sută de picturi reprezentând o parte secretă a Galeriei Naționale (Sp. Sct.), tipărite pentru Maiestatea Sa Regele Victor”. Erau opere de artă senzuale și frivole (fotografiate frumos, în culori) pe care maeștrii italieni își permiteau să le producă, între prea multe învieri pioase din morți, în cursul unei Renașteri prea lungi, prea viguroase și prea prospere. Volumul însuși fusese fie pierdut, fie furat, fie stătea ascuns în atic, printre lucrurile unchiului Ivan, unele din ele destul de bizare. Van avea în minte o anumită pictură și nu reușea să-și amintească cine o realizase, dar credea că putea fi atribuită perioadei de tinerețe a lui Michelangelo da Caravaggio. Era un ulei pe pânză, o pânză neînrămată care înfățișa două nuduri, băiat și fată, ce se purtau necuviincios într-o grotă acoperită cu iederă sau viță de vie sau lângă o cascadă mică, acoperită de frunze arămii, de frunze întunecate, de culoarea smaraldului, de ciorchini imenși de struguri translucizi și de umbrele, iar reflectările limpezi ale fructului și frunzișului se armonizau ca prin farmec cu carnea plină de vene.

Oricum (aceasta poate fi doar o tranziție stilistică), într-o după-amiază, când toți se duseseră la Brantôme, iar el și Ada făceau plajă pe marginea cascadei, în plantația de molizi a Parcului Ardis, și nimfeta lui se aplecase peste el și peste dorința lui detaliată, Van s-a simțit transpus în acea capodoperă interzisă. În umbră, părul ei lung și drept părea de un uniform negru-albăstrui, însă acum, în soarele ca o nestemată, dezvăluia tonalități de șaten închis, ce alternau cu ambră întunecată în șuvițele moi care îi îmbrăcau obrazul supt sau erau despicate cu grație de umărul ei înălțat, umărul ei de fildeș. Textura, luciul și mireasma acelor mătăsuri cafenii îi aprinseseră

simțurile chiar de la începutul acelei veri fatale și au continuat să acționeze asupra lui, puternic și chinuitor, mult după ce învolburarea lui tânără găsise la ea alte surse de beatitudine incurabilă. La nouăzeci de ani, Van își amintea cu aceeași înfiorare a gândului de prima cădere de pe cal și de acea primă dată când ea se aplecase peste el, iar el îi posedase părul. Părul ei îi gâdila picioarele, i se furișa la boașe și se răspândea peste pântecul lui, care palpita. Prin păr, studentul la arte putea să vadă culmea școlii *trompe-l'oeil*, monumentală, multicoloră, ieșind în afară dintr-un fundal întunecat și modelată în profil de o concentrare caravagescă a luminii. Ea l-a dezmierdat, l-a îmbrățișat, tot astfel cum un cârcel de plantă agățătoare se răsucește în jurul unei coloane, încolăcindu-se din ce în ce mai strâns, mușcând din gâtul tot mai dulce și apoi topind puterea într-o intensă moliciune purpurie. Într-o frunză de viță exista o semilună decupată de o larvă de *Cucullia umbratica*. Exista un microlepidopterist bine cunoscut care, după ce a epuizat numele latine și grecești, a creat noutăți terminologice precum Marykismă, Adakismă, Ohkismă. Era ea. Ce penel o zugrăvise? Un Tițian excitant? Un Palma Vecchio beat? Nu, ea nu putea fi o blondă venețiană. Dosso Dossi cumva? „Faun extenuat de nimfă"? „Satir în extaz"? Molarul ăla plombat de curând nu-ți rănește limba? Pe mine m-a învinețit. Glumesc, circaziana mea de circ.

După o clipă, a preluat-o pictorul olandez: „Fată care intră să-și spele pletele într-un bazin de sub cascada mică și își însoțește gestul imemorial al storsului cu grimase – tot imemoriale".

My sister, *do you recollect*
That turret, „*Of the Moor*" *yclept*?

My sister, *do you still recall*
The castle, *the Ladore*, *and all*?

(Sora mea, îți amintești
Turnul acela, zis „al maurului”?

Sora mea, ți-aduci aminte
Castelul, Ladore și toate celelalte?)

23.

Lucrurile au mers bine până când Mademoiselle Larivière s-a hotărât să stea la pat cinci zile: își sucise spinarea în scrânciob la Festivalul Vinului. În plus, povestirea pe care o începuse (despre primarul unui oraș care strangulează o fetiță numită Rockette) urma să se desfășoare în cadrul festivalului și știa din experiență că nimic nu menține mâncărimea inspirației ca *la chaleur du lit*. În cursul acestei perioade, a doua slujnică de la etaj, French, capricioasă și cu o înfățișare ce nu se putea compara cu firea plăcută și grația diafană a lui Blanche, trebuia să aibă grijă de Lucette, iar Lucette făcea tot ce-i stătea în putință să scape de supravegherea lenești a servitoarei pentru a se bucura de compania vărului și a surorii sale. Cuvintele rău prevestitoare „Mă rog, dacă stăpânul Van te lasă să vii” sau „Da, sunt sigură că domnișoara Ada n-o să se supere dacă vă duceți să culegeți ciuperci împreună cu ea” au devenit un fel de dangăt funebru pentru libertatea de a face dragoste.

În vreme ce doamna se odihnea confortabil și descria malul pârâului unde îi plăcea Rockettei să se zbenguie, Ada stătea și citea pe un mal asemănător, aruncând din când în când priviri nostalgice spre un pâlc de conifere (unde îndrăgostiții noștri se adăpostiseră adesea) și spre Van, care, desculț, cu torsul bronzat și pantaloni de salopetă suflecați, își căuta ceasul de mână. Băiatul

credea că îl scăpase printre florile de nu-mă-uita (dar îl purta Ada, însă el uitase). Lucette abandonase coarda de sărit, se ciucise pe malul pârâului și făcea să plutească o păpușă din cauciuc de dimensiunile unui fetus. Din când în când, o presa și storcea un fascinant jet de apă printr-o găurică pe care Ada avusese prostul gust să o perforeze în alunecoasa jucărie roșie-portocalie. Cu nerăbdarea bruscă a lucrurilor neînsuflețite, păpușa a reușit să se lase furată de curent. Van și-a lepădat pantalonii sub o salcie și a adus înapoi fugara. După ce a cântărit situația câteva clipe, Ada și-a închis cartea și i-a spus Lucettei, pe care de obicei nu era greu s-o amăgești, că ea, Ada, simțea cum se transformă rapid într-un balaur, că solzii începuseră să i se înverzească, că acum ea *este* un balaur și că Lucette trebuie să fie legată de un pom cu coarda de sărit, astfel încât Van să o poată salva la timp. Din cine știe ce motiv, Lucette s-a împotrivit ideii, dar forța fizică a precumpănit. Van și Ada au lăsat captiva furioasă, legată strâns de trunchiul unei sălcii, și, „galopând" ca să simuleze fuga rapidă și urmărirea, au dispărut câteva minute prețioase în dumbrava întunecată a coniferelor. Lucette, care se zvârcolise, smulsese cumva unul dintre mânerele roșii cu măciulie ale corzii și aproape că se eliberase când balaurul și cavalerul s-au întors galopând.

Lucette s-a plâns guvernantei, care a interpretat complet greșit întreaga tărășenie (ceea ce se putea spune și despre noua ei compoziție), l-a convocat pe Van și, din patul ascuns după un paravan, printr-o duhoare de alifie și sudoare, i-a spus să se abțină și să nu o mai smintească de cap pe Lucette făcând din ea o fecioară speriată din basme.

A doua zi, Ada a informat-o pe mama ei că Lucette avea nevoie grabnică să facă baie și că ea se va ocupa de asta, fie că-i plăcea sau nu guvernantei. „*Horoșo*", a spus Marina (în timp ce se pregătea să primească un vecin, un tânăr actor,

protejatul ei, în cel mai bun stil Dama Marina), „dar temperatura trebuie menținută la douăzeci și opt de grade fix (cum se obișnuia pe tot parcursul secolului al optsprezecelea) și să n-o lăsați să stea în cadă mai mult de zece sau douăsprezece minute”.

„Strașnică idee”, a spus Van în timp ce o ajuta pe Ada să încingă rezervorul, să umple cada veche și uzată și să încălzească mai multe prosoape.

Deși era doar în al nouălea an al existenței ei și oarecum subdezvoltată, Lucette nu scăpase de pufuletul amăgitor al fetițelor cu părul roșu. Subsuorile ei arătau o ușoară punctare de borangic strălucitor, iar obrăjorii îi erau pudrați cu aramă.

Temnița lichidă era acum pregătită și ceasul deșteptător a primit un întreg sfert de oră de trăit.

„Las-o mai întâi să se înmoaie! O săpunești după aia”, a spus Van cu febrilitate.

„Da-da-da!” a strigat Ada.

„Eu sunt Van”, a spus Lucette, stând în picioare în cadă, cu săpunul purpuriu între coapse, și scoțându-și în afară burtica lucioasă.

„Dacă faci asta, o să te transformi în băiat”, a spus Ada severă, „și n-o să fie deloc amuzant”.

Cu precauție, fetița a început să-și cufunde șezutul în apă.

„E prea fierbinte”, a spus ea, „e groaznică, e mult prea fierbinte!”

„Las’ că se răcește”, i-a răspuns Ada. „Hai, bâldâbâc în apă și relaxează-te. Uite, ia și păpușa”.

„Ei, haide odată, Ada, pentru numele lui Dumnezeu! Las-o să se-nmoaie”, a repetat Van.

„Și ține minte”, a spus Ada, „nu cumva să-ndrăznești să ieși din apa asta minunat de caldă până ce nu sună clopoțelul, altminteri o să mori, fiindcă așa spunea Krolik. Te săpunesc când mă-ntorc, dar să nu mă strigi! Noi trebuie să numărăm lenjeria și să alegem batistele lui Van”.

După ce au încuiat pe dinăuntru ușa băii în formă de L, cei doi copii mai mari s-au retras într-

un colț ferit al părții ei laterale, între o comodă și un sul de călcat rufele vechi și neutilizat, colț în care ochiul verde ca marea al oglinzii din camera de baie nu ajungea, dar nici nu-și terminaseră bine caznele violente în ungherul ăla ascuns, cu o sticlă de doctorii goală care bătea ritmul ca o idioată, izbindu-se de o etajeră, și Lucette s-a și pornit să strige strident din cadă, iar servitoarea a bătut la ușă: Mademoiselle Larivière avea și ea nevoie de apă fierbinte.

Au încercat tot felul de alte șiretlicuri.

O dată, de pildă, când Lucette devenise extrem de agasantă, îi curgea nasul și mâna i se agăța tot timpul de mâna lui Van, atașamentul ei smiorcăit față de el transformându-se într-o adevărată obsesie, Van și-a folosit întreaga putere de convingere, farmecul și elocința de care dispunea, și i-a spus cu un ton conspirativ: „Uite, draga mea, cartea asta maro e una din avuțiile mele păstrate cu sfințenie. Îmi făcusem un buzunar special pentru ea în uniforma de elev. Am dat nenumărate bătălii pentru ea cu băieți ticăloși care voiau să mi-o fure. Ceea ce avem aici" (și întoarse paginile cu respect) „e o culegere a celor mai frumoase poeme scurte în limba engleză. De pildă, poemul ăsta micuț a fost compus în lacrimi, cu patruzeci de ani în urmă, de Poetul Laureat Robert Brown, gentlemanul bătrân pe care tatăl meu mi l-a arătat sus, undeva-n văzduh, pe un țărm stâncos, sub un chiparos. Poetul privea fluxul turcoaz ce spumega jos, în apropiere de Nisa – o priveliște de neuitat pentru toți cei implicați. Se numește «Peter and Margaret». Ai la dispoziție, să zicem" (întorcându-se spre Ada ca s-o consulte în mod solemn), „patruzeci de minute…" („Acordă-i o oră întreagă, ea nu poate memora nici *Mironton*, *mirontaine*.") „S-a făcut, ai la dispoziție o oră întreagă să înveți aceste opt versuri pe de rost. Tu și cu mine" (șoptind) „o să-i dovedim surorii tale înfumurate că micuța și tâmpita Lucette poate face orice.

Dacă” (atingându-i ușor cu buzele părul tuns scurt), „deci, scumpa mea, dacă poți să o reciți fără greșeală și să o uimești pe Ada – trebuie să ai grijă la «ici și colo» și la «asta și asta» și la toate celelalte detalii –, *dacă* poți face asta, am să-ți dau această carte valoroasă pentru totdeauna”. („Las-o să încerce poezia despre găsirea unei pene și vederea câmpiei Peacock”, a spus Ada pe un ton sec, „e ceva mai greu”.) „Nu, nu, ea și cu mine am ales balada aia mică. Perfect. Acum intră aici” (deschise o ușă) „și să nu ieși până nu te strig eu. Altminteri, adio răsplată și o să regreți pierderea toată viața”.

„Vai, Van, ce frumos din partea ta”, a spus Lucette, intrând încet în odaia ei și scrutând cu ochii uimiți forzatul fascinant, cu numele lui pe el, înfloritura lui îndrăzneață și desenele lui minunate în cerneală – un ochiul-boului negru (dezvoltat dintr-o pată), o coloană dorică (coloana masca un desen mai obscen), un copac delicat, fără frunze (văzut de la fereastra unei săli de clasă), și câteva profile de băieți (Cheshcat, Zogdog, Fancytart și Van însuși, semănând cu Ada).

Van s-a grăbit să o ajungă pe Ada în pod. Pe moment s-a simțit foarte mândru de stratagema lui. Avea să și-o amintească, cu o înfiorare rău prevestitoare, șaptesprezece ani mai târziu, când Lucette, în ultimul bilet pe care i l-a expediat prin poștă de la Paris pe adresa lui din Kingston, pe 2 iunie 1901, „pentru orice eventualitate”, scria:

„Am păstrat mulți ani antologia pe care mi-ai dat-o cândva – acum e probabil în camera copiilor de la Ardis. Micul poem pe care voiai să-l învăț pe de rost e încă intact, într-un loc sigur din mintea mea învălmășită, unde hamalii îmi calcă-n picioare lucrurile și răstoarnă lăzi și vocile strigă: e vremea să pleci, e vremea să pleci. Găsește-l în Brown și laudă-mă din nou pentru inteligența mea de la opt ani, așa cum ați făcut tu și fericita Ada în ziua aceea îndepărtată, ziua aceea care scoate clinchete

undeva, pe raftul ei, ca o sticluță goală. Acum citește:

«*Here*, *said the guide*, *was the field*,
There, *he said*, *was the wood*.
This is where Peter kneeled,
That's where the Princess stood.»
(Aici, a spus călăuza, era câmpul,
Aici, a spus el, era pădurea.
Aici e locul unde a îngenuncheat,
Aici e locul unde stătea Prințesa.)

«*No*, *the visitor said*,
You are the ghost, *old guide*.
Oats and oaks may be dead,
But she is by my side.»
(Nu, a spus oaspetele,
Tu ești fantoma, bătrână călăuză.
Câmpurile de ovăz și stejarii sunt, poate, morți,
Dar *ea* e lângă mine.)".

24.

Van regreta că Lettrocalamitatea (vechea glumă a lui Vanvitelli!) a fost interzisă în toată lumea și chiar numele ei a devenit un „cuvânt murdar" în familiile din cele mai înalte clase sociale (în sensul brazilian și englez), din care, întâmplător, făceau parte și Veenii, și Durmanovii, și că a fost înlocuită de surogate doar în acele „echipamente utile" foarte importante – telefoane, motoare – și altceva? – ei, și un număr de dispozitive după care oamenii obișnuiți tânjesc cu limba scoasă, respirând mai agitat decât câinii de vânătoare (fiindcă fraza e destul de lungă) – și că, din cauza asta, fleacuri de genul magnetofoanelor, jucăriile preferate ale strămoșilor lui și ai Adei (prințul

Zemski avea câte unul pentru fiecare pat al haremului său de școlărițe), nu se mai produceau decât în Tartaria, unde s-au transformat în „*minirechi*” („minarete vorbitoare”) de fabricație necunoscută. Dacă li s-ar fi permis, prin proprietate comună și cutumă, să pună în funcțiune cutia misterioasă pe care o descoperiseră odinioară în podul fermecat, îndrăgostiții noștri eruditi ar fi putut descoperi (astfel încât să asculte din nou, opt decenii mai târziu) ariile lui Giorgio Vanvitelli, precum și discuțiile dintre Van Veen și iubita lui. Iată, de exemplu, ce ar fi auzit probabil astăzi – cu amuzament, jenă, tristețe, uimire.

(Naratorul: În acea zi de vară, curând după ce povestea lor de dragoste mult prea prematură și în multe feluri fatală intrase în faza sărutatului, Van și Ada erau în drum spre Pavilionul Armelor, *alias* Poligonul de Tir, unde reperaseră, pe platforma superioară, o încăpere micuță în stil oriental în care se păstraseră cutii de sticlă opacă, odinioară pline cu pistoale și pumnale – judecând după forma urmelor întunecate imprimate pe catifeaua decolorată un cotlon încântător și melancolic destul de colbăit, cu o banchetă cu perne în perete, lângă fereastră, și bufnița parluggiană împăiată pe un raft lateral, lângă o sticlă de bere goală lăsată de vreun bătrân grădinar mort, anul mărcii vechi fiind 1842.)

„Nu le mai zornăi”, a spus ea, „că ne pândește Lucette, pe care într-o bună zi am s-o strâng de gât”.

S-au plimbat printr-o dumbravă și pe lângă o grotă.

Ada a zis: „Oficial, suntem veri după mamă și verii se pot căsători printr-un decret special *dacă* se angajează să-și sterilizeze primii cinci copii. În plus, socrul mamei mele era fratele bunicului tău. Așa e?”

„Așa mi s-a spus”, a răspuns Van senin.

„Rude nu suficient de îndepărtate”, a reflectat ea. „Sau nu e așa?”

„Destul de îndepărtate, destul de corect”.

„Nostim – am văzut versul ăsta scris cu litere mici, violete, înainte ca tu să-l exprimi cu unele portocalii, exact cu o secundă înainte ca tu să vorbești. Vorbești, pufăiești. Asemenea norișorului care precede bubuitul unui tun aflat la mare depărtare”.

„Din punct de vedere fizic”, a continuat ea, „noi ne asemănăm mai mult cu gemenii decât cu verii și, firește, gemenii sau chiar frații vitregi nu se pot căsători, altminteri sunt băgați la închisoare și «jugăniți» dacă persevează”.

„Doar dacă”, a spus Van, „nu sunt veri cu decret special”.

(Van se apucase să descuie ușa – ușa aceea verde în care aveau să bată cu pumni fără oase în visele lor separate de mai târziu.)

Altă dată, la o plimbare cu bicicletele (cu câteva pauze) pe poteci de pădure și drumuri de țară, curând după noaptea Fânarului în Flăcări, dar înainte de a fi dat peste ierbarul din atic și de a fi descoperit confirmarea unui anumit lucru pe care amândoi îl presimțiseră în mod obscur, amuzant și mai degrabă fizic decât moral, Van a pomenit întâmplător că s-a născut în Elveția și că în copilărie făcuse două călătorii în străinătate. Ea fusese doar o dată în străinătate, a spus Ada. Petrecuse cele mai multe veri la Ardis și cele mai multe ierni în casa lor din orașul Kaluga – două etaje superioare din fostul *certog* (*palazzo*) al lui Zemski.

În 1880, la vârsta de zece ani, Van călătorise cu trenuri argintii cu dușuri, însoțit de tatăl său, de frumoasa secretară a tatălui său, de sora de optsprezece ani, cu mănuși albe, a secretarei (cu o slujbuliță de guvernantă de engleză și mulgătoare) și de castul și angelicul preceptor rus, Andrei Andreevici Aksakov („AAA”) în stațiuni vesele

din Louisiana și Nevada. Își amintea că AAA i-a explicat unui băiat negru, cu care Van se încăierase, că Pușkin și Dumas aveau sânge african, iar băiatul îi arătase lui AAA limba, șmecherie pe care Van a căutat să o utilizeze cu prima ocazie și a fost pălmuit de cea mai tânără dintre domnișoarele Fortune, bag-o la loc în gură, domnule, a spus ea. Își mai amintea că a auzit cum un olandez din hotel, un tip încins cu centură, îi spunea altuia că tatăl lui Van, care tocmai trecuse fluierând una dintre cele trei arii ale lui, era un faimos „cornacor" (conducător de elefanți – s-a importat de curând asemenea marfă? Nu-nu, „cartofor".).

Până să înceapă perioada de la internat, casa frumoasă, în stil florentin, a tatălui său, plasată între două parcele libere (Park Lane nr. 5, în Manhattan), fusese casa de iarnă a lui Van (doi paznici uriași aveau să se înalțe curând de ambele părți ale casei, gata să o salte și să o ducă de-acolo), cu excepția cazului când călătoreau în străinătate. Verile în Radugalet, „celălalt Ardis", erau mult mai reci și mai plicticoase decât cele petrecute *aici*, în Ardisul Adei. O dată și-a petrecut acolo *și* iarna, *și* vara – probabil în 1878.

Desigur, desigur, fiindcă atunci a fost prima oară când îl văzuse în treacăt, și-a amintit Ada. În costumul lui mic și alb de marinar și cu beretă albastră de marinar. (*Un régulier angelocek*, a comentat Van în jargonul din Raduga.) El avea opt ani, ea șase. Unchiul Dan își exprimase pe neașteptate dorința de a vizita din nou vechiul domeniu. În ultima clipă, Marina spusese că va veni și ea, în ciuda protestelor lui Dan, și o ridicase pe micuța Ada, hopa sus, cu tot cu cercul cu care se juca, în caleașcă. Au luat, presupunea ea, trenul pentru Raduga din Ladoga, fiindcă ținea minte felul în care impiegatul mergea de-a lungul peronului, cu fluierul legat de gât, pe lângă vagoanele de pasageri ale cursei locale staționate,

trântind și închizând, ușă după ușă, toate cele șase uși ale fiecărui vagon, care consta fiecare din șase compartimente îngemănate de origine bostaniană, cu o fereastră. A fost, a propus Van, „un turn în ceață” (așa cum numea ea orice amintire autentică) și apoi un controlor a umblat pe scara fiecărui vagon în vreme ce trenul gonea și a deschis din nou toate ușile ca să dea, să composteze, să adune bilete și să-și lingă degetul mare și să schimbe bani, nenorocită slujbă, dar încă un „turn mov”. Au închiriat un moto-landou până la Radugalet? Zece mile, credea ea. Zece verste, a spus Van. Ea și-a recunoscut greșeala. El credea că ieșise *na progulke* (la plimbare) în brădetul întunecos, ieșise cu Aksakov, preceptorul lui, și cu nepotul lui Bagrov, băiatul unui vecin, pe care-l necăjea și-l ciupea și se distra copios făcând glume oribile pe seama lui, un tip micuț, liniștit și simpatic care masacra calm cârtițe și orice dihanie cu blană – pesemne ceva patologic. Totuși, când au ajuns, a devenit deodată clar că Demon nu se așteptase să vină și doamne. Era pe terasă și bea *goldwine* (whisky dulce) cu o orfană pe care o adoptase, spunea el, o grațioasă roză sălbatică irlandeză. Marina a recunoscut-o pe dată: era o fostă servitoare nerușinată care lucrase o scurtă perioadă la Palatul Ardis, spăla vase la bucătărie, și fusese răpită de un gentleman necunoscut – acum însă foarte-foarte cunoscut. În zilele acelea, unchiul Dan copia imaginea de băiat de viață a vărului său și de aceea purta și un monoclu pe care și l-a înșurubat în orbită ca să o studieze pe Roza, căreia, probabil, îi promisese că, la rândul ei… (Aici Van și-a întrerupt interlocutoarea, spunându-i să-și perie vocabularul.) Sindrofia a fost un dezastru. Orfana și-a scos fără tragere de inimă cerceii cu perle și i-a dat Marinei să-i evalueze. Bunicul Bagrov, care trăsese un pui de somn în budoar, a intrat șchiopătând și a confundat-o pe Marina cu o *grande cocotte*, așa cum a presupus mai târziu

doamna furibundă, când a avut prilejul să pună mâna pe bietul Dan. În loc să rămână acolo noaptea, Marina a ieșit țanțoșă și a strigat-o pe Ada – fata fusese trimisă „să se joace în grădină” și mormăia, numerotând cu un roșu ca de carne crudă trunchiurile albe ale unui șir de mesteceni tineri, folosind rujul de buze furat de la Roza, preambul la un joc pe care acum nu și-l mai amintea, ce păcat, a spus Van. Mama ei a expediat-o rapid înapoi, direct la Ardis, cu același taxi, lăsându-l pe Dan să se descurce – cu mecanismele și metehnele, a intervenit Van –, și Ada a ajuns acasă la răsăritul soarelui. Dar, a adăugat Ada, chiar înainte de a fi luată rapid de-acolo și deposedată de rujul ei (aruncat de Marina *k certiam sobacim*, la câinii dracului – asta îi amintea că terierul Rozei încercase insistent să îmbrățișeze piciorul lui Dan), i s-a dăruit pentru o clipă imaginea fermecătoare a micuțului Van, cu un alt băiat dulce și cu Aksakov cel cu barbă blondă și tunică albă, care se îndreptau spre casă și, vai, da, ea își uitase cercul – ba nu, era încă în taxi. Dar Van personal nu avea nici cea mai mică amintire despre vizita aia sau, bineînțeles, despre vara aia, fiindcă viața tatălui său era oricum tot timpul o grădină de roze, iar el însuși fusese mângâiat de mai multe ori de mâini frumoase și neînmănușate, lucru care nu o interesa pe Ada.

Acum să vorbim despre 1881, când fetele de opt-nouă și, respectiv, de cinci ani au fost duse la Riviera, în Elveția și la lacurile italiene cu prietenul Marinei, marele mahăr din lumea teatrului, Gran D. Du Mont („D”-ul era abrevierea lui Duke [„duce”], numele de domnișoară al mamei lui, *des hobereaux irlandais*, *quoi*), călătorind apoi discret cu Mediterranean Express, apoi cu Simplon Express sau, după aceea, cu Orient Express sau cu orice alt *train de luxe* care le transporta pe cele trei femei Veen, împreună cu o guvernantă englezoaică, o infirmieră rusoaică și

două slujnice, în vreme ce semi-divorțatul Dan s-a dus într-un loc oarecare din Africa ecuatorială să fotografieze tigri (pe care a fost surprins că nu-i întâlnește) și alte animale sălbatice renumite, instruite să iasă în calea automobilistului, precum și câteva negrese tinere și dolofane din casa luxoasă a unui agent de turism, în locurile sălbatice ale Mozambicului. Desigur, când s-a jucat cu sora ei de-a „compararea însemnărilor", Ada a putut să-și amintească mult mai bine decât Lucette lucruri ca itinerarii, floră pitorească și impresionantă, mode, galerii acoperite, cu tot felul de prăvălii, un frumos bărbat bronzat, cu o mustață neagră, care o privea insistent din colțul său din restaurantul de la Manhattan Palace din Geneva, dar Lucette, deși atât de mică, ținea minte o mulțime de fleacuri, „turnuri" și „butoiașe", mici *biriulki proşlogo*. *Cette Lucette* era ca fata din *Ah*, *cette Line* (un roman popular), „un amestec de intuiție, lipsă de rațiune, naivitate și viclenie". Apropo, Ada a *făc*ut-o să mărturisească – și Lucette a recunoscut – că lucrurile se petrecuseră invers, adică așa cum bănuise Van, că atunci când ei s-au întors la fecioara dezolată, ea era teribil de grăbită, dar nu să se elibereze, ci, de fapt, să se lege la loc, după ce-și desfăcuse legăturile și îi spionase printre molizi. „Dumnezeule mare", a spus Van, „iată cum se explică unghiul săpunului!" Ei, ce conta, cui îi păsa? Ada spera doar că biata mititică va fi la fel de fericită la vârsta Adei așa cum era Ada acum, dragostea mea, dragostea mea, dragostea mea, dragostea mea. Van nădăjduia că bicicletele parcate în tufișuri nu-și vor arăta metalul strălucitor vreunui trecător de pe drumul forestier.

Apoi au încercat să stabilească dacă drumurile lor s-au contopit într-un loc oarecare sau dacă au fost foarte apropiate și paralele vreo scurtă perioadă din anul acela în Europa. În primăvara lui 1881, Van, care avea unsprezece ani, și-a petrecut

câteva luni cu preceptorul rus și cu valetul englez la vila bunicii de lângă Nisa, în vreme ce Demon se distra mult mai bine în Cuba decât Dan la Macumba. În iunie, Van a fost dus la Florența și Roma și Capri, unde, pentru un scurt interval de timp, a apărut tatăl lui. Apoi s-au despărțit din nou: Demon s-a întors cu vaporul în America și Van cu preceptorul lui s-au dus mai întâi la Gardone, pe Lacul Garda, unde Aksakov i-a arătat plin de respect urmele în marmură ale pașilor lui Goethe și d'Annunzio, și apoi toamna au stat o vreme la un hotel, pe un povârniș muntos deasupra Lacului Leman (pe unde au hoinărit Karamzin și contele Tolstoi). A bănuit Marina că Van se afla pe undeva în aceeași zonă ca și ea în cursul anului 1881? Probabil că nu. Amândouă fetele sufereau de scarlatină în Cannes, în vreme ce Marina era în Spania cu grandele ei. După ce și-au confruntat minuțios amintirile, Van și Ada au tras concluzia că pe undeva, de-a lungul drumului șerpuitor spre Riviera, au trecut unul pe lângă altul în trăsuri verzi, trăsuri închiriate și trase de cai cu hamurile verzi, după câte-și aminteau amândoi, sau poate în două trenuri diferite. Trenurile mergeau, poate, în aceeași direcție, cu fetița la fereastra unui vagon de dormit privindu-l pe somnorosul bronzat din trenul paralel, ce se abătea treptat spre întinderile strălucitoare ale mării, pe care băiețelul le putea vedea pe partea cealaltă a căii ferate. Probabilitatea era prea redusă ca să fie romantică și nici posibilitatea ca ei să fi mers sau să fi trecut unul pe lângă celălalt pe cheiul unui oraș elvețian nu oferea niciun fior concret. Dar, în timp ce Van își îndrepta la întâmplare proiectorul gândului spre labirintul trecutului, unde cărările trasate-n oglindă descriau diferite cotituri, ba, mai mult, foloseau niveluri diferite (așa cum o cotigă trasă de măgar trece pe sub arcada unui viaduct de-a lungul căruia un automobil gonește ca o săgeată), s-a pomenit că abordează, într-o manieră încă vagă și fără un scop

precis, știința care avea să-i obsedeze anii maturității – problemele timpului și spațiului, spațiul în opoziție cu timpul, spațiul deformat de timp, spațiul ca timp, timpul ca spațiu și spațiul ce se desprinde de timp, în tragicul triumf final al cugetării umane: Sunt fiindcă mor.

„Dar *asta*”, a exclamat Ada, „e sigură, e o realitate, e faptul pur – pădurea asta, mușchiul ăsta, buburuza de pe piciorul meu, astea nu ne pot fi luate, nu-i așa? (Vor fi, au fost luate.) *Asta* s-a unit în întregime *aici*, indiferent cum ni s-au răsucit cărările și s-au înșelat una pe alta și s-au încurcat. Ele s-au întâlnit în mod inevitabil aici!”

„Acu’ trebuie să ne găsim bicicletele”, a spus Van, „căci ne-am rătăcit «în altă parte a pădurii»”.

„Oh, să nu ne întoarcem încă!” a strigat ea. „Oh, mai stai!”

„Dar vreau să știu sigur în ce loc și timp ne aflăm”, a spus Van. „E o nevoie filosofică”.

Ziua se înnegura. Vestigii ale strălucirii soarelui zăboveau într-o fâșie vestică a cerului acoperit de nori. Am văzut cu toții cum o persoană traversează strada cu zâmbetul acela încă proaspăt pe față, după ce a salutat voioasă un prieten, ca să fie eclipsată de privirea străinului care, poate, nu a observat cauza și a confundat efectul cu rânjetul pieziș și strălucitor al nebuniei. După ce au imaginat această metaforă, Van și Ada au hotărât că e într-adevăr timpul să se întoarcă acasă. Pe când pedalau prin Cătun, vederea unui *traktir* rusesc a dat un asemenea ghiont foamei lor, încât au descălecat și au intrat în taverna mică și întunecoasă. Un surugiu care bea ceai dintr-o farfurioară ținând-o sus, la buzele zgomotoase, cu laba lui mare, descindea direct din firul împletit al vechilor romane. În bârlogul plin de aburi se mai afla doar o femeie cu basma care se ruga (*ugovarivaiușciaia*) de un flăcău în cămașă roșie și cu picioarele bălăbănind să-și vadă de supa lui de pește. Era patroana tractirului. Ea s-a ridicat,

„ștergându-și mâinile de șorț”, ca să-i aducă Adei (pe care o recunoscuse imediat) și lui Van (care bănuia ea, absolut corect, că e „tânărul cavaler” al micuței castelane) câțiva „hamburgheri” de tip rusesc, numiți *bitociki*. Fiecare a înfulecat o jumătate de duzină, apoi și-au recuperat bicicletele de sub iasomii și au pedalat mai departe. Au fost nevoiți să-și aprindă lămpile cu carbid. Au făcut o ultimă pauză înainte de a ajunge la întunericul din Parcul Ardis.

Printr-un soi de coincidență lirică, le-au găsit pe Marina și pe Mademoiselle Larivière bându-și ceaiul de seară pe veranda închisă, cu geamuri în stilul rusesc, rareori folosită. Romanciera, care acum era aproape refăcută, dar umbla încă într-un *négligé* înflorat, îi citise Marinei noua ei povestire în prima formă corectată (urma să fie dactilografiată mâine) în timp ce aceasta sorbea Tokay, avea *le vin triste* și era foarte marcată, fiindcă un anumit gentleman „*au cou rouge et puissant de veuf encore plein de sève*” se sinucisese, după ce, înspăimântat de spaima victimei lui, ca să zicem așa, gentlemanul strânsese prea tare gâtul fetiței violate de el într-un moment de *gloutonnerie impardonnable*.

Van a băut un pahar cu lapte, a simțit cum un val de epuizare încântătoare îi cuprinde mădularele și s-a gândit să se bage direct în pat. „*Tant pis*”, a spus Ada, întinzând lacomă mâna spre *keks* (prăjitură cu fructe englezească). „Hamac?” s-a interesat ea, dar Van, care se clătina, a dat din cap și, după ce a sărutat mâna melancolică a Marinei, s-a retras.

„*Tant pis*”, a repetat Ada și, cu un apetit de neînfrânt, a început să ungă unt pe suprafața aspră, colorată cu gălbenuș de ou și cu încrustații bogate – struguri, angelică, cireșe glasate, cedrat –, a unei felii groase de prăjitură.

Mademoiselle Larivière, care urmarea mișcările Adei cu teamă și dezgust, a spus:

„*Je reve. Il n'est pas possible qu'on mette du beurre par-dessus toute cette pâte britannique, masse indigeste et immonde*".

„*Et ce n'est que la premiere tranche*", a spus Ada.

„Vrei să presari praf de scorțișoară peste *ton lait caillé*?" a întrebat Marina. „Știi, Belle" (întorcându-se spre Mademoiselle Larivière), „când era copil mic, Ada îi spunea «zăpadă nisipoasă»".

„Ada n-a fost niciodată copil mic", a spus Belle apăsat. „Putea să rupă spinarea poneiului ei înainte de a putea să meargă".

„Mă întreb", a zis Marina, „câți kilometri ați parcurs cu bicicleta de s-a istovit în așa hal atletul nostru".

„Doar zece", a replicat Ada, zâmbind în timp ce mesteca.

25.

într-o dimineață însorită de septembrie, cu arborii încă verzi, dar ochiul-boului și puricarița stăpâne pe șanțuri și pe șesuri, Van a plecat spre Laduga, N.A., ca să petreacă acolo două săptămâni cu tatăl său și trei preceptori înainte de a se întoarce la școală, în recea Luga, Mayne.

Van a sărutat-o pe Lucette pe fiecare gropiță și apoi pe gât și i-a făcut cu ochiul formalistei Mademoiselle Larivière, care i-a aruncat o privire Marinei.

Venise momentul plecării. L-au condus: Marina în *șlafrok*, Lucette mângâind-o (în chip de înlocuitor) pe Dack, Mademoiselle Larivière, care încă nu știa că Van uitase să-i restituie o carte înregistrată de ea în ajun, și vreo douăzeci de servitori dăruiți cu bacșișuri grase (printre care îl

remarcăm pe Kim de la bucătărie, cu aparatul lui de fotografiat) – practic, toți servitorii casei. Lipseau Blanche și Ada – pe Blanche o durea capul, iar Ada, care avea simțul datoriei, se scuzase, întrucât promisese să viziteze un sătean infirm (avea o inimă de aur copila asta, zău! – cum observa de obicei, bucuroasă și înțeleaptă, Marina).

Cufărul negru și geamantanul negru și halterele negre și mari ale lui Van au fost încărcate în portbagajul automobilului familiei. Bouteillan și-a pus o șapcă de căpitan, prea mare pentru el, și ochelari cu lentile violete. „*Remouvez votre* fund, eu conduc", a spus Van și vara lui 1884 s-a încheiat.

„Mașina rulează liniștit, domnule", a remarcat Bouteillan în engleza lui demodată și ciudată. „*Tous les pneus sont neufs*, dar, vai, pe drum sunt multe pietre și tinerii conduc cu viteză. Monsieur trebuie să fie prudent. Vânturile din pustietăți sunt imprevizibile. *Tel un lis sauvage confiant au désert*…"

„Leit servitorul din vechea comedie, nu-i așa?" a remarcat Van pe un ton sec.

„*Non*, *Monsieur*", răspuns Bouteillan, ținându-se de șapcă. „*Non*. *Tout simplement j'aime bien Monsieur et sa demoiselle*".

„Dacă te gândești la micuța Blanche", a spus Van, „ai face mai bine să nu mi-l citezi mie pe Delille, ci fiului tău, care o s-o lase cu siguranță borțoasă".

Bătrânul francez l-a privit chiorâș pe Van, *pojeval gubami* (și-a mușcat buzele), dar n-a zis nimic.

„Oprim aici pentru câteva minute", a spus Van când au ajuns la pădurea Fork, imediat după Ardis. „Vreau să culeg câteva mânătărci pentru tata, căruia îi voi transmite neapărat" (Bouteillan schiță un gest curtenitor) „salutul tău. Frâna de mână –

dracu' s-o ia! – probabil funcționa înainte ca Ludovic al șaisprezecelea să fi emigrat în Anglia".

„Trebuie unsă", a spus Bouteillan și s-a uitat la ceas. „Da, avem destul timp să prindem trenul de 9:04".

Van s-a afundat în lăstăriș. Purta o cămașă de mătase, haină de velur, pantaloni bufanți negri, cizme de călărie cu pinteni stelați, și aceste veșminte nu erau deloc potrivite ca să-și deschidă *klv zdB AoyvBno wkh gwzxm dqg kzwAAqvo* a *gwttp vq wifhm* [*his way through the brush and crossing a brook to reach* – drum prin tufăriș și să traverseze un pârâu… ca să ajungă la] Ada, într-o boltă naturală formată de plopi tremurători. *xliC mujzikml* [*they embraced* – s-au îmbrățișat], după care ea a spus:

„Da, să nu uit. Iată formula pentru corespondența noastră. O înveți pe de rost și apoi înghiți biletul, ca un mic spion priceput".

„*Poste restante* în ambele direcții. Și vreau cel puțin trei scrisori pe săptămână, iubirea mea albă".

O vedea pentru prima oară în rochia aceea aproape la fel de vaporoasă ca și cămașa ei de noapte. Fata își împletise părul și Van i-a spus că seamănă cu tânăra soprană Maria Kuznețova în scena scrisorii din opera lui Ceaikov *Oneghin și Olga*.

Ada, care făcea tot ce-i stă în putință unei femei ca să-și înăbușe suspinele și să abată atenția de la ele, transformându-le în exclamații emoționale, i-a arătat o insectă urâcioasă care se instalase pe trunchiul unui plop tremurător.

(Urâcioasă? *Urâcioasă*? Era *Nymphalis danaus* Nab., vanesiana fantastic de rară descrisă recent, cafeniu-portocalie, cu antene alb-negre, care imită, după cum a constatat descoperitorul ei, profesorul Nabonidus de la Babylon College, Nebraska, fluturele Monarh, însă nu direct, ci pe Monarh *prin* Viceroy, Viceregele *Limenitis archippus*, acesta din urmă fiind una dintre „copiile" cele mai

cunoscute ale fluturelui Monarh. Cu scrisul furios al Adei.)

„Mâine, fluturașul meu, ai să vii aici cu plasa ta verde”, a spus cu amărăciune Van.

Ada i-a acoperit fața cu sărutări, i-a sărutat mâinile, apoi din nou buzele, pleoapele, părul negru și moale. El i-a sărutat gleznele, genunchii, părul negru și moale.

„Când, dragul meu, când din nou? În Luga? În Kaluga? În Ladoga? Unde, când?”

„N-are importanță unde, alta-i problema!” a strigat Van. „Problema e, problema e, problema e… o să fii credincioasă, o să-mi fii credincioasă?”

„Mă pui la zid, iubitule”, a spus Ada, zâmbind palid. „Nu știu. Te ador. Nu voi mai iubi niciodată pe cineva așa cum te ador pe tine, niciodată și niciunde, nici în eternitate, nici în terrenitate, nici în Ladore, nici pe Terra, unde se spune că se duc sufletele noastre. Dar, sincer, nu știu, *qu'y puis-je*? Oh, Doamne, nu mă-ntreba, în școala mea e o fată îndrăgostită de mine, nu știu ce spun…”

„Fetele nu contează”, a spus Van, „da' pe tipi am să-i ucid dacă se-apropie de tine. Noaptea trecută am încercat să compun pentru tine un poem despre asta, dar nu pot să scriu versuri; începe – doar începe – așa «Ada, ardorile, arborii noștri», însă restul e cețos, încearcă să-ți imaginezi tu restul”.

S-au îmbrățișat pentru ultima oară și el a fugit fără să privească înapoi.

Împiedicându-se de pepeni, decapitând cu sălbăticie feniculii aroganți cu cravașa, Van s-a întors la pădurea Fork. Mono, calul său negru preferat, îl aștepta, ținut de tânărul Moore. I-a mulțumit grăjdarului cu un pumn de galbeni și s-a îndepărtat în galop, cu mănușile ude de lacrimi.

26.

Pentru corespondența din prima lor perioadă de despărțire, Van și Ada inventaseră un cod pe care l-au perfecționat întruna în cursul următoarelor cincisprezece luni, după ce Van a părăsit Ardisul. Întreaga perioadă a acestei despărțiri avea să cuprindă aproape patru ani („curcubeul nostru negru”, cum a numit-o Ada), din septembrie 1884 până în iunie 1888, cu două scurte interludii de fericire insuportabilă (în august 1885 și iunie 1886) și câteva întâlniri întâmplătoare („printre gratii de ploaie”). E plicticos să descrii coduri; totuși, cu părere de rău, câteva amănunte de bază trebuie date.

Cuvintele de o literă rămâneau nemascate. În orice cuvânt mai lung, fiecare literă era înlocuită de litera a doua, a treia, a patra din alfabet și așa mai departe, după numărul de litere din acel cuvânt. Astfel, „love”, cuvânt din patru litere, devenea „*pszi*” („p” fiind a patra literă după „l” în seria alfabetică, „s” a patra după „o” *et cetera*), pe când, să zicem, „lovely” (în care întinderea mai mare impunea în două cazuri reluarea alfabetului după ce fusese epuizat) devenea „*ruBkrE*”, unde literele care se revărsau în noile serii ale alfabetului erau scrise cu majusculă: B, de pildă, o reprezenta pe „v”, al cărei înlocuitor trebuia să fie cea de-a șasea literă ce venea după ea („lovely” se compune din șase litere), *wxyzAB*, iar „y” trecea mai adânc în seria următoare – *zABCDE*. Cărțile de popularizare consacrate teoriilor cosmice încep dezinvolte cu paragrafe neconvenționale simple, clare, însă există un moment îngrozitor când se pornesc să răsară brusc formule matematice care îți orbesc pe loc creierul. Noi nu mergem atât de departe. Dacă abordează descrierea codului îndrăgostiților noștri (acest „noștri” poate constitui o sursă de iritare prin el însuși, dar n-are importanță) cu ceva – ceva mai multă atenție și ceva mai puțină antipatie, cititorul cel mai naiv va

înțelege, sperăm, ce înseamnă acea „revărsare” în următoarea serie ABC.

Din păcate, au apărut complicații. Ada a propus anumite îmbunătățiri, de pildă, să înceapă fiecare mesaj în franceză cifrată, apoi să treacă la engleză cifrată după primul cuvânt de două litere și să revină la franceză după primul cuvânt cu trei litere, apoi să refacă naveta cu variații suplimentare. Datorită acestor îmbunătățiri, mesajele au devenit chiar mai greu de citit decât de scris, mai ales că ambii corespondenți, în exasperarea pasiunii lor focoase, inserau gânduri întârziate, ștergeau formulări, reformulau inserții și puneau la loc ceea ce șterseseră, cu scrieri greșite și codări greșite, datorate la fel de mult luptei lor cu suferința indescriptibilă, ca și faptului că amândoi complicau în mod exagerat criptograma durerii.

În a doua perioadă a despărțirii lor, începând cu 1886, codul a suferit modificări radicale. Și Van, și Ada știau încă pe de rost cele șaptezeci și două de versuri ale poeziei lui Marvel „The Garden” și cele patruzeci de versuri ale poemului lui Rimbaud „Mémoire”. Așa că alegeau literele cuvintelor de care aveau nevoie din aceste două texte. De pildă, 12.11. 11.2.20. 12.8. însemna „love”, compus din litera „l”, primul număr, care arăta versul din poezia lui Marvel, plus numărul următor, care stabilea poziția literei în acel vers (de pildă, 12.11 însemna „litera a unsprezecea din versul al doilea”.) Susțin că procedeul e destul de clar. Iar atunci când, de dragul diversității înșelătoare, era folosit poemul lui Rimbaud, litera ce desemna versul era pur și simplu scrisă cu majusculă. Și iarăși există aici un inconvenient ce trebuie explicat și explicația e amuzantă la lectură doar cu scopul (zădărnicit, mă tem) de a căuta erori în exemple. Oricum, s-a dovedit curând că al doilea cod avea defecte mai grave decât cele ale primului. Siguranța cerea ca ei să nu aibă poemele tipărite sau scrise de mână pentru consultare și, oricât de

miraculoasă ar fi fost puterea lor de memorizare, era inevitabil ca erorile să sporească.

Și-au scris în cursul lui 1886 la fel de des ca mai înainte – niciodată mai puțin de o scrisoare pe săptămână –, dar, destul de ciudat, în a treia perioadă de despărțire, din ianuarie 1887 până în iunie 1888 (după o convorbire telefonică internațională și o întâlnire foarte scurtă), scrisorile lor s-au împuținat, scăzând la numai douăzeci în cazul Adei (doar două sau trei în primăvara lui 1888) și aproximativ de două ori mai multe de la Van. Nu putem da aici pasaje din corespondență, întrucât toate scrisorile au fost distruse în 1889.

(Îți propun să omiți cu totul capitolașul ăsta. Nota Adei.)

27.

„Marina mi-a trimis o scrisoare în care vorbește foarte frumos despre tine și spune *uje ciuvstvuetsia osen*. Ceea ce e foarte rusesc. Bunica ta avea obiceiul să repete cu regularitate, în fiecare an, remarca «acum-o-să-se-simtă-toamna» în aceeași perioadă, chiar în ziua cea mai toridă a șederii la Vila Armina (Marina nu și-a dat niciodată seama că numele nu era anagrama ei, ci a mării). Arăți splendid, *sînok moi*, dar îmi închipui foarte bine că trebuie să te fi săturat până peste cap de cele două fetițe ale ei. De aceea am o propunere…”

„Oh, mi-au plăcut enorm”, a tors Van. „Mai ales mica Lucette, scumpa de ea!”

„Îți propun să vii astăzi cu mine la un cocteil. E dat de văduva minunată a unui obscur maior de Prey, vag înrudit cu răposatul nostru vecin, un bun țintaș, dar lumina era proastă în parc și un gunoier a țipat la momentul nepotrivit. Ei, această doamnă influentă și minunată, care dorește să ajute o prietenă de-a mea” (dregându-și glasul), „are, după

cum mi s-a spus, o fată de cincisprezece primăveri numită Cordula, care va fi cu siguranță o răsplată bună pentru faptul că toată vara te-ai jucat de-a baba oarba cu bebelușele din Pădurea Ardis”.

„Am jucat mai ales Scrabble și Snap”, a spus Van. „Prietena în nevoie e cumva din grupa mea de vârstă?”

„E un muguraș de Duse”, a replicat Demon auster, „iar petrecerea e strict «o încurajare din partea profului». Tu te lipești de Cordula de Prey, eu de Cordelia O’Leary”.

„*D’acord*”, a spus Van.

Mama Cordulei, o actriță de comedie lăudată în mod exagerat, îmbrăcată în mod exagerat și exagerat de matură, l-a prezentat pe Van unui acrobat turc cu păr roșcat pe mâinile-i frumoase de urangutan și cu priviri agere, de șarlatan – deși nu era șarlatan, ci un mare artist în domeniul lui circular. Van avea să fie atât de captivat de discuția cu turcul, de sfaturile discrete privind antrenamentul, care l-au impresionat pe băiatul entuziast și interesat, de invidie, ambiție, respect și alte emoții tinerești, încât a avut puțin timp pentru Cordula, fata bondoacă și cu fața rotundă, îmbrăcată într-un pulover cu guler pe gât, din lână grena, sau chiar pentru tânăra doamnă superbă pe al cărei spate gol se sprijinea ușor și permanent mâna paternă în vreme ce Demon o conducea printre convivi. Dar chiar în aceeași seară, Van a întâlnit-o pe Cordula într-o librărie, iar ea i-a spus: „Apropo, Van – pot să-ți spun așa, da? Verișoara ta, Ada, e colega mea de școală. Ei, da! Acu explică-mi, te rog, ce i-ai făcut capricioasei noastre Ada? Chiar în prima scrisoare de la Ardis, ea mi-a relatat, copleșită de admirație – Ada noastră copleșită de admirație! – , cât de dulce, deștept, deosebit, irezistibil…”

„Ce fată năroadă! Când a fost asta?”

„În iunie, cred. A scris din nou mai târziu, dar răspunsul ei, fiindcă eram foarte geloasă pe tine –

zău, am fost! – și i-am scris imediat, punându-i o groază de întrebări, ei bine, răspunsul ei a fost evaziv și, practic, golit de Van”.

A privit-o mai atent decât o făcuse înainte. Citise undeva (dacă am încerca, am putea să ne amintim titlul exact, nu era Tiltil, asta-i în Barbă Albastră…) că un bărbat poate recunoaște o lesbiană tânără și singură (fiindcă o pereche bătrână, în taior, nu poate păcăli pe nimeni) cu ajutorul unei combinații de trei caracteristici: mâini ce tremură ușor, o voce guturăiată și priviri în care se strecoară panica dacă se întâmplă să examinezi cu admirație vizibilă nurii pe care împrejurarea o silește să-i dezvăluie (umerii frumoși, de pildă). Absolut nimic din toate astea (da, *Mytilène*, *petite isle* de Louis Pierre) nu părea să i se aplice Cordulei, care era îmbrăcată cu un „garbotoș” (impermeabil cu cordon) peste puloverul lipsit complet de eleganță și își ținea mâinile înfundate adânc în buzunare în vreme ce-i înfrunta privirea. Părul ei tuns scurt avea o nuanță neutră, ceva între pai uscat și pai umed. Irisul albastru deschis putea fi întâlnit la milioane de ochi asemănători, în familiile sărace-n pigment din Estotia Franceză. Avea gura frumoasă, ca de păpușică, atunci când și-o strângea conștient într-un botic afectat, astfel încât să scoată în evidență ceea ce portretiștii numesc cele două „cute seceră”, care în cel mai bun caz sunt gropițe lungulețe și, în cazul cel mai rău, brazdele de pe obrajii înghețați zdravăn ai fetelor cu pâslari din căruțele cu mere. Când i se despărțeau buzele, așa cum se-ntâmpla acum, ele dezvăluiau dinții prinși într-un aparat corector, pe care, totuși, și-a adus repede aminte să-i oblonească.

„Verișoara mea Ada”, a spus Van, „e o fetiță de unșpe sau doișpe ani și mult prea mică pentru a se îndrăgosti de cineva, în afară de oamenii din cărți. Da, și eu o găsesc dulce. Probabil înclinată puțin

spre pedanterie și totodată necuviincioasă și capricioasă, dar… da, dulce”.

„Oare așa să fie?” a murmurat Cordula, cu o nuanță atât de agreabilă a tonului melancolic, încât Van nu și-a putut da seama dacă ea intenționa să închidă subiectul, să-l lase întredeschis sau să deschidă unul nou.

„Cum aș putea să iau legătura cu tine?” a întrebat el. „Vrei să vii la Riverlane? Ești virgină?”

„Nu mă întâlnesc cu golanii”, a replicat ea calm, „dar poți să mă «contactezi» oricând prin Ada. Nu facem parte din aceeași clasă, din mai multe puncte de vedere” (râse). „Ea e un mic geniu, eu sunt o banală americancă ambivertă, dar suntem înscrise în aceeași grupă de franceză pentru avansați și celor din grupa de franceză pentru avansați li s-a repartizat același dormitor, astfel că o duzină de blonde, trei brunete și o roșcată, La Rousse, pot șopti în franceză când dorm” (râse singură).

„Vai, ce nostim! Bine, mulțumesc. Numărul par înseamnă sporovăială, bănuiesc. Bine, ne mai vedem, cum spun golanii”.

În următoarea scrisoare codată trimisă Adei, Van se întreba dacă nu cumva Cordula era acea *lezbianocika* menționată de Ada cu un sentiment de vinovăție inutilă. În curând voi fi gelos pe mânușița ta! „Ce nărozie! Scoate-o pe cum-o-cheamă din asta”, i-a răspuns Ada, dar, deși încă nu știa cu câtă mincinoasă înverșunare își acoperea ea un complice, Van a rămas sceptic.

Regulile școlii ei erau demodate, învechite și atât de stricte, încât frizau nebunia, dar Marinei îi aminteau nostalgic de Institutul Rus pentru Fetele Nobile din Yukonsk (unde ea le-a încălcat întruna cu mult mai mare ușurință și succes decât puteau să o facă Ada sau Cordula sau Grace la Brownhill). Fetelor li se permitea să întâlnească băieți la ceaiuri groaznice cu prăjituri roz, organizate în camera de oaspeți a directoarei de trei sau patru ori

pe trimestru, și, din trei în trei duminici, orice fată de doisprezece sau treisprezece ani putea să se întâlnească cu fiul unui gentleman într-un lactobar acceptat de școală, care se afla la câteva cvartale depărtare, însoțită de o fată din clasele mai mari, o fată cu un comportament moral ireproșabil.

Van și-a adunat toate puterile și s-a încumetat să o întâlnească în acest fel pe Ada, sperând să-și folosească bagheta magică și să o transforme pe tânăra domnișoară însoțitoare, oricine ar fi fost ea, într-o lingură sau un nap. „Întâlnirile" trebuiau aprobate de mama victimei cu cel puțin două săptămâni înainte. Domnișoara Cleft, directoarea cu voce catifelată, a sunat-o pe Marina, care i-a spus că Ada s-ar putea să nu aibă deloc nevoie de însoțitoare pentru a ieși în oraș cu un verișor, fiindcă acesta fusese singurul ei partener în hoinărelile lungi din vara trecută. „Tocmai asta e", i-a explicat Cleft, „doi tineri hoinari sunt foarte predispuși să se combine și ghimpele e întotdeauna aproape de boboc".

„Dar ei sunt practic frate și soră!" a exclamat Marina, crezând, așa cum fac mulți oameni proști, că „practic" funcționează în ambele sensuri – reduce adevărul unei afirmații și face ca un truism să sune asemenea adevărului. „Ceea ce nu face decât să sporească pericolul", a spus blânda Cleft. „Fie, am să fac un compromis și am să-i spun scumpei Cordula de Prey, draga de ea, să fie a treia persoană. Ea îl admiră pe Ivan și o adoră pe Ada, prin urmare poate doar să adauge fervoare la fermoar" (argou răsuflat – răsuflat chiar și atunci).

„Doamne sfinte, ce *figli-migli*", a spus Marina după ce a pus receptorul în furcă.

Într-o dispoziție proastă, neștiind la ce să se aștepte (previziunea strategică l-ar fi ajutat, poate, să facă față calvarului), Van a așteptat-o pe Ada pe aleea școlii, un drum lăturalnic sinistru, cu bălțoace care oglindeau cerul mohorât și gardul unui teren de hochei. Un elev de la liceul din

localitate, „îmbrăcat trăsnet”, stătea lângă poartă, ceva mai încolo – un tovarăș de așteptare.

Van se pregătea să se ducă înapoi la gară când Ada și-a făcut apariția – însoțită de Cordula. *La bonne surprinse*! Van le-a întâmpinat cu o manifestare de entuziasm oribilă („Și cum ți se potrivește asta, verișoară? Ah, Cordula! Cine e însoțitoarea, tu sau domnișoara Veen?”). Dulcea verișoară purta cu ostentație un impermeabil negru, lucios, și o pălărie din mușama cu boruri lăsate în jos, ca și cum urma să fie salvată de pericolele vieții sau ale mării. Un plasture micuț și rotund ascundea parțial un coș de pe o latură a bărbiei. Respirația îi mirosea a eter. Era într-o dispoziție și mai proastă decât el. Van a prezis vesel că o să plouă. Și a plouat – a plouat cu găleata. Cordula a remarcat că trenciul lui era șic. Ea nu credea că merită să se întoarcă după umbrele – ținta lor plăcută era imediat după colț. Colțurile nu sunt niciodată imediate, a spus Van – un sarcasm pasabil. Cordula a râs. Ada nu: după câte se părea, nu scăpase nimeni.

Lactobarul era atât de aglomerat, încât s-au hotărât să meargă pe sub Arcade, spre restaurantul gării. El știa (dar nu putea să mai schimbe nimic) că va regreta toată noaptea fiindcă scăpase din vedere faptul – principalul, chinuitorul fapt – că el nu o mai văzuse pe Ada lui de aproape trei luni și că în ultimul ei bilet arsese atâta pasiune, încât himera criptogramei explodase în sărmanul ei mesaj de făgăduință și speranță, dezgolind un rând provocator, divin, de iubire necodată. Acum se purtau ca și cum nu se mai întâlniseră niciodată, ca și cum se aflau la o întâlnire aranjată de însoțitoarea lor. Prin minte i se învârteau gânduri ciudate, rele. Ce anume făcuseră – de fapt, n-avea importanță, dar erau în joc mândria și curiozitatea lui – cele două fete prost îmbrăcate trimestrul trecut, acest trimestru, noaptea trecută, în fiecare noapte, în bluzele lor de pijama, printre murmurele

și gemetele dormitorului lor anormal? Să le întrebe? Putea oare găsi cuvintele potrivite, care să nu o rănească pe Ada, dar în același timp să o facă pe tovarășa ei zburdalnică de pat să-și dea seama că el o disprețuia fiindcă ațâțase o copilă cu părul negru și palidă, cărbune și mărgean, mlădioasă și cu picioare lungi, care scâncea și se topea în culmea plăcerii? Acum o clipă, când le văzuse cum înaintau împreună, Ada indiferentă, îngrețoșată, dar făcându-și datoria, și Cordula ca un măr viermănos, dar neînfricată, ca două prizoniere în lanțuri aduse în fața cuceritorului, Van își promisese să răzbune înșelătoria relatând politicos, cu detalii, cel mai recent scandal homosexual sau mai degrabă pseudo-homosexual de la școala lui (un băiat din clasele mari, vărul Cordulei, fusese prins cu o fetișcană deghizată în flăcău în odăile unui monitor eclectic). Va urmări cum fetele se cutremură, le va cere să spună și ele o poveste la fel cu a lui. Însă impulsul s-a stins. Spera încă să se descotorosească pentru câteva clipe de obtuza Cordula și să găsească ceva crud, câinos, care să o facă pe obtuza Ada să se topească în lacrimi sclipitoare. Dar ideea i-a fost inspirată de *son amour-propre*, nu de *leur sale amour*. O să moară cu un vechi calambur pe buze. Și de ce „murdar”? Simțea el cumva remușcări proustiene? Nu! Dimpotrivă: o imagine personală a momentului când ele se giugiuleau continua să-l chinuie, oferindu-i o satisfacție perversă. În fața ochiului său interior congestionat, Ada apărea dedublată și înfrumusețată, îngemănată prin împletire, dând ceea ce dădea el, luând ceea ce lua el: Corada, Adula. L-a izbit faptul că micuța contesă bondoacă semăna cu prima lui târfuliță, ceea ce-i întețea dorința.

Au vorbit despre materiile și profesorii lor și Van a spus:

„Aș vrea să știu părerea ta, Ada, și a ta, Cordula, despre următoarea problemă literară. Profesorul

nostru de literatură franceză susține că în tratarea aventurii amoroase a lui Marcel și a Albertinei există o greșeală, un viciu filosofic – și, prin urmare, artistic – grav. Are logică dacă cititorul *știe* că naratorul era homosexual și că frumoșii obraji bucălați ai Albertinei sunt doar frumoasele buci grase ale lui Albert. N-are nicio logică dacă nu se presupune și nu i se cere cititorului să știe *ceva* despre acest obicei sau oricare alte obiceiuri sexuale ale autorului pentru a gusta până la ultima picătură o operă de artă. Profesorul meu susține că dacă cititorul nu știe nimic despre perversiunea lui Proust, descrierea detaliată a unui bărbat heterosexual care urmărește atent și gelos o femeie homosexuală e fără noimă, fiindcă un bărbat normal va fi doar amuzat, ba chiar stârnit de zbenguielile iubitei lui cu o parteneră. Profesorul trage concluzia că un roman prețuit doar de *quelque petite blanchisseuse* care a cercetat rufele murdare ale autorului este ratat din punct de vedere artistic".

„Ada, despre ce naiba vorbește el? Vreun film italian pe care l-a văzut?"

„Van", a spus Ada cu o voce obosită, „tu nu înțelegi că grupa de franceză pentru avansați din școala mea nu a avansat mai departe de Racan și Racine".

„S-o lăsăm moartă", a spus Van.

„Dar tu chiar ai citit prea mult Marcel", a murmurat Ada.

Gara avea o ceainărie semi-particulară, supravegheată de nevasta șefului de stație, sub auspiciile idioate ale școlii. În încăperea aproape goală se afla doar o doamnă subțirică, în catifea neagră, cu pălărie elegantă, frumoasă, cu boruri mari din catifea neagră, care stătea cu spatele la ei la un „bar cu băuturi răcoritoare" și n-a întors nici măcar o dată capul spre ei, dar lui i-a trecut prin minte că e o cocotă din Toulouse. Trioul nostru udat de ploaie a găsit o masă plăcută pe colț și, cu

oftaturi banale de ușurare, cei trei și-au scos impermeabilele. Van spera ca Ada să-și scoată pălăria ei bună pentru o furtună pe mare, dar ea nu și-a scos-o, fiindcă își tăiase părul din cauza migrenelor îngrozitoare și fiindcă nu voia ca el s-o vadă în rolul unui Romeo muribund.

(On fait *son grand Joyce* după ce a realizat un *petit Proust*. Cu scrisul frumos al Adei.)

(Dar citește mai departe: e V.V. pur. Observ-o pe doamna aceea! În scrisul mâzgălit ca pe sugativă al lui V.V., când stătea în pat.)

În timp ce Ada a vrut să guste frișca, el i-a prins și i-a cercetat mâna, care părea fără vlagă. Ne amintim de *Nymphalia antiopa*, fluturele multicolor, care stă un moment cu aripile strânse în palma noastră și deodată mâna rămâne goală. El a văzut mulțumit că unghiile ei erau acum lungi și ascuțite.

„Nu prea ascuțite, nu-i așa, draga mea?" a întrebat el, ca să audă și să înțeleagă și *dura* Cordula, care ar fi trebuit să se ducă la „baie" – speranță zadarnică!

„De ce nu?" a spus Ada.

„Tu nu", a continuat el, incapabil să se oprească, „tu nu zgârii persoanele mici când le mângâi? Uită-te la mâna micuței tale prietene" (îi luă mâna Cordulei), „uită-te la aceste unghii scurte, drăgălașe" (lăbuță docilă, inocentă, rece!). „Ea n-ar putea să și le agațe în satinul elegant, o, nici vorbă, ce zici, Ardula?… vreau să spun Cordula".

Amândouă fetele au chicotit, iar Cordula a sărutat-o pe Ada pe obraz. Van nu prea știa la ce reacție să se aștepte, dar a constatat că acel sărut simplu e dezarmant și dezamăgitor. Sunetul ploii s-a pierdut într-un huruit tot mai puternic de roți. Van și-a privit ceasul; și-a ridicat privirile spre ceasul de pe perete. A spus că-i pare rău – era trenul lui.

„N-ai pentru ce", a scris Ada (parafrazat aici) ca răspuns la scuzele lui infame, „noi chiar am crezut

că erai beat. Dar n-am să te mai invit niciodată la Brownhill, dragostea mea”.

28.

Anul 1880 (Aqua era încă în viață – cumva, undeva!) avea să se dovedească a fi cel mai bun pentru memorie și cel mai talentat din viața lui lungă, prea lungă, niciodată destul de lungă. Avea zece ani. Tatăl lui întârzia în Vest, unde munții multicolori aveau asupra lui Van aceeași influență pe care o avuseseră asupra tuturor tinerilor ruși geniali. Reușea să rezolve o problemă de tip Euler sau să învețe pe de rost poemul lui Pușkin *Călărețul fără cap* în mai puțin de douăzeci de minute. Cu Andrei Andreevici, care asuda plin de entuziasm, îmbrăcat cu tunica lui albă, hoinărea ore-n șir în umbra violetă a stâncilor roz, studia scriitori ruși mari și minori și descifra în tetrametrii tăiați ca niște diamante ai lui Lermontov aluziile exagerate, dar, în ansamblu, complementare, la zborurile și iubirile tatălui său dintr-o altă viață. Se silea să-și stăpânească lacrimile, în vreme ce AAA își ștergea nasul roșu și borcănat, când i s-a arătat urma piciorului gol, de țăran, al lui Tolstoi, păstrată în lutul unui motel din Utah, unde scrisese povestea lui Murat, șeful de trib *navajo*, bastardul unui general francez, împușcat de Cora Day în piscina lui. Ce soprană minunată fusese Cora! Dan l-a dus pe Van la opera de renume mondial din Telluride, în West Colorado, și acolo el s-a delectat (și uneori s-a îngrețoșat) cu cele mai mari spectacole internaționale – piese de teatru englezești în versuri albe, tragedii franțuzești în cuplete rimate, drame nemțești asurzitoare, cu uriași și vrăjitori și un cal alb care se băliga. A trecut prin diferite mici pasiuni – trucuri de magie de societate, șah, meciuri de box categoria hârtie, bâlciuri, acrobații pe cal – și, bineînțeles, prin acele inițieri mult prea

timpurii și de neuitat, când tânăra și frumoasa lui guvernantă englezoaică îl dezmierda cu mare pricepere între *milkshake* și pat, ea în furou, cu sfârcuri mici, pe jumătate îmbrăcată pentru vreo petrecere, unde mergea cu sora ei, cu Demon și cu domnul Plunkett, măsluitorul pocăit, partenerul lui Demon din turneele prin cazinouri, gardă de corp și înger păzitor, mentor și povățuitor.

În perioada de înflorire a anilor săi aventuroși, domnul Plunkett fusese unul dintre cei mai mari *shuleri*, numiți în mod politicos „prestidigitatori ai cărților de joc", atât în Anglia, cât și în America. La patruzeci de ani, în mijlocul unei întâlniri de pocher, fusese trădat de un leșin subit de origine cardiacă (și vai! mâinile murdare ale unui individ care nu știa să piardă i-au scotocit prin buzunare), petrecuse câțiva ani în pușcărie, se reconvertise la credința catolică a strămoșilor lui și, după ce-și ispășise pedeapsa, se implicase o vreme în activități de misionar, scrisese o carte despre prestidigitație, susținuse rubrici de bridge în diferite ziare și făcuse muncă de detectiv pentru poliție (avea doi fii atletici în rândul forțelor de ordine). Devastările revoltătoare produse de timp și câteva corecturi chirurgicale aduse trăsăturilor sale aspre nu-i făcuseră fața cenușie mai atrăgătoare, dar cel puțin îi devenise de nerecunoscut – îl mai recunoșteau doar câțiva vechi amici, care acum se fereau de tovărășia lui demoralizantă. Pentru Van era mai fascinant chiar decât King Wing. Morocănos, dar binevoitor, domnul Plunkett nu s-a putut abține să nu exploateze această fascinație (tuturor ne place să fim plăcuți de alții), inițiindu-l pe Van în trucurile unei arte care acum devenise pură și abstractă și, prin urmare, autentică. Domnul Plunkett considera că folosirea mijloacelor mecanice, a oglinzilor și a vulgarelor „greble din mânecă" duce inevitabil la demascare, așa cum gelatinele, sifonul, bureții pentru umezit mâinile și așa mai departe pătează și

scurtează cariera profesională a unui medium. L-a învățat pe Van ce să caute atunci când bănuiește că trișorul și-a plantat în jur obiecte strălucitoare („pomi de Crăciun” sau „licăritori”, cum sunt numiți de profesioniști acești amatori, unii dintre ei membri respectabili ai cluburilor). Domnul Plunkett credea doar în iuțeala de mână. Buzunarele secrete erau utile (dar puteau îi întoarse pe dos și împotriva ta). Esențial era „simțul” cărții, subtilitatea palmării ei și digitația, amestecarea falsă, înlocuirea pachetului de cărți, acoperirea pachetului, prefabricarea servitului cărților și, mai presus de toate, agilitatea degetului, pe care practica o putea metamorfoza în adevărate acte de dispariție sau, dimpotrivă, în materializarea unui joker sau în transformarea a două perechi în patru popi. O cerință absolută, dacă se folosește în mod tainic un pachet de cărți suplimentar și dacă mâinile nu sunt aranjate dinainte, era memorarea cărților decartate. Van a practicat câteva luni scamatoriile cu cărți de joc, apoi s-a îndreptat spre alte distracții. Era un discipol care învăța repede și își păstra la rece sticluțele etichetate.

În 1885, după ce a terminat studiile preuniversitare, s-a înscris la Chose University din Anglia, unde studiaseră strămoșii lui, și din când în când făcea excursii la Londra sau Lute (cum era numit acest oraș trist și cenușiu ca o perlă, de pe partea cealaltă a Canalului, de coloniștii britanici prosperi, dar nu deosebit de rafinați).

O dată, în timpul iernii dintre 1886 și 1887, în deprimant de recea Chose, în cursul unei partide de pocher cu doi francezi și un coleg pe care-l vom numi Dick, în apartamentul elegant mobilat al acestuia din Serenity Court, Van a observat că gemenii francezi pierdeau nu numai fiindcă erau în mod fericit și fără speranță matoli, dar și pentru că *milord* era acel „cretin desăvârșit” din vocabularul lui Plunkett, un om cu multe oglinzi – mici suprafețe reflectorizante, în diferite înclinații și

forme, care proiectau lumina pe ceasul de mână sau inelul cu sigiliu –, ascunse asemenea licuricilor femele din tufișuri pe picioarele mesei, în manșetă sau la rever și pe muchiile scrumierelor, a căror poziție pe postamente adiacente Dick o schimba întruna cu un aer aparent distrat. Aranjamentul, după cum ar fi putut spune orice măsluitor de cărți, era în întregime tâmpit și tot atât de redundant.

După ce a așteptat momentul potrivit și a pierdut câteva mii, Van s-a hotărât să pună în practică câteva lecții vechi. S-a făcut o pauză în timpul jocului. Dick s-a ridicat și s-a dus la tubul acustic din colțul încăperii, să mai comande vin. Gemenii nefericiți își treceau de la unul la altul un stilou, împingându-l și iar împingându-l cu degetul mare, într-un tranzit dezastruos, în timp ce-și socoteau pierderile, care le depășeau pe ale lui Van. Van și-a strecurat în buzunar un pachet de cărți și s-a ridicat în picioare, rotindu-și umerii puternici ca să îi dezmorțească.

„Ascultă, Dick, ai întâlnit vreodată un cartofor din Statele Unite pe nume Plunkett? Un tip cărunt, care avea chelie când l-am întâlnit eu?”

„Plunkett? Plunkett? A fost probabil înainte de vremea mea. Cumva tipul care s-a făcut popă sau cam așa ceva? De ce?”

„E unul dintre prietenii tatălui meu. Mare artist”.

„Artist?”

„Da, artist. Eu sunt artist. Presupun că și *tu* crezi că ești artist. Mulți oameni o cred”.

„Da’ ce naiba e artistul?”

„Un observator subteran”, a replicat prompt Van.

„Asta ai scos-o din vreun roman modern”, a spus Dick, aruncând țigara, după ce trăsese cu sete câteva fumuri.

„E scoasă din Van Veen”, a spus Van Veen.

Dick s-a întors agale la masă. Valetul lui a intrat, aducând vinul. Van s-a retras în WC și a început să

„doftoricească pachetul de cărți de joc”, cum numea bătrânul Plunkett procesul ăsta. Și-a amintit că ultima oară când făcuse scamatorii cu cărțile de joc, îi arătase câteva trucuri lui Demon – care nu era de acord cu atitudinea lor față de pocher. Da, da, și când l-a liniștit pe prestidigitatorul nebun din salon, care avea o obsesie favorită – credea că gravitația are o anumită legătură cu sistemul circular al unei Ființe Supreme.

Van se simțea destul de sigur de îndemânarea sa – și de prostia lui *milord* –, dar se îndoia că și-o va putea menține un timp mai îndelungat. Îi părea rău de Dick, care era într-adevăr un potlogar amator, însă era un camarad indolent, prietenos, cu fața păstoasă și corpul flasc. Puteai să-l dobori cu o pană și el recunoștea deschis că dacă ai lui refuză să-i plătească datoriile (imense și foarte vechi), va fi nevoit să o șteargă-n Australia ca să facă alte datorii și să falsifice și câteva cecuri în timpul drumului.

Acum el *constatait avec plaisir*, cum le-a spus victimelor lui, că îl mai despărțeau doar câteva sute de lire sterline de limanul sumei minime de care avea nevoie ca să-l liniștească pe creditorul cel mai nemilos și-apoi a continuat să-i jumulească pe sărmanii Jean și Jacques cu o grabă nesăbuită, după care s-a trezit cu trei ași cinstiți (pasați cu generozitate de Van) împotriva unui careu de nouari strânși cu agilitate de același Van. A urmat o cacealma bună împotriva uneia și mai bune și, cum Van îi strecura tânărului lord, care licărea și scânteia cu disperare, cărți bune, dar nu îndeajuns de bune, martiriul lui Dick s-a încheiat brusc (croitorii din Londra care-și frângeau mâinile în ceață și un cămătar, faimosul St. Priest din Chose, au solicitat o întrevedere cu tatăl lui Dick). După miza cea mai mare pe care o văzuse până atunci Van, Jacques a arătat *une couleur* nenorocită (cum îi spunea el, șoptind ca un om ce-și dă sufletul) și Dick s-a predat cu o chintă în fața chintei royale a

torționarului său. Van, care până atunci ascunsese fără dificultate manevrele lui delicate de lentilele imbecile ale lui Dick, a avut acum plăcerea să vadă cum milord aruncă o privire la al doilea joker palmat în mâna sa, a lui Van, în vreme ce mătura și strângea la piept „curcubeul de fildeș" – Plunkett era plin de poezie. Gemenii și-au pus cravatele și hainele și au spus că trebuie să se oprească aici.

„Și eu la fel, Dick", a spus Van. „Păcat că a trebuit să te bizui pe globurile tale de cristal. M-am întrebat adesea de ce cuvântul rusesc pentru asta – cred că avem un strămoș rus comun – e același ca termenul german pentru «elev», dar fără *umlaut*". Și, în vreme ce sporovăia așa, Van a dat înapoi banii, cu un cec scris repede, în fața francezilor uluiți și extaziați. Apoi a adunat o mână de cărți și de jetoane și le-a aruncat lui Dick în față. Proiectilele erau încă în zbor când Van a regretat acel *beau geste* crud și banal, fiindcă nefericitul nu putea să răspundă în nicio manieră imaginabilă, ci doar stătea acolo, acoperindu-și un ochi și cercetându-și ochelarii avariați cu celălalt ochi – și ăsta sângera puțin –, în vreme ce gemenii francezi insistau să-i ofere două batiste, pe care el le îndepărta cu blândețe. Aurora trandafirie tremura peste iarba din Serenity Court. Bătrânul și sârguinciosul Chose.

(Ar trebui aici un semn care să indice aplauzele. Însemnarea Adei.)

Van a spumegat de furie toată dimineața și, după ce a stat îndelung în baia fierbinte (cel mai bun sfetnic și sufleor și inspirator din lume, cu excepția, desigur, a scaunului de la WC), a hotărât să compună – compună e cuvântul potrivit –, un bilet de scuze adresat trișorului trișat. În timp ce se îmbrăca, un curier i-a adus un bilet de la lordul C. (vărul unuia din colegii lui Van de la școala din Riverlane), în care mărinimosul Dick îi propunea ca, în schimbul datoriei, să-l prezinte pe Van în Clubul Vila Venus, din care făcea parte tot clanul

lui. Niciun băiat de optsprezece ani nu putea spera să obțină un cadou atât de generos. Era un bilet pentru paradis. Van s-a luptat cu conștiința sa ușor supraîncărcată (rânjind amândoi ca niște vechi amici în vechea lor sală de sport) și a acceptat oferta lui Dick.

(Cred că ar trebui să explici clar de ce tu, Van, bărbatul cel mai mândru și mai curat – nu mă refer la abjectele aspecte fizice, căci aici toți suntem structurați la fel –, dar de ce tu, Van cel pur, ai putut accepta propunerea unui potlogar care, fără îndoială, a continuat să „scânteieze și să licărească" după acel fiasco. Cred că ar trebui să explici, *primo*, că erai îngrozitor de surmenat și, *secundo*, că nu puteai suporta gândul că potlogarul știa, fiindcă era potlogar, că nu puteai să-l provoci la duel, așa că era în siguranță, ca să spunem așa. Corect? Van, auzi ce-ți spun? Eu cred…)

Dick n-a mai „licărit" mult timp după întâmplarea relatată. După cinci sau șase ani, aflat în Monte Carlo, Van trecea pe lângă un restaurant în aer liber, când o mână l-a înhățat de cot și Dick C., relativ respectabil, rumen și radios, s-a aplecat spre el peste petuniile balustradei cu zăbrele:

„Van", a strigat el, „am renunțat la tot rahatul ăla de oglinzi, merit felicitări! Ascultă: singura cale sigură e să le marchezi! Răbdare, asta nu-i totul! Închipuie-ți că s-a inventat un punct microscopic – subliniez, microscopic – de euphorion, un metal prețios care se introduce sub unghia degetului mare și nu poți să-l vezi cu ochiul liber, dar o minusculă secțiune a monoclului tău e construită să mărească marcajul făcut cu el, care se vede ca un semn mic, ca și cum ai fi omorât un purice, carte după carte, după cum apar în joc. Iată frumusețea noii metode – nu pregătiri, nu accesorii, nu nimic! Marchează-le! Marchează-le!" a continuat să strige bunul Dick în timp ce Van se îndepărta.

29.

La mijlocul lui iulie 1886, în vreme ce Van câștiga turneul de tenis de masă la bordul unui vas de pasageri „de lux” (care acum făcea o săptămână din Dover până în Manhattan, navigând cu albă demnitate!), Marina, amândouă fiicele ei, guvernanta lor și două servitoare dârdâiau în faze mai mult sau mai puțin simultane ale gripei rusești, *influentsa*, la diferitele opriri pe drumul lor cu trenul de la Los Angeles la Ladore. O hidrogramă din Chicago, care-l aștepta pe Van în casa tatălui său pe 21 iulie (scumpa ei zi de naștere!), spunea: „pacient dadaist impacientat sosește între douăzeci și patru și șapte sună doris poate întâlni complimente vicinity”.

„Ceea ce-mi amintește dureros de *golubianki* (*petits bleus*) pe care mi le trimitea Aqua”, a remarcat Demon cu un suspin (după ce deschisese în mod mecanic mesajul). „E cumva gingașa Vicinity o fată pe care-o cunosc? Fiindcă tu n-ai decât să te uiți chiorâș cât vrei, dar asta *nu-i* o telegramă de la un doctor la alt doctor”.

Van și-a înălțat privirile spre tavanul Boucher al camerei pentru micul dejun și, clătinând din cap cu admirație ironică, a comentat perspicacitatea lui Demon. Da, așa era. Trebuia să se ducă numaidecât la Garders (anagrama lui „regards”, complimente, vezi?), într-un cătun aflat în direcția opusă față de Letham (vezi?), să vadă o tânără artistă nebună numită Doris sau Odris, care desena numai căluți du-duu și bătrânei libidinoși.

Van a închiriat o cameră sub un nume fals (Boucher) la singurul han din Malahar, un sat mizer de pe râul Ladore, la circa treizeci de kilometri depărtare de Ardis. Și-a petrecut noaptea luptându-se cu renumitul țânțar sau cu *cousin*-ul lui, care-l plăcea mai mult decât bestia din Ardis. Toaleta de pe palier era o gaură neagră, cu urmele unei explozii de fecale între cele două tălpi uriașe pe care trebuia să stai pe vine. Pe 25 iulie, la 7 dimineața, a sunat la Palatul Ardis de la oficiul

poștal din Malahar și i s-a făcut legătura cu Bout. Bout era cuplat cu Blanche și a confundat vocea lui Van cu aceea a majordomului.

„Ce dracu', tată", a spus el în dorofonul de pe noptieră, „sunt ocupat!"

„Vreau să vorbesc cu Blanche, idiotule!" a mârâit Van.

„*Oh*, *pardon*", strigat Bout, „*un moment*, *Monsieur*".

S-a auzit cum se destupă o sticlă (să bei vin alb de Rin la șapte dimineața!) și Blanche a luat receptorul, dar nici n-a început bine Van să transmită un mesaj pentru Ada, un mesaj formulat cu mare grijă, când Ada însăși, care fusese în *qui vive* toată noaptea, i-a răspuns din camera copiilor, unde aparatul cel mai bun din casă vibra și hârâia sub un barometru stricat.

„Pădurea Fork în patruzeci și cinci de minute. Scuze pentru laconism".

„Turn!" a replicat vocea ei clară și dulce, așa cum ar spune un zburător în văzduhul albastru „O.K".

El a închiriat o motocicletă, o mașină venerabilă, cu șaua tapisată cu postav pentru masa de biliard și mânere pretențioase, din sidef, la ghidon, și a mânat, derapând pe rădăcini de copaci, de-a lungul unui „drum forestier" îngust. A văzut mai întâi scânteierea de stea a bicicletei concediate. Ea stătea lângă bicicletă, într-un halat plușat și papuci de casă, cu mâinile-n șold, îngerul alb cu păr negru, privind în depărtare, uluită și timidă. A dus-o în desișul cel mai apropiat și a simțit cum îi arde trupul, dar a înțeles cât e de bolnavă doar când, după două spasme pătimașe, ea s-a ridicat plină de furnici cafenii, micuțe, s-a clătinat și aproape s-a prăbușit, murmurând ceva despre țiganii care le fură jeepurile.

A fost o întâlnire bestială, dar frumoasă. Van nu-și putea aminti…

(Așa e. Nici eu nu pot. Ada)

… niciun cuvânt spus de ei, nici măcar o întrebare sau un răspuns. El a dus-o repede cât mai aproape de casă, până unde a îndrăznit (după ce-i împinsese bicicleta între ferigi), și în seara aceea, când a sunat-o pe Blanche, aceasta a șoptit dramatic: *Mademoiselle* are *une belle pneumonie*, *mon pauvre Monsieur*.

Trei zile mai târziu, Ada se simțea mult mai bine, însă el a trebuit să se-ntoarcă la Man ca să prindă aceeași navă care se-ntorcea în Anglia – Van trebuia să ia parte la turneul unui circ și nu voia să-i dezamăgească pe oamenii implicați.

L-a însoțit tatăl lui. Demon își vopsise părul într-o nuanță și mai neagră de negru. Purta un inel cu diamant, care scânteia ca un pisc caucazian. Aripile lui lungi, negre, cu oceli albaștri, se târau și tremurau în briza oceanului. *Liudi ogliadîvalis* (oamenii se-ntorceau să privească). O Tamara temporară, dată cu fard de ochi roșu kasbek și cu un boa flamingo, n-a putut să-și dea seama ce i-ar plăcea mai mult iubitului ei daimon – să ofteze doar și să nu-i dea atenție fiului său chipeș ori să recunoască virilitatea lui de Barbă Albastră, așa cum se reflecta ea în posacul Van, care nu-i putea suferi parfumul caucazian, Granial Maza, șapte dolari sticla.

(Știi, Van, până acum ăsta-i capitolul meu preferat. Nu știu de ce, dar îmi place. Și poți s-o păstrezi pe Blanche în îmbrățișarea iubitului ei, fiindcă n-are importanță. Cu scrisul cel mai afectuos al Adei.)

30.

Pe 5 februarie 1887, un editorial nesemnat din *The Ranter* (săptămânalul de obicei foarte sarcastic și cârcotaș din Chose) descria reprezentația dată de Mascodagama drept „acrobația cea mai fantezistă

și mai neobișnuită oferită unui public obosit de music-hall”. Spectacolul s-a reluat de câteva ori la Rantariver Club, dar programul și anunțurile publicitare n-au dat indicii despre natura exactă a „acrobației” sau despre identitatea artistului, în afară de precizarea „Excentric străin”. Zvonurile răspândite cu grijă și inteligență de prietenii lui Mascodagama îndreptau speculațiile spre ideea că era un vizitator misterios de dincolo de Cortina de Aur, mai ales că o jumătate de duzină de membri ai marii Good-will Circus Company, care sosiseră chiar atunci (adică, în ajunul Războiului Crimeii) din Tartaria – trei tinere dansatoare, un bătrân clovn bolnav cu bătrâna lui capră vorbitoare și unul dintre soții dansatoarelor, un machior (agent multiplu, fără îndoială) –, părăsiseră circul între Franța și Anglia, undeva în „Cantunelul” nou construit. Succesul spectaculos repurtat de Mascodagama într-un club de teatru care de obicei se limita la piesele elizabetane, cu regine și zâne interpretate de băieți frumoși, a avut mai întâi de toate un mare impact asupra caricaturiștilor. Fețe bisericești, politicieni locali, oameni de stat și, firește, conducătorul actual al Hoardei de Aur erau înfățișați de umoriștii din domeniu ca Mascodagama. Un imitator grotesc (care era de fapt Mascodagama însuși, într-o parodie ultrasofisticată a propriului său număr!) a fost huiduit la Oxford (un colegiu pentru fetele din vecinătate) de către zurbagiii din localitate. Un reporter ager, care-l auzise cum înjura o cută a covorului de pe scenă, a comentat în ziar „nazalizarea lui yankee”. Stimatul domn „Vascodagama” a primit o invitație la Castelul Windsor de la proprietarul acestuia, descendent bilateral al străbunilor lui Van, dar el a refuzat-o, bănuind (incorect, așa cum s-a aflat mai târziu) că greșeala de tipar ar sugera că incognitoul său fusese dat în vileag de unul dintre detectivii particulari din Chose – poate același care l-a salvat

recent pe psihiatrul P.O. Tiomkin de pumnalul prințului Potiomkin, un tânăr zărghit din Sebastopol, Idaho.

În cursul primei lui vacanțe de vară, Van a lucrat în renumita clinică din Chose, sub îndrumarea lui Tiomkin, la o dizertație ambițioasă care a rămas neterminată, „Terra – realitate eremitică sau vis colectiv?" A intervievat numeroși nevrotici – artiști de varieteu, oameni de litere și cel puțin trei cosmologi lucizi din punct de vedere intelectual, dar „pierduți" din punct de vedere spiritual – care sau erau în complicitate telepatică (nu se întâlniseră niciodată și nici măcar nu știau unii de alții), sau descoperiseră, nu se știa cum ori unde, poate prin mijlocirea unor „ondulas" interzise, o lume verde ce se rotește în spațiu și se mișcă-n spirală în timp, o lume ca a noastră în ce privește materia și spiritul, pe care o descriau cu aceleași amănunte specifice, așa cum ar descrie-o trei oameni ce urmăresc de la trei ferestre diferite desfășurarea unui carnaval pe aceeași stradă.

Timpul liber și-l petrecea într-o destrăbălare colosală.

În august i s-a oferit un contract pentru o serie de matinee și seri într-un vestit teatru din Londra, pe timpul unei vacanțe de Crăciun și la sfârșiturile de săptămână din stagiunea de iarnă. Van a acceptat bucuros, fiindcă avea mare nevoie de o distragere serioasă de la studiile lui periculoase: pacienții lui Tiomkin erau chinuiți de o obsesie deosebită, care putea să-i contamineze pe tinerii cercetători.

Faima lui Mascodagama a ajuns, inevitabil, până în locurile uitate de lume din America: o fotografie de-a lui – mascat, e adevărat, dar care nu putea să înșele o rudă iubitoare sau un servitor credincios – a fost reprodusă de ziarele din Ladore, Ladoga, Laguna, Lugano și Luga în prima săptămână a lui 1888, dar reportajul care o însoțea n-a fost. Opera unui poet și doar a unui poet („în

special din grupul «Clopotnița Neagră»”, cum a spus un oarecare om de spirit) ar fi putut descrie adecvat un anumit freamăt macabru care marca numărul extraordinar al lui Van.

Când cortina se ridica, scena era goală. Apoi, după cinci bătăi de inimă de suspans teatral, în acompaniamentul tobelor dervișe, din culise ieșea ceva enorm și negru. Șocul intrării în forță și abrupte îi afecta atât de profund pe copiii din sală, încât multă vreme după aceea, în bezna insomniilor întretăiate de suspine, în lumina orbitoare a coșmarurilor violente, băieței și fetițe nervoase retrăiau, cu amplificări personale deosebite, ceva asemănător „neliniștii primordiale”, o urâțenie diformă, un vârtej de aripi de nenumit, creșterea insuportabilă a febrei, care intra într-o cavernă adâncă din scena incredibilă. În lumina nemiloasă a spațiului acoperit excesiv cu covoare țâșnea un uriaș mascat, înalt de vreo doi metri și jumătate, ce alerga viguros în cizme moi, cum sunt cele purtate de dansatorii cazaci. O manta mițoasă neagră, mare, de tipul *burka*, înfășură *silhouette inquiétante* (potrivit unei corespondente de la Sorbona – noi am păstrat toate tăieturile din ziare) de la gât până la genunchi – sau ceea ce păreau a fi acele secțiuni ale trupului său. Avea pe creștet o cușmă caracul. O mască neagră îi acoperea partea superioară a feței, împodobită cu o barbă fioroasă. Colosul neplăcut continua să meargă o vreme semeț în lungul și-n latul scenei, apoi mersul semeț i se transforma în plimbarea agitată a unui nebun întemnițat, după care insul se învârtejea și, la o izbire a talgerelor din orchestră și un strigăt de groază (poate simulat) de la galerie, Mascodagama se rostogolea în aer și sta în cap.

În această poziție bizară, în care cușma funcționa ca un tampon pseudopodal, el sărea în sus și-n jos, precum o cataligă cu arc, și deodată se dezmembra. Fața lui Van, strălucind de sudoare,

rânjea între picioarele cizmelor care încălțau încă brațele lui ridicate rigid. Brusc, picioarele lui adevărate azvârleau și respingeau capul fals, cu masca bărboasă și cușma boțită. Răsturnarea magică „lăsa sala fără suflare”. Aplauze frenetice („asurzitoare”, „delirante”, „o adevărată furtună”) urmau momentului de uluire. Van sărea, ieșind din scenă, și în momentul următor se întorcea, acum băgat în teaca unor colanți negri, și dansa stând în mâini.

Consacrăm un spațiu atât de mare descrierii acestui număr nu numai fiindcă artiștii de varieteu din speța „excentricilor” sunt sortiți să fie dați uitării deosebit de repede, dar și fiindcă dorim să analizăm înfiorarea produsă de acesta. Nicio recuperare miraculoasă pe câmpul de crichet, niciun gol superb înfipt cu forță în poartă la fotbal (Van era vedeta colegiului la aceste două sporturi splendide), nici succesele fizice mai timpurii, ca, de pildă, momentul când l-a făcut knock-out pe cel mai mare bătăuș al școlii în prima lui zi la Riverlane, nu i-au dat vreodată lui Van satisfacția trăită de Mascodagama. Satisfacția nu era legată direct de respirația caldă a ambiției împlinite, deși ca om foarte bătrân, care-și contemplă o viață de strădanii nerecunoscute, Van a salutat într-adevăr încântat și amuzat – cu o încântare mai mare decât simțise el la vremea aceea – ovațiile banale și invidia vulgară ce s-au rotit în jurul lui pentru scurt timp, în tinerețe. Esența satisfacției făcea parte mai degrabă din aceeași categorie ca și aceea obținută mai târziu de la obiectivele autoimpuse, obiective aparent absurde, extravagant de dificile, când V.V. a căutat să exprime acel ceva care, *până când* avea să fie exprimat, avea doar o existență crepusculară (sau chiar nu avea deloc – nimic, în afară de iluzia umbrei proiectate în spate a exprimării sale iminente). Era castelul din cărți de joc al Adei. Era întoarcerea metaforei cu susul în jos, dar nu de dragul dificultății trucului, ci pentru a percepe o

cascadă ascendentă sau un răsărit de soare răsturnat – un triumf, într-un sens, asupra ardisului timpului. Astfel, încântarea trăită de Mascodagama când biruia gravitația se asemăna cu aceea a revelației artistice în sensul absolut, complet necunoscut, cum e și firesc, celor ce nu cunosc evaluarea critică, comentatorilor scenei sociale, moraliștilor, negustătorilor de idei și așa mai departe. Pe scenă, Van realiza organic ceea ce figurile sale de stil aveau să împlinească ulterior în viață – minunății acrobatice nesperate, care înspăimântau copiii.

Dar nici plăcerea pur fizică a mersului în mâini nu era un factor neglijabil, iar petele de păun imprimate de covorul scenei pe palmele mâinilor sale în timpul rutinei dansului fără mănuși păreau să fie reflectările unei lumi inferioare, o lume bogat colorată pe care el o descoperea primul. Pentru tangoul care încheia numărul lui în ultim tur de scenă, i s-a dat o parteneră, o dansatoare de cabaret din Crimeea, costumată într-o rochie foarte scurtă, scânteietoare și cu decolteu adânc în spate. Ea cânta melodia tangoului în rusește:

Pod znoinîm nebom Argentinî,
Pod strastnîi govor mandolinî…

'Neath sultry sky of Argentina,
To the hot hum of mandolina…

Sub bolta-ncinsă a Argentinei
În zumzetul fierbinte-al mandolinei…

Roșcata, delicata „Rita" (nu i-a aflat niciodată numele adevărat), o charaită fermecătoare din Chufut Kale, unde, spunea ea cu nostalgie, cornul crimean, *kizil*, înflorea galben printre stâncile aride, semăna cu Lucette, așa cum avea să arate aceasta zece ani mai târziu. Când dansau, Van îi vedea doar papucii argintii, care se învârteau și

mergeau sprinteni în ritm cu tălpile mâinilor lui. El o vedea însă la repetiții și într-o seară i-a propus o întâlnire. Rita l-a refuzat cu indignare, spunând că-și adoră soțul (machiorul) și detestă Anglia.

Chose era de multă vreme la fel de vestită pentru demnitatea regulilor sale ca și pentru strălucirea poznașilor ei. Identitatea lui Mascodagama nu se putea sustrage curiozității – și apoi cunoașterii – autorităților. Îndrumătorul lui de la colegiu, un homosexual decrepit și dur, lipsit complet de simțul umorului și cu un respect înnăscut pentru toate convențiile vieții academice, i-a arătat unui Van furios și nu prea politicos că în al doilea an al său la Chose nu i se cerea să combine studiile universitare cu circul și că, dacă insista să devină artist de varieteu, va fi exmatriculat. Bătrânul gentleman i-a trimis o scrisoare și lui Demon, rugându-l să-și convingă fiul să renunțe la scamatorii fizice de dragul filosofiei și psihiatriei, mai ales că Van era primul american care câștigase (la șaptesprezece ani!) premiul Dudley (pentru un eseu asupra demenței și vieții veșnice). Când a plecat în America, la începutul lui iunie 1888, Van încă nu știa sigur la ce compromis ar putea ajunge mândria și prudența.

31.

Van a vizitat din nou Palatul Ardis în 1888. A sosit într-o după-amiază înnorată de iunie. Nu îl aștepta nimeni, nu fusese invitat de nimeni, nu era necesar nimănui. În timp ce se apropia dintr-o pajiște laterală, a văzut cum se repeta o scenă dintr-o viață nouă oarecare, pentru un film necunoscut, și nu se repeta pentru el, ci fără el. Părea sfârșitul unei petreceri de amploare. Trei doamne tinere în rochii galbene cu albastru și cu eșarfe curcubeu ultimul răcnet se strânseseră în jurul unui tânăr sclivisit,

solid, cu un început de chelie, care stătea cu un pahar de șampanie în mână și se uita în jos, de pe terasa salonului, la o fată în negru, cu brațele goale. Un șofer cărunt dădea la manivelă, încercând să pornească un mic automobil, care tremura la fiecare smucitură, iar brațele acelea goale, larg desfăcute, țineau întinsă capa albă a baroanei von Skull, o soră a bunicii fetei. Pe capa albă, noua silueta longilină a Adei se profila în negru – negrul rochiei sale elegante de mătase, fără mâneci, fără podoabe, fără amintiri. Bătrâna baroană bâjbâia greoaie după ceva când sub o subsuoară, când sub cealaltă – după ce? o cârjă? capătul ce se bălăbănea al brățărilor ei bălmăjite? – și, cum s-a întors pe jumătate ca să primească pelerina (luată acum de la nepoata ei de un lacheu nou, care întârziase), Ada s-a întors și ea pe jumătate și gâtul ei fără nestemate se profila alb în timp ce tânăra urca în fugă treptele verandei.

Van a urmat-o în casă printre coloanele holului și printr-un grup de oaspeți, spre o masă îndepărtată pe care se aflau căni de cristal cu *ambrozia* de cireșe. Ada nu purta ciorapi lungi; nu era în ton cu moda. Pulpele ei erau puternice și palide și (am aici o notă, pentru o schiță de roman) „decolteul adânc al rochiei negre permitea stabilirea unui contrast puternic între albul mat al pielii și brutala coadă de cal neagră a noii sale coafuri”.

Sincope personale ce se excludeau reciproc l-au frânt în două: certitudinea devastatoare că, odată ajuns, prin labirintul unui coșmar, într-o odăiță luminoasă, vie în amintirea lui, cu pat și lavoar pentru copii, ea va veni acolo, lângă el, în noua ei frumusețe longilină și calmă; iar de partea umbrei, strângerea de inimă și panica, fiindcă o găsise schimbată, fiindcă ura ceea ce dorea, fiindcă schimbarea i se părea greșită și o condamna, fiindcă-și explica noile circumstanțe îngrozitoare – că ei amândoi erau morți sau existau numai ca

figuranți într-o casă închiriată pentru turnarea unui film.

Dar mâinile care-i ofereau vin sau migdale sau sufletele lor sincere au blocat căutarea lui imaginară. A insistat să treacă mai departe, în ciuda ocolurilor provocate de faptul că fusese recunoscut – unchiul Dan a arătat spre el, strigând către un străin care s-a prefăcut surprins de originalitatea trucului optic –, și în momentul următor Marina, înlăcrimată, foarte beată, cu perucă roșie și cu fardul refăcut, își lipea buzele încleiate de vișinată de falca lui și de părțile sale neprotejate, cu sunete materne înăbușite, jumătate muget, jumătate murmur de dragoste rusească.

Van s-a eliberat și și-a continuat căutarea. Se îndrepta acum spre salon, dar, după expresia spatelui și după încordarea omoplaților ei, știa că Ada îi simțise prezența. Și-a șters urechea udă, care-i țiuia, și i-a mulțumit, înclinând capul, unui tip blond și solid (Percy de Prey? Sau Percy avea un frate mai mare?) care înălțase paharul în direcția lui. O a patra fată, în „creația" de vară porumb-și-albăstrea a croitoriei canadiene de lux, l-a oprit pe Van ca să-l informeze, cu o drăgălașă mină îmbufnată, că el nu o mai ținea minte, ceea ce era adevărat. „Sunt extenuat", a spus el. „Calul meu și-a prins copita într-o gaură din scândurile putrede ale podului Ladore și a trebuit să-l împușc. Am mers pe jos zece kilometri. Am senzația că visez. Am senzația că Și Tu Visezi". „Ba deloc, eu sunt Cordula!" a strigat ea, dar el se îndepărtase.

Ada se făcuse nevăzută. Van s-a debarasat de sandvișul pe care a observat că-l ține ca pe un bilet de călătorie și, intrând în oficiu, i-a spus fratelui lui Bout, un valet nou, să-l conducă în vechea lui odaie și să-i aducă una dintre căzile acelea din cauciuc pe care le folosise cu patru ani în urmă, când era copil. Plus o pijama disponibilă. Trenul se defectase pe câmpurile dintre Ladoga și Ladore, el

mersese pe jos treizeci de kilometri și Dumnezeu știe când îi vor sosi bagajele.

„Au sosit adineauri”, a spus Bout cel adevărat cu un zâmbet confidențial și îndurerat (Blanche îl părăsise).

Înainte de a face baie, Van și-a lungit gâtul pe fereastra lui îngustă pentru a vedea dafinii și liliecii de pe marginea verandei din față, de unde venea zarva plecărilor vesele. A zărit-o pe Ada. A observat că aleargă după Percy, care-și pusese jobenul gri și se îndepărta, trecând peste peluză, iar traversarea lui s-a suprapus pe dată în mintea lui Van cu amintirea evanescentă a padocului unde el și Van discutaseră întâmplător despre un cal șchiop și despre Riverlane. Ada l-a ajuns pe tânăr pe o pată brusc însorită. El s-a oprit și ea a discutat cu el, scuturându-și capul în felul în care o făcea când era nervoasă sau nemulțumită. De Prey i-a sărutat mâna. Obicei franțuzesc, dar e-n regulă. I-a reținut mâna pe care i-o sărutase și ea a continuat să vorbească și apoi i-a sărutat-o din nou – ei, nu mai era-n regulă, era ceva groaznic, insuportabil.

După ce și-a părăsit postul de observație, Van cel gol pușcă și-a pus hainele pe care le lepădase. A găsit colierul. Cuprins de o furie rece, l-a rupt și colierul s-a transformat într-o grindină de treizeci, patruzeci de pietre scânteietoare, dintre care unele au căzut la picioarele Adei când ea a năvălit în cameră.

Privirea ei a măturat podeaua.

„Ce păcat…” a început ea.

Van a citat calm poanta din faimoasa povestire a lui Mademoiselle Larivière, „*Mais*, *ma pauvre amie*, *elle était fausse*” – ceea ce era o minciună sfruntată –, dar, înainte de a culege diamantele împrăștiate pe jos, ea a încuiat ușa și l-a cuprins în brațe, plângând. Atingerea pielii ei și a mătăsii reprezenta întreaga vrajă a vieții, dar de ce mă salută toată lumea cu lacrimi? El mai voia să știe dacă tânărul era Percy de Prey. Da, el era. Care

fusese dat afară de la Riverlane? Ea bănuia că da, fusese dat afară. S-a schimbat, s-a îngrășat ca un porc. Da, se îngrășase, nu-i așa? E noul ei iubit?

„Iar acum”, a spus Ada, „Van o să înceteze cu vulgaritățile – adică o să înceteze pentru totdeauna! Fiindcă eu am avut, am și voi avea întotdeauna doar un singur iubit, doar o singură bestie, doar o singură întristare, doar o singură bucurie”.

„Las că-ți adunăm lacrimile mai târziu”, a spus el, „nu mai pot să aștept”.

Sărutul ei sincer a fost fierbinte și sfios, dar când el a încercat să-i scoată rochia, ea s-a tras înapoi, murmurând fără tragere de inimă un fel de refuz, fiindcă ușa căpătase viață: se auzea cum doi pumni mici băteau toba pe partea dinafară a ei, într-un ritm pe care amândoi îl cunoșteau bine.

„Bună, Lucette!” a strigat Van, apoi: „Acum mă schimb, pleacă!”

„Bună, Van! Pe Ada o vor, nu pe tine. Vor să cobori, Ada!”

Unul din gesturile Adei – folosit când voia să exprime într-o clipă mută toate fațetele situației penibile („Vezi, am avut dreptate, așa stau lucrurile, *nicego ne podelaeș*”) – consta în modelarea unui bol invizibil cu ajutorul ambelor mâini, de la buză până la bază, însoțită de o plecăciune tristă. Asta a făcut ea acum, înainte de a ieși din cameră.

Câteva ore mai târziu, situația s-a repetat într-o tonalitate mult mai plăcută. Pentru cină, Ada și-a pus altă rochie, din bumbac purpuriu, și noaptea, când s-au întâlnit (în vechea magazie de scule, la lumina unei lămpi cu carbid), el i-a deschis fermoarul cu asemenea forță pătimașă, încât aproape i-a sfâșiat rochia în două pentru a-i expune întreaga frumusețe. Erau încă încleștați cu înverșunare (pe aceeași bancă așternută cu același pled în carouri – prevăzătoare ideea de a-l aduce) când ușa care dădea în exterior s-a deschis cu

zgomot și Blanche s-a strecurat în încăpere ca o nălucă imprudentă. Avea cheia ei, se întorcea de la o întâlnire cu bătrânul Sore, paznicul de noapte burgund, și s-a oprit ca o năroadă, holbându-se cu gura căscată la tânăra pereche. „Data viitoare să bați la ușă”, a spus Van, zâmbind cu gura până la urechi, și n-a vrut să se oprească – de fapt, părea să savureze apariția fermecătoare: Blanche purta mantia din hermină pierdută de Ada în pădure. Oh, fata se făcuse teribil de atrăgătoare și *elle le mangeait des yeux*, dar Ada a stins cu zgomot felinarul și, cu gemete de scuză, pațachina și-a dibuit drumul spre pasajul interior. Iubita lui credincioasă nu s-a putut abține să nu chicotească, iar Van și-a reluat activitatea pătimașă.

Și au stat în continuare acolo, incapabili să se despartă, știind că dacă s-ar fi întrebat cineva de ce camerele lor rămăseseră goale până-n zori, orice explicație va fi acceptată. Prima rază a dimineții a întins un verde proaspăt pe o trusă cu scule, iar ei, împinși de foame, s-au ridicat și s-au îndreptat spre cămară.

„*Șto*, *vîspalsia*, *Van* (ei, ai dormit pe săturate, Van)?” a spus Ada, imitând perfect vocea mamei lui, și a continuat în englezeasca mamei ei: „*By your appetite*, *I judge*. *And*, *I think*, *it is only the first* brekfest (După pofta ta de mâncare, cred că așa-i. Și mi se pare că e de-abia primul mic *dijun*)”.

„Oh”, a mormăit Van, „rotulele mele! Crudă a fost banca aceea. Și mor de *fome*”.

Au stat față-n față la o masă, la micul dejun, mestecând pâine cu unt proaspăt și șuncă de Virginia și felii de brânză Emmenthaler originală – ah, iată și un borcan cu miere transparentă! – , doi verișori voioși „care dădeau iama prin răcitor” precum copiii din vechile basme, iar sturzii fluierau dulce în grădina verde și luminoasă, în vreme ce umbrele verzi-întunecate își retrăgeau ghearele.

„Profesorul meu de la Școala de Teatru”, a spus ea, „crede că-s mai bună în farse decât în tragedii. Ei, dac-ar ști ei!”

„Nu-i nimic de știut”, a replicat Van. „Nimic, nimic nu s-a schimbat! Dar asta-i impresia generală, lumina acolo, jos, era prea slabă pentru detalii, o să le examinăm mâine pe mica noastră insulă: «Sora mea, ți-aduci aminte…?»”.

„Oh, taci!” a spus Ada. „Am renunțat la toate nimicurile alea – *petits vers*, *vers de soie*…”

„Haida de!” a strigat Van. „Unele rime erau acrobații sublime produse de mintea unui copil: *«Oh*! *Qui me rendra*, *ma Lucile*, *et le grand chêne and zee big hill»*. Mica Lucile”, a adăugat el, străduindu-se să împrăștie încruntările ei triste cu o glumă, „mica Lucile a devenit atât de apetisantă, încât cred că o să virez spre ea dacă o să-ți tot ieși din fire ca acum. Îmi amintesc cum te-ai înfuriat prima oară pe mine când am aruncat cu o piatră într-o statuie și am speriat un botgros. Asta da memorie!”

Ea nu stătea bine cu memoria. Ea credea că servitorii se vor trezi foarte curând și atunci vor putea să mănânce ceva fierbinte. În răcitorul ăsta erau numai nimicuri, zău așa.

„De ce ești dintr-odată tristă?”

Da, era tristă, a replicat ea, se afla într-o încurcătură groaznică, iar impasul ar putea să o înnebunească dacă n-ar ști că e cu inima curată. Putea explica situația cel mai bine printr-o parabolă. Ea semăna cu o fată dintr-un film pe care o să-l vezi în curând. Fata e muncită de chinurile întreite ale unei tragedii pe care trebuie să o ascundă, de teamă să nu-și piardă singura ei iubire adevărată, vârful săgeții, ascuțișul suferinței. În taină, se luptă simultan cu trei suplicii: încearcă să scape de o aventură amoroasă trenantă și deprimantă cu un bărbat căsătorit, de care îi e milă, încearcă să înăbușe în mugur – în mugurul roșu, lipicios – o aventură nebună cu un tânăr nesăbuit și

atrăgător, de care îi e și mai multă milă, și încearcă să păstreze neatinsă iubirea singurului bărbat care înseamnă totul în viața ei și care este mai presus de milă, mai presus de jalnica ei milă de femeie, fiindcă, după cum spune scenariul, are sinele mai bogat și mai mândru decât orice ar putea să-și imagineze cei doi bieți viermi.

Ce a făcut ea, de fapt, cu bieții viermi după dispariția prematură a lui Krolik?

„Oh, i-am pus în libertate” (gest larg și vag), „i-am scos afară, i-am așezat din nou pe plantele potrivite, i-am înmormântat în starea de pupă, le-am spus să plece câtă vreme nu-i văd păsările sau, vai, se prefac că nu-i văd”.

„Deci, ca să lămurim parabola aia, fiindcă tu te pricepi să întrerupi și să-mi distragi atenția, într-un sens, eu însămi sunt sfâșiată între trei chinuri personale, principalul chin fiind ambiția, firește. Știu că nu voi ajunge niciodată bioloagă – pasiunea mea pentru creaturile târâtoare e mare, dar nu mă absoarbe cu totul. Știu că voi adora întotdeauna orhideele și ciupercile și viorelele și o să mă vezi cum plec afară singură, cum hoinăresc singură prin pădure și mă întorc singură, cu un mic crin singuratic, dar florile, oricât de irezistibile, trebuie și ele părăsite de îndată ce voi avea tăria s-o fac. Rămâne marea ambiție și marea spaimă – visul celor mai albastre, mai îndepărtate, mai dure cățărări dramatice – și probabil voi ajunge până la urmă una dintr-o sută de fete bătrâne păianjen care le predau studenților de la artă dramatică, știind, așa cum insiști tu, sinistru insistent, că noi doi nu ne putem căsători și având întotdeauna în față exemplul înspăimântător al pateticei actrițe de mâna a doua, exemplul bravei Marina”.

„Piesa asta despre fete bătrâne e o prostie”, a spus Van. „O s-o înlăturăm cumva, vom deveni rude din ce în ce mai îndepărtate în ziare artistic contrafăcute și, în cele din urmă, ne vom împuțina și vom ajunge doar niște omonime sau, în cazul cel

mai rău, vom trăi discret, tu ca menajeră, eu ca epilepticul tău și apoi, ca în Cehovul tău, «vom vedea cum întregul cer e năpădit de diamante»”.

„Le-ai găsit pe toate, unchiule Van?” s-a interesat ea, suspinând și punându-și capul întristat pe umărul lui. Îi spusese totul.

„Mai mult sau mai puțin”, a replicat el, fără să-și dea seama că ea îi spusese într-adevăr totul. „Oricum, am făcut cel mai bun studiu al podelei celei mai pline de praf, cel mai bun studiu realizat de un personaj romantic. Un hoțoman strălucit s-a rostogolit sub pat, unde crește o pădure virgină de fulgi și fungi. O să asamblez totul din nou în Ladore într-una din zilele astea, când mă voi duce acolo cu automobilul. Am de cumpărat o mulțime de lucruri – un halat de baie superb în onoarea noului tău bazin de înot, o cremă numită Crizantema, o pereche de pistoale de duel, o saltea de plajă pliantă, preferabil neagră – ca să te scot undeva, dar nu pe plajă, ci pe banca aia și pe *isle de Ladore* a noastră”.

„Atâta doar”, a spus ea, „că nu-s de acord ca tu să te faci de râs căutând pistoale în magazine de suveniruri, mai ales când Palatul Ardis e plin de puști de vânătoare, flinte și revolvere vechi și de arcuri cu săgeți. Ții minte, ne-am antrenat de multe ori cu ele când tu și cu mine eram copii”.

Oh, da, da, își amintea. Copii, da. De fapt, ce derutant era să continui să vezi trecutul recent din perspectiva grădiniței! Fiindcă nu se schimbase nimic – ești atentă, nu-i așa? –, nimic, dacă nu punem la socoteală micile îmbunătățiri la terenuri și la guvernantă.

Da! N-a fost amuzant? Larivière a înflorit, a înflorit, devenind o mare scriitoare! Autor canadian senzațional al unui bestseller! Povestirea ei „Colierul” (*La rivière de diamants*) devenise o proză clasică în școlile de fete și pseudonimul ei fastuos, „Guillaume de Monparnasse” (renunțarea la „t” îl făcea mai *intime*), era bine cunoscut din

Quebec până-n Kaluga, cum se exprima chiar ea în engleza ei exotică: „*Fame struck and the roubles rolled and the dollars poured*”, faima a lovit și rublele s-au rostogolit și dolarii au curs gârlă (în vremea aceea, în Estotilandul de Est circulau ambele monede). Dar Ida cea bună nu numai că nu a părăsit-o pe Marina, pe care o iubea platonic și irevocabil de când o văzuse în *Bilitis*, ci s-a învinuit pe sine că o neglijează pe Lucette, delectându-se exagerat cu literatura. În consecință, acum ea îi acorda copilei, în accese de zel de vacanță, mult mai multă atenție decât îi acordase sărmanei și micuței Ada (spunea Ada) când avea doisprezece ani, după primul *ei* trimestru de școală (jalnic). Van fusese atât de idiot: o bănuise pe Cordula! Neprihănita, nobila, tăcuta, micuța Cordula de Prey! Doar Ada îi explicase de două ori, de trei ori, în coduri diferite, că ea *inventase* o colegă tandră și indecentă, într-o perioadă când fusese literalmente *ruptă* de el, și a simulat doar – cu anticipație, ca să spunem așa – existența unei asemenea fete. Un fel de cec în alb pe care-l voia de la el. „Perfect, ți l-am dat”, i-a spus Van, „dar acum e distrus și nu va mai fi reînnoit. Dar de ce ai alergat după umflatul de Percy? Ce era atât de important aici?”

„O, chiar foarte important”, a spus Ada, prinzând un strop de miere de pe buza inferioară, „mama lui era la dorofon, iar el mi-a zis te rog spune-i că sunt în drum spre casă și eu am uitat cu totul de asta și am venit în fuga mare la tine să te sărut!”

„La Riverlane”, a spus Van, „noi numim asta un Adevăr Gogoașă: adevărul și doar adevărul, cu o gaură în adevăr”.

„Te urăsc”, a strigat Ada și a făcut ceea ce ea numea o mutră amenințătoare de broască, fiindcă Bouteillan se ivise-n prag, cu mustața rasă, fără haină, fără cravată, cu bretele purpurii care îi săltau până la piept pantalonii negri, bine umpluți.

El a dispărut, promițând să le aducă urgent cafeaua.

„Dar dă-mi voie să te întreb, iubite Van, dă-mi voie să te întreb ceva. De câte ori a fost necredincios față de mine Van după septembrie 1884?”

„De șase sute treisprezece ori”, a răspuns Van. „Cu cel puțin două sute de târfe, care însă doar m-au mângâiat. Ți-am rămas cu totul credincios ție, fiindcă alea erau doar «obmanipulări» (dezmierdări lipsite de importanță, false, făcute de mâini reci, uitate)”.

Majordomul, acum complet îmbrăcat, a adus cafeaua și pâinea prăjită. Și *Ladore Gazette*. Ziarul conținea o poză a Marinei, pe lângă care se gudura un tânăr actor latino-american.

„Bah!” a exclamat Ada. „Era să uit. Tipul vine astăzi cu un cineast și după-amiaza noastră va fi compromisă. Dar eu mă simt reconfortată și în formă”, a adăugat ea (după a treia ceașcă de cafea). „Acum e șapte fără zece. Ce-ai zice să facem o plimbare plăcută prin parc? Sunt vreo două locuri pe care ai putea să le recunoști”.

„Scumpa mea”, a spus Van, „orhideea mea spectrală, grațioasa mea floare galbenă de salcâm! N-am dormit de două nopți – pe una mi-am petrecut-o imaginându-mi-o pe cealaltă și asta s-a dovedit a fi cu mult peste ce-mi imaginasem. Deocamdată sunt sătul de tine”.

„Nu-i un compliment prea delicat”, a spus Ada și a sunat tare să i se mai aducă pâine prăjită.

„Ți-am făcut opt complimente, așa cum un anumit venețian…”

„Nu mă interesează vulgarii venețieni. Ai devenit atât de grosolan, dragă Van, atât de ordinar…”

„Regret”, a spus el, ridicându-se. „Nu mai știu ce spun. Sunt frânt de oboseală. Ne vedem la prânz”.

„Azi n-o să fie niciun prânz”, a spus Ada. „O să fie o gustare bramburită pe marginea piscinei și băuturi lipicioase toată ziua”.

Van a vrut să o sărute pe capul mătăsos, dar în acel moment a intrat Bouteillan și, în timp ce Ada îl mustra înciudată pentru provizia slabă de pâine prăjită, Van a evadat.

32.

Acum scenariul filmului era pregătit. Marina, în mantie dorică și pălărie de culi, stătea într-un șezlong din curtea interioară și citea. G.A. Vronski, bătrâior, chel, cu o blăniță sură pe pieptul gras, își sorbea votca lui cu apă tonică și, între timp, o alimenta pe Marina cu pagini dactilografiate scoase dintr-o mapă. În partea cealaltă a Marinei stătea pe un covoraș, cu picioarele încrucișate, Pedro (numele de familie necunoscut, numele de scenă uitat), un tânăr actor aproape în pielea goală, respingător de frumos, cu urechi de satir, ochi oblici și nări de linx, pe care Marina îl adusese din Mexic și îl ținea la un hotel din Ladore.

Ada era întinsă pe marginea piscinei și se străduia din răsputeri s-o facă pe sfioasa Dack să stea ridicată și într-o poziție decentă în fața aparatului de fotografiat, în vreme ce Philip Rack, un tânăr muzician insignifiant, dar altminteri destul de plăcut, se chinuia să facă o poză a animalului îndărătnic, preocupat să lingă un cotlet, și a sânilor despărțiți ai fetei, pe care poziția ei pe jumătate culcată pe burtă o ajuta să-i expună prin deschizătura costumului de baie. Pantalonii lui de baie scurți și largi îl făceau să pară mai deprimat și mai stângaci decât costumul de catifea verde pe care îl considera potrivit pentru orele de pian cu Lucette.

Dacă acum s-ar face un travelling la un alt grup, care stătea în picioare câțiva pași mai departe, sub ghirlandele purpurii ale arcadei curții, s-ar putea realiza o fotografie de la distanță medie a soției gravide a tânărului maestru, îmbrăcată într-o rochie cu buline, și a distinsei noastre romanciere, splendidă în volane mov, pălărie mov, pantofi mov. Soția lui Rack umplea din nou pocalele cu migdale sărate, iar romanciera o presa pe Lucette să-și pună o flanelă de corp zebrată. Fetița refuza să o îmbrace, o refuza cu vorbe obraznice, învățate de la o slujnică, dar rostite pe un ton ce ieșea din câmpul auditiv al lui Mademoiselle Larivière, fiindcă guvernanta era cam fudulă de urechi.

Lucette a rămas goală până la brâu. Pielea ei catifelată și netedă avea culoare siropului gros de piersici, fundulețul ei în chiloți verzi ca salcia se rostogolea caraghios, soarele lucea pe părul ei roșcat și scurt și pe torsul dolofan, care prezenta doar o circumlocuție vagă de feminitate, iar Van, într-o dispoziție sumbră, își amintea cu sentimente amestecate cât de dezvoltată – mult mai dezvoltată – fusese sora ei la nici doisprezece ani împliniți.

Își petrecuse cea mai mare parte a zilei dormind buștean în odaia lui și un vis lugubru, dezlânat, lung, repetase într-un fel parodic, dar fără haz, noaptea „casanovică” aprigă și epuizantă petrecută cu Ada, precum și discuția oarecum rău prevestitoare pe care o avusese cu ea dis-de-dimineață. Acum, când scriu, după atâtea goluri și culmi ale timpului, nu mi se pare deloc ușor să delimitez conversația noastră, așa cum a fost ea consemnată, într-o formă inevitabil stilizată, de zumzetul suferințelor produse de trădările mârșave care-l obsedau în coșmarul lui dezolant. Nu cumva acum visa că visase? Scrisese într-adevăr o guvernantă caraghioasă romanul intitulat *Les Enfants Maudits*? Ca să fie filmat de niște paiațe frivole, care discută acum despre adaptarea lui? Ca să-l facă mai banal decât Caietul original de regie

al celor Două săptămâni și decât prezentările-reclamă susurate? O detesta pe Ada așa cum o detestase în visul lui? Da!

Acum, la cincisprezece ani, ea era o frumusețe provocatoare, fără speranță și mai degrabă neîngrijită. Doar în urmă cu douăsprezece ore, în întunecoasa magazie de scule, el îi șoptise la ureche o ghicitoare: ce începe cu un „de” și rimează mai mult sau mai puțin cu o furnică de râu siliziană? Avea îmbrăcăminte și obiceiuri excentrice. Stătea fără nicio grijă la soare, iar pe albul nerușinat al membrelor lungi ale Adei și pe omoplații ei uscățivi nu se vedea nicio urmă din bronzul care o californizase pe Lucette.

Verișoară îndepărtată, care nu mai era sora lui René, nici măcar sora lui vitregă (anatemizată cu atât lirism de Monparnasse), ea a pășit peste el ca peste un buștean și i-a înapoiat Marinei cățelușa descumpănită. Actorul, care foarte probabil avea să intre în pumnii cuiva în scena următoare, a făcut o remarcă spurcată într-o franceză stricată.

„*Du sollst nicht zuhören*”, i-a murmurat Ada nemțoaicei Dack înainte de a o pune la loc în poala Marinei, sub „copiii blestemați”. „*On ne parle pas comme ça devant un chien*”, a adăugat Ada, fără să binevoiască să-l privească pe Pedro, care totuși s-a ridicat, și-a aranjat ca lumea slipul și, printr-un salt *à la* Nurjinski, a ajuns la bazin înaintea ei.

Era ea cu adevărat frumoasă? Era măcar ceea ce se cheamă atrăgătoare? Era exasperare, era supliciu. Prostuța își îndesase părul sub o cască din cauciuc, care dădea gâtului ei o aparență neobișnuită și vag clinică, cu smocurile și șuvițele în răspăr, negre și ciudate, ca și cum ar fi obținut o slujbă de infirmieră și n-avea să mai danseze niciodată. Costumul ei de baie dintr-o singură bucată, gri-albăstrui și decolorat, avea o pată de unsoare, o gaură deasupra unui șold – roasă, am putea crede, de o larvă moartă după grăsime – și părea mult prea scurt pentru a fi comod și sigur.

Ada mirosea a bumbac umed, smocuri axilare și nuferi, ca Ofelia nebună. Probleme minore, care nu l-ar fi deranjat pe Van dacă ea și el ar fi fost împreună, singuri, dar prezența actorului mascul-feroce făcea totul obscen, mohorât și insuportabil. Ne deplasăm înapoi la buza piscinei.

Tânărul nostru era excepțional de *brezgliv* (sensibil, se îngrețoșa ușor) și nu dorea să împartă câțiva metri cubi de Celestino clorizat („îți albăstrește baia") cu alți doi tipi. Categoric, nu era japonez. Își amintea mereu, cutremurându-se de scârbă, de piscina acoperită de la gimnaziu, de nasurile mucoase, de piepturile pline de coșuri, de contactele întâmplătoare cu carnea de mascul respingătoare, de bășica suspectă ce exploda ca o bombiță împuțită și mai ales, mai ales de nemernicul triumfător, viclean, imperturbabil și absolut revoltător care stătea în apa până la umeri și urina pe furiș (și, mamă Doamne, cum l-a mai snopit în bătaie, deși acel Vere de Vere era cu trei ani mai mare decât el).

Acum se ținea cu grijă departe de orice posibilă împroșcătură, în timp ce Pedro și Phil fornăiau și se zbenguiau în baia lor infectă, dezgustătoare. Curând după aceea, pianistul a ieșit la suprafață și, dezvelindu-și gingiile într-un rânjet slugarnic, a încercat să o tragă pe Ada în bazin de pe marginea acoperită cu plăci de ceramică unde stătea ea întinsă, dar tânăra a scăpat de înșfăcarea disperării lui prinzând în brațe mingea portocalie și mare pe care tocmai o pescuise din apă și împingându-l cu scutul ăsta, apoi i-a aruncat mingea lui Van, iar el a dat-o la o parte, lovind-o cu palma, și a refuzat gambitul, n-a luat în seamă gambada și a disprețuit-o pe jucătoare.

Iar acum părosul Pedro s-a săltat pe margine și a început să flirteze cu fata mizerabilă (atențiile lui banale erau, într-adevăr, necazul cel mai puțin important).

„Micul orificiu trebuie umplut", a spus el.

„*Que voulez-vous dire*, pentru numele lui Dumnezeu?” a întrebat ea, în loc să-l pocnească zdravăn cu dosul palmei.

„Permite contactez penetrația ta fermecătoare”, a insistat idiotul și a pus un deget ud pe gaura din costumul ei de baie.

„Oh, *asta*!” (a ridicat ea din umeri și și-a aranjat breteaua deplasată de gest). „Fă-te că nu o vezi. Data viitoare, poate, o să-mi pun formidabilii mei bikini noi”.

„Data viitoare poate nu va fi Pedro”.

„Mare păcat”, a spus Ada. „Acu’ du-te și adu-mi o Coca-Cola, ca un câine credincios”.

„*E tu*?” a întrebat-o Pedro pe Marina când trecea pe lângă scaunul ei. „Tot votcă și suc de portocale?”

„Da, scumpule, dar nu portocale, ci grepfrut și puțin *zucchero*. Nu pot înțelege” (s-a întors ea spre Vronski) „de ce sunt ca de o sută de ani pe pagina asta și de cincisprezece ani pe pagina următoare. Fiindcă dacă e un *flashback* – și e un *flashback*, presupun eu – „(ea îl pronunța *fleșbec*), „Renny sau cum s-o numi el, René, nu trebuie să știe ceea ce pare să știe”.

„Da’ nu știe!” a strigat G.A. „E doar un *flashback* palid. Oricum, acest Renny, acest iubit numărul unu, nu știe, bineînțeles, că ea încearcă să se descotorosească de iubitul numărul doi, în vreme ce ea se întreabă dacă poate îndrăzni să continue să se întâlnească și cu numărul trei, fermierul gentleman, pricepi?”

„*Nu*, *eto što-to slojnovato* (e oarecum complicat), Grigorii Akimovici”, a spus Marina, scărpinându-se pe obraz, fiindcă ea avea întotdeauna tendința să ignore, din pură autoconservare, mostrele considerabil mai *slojnîe* ale propriului ei trecut.

„Citește mai departe, citește, totul se limpezește”, a spus G.A., răsfoind repede exemplarul propriu.

„Apropo”, a observat Marina, „sper că scumpa de Ida nu va obiecta că l-am făcut nu doar poet, ci și balerin. Pedro poate face asta admirabil, dar nu va reuși să recite poezie franceză”.

„Dacă protestează”, a spus Vronski, „n-are decât să se ducă să-și înfigă un stâlp de telegraf… acolo unde îi e locul”.

„Telegraful” indecent a făcut-o pe Marina, care avea o predilecție secretă pentru glume deocheate, să se prăbușească în hohote de râs vălurite, ca ale Adei (*pokativșis se smehu vrode Adî*). „Da’ hai să fim serioși, eu tot nu văd cum și de ce soția lui – vreau să spun a doua soție a individului – acceptă situația (*polojenie*)”.

Vronski și-a răsfirat degetele de la mâini și de la picioare.

„*Priciom tut polojenie* (situație-pișituație)? Din fericire, ea nu are habar de aventura lui amoroasă și, în plus, știe că e durdulie și demodată și pur și simplu nu poate să o concureze pe chipeșa Hélène”.

„Eu înțeleg, dar unii n-or să înțeleagă”, a spus Marina.

Între timp, Herr Rack a venit din nou înot, a venit lângă Ada, pe marginea piscinei, dar era să-și piardă pantalonii scurți și largi în procesul urcării amfibii.

„Permite, Ivan, să-ți dau un *kok* rusesc rece și bun?” a spus Pedro – un tânăr cu adevărat sufletist și foarte prietenos. „Ia-ți tu o nucă de cocos”, a replicat urâciosul Van, punându-l la încercare pe sărmanul faun, care s-a făcut că nu înțelege și, chicotind afabil, s-a înapoiat pe salteaua lui. Claudius, cel puțin, nu i-a făcut curte Ofeliei.

Tânărul neamț melancolic era într-o stare de spirit meditativă care-și schimba nuanța în dispoziție sinucigașă. El trebuia să se întoarcă la Kalugano cu Elsie a lui, despre care Doc Ecksreher credea „că o să-i dăruiască dripleți în drai săptămâni”. Nu-i plăcea Kalugano, orașul de

baștină al lui și al ei, unde, într-un moment comun de „rătăcire a minții”, proasta de Elsie i se dăruise cu totul pe o bancă din parc, după o minunată petrecere de la serviciu, la Muzakovski’s Organs, unde neghiobul mizerabil și obsedat sexual avea o slujbă bună.

„Când pleci?” a întrebat Ada.

„Jăloi – după mâine”.

„Bine. E bine. Adio, domnule Rack”.

Bietul Philip s-a aplecat, pictând cu degetele nimicuri triste pe piatra udă, clătinându-și capul greu și înghițindu-și lacrimile.

„Simți… simți”, a spus el, „că joci pur și simplu un rol și ai uitat replica următoare”.

„Mi se spune că mulți simt asta”, a răspuns Ada. „E probabil un sentiment *furchtbar*”.

„Nu mai e nimic de făcut? Nicio speranță? Eu trag să mor, da?”

„Tu ești mort, domnule Rack”, a spus Ada.

În cursul acestei discuții înfiorătoare, ea aruncase priviri piezișe și acum l-a văzut pe purul, pătimașul Van sub un tulipier, destul de departe, cu o mână-n șold și capul dat pe spate, bând bere dintr-o sticlă. Ada a părăsit marginea piscinei împreună cu cadavrul lui Rack și s-a dus spre tulipier, descriind un ocol strategic între autoarea care nu avea habar că îi masacrau romanul – picotea într-un șezlong (dintre brațele de lemn ale acestuia, degetele ei plinuțe creșteau ca niște ciuperci roz) – și interpreta principală, care acum își storcea creierii să înțeleagă o scenă de dragoste unde se vorbea de „frumusețea radiantă” a castelanei.

„Dar”, a spus Marina, „cum se poate interpreta, cum se poate juca «radiant»? Ce-i aia frumusețe radiantă?”

„Frumusețea palidă”, a spus Pedro îndatoritor, ridicându-și privirile spre Ada în timp ce fata trecea pe lângă ei, „frumusețea pentru care mulți bărbați și-ar tăia membrele”.

„Okay”, a spus Vronski. „Să mergem mai departe cu scenariul ăsta afurisit! El pleacă din partea dinspre piscină a curții interioare și, întrucât noi ne gândim să facem asta în culori…”

Van a părăsit partea dinspre piscină a curții și s-a îndepărtat cu pași mari. A pătruns într-o galerie laterală, care ducea într-o parte a grădinii de unde începea o pădurice ce se transforma pe nesimțite în parcul propriu-zis. A observat imediat că Ada se grăbise să-l urmeze. Ea își înălțase un cot, dezvăluindu-și steaua neagră a subsuorii, își smulsese casca de baie și, cu o scuturare a capului, a eliberat un torent de păr. Lucette, îmbujorată, tropăia în spatele ei. Lui Van i s-a făcut milă de picioarele goale ale surorilor și a schimbat traseul de pe pietriș pe pajiștea catifelată (inversând acțiunea lui dr. Ero, urmărit de Albinosul Invizibil într-unul dintre cele mai mari romane ale literaturii engleze). Fetele l-au ajuns în a doua dumbravă. În trecere, Lucette s-a oprit să culeagă de pe jos casca și ochelarii de soare ai surorii ei – ochelarii de soare ai fetelor iubitoare mult cântate, păcat să-i arunci! Lucetta mea ordonată (n-am să te uit niciodată…) a așezat ambele obiecte pe un butuc, lângă o sticlă de bere goală, a țopăit mai departe, apoi s-a întors să cerceteze un mănunchi de ciuperci roz, care erau prinse de butuc și sforăiau. Reacție cu întârziere, dublă expunere.

„Ești furios fiindcă…” a început Ada când l-a ajuns din urmă. (Ea își pregătise o frază despre cum a trebuit ea să fie politicoasă cu un acordor de piane – la drept vorbind, un servitor – cu o vagă boală de inimă și o nevastă vulgară și patetică… dar Van a întrerupt-o.)

„Obiectez”, a spus el, expulzând cuvântul ca pe o rachetă, „împotriva a două lucruri. O brunetă, chiar o brunetă șleampătă, trebuie să-și radă zona inghinală înainte de a o expune, iar o fată bine crescută nu-i poate permite unui destrăbălat dezgustător să o împungă în coaste, chiar dacă ea

ar purta o zdreanță rău mirositoare, mâncată de molii, mult prea scurtă pentru nurii ei”. „Ah!” a adăugat el, „de ce naiba m-am întors la Ardis?”

„Promit, promit să fiu mai atentă de-acum înainte și să nu-l las pe împuțitul de Pedro să se apropie de mine”, a spus ea, însoțindu-și cuvintele cu convingătoare și precise înclinări ale capului și cu o izbucnire de ușurare superbă, a cărei cauză avea să-l chinuie pe Van mai târziu.

„Ei, stați să vin și eu!” a țipat Lucette.

(Chin, bietul meu iubit! Chin! Da! Dar totu-i stins și mort. Însemnare de dată recentă a Adei.)

Cei trei alcătuiau o combinație pastorală încântătoare când s-au așezat pe iarba de sub imensul cedru plângător, ale cărui crengi aberante întindeau un baldachin oriental (susținut ici și colo de furci confecționate din propria lui carne, ca și cartea asta) deasupra a doua capete negre și a unuia roș-auriu, așa cum se întinseseră ele deasupra voastră și a mea în bezna nopților calde, când eram copii nesăbuiți, cutezători și fericiți.

Van s-a întins pe spate, obsedat de amintiri, și-a pus mâinile sub ceafă și a privit cu ochii mijiți spre albastrul libanez al cerului dintre mănunchiurile de frunze. Lucette îi admira tandră genele lungi și-i era milă de pielea lui delicată, afectată de bube și bubulițe inflamate între gât și falcă, unde bărbieritul îi producea cele mai mari necazuri. Ada, cu profilul ei înclinat și memorabil, cu părul de pocăită îndurerată (în consonanță cu umbrele plângătoare), căzându-i de-a lungul brațului pal, stătea și examina distrasă gâtul galben al unui spânz cerat cules de ea. Ea îl ura și îl adora. El era brutal, ea – fără apărare.

Lucette, care juca întotdeauna rolul de fetiță-crampon, sâcâitoare din dragoste, și-a pus ambele palme pe pieptul păros al lui Van și a vrut să știe de ce e supărat.

„Nu-s supărat pe *tine*”, a răspuns în cele din urmă Van.

Lucette i-a sărutat mâna, apoi l-a atacat.

„Astâmpără-te!” a spus el, în vreme ce ea se agita pe toracele lui gol. „Ești neplăcut de rece, copilă!”

„Ba nu-i adevărat, sunt fierbinte”, a replicat ea.

„Rece ca două jumătăți de piersică scoase din conservă. Acum fă bine de te rostogolește și dă-te jos, te rog”.

„De ce două? De ce?”

„Da, de ce?” a mormăit Ada, înfiorându-se de plăcere, și, aplecându-se peste el, l-a sărutat pe gură. El s-a căznit să se ridice. Cele două fete îl sărutau acum alternativ, apoi se sărutau între ele, apoi îl luau din nou în primire – Ada într-o tăcere periculoasă, Lucette cu scheunături gingașe de încântare. Nu-mi amintesc ce făceau sau ce ziceau *Les Enfants Maudits* în scurtul roman al lui Monparnasse – cred că locuiau în Castelul lui Bryant și narațiunea începea cu niște lilieci care zburau unul după altul, ieșind din *œil-de-bœuf* al turnului în amurg dar copiii *ăștia* (pe care romanciera de fapt nu-i cunoștea – o idee delicioasă) ar fi putut să fie și ei filmați cu destul succes dacă iscoditorul Kim, fotograful maniac de la bucătărie, ar fi avut aparatura necesară. Nu-i plăcut să scrii despre asemenea probleme: totul iese atât de indecent – esteticește vorbind – în descrierea scrisă, dar n-ai cum să nu îți reamintești, în acest ultim amurg (unde gafele artistice minore sunt mai neînsemnate decât liliecii ocazionali într-un văzduh portocaliu, sălbatic și sărac în insecte), de micile contribuții răcoroase ale Lucettei, care nu stingeau, ci mai degrabă amplificau reacția invariabilă a lui Van la cea mai ușoară atingere reală sau imaginară a singurei fete importante. Ada, care-și trecea ușor coama mătăsoasă peste sfârcurile și buricul lui, părea să delecteze și să zdruncine creionul meu actual și să o facă, în acel trecut ridicol de îndepărtat, pe surioara ei inocentă să observe și să înregistreze ceea ce Van nu putea

controla. Floarea lui strivită era acum îndesată într-o veselie sub cordonul de cauciuc al slipului de douăzeci de degete gâdilicioase. Ca ornament, nu avea mare valoare; ca joc, era prostesc și periculos. Le-a scuturat de pe el pe drăgălașele torționare și s-a îndepărtat stând în mâini, cu o mască neagră peste nasul lui de carnaval. Tocmai atunci guvernanta, gâfâind și strigând, a ajuns la locul acțiunii. „*Mais qu'est-ce qu'il t'a fait*, *ton cousin*?" întreba ea întruna, îngrijorată, în timp ce Lucette, vărsând aceleași lacrimi complet nemotivate pe care le vărsase odinioară și Ada, s-a aruncat în brațele cu aripi mov.

33.

Ziua următoare a început cu o burniță, dar după-masă s-a înseninat. Lucette avea ultima lecție de pian cu mohorâtul Herr Rack. Monotonul pam-pa-pa-pam a ajuns la Van și la Ada în timp ce dădeau o raită prin coridorul de la primul etaj. Mademoiselle Larivière se afla în grădină, Marina se repezise până-n Ladore, iar Van a propus să profite de faptul că Lucette era „audibil absentă" și să se refugieze într-o cameră de zi de la etaj.

Acolo, într-un colț, se afla prima tricicletă a Lucettei, iar deasupra unui divan acoperit cu o husă din creton se-nghesuiau pe o poliță câteva dintre vechile tezaure „intangibile" ale copilei, printre care și antologia hărtănită primită de la el cu patru ani în urmă. Ușa nu putea fi încuiată, dar Van nu mai avea răbdare și muzica avea să dureze cu siguranță, solidă ca un zid, cel puțin douăzeci de minute. Își îngropase gura în ceafa Adei, când ea s-a crispat și a ridicat un deget de avertizare. Pași lenți și grei urcau scara principală. „Dă-i papucii", a mârâit ea. „*Ciort* (la dracu')!" a înjurat Van, aranjându-și hainele, și a ieșit pe palier. Philip

Rack urca, abia trăgându-și picioarele. Mărul lui Adam i se zbătea, era prost bărbierit, livid, cu gingiile dezgolite, își dusese o mână la piept, iar cealaltă strângea un sul de hârtie roz, în vreme ce muzica tot continua să răsune, ca și cum era produsă de vreun mecanism.

„E una jos în hol”, a spus Van, presupunând sau prefăcându-se că presupune că nefericitul are crampe la stomac sau grețuri. Însă Herr Rack voia doar „să-și ia rămas-bun” – de la Ivan Demonovici (accentuat lamentabil pe al doilea „o”), de la Fräulein Ada, de la Mademoiselle Ida și, firește, de la Madame. Vai, verișoara și mătușa lui Van plecaseră la oraș, dar Phil o putea găsi fără doar și poate pe prietena sa, Ida, în grădina de trandafiri unde scria. Era Van sigur? Van era al dracului de sigur. Herr Rack i-a strâns mâna lui Van, oftând din rărunchi, s-a uitat în sus, s-a uitat în jos, a bătut ușor în balustradă cu misteriosul lui tub din hârtie roz și s-a întors în salonul de muzică, unde Mozart începuse să se poticnească. Van a așteptat câteva clipe, ascultând și strâmbându-se fără să vrea, și s-a dus imediat la Ada. Fata ținea o carte în poală.

„Trebuie să-mi spăl mâna dreaptă înainte de a te atinge”, a spus el.

De fapt, ea nu citea de-adevăratelea, ci întorcea nervoasă, supărată, absentă, paginile a ceea ce era, întâmplător, acea antologie veche – *ea*, care oricând îi cădea o carte în mână, se cufunda de îndată în oricare text în care se-ntâmpla să se strecoare „de pe marginea cărții”, cu mișcarea firească a unei creaturi acvatice puse din nou în pârâul ei.

„N-am strâns în viața mea un membru anterior mai scârbos, mai lipsit de vlagă, mai umed”, a spus Van și, înjurând (muzica de la parter se oprise), s-a dus în closetul camerei copiilor, unde se găsea un robinet. De la fereastră încăperii, a văzut cum Rack își așază geanta neagră burdușită în coșul din față al bicicletei, se îndepărtează clătinându-se și-

și scoate pălăria când trece pe lângă un grădinar, care nu se sinchisește să-i răspundă la salut. Echilibrul biciclistului neîndemânatic n-a supraviețuit gestului inutil: s-a frecat tare de gardul viu de pe partea cealaltă a cărării și a căzut. Rack a rămas câteva secunde într-o relație încâlcită cu lemnul-câinesc și Van s-a întrebat dacă n-ar fi nevoie să coboare și să-l ajute. Grădinarul îi întorsese spatele muzicantului bolnav sau beat, care, slavă Domnului, se extrăgea acum din tufișuri și își punea din nou geanta în coșul bicicletei. S-a îndepărtat pedalând încet și o undă de dezgust difuz l-a făcut pe Van să scuipe în bazinul toaletei.

Când s-a întors, Ada plecase din cameră. A descoperit-o pe un balcon, unde curăța de coajă un măr pentru Lucette. Amabilul pianist îi aducea întotdeauna un măr sau, uneori, o pară necomestibilă ori două prune mici. Oricum, ăsta era ultimul lui dar.

„Te strigă Mademoiselle”, i-a spus Van Lucettei.

„Perfect, n-are decât să aștepte”, a spus Ada, continuându-și în tihnă „curățatul ideal” – o spirală roș-galbenă –, pe care Lucette îl urmărea fascinată, ca pe un ritual. „Am ceva de lucru”, i-a scăpat din gură lui Van. „Îs plictisit de n-am cuvinte. Mă găsești în bibliotecă”.

„Okay”, i-a răspuns Lucette, clar și fără să se întoarcă, și a țipat de plăcere când a înhățat festonul terminat.

Van a pierdut o jumătate de oră căutând o carte pe care nu o pusese la locul ei. În cele din urmă a găsit-o și a văzut că o adnotase în întregime, așa că nu mai avea nevoie de ea. O vreme a rămas întins pe divanul negru, dar asta parcă a accentuat presiunea obsesiei pătimașe. S-a hotărât să se întoarcă la etajul superior, urcând pe o scară spiralată. Acolo și-a amintit cu durere, ca de ceva fantastic de fermecător și iremediabil pierdut, cum Ada urca grăbită cu sfeșnicul ei în noaptea

Fânarului în Flăcări, scris pe vecie cu majuscule în memoria lui – el cu lumina lui, care dansa în spatele feselor și pulpelor și a umerilor mobili și a părului ei revărsat pe spate, și umbrele în valuri uriașe de geometrie neagră, care îi depășeau în ascensiunea lor sinuoasă și grăbită de-a lungul zidului galben. Acum a găsit ușa de la etajul al doilea închisă pe partea cealaltă și a trebuit să coboare din nou în bibliotecă (cu amintirile deja eclipsate de exasperarea ordinară) și să o ia pe scara principală.

În timp ce înainta spre soarele strălucitor al ușii balconului, a auzit-o pe Ada, care-i explica ceva Lucettei. Era ceva nostim, avea legătură cu… nu, nu-mi aduc aminte și nu pot să inventez. Ada avea un fel aparte de a se zori să termine o propoziție înainte să o apuce veselia, dar uneori, așa cum sentâmpla acum, un acces de voioșie făcea ca vorbele să-i explodeze și atunci ea încerca să prindă din urmă cuvintele și să încheie fraza cu o grabă și mai mare, ținându-și în frâu voioșia, iar ultimul cuvânt era urmat de un triplu ropot de râs sonor, gutural, erotic și foarte plăcut.

„Și acum, scumpa mea”, a adăugat ea, sărutând-o pe Lucette pe obrazul cu gropiță, „fă-mi o favoare: coboară și spune-i relei Belle că s-a făcut de mult timpul pentru laptele tău cu *petit-beurre*. *Jivo* (repede)! Între timp, Van și cu mine ne vom retrage în camera de baie sau undeva unde e o oglindă bună și am să-l tund. Are mare nevoie de o tunsoare. Ce zici, Van? Oh, știu unde ne vom duce… Lucette, hai, șterge-o, șterge-o!”

34.

Zbenguiala sub cedrul plângător s-a dovedit a fi o greșeală. Când nu era supravegheată de guvernanta schizofrenică, când nu i se citea ceva sau când nu

era scoasă la plimbare ori băgată în pat, Lucette devenea o pacoste. La căderea nopții – dacă Marina nu era pe-aproape, bând, să spunem, cu musafirii ei sub globurile aurii ale noilor lămpi de grădină, care străluceau din loc în loc în vegetația abundentă și își amestecau mirosul de petrol cu respirația heliotropului și a iasomiei –, îndrăgostiții puteau să se furișeze în bezna mai adâncă și să rămână acolo până ce *nocturna* – o adiere de miez de noapte – venea zbârlind frunzișul, „*troussant la raimée*”, așa cum se exprima Sore, nerușinatul paznic de noapte. O dată el dăduse întâmplător peste ei cu lămpașul lui smărăldiu și de câteva ori fantoma Blanche se strecurase pe lângă ei, râzând încetișor, ducându-se să se împerecheze în vreun colțișor mai modest cu bătrânul licurici robust și mituit cum se cuvine. Dar să aștepți toată ziua venirea unei nopți prielnice era prea mult pentru îndrăgostiții noștri nerăbdători. Cel mai adesea ei se epuizau cu mult înainte de ora prânzului, așa cum făcuseră și în trecut. Totuși, Lucette părea să pândească din spatele fiecărui paravan, să iscodească din fiecare oglindă.

Au încercat în atic, dar au observat la timp o crăpătură în podea, prin care se zărea un colț al camerei unde se călcau rufele și unde French, a doua slujnică, putea fi văzută fâțâindu-se încolo și-ncoace în corset și combinezon. S-au uitat împrejur și n-au putut înțelege cum de fuseseră-n stare să facă dragoste delicată printre cutii sparte și cuie ieșite-n afară sau să se strecoare prin lucarnă pe acoperișul pe care orice spiriduș verde cu membre arămii putea să-l supravegheze foarte lesne de pe o crăcană a ulmului gigantic.

Mai era și poligonul de tir, cu firida de sub acoperișul povârnit, drapată în stil oriental. Dar acum acolo mișunau ploșnițe, puțea a bere stătută și era atâta murdărie și mizerie, încât nici în vis nu-ți trecea prin gând să te dezbraci sau să folosești divanul acela mic. Van a văzut din noua

sa Ada doar șoldurile și coapsele ivorii și, chiar în clipa când le-a cuprins cu brațele pentru prima oară, în mijlocul bucuriei lui viguroase, ea l-a rugat să privească peste umărul ei și peste marginea ferestrei, pe care mâinile ei o strângeau în zvâcnirile tot mai blânde ale răspunsului ei trupesc, și să observe că Lucette, care sărea coarda pe poteca din tufăriș, se apropia de zonă.

Acele apariții nedorite s-au repetat și în următoarele două sau trei ocazii. Lucette venea din ce în ce mai aproape – acum culegea o ciupercă galbenă și se prefăcea că o mănâncă crudă, pe urmă se lăsa pe vine să prindă un cosaș sau cel puțin făcea mișcările firești ale jocului de dragul jocului și ale urmăririi voioase. Ea înainta până-n centrul terenului de joacă năpădit de buruieni din fața pavilionului interzis și acolo, cu un aer de inocență visătoare, începea să zgâlțâie scândura unui leagăn vechi, atârnat de craca lungă și foarte înaltă a lui Baldy, un stejar bătrân și parțial lipsit de frunze, dar încă sănătos (care a apărut – ah, da, țin minte, Van! – într-o litografie a Ardisului veche de o sută de ani, făcută de Peter de Rast, unde apărea ca un tânăr colos, sub care se adăposteau patru vaci și un flăcău zdrențăros, cu un umăr gol). Când iubiții noștri (îți place posesivul auctorial, așa-i, Van?) se uitau întâmplător afară, Lucette dădea-n leagăn teckelul necăjit, privea în sus după o ciocănitoare imaginară sau, cu diferite răsuciri drăgălașe, urca fără să se grăbească pe scândura cenușie, prinsă-n țâțâni, și se legăna încetișor și cu băgare de seamă, ca și cum nu s-ar mai fi hâțânat niciodată, în timp ce Dack, idioata, lătra la ușa încuiată a pavilionului. Lucette își sporea avântul cu atâta abilitate, încât Ada și cavalerul ei, în orbirea scuzabilă a beatitudinii ce se intensifica, n-au surprins nici măcar o dată momentul când fața aceea îmbujorată, cu toți pistruii strălucind, se năpustea în sus și doi ochi verzi se ațintea asupra mirabilului tandem.

Lucette, umbra, îi urma de la pajiște la pod, de la ghereta portarului la grajd, de la cabina modernă pentru duș, de lângă piscină, la vechea cameră de baie de la etaj. Lucette ieșea ca pe arcuri dintr-un cufăr. Lucette dorea ca ei să o ia la plimbare, Lucette stăruia ca ei să joace „capra” cu ea, iar Ada și Van schimbau priviri întunecate.

Ada a conceput un plan care nu era simplu, nu era inteligent și, de altminteri, a funcționat complet de-a-ndoaselea. Poate a făcut-o intenționat. (Lovește, lovește, *rogu-te*, Van.) Ideea era ca Van s-o păcălească pe Lucette giugiulind-o în prezența Adei și, în același timp, să o sărute pe Ada și să o mângâie și să o sărute pe Lucette când Ada era departe, în pădure („în pădure”, „botanizând”). Asta, afirma Ada, va însemna atingerea a două scopuri – va potoli gelozia copilei pubere și va acționa ca alibi în cazul în care ea îi prindea în mijlocul unei hârjoneli mai deocheate.

Toți trei se-mbrățișau și se mângâiau atât de des și de temeinic, încât, în cele din urmă, într-o după-masă, pe divanul negru, tăcut și răbdător, el și cu Ada nu și-au mai putut stăpâni excitația amoroasă și, sub pretextul absurd că se joacă de-a v-ați ascunselea, au încuiat-o pe Lucette într-o debara folosită pentru depozitarea volumelor legate din *The Kaluga Waters* și *The Lugano Sun* și s-au iubit cu frenezie, în timp ce copila striga și bătea și izbea cu picioarele în ușă, până ce cheia a căzut din broască și gaura cheii a devenit verde, un verde furios.

Și mai supărătoare decât acele accese de temperament abject era, în mintea Adei, expresia de extaz nenorocit ce se citea pe fața Lucettei ori de câte ori se apuca strâns de Van, cu brațele și genunchii și coada ei agățătoare, ca și cum el ar fi fost un trunchi de copac, ba chiar un trunchi ambulant, și nu putea fi desprinsă de pe tânăr decât dacă sora ei o plesnea prompt.

„Trebuie să recunosc”, i-a spus Ada lui Van în timp ce pluteau la vale într-o barcă roșie, îndreptându-se spre o perdea de sălcii de pe o insuliță a râului Ladore, „trebuie să recunosc rușinată și cu regret, Van, că planul meu minunat e o tâmpenie. Cred că puștoaica are o minte murdară. Cred că e îndrăgostită de tine în mod criminal. Cred că am să-i spun că ești fratele ei după mamă și că e ilegal și cu totul dezgustător să flirtezi cu frații după mamă. Cuvintele sumbre și urâte o sperie, știu bine. Mă speriau și pe mine când aveam patru ani, dar ea e, în fond, o copilă idioată și trebuie apărată de coșmaruri și de armăsari. Și dacă totuși nu se potolește, pot oricând să mă plâng la Marina, spunându-i că ne deranjează în meditațiile și studiile noastre. Poate ție nu-ți pasă? Poate te excită? Da? Te excită, hai, recunoaște?!”

„Vara asta e mult mai tristă decât cealaltă”, a spus Van cu blândețe.

35.

Ne aflăm acum pe o insuliță cu sălcii din mijlocul celui mai liniștit braț al albastrului Ladore, pe o parte cu pământuri ude și pe cealaltă cu o priveliște a Castelului lui Bryant, îndepărtat și negru în mod romantic pe dealul său acoperit de stejari. În acea singurătate ovală, el a supus-o pe noua sa Ada la un studiu comparativ. Comparațiile erau ușor de făcut, întrucât copila pe care o cunoscuse în cele mai mici detalii cu patru ani în urmă rămânea în mintea lui pe același fundal de un albastru curgător intens luminată.

Suprafața frunții fetei părea să se fi micșorat, fiindcă fata se înălțase, dar și fiindcă își pieptăna părul altfel, cu un zuluf spectaculos în față. Albul ei, curățat acum de toate cusururile, căpătase o

nuanță mată deosebită și era traversat de discrete cute, ca și cum sărmana Ada s-ar fi încruntat prea mult în toți acei ani.

Sprâncenele îi rămăseseră regești, splendide și stufoase ca întotdeauna.

Ochii. Ochii își păstraseră cutele palpebrale voluptuoase; genele – aparența incrustațiilor cu pulbere de jais; irisul în relief – poziția lui hindu-hipnotică; pleoapele – neputința de a rămâne active și larg deschise în timpul îmbrățișărilor, oricât de scurte. Dar expresia acelor ochi – când ea mânca un măr sau examina un lucru găsit sau pur și simplu asculta un animal sau o persoană – se schimbase, ca și cum acolo se acumulaseră straturi de reticență și tristețe, voalând pe jumătate pupila, în vreme ce globii ochilor lucioși se mișcau în orbitele lor alungite și frumoase cu o mișcare mai agitată decât odinioară: Mademoiselle Hypnokush, „ai cărei ochi nu se opresc niciodată asupra ta și totuși te sfredelesc”.

Conturul irlandez al nasului lui Van se îngroșase. La ea rămăsese neschimbat, însă osul nasului era categoric mai îndrăzneț, vârful părea să se ridice mai insolent și noua Ada avea un șănțuleț vertical pe care el nu-și amintea să-l fi văzut la fetișcana de doisprezece ani.

În lumina puternică, între nas și gură putea fi văzută acum o părere de pufuleț de mătase negricioasă (înrudită cu acela de pe antebrațe), dar care, spunea ea, era sortit să dispară la prima ședință cosmetică din trimestrul de toamnă. O umbră de ruj de buze îi dădea acum gurii un aer de îmbufnare rigidă care, prin contrast, sporea șocul frumuseții ei când, veselă sau lacomă, își dezgolea strălucirea umedă a dinților mari și comorile roșii ale limbii și ale cerului gurii.

Gâtul ei fusese și rămăsese desfătarea cea mai delicată și mai înduioșătoare, mai ales când Ada își lăsa părul să se reverse liber și pielea ei caldă, albă, adorabilă, se străvedea în despărțiturile

întâmplătoare ale șuvițelor negre și lucioase. Coșurile și înțepăturile de țânțar încetaseră să o mai supere, dar Van a descoperit urma palidă a unei tăieturi de vreo trei centimetri care se întindea paralel cu vertebrele, puțin deasupra taliei, și era urmarea unei zgârieturi adânci, provocată anul trecut, în august, de un ac de pălărie ciudat – sau mai degrabă de o rămurică țepoasă din fânul îmbietor.

(Ești nemilos, Van.)

Pe acea insuliță tainică (interzisă cuplurilor de duminică – era proprietatea Veenilor și o tăbliță de avertizare făcea cunoscut faptul că „persoanele care încalcă proprietatea riscă să fie împușcate de sportivii din Palatul Ardis”, conform formulării lui Dan) vegetația consta din trei sălcii plângătoare, o lizieră de anini negri, multe ierburi, papură, obligeană și câteva orhidee cu buze purpurii răsfrânte, deasupra cărora Ada cânta încetinel, așa cum făcea deasupra cățelușilor și a pisicuțelor.

Van și-a continuat cercetarea la adăpostul acestor sălcii nevrotice.

Umerii ei erau insuportabil de grațioși: cu asemenea umeri, nu-i voi permite niciodată soției mele să poarte rochii fără bretele, dar cum ar putea ea să fie soția mea? Renny îi spune lui Nell în versiunea engleză a povestirii destul de comice a lui Monparnasse: „Umbra dezonorantă a legăturii noastre amoroase nefirești ne va urmări în adâncurile cele mai joase ale Infernului pe care Tatăl nostru carele este-n ceruri ni-l arată cu degetul Lui sublim”. Din rațiuni destul de ciudate, cele mai rele traduceri nu sunt din chineză, ci din franceza simplă și clară.

Sfârcurile sânilor, acum obraznice și roșii, erau înconjurate de perișori negri, fini, care vor dispărea curând, fiind, spunea ea, *unschicklich*. De unde o fi pescuit, se-ntreba el, cuvântul ăsta hidos? Sânii ei erau drăgălași, pali și bogați, dar – cumva

– el ar fi preferat micile umflături gingașe ale fetei de mai înainte, cu mugurii ei mați, fără formă.

Van recunoștea triunghiul frumos, caracteristic, familiar, al abdomenului tânăr și plat, „reflexul” lui minunat, exprimarea sinceră și energică a mușchilor oblici și „zâmbetul” buricului ei – ca să fac un împrumut din vocabularul artei dansatorilor din buric.

Într-o zi el a luat trusa lui de bărbierit și a ajutat-o să scape de toate cele trei petice de păr de pe corp.

„Acum sunt Scheher”, a spus el, „iar tu ești Ada lui și ăsta-i covorul tău verde de rugăciune”.

Vizitele lor pe insuliță au rămas gravate în amintirea acelei veri cu împletiri care nu mai puteau fi descâlcite. Se vedeau cum stăteau acolo, îmbrățișați, înveșmântați doar în umbre de frunziș mobile, și urmăreau barca cu vâsle și încrustația mobilă de unde reflectate, care-i duce departe, iar ei fac semne, își flutură, își agită batistele și misterul secvențelor amestecate e sporit de alte lucruri, ca, de pildă, întoarcerea lentă a bărcii spre ei în vreme ce încă se îndepărta, vâslele frânte de refracție și petele de soare încrețindu-se în celălalt sens, asemenea efectului stroboscopic al spițelor ce se învârtesc în sens invers în vreme ce procesiunea trece prin fața noastră. Timpul îi înșela, îi făcea să pună o întrebare amintită, îl determina pe celălalt să dea un răspuns uitat și o dată, într-un mic desiș de anini negri, dublat în negru de torentul albastru, ei au găsit o jartieră care era cu siguranță a ei, Ada nu putea să nege acest lucru, dar Van era absolut sigur că ea n-o purtase pe insulița vrăjită în excursiile ei de vară fără ciorapi lungi.

Picioarele ei frumoase, puternice, se făcuseră, poate, mai lungi, dar își păstrau încă paloarea și suplețea elegantă din anii de nimfetă. Putea încă să-și sugă degetul mare de la picior. Căputa piciorului drept și dosul mâinii ei stângi purtau

același semn din naștere, mic, destul de discret, dar nepieritor și sacru, cu care natura însemnase mâna lui dreaptă și piciorul stâng. Ea a încercat să-și acopere unghiile cu lac Șeherezada (o modă grotescă a deceniului al nouălea), dar era neglijentă și uitucă în ce privește ferchezuiala. Lustrul se decojea, lăsând pete indecente, iar el i-a cerut să revină la starea ei de „fără luciu". În compensație, i-a cumpărat din orașul Ladore (stațiune mică și destul de cochetă) un lanț de aur pentru gleznă, dar ea l-a pierdut în cursul întâlnirilor lor pline de ardoare și a izbucnit pe neașteptate în lacrimi când el i-a spus că nu contează, o să i-l găsească un alt amant.

Strălucirea ei, geniul ei. Firește, în patru ani ea se schimbase, dar se schimbase și el, în etape paralele, astfel încât creierele și simțurile lor au continuat să fie în armonie și aveau să rămână astfel mereu, pe parcursul tuturor despărțirilor lor. Niciunul dintre ei nu rămăsese acel *Wunderkind* impertinent din 1884, dar în cunoaștere cărturărească îi depășeau amândoi pe cei de vârstă lor într-o măsură și mai absurdă decât în copilărie, iar în termeni oficiali, Ada (născută pe 21 iulie 1872) terminase școala particulară, în timp ce Van, mai mare cu doi ani și jumătate decât ea, spera să-și susțină masteratul la sfârșitul lui 1889. Conversația ei pierduse, poate, ceva din sclipirea sportivă și apăruseră și primele umbre a ceea ce ea va numi „destinul meu steril" (*pustotsvetnost*) – cel puțin retrospectiv –, dar calitatea inteligenței ei înnăscute se adâncise și tendințe subterane stranii, „meta-empirice" (cum le numea Van), păreau să dubleze în interior – și, astfel, să îmbogățească – exprimarea cea mai simplă a celor mai simple gânduri ale ei. Ada citea cu lăcomie și la întâmplare, ca și el, dar fiecare abordase un subiect mai mult sau mai puțin „preferat" – el partea terrologică a psihiatriei, ea drama (în special drama rusească), o „preferință" considerată de Van

„oportună” în cazul ei, dar care, nădăjduia el, va fi o toană trecătoare. Florimania Adei a dăinuit, vai! dar după ce dr. Krolik a murit (în 1886) în grădina lui de un atac de cord, ea a pus toate crisalidele vii în sicriul deschis unde el zăcea, spunea ea, la fel de rotofei și roz ca și *in vivo*.

Din punct de vedere erotic, acum, în adolescența ei, altminteri îndurerată și ezitantă, Ada era mai agresivă și mai sensibilă decât în pubertatea nefiresc de pătimașă. Cercetător harnic al istoriilor de caz, dr. Van Veen nu prea a reușit să o asocieze în fișele lui pe ardenta Ada de doisprezece ani cu o copilă englezoaică normală, non-delincventă, non-nimfomană, foarte dezvoltată din punct de vedere mintal și fericită din punct de vedere spiritual, deși fetițe asemănătoare înfloriseră – și se ofiliseră – în vechile castele ale Franței și Estotilandului, așa cum sunt înfățișate în romanele de dragoste cavalerești extravagante și în memoriile senile. Van a constatat că însăși pasiunea lui pentru ea e greu de studiat și de analizat. Când își amintea mângâiere cu mângâiere ședințele lui în Vila Venus sau vizitele mai timpurii la casele Ranta sau Livida de pe râu, era mulțumit că reacțiile lui față de Ada rămâneau dincolo de toate astea, fiindcă atingerea cea mai slabă a degetului ei, când urmărea o venă umflată, îi producea o *delicia* nu numai mai puternică decât cel mai lent „winslow” al celei mai sofisticate târfe tinere, ci și esențialmente diferită. Și-atunci ce anume înălța actul animalic la un nivel mai înalt decât al celor mai exacte arte sau al celor mai nebunești avânturi ale științei pure? N-ar fi de ajuns să spui că în partidele de dragoste cu Ada el a descoperit spasmul, acel *ogon*, suferința cumplită a „realității” supreme. Mai bine zis, realitatea și-a pierdut ghilimelele pe care le purta ca pe niște gheare într-o lume unde mințile independente și originale trebuie să se țină de lucruri sau să separe lucrurile pentru a îndepărta nebunia sau moartea (care e nebunia principală). Cât ținea un spasm sau

două, era în siguranță. Noua realitate despuiată nu avea nevoie de niciun tentacul sau ancoră; dura un moment, dar putea fi repetată oricât de des erau el și ea capabili fizic să facă dragoste. Culoarea și focul acestei realități imediate depindeau exclusiv de identitatea Adei, așa cum o percepea el. Asta n-avea nicio legătură cu virtutea sau vanitatea virtuții în sens larg. De fapt, lui Van i s-a părut mai târziu că, în timpul ardorii acelei veri, el a știut tot timpul că ea fusese și încă era cumplit de necinstită față de el, așa cum ea știa cu mult înainte ca el să-i spună că el folosise din când în când, în timpul despărțirii lor, mecanismele vii pe care masculii tensionați pot să le închirieze pentru câteva minute, așa cum se descrie, cu belșug de xilogravuri și de fotografii, într-o *Istorie a prostituției* în trei volume, citită la vârsta de zece sau unsprezece ani, între *Hamlet* și *Microgalaxiile* căpitanului Grant.

De dragul savanților care vor citi *aceste* memorii interzise cu o furnicătură tăinuită (doar sunt ființe umane) în hăurile secrete ale bibliotecilor (unde se păstrează cu pioșenie taifasul, baladele și deprinderile inavuabile ale pornografilor decăzuți), autorul lor trebuie să adauge pe marginea șpalturilor pe care le corectează în mod eroic un bătrân țintuit la pat (fiindcă acei șerpi lungi și lunecoși adaugă ultimul retuș la nenorocirile unui scriitor) câteva lucruri… [sfârșitul frazei nu poate fi descifrat, dar, din fericire, paragraful următor e mâzgălit pe o pagină de blocnotes separată. Nota editorului]…despre extazul produs de identitatea ei. Măgarii care ar putea să creadă cu adevărat că, în veșnicia luminată de stele, conjuncția *mea*, a lui Van Veen, și a *ei*, a Adei Veen, undeva în America de Nord, în secolul al nouăsprezecelea, a reprezentat doar o bilionime din a bilioana parte a semnificației unei planete din vârful boitei pot să zbiere *ailleurs*, *ailleurs*, *ailleurs* (cuvântul englezesc nu ne oferă

elementul onomatopeic – bătrânul Veen e amabil), fiindcă extazul identității ei, pus sub microscopul realității (care e, de fapt, singura realitate), prezintă un sistem complex de poduri subtile, traversate de simțuri – râzând, îmbrățișați, aruncând flori în văzduh –, între membrană și creier și a fost și este mereu o formă a memoriei chiar în momentul în care e perceput. Sunt slăbit. Scriu prost. Poate mor la noapte. Covorul meu vrăjit nu mai zboară razant peste baldachinele coroanei arborilor și peste puii din cuib, cu ciocurile căscate, nici peste orhideele ei cele mai rare. De introdus.

36.

Căutarea cuvintelor într-un lexicon pentru alte nevoi în afară de cele ale exprimării – fie pentru instruire sau creație – se situează, a spus o dată Ada pedanta, undeva între asortarea florilor (care putea fi, admitea ea, întrucâtva romantică, în genul înălțării feciorelnice a capului) și realizarea de picturi-colaje din aripi disparate de fluturi (întotdeauna vulgară și adesea criminală). *Per contra*, i-a sugerat lui Van că toate clovneriile verbale, „interpretarea și reprezentarea cuvintelor”, *poodle-doodles* și așa mai departe ar putea fi, eventual, răscumpărate de calitatea activității creierului necesară pentru crearea unui logogrif mare sau a unui calambur inspirat și nu ar trebui să excludă ajutorul unui dicționar, morocănos sau complezent.

Iată de ce accepta ea „Flavita”. Numele venea de la *alfavit*, un vechi joc rusesc de noroc și îndemânare, bazat pe amestecarea și organizarea literelor alfabetului. Pe la 1790 era la modă pe tot cuprinsul Estotiei și al Canadiei și a fost reactualizat de „pălărierii nebuni” (cum erau numiți odinioară locuitorii din New Amsterdam) la începutul secolului al nouăsprezecelea. Și-a redobândit popularitatea, după un scurt declin, pe la 1860, iar acum, după un secol, pare să fie din nou în vogă – așa mi se spune – sub numele de „Scrabble”, joc reinventat de vreun geniu, cu totul independent de forma sau formele originale.

În principala variantă rusească, curentă în copilăria Adei, se juca în marile conace de la țară cu 125 de jetoane pe care erau notate literele. Scopul era să formezi linii și coloane de cuvinte pe o tablă cu 225 de pătrățele. Dintre acestea, 24 erau maro, 12 negre, 16 portocalii, 8 roșii și restul

galben-aurii (adică flavide, ca o concesie față de numele original al jocului). Fiecare literă a alfabetului chirilic era cotată cu un număr de puncte (F-ul rusesc, rar, era cotat cu 10 puncte, A-ul banal doar cu 1 punct). Maroniul dubla suma de puncte pentru întregul cuvânt, negrul o tripla. Portocaliul dubla suma punctelor pentru întregul cuvânt, iar roșul o tripla. Mai târziu, Lucette își amintea cum victoriile surorii ei în dublarea, triplarea și chiar creșterea de nouă ori a valorii numerice a cuvintelor (când treceau prin două pătrățele roșii) au dezvoltat forme monstruoase în delirul ei, în timpul unei severe malarii streptococice izbucnite în California în septembrie 1888.

Pentru fiecare rundă a jocului, fiecare jucător lua șapte jetoane din caseta unde stăteau cu fața în jos și își desfășura cuvântul pe tabla de joc. În cazul mișcării de deschidere, pe câmpul gol încă, tot ce trebuia să facă era să alinieze două sau toate cele șapte litere ale sale în așa fel încât să includă pătrățelul din centru, marcat cu un heptagon sclipitor. După aceea, catalizatorul uneia dintre literele care se afla pe tabla de joc trebuia folosit pentru a compune alt cuvânt pe orizontală ori pe verticală. Câștiga jucătorul care aduna cel mai mare număr de puncte, literă cu literă și cuvânt cu cuvânt.

Setul de joc pe care cei trei copii l-au primit în 1884 de la un vechi prieten de familie (așa cum erau cunoscuți foștii amanți ai Marinei), baronul Klim Avidov, se compunea dintr-o tablă mare, pliantă, din saftian, și o casetă cu dreptunghiuri grele din abanos, încrustate cu litere de platină, dintre care numai una era latină și anume litera J de pe două jetoane joker (la fel de palpitant de obținut ca un cec în alb semnat de Jupiter sau Jurojin). Întâmplător, era același binevoitor, dar sensibil și irascibil Avidov (pomenit în multe memorii picante din epocă) care odinioară, la

Gritz, în Venezia Rossa, catapultase cu un upercut un nefericit turist englez în loja portarului, fiindcă acesta din urmă remarcase, în zeflemea, cât de inteligent era să desprinzi prima literă a numelui cuiva pentru a o folosi ca *particule*.

Până în iulie, cele zece jetoane cu A se reduseseră la nouă și cele patru cu D la trei. A-ul care lipsea a apărut din nou de sub un fotoliu cu husă, dar D-ul s-a pierdut – falsificând soarta dublului său apostrofabil, așa cum a fost imaginat de un Walter C. Keyway, *esq*., chiar înainte ca acesta din urmă să aterizeze, cu câteva cărți poștale netimbrate, în brațele unui poliglot rămas fără grai, în redingotă cu nasturi de alamă. Spiritul, umorul Veenilor (spune Ada într-o notă marginală) nu cunoaște granițe.

Van, un excelent jucător de șah – avea să câștige în 1887 un meci la Chose, când l-a învins pe Pat Rishin, născut la Minsk (campion în Underhill și Wilson, N.C.) –, fusese intrigat de incapacitatea Adei de a ridica ștacheta jocului ei de domniță rătăcitoare (ca să zicem așa) deasupra celei a unei tinere doamne dintr-un roman vechi sau din acele reclame color împotriva mătreței, unde un model frumos (făcut pentru alte jocuri, nu pentru șah) privește umărul unui rival – altminteri scos ca din cutie – peste un ambuteiaj absurd de piese de șah Lalla Rookh albe și purpurii, stilizate până la deformare, cu care nici măcar cretinii nu ar dori să joace, chiar de ar fi plătiți regește pentru degradarea celui mai simplu gând de sub scalpul ce provoacă mâncărimi insuportabile.

Într-adevăr, Ada reușea din când în când să reconstituie un sacrificiu combinatoriu, oferind, să zicem, regina, cu o victorie subtilă după două sau trei mutări, dacă piesa era luată, dar ea vedea numai o latură a problemei și prefera să nu ia în seamă, cu ciudata oboseală a cugetării blocate, combinația contrară evidentă, care ducea inevitabil la înfrângerea ei dacă marele sacrificiu *nu* era

acceptat. Totuși, pe tabla de Scrabble aceeași Ada vijelioasă și vulnerabilă se transforma într-un fel de mecanism grațios de socotit, înzestrat – în plus – cu un noroc fenomenal, și îl depășea cu mult pe Van în perspicacitate, previziune și exploatarea șansei când forma cuvinte lungi și apetisante din cele mai nepromițătoare fărâme și bucățele.

Lui Van jocul i s-a părut destul de obositor și spre sfârșitul lui s-a pripit și a jucat neatent, fără să se mai ostenească să verifice posibilitățile „rare" sau „învechite", dar destul de convenabile, oferite de un dicționar loial. Cât despre ambițioasa, nepriceputa și temperamentala Lucette, ea trebuia să fie, chiar și la doisprezece ani, sfătuită cu discreție de Van, care proceda astfel ca să câștige timp și să aducă puțin mai aproape momentul binecuvântat când ea putea fi expediată din camera copiilor, iar Ada devenea disponibilă pentru mica lor acțiune dramatică, a treia sau a patra din dulcea zi de vară. Deosebit de plicticoase erau ciondănelile fetelor în legătură cu legitimitatea cutărui sau cutărui cuvânt: numele proprii și numele de localități erau tabu, dar se iveau cazuri limită, care provocau suferințe fără de sfârșit, și era jalnic să vezi cum Lucette se agăța de ultimele ei cinci litere (și fără niciuna rămasă în casetă) formând frumosul ARDIS, despre care guvernanta ei îi spusese că înseamnă „vârful unei săgeți" – dar, vai! numai în limba greacă.

Un necaz aparte era căutarea furibundă sau arogantă a cuvintelor dubioase într-un număr de lexicoane, stând pe scaun, ridicându-se sau întinzându-și picioarele pe lângă fete, pe podea, sub scaunul Lucettei – pe care ea îngenunchease –, pe divan, pe masa mare și rotundă, cu tabla de joc și jetoanele, și pe comoda învecinată. Rivalitatea dintre cretinoidul Ojegov (un volum mare, albastru, prost legat, care conținea 52.872 de cuvinte) și micul, dar anostul Edmundson, în versiunea respectuoasă a doctorului Gerșijevski,

taciturnitatea dobitoacelor abreviate și generozitatea neformalistă a celor patru volume ale lui Dahl („Draga mea dahlie”, a suspinat Ada în vreme ce obținea de la etnograful nobil, cu barbă lungă, un cuvânt argotic învechit), toate astea ar fi fost insuportabil de plicticoase pentru Van dacă n-ar fi fost îmboldit, ca om de știință, de afinitatea bizară între anumite aspecte ale jocului de Scrabble și acelea ale planșetei. Și-a dat seama de aceasta într-o seară de august, în 1884, pe balconul camerei copiilor, sub un cer în amurg al cărui ultim foc a șerpuit peste colțul bazinului, a stimulat ultimii lăstuni mari și a intensificat nuanța cârlionților arămii ai Lucettei. Tabla de saftian fusese desfăcută pe o masă de pin cu monogramă, crestată și foarte pătată de cerneală. Drăgălașa de Blanche, atinsă și ea pe lobul urechii și pe unghia degetului mare de rozul înserării – și stropită din belșug cu parfumul Mosc de Hermină, cum îi spuneau servitoarele –, adusese o lampă de care încă nu aveau nevoie. Se trăsese la sorți, Ada câștigase dreptul de a începe și se apucase să adune unul câte unul, mașinal și fără să se gândească, cele șapte Jetoane norocoase” din caseta deschisă, unde erau așezate cu fața-n jos și nu-și arătau decât spatele negru și anonim, fiecare în propriul lăcaș de catifea flavidă. În timp ce le lua, fata vorbea, spunând cu naturalețe: „Aș prefera mai degrabă lampa Benten aici, dar nu mai are *kerosin*. Puiuțule” (adresându-i-se Lucettei), „fii o bună cercetașă, ad-o… Doamne Dumnezeule!”

Luase cele șapte litere, S, R, E, N, O, K, I, le aranja în *spektrik*-ul ei (micul jgheab negru, din lemn lăcuit, pe care fiecare jucător îl avea în față) și literele formau acum, într-o rearanjare rapidă și, ca să zicem așa, impulsionată de la sine, cuvântul cheie al propoziției întâmplătoare care așteptase asamblarea lor aleatorie.

Altă dată, în firida bibliotecii, într-o seară prevestitoare de furtună (cu câteva ore înainte de incendiul fânarului), o succesiune de jetoane ale Lucettei au format cuvântul nostim VANIADA și din acesta ea a extras chiar piesa de mobilă la care tocmai se referea cu voce mică și arțăgoasă: „Dar poate aș vrea și eu să stau pe divan”.

Curând după aceea, așa cum se întâmplă adesea cu jocurile și jucăriile și prieteniile de vacanță, care par să promită un viitor de distracție eternă, Flavita a urmat în negurile toamnei copacii de bronz și roșii ca sângele. Apoi caseta cu jetoane a fost rătăcită, a fost uitată și redescoperită întâmplător (printre cutiile cu tacâmurile și vesela de argint) patru ani mai târziu, la scurt timp după vizita Lucettei la oraș, unde a petrecut câteva zile împreună cu tatăl ei la mijlocul lui iulie 1888. Și atunci au jucat din nou Flavita. Avea să fie ultima partidă a celor trei tineri Veeni. Fie pentru că s-a întâmplat să se încheie cu un record memorabil realizat de Ada, fie pentru că Van și-a făcut câteva însemnări, în speranța – nu întru totul neîmplinită – că va „zări dublura timpului” (care, așa cum avea să scrie el mai târziu, e „cea mai bună definiție neoficială a prevestirilor și profețiilor”), ultima rundă a acestui joc deosebit a rămas în mintea lui clară ca un cristal.

„*Je ne peux rien faire*”, s-a văicărit Lucette, „*mais rien*, cu idiotul meu de *Buchstaben*! REMNILK, LINKREM…”

„Fii atentă”, i-a șoptit Van, „*c’est tout simple*: schimbă locul celor două silabe și obții o fortăreață din vechea Moscovie”.

„Oh, nu!” a spus Ada, mișcându-și degetul la înălțimea tâmplei într-un mod caracteristic ei. „Oh, nu! Cuvântul ăla drăgălaș nu există în limba rusă. L-a inventat un francez. Nu există o a doua silabă”.

„Îndurare pentru un copilaș?” a intervenit Van.

„Nicio îndurare!” a țipat Ada.

„Bine”, a spus Van, „poți întotdeauna să faci puțină cremă, KREM sau KREME, sau, mai bine chiar, există KREMLI, care înseamnă închisori din Yukon. Cercetează atent ORHIDEYa ei”.

„Orhideea ei imbecilă”, a spus Lucette.

„Iar acum”, a spus Ada, „Adocika o să facă un lucru și mai imbecil”. Și, profitând de o literă cu valoare mică, semănată imprudent ceva mai înainte în al șaptelea compartiment al rândului cel mai fertil, Ada a oftat adânc de plăcere compunând adjectivul TORFYaNUYu, care trecea printr-un pătrat maro la F și prin două pătrate roșii (37x9=333 de puncte), și a obținut un bonus de 50 de puncte (pentru plasarea celor șapte jetoane dintr-odată), ceea ce făcea în total 383, scorul cel mai bun obținut vreodată pentru un cuvânt de un jucător rus de Scrabble. „Asta el” a spus ea. „Uuf! *Pas facile*”. Și, îndepărtându-și cu încheieturile trandafirii ale degetelor mâinii ei albe bronzul negru al părului de pe tâmplă, a socotit din nou punctele ei monstruoase pe un ton melodios, infatuat, ca o prințesă care povestește uciderea cu o cupă de otravă a unui amant inutil, în vreme ce Lucette l-a fixat pe Van cu un protest mut, exasperat, împotriva nedreptății vieții și apoi, privind din nou tabla de joc, a emis deodată un urlet de speranță:

„E nume de loc! Nu se poate folosi! E numele primei gări mici după Ladore Bridge!”

„Ai dreptate, puiuțule”, a intonat Ada. „Of, of, of, puiuțu’, ai atâta dreptate! Da, da, Torfyanaya sau, cum spune Blanche, *La Tourbière* e într-adevăr satul drăguț, dar destul de deprimant, unde locuiește familia cenușăresei noastre. Dar, *mon petit*, în limba noastră maternă – *que dis-je*, în limba unei bunici din partea mamei, care e și a ta, și a mea, și a lui Van, o limbă frumoasă și bogată pe care puiuțul meu nu trebuie s-o neglijeze de dragul unui soi canadian de limbă franceză – acest adjectiv destul de comun înseamnă «de turbă»,

genul feminin, cazul acuzativ. Buun! Lovitura asta unică mi-a adus un câștig de aproape 400 de puncte. Păcat – *ne dotaniula* (n-am reușit pe deplin)”.

„*Ne dotaniula*!” i s-a plâns Lucette lui Van, cu nările dilatate și umerii zguduindu-se de indignare.

El i-a înclinat scaunul ca s-o facă să lunece de pe el și să plece. Scorul total al sărmanei copile în vreo cincisprezece partide nu se ridica nici măcar la jumătatea ultimei lovituri de maestru a surorii ei și nici lui Van nu-i mersese mai bine, dar cui ce-i păsa! Pufușorul ce lăsa dâre de culoare pe brațul Adei, albastrul pal al venelor în șanțurile lor, mireasma de cărbune de lemn a părului ei, care strălucea în nuanțe cafenii lângă pergamentul abajurului (peisaj translucid al unui lac cu dragoni japonezi) înscriau infinit mai multe puncte decât ar putea să adauge vreodată în trecut, prezent sau viitor degetele acelea încordate, strânse, înmănuncheate pe ciotul de creion.

„Cine a pierdut se duce și se bagă *direct* în pat”, a spus Van cu veselie, „și *rămâne* acolo, iar noi coborâm și-i aducem puiuțului – în fix zece minute – o ceașcă mare (ceașca de culoare albastru închis!) de cacao (cacao Cadbury, dulce, închisă la culoare, fără pieliță!)”.

„Ba nu mă duc nicăieri”, a spus Lucette, încrucișându-și brațele. „Mai întâi fiindcă e doar opt jumate și în al doilea rând fiindcă știu foarte bine *de ce* vreți să-mi dați papucii”.

„Van”, a spus Ada după o scurtă pauză, „fii bun și cheam-o pe Mademoiselle. Lucrează cu mama la un scenariu care nu poate fi mai prost decât copila asta nesuferită”.

„Aș vrea să știu”, a remarcat Van, „ce-a vrut să spună cu remarca ei interesantă. Întreab-o, scumpă Ada”.

„Crede că o să jucăm Scrabble fără ea”, a spus Ada, „sau o să facem exercițiile alea de gimnastică

orientală pe care, ții minte, Van, ai început să mă înveți să le execut”.

„Ei, cum să nu țin minte! Și tu ții minte că ți-am arătat ce m-a învățat profesorul meu de atletism, ții minte numele lui, King Wing”.

„Vai, câte mai țineți voi minte, ha-ha”, a spus Lucette, postată în fața lor în pijamaua ei verde, cu pieptul bronzat și gol, picioarele depărtate și mâinile-n șolduri.

„Probabil cel mai simplu…” a început Ada.

„Răspunsul cel mai simplu”, a spus Lucette, „e că voi doi *nu puteți* să-mi spuneți exact de ce vreți să vă descotorosiți de mine”.

„Probabil răspunsul cel mai simplu”, a continuat Ada, „e ca tu, Van, să-i tragi o chelfăneală zdravănă și răsunătoare”.

„Hai, dați, loviți-mă!” a strigat Lucette și s-a răsucit, îmbiindu-i.

Van și-a trecut ușor mâna peste creștetul mătăsos al capului ei, a sărutat-o după ureche și, izbucnind într-o furtună de suspine îngrozitoare, Lucette a ieșit în fugă din cameră. Ada a încuiat ușa după ea.

„E o nimfetă țigancă, nebună de legat și, bineînțeles, complet depravată”, a spus Ada. „Totuși, trebuie să fim mai prudenți ca oricând… oh, teribil, teribil, teribil… oh, teribil de prudenți, dragul meu drag!”

37.

Ploua. Pajiștile păreau mai verzi și bazinul mai cenușiu în perspectiva mohorâtă din fața ferestrei boltite a bibliotecii, îmbrăcat într-un trening negru, cu două perne galbene proptite sub cap, Van stătea lungit și citea cartea lui Rattner despre Terra, o lucrare dificilă și deprimantă. Din când în când, își arunca privirea spre pendula înaltă, ce ticăia a

toamnă deasupra căpățânii chele a Tartariei arămii, așa cum era reprezentată pe un glob vechi și mare, în lumina leșinată a unei după-amiezi care ar fi fost mai potrivită începutului de octombrie decât primelor zile din iulie. Ada, îmbrăcată într-un impermeabil demodat, încins cu un cordon, impermeabil care lui Van nu-i plăcea, cu tașca prinsă de umăr, se dusese pentru o zi la Kaluga – oficial ca să probeze niște haine, neoficial ca să o consulte vărul doctorului Krolik, ginecologul Seitz (sau „Zaiață", cum îl translitera ea în gând, fiindcă în pronunția rusească făcea parte, ca și dr. „Rabbit", din grupul iepuresc). Van știa sigur că, în cursul unei luni de dragoste, uitase de mai multe ori de toate măsurile de precauție necesare – uneori destul de bizare, dar, fără doar și poate, demne de toată încrederea – și achiziționase recent dispozitivul anticoncepțional în formă de teacă, pe care în ținutul Ladore, din motive ciudate, dar cutumiare, doar bărbierii aveau dreptul să îl vândă. Totuși, era îngrijorat și era înciudat pe îngrijorarea lui, iar Rattner, care în textul lui contesta cam ezitant existența obiectivă a unei planete surori, dar o accepta în silă în note obscure (plasate nepotrivit între capitole), părea la fel de mohorât ca ploaia ce se deslușea piezișă, în linii de creion paralele, pe fundalul mai întunecat al unei plantații de molizi, împrumutată, susținea Ada, din Parcul Mansfield.

La cinci fără zece, Bout a intrat fără zgomot cu o lampă de petrol aprinsă și cu o invitație din partea Marinei, care-l poftea în odaia ei pentru o discuție amicală. În timp ce trecea pe lângă glob, Bout l-a atins ușor și s-a uitat dezaprobator la degetul său murdărit de praf. „Lumea e prăfuită", a spus el. „Blanche trebuie să fie trimisă înapoi în satul ei natal. *Elle est foile et mauvaise*, *cette fille*".

„Okay, okay", a mormăit Van, reluându-și lectura. Bout a ieșit din încăpere, clătinând încă din capul său tuns scurt și idiot, și Van, căscând, l-

a lăsat pe Rattner să alunece de pe divanul negru pe covorul negru.

Când și-a înălțat din nou privirile, pendula își aduna forțele să anunțe ora. S-a ridicat în grabă de pe canapea, amintindu-și că Blanche venise puțin mai înainte să-l roage să se plângă Marinei că Mademoiselle Ada refuzase iarăși să o ia în mașină până la „Turnul Berii", cum numeau glumeții locului satul ei amărât. Câteva momente, scurtul vis întunecat s-a contopit atât de strâns cu evenimentul real, încât și atunci când și-a amintit cum a pus Bout degetul pe peninsula romboidală unde aliații tocmai debarcaseră (cum anunța ziarul din Ladore, cu foile desfăcute ca niște aripi de vultur pe masa bibliotecii), el o vedea încă foarte clar pe Blanche, care ștergea Crimeea cu una dintre batistele pierdute ale Adei. A urcat în fugă scara spiralată și s-a dus la closetul din camera copiilor, a auzit din depărtare cum guvernanta și eleva ei nefericită recitau monologuri din oribila *Berenice* (un croncănit de contralto alterna cu o voce mică și complet lipsită de expresie) și a hotărât că Blanche – sau mai curând Marina – dorea probabil să știe dacă vorbise serios când spusese deunăzi că se va înrola în armată când va împlini nouăsprezece ani, vârstă minimă pentru voluntari. Totodată, s-a gândit câteva momente la faptul trist că (după cum știa bine din studiile sale) amestecarea a două realități, una între semne ale citării simple, cealaltă între ghilimele franceze, era simptomul amenințător al nebuniei iminente.

Cu fața nefardată și părul în dezordine, înfășurată în chimonoul cel mai vechi (Pedro al ei plecase pe neașteptate la Rio), Marina stătea culcată, sprijinindu-se în cot pe patul ei din mahon, sub o cuvertură galben-aurie, și bea ceai cu lapte de iapă, una dintre fanteziile sale.

„Stai jos și ia o gură de *ciaiku*", a spus ea. „Laptele de vacă e în ibricul cel mic, *așa cred*. Da, așa e". Și, când Van, după ce i-a sărutat mâna

pistruiată, s-a așezat jos pe *ivanilici* (un fel de pernă veche și suspinândă, îmbrăcată-n piele): „Van, dragule, vreau să-ți spun ceva, fiindcă știu că nu va trebui să o mai repet vreodată. Belle, cu flerul ei obișnuit pentru expresia potrivită, mi-a citat *cousinage-dangereux-voisinage adage* – vreau să spun «adagiu», pocesc întotdeauna cuvântul ăsta – și s-a plâns *qu'on s'embrassait dans tous les coins*. E adevărat?"

Mintea lui Van a luat-o fulgerător înaintea răspunsului. Marina, e vorba de o exagerare fantastică. Guvernanta smintită observase asta o dată, când el o trecea pe Ada în brațe peste un pârâu și o sărutase, fiindcă fata se lovise la degetul mare de la picior. Sunt bine cunoscutul cerșetor din cea mai tristă dintre toate povestirile.

„Erunda (prostii)", a spus Van. „M-a văzut o dată când o treceam pe Ada peste pârâu și a interpretat anapoda învălmășeala produsă de poticnire (*spotîkaiuşcisia sliianie*)".

„Nu mă refer la Ada, prostuțule", a spus Marina, pufnind ușor, în vreme ce se agita fără rost pe lângă ceainic. „Azov, un umorist rus, derivă *erunda* din expresia germană *hier und da*, care înseamnă «nici aici, nici acolo». Ada e o fată mai mare și fetele mai mari, vai, au propriile lor griji. Mademoiselle Larivière se referea la Lucette, bineînțeles. Van, jocurile alea agreabile trebuie să înceteze. Lucette are doisprezece ani și e naivă și eu știu că e o distracție neprihănită, totuși (*odnako*) niciodată nu poți fi prea *delikatno* când e vorba de o mică femeie care înmugurește. *À propos de coins*: în comedia lui Griboedov *Gore ot una*, «Prea multă minte strică», o piesă în versuri scrisă, cred, pe vremea lui Pușkin, eroul îi amintește Sofiei de jocurile lor din copilărie și spune:

How oft we sat together in a corner
And what harm might there be in that?
(Ce des am stat noi într-un colț

Și ce e rău în asta?)

Dar în limba rusă sună puțin ambiguu… mai vrei puțin ceai, Van?" (el a scuturat din cap și, în același timp, a ridicat mâna, asemenea tatălui său), „fiindcă, vezi tu… nu, oricum n-a mai rămas nimic… al doilea vers, *I kajetssia șto v etom*, poate fi interpretat și așa – «Și în *acela*, mi se pare», arătând cu degetul spre un colț al încăperii. Închipuie-ți, când repetam scena asta cu Kacialov la Seagull Theater, în Yukonsk, Stanislavski, Konstantin Sergheevici, a vrut de fapt să facă el acest mic gest drăguț (*uiutnenki jest*)".

„Foarte, foarte, amuzant", a spus Van.

Câinele a intrat, și-a ridicat un ochi cafeniu și lăcrimos spre Van, s-a dus cu pași mărunți spre fereastră, a privit ploaia ca un om mai scund și s-a întors la perna lui soioasă din camera alăturată.

„N-am putut suporta niciodată rasa asta", a remarcat Van. „Teckelofobie".

„Dar fetele – îți plac fetele, Van? Ai multe prietene? Nu ești pederast, ca unchiul tău, nu-i așa? Avem câțiva perverși îngrozitori în neamul nostru, dar… Ei, de ce râzi?"

„Ei, de nimic", a spus Van. „Vreau doar să se rețină că ador fetele. Am avut prima fată la paisprezece ani. *Mais qui me rendra mon Hélène*? Avea păr negru ca pana corbului și o piele ca laptele smântânit. Mai târziu am avut o mulțime, de calitate mult mai bună. *I kajetsia șto v etom*?"

„Ce straniu, ce trist! Trist, fiindcă nu prea știu nimic despre viața ta, dragul meu (*moi duşka*). Cei din familia Zemski au fost teribil de destrăbălați (*razvratniki*), unul dintre ei iubea fetițe foarte-foarte mici și altul *raffolait d'une de ses juments* și a pus să fie legată într-un fel aparte – să nu mă-ntrebi cum" (gest de ignoranță scandalizată cu ambele mâini) când i-a dat întâlnire în strana ei. *Kstati* (*apropo*), n-am putut înțelege niciodată cum transmit burlacii ereditatea, în afară de cazul când

genele pot sări precum caii la șah. Cât pe ce să te bat ultima oară când am jucat, trebuie să jucăm din nou, nu azi totuși – azi sunt tristă. Aș fi dorit foarte mult să știu totul, *totul* despre tine, dar acum e prea târziu. Amintirile sunt, întotdeauna puțin «stilizate» (*stilizovanî*), cum spunea mereu tatăl tău, un bărbat irezistibil și îngrozitor, iar acum, chiar dacă mi-ai arăta vechile tale jurnale, n-aș mai putea să am nicio reacție emoțională adevărată la ele, deși actrițele pot vărsa lacrimi, așa cum fac eu acum. Vezi" (scotoci după batistă pe sub perna ei), „când copiii sunt încă foarte micuți (*takie maliutki*), nu putem să ne imaginăm că am putea trăi fără ei nici măcar pentru câteva zile, iar mai târziu putem, și e vorba de câteva săptămâni, iar mai târziu e vorba de luni de zile, ani cenușii, decenii negre și apoi *l'opéra bouffe* a veșniciei creștinilor. Cred că și cea mai scurtă despărțire e un fel de pregătire pentru Jocurile Elizee – cine a spus asta? Eu am spus-o. Și costumul tău, deși îți vine foarte bine e, într-un anumit sens, *traurnîi* (de doliu). Debitez numai prostii. Scuză-mi lacrimile astea idioate… Spune-mi, ce aș putea să fac pentru tine? *Orice*. Să te gândești neapărat la ceva anume! Ți-ar plăcea o eșarfă peruviană, practic nouă, pe care a uitat-o aici băiatul ăla nebun? Nu? Nu-i stilul tău? Acu gata, pleacă! Și nu uita: niciun cuvânt de reproș sărmanei Mademoiselle Larivière, care are cele mai bune intenții!"

Ada s-a întors cu puțin înainte de ora prânzului. Necazuri? A întâlnit-o pe când urca, destul de obosită, scara principală, târând poșetuța după ea, de curea, pe trepte. Necazuri? Mirosea a tutun, fie pentru că (după cum a spus ea) petrecuse o oră într-un compartiment pentru fumători sau fumase (a adăugat) ea însăși o țigară sau două în sala de așteptare a doctorului, fie pentru că (asta ea n-a spus-o) amantul ei necunoscut era fumător înrăit, iar gura lui roșie și deschisă era plină de o ceață albastră și vălătucită.

„Ei? *Tout est bien*?” a întrebat Van după ce a sărutat-o într-o doară. „Niciun fel de necazuri?”

L-a privit sau s-a făcut că-l privește.

„Van, n-ar fi trebuit să-l suni pe Seitz! Nici măcar nu-mi știe numele! Ai promis!”

Pauză.

„Nu, n-am promis”, a răspuns Van calm.

„*Tant mieux*”, a spus Ada cu aceeași voce falsă, în timp ce el o ajuta să-și scoată haina, pe coridor. „*Oui*, *tout est bien*. Nu vrei să nu mă mai adulmeci, dragă Van? De fapt, lucrul binecuvântat a început în drum spre casă. Dă-mi voie să trec, te rog”.

Necazuri pe care și le-a produs ea însăși? Pe care i le-a produs mașinal mama ei? Ceva banal și întâmplător? „Noi toți avem supărările noastre”?

„Ada!” a strigat el.

S-a uitat în spate înainte de a descuia ușa de la camera ei (întotdeauna încuiată): „Ce e?”

„Tuzembah, neștiind ce să spună: «N-am luat azi cafeaua… te rog să spui să mi-o pregătească…» Pleacă în grabă”.

„Foarte nostim!” a spus Ada și s-a încuiat în camera ei.

38.

Pe la mijlocul lui iulie, unchiul Dan a dus-o pe Lucette la Kaluga, unde urma să rămână cinci zile cu Belle și French. În oraș se aflau baletul Iyaskan și un circ german, iar copiii nu voiau cu niciun chip să piardă meciurile de hochei pe iarbă ale elevelor și concursurile de înot la care Dan, suflet de copil, asista cu religiozitate în fiecare an. În plus, fata trebuia să facă o serie de „teste” la spitalul Tarus pentru a-i determina cauza fluctuației atât de anormale a greutății și a

temperaturii corpului, deși ea mânca cu poftă și se simțea atât de bine.

Dan plănuia să se întoarcă vineri după-amiază împreună cu ea la Ardis, unde avea să vină și Demon, eveniment ieșit din comun, și spera totodată să aducă un avocat din Kaluga. Voiau să discute despre o afacere, vânzarea unui teren „albastru” (o turbărie), proprietate comună a celor doi veri, de care amândoi doreau să scape, dar, firește, din motive diferite. Așa cum se întâmpla de obicei cu planurile cele mai minuțioase ale lui Dan, ceva n-a funcționat, avocatul n-a putut promite că va veni până seara târziu și, chiar înainte de sosirea lui Demon, vărul său a trimis o aerogramă în care o ruga pe Marina să-l „ospăteze pe Demon” fără să-i mai aștepte pe Dan și pe Miller.

Un astfel de *kontretan* (termenul haios folosit de Marina pentru o surpriză, nu neapărat dezagreabilă) îi plăcea la nebunie lui Van. În anul acela se întâlnise rareori cu tatăl său. Îl iubea cu devotament vesel, îl divinizase în copilărie și adolescență, iar acum, în perioada de tinerețe – mai tolerantă și mai bine informată –, nutrea pentru el un respect trainic. Până nu demult, o nuanță de repulsie (aceeași repulsie pe care o simțea față de propria-i imoralitate) se combina cu iubirea și stima, dar, pe de altă parte, cu cât înainta în vârstă, simțea din ce în ce mai ferm că și-ar da viața pentru tatăl său, cu mândrie și plăcere, în orice clipă și în orice împrejurare imaginabilă. Spre sfârșitul deceniului nouă, 1890-1900, când Marina, în ramolismentul ei jalnic, bătea câmpii și relata detalii jenante și dezgustătoare despre „crimele” răposatului Demon, lui Van îi era milă și de el, și de ea, dar indiferența față de Marina și adorația pentru tatăl său au rămas neschimbate – și au rămas nealterate chiar și acum, în anii O Mie Nouă Sute Șaizeci, o epocă de neimaginat din punct de vedere cronologic. Nicio persoană

afurisită și pusă pe generalizări, cu minte de doi bani și suflet de smochină uscată, n-ar fi în stare să explice (și asta e revanșa mea cea mai dulce pentru toate detractările cu care s-a confruntat munca mea de o viață) ciudățeniile individuale dezvoltate în asemenea chestiuni și în altele asemănătoare. Nicio artă și niciun geniu nu ar exista în absența unor asemenea ciudățenii și aceasta e o sentință definitivă, care osândește toți bufonii și buimacii.

Când vizitase Demon Ardisul în ultimii ani? Pe 23 aprilie 1884 (ziua când fusese propusă, plănuită și promisă prima vacanță de vară a lui Van acolo). De două ori în vara lui 1885 (în vremea aceea Van se cățăra pe munții din statele din vest, iar fetele Veen erau în Europa). Un dineu în 1886, în iunie sau iulie 1886 (unde se afla Van?). Câteva zile în mai 1887 (Ada botaniza împreună cu o nemțoaică în Estotia sau California. Van preacurvea în Chose.).

Profitând de absența lui Larivière și a Lucettei, Van se giugiulise în voie cu Ada în camera plăcută a copiilor, iar acum se orientase greșit și se postase la o fereastră de unde nu se vedea bine aleea – și deodată a auzit torsul puternic al automobilului tatălui său. S-a năpustit pe scări în jos. Viteza coborârii a încins balustrada și i-a ars palma într-un mod vesel, amintindu-i de ocazii asemănătoare din copilărie. În hol nu era nimeni. Demon intrase în casă printr-o galerie laterală și se instalase în salonul de muzică, iar acum își ștergea monoclul cu o *zamșinka* („piele de căprioară”) specială în vreme ce aștepta brandy-ul său „prebrandial” (o veche poantă sarcastică). Fața lui smeadă, lucioasă și fără riduri, cu mustața tunsă îngrijit și ochi negri și umezi, radia dragoste pentru fiul său și Van răspundea cu o afecțiune la fel de radiantă; era însă o dragoste pe care amândoi se străduiau în zadar s-o ascundă sub politețurile obișnuite.

„Salut, tată”.

„Oh, salut, Van”.

Très Américain. Ca în curtea școlii. Iată-l cum trântește portiera mașinii, iată-l cum înaintează prin zăpadă. Întotdeauna cu mănuși, niciodată cu palton. Vrei să te duci la „baie", tată? Pământul meu, pământul meu drag.

„Vrei să te duci la «baie»?" a întrebat Van și ochii i-au sclipit.

„Mulțumesc, nu, am făcut baie de dimineață". (Oftat prompt, mărturisind trecerea timpului. Și el își amintea fiecare amănunt al acelor prânzuri tată-și-fiu de la Riverlane, oferta îndatoritoare a WC-ului, profesorii inimoși, mâncarea infectă, tocăniță cu smântână, Dumnezeu să izbăvească America, fiii stingheriți, tații vulgari, granzi britanici și greci nobili care se delectează cu iahturi și iaci și iodlere și petreceri potrivite rangului lor în insulele Bahamude. Pot transfera discret această sinteză delicioasă de glazură roz din farfuria mea în a ta, fiule? „Vai, tăticule, nu-ți *place*!" (prefăcându-se profund jignit). Dumnezeu să izbăvească sărmanele și micuțele papile gustative americane.

„Mașina ta cea nouă zumzăie splendid", spuse Van.

„Îți place, da? Sună într-adevăr bine". (Să-l întreb pe Van despre *gornișon* – cuvânt argotic franco-rus de cea mai proastă speță pentru o *kameristocika* nurlie). „Ei, dragul meu fiu, cum îți mai merg treburile? Ultima oară te-am văzut în ziua când te-ai întors de la Chose. Ne irosim viața în despărțiri! Suntem jucăriile sorții! Hai să petrecem o săptămână împreună, la Paris sau Londra, înainte de semestrul întâi!"

Demon și-a lăsat monoclul să cadă și s-a șters la ochi cu batista lui la modă, împodobită cu dantelă și scoasă din buzunarul de la piept al hainei de seară. Glandele sale lacrimale intrau repede în funcțiune atunci când vreo supărare veritabilă nu-l silea să se controleze.

„Ești într-o formă satanică, tată. În special cu acest *œillet* proaspăt de la rever. Presupun că n-ai

prea fost prin Man-hat-*tan* în ultima vreme… și totuși de unde ai căpătat ultima lui silabă, *tan* (bronzul)?”

Calambur cam grosier, în spiritul veenez.

„Mi-am oferit *en effet* o excursie la Akapulkovo”, a răspuns Demon, care și-a amintit, inutil și fără nicio plăcere (cu acel impact special al detaliului stăruitor care i-a afectat și pe copiii săi), de un pește cu dungi violete și negre într-un bol, o canapea dungată în mod identic, soarele subtropical dezvăluind vinele unei scrumiere din onix scăpate pe podeaua de piatră, un teanc de reviste *Povesa* (*Playboy*) vechi și pătate cu suc de portocale, bijuteriile aduse de el, fonograful care cânta cu vocea unei fetițe visătoare „*Petit nègre*, *au champ qui fleuronne*” și abdomenul admirabil al unei creole, o tânără foarte scumpă, foarte necredincioasă, dar cu totul adorabilă.

„A fost și cum-o-cheamă cu tine?”

„Ei, băiete, sincer să fiu, terminologia devine din ce în ce mai confuză pe an ce trece. Hai să vorbim despre lucruri mai obișnuite. Unde-s băuturile? Mi le-a promis un înger pe-aicea trecător”.

(Înger trecător?)

Van a tras de cordonul verde al unui clopoțel, care a transmis un mesaj melodios spre cămară și a făcut ca micul acvariu demodat, cu ramă de bronz, cu ciclidul lui prizonier și însingurat, să bolborosească antifonic într-un colț al salonului de muzică (probabil o reacție de autoaerisire, una sinistră, pe care o înțelegea doar Kim Beauharnais, băiatul de la bucătărie). „S-o cheme oare cu clopoțelul după cină?” se întreba Demon. Pe la ce oră să fie acolo? Nu-i de prea mare folos, face rău la inimă.

„Nu știu dacă știi”, a spus Van, cocoțându-se din nou pe brațul gros al fotoliului tatălui său. „Unchiul Dan va ajunge aici, cu avocatul și Lucette, de-abia după cină”.

„Capital!” a răspuns Demon.

„Marina și Ada trebuie să coboare în câteva clipe – *ce sera un dîner à quatre*”.

„Capital”, repetă Demon. „Arăți splendid, dragul meu, dragul meu tovarăș, și nu trebuie să folosesc complimente exagerate, cum fac unii față de un om care îmbătrânește și are părul cănit. Haina ta de seară e foarte frumoasă – sau, mai degrabă, e foarte plăcut să-ți recunoști mâna bătrânului croitor în hainele fiului tău, ca și cum l-ai prinde repetând un manierism ancestral… de pildă, gestul ăsta” (își mișcă de trei ori arătătorul mâinii stângi în dreptul tâmplei), „pe care mama mea îl făcea într-un refuz pașnic, degajat. Gena asta ți-a lipsit, dar am văzut-o în oglinda frizerului meu, când am refuzat să-mi pună Crêmlin pe locul unde-s chel. Și știi cine o mai avea? Mătușa mea Kitty, care s-a măritat cu bancherul Bolenski după ce a divorțat de craiul ăla bătrân, Liovka Tolstoi, scriitorul”.

Demon îl prefera pe Walter Scott lui Dickens și n-avea o părere prea bună despre romancierii ruși. Ca de obicei, Van a considerat că se cuvine să facă un comentariu corectiv: „Un scriitor de-un simț artistic formidabil, tăticule”. „Tu ești un băiat formidabil de fermecător”, a spus Demon, vărsând o altă lacrimă de apă dulce. A lipit de obrazul său mâna puternică și bine proporționată a lui Van. Van a sărutat pumnul păros al tatălui său, care acum ținea un pahar cu tărie, ce nu se vedea încă. În ciuda impactului viril al naturii lor irlandeze, toți Veenii care aveau sânge rusesc arătau multă delicatețe și sensibilitate în revărsările rituale de afecțiune, deși rămâneau oarecum incapabili să o exprime verbal.

„Ei”, exclamă Demon, „ce s-a întâmplat? Ai mână de dulgher. Să-ți văd mâna cealaltă. Vai, vai, vai!” (bombănind:) „Muntele lui Venus desfigurat, linia vieții zgâriată, însă monstruos de lungă…” (trecând brusc la o psalmodiere țigănească:) „O să

trăiești s-ajungi pe Terra și să te-ntorci mai înțelept și mai vesel, omule!” (revenind la vocea lui obișnuită:) „Sunt chiromant și ceea ce mă derutează e condiția bizară a surorii vieții tale. Și asprimea”.

„Mascodagama”, a șoptit Van, înălțându-și sprâncenele. „Da, da, firește. Vai, ce obtuz (prost) am fost! Acum spune-mi: îți place Palatul Ardis?”

„Îl ador”, spuse Van. „Pentru mine e *le château que baignait la Dore*. Mi-aș petrece bucuros aici toată viața mea cicatrizată și ciudată. Dar e o fantezie fără speranță”.

„Fără speranță? Oare? Știu că Dan vrea să i-l lase Lucillei, însă Dan e lacom și afacerile mele mi-ar permite să satisfac marea lăcomie. Când eram de vârsta ta, credeam că – în limbă – cuvântul cel mai dulce rimează cu „biliard”, iar acum știu că aveam dreptate. Dacă tu, fiule, dorești cu tot dinadinsul să ai proprietatea asta, aș putea încerca să o cumpăr. Pot face anumite presiuni asupra Marinei mele. Ea oftează așa cum oftează un taburet când te așezi pe el, ca să spunem așa. Ce naiba, servitorii de aici nu sunt Mercuri! Mai trage o dată de cordonul ăla. Da, poate l-aș convinge pe Dan să vândă”.

„Ești negru-n cerul gurii, tăticule”, spuse încântat Van, folosind o expresie argotică pe care o învățase de la doica lui tânără și sensibilă, Ruby, născută în regiunea Mississippi, unde cei mai mulți magistrați, binefăcători publici, înalți prelați de diferite așa-numite „confesiuni” și alți bărbați generoși și onorabili aveau pielea neagră sau închisă la culoare a strămoșilor lor vest-africani – primii navigatori care ajunseseră în Golful Mexic.

„Mă-ntreb și eu”, cugetă Demon. „N-ar costa mai mult de două-trei milioane. Din astea scădem ce îmi datorează vărul Dan, scădem și pășunile complet compromise din Ladore, de care trebuie să ne descotorosim treptat dacă proprietarii de pământ din partea locului nu aruncă-n aer noua

distilerie de kerosen, *stîd i sram* (rușinea) ținutului nostru. Nu țin *în mod deosebit* la Ardis, dar n-am nimic împotriva lui, deși îi detest împrejurimile. Orașul Ladore e foarte rău famat, iar jocurile de noroc nu mai sunt ca altă dată. Ai tot soiul de vecini foarte ciudați. Bietul lord Erminin e nebun de-a binelea. Deunăzi, la curse, discutam cu o femeie sedusă de mine cu ani în urmă, mult înainte ca Moses de Vere să-i pună coarne soțului ei în absența mea și să-l împuște mortal în prezența mea, epigramă pe care ai mai auzit-o, fără îndoială, chiar de pe buzele astea…”

(Urmează, fără doar și poate, „repetitivitatea paternă”.)

„… dar un fiu bun trebuie să suporte puțină repetitivitate paternă… Și ea îmi spune că băiatul ei și Ada se văd adesea *et cetera*. E-adevărat?”

„Nu chiar”, zise Van. „Se-ntâlnesc din când în când la sindrofiile obișnuite. Amândoi iubesc caii și cursele, dar cam atât. Nu există niciun *et cetera*. Nu se pune problema”.

„Bun! Aha, aud cum se-apropie pașii grei și rău prevestitori. Prascovie de Prey are cea mai mare meteahnă a unui snob: exagerarea. *Bonsoir*, Bouteillan. Ești rumen ca vinul din țara ta de baștină; dar noi nu întinerim, cum spun americănașii noștri, și acest mesager drăguț al meu a fost probabil atras într-o cursă de un oarecare admirator mai norocos și mai tânăr”.

„*Proșu*, *papocika* (te rog, tăticule)”, murmură Van, care se temea întotdeauna că spiritele tatălui său ar putea să jignească un servitor, măcar că el însuși păcătuia prin aceea că uneori era prea sec.

Dar – ca să folosim un model narațional arhicunoscut – bătrânul francez îl cunoștea prea bine pe fostul lui stăpân și umorul său manierat nu îl supăra. Mâna îl furnica încă în mod plăcut de la palma pe care i-o aplicase lui Blanche pe fundul tânăr și tare fiindcă fata pricepuse aiurea cererea simplă a domnului Veen și spărsese o vază de flori.

După ce a așezat tava pe o masă joasă, s-a retras câțiva pași, degetele i-au rămas curbate în poziția de cărat tava și de-abia atunci a răspuns salutului lui Demon cu o plecăciune afectuoasă. A fost sănătatea lui Monsieur întotdeauna bună? Într-adevăr, a fost.

„Aș vrea pentru cină”, a spus Demon, „o sticlă din vinul ăla al tău, Château Latour d’Estoc”, iar majordomul a îndepărtat *en passant* o batistă mică și mototolită de pe capacul pianului și a părăsit încăperea după ce a făcut o altă plecăciune. „Cum te înțelegi cu Ada? Ea are acum… aproape șaisprezece ani? Are simț muzical și e romantică?”

„Suntem prieteni foarte buni”, a spus Van (își pregătise cu grijă răspunsul la întrebarea pe care se așteptase să-i fie pusă, într-o formă sau alta). „Avem de fapt mai multe lucruri în comun decât, de pildă, îndrăgostiții obișnuiți sau verișorii sau frații vitregi. Adică suntem într-adevăr nedespărțiți. Citim foarte mult. Ea e o autodidactă absolut impresionantă, datorită bibliotecii bunicului ei. Știe numele tuturor florilor și cintezoilor din împrejurimi. Într-un cuvânt, e o fată foarte nostimă”.

„Van…” a început Demon, dar s-a oprit, așa cum începuse și se oprise de câteva ori în decursul ultimilor ani. Într-o zi va trebui să-i spună; acum însă nu era momentul potrivit. Și-a fixat monoclul în orbită și a cercetat sticlele. „Apropo, fiule, ai vreo preferință pentru vreunul dintre aperitivele astea? Tatăl meu îmi permitea să iau Lilletovka și acel Illinois Brat – idei prăfuite, *antranou svadi*, cum ar spune Marina. Cred că unchiul tău are o ascunzătoare în spatele imitațiilor de cărți din biroul său și ține acolo un whisky mai fin decât acest *usque ad Russkum*. Și-acum să bem un coniac, cum am plănuit, asta dacă nu cumva ești *filius aquae*”.

(N-a vrut să facă un calambur, dar l-a luat valul și a gafat.)

„Oh, eu prefer vinul roșu. Am să mă concentrez (*naliagu*) pe Latour ceva mai târziu. Nu, categoric, nu sunt absolutist și, de altminteri, apa de la robinetul din Ardis nu e recomandabilă!”

„Trebuie să o avertizez pe Marina”, a spus Demon după o clătire a gingiilor și o înghițitură lentă, „că, după ce a suferit acea ușoară congestie cerebrală, soțul ei ar trebui să înceteze să tragă la măsea gin și să rămână la vinurile franțuzești și califrânțuzești. L-am întâlnit recent în oraș, în apropiere de Mad Avenue, l-am văzut cum se îndreaptă spre mine destul de normal, dar apoi, când m-a zărit, cam la un cvartal distanță, mecanismul de ceasornic a început să încetinească și el s-a oprit – oh, neajutorat! – înainte de a ajunge la mine. Nu e deloc normal. Okay. Fie ca iubitele noastre să nu se întâlnească niciodată, cum spuneam noi acolo, la Chose. Doar yukonienii cred că brandy-ul face rău la ficat, fiindcă ei n-au altceva decât votcă. Bun, sunt bucuros că te înțelegi atât de bine cu Ada. E minunat. Cu câteva clipe mai înainte, în galeria aceea, am întâlnit o subretă foarte frumușică. Nu și-a ridicat nici măcar o dată genele și mi-a răspuns în franceză când eu… te rog, dragul meu, mută puțin paravanul ăla, atât, așa-i bine, împunsătura apusului de soare, mai ales de sub un munte de nori cumulus, nu e pentru sărmanii mei ochi. Sau sărmanele mele ventricule. Îți place genul, Van… căpșor plecat, grumaz gol, pantofi cu toc înalt, pași mărunți, unduirea, îți place genul, hai, recunoaște!”

„Păi, domnule…”

(Să-i spun că sunt cel mai tânăr Venusian? E și el membru? Să-i arăt semnul? Mai bine nu. Să inventez.)

„… păi, eu mă odihnesc după aventura amoroasă toridă din Londra, cu partenera de tango cu care m-ai văzut dansând când ai zburat să ajungi la ultima reprezentație – ții minte?”

„Într-adevăr, îmi amintesc. Curios că tu îi spui în felul ăsta”.

„Cred, sir, că ai băut destul brandy”.

„Desigur, desigur”, spuse Demon, luptându-se cu o problemă subtilă, pe care doar inepția unei presupuneri înrudite o storsese din mintea Marinei, admițând că asta putuse intra acolo printr-o ușă dosnică, fiindcă inepția e întotdeauna sinonimă cu mulțimea și nimic nu-i mai plin decât o minte goală.

„Firește”, continuă Demon, „sunt atât de multe lucruri de spus despre o vară odihnitoare petrecută la țară…”

„Viață în aer liber și toate celelalte”, răspunse Van.

„E de necrezut ca un tinerel să controleze rația de tărie a tatălui său”, remarcă Demon, turnându-și al patrulea păhărel. „Pe de altă parte”, continuă el, mângâind cupa cu buza aurită și picior subțire, „viața în aer liber poate fi deprimantă fără o aventură romantică și prin vecinătate nu mișună multe fete decente, sunt de acord. Era fata aceea încântătoare din familia Erminin, *une petite juive très aristocratique*, dar înțeleg că s-a logodit. Apropo, soția lui de Prey îmi spunea că fiul ei s-a înrolat și va lua parte curând la treaba aia deplorabilă de peste hotare, pe care țara noastră ar fi trebuit să o ignore. Mă-ntreb dacă nu lasă acasă niște rivali”.

„Nu, Doamne Sfinte!” a replicat Van cu sinceritate. „Ada e o tânără domnișoară serioasă. Nu are cavaleri – în afară de mine, *ça va sein dur*. Doamne, cine, cine, cine, tată, cine a spus așa în loc de *«sans dire»*?”

„Oh! King Wing! Când am vrut să știu dacă-i place soția lui franțuzoaică. Ei da, vești minunate despre Ada. Zici că-i plac caii?”

„Îi place”, a spus Van, „ceea ce le place la toate frumoasele noastre: balurile, orhideele și *Livada cu vișini*”.

Iată cum însăși Ada intră alergând în încăpere. Da-da-da-da, iată-mă. Radioasă?

Bătrânul Demon, cu aripile iridescente pliate, s-a ridicat pe jumătate, dar s-a lăsat din nou în fotoliu, cuprinzând-o pe Ada cu o mână și ținând paharul cu mâna cealaltă, apoi a sărutat-o pe fată pe gât, pe păr, cufundându-se-n dulceața ei cu o fervoare neobișnuită pentru un unchi. „Mamă, Doamne!" a exclamat ea (cu o izbucnire de argou copilăresc care l-a afectat pe Van cu mai multă *umilenie*, *attendrissement*, cu mai multă exaltare înduioșătoare decât părea să simtă tatăl lui). „Ce încântare să te văd! Făcându-ți loc printre nori cu ghearele! Coborând fulgerător peste castelul Tamarei!"

(Lermontov parafrazat de Lowden).

„Ultima dată când m-am bucurat de tine", a spus Demon, „a fost în aprilie, când purtai un impermeabil cu o eșarfă neagră și pur și simplu trăsneai a ceva cu arsenic, după ce fuseseși la dentist. Doctorul Pearlman s-a căsătorit cu secretara lui – cred că te bucuri să afli asta. Acum să trecem la treburi serioase, draga mea. Privesc cu ochi buni rochia ta" (rochia neagră, fără mâneci, strânsă pe corp), „tolerez coafura ta romantică, nu-mi pasă prea mult de balerinii tăi *na bosu nogu* (pe picioarele goale), parfumul tău Beau Masque – *passe encore*, dar, scumpa mea, rujul tău livid e detestabil. E, poate, moda în bunul și bătrânul Ladore. Nu se mai poartă în Man și Londra".

„*Ladno* (Okay)", a spus Ada, dezgolindu-și dinții mari și frecându-și violent buzele cu o batistă mică, scoasă de la piept.

„Și gestul ăsta-i provincial. Ar trebui să ai o pungă de mătase neagră. Acum am să-ți arăt că sunt un adevărat ghicitor: visul tău e să fii pianistă de concert!"

„Da' de unde", a spus Van indignat. „E o aiureală fără seamăn! Nu știe să cânte o notă!"

„Ei, ce contează”, a spus Demon. „Observația nu e întotdeauna mama deducției. Totuși, nu e deloc indecent să lași batista pe un Bechstein. Nu trebuie, draga mea, să roșești ca focul. Am să-ți citez, pentru alinare comică:

Lorsque son fi-ancé fut parti pour la guerre
Irene de Grandfief, la pauvre et noble enfant
Ferma son pi-ano… vendit son éléphant…

Bolboroseala cu *enfant* e originală, dar *éléfant* e contribuția mea”.

„Nu mă-nnebuni”, a râs Ada.

„Marele nostru Coppée”, a spus Van, „e groaznic, firește, totuși are o piesulice foarte seducătoare, pe care Ada de Grandfief, aici de față, a răsucit-o și împletit-o în engleză de câteva ori, cu mai mult sau mai puțin succes”.

„Vai, Van!” a exclamat ea cu o cochetărie neobișnuită și a înhățat un pumn de migdale sărate.

„A-a, s-o auzim, s-o auzim!” a strigat Demon în timp ce împrumuta o migdală din palma ei făcută căuș.

Efectul combinat al mișcărilor armonioase, voioșia candidă a întâlnirilor de familie, firele marionetelor, firele care nu se încurcă, nu se-ncâlcesc niciodată – totul e mai ușor de descris decât de imaginat.

„Procedeele vechii arte a narațiunii”, a spus Van, „pot fi parodiate doar de artiști foarte mari și inumani, dar numai rudele apropiate pot fi iertate când parafrazează poeme celebre. Îngăduiți-mi să prefațez efortul unei *cousin* – verișoara oricui – printr-un fragment din Pușkin, de dragul rimei…”

„De dragonul rimei!” a strigat Ada. „O parafrază, chiar parafraza mea, e asemănătoare coruperii lui *snakeroot*, iarba-șarpelui, în *snagrel*,

tot ce rămâne din *birthwort*, mărul-lupului cel mic și delicat”.

„E mai mult decât suficient”, a spus Demon, „pentru micile mele nevoi și cele ale micilor mei prieteni”.

„Așa că fiți atenți”, a continuat Van (fără să țină seama că, de fapt, ceea ce simțea el era o aluzie indecentă, întrucât nefericita plantă era considerată de obicei de locuitorii din vechime ai regiunii Ladore nu atât de leac pentru mușcătura unei reptile, cât drept simbol al nașterii ușoare la o femeie foarte tânără; dar n-are importanță). „Întâmplător, acel poem chiar s-a păstrat. Iar eu îl am. Iată-l: *Leur chute est lente* și o poți ști…”

„Oh, o știu!” l-a întrerupt Demon:

„*Leur chute est lente. On peut les suivre*
Du regard en reconnaissant
Le chene à sa feuille de cuivre
L’érable à sa feuille de sang…

E un poem formidabil!”

„Da, ăsta a fost Coppée. Și acum vine verișoara”, a spus Van și a recitat:

„*Their fall is gentle. The leavesdropper*
Can follow cach of them and know
The oak tree by its leaf of copper,
The maple by its blood-red glow”.

„Bah!” a rostit autoarea versiunii.

„Deloc, deloc!” a strigat Demon. „Acel «*leavesdropper*» e o găselniță splendidă, fată”. A tras fata spre el și ea a aterizat pe brațul *Klubsessel*-ului său, iar el s-a lipit cu buze umede și groase de urechea ei roșie și fierbinte, printre șuvițele bogate de păr negru. Van a simțit un frison de încântare.

A venit acum rândul Marinei și ea și-a făcut intrarea în excelente condiții de clarobscur, purtând o rochie cu paiete, cu fața în lumina blândă căutată de starurile coapte, întinzându-și ambele brațe și urmată de Jones, care ducea două făclii și se căznea să mențină în limitele decenței micile și ciudatele lovituri de picior de îndepărtare date în spate și vizând un ghemotoc cafeniu și agitat din umbră.

„Marina!” a strigat Demon cu un entuziasm exagerat și i-a mângâiat ușor mâna când s-a așezat lângă ea, pe o canapea.

Gâfâind ritmic, Jones a pus una dintre frumoasele făclii, pe care se încolăcea un dragon, pe o măsuță de toaletă cu băuturi scânteietoare și se pregătea să-i ducă perechea în locul unde Demon și Marina își încheiau preliminariile afabile, dar Marina i-a arătat rapid, cu un gest, piedestalul de lângă peștele dungat. Gâfâind, el a tras draperiile, fiindcă afară rămăseseră doar ruinele pitorești ale zilei. Jones era nou, foarte eficace, solemn și lent și trebuia să te obișnuiești treptat cu felul său de a fi și cu respirația lui grea, șuierătoare. Mulți ani mai târziu, mi-a făcut un serviciu pe care nu-l voi uita niciodată.

„Ea e o *jeune fille fatale*, o frumusețe palidă care frânge inimi”, s-a destăinuit Demon fostei lui amante, fără să se ostenească să descopere dacă subiectul laudei sale îl putea auzi (da, l-a auzit) din capătul celălalt al încăperii, unde îl ajuta pe Van să prindă cățelușa și își arăta o porțiune mult prea mare din picior în cursul acțiunii. Vechea noastră prietenă, fiind aproape la fel de surescitată ca și restul familiei reunite, intrase în fugă în urma Marinei, cu un papuc vechi, îmblănit cu hermină, în botul ei jovial. Papucul era al lui Blanche, căreia i se spusese să o ducă pe Dack repede în camera ei, dar ea, ca de obicei, n-o închisese cum trebuie. Amândoi copiii au simțit un frison de *déjà-vu* (în

realitate, un dublu *déjà-vu*, dacă e contemplat retrospectiv).

„*Pojalsta bez gluposti* (vă rog, fără prostii), mai ales *devant les gens*”, a spus Marina, profund măgulită (rostind „s”-ul final ca bunicile ei), și, după ce lacheul greoi, cu gură de pește, s-a îndepărtat, ducând-o pe Dack culcată pe spate, cu pieptul agitat și cu jucăria ei amărâtă, Marina a continuat: „Într-adevăr, în comparație cu fetele din zonă, cu Grace Erminin, de pildă, sau Cordula de Prey, Ada e o fecioară turghenieviană sau chiar o domnișoară din romanele lui Jane Austen”.

„De fapt, sunt Fanny Price”, a comentat Ada.

„În scena din casa scării”, a adăugat Van.

„Să nu dăm atenție glumelor lor personale”, i-a spus Marina lui Demon. „Nu înțeleg niciodată jocurile și micile lor secrete. Totuși, Mademoiselle Larivière a scris un minunat scenariu de film despre copiii misterioși, care fac lucruri ciudate în parcuri bătrâne, dar să n-o lași să înceapă să vorbească în seara asta despre succesul ei literar. Ar fi ucigător”.

„Sper că soțul tău n-o să întârzie *prea mult*”, a spus Demon. „După cum știi, nu e prea în formă după ora opt seara, ora de vară. Apropo, ce face Lucette?”

În acest moment ambele tăblii ale ușii au fost deschise brusc și cu mare solemnitate de către Bouteillan și Demon i-a oferit Marinei brațul *kalacikom* (în forma de semilună a franzelei rusești). Van, care în prezența tatălui său era ispitit să alunece într-un gen de zburdălnicie destul de sumbră, a propus să o ia pe Ada în casă, dar ea l-a pocnit peste încheietura mâinii cu un *sans-gêne* de soră, gest pe care Fanny Price nu l-ar fi aprobat.

O altă Price, o servitoare tipică, prea tipică, pe care Marina (și G.A. Vronski, în timpul scurtei lor legături sentimentale) o poreclise, din motive necunoscute, „Grib”, a plasat în capul mesei o scrumieră din onix pentru Demon, căruia îi plăcea

să fumeze între felurile de mâncare – un suflu al obârșiei sale rusești. Pe o masă rezemată de perete fuseseră aranjate, tot în stil rusesc, o colecție de *hors-d'œuvres* roșii, negre, gri, bej, cu caviar pe șervețel (*salfetocinaia ikra*), separat de oala cu Graybead (*ikra svejaia*) de pompa suculentă a ciupercilor conservate, albe și maronii, în timp ce rozul somonului afumat rivaliza cu roșul deschis al jambonului westfalic. *Vodociki* cu arome diferite scânteiau pe o tavă specială. Bucătăria franceză contribuise cu *chaudfroids* și *foie gras*. O fereastră era deschisă și greierii țârâiau cu viteză rău prevestitoare în frunzișul nemișcat și negru.

Era – ca să continuăm structura romanescă – o cină lungă, veselă, delicioasă și, cu toate că discuția a constat mai ales din glume de familie și banalități inteligente, această reuniune avea să rămână în amintirea unui mesean ca o experiență neobișnuit de semnificativă și nu întru totul plăcută. Meseanul a păstrat-o ca pe o comoară, ca atunci când te îndrăgostești de o pictură dintr-o pinacotecă sau îți amintești un gen de vis, un detaliu de vis, bogăția coloristică și de contur plină de înțeles dintr-o viziune altminteri lipsită de sens. Să se observe că nimeni, nici măcar cititorul, nici chiar Bouteillan (care a făcut praf, vai! un dop prețios), nu a fost în forma cea mai bună la această sindrofie deosebită. A stricat-o un element difuz de farsă și falsitate, împiedicând un înger – dacă îngerii ar fi putut vizita Ardisul – să se simtă cu totul în largul lui. Și totuși a fost un spectacol extraordinar, pe care niciun artist n-ar fi voit să-l piardă.

Fața de masă și flacăra lumânărilor atrăgeau fluturi fricoși sau impetuoși printre care Ada, ajutată de un duh care-i arăta unde sunt, nu a putut să nu recunoască mulți vechi „prieteni fâlfâitori". Intruși palizi, nerăbdători doar să-și întindă aripile delicate pe vreo suprafață strălucitoare, țopăitori pe tavan în blănuri de breslași, crai voinici cu

antene stufoase și fluturi cap-de-mort ce se năpusteau asupra petrecerii cu burți roșii și cu cingători negre, toți pluteau sau treceau ca săgeata, tăcuți sau bâzâind, venind în sufragerie din noaptea umedă, fierbinte și neagră.

Era o noapte umedă, fierbinte și neagră, la mijlocul lui iulie 1888, la Ardis, în ținutul Ladore, să nu uităm, să nu uităm niciodată, cu o familie compusă din patru persoane așezate în jurul unei mese ovale pentru cină, strălucind de flori și cristaluri, și nu era o scenă dintr-o piesă de teatru, cum ar fi putut să-i pară – ei, *trebuia* să-i pară – unui spectator instalat în puțul de catifea al grădinii (cu un aparat de fotografiat sau un program). Trecuseră șaisprezece ani de când se încheiase legătura amoroasă de trei ani a Marinei cu Demon. Întreruperile de diferite lungimi – o pauză de două luni în vara anului 1870, o alta, de aproape patru, la mijlocul lui 1871 – nu făcuseră la vremea aceea decât să sporească tandrețea și tortura. Trăsăturile Marinei, înăsprite, vulgarizate în mod straniu, îmbrăcămintea ei, rochia cu paiete din țechini, voalul din tul sclipitor pus peste părul vopsit blond-căpșună, pieptul ars de soare, roșu, și machiajul melodramatic, cu prea mult ocru și castaniu, nu-i aminteau nici măcar vag bărbatului care, în cariera lui de Don Juan, o iubise mai profund decât pe oricare altă femeie de vivacitatea, de vraja, de lirismul frumuseții Marinei Durmanova. Îl îndurera surparea completă a trecutului, risipirea curții lui itinerante și a menestrelilor itineranți, imposibilitatea logică de a asocia realitatea îndoielnică a prezentului cu aceea incontestabilă a amintirii. Chiar și aceste *hors-d'œuvres* de pe *zakusocinîi stol* de la Conacul Ardis și sufrageria lui pictată nu se legau cu acele *petits soupers* ale lor, deși, știe Dumnezeu, tripla gustare de la început era întotdeauna cam aceeași: ciuperci tinere murate în coifurile lor cafenii lucioase bine ajustate, boabele cenușii ale

caviarului proaspăt, pasta de ficat de gâscă și garnitura de trufe Perigord.

Demon a vârât repede în gură ultima bucățică de pâine neagră cu somon tânăr și elastic, a dat pe gât un ultim păhărel de votcă și a luat loc la masă, față-n față cu Marina, așezată pe partea cealaltă a ovalului ei, dincolo de marele bol din bronz cu mere Calville, care păreau sculptate, și struguri Persty alungiți. Alcoolul cu care se îmbibase sistemul lui viguros era hotărâtor, ca de obicei, pentru redeschiderea a ceea ce el numea galicist „uși condamnate", iar acum, în timp ce căsca fără să vrea gura, cum fac toți bărbații când întind un șervet, el examina coafura pretențioasă, *ciel-étoilé*, a Marinei și încerca să *înțeleagă* (în sensul deplin și rar al cuvântului), încerca să *stăpânească* realitatea unui fapt silindu-l să intre în centrul lui senzorial și anume că aici se afla femeia iubită de el în mod inadmisibil, femeia care-l iubise în mod isteric și capricios și insistase ca ei să facă dragoste pe covoare și perne puse pe podea („cum fac oamenii respectabili în valea Tigru-Eufrat"), femeia ce cobora vâjâind pantele cu bobul la două săptămâni după ce născuse sau sosea cu Orient Expressul și cinci geamantane uriașe, cu bunicul lui Dack și o servitoare, la *ospedale* a doctoriței Stella Ospenko, unde el se refăcea după o crestătură primită într-un duel cu sabia (și-acum, după un interval de aproape șaptesprezece ani, i se mai vedea o cicatrice albă sub coasta a opta). Când cineva întâlnește, după o lungă despărțire, un prieten bun sau o mătușă grasă pe care o îndrăgise în copilărie, căldura umană nealterată a prieteniei e imediat redescoperită, dar cu o veche iubită așa ceva nu se întâmplă – partea umană a afecțiunii pare să fi fost ștearsă odată cu praful pasiunii inumane, într-o operațiune de demolare totală. O privea și recunoștea perfecțiunea supei cremă, dar ea, femeia trupeșă, cu suflet bun, fără îndoială, dar nervoasă și cu fața acră, glasată pe nas, frunte și

peste tot cu un soi de ulei maroniu, considerat de ea mai „întineritor” decât pudra, era pentru el mult mai străină decât Bouteillan, care odinioară o scosese în brațe, într-un leșin simulat, din vila din Ladore și o suise într-o trăsură, după o ceartă – oarecum, ultima ceartă –, în ajunul căsătoriei ei.

Marina, în fond o marionetă cu înfățișare de om, nu avea asemenea mustrări de conștiință, întrucât îi lipsea *a treia vedere* (imaginația personală detaliată în mod magic), pe care o au probabil și mulți oameni altminteri obișnuiți și conformiști, dar fără de care amintirea (chiar aceea a unui „gânditor” profund sau a unui tehnician de geniu) e, să privim lucrurile în față, un stereotip sau o pagină de reclamă învechită. Nu vrem să fim prea severi cu Marina; în definitiv, sângele ei pulsează în încheieturile mâinilor noastre și în tâmplele noastre și multe dintre mâhnirile și migrenele noastre sunt ale ei, nu ale lui. Totuși, nu putem trece cu vederea vulgaritatea sufletului ei. Bărbatul din capul mesei, legat de ea printr-o pereche de tinerei voioși, Junele” (în argou de cinema) în dreapta ei, „ingenua” în stânga, nu se deosebea deloc de același Demon, îmbrăcat cam în aceeași haină neagră (minus, poate, garoafa furată, evident, dintr-o vază adusă de Blanche din hol), care stătuse lângă ea anul trecut, de Crăciun, la familia Praslin. Peste prăpastia năucitoare pe care o simțea de câte ori o întâlnea, acea îngrozitoare „minune de viață” cu amestecătura ei extravagantă de greșeli geologice, nu se putea arunca o punte veritabilă, fiindcă pentru *ea* relația cu Demon era doar o linie punctată de ciondăneli triviale: „bătrânul și bietul” Demon (toți tovarășii ei de pat fuseseră pensionați cu acest titlu) îi ieșea în față ca o nălucă inofensivă în foaierurile teatrelor, „între oglindă și evantai”, în sufrageriile prietenilor comuni sau, o dată, în Lincoln Park, când arăta cu bastonul spre fundul indigo al unei maimuțe și n-a salutat-o, cum cereau regulile din *beau monde*,

fiindcă era cu o curtezană. Undeva, mai în urmă, mult mai în urmă, transformată fără probleme de mintea ei pervertită de ecran într-o melodramă răsuflată, se afla perioada ei de trei ani de întâlniri amoroase cu Demon, întâlniri spațiate în mod febril, *O iubire toridă* (titlul singurului ei film de succes), pasiunea în *palate*, palmierii și zadele, Devotamentul lui Desăvârșit, firea lui imposibilă, despărțirile, împăcările, trenurile albastre, lacrimile, trădarea, teroarea, amenințările unei surori nebune, inofensive, fără îndoială, dar care-și lăsau urmele de tigru pe draperia viselor, mai ales când umezeala și întunericul îți dau o stare de înfrigurare. Și umbra pedepsei, a răzbunării, pe zidul din spate (cu insinuări juridice ridicole). Toate astea erau doar decoruri, lesne împachetate, etichetate „Iad" și expediate, și doar foarte rar venea câte o aducere-aminte – să zicem, într-un prim-plan trucat cu două mâini stângi aparținând unor sexe diferite și care ce făceau? Marina nu-și mai aducea aminte (deși trecuseră doar *patru* ani!): cântau *à quatre mains*?… nu, niciunul nu luase lecții de pian… Proiectau umbre de iepurași pe un perete?… mai aproape, mai cald, totuși greșit. Măsurau ceva? Dar ce? Se cățărau într-un copac? Pe trunchiul neted al unui copac? Dar unde, când? Într-o bună zi, reflecta ea, trebuie să pui ordine în trecutul tău. Retușat, recucerit. Va trebui să faci anumite „ștersături" și „inserții" în imagini, va trebui să corectezi anumite zgârieturi incriminatoare din emulsie, să mixezi cu discreție imaginile convenabile într-o înlănțuire în care să dispară sau să fie ajustate toate scenele jenante sau nedorite și să obții garanții precise – da, într-o bună zi, înainte ca moartea, cu coasa ei, să tragă cortina.

În seara asta ea s-a mulțumit cu ceremonia de rutină și i-a oferit ce își amintea – mai mult sau mai puțin corect, când făcea planul unui meniu – ca fiind felurile lui de mâncare preferate: *zelionîia*

șcii, supă de măcriș și spanac verde, care conținea ouă fierte tari, lunecoase, și era servită cu *piroșki* fierbinți, irezistibil de pufoase, umplute cu carne sau morcov sau varză, *piroșki* – piir-roș-CHII, astfel pronunțate, astfel celebrate aici, în vecii vecilor. După asta, hotărâse ea, va veni șalău pane (*sudak*) cu cartofi fierți, ieruncă (*riabciki*) și sparanghelul acela special (*bezuhanka*) care nu produce efectul secundar Proust, așa cum spun cărțile de bucate.

„Marina", a murmurat Demon când a terminat primul fel de mâncare. „Marina", a repetat el mai tare. „Departe de mine" (locuțiune pe care o prefera) „să critic preferința lui Dan pentru vinuri albe sau manierele *de vos domestiques*. Tu știi, sunt imun la asemenea fleacuri, eu sunt…" (gest), „dar, draga mea", a continuat el, „*celovek*-ul care mi-a adus *piroșki*, servitorul cel nou, ăla rotofei, cu ochii (*s glazami*)…"

„Toți oamenii au ochi", a remarcat sec Marina.

„Da, dar *ai lui* arată de parcă ar vrea să apuce ca o caracatiță mâncarea pe care o servește. Însă necazul e altul. Marina, tipul gâfâie! Suferă de un fel de *odîșka* (astm). Ar trebui să-l consulte doctorul Krolik. E deprimant. Gâfâie ritmic, ca o pompă. A făcut valuri pe supa mea".

„Uite ce e, tată", a spus Van, „doctorul Krolik nu poate face mare lucru, fiindcă, după cum bine știi, a murit, iar Marina nu poate să le spună servitorilor să nu respire, fiindcă, după cum știi la fel de bine, sunt vii".

„Sarcasmul Veen, sarcasmul Veen", a murmurat Demon.

„Exact", a spus Marina. „Pur și simplu refuz să fac ceva în privința asta. De altminteri, bietul Jones nu-i defel astmatic, ci e doar zelos și intimidat și vrea să se facă plăcut. E sănătos ca un taur și m-a dus cu barca, trăgând la rame, de la Ardisville la Ladore și înapoi de multe ori în vara asta și i-a plăcut. Ești crud, Demon. Nu-i pot spune

«ne pîhtite», așa cum nu-i pot spune lui Kim, băiatul de la bucătărie, să nu facă fotografii pe furiș – Kim ăsta e un adevărat diavol al instantaneelor, deși altminteri e băiat cinstit și cuminte –, după cum nu pot să-i interzic nici slujnicuței franțuzoaice să mai accepte invitații – așa cum i se întâmplă uneori să primească – la cele mai mondene *bals masqués* din Ladore".

„Hmm, foarte interesant", a observat Demon.

„E un bătrân josnic!" a strigat Van bine dispus.

„Van!" a spus Ada.

„Sunt un *tânăr* josnic", a oftat Demon.

„Spune-mi, Bouteillan", a întrebat Marina, „ce alt vin alb și bun avem noi? Ce ne poți recomanda?" Majordomul a zâmbit și a șoptit un nume fabulos.

„Da, oh, da!" a spus Demon. „Ah, draga mea, n-ar trebui să plănuiești cinele singură, fără să te ajute cineva. Acum, despre vâslit – ai pomenit de tras la rame… Știi că *moi*, *qui vous parte*, a fost campion la canotaj în 1858? Van preferă fotbalul, dar el e doar în echipa colegiului, nu-i așa, Van? Apoi, eu sunt mai bun decât el la tenis – nu tenis pe iarbă, se-nțelege, un joc pentru pastori, ci la «tenis pe zgură», cum se spune în Manhattan. Altceva, Van?"

„Tu încă mă bați la scrimă, dar eu sunt un țintaș mai bun decât tine. Ăsta nu-i *sudak* adevărat, *papa*, deși e fain, te asigur".

(Marina nu reușise să facă rost la timp pentru cina asta de produsul european și alesese peștele cel mai apropiat – *wall-eyed pike*, șalău american, cu sos tartar și cartofi noi fierți.)

„Ah!" a spus Demon, gustând vinul alb Lord Byron's Hock. „Ăsta răscumpără Lacrimile Sfintei Fecioare".

„Îi spuneam puțin mai înainte lui Van", a continuat el, ridicând vocea (fiindcă trăia cu iluzia că Marina surzise destul de tare), „despre soțul tău. Draga mea, exagerează cu trăscăul, cu votca de

ienupăr, și devine, de fapt, cam buimac și ciudat. Deunăzi mă plimbam întâmplător pe Pat Lane, pe partea dinspre Fourth Avenue, și deodată-l văd că vine, cu destulă viteză, în automobilul lui de oraș, pe benzină, autoturismul sport cu două locuri, mașina aia străveche și oribilă, cu bielă. Buun. M-a văzut de la oarecare distanță și mi-a făcut semn cu mâna și întreaga drăcovenie a început să se scuture și în cele din urmă s-a oprit cam la jumătate de cvartal depărtare, iar el a rămas acolo, încercând s-o urnească din loc cu smucituri mici ale coapselor, înțelegi, ca un copil care nu-și poate clinti tricicleta și, în timp ce mă îndreptam spre el, am avut impresia clară că mecanismul *lui*, nu al Hardpanului, se blocase". Dar, în generozitatea sufletului său pervers, Demon a omis să-i spună Marinei că imbecilul, fără să-l anunțe pe consilierul său artistic, domnul Aix, achiziționase cu câteva mii de dolari de la un prieten de tripou al lui Demon – și cu binecuvântarea lui Demon – două pânze de Correggio care erau falsuri și avusese norocul, un noroc chior, să le revândă unui colecționar la fel de imbecil pe jumătate de milion, sumă pe care Demon o socotea de-aici încolo ca un împrumut pe care vărul lui i-l va restitui dacă sănătatea minții mai avea vreo valoare pe această planetă geamănă. Și, invers, Marina s-a abținut și nu i-a spus despre tânăra infirmieră de la spital, cu care Dan se giugiulea după ultima lui boală (era, fiindcă veni vorba, Bess băgăcioasa, pe care Dan o rugase într-o împrejurare memorabilă să-l ajute să cumpere „ceva frumos pentru o copilă pe jumătate rusoaică, interesată de biologie").

„*Vous me comblez*", a spus Demon, referindu-se la vinul de Burgundia, „deși, *pravda*, bunicul meu dinspre mamă s-ar fi ridicat mai degrabă de la masă decât să mă vadă bând vin roșu în loc de șampanie cu *gelinotte*. Superb, draga mea!" (și-i trimise un sărut prin panorama de flacără și argint)

Ierunca friptă (sau mai degrabă reprezentanta ei din Lumea Nouă, numită în localitate „cocoș de munte”) a fost însoțită de merișor conservat (numit pe plan local „merișor de munte”). Un dumicat deosebit de suculent din una dintre acele păsări mici și cafenii a produs între limba roșie a lui Demon și caninul său puternic o globulă de alică de pasăre. „*La fève de Diane*”, a remarcat el, punând alica tacticos pe marginea farfuriei. „Cum stai cu automobilul, Van?”

„Așa și-așa. Am comandat un Roseley ca al tău, dar nu-mi va fi livrat înainte de Crăciun. Am încercat să găsesc un Silentium cu ataș și n-am izbutit, din cauza războiului, deși legătura care există între războaie și motociclete rămâne un mister. Dar ne descurcăm, Ada și cu mine, ne descurcăm: călărim, mergem cu bicicleta, ba chiar plutim cu *jikker*-ul”.

„Mă-ntreb”, a spus Demon vulpoiul, „de ce mi-am adus aminte așa, deodată, de frumoasele versuri ale marelui nostru canadian despre Irène îmbujorată:

„Le *feu și délicat de la virginité*
Qui nu știu ce *sur son front*…

E-n regulă. Poți s-o trimiți pe-a mea cu vaporul în Anglia, dacă nu cumva…”

„Apropo, Demon”, l-a întrerupt Marina, „de unde și cum pot să obțin o limuzină veche și spațioasă, cu șofer profesionist, cum are, de pildă, Praskovia de ani de zile?”

„Imposibil, draga mea, toate sunt în cer sau pe Terra. Dar ce ar dori Ada, ce ar dori amorașul meu tăcut pentru ziua ei de naștere? E sâmbăta viitoare, *po rasciotu po moemu* (după cum am socotit eu), nu-i așa? *Une rivière de diamants*?”

„*Protestuiu*!” a strigat Marina. „Da, vorbesc *seriozno*. Nu admit să-i dai *kvaka sesva* (*quoi que se soit*). Dan va avea grijă de treaba asta”.

„De altminteri, tu o să uiți”, a spus Ada râzând și a scos vârful limbii cu mare pricepere spre Van, care urmărise foarte atent reacția ei reflexă la cuvântul „diamante”.

Van a întrebat: „Numai dacă nu cumva… ce?”

„Numai dacă nu cumva ai una care te așteaptă în garajul lui George, la Ranta Road”.

„Ada, în curând tu vei zbura singură cu *jikker*-ul”, a continuat el, „iar eu o să-l însoțesc pe Mascodagama pretutindeni în vacanța lui la Paris. *Qui* nu știu ce *sur son front*, *en accuse la beauté*!”

Astfel a continuat sporovăiala lor banală. Cine nu adăpostește în golful cel mai întunecat al minții sale asemenea amintiri luminoase? Cine nu s-a agitat și nu și-a acoperit fața cu mâinile, în timp ce trecutul orbitor se uita pieziș la el? Cine, în spaima și singurătatea unei nopți lungi…

„Asta ce-a fost?” a exclamat Marina, pe care furtunile certicele o îngrozeau chiar mai mult decât pe antiamberienii din ținutul Ladore.

„Un fulger difuz”, a sugerat Van.

„Dacă vreți să știți părerea mea”, a spus Demon, rotindu-se pe scaunul lui pentru a cerceta draperia ce se agita.

„Cred că a fost blițul unui fotograf. În definitiv, avem aici o actriță faimoasă și-un acrobat fenomenal”.

Ada s-a dus repede la fereastră. De sub magnoliile agitate, un băiat cu fața albă, flancat de două slujnice cu gurile căscate, stătea și-și ațintea aparatul de fotografiat spre grupul de familie vesel și inofensiv. Dar era doar un miraj nocturn, destul de obișnuit în iulie. Nu făcea nimeni poze, în afară de Perun, zeul tunetului, al cărui nume nu trebuia pomenit. În așteptarea bubuitului, Marina a început să numere în șoaptă, ca și cum s-ar fi rugat sau ar fi luat pulsul unei persoane foarte bolnave. Se presupune că o bătaie de inimă acoperă un kilometru de noapte neagră, între inima vie și un cioban condamnat, doborât cine știe unde – oh,

foarte departe! – , pe piscul unui munte. Bubuitul a venit, dar a sunat destul de înăbușit. O a doua străfulgerare a dezvăluit structura ușii cu geamuri.

Ada s-a întors la locul ei. Van i-a cules șervetul de sub scaun și, în cursul scufundării și al ridicării sale rapide, s-a frecat cu tâmpla de genunchiul ei.

„Îmi mai dați o porție de potârniche scoțiană de-a lui Peterson, *Tetrastes bonasia windriverensis*?" a întrebat cu aroganță Ada.

Marina a scuturat o talangă din bronz în miniatură. Demon și-a așezat palma pe dosul mâinii Adei și a rugat-o să-i paseze obiectul, ce-i stârnea stranii amintiri. Ea s-a executat într-un arc staccato. Demon și-a înșurubat monoclul și, înăbușind limba amintirii, a cercetat clopoțelul. Dar nu era cel ce stătuse odinioară pe o tavă de pat, într-o cameră întunecoasă a cabanei doctorului Lapiner; nu era nici măcar de fabricație elvețiană. Era pur și simplu una dintre traducerile cu sunet dulce, care divulgă contrafacerea grosolană a unui parafrazor de îndată ce consulți originalul.

Dar, vai, pasărea nu a supraviețuit „onoarei ce i se făcuse" și, după o scurtă consultare cu Bouteillan, o bucățică teribil de gustoasă, dar oarecum nepotrivită, de *saucisson d'Arles* s-a adăugat la porția de *asperges en branches* a tinerei doamne, pe care acum le savura toată lumea. Aproape că te îngrozea să vezi plăcerea cu care ea și Demon își strâmbau gurile cu buze lucioase în exact același mod ca să introducă pe cale bucală, de la o înălțime oarecum celestă, ruda voluptuoasă a frumoasei lăcrămioare, ținând codița cu o înmănunchere identică a degetelor, ce nu se deosebea de „semnul crucii" reformat împotriva căruia au protestat (o schismă mică și ridicolă, ce măsura aproape trei centimetri de la degetul mare la arătător) atât de mulți ruși, arși de alți ruși doar cu două secole mai înainte pe malurile Marelui Lac al Slavilor. Van și-a amintit că marele prieten al preceptorului său, învățatul, dar afectatul

Semion Afanasievici Vengerov, pe atunci tânăr profesor asociat, dar pușkinist ilustru (1855-1954), obișnuia să spună că singurul pasaj vulgar din opera autorului său era bucuria canibală a tinerilor gurmeți, care smulgeau stridiile „rotunjoare și vii” din „schiturile” lor într-un cânt neterminat din *Evgheni Oneghin*. Dar apoi „fiecare își are propriul gust”, cum traduce greșit de două ori scriitorul britanic Richard Leonard Churchill o banală expresie idiomatică franțuzească (*chacun à son goût*) în cursul romanului său despre un anumit han crimeean, odinioară popular printre reporteri și politicieni, „Un inimos om de seamă” (potrivit, desigur, lui Guillaume Monparnasse, răutăcioasa plină de prejudecăți), iar Ada, în timp ce-și cufunda corola răsturnată a unei mâini într-un bol, îi povestea acum lui Demon – care urma același ritual, în aceeași manieră plină de grație – despre celebritatea de dată recentă a guvernantei.

Marina s-a servit cu un Albany dintr-o cutie de cristal cu țigarete turcești, având pe vârf o petală roșie de trandafir, și i-a întins cutia lui Demon. Ada, cu oarecare timiditate, și-a aprins și ea una.

„Știi foarte bine”, a spus Marina, „că tatălui tău nu-i place să fumezi la masă”.

„Oh, e-n regulă”, a murmurat Demon.

„Mă refeream la Dan”, a explicat Marina cu greutate. „El e foarte cusurgiu în privința asta”.

„Ei bine, eu nu sunt”, a răspuns Demon.

Ada și Van nu s-au putut abține și au izbucnit în râs. Era doar tachinare – de o calitate nu prea bună, dar tachinare.

Un moment mai târziu, totuși, Van a remarcat: „Cred că o să iau și eu o Alibi – vreau să spun o Albany”.

„Rog ca toată lumea să noteze”, a spus Ada „cât de *voulu* a fost această greșeală! Îmi place să fumez o țigaretă când mă duc să culeg ciuperci, dar când mă-ntorc, șicanatorul ăsta oribil o ține

morțiș că miros ca un turc romantic sau albanez întâlnit în pădure”.

„Păi, de”, a spus Demon, „Van are perfectă dreptate să aibă grijă de moralitatea ta”.

Adevăratul *profitrol* (cu un „l” foarte moale) al rușilor, așa cum a fost făcut pentru prima oară de bucătarii lor în Gavana, înainte de 1700, constă din pufuleți mai mari, îmbrăcați în ciocolată mai cremoasă decât acele „profit rolls” întunecate și anemice servite în restaurantele europene. Prietenii noștri terminaseră dulciurile consistente, scăldate-n sos *chocolat-au-lait*, și se pregăteau pentru fructe, când Bout, urmat de tatăl lui și de împiedicatul Jones, și-au făcut o intrare senzațională.

Toate toaletele și conductele de apă din casă au fost apucate brusc de convulsii și bolboroseală. Se anunța, așadar, o convorbire interurbană. Marina, care aștepta de câteva zile un anumit mesaj din California ca răspuns la o scrisoare toridă, nu reușea să-și stăpânească prea bine nerăbdarea pătimașă și se pregătea să dea fuga la dorofonul din hol la primul spasm de bolboroseală, când tânărul Bout a intrat în graba mare, trăgând după el cordonul lung și verde (care se contorsiona, se bomba și se contracta ca un șarpe ce îngurgitează un șoarece de câmp) al receptorului cu ornamentații bogate, de alamă și sidef, pe care Marina, cu un sălbatic „*A l’eau*!”, l-a lipit de ureche. Era însă Dan, aferatul și bătrânul Dan, care o suna să informeze pe toată lumea că Miller nu putea să ajungă acolo în seara aceea și îl va însoți la Ardis, proaspăt și devreme, în dimineața următoare.

„Devreme, dar nu prea proaspăt”, a observat Demon, care se săturase până peste cap de bucuriile familiei și era ușor necăjit că ratase prima jumătate a nopții de joc la cazinoul din Ladore de dragul întregii mese, bine intenționate, dar cu feluri de mâncare nu chiar de prima mână.

„Bem cafeaua în salonul galben”, a spus tristă Marina, de parcă ar fi evocat un loc de exil lugubru. „Jones, *te rog*, nu călca pe fonocordonul acela. N-ai idee, Demon, ce groază mi-e să-l întâlnesc din nou, după atâția ani, pe nesuferitul acela de Norbert von Miller, care a devenit probabil și mai arogant și slugarnic – și pe deasupra nu-și dă seama, sunt sigură, că sunt soția lui Dan. E rus baltic” (întorcându-se spre Van), „dar într-adevăr *echt deutsch*, deși mama lui era născută Ivanov sau Romanov sau cam așa ceva și avea o fabrică de textile în Finlanda sau Danemarca. Nu-mi pot imagina cum și-a căpătat titlul de baron. Când l-am cunoscut, cu douăzeci de ani în urmă, era un banal domn Miller”.

„Așa e și-acum”, a spus Demon pe un ton sec, „fiindcă sunt doi Milleri și tu îi încurci. Avocatul care lucrează pentru Dan e vechiul meu prieten Norman Miller, de la firma de avocatură Fainley, Fehler and Miller, și din punct de vedere fizic seamănă izbitor cu Wilfrid Laurier. Norbert, pe de altă parte, are, țin eu minte, un cap de *kegelkugel*, locuiește în Elveția, știe perfect de bine cu cine te-ai măritat, e un șarlatan ordinar și nici nu merită să fie pomenit”.

După ce a băut repede cafeaua și un strop de vișinată, Demon s-a ridicat.

„*Partir c’est mourir un peu*, *et mourir c’est partir un peu trop*. Spune-le, te rog, lui Dan și lui Norman că le fac mâine cinste la Bryant cu ceai și prăjituri – la orice oră. Apropo, cum se mai simte Lucette?”

Marina s-a încruntat și a clătinat din cap, jucând rolul mamei îngrijorate și iubitoare, deși în realitate avea pentru fiicele ei mai puțină afecțiune decât pentru drăgălașa și isteața de Dack și pentru pateticul Dan.

„Oh, am tras o spaimă zdravănă”, a replicat ea în cele din urmă, „o spaimă zdravănă, urâtă! Dar acum, pare-se…”

„Van”, a spus tatăl lui, „fii un bun cercetaș. Pălărie n-am avut, dar mănuși da. Roagă-l pe Bouteillan să se uite în galerie, poate mi le-am scos acolo. Ba nu. Stai! E-n regulă. Le-am lăsat în mașină, fiindcă-mi amintesc răceala acestei flori pe care am luat-o în trecere dintr-o vază…”

Acum a aruncat-o, renunțând, odată cu ea, la impulsul trecător de a-și cufunda ambele mâini între niște sâni gingași.

„Sperasem că o să dormi aici”, a spus Marina (deși de fapt nu-i păsa dacă el rămânea sau nu peste noapte). „Ce număr are camera de la hotel – nu cumva 222?”

Îi plăceau coincidențele romantice. Demon s-a uitat la eticheta cheii: 221 – ceea ce era destul de bine, fatidic și anecdotic vorbind. Ada răutăcioasa i-a aruncat o privire lui Van, care și-a încordat aripile nasului într-o grimasă ce imita înclinația nărilor frumoase, înguste, ale lui Pedro.

„Se amuză pe seama unei femei bătrâne”, a spus Marina cu oarecare cochetărie și l-a sărutat pe musafirul ei în stil rusesc, pe fruntea plecată, în timp ce el îi ridica mâna la buzele lui. „Te rog să mă ierți”, a adăugat ea, „că nu o să ies pe terasă. Am devenit alergică la umezeală și întuneric. Sunt sigură că temperatura mea a urcat la treizeci și șapte cu șapte – cel puțin”.

Demon a dat un bobârnac barometrului de lângă ușă. Fusese lovit de atâtea ori, încât nu mai reacționa în mod inteligibil și a rămas fixat la trei și un sfert.

Van și Ada l-au condus. Noaptea era foarte caldă și ploua. Era ploaia verde, cum o numeau fermierii din Ladore. Limuzina neagră a lui Demon sclipea elegant printre dafinii smălțuiți, în lumina cu fulgi de fluturi proiectată de pe verandă. I-a sărutat cu tandrețe pe copii, fata pe un obraz, băiatul pe celălalt, apoi din nou pe Ada – în golul brațului alb care îl ținea pe după gât. Nimeni nu-i dădea atenție Marinei, care agita de la fereastra portocalie a

bovindoului o eșarfă cu paiete de culoarea grepfarinei, deși nu putea să vadă decât sclipirea capotei automobilului și ploaia ce cădea pieziș în lumina farurilor.

Demon și-a pus mănușile și s-a îndepărtat în grabă, cu mare scrâșnet de pietriș ud.

„Sărutul de la urmă a mers puțin cam departe", a remarcat Van râzând.

„Ei, da, i-au cam alunecat buzele", a râs Ada și s-au îmbrățișat râzând în beznă, în timp ce ocoleau aripa casei.

S-au oprit un moment la adăpostul unui copac îngăduitor, unde mulți oaspeți fumători de trabuc se opriseră după cină. Liniștiți, inocenți, unul lângă altul în atitudinile lor predestinate separat, ei au adăugat șopote și efuziuni sentimentale la sunetele mai profesioniste ale ploii în noapte și apoi au zăbovit, mână-n mână, într-un colț al galeriei cu grilaj, așteptând să se stingă luminile la ferestre.

„Ce-a fost distonant, *ne tak*, în seara asta?" a întrebat încet Van. „Ai remarcat?"

„Bineînțeles că am remarcat. Și totuși îl ador. Cred că e cam nebun și nu-și găsește un loc sau o ocupație în viață. Nu cred că e fericit și din punct de vedere filosofic e iresponsabil – și e unic în felul lui".

„Dar ce n-a mers în seara asta? Tu ai fost cu limba împiedicată și tot ce am spus noi a fost *falșivo*. Mă-ntreb dacă nu cumva nasul lui interior nu te-a adulmecat pe tine în mine și pe mine în tine. A încercat să mă-ntrebe… Oh, n-a fost o reuniune de familie frumoasă! Ce n-a mers ca lumea la cină?"

„Dragostea mea, dragostea mea, ca și cum n-ai ști! Vom izbuti, poate, să ne purtăm întotdeauna măștile, până când întâmplarea ne va despărți, dar nu vom putea să ne căsătorim niciodată câtă vreme trăiesc ei. Pur și simplu noi nu avem nicio șansă, fiindcă el e mai formalist, mai tradițional – în felul lui aparte – decât legea și viciile societății. N-ai

cum să-ți mituiești părinții și e oribil și inimaginabil să aștepți patruzeci ori cincizeci de ani ca ei să moară! Vreau să spun că doar gândul că o *persoană* așteaptă un asemenea lucru e împotriva firii, e meschin și monstruos!”

I-a sărutat buzele întredeschise, delicat și „moral”, așa cum defineau ei momentele de comuniune profundă, pentru a le distinge de disperarea pasiunii.

„Oricum”, a spus el, „e amuzant să fim doi agenți secreți într-o țară străină. Marina a urcat la etaj. Ai părul ud”.

„Spioni de pe Terra? Tu crezi, tu crezi în existența Terrei? Oh, da, crezi! O accepți. Te cunosc bine!”

„O accept ca pe o stare de spirit. Nu-i același lucru”. „Da, dar vrei să dovedești că *este* același lucru”.

El i-a atins buzele cu un alt sărut pios. Evlavia lui începea totuși să ardă.

„Într-una din zilele astea”, a spus el, „am să te rog să repetăm o scenă. O să stai așa cum făceai acum patru ani, la aceeași masă, în aceeași lumină, desenând aceeași floare, iar eu o să trec prin aceeași scenă cu asemenea bucurie, asemenea mândrie, asemenea – știu și eu – recunoștință! Privește, acum toate ferestrele sunt întunecate. Să știi că și eu pot traduce când pur și simplu n-am încotro. Ascultă:

Lights in the rooms were going out.
Breathed fragrantly the ***rozî***.
We sat together in the shade
Of a wide-branched ***beriozî***”.
(Luminile se stingeau în odăi.
Miroseau parfumat trandafirii.
Stăteam împreună-n umbra
Unui mesteacăn cu ramuri uriașe.)

„Da, «mesteacănul» e ceea ce îl face pe traducător șah mat, nu-i așa? E un mic poem îngrozitor de Konstantin Romanov, corect? Ales de curând președinte al Academiei de Literatură Lyaskane, corect? Poet jalnic și soț fericit. Soț fericit!”

„Știi”, a spus Van, „cred cu adevărat că tu ar trebui să porți *ceva* pe dedesubt în împrejurări oarecum ceremonioase”.

„Ai mâinile reci. Ceremonioase? De ce? Doar ai spus cu gura ta că a fost o reuniune de familie”.

„Chiar și așa. Ai fost în pericol ori de câte ori te aplecai sau îți răschirai picioarele”.

„Eu nu-mi *răschirez niciodată picioarele*!”

„Sunt foarte sigur că nu e igienic – sau poate e un fel de gelozie din partea mea. Memoriile unui scaun fericit. Oh, draga mea!”

„Cel puțin”, a șoptit Ada, „acum are succes, nu-i așa? Camera de crochet? *Ou comme ça*?”

„*Comme ça*, de data asta”, a spus Van.

39.

în 1888, manierele în Ladore erau destul de eclectice, dar nu chiar atât de libere cum se considera de la sine înțeles la Ardis.

Pentru marele picnic de ziua ei de naștere, Ada, în vârstă de șaisprezece ani, purta o bluză simplă din olandă, pantaloni galbeni, de culoarea porumbului, și mocasini uzați. Van dorise ca ea să-și lase părul liber. Fata ezitase, spunând că e prea lung și nu e comod la țară, dar în cele din urmă făcuse un compromis și îl legase la spate cu o fundă șifonată de mătase neagră. Singura atenție acordată de Van manierelor elegantei estivale consta dintr-un tricou albastru cu gât, pantaloni din flanel gri, lungi până la genunchi, și „teniși”.

În timp ce printre stropii de soare din poiana tradițională a pădurii de pini se pregătea și se servea ospățul rustic, fata bezmetică și iubitul ei s-au îndepărtat pe furiș pentru câteva clipe de ardoare nesățioasă într-o ravenă acoperită cu ferigi, unde un râuleț cobora din stâncă-n stâncă printre tufișuri înalte de agriș. Ziua era fierbinte și liniștită. Pinul cel mai mic își avea greierul lui.

Ea a spus: „Vorbind ca un personaj dintr-un roman vechi, pare să fi trecut atâta timp, atâta timp, *davnîm davno*, de când jucam aici jocuri de cuvinte cu Grace și cu alte două fete drăguțe. «*Insect*, *incest*, *nicest*»".

Vorbind ca botanistă și ca femeie nebună, a spus ea, cuvântul cel mai extraordinar din limba engleză e *husked*, dezghiocat, decorticat, descojit, fiindcă înseamnă lucruri opuse, acoperit și descoperit, greu de dezghiocat sau descojit ușor, adică ele se cojesc cu ușurință, hei, tu, brută, nu trebuie să-mi rupi cingătoarea. „Brută descojită cu grijă", a spus Van cu tandrețe. Trecerea timpului n-a putut decât să-i sporească tandrețea față de creatura pe care o îmbrățișa, creatura adorată, cu mișcări și mai grațioase, coapse în formă de liră și funda pentru păr desfăcută de el.

S-au chircit pe marginea unuia dintre pragurile stâncoase ale pârâiașului cristalin, unde, înainte de a cădea, acesta se oprea să fie fotografiat și să fotografieze și el, la rândul lui. Van, la ultimul fior, a văzut cum privirea Adei reflectată în apă scăpăra un avertisment. Ceva de același fel se mai întâmplase și altă dată, undeva. N-a avut timp să identifice amintirea, care, totuși, i-a permis să identifice numaidecât sunetul provocat de poticnirea din spatele lui.

Au găsit-o pe sărmana și micuța Lucette într-o încâlcitură de tufișuri, printre stâncile colțuroase. Fetița alunecase pe o lespede de granit și se lovise la picior, iar ei au alinat-o. Aprinsă la față și agitată, copila își freca intens coapsa, exagerându-

și mult suferința. Van și Ada i-au apucat voioși fiecare câte o mânuță și au cărat-o pe Lucette înapoi în poiană, unde ea a râs, s-a zbuciumat și s-a repezit la tartele ei preferate, care o așteptau pe una dintre mesele nedesfăcute. Aici ea și-a cojit cămașa asudată de pe tors, și-a scos cu smucituri pantalonii scurți verzi și, ciucită pe pământul roșcat, a atacat mâncarea pe care o adunase.

Ada n-a vrut să facă invitații speciale la picnicul său, cu excepția gemenilor Erminin, dar nu avusese nicidecum intenția să-l invite pe frate fără sora lui. Aceasta, cum s-a văzut, n-a putut veni, întrucât se dusese la New Cranton să întâlnească un tânăr toboșar, primul ei prieten, care în zori pornea pe ocean cu regimentul lui. Dar Ada n-a avut încotro și l-a rugat pe Greg să vină: cu o zi înainte, el o vizitase și îi adusese un „talisman" de la tatăl lui, care era foarte bolnav și voia ca Ada să păstreze cu sfințenie, așa cum o făcuse și bunica lui, o cămilă mică din fildeș, scuipată în Kiev cu cinci veacuri în urmă, în epoca lui Timur și a lui Nabok.

Van credea că Ada a rămas neafectată de devotamentul lui Greg – și nu greșea. Acum el îl întâlnea cu plăcere pe Greg – genul de plăcere imorală prin însăși puritatea ei, care adaugă o nuanță rece la sentimentele prietenești nutrite de un rival plin de succes pentru un tip foarte de treabă.

Greg, care-și lăsase splendida lui motocicletă nouă, Silentiumul negru, pe aleea din pădure, a observat:

„Avem companie".

„Așa-i, avem", a confirmat Van. „*Kto sii*? (Cine-s ăștia?) Ai cumva idee?"

Nu avea nimeni. În impermeabil, nemachiată, posacă, Marina și-a făcut apariția și s-a uitat printre copaci în direcția arătată de Van.

După ce au cercetat respectuoși Silentiumul, o duzină de orășeni bătrâiori, în haine închise la

culoare, ponosite și grosolane, au intrat în pădurea de peste drum și s-au așezat acolo la o modestă *colazione* de brânză, brioșe cu stafide, salam, sardele și Chianti. Erau destul de departe de participanții la picnic și n-aveau cum să-i deranjeze în vreun fel. N-aveau cutii muzicale mecanice cu ei. Vocile lor erau potolite, mișcările cum nu se putea mai discrete. Gestul predominant părea să se limiteze ritual la pumnii care făceau cocoloș hârtia maro sau hârtia de ziar sau hârtia brutarului (sortimentul acela foarte ușor și ineficace) și aruncau cocoloșul într-o manieră liniștită, abstractă, în vreme ce alte mâini apostolice, triste, despachetau merindele sau, dintr-un motiv sau altul, le împachetau din nou în nobila umbră a pinilor, în umbra umilă a salcâmilor.

„Ciudat, foarte ciudat", a spus Marina, scărpinându-și peticul de chelie luminat de soare.

A trimis un valet să studieze situația și să le spună acelor politicieni țigani sau muncitori calabrezi că boierul Veen o să se *înfurie* dacă descoperă intruși care-și fac tabăra în pădurile lui.

Valetul s-a întors clătinând din cap. Intrușii nu vorbeau englezește. Van s-a dus la ei.

„Vă rog să plecați, aici e o proprietate particulară", a spus Van în latină vulgară, în franceză, în franceza canadiană, în rusă, în rusa yukoniană și din nou în latină foarte vulgară: *proprieta privata*.

A rămas în picioare și i-a privit, nebăgat în seamă de ei, neatins cine știe ce de umbra frunzișului. Erau bărbați prost bărbieriți, cu maxilare albastre, în haine de sărbătoare vechi. Unul sau doi nu purtau guler, dar păstraseră nasturele tiroidian. Unul avea barbă și privire sașie și umedă. Cizme de lac, cu praf în crăpături, sau pantofi portocaliu-maronii, cu bombeuri fie foarte pătrate, fie foarte ascuțite, fuseseră scoase și împinse sub brusturi ori așezate pe vechile buturugi de arbori ale unui luminiș destul de

mohorât. Într-adevăr, foarte ciudat! Când Van și-a repetat cererea, nepoftiții s-au pornit să mormăie între ei într-un jargon complet de neînțeles, făcând mici mișcări de alungare în direcția lui, ca și cum ar fi gonit fără tragere de inimă un țânțar.

A întrebat-o pe Marina dacă voia ca el să folosească forța, dar dulcea, scumpa de Marina a spus, netezindu-și părul cu o mână și ținând-o pe cealaltă-n șold, nu, să nu-i băgăm în seamă, mai ales că acum ei se trăgeau ceva mai adânc între copaci, uite, vezi, unii târând *à reculons* diferitele părți ale ospățului lor pe ceea ce părea a fi o velință veche, care se retrăgea ca o lotcă peste nisipul grăunțos, în vreme ce alții transferau politicoși ambalajele făcute ghem în alte ascunzători, mai îndepărtate, potrivit reamplasării generale: un tablou foarte melancolic și plin de semnificație – dar ce fel de semnificație?

Treptat, prezența lor s-a topit din mintea lui Van. Toată lumea se distra acum de minune. Marina și-a dat jos impermeabilul spălăcit sau mai degrabă „mantaua de praf pe care și-o pusese pentru picnic (în definitiv, una peste alta, griul discret și baticul ei roz erau destul de vesele pentru o doamnă în vârstă, a declarat ea) și, ridicând un pahar gol, a cântat cu brio și foarte melodios aria Green Grass: „Umpleți din nou, umpleți din nou paharele cu vin! Iată un toast închinat iubirii! Pentru extazul iubirii!” Cu venerație și milă și fără iubire, Van revenea întruna la bietul petic de chelie de pe sărmanul cap bătrân al Traverdiatei, la scalpul lustruit de vopseaua de păr într-o nuanță de rugina-pinului groaznică, mult mai lucioasă decât părul ei mort. A încercat, ca de atâtea ori mai înainte, să stoarcă din sufletul lui un pic de afecțiune pentru ea, dar și-a spus, ca de obicei, că nici Ada nu-și iubea mama. Vagă și lamentabilă consolare!

Greg a copleșit-o pe Mademoiselle Larivière cu o mie de mici atenții – a ajutat-o să-și scoată jacheta mov, a turnat lapte din termos în cana

Lucettei, i-a adus sandvișuri, a umplut iarăși și iarăși paharul cu vin și i-a ascultat, rânjind fascinat, diatribele împotriva englezilor, care, spunea ea, îi displăceau chiar mai mult decât tătarii sau, mă rog, asirienii –, fiind convins că Ada îl va observa și îi va aprecia purtarea.

„Anglia!” a țipat Mademoiselle Larivière. „Anglia! Țara în care pentru fiecare poet există nouăzeci și nouă *sales petits bourgeois*, unii de extracție îndoielnică! Anglia îndrăznește să maimuțărească Franța! Am aici, în acest coș cu capac, un roman englezesc faimos în care o doamnă primește în dar un parfum – un parfum scump! – numit *Ombre Chevalier*, când, de fapt, Ombre Chevalier e un pește, un pește delicios, e drept, dar deloc potrivit pentru a parfuma batista cuiva. Și chiar pe pagina următoare, un așa-zis filosof pomenește de «*une acte gratuite*», ca și cum toate actele ar fi feminine! Iar un așa-zis parizian, patron de hotel în povestire, spune *«je me regrette»* în loc de *«je regrette*»!”

„*D'accord*”, a izbucnit Van, „dar ce spuneți despre gafele cumplite făcute de francezi când traduc din engleză? De pildă…”

Din nefericire sau, poate, din fericire, un automobil decapotabil gri-metalic a pătruns lin în poiană și în acel moment Ada a emis o exclamație rusească de supărare extremă. Nici nu s-a oprit bine și a fost înconjurat de același grup de orășeni, care acum părea să fi devenit mai numeros, ca urmare stranie a faptului că inșii își lepădaseră pe jos hainele și jiletcile. Tânărul Percy de Prey, în cămașă dantelată și pantaloni albi, și-a croit furios și disprețuitor drum prin cercul lor și s-a apropiat cu pași mari de șezlongul Marinei. A fost invitat să rămână la petrecere, deși Ada a încercat să-și oprească mama năroadă cu o privire dojenitoare și o discretă clătinare a capului.

„Vai, nu îndrăznesc să sper… Da, accept cu mare plăcere”, a răspuns Percy, după care – foarte

mult după care – banditul curtenitor și aparent uituc, dar în realitate calculat, s-a întors la mașina lui (lângă care zăbovea un ultim admirator căzut în transă) și a adus din portbagaj un buchet de trandafiri cu tulpină lungă.

„Vai, ce păcat, nu pot suferi trandafirii!” a spus Ada și i-a luat cu drăgălășenie.

A fost destupat vinul tămâios, s-a băut în sănătatea Adei și a Idei. „Conversația a devenit generală”, cum îi plăcea lui Monparnasse să scrie.

Contele Percy de Prey s-a întors spre Ivan Demianovici Veen:

„Am auzit că îți plac pozițiile nefirești”.

Jumătatea de întrebare era pusă oarecum în batjocură. Van s-a uitat prin luneta lui la soarele plin de miere.

„Ce vrei să spui?” s-a interesat el.

„Trucul ăla, mersul în mâini. Una dintre servitoarele mătușii tale e sora uneia dintre servitoarele noastre și două clevetitoare drăgălașe alcătuiesc o echipă redutabilă” (râse). „Legenda spune că mergi așa cât e ziulica de mare și în toate colțurile, felicitări!” (se înclină).

Van i-a replicat: „Legenda face prea mult caz de specialitatea mea. În realitate, o practic doar câteva minute, din două în două nopți, nu-i așa Ada?” (o căută cu privirile). „Pot să-ți mai dau, conte, niște tămâios, tămâie și os – un biet calambur, dar al meu”.

„Dragă Vahn”, a spus Marina, care asculta încântată sporovăială vivace și dezinvoltă a celor doi tineri frumoși, „povestește-i despre succesul tău la Londra. *Je tampri* (te rog)!”

„Da”, a spus Van, „totul a început ca o glumă de petrecere, acolo la Chose, dar apoi…”

„Van!” l-a strigat Ada strident. „Vreau să-ți spun ceva, Van, vino aici”.

Dorn (frunzărind o revistă literară, către Trigorin): „Acum două luni, a fost publicat aici un articol… o scrisoare din America… și voiam să te

întreb, între altele…” (îl ia de talie și-l duce în fața rampei.) Deoarece chestiunea asta mă interesează foarte mult…”

Ada stătea în picioare, cu spatele lipit de trunchiul unui copac, ca o spioană frumoasă care tocmai refuzase să fie legată la ochi.

„Apropo, voiam să te rog, Van” (continuând în șoaptă și scuturându-și mânioasă încheietura mâinii) „să nu mai faci pe gazda perfect idioată. Nu vezi că a venit beat criță?”

Execuția a fost întreruptă de sosirea unchiului Dan. El avea un stil de condus remarcabil de îndrăzneț, așa cum se-ntâmplă foarte des, Dumnezeu știe de ce, în cazul multor bărbați posaci și plicticoși. Strecurându-se rapid printre pini, el a adus micul automobil roșu în fața Adei, a oprit brusc și i-a oferit cadoul perfect: o cutie mare de bomboane de mentă albe, roz și, Dumnezeule, verzi! Avea și o aerogramă pentru ea, a spus el, făcând cu ochiul.

Ada a deschis-o și a văzut că nu era pentru ea, nu fusese expediată din deprimantul Kalugano, așa cum se temuse, ci fusese trimisă din Los Angeles, un loc mult mai vesel, pentru mama ei. Fața Marinei căpăta o expresie de fericire juvenilă aproape indecentă pe măsură ce parcurgea mesajul. Triumfătoare, i l-a arătat lui Larivière-Monparnasse, care l-a citit de două ori și a înclinat capul cu un zâmbet de dezaprobare indulgentă. Marina bătu din picior de bucurie.

„Pedro vine din nou”, a strigat (gâlgâit, clipocit) ea către fiica ei calmă.

„Și, presupun eu, o să rămână până la sfârșitul verii”, a remarcat Ada și s-a așezat lângă Greg și Lucette ca să joace Snap pe un pled întins peste furnicuțe și ace de pin uscate.

„Oh nu, *da niet je*, doar două săptămâni” (chicoti ca o fetiță). „După aceea ne ducem la Houssaie, *Gollivud-toj*” (Marina era într-adevăr în

mare formă), „da, ne vom duce cu toții, autorul și copiii și Van, dacă dorește”.

„Eu doresc, dar nu pot”, a spus Percy (mostră a umorului *său*).

*Î*ntre timp, unchiul Dan, foarte spilcuit, îmbrăcat în sacoul sport cu dungi vișinii și cu o pălărie de pai de actor de varietăți, s-a simțit deosebit de intrigat de prezența celor ce participau la picnicul vecin și s-a dus la ei cu paharul plin cu vin Hero într-o mână și cu un sandviș cu icre negre în cealaltă.

„*Copiii blestemați*”, a spus Marina, răspunzând la ceva ce dorea să știe Percy.

Percy, aveai să mori foarte curând – și nu din cauza alicei din piciorul tău gras, pe iarba unei ravene din Crimeea, ci câteva minute mai târziu, când ai deschis ochii și te-ai simțit ușurat și în siguranță în adăpostul hățișului. Aveai să mori foarte curând, Percy, dar în acea zi de iulie, în ținutul Ladore, când te lăfăiai pe sub pini, beat ca un rege, după ce mai înainte fuseseși la o altă sărbătorire, cu pofte trupești în suflet și un pahar lipicios în mâna puternică, cu păr blond, ascultând-o pe o literată pisăloagă cum tăifăsuiește cu o actriță care îmbătrânea și făcându-i ochi dulci fiicei ei îmbufnate, te-ai delectat cu situația picantă, crai bătrân, cin-cin, și nu-i de mirare. Mătăhălos, frumos, leneș și feroce, jucător trăsnet de rugbi, trosnitor de țărăncuțe, ai combinat farmecul atletului liber cu vorbirea tărăgănată a unui idiot monden. Cred că la fața ta frumoasă ca o lună cel mai mult am urât tenul de bebeluș, care face bărbieritul ușor și lasă pielea pe fălci netedă. *Eu* începusem să sângerez de fiecare dată și aveam să fac așa timp de șapte decenii.

„Într-o colivie mare, fixată pe trunchiul acelui pin”, i-a spus Marina tânărului ei admirator, „a existat cândva un «telefon». Ce încântată aș fi dacă ar fi și acum acolo, exact în acest moment! Ah, iată-l, *enfin*!”

Soțul ei, minus paharul și sandvișul, se întorcea agale și aducea vești noi. Ei, intrușii, erau un „grup extrem de politicos”. Recunoscuse cel puțin o duzină de cuvinte italienești. Era, a înțeles el, o gustare frugală între păstori. Ei credeau, credea el, că și el e păstor. O pânză din colecția cardinalului Carlo de Medici, cu autor necunoscut, stătea, poate, la baza acestei cópii. Agitat, extrem de agitat, omulețul a spus că insista ca servitorii lui să le ducă merinde și vin acestor minunați noi prieteni. El însuși s-a ocupat de treabă, a luat o sticlă goală și un coș cu capac în care era o trusă de tricotat, un roman englezesc de Quigley și un sul de hârtie igienică. Marina i-a explicat, totuși, că obligațiile profesionale îi cereau să sune fără întârziere California și, uitând de proiectul lui, Dan a consimțit pe dată să o conducă acasă.

Cețurile ascunseseră de multă vreme înlănțuirea și încolăcirea și succesiunea evenimentelor, dar cam pe când a avut loc plecarea sau curând după aceea, Van s-a pomenit că stă pe malul pârâului (care, mai devreme în după-amiaza aceea, reflectase două perechi de ochi suprapuși) și azvârle cu pietre, împreună cu Percy și Greg, în rămășițele unui panou vechi, ruginit și indescifrabil de pe malul celălalt.

„*Oh*, *nado* (trebuie să-l *passati*!” a exclamat Percy în argoul slav pe care-l îndrăgea, umflându-și obrajii și bâjbâind frenetic la prohab. În toată viața lui, i-a spus placidul Greg lui Van, nu mai văzuse o asemenea sculă urâtă, circumcisă chirurgical, teribil de supradimensionată și intens colorată, cu un asemenea *cœur de bœuf*, și cei doi băieți fascinați și fandosiți ce erau nici nu asistaseră vreodată la ceva asemănător torentului ei susținut, puternic arcuit, practic fără sfârșit. „Puăh!” a rostit ușurat tânărul și a reambalat obiectul.

Cum a început încăierarea? Au traversat toți trei pârâul pășind pe lespezi lunecoase? L-a împins

Percy pe Greg? L-a îmbrâncit Van pe Percy? A fost acolo ceva – un băț? Răsucit și smuls dintr-un pumn? Încheietura mâinii prinsă și eliberată?

„Oho”, a spus Percy, „ești glumeț, băiete!”

Greg, un sac cu pantalonii de golf uzi, îi privea neputincios – îi erau dragi amândoi – cum se luptau pe malul pârâului.

Percy era cu trei ani mai mare și cu vreo douăzeci de kilograme mai greu decât Van, dar acesta din urmă manevrase cu ușurință brute mai mătăhăloase decât adversarul lui de acum. Aproape imediat, fața gata să explodeze a contelui a fost prinsă în cangea brațului lui Van. Contele a parcurs pajiștea gâfâind, clătinându-se și cu spinarea-ndoită. Și-a eliberat o ureche stacojie, a fost prins din nou în laț, a fost plimbat și s-a prăbușit sub Van, care l-a pus imediat „cu umerii la pământ”, *na lopatki*, cum spunea King Wing în jargonul lui de bătaie. Percy gâfâia ca un gladiator pe moarte, cu amândoi omoplații fixați pe pământ de călăul lui, ale cărui degete mari au început acum să-i frământe groaznic toracele cuprins de gâfâieli. Percy a dat de înțeles, mugind brusc de durere, că îi era de-ajuns. Van a pretins o exprimare mai articulată a capitulării și a obținut-o. Greg s-a temut că Van n-a auzit rugămintea murmurată și a repetat-o la persoana a treia interpretativă. Van i-a dat drumul lui Percy și nefericitul conte s-a ridicat scuipând, pipăindu-și beregata, aranjându-și cămașa boțită în jurul torsului puternic și rugându-l pe Greg, cu o voce răgușită, să-i găsească butonul de manșetă pe care-l pierduse.

Van s-a spălat pe mâini într-o baltă de lângă un banc de nisip din partea inferioară a pârâului și a recunoscut, cu jenă amuzată, lucrul acela transparent, tubular, ce nu se deosebea prea mult de o simplă ascidie și care se încurcase în drumul ei în josul curentului, într-o margine de mai cu

flori de nu-mă-uita, nume potrivit, ce să mai spunem.

Începuse să se îndrepte spre poiana picnicului când un munte s-a prăvălit pe spatele lui. Cu o ridicare violentă și o răsucire bruscă, l-a aruncat pe agresorul său peste cap. Percy s-a prăbușit și a rămas culcat pe spate câteva momente. Van, cu ghearele lui de crab pregătite, l-a privit îndelung, sperând să se ivească un pretext ca să-i aplice un anumit procedeu special de tortură exotică, pe care nu avusese încă prilejul să îl utilizeze într-o luptă adevărată.

„Mi-ai rupt umărul”, a mormăit Percy, ridicându-se pe jumătate și frecându-și brațul gros. „Ceva mai mult autocontrol, tinere diavol”.

„Ridică-te”, a spus Van. „Haide-haide, sus! Mai vrei câteva bușeli sau ne ducem să stăm cu doamnele? Cu doamnele? Perfect. Dar fă bine și mergi acum în fața mea”.

În timp ce el și prizonierul lui se apropiau de poiană, Van se ocăra pe sine, fiindcă se simțea buimăcit de repriza asta suplimentară neașteptată. Își cam pierduse suflul – deși n-o arăta –, îi zbârnâiau toți nervii, s-a pomenit, surprins, că șchiopătează și a început să-și corecteze șchiopătatul, pe când Percy de Prey, în pantalonii săi albi, imaculați ca prin minune, și cămașa lui ușor mototolită, mergea exersându-și vioi brațele și umerii și părea destul de senin și, de fapt, chiar vesel.

Apoi Greg i-a depășit, aducând butonul de manșetă – un mic succes de detectare meticuloasă – și, cu un banal „Bravo, băiete!”, Percy și-a prins manșeta de mătase cu butonul, încheindu-și astfel restaurarea insolentă.

Tovarășul lor îndatoritor a continuat să alerge și a ajuns primul la locul ospățului încheiat. A văzut-o pe Ada, care stătea cu fața spre el, ținând două ciuperci roșii cu codițe pătate într-o mână și trei în cealaltă. Fata fusese surprinsă de sunetul

tropăitului, însă el a crezut că mina ei trăda îngrijorarea și bunul Sir Greg s-a grăbit să strige de la distanță: „E bine! N-a pățit nimic, Miss Veen!”, compasiunea oarbă împiedicându-l pe tânărul cavaler să-și dea seama că ea n-ar fi avut cum să afle de ciocnirea dintre fante și fiară.

„Așa e, n-am nici pe dracu’!” a spus fantele și a luat de la ea două dintre ciupercile mari, delicatesa preferată a fetei, mângâind apoi pălăriile lor netede. „Și de ce aș avea? Vărul tău ne-a oferit, lui Greg și umilului vostru slujitor, o demonstrație tonifiantă de Skrotomoff oriental sau cum s-o fi numind”.

A cerut vin, dar sticlele rămase fuseseră dăruite păstorilor misterioși din luminișul învecinat, pe care însă aceștia îl părăsiseră după ce poate că îl trimiseseră pe lumea cealaltă și-l îngropaseră pe unul dintre tovarășii lor – dacă gulerul tare și cravata reptiliană atârnate de o creangă de salcâm erau ale aceluia. Buchetul de trandafiri dispăruse. Ada poruncise să fie pus înapoi în portbagajul mașinii contelui – de ce să-l prăpădească pe ea, mai bine să i-l dea, a zis fata, surorii drăgălașe a lui Blanche.

Iar acum Mademoiselle Larivière a bătut din palme ca să-i trezească din siestă pe Kim, vizitiul faetonului ei, și pe Trofim, surugiul cu barbă blondă al copiilor. Ada și-a ținut strâns ciupercile și tot ce a găsit Percy pentru *Handkuss* a fost un pumn rece.

„Mă bucur al naibii că te-am întâlnit, bătrâne”, a spus el și l-a bătut ușor pe umăr pe Van, gest interzis în mediul lor social. „Sper să joc din nou cu tine. Mă-ntreb”, a adăugat el cu voce scăzută, „dacă tragi la țintă tot așa de bine cum te lupți”.

Van l-a urmat până la automobilul decapotabil.

„Van, Van, vino aici, Greg vrea să-și ia rămas-bun!” a strigat Ada, dar el nu s-a întors.

„E o provocare, *me faites-vous un duel*?” s-a interesat Van.

Percy, la volan, a zâmbit, și-a mijit ochii, s-a aplecat spre tabloul de bord, a zâmbit din nou, dar n-a spus nimic. Clic-clic a făcut cheia în contact, apoi motorul a început să duduie și Percy și-a pus mănușile.

„*Quand tu voudras*, *mon gars*”, a spus Van, lovind aripa cu palma și folosind groaznica persoană a doua singular a dueliștilor din vechea Franță.

Mașina a țâșnit înainte și a dispărut.

Van s-a întors la locul picnicului. Inima îi bătea prostește, să-i spargă pieptul; în trecere, i-a făcut semn cu mâna lui Greg, care discuta cu Ada la mică distanță de drum.

„Zău, te asigur”, îi spunea el, „vărul tău n-are nicio vină. Percy a început – și a fost înfrânt într-un meci corect de luptă Korotom, cum se practică în Teristan și Sorokat. Sunt sigur că tata îți poate spune totul despre acest gen de luptă”.

„Ești un scump”, i-a răspuns Ada, „dar cred că mintea nu-ți merge prea bine”.

„În prezența ta nu-mi merge niciodată”, a remarcat Greg și a încălecat pe motorul lui tăcut și negru, urând motocicleta, urându-se pe sine, urându-i și pe cei doi mardeiași.

Și-a potrivit ochelarii de protecție și s-a îndepărtat lin. Mademoiselle Larivière s-a urcat la rândul ei în faeton și dusă a fost, prin panorama pestriță a drumului forestier.

Lucette a alergat la Van și, aproape îngenunchind, l-a cuprins cu brațele în jurul coapselor pe verișorul ei cel mare. A stat atârnată de el un moment. „Vino-ți în fire”, a spus Van, ridicând-o, „și să nu-ți uiți flanela. Doar n-o să mergi în pielea goală”.

Ada s-a apropiat agale. „Oho, eroul meu!” a spus ea fără să-l privească, cu aerul acela de nepătruns care nu te lasă să ghicești dacă exprimă sarcasm sau extaz sau o parodie a unuia ori a altuia dintre sentimente.

Legănând coșul cu ciuperci, Lucette psalmodia:

„*He screwed of a nipple*,
He left him a cripple…”

„Lucy Veen, încetează!” a strigat Ada la drăcușor și Van, prefăcându-se indignat la culme, a scuturat mica încheietură a mâinii pe care o ținea, în vreme ce clipea amuzat în partea cealaltă, spre Ada.

Astfel, tânărul trio, ce părea lipsit de griji, s-a deplasat spre trăsura care aștepta. Plesnindu-și coapsele în disperare cu palmele, vizitiul îl lua la refec pe un valet ciufulit, care apăruse de sub un tufiș. Băiatul se ascunsese să se delecteze în tihnă cu un exemplar hărtănit din *Tattersalia*, cu imagini ale unor cai de curse extraordinari, fantastic de alungiți, și fusese uitat acolo de camionul în care se încărcase vesela murdară și slujitorii istoviți.

El se cocoțase pe capră, lângă Trofim, care a adresat un „ptrruu” vibrant murgilor lăturași, în vreme ce Lucette studia cu ochii ei verzi, ce se întunecau, cum să ocupe obișnuita ei banchetă.

„Va trebui s-o iei pe genunchiul tău de frate vitreg”, a spus Ada într-un aparteu neutru.

„Dar n-o să obiecteze *La maudite riviere*?” a spus el absent, încercând să prindă de coadă senzația rederulării sorții.

„Larivière se poate duce să se „(și buzele palide ale Adei au repetat gluma proastă și grosolană). „E valabil și pentru Lucette”, a adăugat ea.

„*Vos «viragences» sont assez lestes*”, a remarcat Van. „Ești foarte furioasă pe mine?”

„Oh, Van, nu sunt! De fapt, sunt încântată că ai învins. Dar azi am împlinit șaisprezece ani. Șaisprezece! Mai în vârstă decât bunica la vremea când era la primul ei divorț. E ultimul meu picnic, cred. Copilăria s-a dus. Eu te iubesc. Tu mă iubești. Greg mă iubește. Toată lumea mă iubește. Sunt sufocată de dragoste. Grăbește-te sau ea o să-

și ia nasul la purtare… Lucette, lasă-l imediat în pace!”

În cele din urmă, trăsura a pornit în călătoria plăcută spre casă.

„Au!” a gemut Van în timp ce primea povara rotunjită, explicând crispat că se lovise cu rotula dreaptă de o piatră.

„Bineînțeles, cine vrea să facă pe cocoșul…” a murmurat Ada și a deschis la funda de culoarea smaraldului cărțulia cafenie cu ornamente de aur (un mare succes, odată cu dispariția stropilor de soare) pe care începuse s-o citească în timpul călătoriei spre locul picnicului.

„Eu îmi imaginez un mic joc de-a cocoșul”, a spus Van. „M-a lăsat cu o furnicătură, asta din mai multe motive”.

„V-am văzut… când vă jucați de-a cocoșul”, a spus Lucette, întorcându-și capul.

„Sst-sst!” a rostit Van.

„Mă refer la tine și la el”.

„Fetițo, impresiile tale nu ne interesează. Și nu mai întoarce capul în spate tot timpul. Știi că ai rău de trăsură când drumul…”

„Coincidență: *«Jean qui tâchait de lui tourner la tête…»*„ a dres Ada lucrurile fără multă vorbă.

„„… când drumul «iese din tine», cum a spus o dată sora ta când era de vârsta ta”.

„Așa-i”, a reflectat melodios Lucette.

Ea fusese convinsă să-și pună ceva pe trupul ca mierea cafenie. Tricoul ei alb furase o mulțime de lucruri din mediul lui recent – ace de pin, o fărâmă de mușchi, o firimitură de chec, o omidă tânără. Pantalonii ei scurți, deosebit de bine umpluți, se pătaseră cu purpură de afine. Părul ei cu reflexe de ambră fâlfâia și-i atingea fața lui Van și avea mireasma unei veri trecute. Miros de familie; da, coincidență – un set de coincidențe ușor dislocate; arta asimetriei. Ea s-a așezat în poala lui, grea, cu un aer visător, îndopată cu *foie gras* și punci de piersici, și partea din spate a brațelor ei goale,

irizate, bronzate, aproape îi atingea fața – i-o atingea când el privea în jos, la dreapta și la stânga, să verifice dacă luaseră ciupercile. Da, le luaseră. Valetul cel mic citea și se scobea în nas – judecând după mișcările cotului său. Fundul solid al Lucettei și coapsele ei reci păreau să se scufunde din ce în ce mai adânc în nisipul mișcător al trecutului deformat de legendă, reformulat ca-n vis, ireal. Așezată lângă el, Ada dădea paginile mai mici ale cărții ei mai repede decât băiatul de pe capră și era, desigur, fermecătoare, obsedantă, eternă și mai atrăgătoare, mai sumbru ardentă decât cu patru veri în urmă – dar acum era acest alt picnic pe care îl retrăia și erau coapsele catifelate ale Adei pe care le ținea, ca și cum ea ar fi fost prezentă în duplicat, în două fotografii color diferite.

Printre șuvițele de mătase arămie, Van se uita pieziș la Ada, care-și țuguia buzele spre el, sugerând că îi transmite un sărut (iertându-l cel puțin pentru rolul lui în încăierare!). Și numaidecât s-a întors la volumașul ei legat în piele de vițel, *Ombres et couleurs*, o ediție din 1820 a nuvelelor lui Chateaubriand, cu viniete pictate cu mâna și mumia plată a unei anemone presate. Petele și întunericul ținutului păduros treceau peste cartea Adei, peste fața ei și brațul drept al Lucettei, pe care Van nu s-a putut stăpâni să nu sărute o înțepătură de țânțar, ca tribut pur adus duplicării. Sărmana Lucette a furișat o privire languroasă spre el și a privit din nou în altă parte, la ceafa roșie a surugiului, a acelui alt surugiu care-i bântuise visele câteva luni.

Nu vrem să urmărim gândurile care o nelinișteau pe Ada, a cărei atenție acordată cărții era mult mai superficială decât părea. Nu le vom urmări – de fapt, n-avem nicio șansă să le urmărim –, fiindcă gândurile sunt rememorate mult mai palid decât umbrele și culorile sau pulsațiile poftelor trupești tinere sau un șarpe verde în

paradisul întunecat. De aceea, ne simțim mai bine stând în Van, în vreme ce Ada stă în Lucette și amândouă stau în Van (și toți trei în mine, adaugă Ada).

El și-a amintit, cu o tresărire de plăcere, de fusta indulgentă purtată de Ada atunci, fusta atât de rupăreață, cum spuneau fufițele din Chose, și regreta (zâmbi) că Lucette își pusese azi șortul ăla cast și Ada pantaloni porumb depănușat (râse). În cursul nefericit al celor mai supărătoare indispoziții, uneori (dădu din cap foarte grav), uneori apar dimineți plăcute de odihnă perfectă și nu datorită vreunei pilule sau poțiuni binecuvântate (indicând harababura de pe noptieră) sau cel puțin fără ca noi să știm că mâna iubitoare a disperării ne-a strecurat drogul.

Van a închis ochii pentru a se concentra mai bine asupra torentului auriu al bucuriei ce se intensifica. Mulți, vai, mulți ani mai târziu, el își amintea uimit (cum puteai oare să suporți un asemenea extaz?) momentul acela de fericire totală, eclipsa completă a durerii pătrunzătoare și pustiitoare, logica îmbătării, argumentul circular, în sensul că și fata cea mai excentrică n-are cum să nu fie credincioasă dacă iubește pe cineva așa cum acel cineva o iubește pe ea. Privea cum brățara Adei scânteia în ritmul balansului trăsurii și buzele ei pline, ușor despărțite în profil, arată în soare polenul roșu al unei rămășițe de ruj care se usca pe scurtele linii transversale ale texturii lor. A deschis ochii: brățara strălucea într-adevăr, dar buzele ei pierduseră orice urmă de ruj și certitudinea că, într-un alt moment, el le va atinge pulpa palidă amenința să descarce o criză tainică sub povara solemnă a altui copil. Dar gâtul strălucind de sudoare al micii mandatare era înduioșător, imobilitatea ei încrezătoare avea un efect liniștitor și, în fond, nicio frecare furișă nu putea concura cu ce îl aștepta în umbrarul Adei. Un junghi în rotulă i-a venit în ajutor și cinstitul Van s-a dojenit

fiindcă încercase să folosească o micuță nevoiașă în locul prințesei din basm, „a cărei carne prețioasă nu trebuie să se înroșească cu urma unei mâini pedepsitoare”, zice Pierrot în versiunea lui Peterson.

O dată ce flacăra aceea trecătoare s-a stins, starea lui de spirit s-a schimbat. Ceva trebuia să fie spus, o poruncă trebuia să fie dată, problema era sau putea deveni gravă. Erau pe punctul de a intra în Cătun, cătunul rusesc, de la care un drum străjuit de mesteceni ducea repede la Ardis. O mică procesiune de nimfe-țărănci cu basmale, nespălate, fără îndoială, dar minunat de frumoase, cu umeri lucioși și goi și sâni bogați, despărțiți sus și înălțați ca niște lalele de corsetele lor, umblau prin crâng și cântau un vechi cântecel în engleza lor înduioșătoare:

Thorns and nettles
For silly girls:
Ah, *torn the petals*,
Ah, *spilled the peans*!
(Spini și urzicuțe
Pentru fete prostuțe:
Ah, rupte-s petalele,
Ah, risipite-s perlele!)

„Ai un creionaș în buzunarul de la spate”, i-a spus Van Lucettei. „Pot să ți-l împrumut? Vreau să notez cântecul ăla”.

„Dacă nu mă gâdili acolo”, a spus copila.

Van a întins mâna spre cartea Adei și a scris pe pagina de titlu, în timp ce ea îl urmărea cu priviri prudente și ciudate:

Nu doresc să-l mai văd.
Vorbesc serios
Spune-i lui M. să nu-l primească sau eu plec.
Nu aștept răspuns.

Ea a citit și încet, în tăcere, a șters rândurile cu partea de sus a creionului, pe care i l-a restituit lui Van, iar el l-a pus înapoi, unde fusese.

„Ești teribil de agitat”, a remarcat Lucette, fără să se întoarcă spre el. „Data viitoare”, a adăugat ea, „n-am să-l mai las să-mi ia locul”.

Acum au intrat în fuga trăsurii până lângă verandă și Trofim a trebuit să-i dea o scatoalcă cititorului mititel în haină albastră, ca să-l facă să lase cartea deoparte și să sară să-i dea mâna Adei, ajutând-o să coboare din trăsură.

40.

Van stătea întins în cuibul lui reticular, sub liriodendroni, și se delecta cu opiniile lui Antiterrenus despre Rattner. Genunchiul îl duruse toată noaptea, însă acum, după prânz, se simțea ceva mai bine. Ada se dusese călare la Ladore, unde, spera el, va uita să cumpere scârbosul ulei de terebentină pe care Marina îi spusese să i-l aducă.

Valetul lui se îndrepta spre el, traversând pajiștea, urmat de un mesager, un tânăr subțirel, îmbrăcat în piele neagră din cap până-n picioare. De sub casca lui cu vizieră scăpau cârlionți castanii. Ciudatul copilandru s-a uitat în jur, luând o postură exagerată – atitudine de actor amator – și i-a înmânat lui Van o scrisoare pe care era scris „Confidențial”.

> Dragă Veen,
>
> Peste câteva zile trebuie să plec în străinătate pentru o perioadă scurtă de serviciu militar. Dacă dorești să mă vezi înainte de a pleca, voi fi bucuros să te întâlnesc (pe tine și alți gentlemani pe

care vei dori să-i aduci cu tine) mâine în zori, în locul unde șoseaua Maidenhair traversează ulița Tourbière. Dacă nu, te rog să confirmi într-o notă scurtă că nu-mi porți pică, așa cum nu nutrește nicio ranchiună în privința ta, sir, sluga dumitale preaplecată.

Percy de Prey.

Nu, Van nu dorea să-l întâlnească pe conte. I-a spus-o clar mesagerului drăgălaș, care stătea cu o mână-n șold și un genunchi întors spre exterior, ca un figurant așteptând semnalul să se alăture țopăitorilor în dansul popular creat după aria lui Calabro.

„*Un moment*", a adăugat Van. „Sunt foarte curios să știu – asta s-ar putea lămuri într-o clipită după copacul ăla – ce ești tu, băiat de grajd sau fată de hogeac?"

Mesagerul n-a replicat și a fost condus de Bout, care chicotea. Un mic țipăt ascuțit, venit de după dafinii care ascundeau plecarea lor, sugeră o ciupitură necuviincioasă.

Era greu de stabilit dacă misiva stângace și pretențioasă fusese dictată de teama că plecarea contelui peste mări, ca să lupte pentru țara sa, ar putea fi interpretată ca o eschivare de la alte obligații, mai personale, sau dacă esența ei conciliantă îi fusese cerută lui Percy de vreo anumită persoană – poate o femeie (de pildă mama lui, născută Praskovia Lanskoi). Oricum, onoarea lui Van n-a avut de suferit. S-a dus șchiopătând la cea mai apropiată pubelă și, după ce a ars scrisoarea cu plicul ei albastru cu blazon, și-a alungat incidentul din minte, remarcând doar că acum cel puțin Ada nu va mai fi hărțuită de atențiile individului.

Ea s-a întors după-amiaza târziu – fără unguent, slavă Domnului! El încă trândăvea în hamacul

atârnat foarte jos și părea mai degrabă abandonat și îmbufnat, dar, după ce și-a aruncat privirile în jur (cu mai multă grație firească decât mesagerul cu plete castanii), ea și-a ridicat voalul, a îngenuncheat lângă el și l-a alinat.

Două zile mai târziu, când a fulgerat (o imagine veche, menită să sugereze amintirea fulgerătoare a unui vechi fânar), Van și-a dat seama că fulgerul aducea laolaltă, într-o confruntare lividă, doi martori tainici. Ei stăruiau în mintea lui din prima zi a întoarcerii fatidice la Ardis. Unul murmura, fără să-l privească în ochi, că Percy de Prey era doar un partener de dans, un curtezan neînsemnat, și așa avea să fie întotdeauna; celălalt insinua întruna, cu insistență spectrală, că un necaz necunoscut amenința încă însăși sănătatea psihică a amantei palide și necredincioase a lui Van.

În ziua care a precedat cea mai nenorocită zi din viața lui, a constatat că-și poate îndoi genunchiul fără să aibă dureri, dar a făcut greșeala să li se alăture Adei și Lucettei la un prânz improvizat, pe un teren de crochet lăsat de izbeliște de multă vreme, și s-a întors acasă cu greu. Înotul în piscină și o baie de soare i-au priit totuși și durerea practic îi trecuse când, în căldura domoală a după-amiezii lungi, Ada s-a întors din una dintre „bramburelile” ei lungi, cum își numea tânăra hoinărelile ei botanice prelungite, rapid și întrucâtva cătrănită, fiindcă florula producea de-acum îndeosebi plante obișnuite, foarte cunoscute, și puține exemplare deosebite. Marina, într-un capot somptuos și cu o oglindă ovală, mare, fixată în fața ei, stătea la o masă de toaletă albă scoasă afară, pe gazon, unde o coafa Monsieur Violette de Lyon și Ladore, senil, dar încă făcător de minuni. Era o activitate în aer liber neobișnuită, pe care ea o explica și o scuza prin faptul că și bunicii ei îi plăcuse *qu’on la coiffe au grand air*, astfel încât să facă față zefirilor (așa cum duelistul își întărește brațul hoinărind cu un vătrai în mână).

„E cel mai bun actor al nostru”, a spus ea, arătându-i-l pe Van lui Violette, care l-a confundat cu Pedro și s-a înclinat cu *un air entendu*.

Van aștepta cu nerăbdare să facă o mică plimbare de convalescență cu Ada înainte de a se îmbrăca pentru cină, însă ea i-a spus, în timp ce se lăsa pe un scaun de grădină, că e stoarsă de puteri și murdară și trebuie să se spele pe față și pe picioare și să se pregătească pentru canon – adică să o ajute pe mama ei să-i facă să se simtă bine pe cineaștii așteptați să sosească mai târziu, seara.

„L-am văzut în *Sexico*”, a murmurat Monsieur Violette către Marina, ale cărei urechi erau astupate de mâinile lui, în vreme ce el îi schimba poziția capului când într-o direcție, când în alta, și-i urmărea reflectarea în oglindă.

„Nu, s-a făcut târziu”, a mormăit Ada, „și, în plus, i-am promis Lucettei…”

El a insistat, șoptind vehement, deși știa totuși prea bine că era inutil să încerci să-i schimbi hotărârea, îndeosebi când era vorba de dragoste. Dar, în mod inexplicabil și minunat, buimăceala Adei s-a topit și în privirile ei a apărut un licăr de bucurie liniștită, ca și cum înțelesese dintr-odată că se eliberase de o spaimă. Tot astfel, copilul poate privi în spațiu, zâmbind sfios, atunci când își dă seama că visul cel rău s-a terminat sau că ușa rămăsese descuiată și că poate să se scalde nepedepsit în cerul devenit prietenos. Ada și-a eliberat umărul de gentuța pentru plante și, sub privirea binevoitoare a lui Violette, care îi urmărea peste capul oglindit al Marinei, cei doi s-au îndepărtat și au căutat izolarea relativă a aleii parcului, unde ea îi prezentase cândva jocurile cu umbră-și-strălucire. El a cuprins-o în brațe, a sărutat-o și iar a sărutat-o, ca și cum ea s-ar fi întors dintr-o călătorie lungă și periculoasă. Zâmbetul ei avea o dulceață neașteptată și deosebită. Nu era zâmbetul viclean, demonic, al ardorii amintite sau promise, ci lumina omenească

aleasă a fericirii și neputinței. Toate sforțările lor pasionate de bucurie a sexului, de la Fânarul în Flăcări la pârâul Burnberry, nu însemnau nimic în comparație cu acest *zaicik*, acest „strop de soare" al spiritului zâmbitor. Puloverul ei negru și fusta neagră cu buzunare de șorț și-au pierdut semnificația de „în-doliu-pentru-o-floare-pierdută", pe care Marina o atașase din capriciu de rochia ei („*nemedleno pereodetsia*, schimb-o imediat!" strigase ea în oglinda cu ape verzi); în schimb, căpătase farmecul unei uniforme demodate de școlăriță lyaskană. Au stat frunte pe frunte, bronz pe alb, negru pe negru. El îi susținea coatele, ea își plimba degetele flexibile peste clavicula lui și cât de mult „ladora" el, spunea Van, mireasma brună a părului ei amestecându-se cu tulpini de crini zdrobite și cu țigări turcești și cu istovirea ce vine de la ibovnică. „Nu, nu, te rog!" a spus ea, trebuie să mă spăl, repede-repede, Ada trebuie să se spele, dar au mai rămas îmbrățișați câteva clipe nemuritoare pe aleea liniștită, bucurându-se, așa cum nu se mai bucuraseră niciodată înainte, de sentimentul „fericiți-pe-vecie" de la sfârșitul basmelor fără de sfârșit.

E un pasaj frumos, Van. Am să plâng toată noaptea (interpolare de dată recentă).

Când Ada a fost atinsă de ultima rază de soare, gura și bărbia ei străluceau, udate de bietele lui săruturi zadarnice. Ea a clătinat din cap, spunând că trebuie într-adevăr să se despartă, și i-a sărutat mâinile, așa cum făcea doar în momentele de tandrețe supremă, apoi s-a îndepărtat repede și ei s-au despărțit cu adevărat.

O orhidee comună, condurul-doamnei, era tot ce se ofilea în gentuța uitată pe o masa din grădină, gentuță pe care acum o târa pe scări după ea. Marina și oglinda dispăruseră. El și-a dat jos echipamentul de antrenament și a făcut o ultimă scufundare în piscină, sub privirile majordomului,

care contempla meditativ, cu mâinile la spate, apa de un albastru fals.

„Mă întreb”, a spus el, „dacă n-am văzut adineauri un mormoloc”.

Tema romanescă a comunicării scrise a intrat acum într-adevăr în ritmul ei obișnuit. Când a urcat în camera lui, Van a observat, cu un șoc de premoniție funestă, o bucată de hârtie care-i ieșea din buzunarul de la piept al smochingului. Un avertisment anonim cu o caligrafie largă, în care conturul fiecărei litere era tremurat și vălurit în mod intenționat: „O anumită persoană nu trebuie să te berne”. Doar o vorbitoare de franceză putea să folosească acel cuvânt în loc de „a înșela”. Dintre servitori, cel puțin cincisprezece erau de origine franceză, urmași ai imigranților care se stabiliseră în America după 1815, când Anglia anexase țara lor frumoasă și nefericită. Să-i interogheze pe toți – să tortureze bărbații, să violeze femeile – ar fi, desigur, absurd și degradant. Cu o răsucire puerilă, el a sfărâmat cel mai frumos fluture negru pe roata exasperării sale. Durerea de la mușcătura dintelui îi ajungea acum la inimă. A găsit o altă cravată, a terminat cu îmbrăcatul și s-a dus s-o caute pe Ada.

Le-a găsit pe amândouă fetele și pe guvernanta lor în unul dintre „saloanele pentru copii”, o cameră de zi încântătoare, cu un balcon pe care Mademoiselle Larivière stătea la o masă Pembroke minunat ornamentată, unde citea cu sentimente amestecate și adnotări furibunde al treilea scenariu de regie pentru *Les Enfants Maudits*. La o masă rotundă și mai mare din mijlocul camerei interioare, Lucette, sub îndrumarea Adei, încerca să învețe să deseneze flori. În jur erau împrăștiate câteva atlase botanice, mari și mici. Toate lucrurile păreau să fie neschimbate: micuțele nimfe și capre pe tavanul pictat, lumina suavă a zilei, lumină blândă ce se maturiza și se transforma în seară, ritmul îndepărtat, ireal, al vocii lui Blanche, „care

împăturea lenjeria” fredonând „Marlborough” (… *ne sait quand reviendra*, *ne sait quand reviendra*), și cele două capete fermecătoare, negru de bronz și roșu de aramă, aplecate deasupra mesei. Van a înțeles că trebuie să-și recapete sângele rece înainte de a o consulta pe Ada – sau, de fapt, înainte de a-i spune că vrea să o consulte. Ea arăta veselă și elegantă. Purta pentru prima oară diamantele dăruite de el, își pusese o nouă rochie de seară, cu scânteieri de lignit, și – tot pentru prima oară – ciorapi de mătase lungi și transparenți.

El s-a așezat pe o sofa mică, a luat la întâmplare unul dintre volumele deschise și s-a uitat dezgustat la un grup de orhidee indecente, mari, splendid redate, a căror popularitate în rândul albinelor depindea, spunea textul, „de diverse miresme atrăgătoare, de la mirosul albinelor lucrătoare moarte până la cel al unui motan”. Soldații morți ar putea să miroasă chiar mai bine.

Între timp, încăpățânata Lucette insista întruna că modul cel mai lesnicios de a desena o floare era să pui o foaie de hârtie transparentă peste ilustrație (în cazul ăsta, o orhidee Pogonia cu barbă roșie, cu detalii de structură indecente, o plantă specifică mlaștinilor din Ladore) și să-i trasezi conturul cu cerneluri colorate. Răbduria Ada voia ca sora ei să nu copieze mecanic, ci „de la ochi la mână și de la mână la ochi”, și să folosească drept model un specimen viu al altei orhidee, cu o punguță cafenie zbârcită și sepale purpurii, dar, după o vreme, a renunțat veselă și a dat la o parte vaza mică unde pusese condurul-doamnei pe care îl culesese. Degajată și dezinvoltă, s-a apucat să-i explice Lucettei cum funcționau organele orhideei, dar, în stilul ei ciudat, Lucette nu voia să afle decât dacă o albină băiat putea să fecundeze o floare fată *prin* ceva, prin jambierele lui sau puloverul de lână sau orice purta el.

„Știi ceva”, a spus Ada cu o voce nazală și comică, întorcându-se spre Van, „copila asta are mintea cea mai murdară ce se poate imagina și acum o să se-nfurie pe mine fiindcă spun asta și o să suspine la pieptul lui Larivière și o să se vaite că a fost polenizată stând pe genunchiul tău”.

„Dar eu nu pot să-i vorbesc lui Belle despre lucruri urâte”, a spus Lucette, delicată și rațională.

„Ce te supără, Van?” s-a interesat Ada cea cu ochii ageri.

„De ce mă-ntrebi?” s-a interesat Van.

„Ți se mișcă urechile și-ți dregi glasul”.

„Ai terminat cu florile astea oribile?”

„Da. Mă duc să mă spăl pe mâini. Ne întâlnim jos. Cravata ta e complet răsucită”.

„E-n regulă, e-n regulă”, a spus Van.

„*Mon page*, *mon beau page*,
– Mironton-mironton-mirontaine –
Mon page, *mon beau page*…”

La parter, Jones lua din cârligul din hol gongul care anunța cina.

„Hai, spune-mi ce te supără”, a insistat ea un minut mai târziu, când s-au întâlnit pe terasa salonului.

„Am găsit asta în smochingul meu”, a spus Van.

Frecându-și dinții mari din față cu arătătorul nervos, Ada a citit și recitit biletul.

„De unde știi că e pentru tine?” a întrebat ea, restituindu-i bucata de hârtie de caiet.

„Uite că ți-o spun ție!” a strigat el.

„*Tişe* (sst!)” a spus Ada.

„Da’ îți spun că l-am găsit aici”, (arătă spre inima lui).

„Îl distrugi și-l uiți”, a spus Ada.

„Sluga dumitale preaplecată”, i-a răspuns Van.

41.

Pedro nu se întorsese încă din California. Guturaiul și ochelarii fumurii nu au îmbunătățit înfățișarea lui G.A. Vronski. Adorno, vedeta din *Hate*, a venit cu noua sa nevastă, care – întâmplător – fusese una dintre fostele (și mult iubitele) neveste ale altui oaspete, un comedian cu mult mai important. După cină, comedianul l-a mituit pe Bouteillan să simuleze sosirea unui mesaj care-l obliga să plece imediat. Grigorii Akimovici s-a dus împreună cu el (întrucât veniseră împreună, în aceeași limuzină închiriată) și i-a lăsat pe Marina, Ada, Adorno și pe Mariana lui, care pufnea disprețuitoare, la masa de joc. Jucau *biriuk*, un gen de whist, până când s-a putut obține un taxi din Ladore, ceea ce s-a întâmplat mult după 1 noaptea.

Între timp, Van s-a schimbat, și-a pus din nou șortul, s-a înfășurat în pledul în carouri și s-a retras în boschetul lui, unde lămpile de bergamasc nu au fost deloc aprinse în noaptea aceea, care n-a fost atât de festivă cum se așteptase Marina. S-a cățărat în hamacul lui și a început să treacă în revistă, somnoros, servitorii vorbitori de franceză care ar fi putut să-i strecoare biletul rău prevestitor, dar lipsit de noimă – potrivit Adei. Prima opțiune, evident, era isterica și capricioasa Blanche – de nu ar fi fost timiditatea ei, teama ei că ar putea fi „dată afară” (și-a amintit scena îngrozitoare când ea s-a târât, cerând îndurare, la picioarele lui Larivière, care o acuzase că a „furat” un bibelou, și până la urmă bibeloul a fost găsit chiar în pantofii lui Larivière). Apoi, în focarul închipuirii lui au apărut fața rumenă a lui Bouteillan și rânjetul fiului său, dar a adormit repede și s-a văzut pe un munte acoperit cu zăpadă, cu oameni, copaci și o vacă duși la vale de o avalanșă.

Ceva l-a trezit din starea de toropeală nefastă. Întâi a crezut că e răcoarea nopții ce se încheia, apoi a recunoscut un ușor scârțâit (care fusese un urlet în coșmarul lui confuz) și, ridicându-și capul,

a văzut o lumină slabă între arbuști, în locul unde ușa magaziei de scule se crăpase puțin, fiind împinsă dinăuntru. Ada nu venise niciodată acolo decât după ce plănuiau fiecare pas al rarelor lor întâlniri nocturne. A coborât anevoie din hamac și s-a dus spre cadrul luminat al ușii. În fața lui stătea figura palidă, șovăitoare, a lui Blanche. Era o imagine ciudată: cu brațele goale, în furou, cu un ciorap prins cu jartiera, celălalt lăsat pe gleznă, fără papuci, subsuorile lucindu-i de sudoare și părul despletit într-un simulacru de seducție ticăloasă.

„*C'est ma dernière nuit au château*", a spus ea încet și a formulat propoziția din nou, în engleza ei pitorească, elegiacă și bombastică, așa cum se vorbea doar în romanele demodate. „E ultima noapte cu tine".

„Ultima noapte? Cu mine? Cum adică?" O cerceta cu jena ciudată pe care o simțim când ascultăm exprimarea delirului sau a beției.

Dar, în ciuda înfățișării sale demente, Blanche era perfect lucidă. Se hotărâse cu câteva zile în urmă să plece de la Palatul Ardis. Tocmai își strecurase demisia sub ușa lui Madame, însoțită de o notă de subsol despre purtarea tinerei domnișoare. Va pleca peste câteva ore. Îl iubea, era „nebunia și nostalgia" ei și voia să petreacă totuși câteva momente tainice cu el.

El a intrat în magazia de scule și a închis cu grijă ușa. Încetineala își avea motivația ei neplăcută. Blanche pusese felinarul pe o treaptă a scării mobile și începuse să-și adune și să-și ridice fusta foarte scurtă. Compasiunea, politețea și oarece ajutor din partea ei l-ar fi ajutat, eventual, să obțină impulsul pe care ea îl lua drept sigur și a cărui absență totală Van o ascundea cu grijă sub pledul în carouri, dar, lăsând complet deoparte teama de îmbolnăvire (Bout făcuse aluzie la unele necazuri ale fetei), îl preocupa o problemă mult

mai gravă. Van i-a îndepărtat mâna îndrăzneață și s-a așezat pe bancă, lângă ea.

Ea pusese biletul ăla în vesta lui?

Da, ea. Nu ar fi în stare să înfrunte plecarea dacă el urma să rămână înșelat, amăgit, trădat. Ea a adăugat, în paranteze naive, că fusese sigură că el o dorise dintotdeauna și că puteau să discute după aceea. *Je suis à toi*, *c'est bientôt l'aube*, visul tău s-a adeverit.

„*Pariez pour vous*", a răspuns Van. „N-am niciun chef să fac dragoste acum. Și te strâng de gât, te asigur, dacă nu-mi spui toată povestea, cu toate detaliile, imediat".

Blanche a dat din cap. În ochii ei împăienjeniți se citeau teama și adorația. Când și cum a început asta? Anul trecut, în august, a spus ea. *Votre demoiselle* culegea flori, el o însoțea prin iarba înaltă, cu un flaut în mână. Care el? Ce flaut? *Mais le musicien allemand*, *Monsieur Rack*. Informatoarea zeloasă își avea propriul păstor întins peste ea, de partea cealaltă a gardului viu. Informatoarea nu putea nicidecum să priceapă cum putea cineva să facă asta cu *l'immonde Monsieur Rack*, care și-a uitat o dată jiletca într-o căpiță de fân. Poate fiindcă el făcea cântece pentru ea, unul foarte frumos fusese interpretat o dată la un bal public, la Cazinoul Ladore, era despre… N-are importanță despre ce era, dă-i mai departe cu povestirea. Monsieur Rack, într-o noapte înstelată, într-o barcă pe râu, a fost auzit de informatoare și de doi cavaleri din tufișurile de salcie cum îi spunea povestea melancolică a copilăriei lui, a anilor de foame și muzică și singurătate și iubita lui a plâns, și-a dat capul pe spate și el s-a hrănit cu gâtul ei gol, *il la mangeait de baisers dégoûtants*. A posedat-o probabil de cel mult douăsprezece ori, nu era la fel de puternic ca gentilomul celălalt – ei, treci peste asta, a spus Van –, și în timpul iernii domnișoara a aflat că el e însurat și o ura pe nevasta lui plină de cruzime și

în aprilie, când el a început să-i predea lecții de pian Lucettei, povestea a reînceput, dar atunci…

„Ajunge!” a strigat el și, dându-și cu pumnii în cap, a dispărut în lumina soarelui, clătinându-se.

Ceasul brățară atârnat de plasa hamacului arăta șase fără un sfert. Picioarele îi erau înghețate. A bâjbâit după mocasini și a rătăcit o vreme în neștire printre copacii dumbrăvii, unde sturzii cântau cu atâta vivacitate, cu asemenea forță sonoră, cu asemenea înfloriturі, încât era greu să suporți chinul conștiinței, mizeria vieții, pierderea, pierderea, pierderea. Totuși, treptat, și-a redobândit o aparență de autocontrol prin metoda magică de a nu permite ca imaginea Adei să se apropie pe undeva de conștiința lui de sine. Astfel s-a creat un vid în care s-au năpustit numeroase reflecții banale. O pantomimă a gândirii raționale.

A făcut un duș călduț în baraca de la marginea piscinei – totul cu chibzuială comică, foarte încet și cu grijă, ca nu cumva să-l zdrobească pe noul, necunoscutul și fragilul Van născut cu câteva clipe în urmă. Urmărea cum gândurile lui se rotesc, dansează, calcă țanțoș, se maimuțăresc puțin. Și-a imaginat, încântat de idee, că, de pildă, o bucată de săpun e probabil ambrozie solidă pentru furnicile care mișună peste ea – și ce șoc ar fi să fie înecate în mijlocul acelei orgii! Codul, a reflectat el, nu permitea să provoci la duel o persoană care nu se născuse gentleman, dar se putea face excepție pentru artiști, pianiști, flautiști, și, dacă lașul refuza, puteai să-i umpli gingiile de sânge pălmuindu-l temeinic sau, și mai bine, să-l îmblătești cu un baston tare – să nu uit să aleg unul din debaraua din vestibul înainte de a pleca pentru totdeauna, pentru totdeauna. A naibii distracție! I-a plăcut în mod deosebit felul în care țopăie într-un picior un tip în pielea goală când se concentrează și vrea să-și pună pantalonii scurți. S-a plimbat prin galeria laterală. A urcat pe scara principală. Casa era pustie și rece și mirosea a garoafe. Bună

dimineața și rămas-bun, dormitor mic. Van s-a bărbierit, Van și-a tăiat unghiile de la picioare, Van s-a îmbrăcat cu deosebită grijă: șosete gri, cămașă de mătase, cravată gri, costum gri-închis proaspăt călcat, pantofi, ah, da, pantofi, să nu uit pantofii, și, fără să-și bată capul cu restul lucrurilor sale, a îndesat vreo douăzeci de monede de aur de douăzeci de dolari într-o pungă de șamoa, a repartizat batistă, carnet de cecuri, pașaport, altceva?, nimic altceva, pe persoana lui rigidă și a prins cu acul de pernă un bilet în care ruga să i se împacheteze lucrurile și să-i fie trimise la adresa tatălui său. Fiu ucis de avalanșă, nu s-a găsit nici măcar o pălărie, anticoncepționalele donate Casei Bătrânilor Ghizi. După trecerea a aproape opt decenii, lucrurile astea par foarte amuzante și stupide, dar în momentul acela el era un om mort care executa mișcările unui visător imaginar. S-a aplecat cu un geamăt, blestemându-și genunchiul, să-și fixeze schiurile în zăpada în derivă care înainta pe marginea povârnișului, dar schiurile dispăruseră, legăturile erau șireturi, iar povârnișul – o scară.

A coborât la grajduri și i-a spus unui rândaș tânăr, care era aproape la fel de adormit ca și el, că vrea să plece la gară în câteva minute. Rândașul părea uluit și Van l-a înjurat.

Ceasul brățară! S-a întors la hamac, unde l-a găsit agățat de plasă. Când se întorcea la grajduri, ocolind casă, și-a înălțat întâmplător privirile și a văzut o fată de aproximativ șaisprezece ani, cu părul negru, în pantaloni galbeni și bolerou negru, care stătea în picioare în balconul de la etajul al treilea și îi făcea semne. Îi semnaliza telegrafic, cu gesturi lineare largi, arătând cerul fără nori (cer fără nori!), vârful palisandrului în plină floare (albastră! floare!) și piciorul ei gol ridicat sus și pus pe balustradă (trebuie doar să-mi pun sandalele!). Van, spre groaza și rușinea lui, l-a văzut pe Van cum o așteaptă să coboare.

S-a îndreptat rapid spre el, traversând peluza care scânteia iridescent. „Van”, a spus ea, „trebuie să-ți povestesc ce vis am avut înainte să-l uit. Tu și cu mine eram undeva sus, în Alpi… Da’ de ce dracu’ te-ai pus la țol festiv?”

„Răbdare, am să-ți spun”, a vorbit el tărăgănat. „Am să-ți spun de ce. De la o umilă, dar sigură ursă, sursă, scuză-mi bâlba, am aflat de puțin timp *qu’on vous culbute* în dosul fiecărui gard viu. Unde-l pot găsi pe răsturnătorul tău?”

„Nicăieri”, a răspuns ea destul de calm, ignorând sau chiar fără să sesizeze grosolănia lui, fiindcă știuse dintotdeauna că dezastrul se va produce astăzi sau mâine, o problemă de timp sau mai degrabă de cronometrare din partea sorții.

„Dar el există, există”, a mormăit Van, privind în jos, la o țesătură de curcubeu de pe gazon.

„Să zicem că da”, a spus trufașă copila. „Dar el a plecat, s-a dus într-un port grecesc sau turcesc. În plus, avea de gând să facă tot ce trebuie pentru a fi ucis, dacă această informație îți e de folos. Și-acu fii atent, fii atent! Plimbările alea prin pădure n-au însemnat nimic. Stai și ascultă, Van! Am fost slabă doar de două ori, când tu l-ai rănit atât de oribil, sau poate de trei ori cu totul. Te rog! Nu-ți pot explica dintr-o răsuflare, dar în cele din urmă o să înțelegi. Nu-i oricine atât de fericit precum suntem noi. El e un biet băiat pierdut, stângaci, greoi. Toți suntem condamnați, dar unii sunt mai condamnați decât alții. El nu înseamnă nimic pentru mine. N-am să-l mai văd niciodată. E un nimic, jur. Mă adoră ca un nebun”.

„Cred că povestim de amantul greșit”, zise Van. „Eu te întrebam de Herr Rack, cel care are niște gingii atât de încântătoare și care te zboară până-n pragul nebuniei”.

Apoi s-a răsucit, cum se zice, pe călcâie și s-a îndreptat spre casă.

Putea să jure că n-a privit înapoi. Nu putea – prin niciun fenomen optic întâmplător, prin nicio

prismă – s-o vadă fizic în timp ce se îndepărta și totuși, cu o claritate înspăimântătoare, a reținut pentru totdeauna tabloul compozit al Adei, așa cum stătea în locul unde o părăsise. Scena – care a pătruns în el printr-un ochi din spatele capului, prin canalul spinal vitros, și n-a putut fi uitată niciodată, niciodată – se compunea dintr-o selecție și un amestec de imagini de-ale ei și de expresii întâmplătoare care-l afectaseră, producându-i remușcări insuportabile, în diverse momente ale trecutului. Ciondănelile dintre ei fuseseră foarte rare, foarte scurte, dar suficiente pentru a alcătui mozaicul durabil. A fost o vreme când ea stătea cu spatele lipit de trunchiul unui copac și înfrunta soarta unui trădător; vremea când el refuzase să-i arate niște fotografii stupide cu niște cocote, făcute la Chose, și le rupsese într-un acces de furie, iar ea se uitase în altă parte, încruntând sprâncenele și mijindu-și ochii spre o priveliște nevăzută din fereastră. Sau momentul acela când ea ezitase, clipind, formând un cuvânt fără sunet, bănuindu-l de o revoltă neașteptată împotriva straniei afectări a vorbirii ei, când el a provocat-o brusc să găsească o rimă la „patio” și ea nu era foarte sigură dacă el avea în minte un anumit cuvânt scabros și, dacă da, cum se pronunța corect. Și, poate – cel mai rău moment –, vremea aceea când ea se agita cu un buchet de flori sălbatice, când ochii îi surâdeau discret și destul de neutru și își țuguiase buzele, când capul ei făcea mișcări mici și imprecise, ca și cum puncta cu înclinări adresate sieși hotărâri tainice și propoziții tăcute, într-un fel de contract încheiat cu sine, cu el, cu părți necunoscute, numite după cum urmează: Neconsolate, Inutile, Nedrepte, în timp ce el se lansa într-o explozie brutală, declanșată de faptul că ea propunea – destul de suav și cu dezinvoltură (tot așa cum propunea să meargă pe un drumeag de pe marginea unei mlaștini ca să vadă dacă a răsărit o anumită orhidee) – ca ei să viziteze

mormântul răposatului Krolik într-un cimitir pe lângă care treceau, iar el începuse deodată să zbiere („Tu știi că detest cimitirele, disprețuiesc, denunț moartea, trupurile moarte sunt burlești, refuz să mă holbez la o piatră sub care putrezește un bătrân polonez rotofei, să-l lăsăm în pace să-și hrănească larvele, entomologiile morții mă lasă rece, detest, disprețuiesc…”) și a continuat să se rățoiască în felul ăsta câteva minute și apoi a căzut literalmente la picioarele ei, implorând-o să-l ierte, și timp de câteva clipe lungi ea a continuat să se uite țintă la el, gânditoare.

Acelea erau fragmente ale teselării și mozaicării și erau și altele, încă și mai banale, dar, strângându-se laolaltă, părțile inofensive constituiau o entitate letală și fata în pantaloni galbeni și vestă galbenă, ce stătea cu mâinile la spate și își legăna ușor umerii, rezemându-și spinarea când mai puternic, când mai slab, de trunchiul copacului și scuturându-și părul – un tablou clar, pe care nu-l văzuse niciodată în realitate – a rămas în interiorul lui mai reală decât amintirea autentică.

Marina, în chimonou, și cu părul pus pe bigudiuri, stătea înconjurată de servitori în fața verandei și punea întrebări la care se părea că nu răspunde nimeni.

Van a spus:

„Nu fug cu servitoarea ta, Marina. E o iluzie optică. Nu știu și nu mă interesează de ce pleacă ea. Am amânat ca prostul rezolvarea unei mici afaceri, dar acum trebuie să mă ocup de ea înainte de a pleca la Paris”.

„Ada îmi dă multă bătaie de cap”, a spus Marina, încruntându-se posomorâtă și cu o scuturare rusească a obrajilor. „Te rog să te întorci cât poți de curând. Ai o influență bună asupra ei. *Au revoir*. Sunt foarte supărată pe toată lumea”.

Ținându-și mantia, a urcat apoi scările verandei. Dragonul de argint domesticit de pe spatele ei avea

o limbă de furnicar, potrivit fiicei celei mai mari, o savantă. Ce știa sărmana mamă despre P sau R? Mai nimic.

Van a dat mâna cu bătrânul majordom trist, i-a mulțumit lui Bout pentru bastonul cu măciulie de argint și o pereche de mănuși, i-a salutat, înclinând capul, pe ceilalți servitori și s-a îndreptat spre trăsura cu doi cai. Blanche, care stătea alături, într-o rochie gri, lungă, și cu o pălărie de pai, cu valiza ieftină vopsită într-un roșu stins și legată în cruciș cu un șnur, arăta exact ca o tânără doamnă care pleacă să fie învățătoare, într-un film despre Vestul Sălbatic. Ea a propus să stea pe capră, lângă vizitiul rus, dar el a băgat-o în *calèche*.

Au trecut de lanuri unduitoare de grâu, presărate cu confetti de maci și albăstrele. Ea a vorbit tot drumul despre tânăra castelană și cei doi amanți de dată recentă în tonuri joase, melodioase, ca și cum ar fi fost în transă, ca și cum ar fi fost *en rapport* cu spiritul unui menestrel mort. Mai deunăzi, din spatele rândului ăsta de brazi stufoși, uitați-vă aici, la dreapta dumneavoastră (dar el nu s-a uitat – a stat tăcut, cu ambele mâini pe măciulia bastonului), ea și sora ei, Madelon, cu o sticlă de vin între ele, au văzut cum Monsieur le Comte îi făcea curte tinerei domnișoare pe stratul de mușchi, strivind-o ca un urs mormăitor, așa cum tot el o strivise și pe Madelon – de nenumărate ori! – , care a spus că ea, Blanche, trebuie să-l prevină pe el, Van, fiindcă era un pic geloasă, dar ea a mai spus – fiindcă avea suflet bun – mai bine las-o până când „Malbrook” *s'en va t'en guerre*, altminteri ei se vor bate, căci el trăsese cu pistolul într-o sperietoare de ciori toată dimineața și de aceea ea a așteptat atât de mult timp, fiindcă nu depindea de ea, ci de Madelon. A turuit întruna până ce au ajuns la Thurbière: două șiruri de colibe și o bisericuță neagră cu vitralii. Van i-a făcut loc să coboare. Cea mai mică dintre cele trei surori, o fetiță frumoasă, cu bucle castanii, ochi parșivi și

sâni obraznici (unde o văzuse el înainte? – destul de recent, dar unde?), a cărat valiza și colivia lui Blanche într-o cocioabă amărâtă, învelită de trandafiri cățărători, dar în rest într-o stare jalnică, de nedescris în cuvinte. Van a sărutat mâna sfioasă a lui Cendrillon, și-a reluat locul în trăsură, și-a dres glasul și și-a potrivit dunga de la pantaloni înainte de a se pune picior peste picior. Vanitosul Van Veen.

„Expresul nu oprește la Torfianka, nu-i așa, Trofim?”

„Vă duc cinci verste peste mlaștină”, a spus Trofim. „Cea mai apropiată gară e Volosianka”.

Cuvântul rusesc vulgar pentru Maidenhair; o haltă; trenul probabil aglomerat.

Maidenhair. Ce idiot! Până acum, Percy ăla ar putea fi deja mort și-ngropat! Maidenhair! Numită așa din cauza copacului chinezesc cu o coroană uriașă de la capătul peronului. Odinioară, nu se știe de ce, confundat cu feriga numită *Venus-hair*, părul lui Venus. În romanul lui Tolstoi ea se duce la capătul peronului. Primul reprezentant al monologului interior, exploatat mai târziu de francezi și de irlandezi. *N’est vert*, *n’est vert*, *n’est vert*. *L’arbre aux quarante écus d’or*, cel puțin toamna. Niciodată, niciodată n-am să mai aud cum vocea ei „botanică” se stinge la *biloba*, „scuze, latina mea șchioapătă”. *Ginkgo*, ink, inkog. Cunoscut și ca *Salisbury’s adiantofolia*, infolioul Adei, sărmana *Salisburia*, scufundată, sărmanul flux al conștiinței, acum *marée noire*. Eh, cui îi trebuie Palatul Ardis!

„*Barin*, un *barin*”, a spus Trofim, întorcându-și fața cu barbă blondă spre pasagerul lui.

„*Da*?”

„*Daje skvoz kojanîi fartuk ne stal bî ia trogat etu franțuzskuiu devku*”.

Bárin: stăpân. *Dáje skvoz kojanîi fartuk*: chiar printr-un șorț de piele. *Ne stal bî ia trógat*: nu m-aș gândi să ating. *Étu*: asta (aia). *Franțúzskuiu*:

franțuzoaică (adj., ac.) *Dévku*: servitoare tânără. *Újas*, *otciáianie*: oroare, disperare. *Jálost*: milă. *Kónceno*, *zagájeno*, *rastérzano*: terminată, pângărită, zdrențuită.

42.

Aqua spunea că doar o persoană foarte crudă sau foarte proastă ori pruncii neprihăniți pot fi fericiți pe Demonia, planeta noastră mirifică. Van simțea că pentru a supraviețui pe această Antiterra teribilă, în lumea multicoloră și nefastă în care se născuse, trebuia să distrugă doi bărbați sau cel puțin să-i schilodească pe viață. Trebuia să-i găsească imediat. Tărăgănarea putea să-i altereze capacitatea de supraviețuire. Încântarea produsă de distrugerea lor nu îi va vindeca inima, dar îi va limpezi creierul. Cei doi bărbați se aflau în două puncte diferite și niciunul dintre acestea nu reprezenta un loc exact, un număr precis de stradă, un cantonament identificabil. Nădăjduia să-i pedepsească în mod onorabil, dacă-l ajuta Soarta. Nu era pregătit pentru zelul exagerat și caraghios manifestat de Soartă, care îl convinsese să devină un agent extrem de cooperant și apoi se amestecase brutal în tot ce făcea el.

Mai întâi s-a hotărât să se ducă la Kalugano și să se răfuiască cu Herr Rack. Din cauza nefericirii sale crunte, a adormit în colțul unui compartiment plin de picioare și de glasuri străine, în expresul de rând care gonea spre nord cu o sută cincizeci de kilometri la oră. A picotit până la amiază și a coborât în stația Ladoga, unde, după o așteptare incalculabil de lungă, a luat alt tren, unul și mai aglomerat și care se zdruncina și mai tare. În timp ce-și croia drum, clătinându-se, parcurgând coridor după coridor și înjurându-i în șoaptă pe cei ce priveau pe ferestre și nu-și retrăgeau fundurile ca

să-i permită să treacă, și căuta în zadar un colțișor confortabil în unul dintre vagoanele de clasa întâi, compuse fiecare din compartimente cu patru locuri, le-a văzut pe Cordula și pe mama ei, care stăteau față-n față pe locurile de la fereastră. Celelalte două locuri erau ocupate de un gentleman solid și bătrâior, cu o perucă șatenă demodată, cu cărare pe mijloc, și un băiat cu ochelari, în costum de marinar, așezat lângă Cordula, care îi dădea chiar în momentul acela jumătate din batonul ei de ciocolată. Îmboldit de un gând neașteptat și foarte strălucit, Van a intrat în compartiment, dar mama Cordulei nu l-a recunoscut imediat și, din cauza agitației provocate de prezentări, combinată cu o clătinătură a trenului, Van l-a călcat pe picior pe pasagerul bătrâior, încălțat cu pantofi de pânză, care a țipat ascuțit și a spus nedeslușit, dar nu și nepoliticos: „Cruță-mi guta” (sau „Fii mai atent” sau „Fii mai cu băgare de seamă”), „tinere!”

„Nu-mi place să mi se adreseze cineva cu «tinere»”, i-a spus Van suferindului, cu o explozie brutală a vocii, complet nelalocul ei.

„Te-a rănit, bunicule?” s-a interesat băiețelul.

„Da, m-a rănit”, a spus bunicul, „dar n-am vrut să jignesc pe nimeni cu strigătul meu de durere”.

„Chiar și durerea trebuie să fie manierată”, a continuat Van (în timp ce Van cel bun din interiorul lui îl trăgea de mânecă, îngrozit și rușinat).

„Cordula”, a spus bătrâna actriță (cu dezinvoltură, așa cum odinioară, în *Culori durabile*, în mijlocul celui mai bun monolog al său, luase în brațe și mângâiase pisica rătăcită pe scenă a unui pompier), „de ce nu te duci cu acest tânăr demon furios în vagonul de ceai? Cred că eu o să trag un puișor de somn chiar acum”.

„Ce-i cu tine? Ce te supără?” a întrebat Cordula după ce s-au instalat în „tava de brioșe” – cum îi spuneau studenții de la colegiul Kalugano în anii

optzeci și nouăzeci ai secolului –, o ceainărie rococo foarte spațioasă.

„Totul”, a replicat Van, „dar de ce întrebi?”

„Noi îl cunoaștem binișor pe doctorul Platonov și n-aveai absolut niciun motiv să fii atât de dezgustător de grosolan cu bătrânul ăsta stimabil”.

„Îmi cer scuze”, a spus Van. „Să comandăm ceaiul tradițional”.

„Mai e o ciudățenie”, a spus Cordula. „Azi m-ai recunoscut imediat, deși acum două luni te-ai făcut că nu mă vezi”.

„Ei, te-ai schimbat. Ai crescut, ai devenit grațioasă și galeșă. Ești mult mai frumoasă acum. Și Cordula nu mai e fecioară! Spune-mi, n-ai întâmplător adresa lui Percy de Prey? Uite ce vreau să spun: știm cu toții că el invadează Tartaria, dar cum poate ajunge o scrisoare la el? Unde? N-am chef să apelez la mătușa ta băgăcioasă”.

„Cred că o are familia Fraser. Am s-o aflu. Dar unde se duce Van? Unde-l găsim pe Van?”

„Acasă. Park Lane numărul 5, asta peste o zi-două. În momentul de față mă duc la Kalugano”.

„Orașul ăla oribil! O tipă?”

„Nu, un tip. Cunoști Kalugano? Dentistul? Cel mai bun hotel? Sala de concerte? Proful de muzică al verișoarei mele?”

Fata și-a scuturat buclele scurte. Nu – se ducea foarte rar acolo. De două ori la concert, în pădurea de pini. Nu știuse că Ada ia lecții de muzică. Ce mai face Ada?

„Lucette”, a spus el, „Lucette ia sau lua lecții de pian. Okay. Să lăsăm Kalugano. Brioșele astea sunt rude foarte sărace ale celor din Chose. Dar știi că ai dreptate, *j’ai des ennuis*. Tu însă mă poți face să le uit. Spune ceva, orice, să-mi distragi atenția, deși tu îmi distragi atenția oricum, *un petit topinambour*, cum spunea teutonul din poveste. Vorbește-mi despre problemele inimii tale”.

Cordula nu era o fetiță sclipitoare. Dar era vorbăreață și, de fapt, destul de ispititoare. A început s-o mângâie pe sub masă, dar fata i-a dat cu blândețe mâna la o parte, șoptind „Sunt pe ciclu” într-un mod ciudat și amuzant, la fel cum îi spusese altă fată, în alt vis. Și-a dres vocea zgomotos, a comandat o jumătate de sticlă de coniac și l-a pus pe chelner să o deschidă în prezența lui, cum îl sfătuise Demon. Ea a vorbit și a tot vorbit, iar Van a pierdut firul discursului ei sau mai degrabă s-a lăsat prins în mrejele peisajului ce se schimba rapid și pe care privirea lui îl urmărea peste umărul ei – o ravenă care imortaliza ce a spus Jack când i-a telefonat soția sau un copac singuratic pe un câmp de trifoi, personificându-l pe John cel părăsit, sau un torent romantic ce se rostogolea de pe o stâncă și reflecta povestea ei de dragoste, scurtă, dar minunată, cu marchizul Quizz Quisana.

O pădure de pini s-a terminat brusc. I-au luat locul niște coșuri de fabrici. Trenul a trecut zdrăngănind pe lângă un depou și a încetinit, gemând. O gară hidoasă a întunecat ziua.

„Dumnezeule”, a strigat Van, „am ajuns, trebuie să cobor!”

A pus banii pe masă, a sărutat buzele pofticioase ale Cordulei și s-a năpustit spre ieșire. A ajuns pe platforma acoperită, s-a uitat înapoi spre fată, a salutat-o, agitând mănușa pe care o ținea în mână, și s-a izbit de un bărbat oprit să ridice un bagaj. „*On n’est pas goujat à ce point*”, a comentat individul – un militar vânjos, cu o mustață roșcată și însemne de căpitan de stat-major.

Van a trecut ca o săgeată pe lângă el și, când au coborât amândoi pe peron, l-a lovit repede și elegant cu mănușa peste față.

Căpitanul și-a scos chipiul și s-a repezit la tânărul filfizon cu fața albă și păr negru. Deodată, Van a simțit cum o persoană îl prinde în brațe din spate, încercând – cu bună intenție, dar incorect –

să-l rețină. Nu s-a mai obosit să vadă cine e și l-a înlăturat pe băgăciosul invizibil cu o ușoară „lovitură piston” a cotului stâng și, concomitent, l-a făcut pe căpitan să se prăvălească peste bagajele lui cu o singură plesnitură a mâinii drepte. Între timp, în jurul lor se strânseseră câțiva amatori de spectacol gratuit, așa că, spărgând cercul, Van și-a apucat omul de braț și l-a dus în sala de așteptare. Un hamal cu o expresie necăjită, dar comică, și cu nasul sângerând abundent a intrat în sală în urma lor, aducând cele trei valize ale căpitanului, una dintre ele sub braț. Etichete cubiste ale unor locuri fabuloase puneau pete de culoare pe valiza cea mai nouă. Au făcut schimb de cărți de vizită. „Hm, fiul lui Demon?” a mârâit căpitanul Tapper, din Loja Wild Violet, Kalugano. „Exact”, a spus Van. „Am să trag, cred, la Majestic. Dacă nu, am să las un bilet pentru secundantul sau secundanții dumneavoastră. Să-mi găsiți și mie unul, n-am cum să-i cer portarului să mi-l procure”.

În vreme ce vorbea astfel, Van a ales din mâna în care ținea o mulțime de bani de aur o monedă de douăzeci de dolari și i-a dat-o rânjind bătrânului hamal cotonogit. „Vată galbenă”, a adăugat Van. „În fiecare nară. Îmi pare rău, amice”.

A traversat scuarul din fața hotelului cu mâinile în buzunarele pantalonilor, obligând un automobil să derapeze strident pe asfaltul umed. Mașina s-a așezat de-a curmezișul străzii, iar el și-a continuat drumul, împingând cu mâna ușa turnantă a hotelului și simțindu-se, dacă nu mai fericit, cel puțin mai plin de viață decât fusese în ultimele douăsprezece ore.

Majesticul, un edificiu vechi și gigantic, înnegrit complet de funingine pe dinafară și îmbrăcat cu totul în piele pe dinăuntru, l-a înghițit. A cerut o cameră cu baie, i s-a spus că toate erau reținute de un congres al antreprenorilor, a mituit recepționerul în maniera invincibilă a celor din familia Veen și a obținut un apartament acceptabil,

format din trei camere, cu o cadă placată cu mahon, un balansoar vechi, un pian mecanic și un baldachin purpuriu deasupra patului dublu. S-a spălat pe mâini și a coborât imediat ca să se intereseze de locul unde îl putea găsi pe Rack. Familia Rack nu avea telefon. Probabil închiriaseră o cameră la periferie. Portarul s-a uitat la pendulă și a sunat la un fel de birou de adrese sau departament de persoane pierdute. S-a dovedit închis până în dimineața următoare. I-a sugerat lui Van să întrebe la magazinul de muzică de pe Main Street, strada principală.

În drum spre magazin, și-a procurat un al doilea baston. Pe cel cu măciulie de argint, de la Palatul Ardis, îl uitase în restaurantul gării din Maidenhair. Bastonul cel nou era un produs grosolan, dar zdravăn, cu mâner comod și vârf de alpenștoc, tocmai bun pentru scosul unor ochi bulbucați și translucizi. Dintr-o prăvălie învecinată a cumpărat un geamantan, iar din următorul magazin cămăși, șorturi, pantaloni de golf, pijamale, batiste, o pelerină, un pulover și o pereche de papuci de casă din saftian, îndoiți ca niște fetuși într-un ambalaj de piele. Cumpărăturile au fost băgate-n geamantan și trimise pe dată la hotel. Era pe punctul de a intra în magazinul de muzică, dar și-a adus aminte, tresărind, că nu lăsase niciun mesaj pentru secundanții lui Tapper, așa că a făcut cale-ntoarsă.

I-a găsit stând în hol și le-a cerut să pună repede la punct detaliile – el avea de rezolvat treburi mult mai importante. „*Ne grubit sekundantam*” (să nu fii niciodată grosolan cu secundanții) spuse vocea lui Demon din mintea lui. Arwin Birdfoot, locotenent într-un regiment de gardă, era blond și cam bleg, cu buze trandafirii, umede, și cu un portțigaret lung de vreo treizeci de centimetri. Domnul Johnny Rafin, *esq*., era mic, tuciuriu și spilcuit, purta pantofi albaștri de antilopă și un costum maro-gălbui îngrozitor. Birdfoot a dispărut

repede, lăsându-l pe Van să pună la punct detaliile cu Johnny, care dorea să fie asistentul loial al tânărului, dar nu putea să ascundă faptul că inima îi aparținea adversarului lui Van.

Căpitanul e trăgător de elită, a spus Johnny, și membru al clubului Do-Re-La din ținut. Fibra lui de britanic nu se caracterizează prin bestialitate setoasă de sânge, dar poziția lui militară și academică îi cere să-și apere onoarea. E expert în hărți, cai, horticultură. E un proprietar de pământ foarte bogat. O scuză, oricât de vagă, din partea baronului Veen ar încheia disputa printr-un semn de civilitate.

„Dacă bunul căpitan așteaptă *așa ceva* de la mine", a spus Van, „n-are decât să se ducă și să-și înfigă pistolul în grațioasa lui analitate".

„Nu-i frumos să vorbiți așa", i-a răspuns Johnny, crispându-se. „Prietenul meu nu va accepta un asemenea limbaj. Să nu uităm că e o persoană foarte distinsă".

Era Johnny secundantul lui Van sau al căpitanului?

„Sunt al dumneavoastră", a spus Johnny cu o privire indiferentă.

Cunoștea el sau distinsul căpitan un pianist de origine germană, Philip Rack, căsătorit, cu trei copii (probabil)?

„Mă tem", a spus Johnny cu o notă de dispreț, „că nu cunosc mulți oameni cu plozi din Kalugano".

Era prin apropiere vreun bordel bun?

Johnny a răspuns, cu și mai mult dispreț, că el e holtei convins.

„Bine, e-n regulă", a spus Van. „Acum trebuie să ies din nou în oraș până nu se-nchid magazinele. Să cumpăr o pereche de pistoale pentru duel sau căpitanul îmi va împrumuta un «bruger» militar?"

„Putem să aducem noi armele", a spus Johnny.

Van a ajuns în fața magazinului de muzică. Era încuiat. S-a uitat un moment la harfe, la chitare și

la florile din vazele de argint, așezate pe console ce se îndepărtau în amurgul oglinzilor. Și-a amintit de eleva pe care o dorise atât de pătimaș cu doisprezece ani în urmă – Rose? Roza? Cum se numea? Ar fi fost mai fericit cu ea decât cu sora lui fatală și palidă?

S-a plimbat o vreme pe Main Street – una dintre milioanele de străzi principale – și apoi, îmboldit de o foame sănătoasă, a intrat într-un restaurant relativ atrăgător. A comandat biftec și cartofi prăjiți, plăcintă cu mere și vin roșu de Bordeaux. La capătul îndepărtat al încăperii, pe unul dintre taburetele roșii ale barului în flăcări, o târfă plină de farmec, cu un pieptar negru mulat pe bust, fustă largă, mănuși negre lungi, pălărie din catifea neagră cu boruri mari, sugea printr-un pai o băutură aurie. În oglinda din spatele barului, printre scânteieri colorate, a surprins imaginea începătoșată a frumuseții ei blond-roșcate. S-a gândit că ar putea s-o agațe ceva mai târziu, dar când s-a uitat din nou, femeia dispăruse.

A mâncat, a băut, și-a făcut planuri.

Aștepta confruntarea într-o stare de spirit euforică. Greu de imaginat ceva mai reconfortant. Schimbul de focuri cu acel clovn ieșit în cale oferea o consolare nesperată, îndeosebi fiindcă Rack va accepta, fără îndoială, o bătaie bună cu bastonul în loc de luptă. Examinarea și reexaminarea diverselor eventualități legate de acel duel fără importanță puteau fi comparate cu hobbyurile utile pe care bolnavii de poliomielită, nebunii și ocnașii le învață de la instituții generoase, de la administratori iluminați, de la psihiatri ingenioși – cum ar fi legatul cărților sau punerea mărgelelor albastre în orbitele păpușilor confecționate de alți criminali, schilozi și demenți.

Mai întâi a cochetat cu ideea de a-și ucide adversarul. Din punct de vedere cantitativ, i-ar oferi cel mai puternic sentiment de ușurare. Din punct de vedere calitativ, uciderea avea tot felul de

implicații morale și legale. Să-l rănească? Rănirea părea o jumătate de măsură stupidă. S-a hotărât să facă un lucru artistic și perfid, de pildă să tragă și să-i zboare tipului pistolul din mână sau să-i traseze o cărare în mijlocul părului des ca peria.

Pe drumul de întoarcere la Majestic, a cumpărat diferite fleacuri: trei bucăți rotunde de săpun într-o cutie lunguiață, pastă de bărbierit în tub rece și elastic, zece lame de ras, un burete mare, un burete mai mic, din cauciuc, pentru săpunit, loțiune capilară, un pieptene, balsam Skinner, o periuță de dinți în cutie din plastic, pastă de dinți, foarfecă, un stilou, o agendă de buzunar… Altceva? Ah, da, un mic ceas deșteptător, a cărui prezență tonifiantă nu l-a împiedicat totuși să-i spună portarului să-l sune la cinci dimineața.

Era doar nouă seara în vara târzie, dar n-ar fi fost surprins dacă i-ar fi spus cineva că e miezul nopții și e octombrie. Avusese o zi incredibil de lungă. Mintea nu prea putea să înțeleagă faptul că în dimineață aceea, în zori, o arătare nepământeană, un personaj ieșit dintr-un roman ieftin, pentru slujnice, gen Dormitona, îi vorbise, pe jumătate goală și tremurând, în magazia de scule a Palatului Ardis. Se întreba dacă fata cealaltă stătea încă rezemată de trunchiul unui arbore șopotitor, dreaptă ca săgeata, adorată și detestată, împietrită și îndurerată. Se întreba dacă, în vederea acelei *partie de plaisir* de a doua zi, n-ar trebui să-i pregătească un când-vei-primi-acest-bilet arogant, crud, tăios ca un țurțure de gheață. Nu! Mai bine-i scrie lui Demon.

> Dragă tată,
>
> Ca urmare a unei altercații banale cu un anumit căpitan Tapper din Loja Wild Violet, pe care l-am îmbrâncit întâmplător pe coridorul unui tren, am avut un duel cu pistoale în dimineața

asta, în pădurea de lângă Kalugano, și acum nu mai exist. Deși maniera sfârșitului meu poate fi privită ca un fel de sinucidere comodă, confruntarea și căpitanul inefabil nu au nicio legătură cu Suferințele Tânărului Veen. În 1884, în timpul primei veri pe care am petrecut-o la Ardis, ți-am sedus fata, care pe atunci avea doisprezece ani. Povestea noastră de dragoste toridă a durat până la întoarcerea mea la Riverlane și a fost reluată patru ani mai târziu, în iunie. A fost evenimentul cel mai însemnat și mai fericit din viața mea și n-am niciun fel de regrete. Totuși, ieri am descoperit că fata nu mi-a fost credincioasă, așa că ne-am despărțit. Tapper s-ar putea să fie individul care a fost alungat din unul dintre tripourile tale pentru că a încercat să facă sex oral cu îngrijitorul de la toaletă, un bătrân infirm, fără dinți, veteran din primul război al Crimeei. Multe, cât mai multe flori, te rog!

Fiul tău care te iubește, Van

A recitit atent scrisoarea și a rupt-o atent. Biletul băgat în cele din urmă în buzunarul hainei era mult mai scurt.

Tată,

Am avut o ceartă banală cu un străin și l-am pălmuit, iar individul m-a omorât într-un duel, lângă Kalugano.
Îmi pare rău!

Van

Van a fost trezit de recepționerul de noapte, care i-a pus pe noptieră o cană de cafea și o „brioșă” locală și a palmat expert cervonețul așteptat. Semăna oarecum cu Bouteillan, așa cum fusese acesta cu zece ani în urmă și cum îi apăruse într-un vis, vis pe care Van l-a reconstruit acum în întregime: în vis, fostul valet al lui Demon îi explica lui Van că *dor* din numele unui râu adorat și coruperea lui *hidro* în *dorofon* sunt egale. Van visa adesea cuvinte.

S-a bărbierit, a renunțat la două lame pătate de sânge, punându-le într-o scrumieră din bronz masiv, a avut un scaun perfect ca structură, a făcut repede baie, s-a îmbrăcat în graba mare, a lăsat geamantanul la portar, a achitat nota de plată și la șase fix s-a înghesuit lângă Johnny – care mirosea urât și avea bărbia albastră – într-un Paradox, automobilul „semisport” ieftin al secundantului său. Au mers vreo trei-patru kilometri, ocolind malul deprimant al lacului, cu grămezi de cărbuni, barăci, hangare pentru bărci, o fâșie lungă de noroi negru amestecat cu pietriș și, în depărtare, peste malul arcuit al apei, peste care se lăsase o ceață ca de toamnă, fumul roșiatic al fabricilor monstruoase.

„Pe unde am ajuns acum, Johnny dragă?” a întrebat Van când s-au smuls de pe orbita lacului și au început să gonească de-a lungul unei alei suburbane, printre rufe puse la uscat între pini, în spatele cărora se zăreau căsuțe placate cu draniță.

„Șoseaua Dorofei”, a strigat șoferul, încercând să acopere zgomotul motorului. „Duce la pădure”.

Și a dus. Van simțea un junghi ușor în genunchi, unde se lovise de o piatră când fusese atacat din spate, cu o săptămână-n urmă, în altă pădure. În clipa în care piciorul lui atingea pământul presărat cu ace de pin al drumului forestier, un fluture alb, transparent, a plutit pe lângă el și Van a știut cu certitudine absolută că mai avea doar câteva minute de trăit.

S-a întors spre secundantul lui și i-a spus:

„Scrisoarea asta timbrată, în plicul ăsta frumos cu antetul Majestic Hotel, e adresată, după cum vezi, tatălui meu. O pun în buzunarul de la spate al pantalonilor. Te rog s-o expediezi imediat prin poștă în cazul când căpitanul, care – după cum văd – a sosit într-o limuzină cu aspect funerar, mă ucide din întâmplare".

Beligeranții au găsit un luminiș convenabil și, cu pistolul în mână, s-au înfruntat de la o distanță de vreo treizeci de pași în genul de luptă individuală descrisă de majoritatea romancierilor ruși și, practic, de către toți romancierii ruși de stirpe nobilă. Când Arwin a bătut din palme, semnalând neprotocolar permisiunea de a trage când vor, Van a observat o mișcare tărcată în dreapta sa: doi mici spectatori – o fată grasă și un băiat în costum de marinar, care purta ochelari, cu un coș de ciuperci între ei. Nu era rumegătorul de ciocolată din compartimentul Cordulei, ci un băiat care îi semăna foarte mult și, în vreme ce mintea lui a înregistrat într-o clipită imaginile astea, Van a simțit cum glonțul îl izbește în partea stângă a torsului și o sfârtecă-n întregime – sau cel puțin așa simțea el. S-a clătinat, dar și-a recâștigat echilibrul și, cu superbă demnitate, a descărcat pistolul în aer, în pâcla dimineții.

Inima lui bătea regulat, sputa era limpede, plămânii se simțeau teferi, dar undeva în subsuoara stângă se dezlănțuise un foc de durere. Sângele i se infiltra prin haine și se prelingea în jos, pe cracul pantalonului. S-a așezat încet, cu grijă, și s-a sprijinit pe brațul drept. Se temea să nu-și piardă cunoștința, dar poate că a leșinat pentru foarte scurt timp, fiindcă în momentul următor și-a dat seama că Johnny îi luase scrisoarea și se pregătea s-o bage la el în buzunar.

„Rupe-o, idiotule!" a spus Van, gemând fără să vrea.

Căpitanul s-a apropiat de el și a mormăit destul de întunecat: „Pun pariu că nu mai ești în situația de a continua, așa-i?”

„Pun pariu că arzi de nerăbdare…” a început Van. Avea de gând să spună „… să te pălmuiesc a doua oară”, dar s-a întâmplat să râdă la „arzi de nerăbdare” și mușchii veseliei au reacționat atât de teribil, încât s-a oprit la mijlocul frazei, plecându-și fruntea transpirată.

Între timp, Arwin transforma limuzina în ambulanță. A desfăcut niște ziare pentru a proteja tapiseria și căpitanul, irascibil, a mai adăugat ceva care putrezea într-o lădiță – probabil o pungă de cartofi – și apoi, după ce a scotocit din nou prin portbagajul mașinii, bombănind „mizerie însângerată” (o afirmație destul de exactă), s-a hotărât să sacrifice impermeabilul antic și jegos pe care murise, în drum spre veterinar, un câine ramolit, dar drag lui.

Preț de o jumătate de minut, Van a fost convins că zace încă în mașină, în vreme ce, de fapt, era în salonul comun al spitalului Lakeview (Lakeview! Panorama lacului!), între două serii de bărbați bandajați în diferite feluri, plini de mucozități, care delirau și se văitau. Când a înțeles unde se află, prima lui reacție a fost să ceară indignat să fie transferat la cea mai bună *palata* particulară din localitate și să i se aducă valiza și alpenștocul de la Majestic. A doua rugăminte a fost să i se spună cât de serios e rănit și cât timp va rămâne invalid, după opinia lor. A treia acțiune a fost să reia ceea ce constituia singurul motiv care îl determinase să viziteze Kalugano (să viziteze Kalugano!). Noua lui locuință, unde regi cu inima frântă se zbuciumaseră în trecere, s-a dovedit a fi replica în alb a apartamentului său de la hotel – mobilă albă, covor alb, polog alb. Intercalată, ca să spunem așa, era Tatiana, o asistentă medicală tânără, deosebit de frumoasă și de mândră, cu părul negru și pielea diafană. (Unele dintre atitudinile și gesturile ei și

armonia între gât și ochi, care e secretul grației feminine – grație deosebită, dar puțin studiată până acum –, îi aminteau straniu și chinuitor de Ada. De aceea a căutat să scape de această imagine, reacționând puternic la nurii Tatianei, un înger chinuitor prin propriile-i forțe. Imobilitatea silită nu permitea urmărirea și înhățarea din benzile desenate obișnuite. A rugat-o să-i maseze picioarele, dar ea l-a cercetat cu o privire a ochilor săi gravi și negri și i-a transmis sarcina lui Dorofei, un infirmier cu labe de urs, atât de puternic încât putea să-l ridice cu totul din pat, în timp ce el, copilul bolnav, se ținea bine de ceafa-i masivă. Când Van a reușit o dată să îi atingă sânii, tânăra l-a avertizat că dacă va repeta vreodată ceea ce ea a calificat – mai potrivit decât credea – „legănare blândă", îl va reclama. O expunere a stării lui, urmată de cerșirea unei mângâieri tămăduitoare, a avut ca rezultat remarca ei impasibilă că pentru astfel de lucruri gentlemenii distinși din parcurile publice primeau pedepse cu închisoarea destul de lungi. Totuși, mult mai târziu, tânăra i-a trimis o scrisoare încântătoare și melancolică, scrisă cu cerneală roșie pe hârtie roz, dar în viața lui interveniseră alte emoții și evenimente și n-a mai întâlnit-o niciodată.) Valiza lui a venit repede de la hotel, dar nu s-a aflat locul unde putea fi bastonul (probabil acum escaladează Muntele Wellington sau, poate, ajută o doamnă să meargă „în bramburească" în Oregon), așa că spitalul l-a înzestrat cu Al Treilea Baston, un obiect vișiniu, noduros și destul de frumos, cu mâner curbat și vârful îmbrăcat într-un toc solid din cauciuc negru. Doctorul Fitzbishop l-a felicitat că scăpase cu o rană superficială la mușchi, pe care glonțul doar l-a crestat sau, dacă am putea spune așa, a zgâriat cel mai mare *serratus*. Doc Fitz a comentat uimitoarea putere de recuperare a lui Van, care ieșea acum în evidență, și i-a promis că peste aproximativ zece zile va scăpa de dezinfectanți și

de bandaje dacă în primele trei zile stă nemișcat ca un trunchi de arbore doborât. Lui Van îi place muzica? De obicei, sportivilor le place, nu-i așa? L-ar interesa să aibă o Sonorola lângă pat? Nu, lui nu-i place muzica, dar doctorul, amator de concerte, cunoștea eventual unde putea fi găsit un muzicant numit Rack? „Salonul Cinci”, i-a răspuns prompt doctorul. Van a înțeles greșit că ar fi titlul unei piese muzicale și a repetat întrebarea. Ar găsi adresa lui Rack la magazinul de muzică Harper? Mda, ei închiriau de regulă o căsuță mai jos, pe șoseaua Dorofei, lângă pădure, dar acum s-au mutat în ea alți oameni. În Salonul Cinci erau ținute cazurile fără speranță. Bietul băiat avusese întotdeauna ficatul bolnav și inima foarte indiferentă, dar, după toate astea, în sistemul lui s-a infiltrat și o otravă. „Laboratorul” local n-a putut s-o identifice și acum așteptau de la specialiștii din Luga un raport despre acele curioase excremente verzi ca broasca. Și-o administrase Rack cu propria-i mână? Greu de spus, fiindcă Rack tăcea mâlc. Otrăvirea fusese provocată, mai probabil, de soția lui, care era mare amatoare de vrăjitoriile hindo-andine și tocmai avusese un avort complicat în secția de maternitate. Da, tripleți, cum de a ghicit? Oricum, dacă Van dorește atât de mult să-și viziteze vechiul amic, trebuie să mai aștepte până când va putea fi dus de Dorofei cu scaunul pe rotile la Salonul Cinci, așa că ar fi mai bine să aplice puțină vrăjitorie, ha-ha, pe carnea și sângele lui.

Ziua aceea a venit repede. După o călătorie lungă pe coridoare – unde făpturi micuțe și drăgălașe treceau pe lângă el scuturând termometre –, o urcare cu un lift și o coborâre cu altul – foarte încăpător, cu un capac negru cu mânere de metal rezemat de peretele lui și frânturi de ilice și de dafin ici și colo, pe podeaua mirosind a săpun –, Dorofei, asemenea vizitiului lui Oneghin, a spus *priehali* („am ajuns”) și l-a împins ușurel, pe lângă

două paturi cu paravan, spre un al treilea, lângă fereastră. L-a lăsat acolo pe Van, iar el s-a așezat la o măsuță din colțul dinspre ușă și a desfăcut fără grabă ziarul în limba rusă *Golos* (*Logos*).

„Sunt Van Veen – în cazul când nu mai ești destul de lucid și nu poți recunoaște o persoană pe care ai văzut-o doar de două ori. Fișa spitalului spune că ai treizeci de ani. Credeam că ești mai tânăr, dar și așa, treizeci de ani e o vârstă prea crudă ca să mori, oricine ai fi, *tvoiu mat*, geniu încă nematurizat sau canalie perfectă sau și una, și alta. După cum poți ghici după ornamentele simple, dar atent gândite, ale acestei camere liniștite, dumneata ești un caz incurabil într-un jargon, șobolan în putrefacție în altul. Niciun dispozitiv cu oxigen nu te poate ajuta să scapi de «agonia agoniei» – pleonasmul inspirat al profesorului Lamort. Chinurile sufletești pe care le vei trăi sau chiar le trăiești sunt probabil teribile, dar nu înseamnă nimic în comparație cu cele ale unei probabile vieți în lumea cealaltă. Mintea omului, care e monist prin fire, nu poate accepta *două* neanturi. El știe că a existat *un* neant, inexistența lui biologică în trecutul infinit, fiindcă memoria lui e complet goală, albă, și neantul *acela*, fiind, cum s-ar spune, trecut, nu e prea greu de suportat. Dar un al doilea neant – care s-ar prea putea să nu fie nici el chiar atât de greu de îndurat – e inacceptabil logic. Când vorbim despre spațiu, ne putem imagina o particulă vie în unitatea necuprinsă a spațiului, dar nu există nicio analogie între un asemenea concept și scurta noastră viață în timp, fiindcă, oricât de scurtă (un interval de treizeci de ani e într-adevăr nerușinat de scurt!), conștiința existenței noastre nu este un punct în eternitate, ci o fantă, o fisură, o genune care se-ntinde pe întreaga lățime a timpului metafizic, îl despică-n două și strălucește – nu contează cât e de îngustă – între panoul din față și panoul din spate. Prin urmare, Herr Rack, putem vorbi de timpul

trecut și, într-un sens mai vag, dar mai familiar, de timpul viitor, dar pur și simplu nu putem sta în așteptarea unui *al doilea* neant, al doilea gol, al doilea pustiu. Uitarea e un spectacol unic – l-am văzut o dată și nu se va mai repeta. De aceea, trebuie să ne împăcăm cu gândul că e posibil să existe o formă prelungită de conștiință dezorganizată – și cu asta ajung la tema mea principală, Herr Rack, Monsieur Torture. Tortura veșnică, «torturarea» infinită poate nu înseamnă cine știe ce, dar un lucru e cert: singura conștiință care dăinuie în viața de apoi e conștiința durerii, a chinului. Tortura mică a zilei de azi e tortura infinită a zilei de mâine – *ich bin ein unverbesserlicher Witzbold*. Ne putem imagina – cred că trebuie să ne imaginăm – mici ciorchini de particule ce păstrează personalitatea lui Rack, particule ce se adună ici și colo în viața de ici-și-de-dincolo, care se țin una de alta, într-un fel sau altul, într-un loc oarecare, o țesătură a durerilor de dinți ale lui Rack ici, un snop al coșmarurilor lui Rack colo, mai degrabă asemenea grupurilor mici de refugiați necunoscuți din vreo țară distrusă, care se bagă unul în altul, căutând un pic de căldură rău mirositoare, milostenii mizere sau amintiri comune ale torturilor de nedescris din lagărele tătare. Pentru un bătrân, așteptarea la o coadă lungă pentru a ajunge la un closet public îndepărtat constituie probabil o mică tortură deosebită. Așadar, Herr Rack, eu afirm că celulele Torturării îmbătrânite care supraviețuiesc vor forma asemenea linii de supliciu, încât niciodată, niciodată nu vor ajunge la gaura murdară râvnită în spaima și suferința nopții infinite. Tu poți răspunde, desigur, dacă ești la curent cu romanele contemporane și dacă-ți place jargonul scriitorilor englezi, că un acordor de piane din «pătura de jos a clasei de mijloc», care se îndrăgostește de o fată frivolă din «clasa celor bogați», distrugându-și

astfel propria familie, nu comite o crimă care să merite osânda pe care un intrus întâmplător…”

Cu un gest care nu-i era necunoscut, Van și-a întrerupt discursul pregătit și a spus:

„Hei, Herr Rack, deschide ochii! Sunt Van Veen. Un vizitator”.

Fața galbenă, ca de ceară, cu fălci lungi și obraji supți, cu nasul cam gros și bărbia rotundă, a rămas un moment fără expresie, dar ochii chihlimbarii, frumoși, luminoși, grăitori, cu gene înduioșător de lungi, s-au deschis. Apoi un zâmbet slab, sfios, a licărit pe laturile gurii și, fără să-și ridice capul de pe perna acoperită cu mușama (de ce mușama?), el a întins o mână.

Van, de pe scaunul lui, a întins capătul bastonului, pe care mâna slabă l-a apucat și l-a palpat politicos, crezând că e o ofertă de sprijin bine intenționată. „Nu, nu-s în stare să merg nici doi pași”, a spus Rack destul de clar, cu accentul lui german care va constitui, probabil, grupul de celule-spectru cel mai durabil.

Van și-a retras arma inutilă. Controlându-se, a bătut cu ea în treapta pentru picioare a scaunului cu rotile. Dorofei și-a înălțat privirile din ziar, apoi s-a întors la articolul care-l captivase – „Purcelușul cel isteț (din amintirile unui dresor)” sau altul, „Războiul din Crimeea: Gherilele tătare ajută trupele chineze”. O infirmieră minusculă a ieșit din spatele celui mai îndepărtat paravan și a dispărut din nou într-o clipită.

O să-mi ceară să transmit un mesaj? Să-l refuz? Să accept – și să nu-l transmit?

„S-au dus deja cu toții la Hollywood? Baron von Wien, te rog să-mi spui”.

„Nu știu”, a răspuns Van. „Poate că s-au dus. De fapt, eu…”

„Fiindcă am trimis ultima mea melodie pentru flaut și o scrisoare pentru *întreaga* familie și n-am primit niciun răspuns. Acum trebuie să vomit. Anunț singur”.

Infirmiera minusculă, pe tocuri albe, înspăimântător de înalte, a tras paravanul patului lui Rack, despărțindu-l de tânărul dandy melancolic, bine bărbierit, rănit ușor și suturat, pe care eficientul Dorofei l-a scos imediat din cameră și l-a dus de-acolo.

Revenit în rezerva lui luminoasă și rece, unde în fereastra întredeschisă se amestecau ploaia și soarele, Van s-a dus, umblând destul de șovăitor, la oglindă, a zâmbit, și-a urat bun venit și s-a întors la pat fără ajutorul lui Dorofei. Fermecătoarea Tatiana a intrat în liniște și l-a întrebat dacă vrea niște ceai.

„Draga mea", a spus el, „*pe tine* te vreau. Privește-mă, vezi turnul forței mele?!"

„Dacă ai ști", a spus ea peste umăr, „câți pacienți libidinoși m-au insultat exact în felul ăsta!"

I-a scris Cordulei o scrisoare scurtă, în care spunea că a avut un mic accident, se află într-o rezervă pentru principi căzuți pe câmpul de luptă din spitalul Lakeview, în Kalugano, și va fi la picioarele ei joi. De asemenea, i-a scris Marinei o scrisoare și mai scurtă, în franceză, mulțumindu-i pentru vara minunată. Pe asta, gândindu-se mai bine, a hotărât s-o trimită din Manhattan la Pisang Palace Hotel, în Los Angeles. A treia scrisoare i-a fost adresată lui Bernard Rattner, prietenul lui cel mai bun din Chose, nepotul marelui Rattner. „Ți-e unchiu-n toate om corect", a scris el cu aplomb, „dar am să-l demolez curând".

Luni pe la amiază i s-a permis să stea într-un șezlong, pe peluza la care se uitase câteva zile îndelung de la fereastra lui. Doctorul Fitzbishop spusese, frecându-și mâinile, că laboratorul din Luga le-a transmis că era vorba de „*aretuzoide*", orhidee care nu provoacă întotdeauna moartea, dar acum informația asta nu mai avea importanță, fiindcă nefericitul profesor de muzică și compozitor n-avea nicio șansă să mai petreacă încă

o noapte pe Demonia. El va fi pe Terra, ha-ha, la timp pentru vecernie. Doctorul Fitz era ceea ce rușii numesc un *poșliak* („vulgar și snob”) și, într-un fel de anti-uzanță obscură, Van s-a simțit ușurat că nu e în stare să se delecteze cu martiriul nenorocitului Rack.

Un pin mare își proiecta umbra peste el și peste cartea sa. O împrumutase de pe o etajeră pe care se afla un amestec de manuale medicale, nuvele polițiste, *Rivière de diamants* – culegerea de povestiri a lui Monparnasse –, și acest volum disparat din *Journal of Modern Science*, cu un eseu dificil, „Structura spațiului”, scris de Ripley. Van se lupta de câteva zile cu formulele și cu diagramele contrafăcute din eseu și înțelesese că nu va fi în stare să-l asimileze complet înainte de ieșirea lui din Lakeview Hospital, ieșire ce urma să se petreacă a doua zi.

Un strop de soare fierbinte a ajuns la el. Van a împins deoparte volumul roșu și s-a ridicat de pe șezlong. Odată cu revenirea sănătății, imaginea Adei se înălța în el încontinuu, ca un val amar și strălucitor, gata să-l înghită. I se scoseseră bandajele. Torsul îi era strâns într-un fel de flanelă de corp specială, groasă, și totuși nu îl mai apăra de vârful otrăvit al Ardisului. Conacul Arrowhead, Conacul Vârfului de Săgeată. *Le Château de la Flèche*, Flesh Hall, Palatul Cărnii.

S-a plimbat pe pajiștea brăzdată de umbre, simțind că îi e mult prea cald în pijamaua neagră și în halatul roșu închis. Un zid de cărămidă despărțea partea aceasta a grădinii de stradă și, la mică depărtare, o poartă deschisă permitea unui drum de acces asfaltat să descrie un arc spre intrarea principală a clădirii lungi a spitalului. Se pregătea să se întoarcă la șezlong când o limuzină elegantă, gri-pal, cu patru uși, a intrat lin în curte și s-a oprit în fața lui. Portiera s-a deschis brusc, iar șoferul, un bărbat bătrâior, în tunică și pantaloni bufanți, n-a mai avut timp să o ajute pe Cordula să

coboare… și fata alerga acum asemenea unei balerine spre Van. El a întâmpinat-o cu o îmbrățișare frenetică, i-a sărutat fața fierbinte și trandafirie și i-a frământat trupul mlădios, de pisică, prin rochia de mătase neagră. Ce surpriză delicioasă!

Fata venise tocmai din Manhattan cu o sută de kilometri la oră, temându-se că el ar fi putut pleca, deși Van îi scrisese că va ieși din spital în ziua următoare.

„O idee!” a strigat el. „Ia-mă înapoi cu tine acu, imediat. Da, așa cum sunt!”

„Okay”, a zis ea. „Vino, o să stai în apartamentul meu, am pentru tine o cameră de oaspeți frumoasă”.

Era o fată de treabă micuța Cordula de Prey. În clipa următoare, Van stătea lângă ea, în mașina care dădea cu spatele spre poartă. Două infirmiere veneau în fuga mare, gesticulând spre ei, și șoferul a întrebat-o în franceză pe contesă dacă dorea să oprească.

„*Non*, *non*, *non*!” a strigat Van în culmea bucuriei și s-au îndepărtat în mare viteză.

Gâfâind, Cordula a spus:

„M-a sunat mama din Malorukino” (moșia lor de la Malbrook, Mayne). „Ziarele locale scriu că te-ai bătut în duel. Pari sănătos tun și mă bucur nespus. Știam că trebuie să se fi petrecut ceva neplăcut, fiindcă micul Russel, nepotul doctorului Platonov – îl ții minte? – , a văzut de la fereastra trenului cum snopeai în bătaie un ofițer pe peronul gării. Dar, mai întâi, Van, *niet*, *pajaluista*, *on nas vidit* (nu, te rog, ne vede), am câteva vești foarte proaste pentru tine. Tânărul Fraser, care a fost adus pe calea aerului înapoi de la Ialta, a văzut cum a fost ucis Percy în ziua a doua a invaziei, la mai puțin de o săptămână după ce plecaseră de pe aeroportul Goodson. O să-ți spună chiar el întreaga poveste, în care detaliile înfiorătoare se înmulțesc cu fiecare nouă relatare a nenorocirii. Fraser nu

pare să fi strălucit în momentele alea de panică, iată de ce, presupun eu, se străduiește să lămurească lucrurile”.

(Bill Fraser, fiul judecătorului Fraser din Wellington, a asistat la sfârșitul locotenentului de Prey dintr-un șanț binecuvântat, năpădit de sânger și de moșmon, dar, bineînțeles, n-a putut să-l ajute cu nimic pe comandantul plutonului său și asta dintr-un număr de motive, enumerate conștiincios în raportul său, dar pe care ar fi prea plicticos să le înșir aici. Percy fusese împușcat în coapsă în cursul unei încăierări cu gherilele khazare într-o ravenă de lângă Chew-Foot-Calais, cum pronunță trupeții americani „Chufutkale”, numele unui promontoriu fortificat. S-a convins imediat, cu ușurarea stranie a condamnatului, că a scăpat cu o rană ușoară. Pierderea de sânge l-a făcut să leșine, cum am leșinat și noi de îndată ce el a început să se târască – sau mai curând să se zvârcolească, precum un șarpe – spre adăpostul pe care-l oferea lăstărișul de stejar și tufele țepoase, unde un alt rănit se odihnea confortabil. După câteva minute, când și-a venit în fire, Percy – contele Percy de Prey, încă viu – nu mai era singur pe patul lui tare, de pietriș și iarbă. Un tătar bătrân și zâmbitor, purtând în mod bizar, dar oarecum liniștitor, blugi americani și *beșmet*, stătea pe vine lângă el. „*Bednîi*, *bednîi* (sărmanul, sărmanul de tine)”, murmură sufletul bun, clătinându-și capul ras și cloncănind: *„Bolno* (te doare)?” Percy a răspuns în rusească lui la fel de primitivă că nu credea să fie grav rănit. *„Karașo*, *karașo ne bolno*”, (e bine, bine)”, a spus bătrânul cu blândețe și, ridicând pistolul automat pe care Percy îl aruncase la pământ, l-a examinat cu plăcere naivă și apoi l-a împușcat pe de Prey în tâmplă. (Te întrebi, întotdeauna te întrebi care au fost seriile rapide, scurte, de impresii ale individului executat, impresii păstrate undeva, într-un fel sau altul, în vasta bibliotecă a ultimelor gânduri microfilmate,

între două momente: în cazul de față, între momentul când prietenul nostru a devenit conștient de acele zbârcituri mici și simpatice – oarecum asemănătoare cu ale pieilor roșii care-i zâmbeau dintr-un cer senin, nu foarte diferit de cel din Ladore, și momentul următor, când a simțit cum botul de oțel trece violent prin pielea delicată și face să explodeze osul. Putem presupune că a fost un gen de suită pentru flaut, o serie de „mișcări" ca, de pildă, să zicem: Sunt viu – cine-i ăsta? – civil – simpatie – mi-e sete – fata cu ulciorul – e pușca mea afurisită – nu *et cetera* sau mai curând fără *cetera*… în vreme ce Bill Braț-Rupt, cuprins de delirul fricii, își implora divinitatea papistășească, așteptând ca tătarul să-și termine treaba și să plece de-acolo. Dar, firește, un detaliu inestimabil din acea bandă a gândului ar fi fost – poate lângă zâna cu ulciorul – o licărire, o umbră, lovitura mortală dată de Ardis.)

„Ce straniu, ce straniu!" a murmurat Van când Cordula și-a terminat versiunea ei, mult mai puțin dezvoltată, a raportului pe care Van l-a primit mai târziu de la Bill Fraser.

Ce stranie coincidență! Ori lucrau săgețile mortale ale Adei, ori el, Van, izbutise cumva să-i trimită pe lumea cealaltă, într-un duel cu o paiață, pe cei doi amanți nenorociți ai ei.

La fel de ciudat era faptul că în timp ce o asculta pe micuța Cordula, nu simțea nimic deosebit, în afară, poate, de un gen de uimire neutră. Bărbat obsedat doar de un singur lucru când era vorba de pasiune călduță, ciudatul Van, ciudatul fiu al lui Demon, era în momentul acela mult mai nerăbdător să se bucure de Cordula – de îndată ce va fi posibil, omenește și cu omenie, de îndată ce dorința se va putea împlini satanic în timpul călătoriei – decât să tot deplângă soarta unui individ pe care aproape că nu-l cunoștea și, deși ochii albaștri ai Cordulei scânteiau de lacrimi. Van

știa foarte bine că ea își văzuse rareori vărul de-al doilea și, de fapt, nu prea îl plăcea.

Cordula i-a spus lui Edmond *„Arrêtez près de,* cum se numește?… da, Albion, prăvălia *pour messieurs* din Luga" și, când Van a protestat țâfnos, i-a spus fermă: „Nu te poți întoarce în lumea civilizată în pijama. Am să-ți cumpăr niște haine în vreme ce Edmond bea o cană de cafea".

I-a cumpărat o pereche de pantaloni și un impermeabil. El aștepta nerăbdător în automobilul parcat și acum, sub pretextul că se schimbă în noile lui haine, i-a cerut fetei să tragă mașina într-un loc mai retras, în vreme ce Edmond, acolo unde era, bea a doua cană de cafea.

De îndată ce au ajuns într-o zonă convenabilă, a mutat-o pe Cordula în poala lui și a posedat-o foarte confortabil, cu asemenea urlete de plăcere, încât ea s-a simțit înduioșată și flatată.

„Nechibzuită Cordula", a remarcat voioasă nechibzuita Cordula, „asta o să însemne probabil un alt avort – *encore un petit enfantôme*, cum se văita sărmana mea mătușă ori de câte ori i se întâmpla așa ceva. Am greșit cu ceva?"

„Nu, cu nimic", a spus Van și a sărutat-o cu tandrețe. Și s-au întors cu automobilul să ia masa de prânz.

43.

Van a petrecut o lună de convalescență în apartamentul Cordulei de pe Alexis Avenue, în Manhattan. De două sau de trei ori pe săptămână, ea își vizita cuminte mama la castelul lor, Malbrook, însă Van nu o însoțea nici acolo, nici la numeroasele „banchete" mondene pe care le frecventa în oraș, întrucât era o dulcică frivolă, iubitoare de distracții. Dar fata a anulat anumite petreceri și s-a ferit să-l mai întâlnească pe ultimul

ei amant (psihotehnicianul monden, doctorul F.S. Fraser, vărul norocosului camarad de arme al răposatului P. de P). Van a vorbit de câteva ori prin dorofon cu tatăl său (care făcea un studiu amplu asupra stațiunilor și condimentelor mexicane) și i-a făcut acestuia câteva comisioane prin oraș. O ducea adesea pe Cordula la restaurante franțuzești, la filme englezești și tragedii varangiene – toate foarte mulțumitoare, fiindcă ea savura fiecare dumicat, fiecare sorbitură, fiecare vorbă de duh, fiecare suspin, iar el găsea fermecătoare rozul catifelat al obrajilor ei și irisul azuriu-curat al ochilor rimelați festiv, cu gene dese, indigo cu negru, care se lungeau și se curbau în sus la colțurile exterioare, adăugând ceea ce moda numea „linie arlechin”.

Într-o duminică, în timp ce Cordula se lăfăia încă în baia parfumată (un spectacol atrăgător și ciudat de neobișnuit, cu care el se delecta de două ori pe zi), Van, „în nud” (cum înnobila caraghios noua lui amantă expresia „în pielea goală”), a încercat pentru prima dată după o pauză să meargă în mâini. Se simțea puternic și în formă și s-a răsturnat nepăsător în „prima poziție”, în mijlocul terasei scăldate-n soare. În clipa următoare zăcea întins pe spate. A încercat din nou, dar și-a pierdut iar, imediat, echilibrul. Avea senzația îngrozitoare, chiar dacă înșelătoare, că brațul stâng i-era acum mai scurt decât cel drept și s-a întrebat ironic dacă va mai fi vreodată în stare să danseze în mâini. King Wing îl avertizase că două sau trei luni fără exercițiu pot duce la pierderea irecuperabilă a acestei arte rare. În aceeași zi (cele două mici incidente neplăcute au rămas astfel legate pe vecie în mintea lui), Van a răspuns întâmplător la dorofon. O voce profundă și cavernoasă, de bărbat, după cum a crezut el, o voia pe Cordula, dar persoana care sunase s-a dovedit a fi o veche colegă de școală și Cordula s-a prefăcut, cam fără entuziasm, că îi face mare plăcere să o audă, în

timp ce căsca ochii mari la Van peste receptor și născocea nenumărate obligații neconvingătoare.

„E o fată îngrozitoare!” a izbucnit ea după câteva adiouri melodioase. „O cheamă Vanda Broom și am aflat de puțină vreme ceea ce n-am bănuit niciodată la școală – e o *tribadka* inveterată. Săraca Grace Erminin îmi spunea că Vanda se dădea permanent la ea – și la o altă fată. Uite aici fotografia ei”, a continuat Cordula cu o schimbare rapidă de ton, scoțând un album de absolvire din primăvara anului 1887, tipărit frumos și legat elegant. Van îl văzuse și la Ardis, dar nu observase fața nefericită, cu frunte de gândac sumbru, a acelei fete deosebite, iar acum oricum nu mai avea importanță și Cordula i-a făcut iute vânt volumului înapoi în sertar, dar el își amintea foarte bine că, printre contribuțiile mai mult sau mai puțin modeste, albumul conținea o pastișă inteligentă de Ada Veen, care imita ritmul paragrafului și finalurile de capitole de la Tolstoi. Vedea clar în mintea sa fotografia ei afectată, sub care adăugase una din strofele ei obișnuite:

In the old manor, *I’ve parodied*
Every veranda and room,
And jacarandas at Arrowhead
In supernatural bloom.
(În conacul vechi am parodiat
Fiecare verandă și cameră
Și palisandrii de la Arrowhead
În floare supranaturală.)

Nu avea importanță, nu avea importanță. Distruge și uită! Dar un fluture în parc sau o orhidee într-o vitrină reînviau totul, cu un uluitor șoc interior de disperare.

Strădania lui principală consta în studiile de la biblioteca publică, cea cu coloane mari de granit, acel palat formidabil situat la câteva cvartale depărtare de apartamentul plăcut al Cordulei.

Suntem tentați irezistibil să comparăm cu nașterea năzuințele stranii și remușcările scârboase care intră în extazele complicate ce însoțesc crearea primei cărți a unui scriitor tânăr. Van ajunsese doar la stadiul de nuntă. Apoi, ca să dezvoltăm metafora, urmau vagonul de dormit și deflorarea care pătează, apoi primul balcon al micului dejun din luna de miere, cu prima viespe. Cordula nu putea fi comparată din niciun punct de vedere cu muza unui scriitor, dar plimbarea de seară la apartamentul ei era saturată în mod plăcut cu geana de lumină întârziată și gândul întârziat al sarcinii îndeplinite și cu așteptarea mângâierilor ei. Van aștepta nerăbdător îndeosebi nopțile acelea când luau o masă bogată și rafinată, trimisă de la „Monaco", un restaurant bun de la mezaninul clădirii înalte, încununată de apartamentul ei luxos de la ultimul etaj și de terasa spațioasă a acestuia. Banalitatea dulce a micului lor menaj îl susținea mai sigur decât compania tatălui său, permanent agitat și aprig, pe care îl întâlnea rar în oraș. De altfel, tot așa s-au petrecut lucrurile în timpul a două săptămâni petrecute cu Demon la Paris, înainte de semestrul următor la Chose. În afară de flecăreală – flecăreală frivolă Cordula n-avea conversație, dar și lucrul ăsta îl ajuta. Ea înțelesese instinctiv și foarte repede că nu trebuie să pomenească niciodată de Ada și de Ardis. Din partea lui, Van a acceptat faptul evident că ea de fapt nu-l iubea. Era o încântare să-i mângâie trupul rotunjit, bine făcut, catifelat, curat, mignon, și uimirea ei sinceră produsă de diversitatea și vigoarea sexului făcut cu el oblojeau ceea ce mai rămăsese din mândria virilă și grosolană a bietului Van. Ea ațipea între două îmbrățișări. Când nu putea să doarmă, cum se întâmpla adesea, Van se retrăgea în camera de zi și stătea acolo, adnotându-și autorii, sau, dacă nu, se plimba în sus și-n jos pe terasa deschisă, sub ceața stelelor, într-o meditație controlată sever, până ce primul tramvai

zdrăngănea și scrâșnea în abisul din zori al orașului.

La începutul lui septembrie, când a părăsit Manhattanul și s-a dus la Lute, Van era gravid.

PARTEA A DOUA

1.

La aeroportul Goodson, într-una dintre oglinzile cu rame aurite din sala de așteptare demodată, Van a zărit pălăria de mătase a tatălui său, care stătea într-un fotoliu din imitație de persimmon și îl aștepta în spatele unui ziar ce anunța, cu caractere răsturnate: „Crimeea capitulează”. În același moment, Van a fost acostat de un bărbat în impermeabil, cu o față roz, plăcută, dar oarecum porcină. Tipul reprezenta o faimoasă agenție internațională, cunoscută sub inițialele SFC, care transmitea Scrisori Foarte Confidențiale. După o primă tresărire de surprindere, Van a reflectat că Ada Veen, una dintre amantele lui recente, n-ar fi putut alege o modalitate mai deșteaptă (în toate sensurile cuvântului) de a-i comunica un mesaj. Procedeul de transmitere a mesajului era fantastic de scump și de stimat și garanta secretul absolut, pe care nici tortura, nici mesmerismul nu fuseseră în stare să îl dezvăluie în zilele nefaste ale anului 1859. Circula zvonul că și Gamaliel, în călătoriile lui (acum tot mai rare, vai!) la Paris, și regele Victor, în cursul vizitelor lui încă destul de regulate în Cuba sau Hecuba, și, firește, voinicul lord Goal, vicerege al Franței, când se delecta cu escapadele sale prin toată Canadia, preferau – pentru a-și înșela nevestele – infailibilitatea fenomenal de discretă și, de fapt, cam dătătoare de fiori a organizației SFC în locul căilor oficiale pe care le aveau la dispoziție asemenea potentați însetați de sex. Mesagerul prezent își spunea James Jones, formulă lipsită de orice semnificație, care servea de pseudonim ideal, deși, întâmplător, era chiar numele lui adevărat. În oglindă a început o foială și o fâlfâire, dar Van a refuzat să acționeze

pripit. Ca să câștige timp (căci i se arătase blazonul Adei pe o carte de vizită separată și simțise că trebuie să hotărască dacă să accepte sau nu scrisoarea), el a examinat atent insigna ce semăna cu un as de cupă și pe care J.J. o etala cu o semeție scuzabilă. Acesta l-a rugat pe Van să deschidă scrisoarea, să se convingă de autenticitatea ei și să semneze cartea de vizită, care a dispărut într-o bolgie sau bortă secretă din costumul sau corpul tânărului detectiv. În cele din urmă, strigătele de bun venit și nerăbdarea tatălui său (care-și pusese pentru zborul spre Franța o capă neagră, cu găitane de mătase stacojie) l-au obligat pe Van să întrerupă convorbirea cu James și să bage-n buzunar scrisoarea (pe care a citit-o câteva minute mai târziu, în closet, înainte de a urca la bordul avionului).

„Acțiunile", a spus Demon, „cresc vertiginos. Știi, cuceririle noastre teritoriale *et cetera*. Un guvernator american, prietenul meu Basborodko, va fi instalat în Basarabia și unul britanic, Armborough, va cârmui Armenia. Am văzut că te îmbrățișai lângă parcare cu mica ta contesă. Dacă te-nsori cu ea, te dezmoștenesc. Ai ei ne sunt inferiori ca rang".

„Peste câțiva ani", a spus Van, „o să am milioanele mele" (se referea la averea pe care i-o lăsase Aqua). „Dar nu fi îngrijorat, sir, am întrerupt legătura noastră deocamdată – până data viitoare, când mă voi întoarce în *sa girlinière*" (argou de Canadia).

Demon, fudulindu-se cu flerul său, dori să i se spună dacă Van ori *sa poule* avuseseră necazuri cu poliția (și arătă cu capul spre Jim sau John, care avea de făcut o altă livrare și stătea așa, lecturând pe fugă articolul „Nelegiuirile năpădesc Basarmenia").

„*Poule*, vasăzică", a replicat Van morocănos și evaziv, precum rabinul roman care-l apăra pe Barabas.

„De ce gri?” a întrebat Demon, referindu-se la mantaua lui Van. „De ce croială militară? E prea târziu să te înrolezi”.

„Nici n-aș fi putut. Centrul de recrutare m-ar fi respins cu siguranță”.

„Cum stai cu rana?”

„*Komsi-komsa*. Chirurgul din Kalugano a fost un cârpaci. Cicatricea rămasă de la intervenția lui e roșie și a făcut muguri fără niciun motiv, iar la subsuoară s-a format o gâlcă. O să mă internez pentru o nouă operație, de data asta la Londra, unde casapii taie mult mai bine. Unde-i *mesteciko* aici? Gata, l-am văzut. Adorabil” (o gențiană pictată pe o ușă, o spinarea-lupului pe cealaltă – trebuia să intre în ierbar).

N-a răspuns la scrisoare și, după două săptămâni, John James, deghizat acum în turist neamț, în costum cadrilat din imitație de tweed, i-a înmânat un al doilea mesaj în Luvru, chiar în fața pânzei lui Bosch *Le Bâteau ivre*, cea cu un saltimbanc care bea în velatură (bătrânul Dan, sărmanul, credea că are legătură cu poemul satiric al lui Brant!). Nu va fi niciun răspuns – deși răspunsurile și avizul de primire erau incluse în preț, așa cum a subliniat cinstitul mesager.

Ningea și totuși James, într-un acces de nonșalanță abstractă, își făcea vânt cu o a treia scrisoare la ușa din față a vilei lui Van, *le cottage orné* de pe Ranta River, aproape de Chose, iar Van l-a rugat să nu-i mai aducă mesaje.

În cursul următorilor doi ani, a mai primit încă două scrisori, amândouă în Londra și amândouă în holul hotelului Albania Palace. I le-a înmânat un alt agent SFC, un tip mai bătrâior, cu gambetă, a cărui înfățișare prozaică de antreprenor putea să-l irite mai puțin pe domnul Van Veen decât aceea a detectivului particular romanesc, după cum s-a gândit modestul și sensibilul Jim. A șasea a sosit, prin mijloace obișnuite, la Park Lane. Toate (minus ultima, care relata în exclusivitate aventurile Adei

pe scenă și în studiourile de filmare) sunt redate mai jos. Ada nu dădea atenție datelor, care pot fi însă stabilite cu oarecare aproximație.

[Los Angeles, începutul lui septembrie, 1888]

Scuză-mă că folosesc asemenea poștă (și totodată *poşlîi*) mondenă pentru ca o scrisoare să ajungă la tine, dar nu sunt în stare să găsesc un serviciu mai sigur.

Când ți-am spus că nu puteam să-ți vorbesc și o să-ți scriu, m-am gândit că nu puteam să rostesc imediat vorbele potrivite. Te implor. Simțeam că nu le pot produce și aranja oral în ordinea cuvenită. Te implor. Simțeam că un singur cuvânt greșit sau prost plasat ar fi fatal, că tu pur și simplu îmi vei întoarce spatele, așa cum ai făcut-o, și vei pleca iarăși și iarăși și iarăși. Te implor pentru respirația [sic! Ed.] înțelegerii. Dar acum cred că ar fi trebuit să-mi asum riscul și să vorbesc, să mă bâlbâi, fiindcă acum văd că e la fel de îngrozitor să-mi încredințez sufletul și onoarea unei foi de hârtie, cu atât mai mult cu cât atunci când vorbești, poți folosi o poticneală ca perdea și poți susține că a fost vorba de o bolboroseală întâmplătoare, ca un iepure ce sângerează, cu o jumătate de gură sfărâmată de un glonț, sau să o întorci și să o dregi, dar pe un fundal de zăpadă – chiar zăpada albastră a acestei hârtii pentru scrisori. Gafele sunt roșii și definitive. Te implor.

Trebuie să stabilim o dată pentru totdeauna și irevocabil un lucru. Te-am iubit, te iubesc și te voi iubi numai pe tine. Te implor și te iubesc cu pătimire și pasiune eterne, dragul meu. *Tî tut stoial* (tu ai rămas aici), în acest *karavansarai*, tu în mijlocul tuturor, întotdeauna, când eu aveam, poate, șapte sau opt ani, nu-i așa?

[Los Angeles, mijlocul lui septembrie, 1888]

Acesta e al doilea urlet *iz ada* (din Hades). Ciudat, foarte ciudat, în aceeași zi am aflat, din trei

surse diferite, de duelul tău din K., de moartea lui P. și de convalescența ta în apartamentul verișoarei lui (*verli*, cum spuneam eu și ea de obicei). Am sunat-o, dar ea mi-a spus că plecaseși la Paris și că murise și R. – însă nu prin intervenția ta, așa cum am crezut câteva momente, ci prin aceea a nevestei lui. Nici el, nici P. nu au fost în realitate amanții mei, dar amândoi se află acum pe Terra, așa că nu mai contează.

[Los Angeles, 1889]

Suntem încă la hotelul roz-bombon și verde-pisang unde ai stat cândva cu tatăl tău. Apropo, el e teribil de amabil cu mine. Îmi place să merg împreună cu el în diverse locuri. Și el, și eu am jucat jocuri de noroc în Nevada, orașul-rimă la numele meu, dar și tu ești acolo, ca și fluviul legendar al Vechiului Rus. *Da*. Rogu-te, scrie-mi măcar un bilețel, mă străduiesc din răsputeri să-ți intru în grații! Dorești ceva mai multe subiecte mărunte (disperate)? Noul director de conștiință artistică al Marinei definește infinitul ca punctul cel mai îndepărtat de aparatul de filmat care se vede încă destul de limpede când e în cadru. Marina a fost distribuită în rolul călugăriței surde Varvara (care, în unele privințe, e cea mai interesantă dintre cele *Patru surori* ale lui Cehov). Ea respectă principiul lui Stanislav de a face ca tradiția și rolul să i se reverse în viața cotidiană, insistă să-l joace și la restaurantul hotelului, bea ceai *v prikusku* („mușcând zahăr între sorbituri”) și se preface că înțelege greșit fiecare nuanță din felul bizar în care Varvara simulează prostia – un dublu *imbroglio*, care-i agasează pe străini, dar mă face cumva să simt, mult mai clar decât în era Ardis, că sunt fiica ei. În general, aici ea se bucură de mare succes. I-au dat în Universal City (mă tem că nu pe gratis) un bungalow doar pentru ea, pe care scrie Marina Durmanova. Cât despre mine, am un rol episodic, sunt chelneriță într-un western

de mâna a patra, îmi leagăn șoldurile între bețivi care bat cu mâinile-n masă, dar mie îmi plac într-o oarecare măsură atmosfera *Houssaie*, arta conștiincioasă, pătrunsă de simțul datoriei, drumurile de munte șerpuitoare, reconstrucția străzilor, cu scuarul obligatoriu și o firmă de prăvălie, o firmă mov pe o fațadă de lemn bogat împodobită, și toți figuranții în haine de epocă făcând coadă pe la amiază în fața unei cabine din sticlă, dar eu n-am pe cine să sun.

Fiindcă tot vorbeam de sunat, am văzut acum câteva seri cu Demon un minunat film ornitologic. Nu sesizasem până atunci faptul că Nectariniidele paleotropicale (caută-le în enciclopedie!) sunt „mimotipuri" ale păsărilor colibri din Lumea Nouă și toate gândurile mele, oh, dragul meu, sunt mimotipuri ale gândurilor tale. Știu, da, știu! Știu și că te-ai oprit la „sesizasem" și n-ai citit mai departe – tot așa cum făceai odinioară.

[California?, 1890]

Te iubesc numai pe tine, sunt fericită numai când te visez pe tine, tu ești bucuria mea și lumea mea! Asta e certitudinea și realitatea celui ce știe că e viu, că trăiește, dar… vai, nu te învinovățesc! Dar, Van, tu *porți* răspunderea (ori Soarta, prin intermediul tău, poartă răspunderea, *ce qui revient au même*) fiindcă ai dezlănțuit ceva nebunesc în mine când eram o biată copilă – o dorință fizică, o sete, o pasiune nesățioasă. Focul pe care l-ai zgândărit și-a pus amprenta pe punctul cel mai gingaș și mai sălbatic al trupului meu. Acum sunt silită să plătesc pentru că tu ai zgândărit prea tare, prea devreme, spuzeala roșie, tot așa cum lemnul carbonizat trebuie să plătească pentru că a ars. Când rămân fără mângâierile tale, nervii îmi scapă de sub control, nu mai există nimic altceva decât extazul frecării, efectul statornic al înțepăturii tale, al otrăvii tale delicioase. Nu te învinovățesc, dar iată de ce tânjesc cu ardoare și nu pot rezista

impactului cu carnea străină; iată de ce trecutul nostru comun radiază unde de trădări fără limită. Ești liber să pui diagnosticul de erotomanie avansată, dar e mai mult decât atât, fiindcă există o cură simplă pentru toate *m-aux* și chinurile mele și asta e un extract de arii stacojiu, carnea de tisă, doar de tisă. *Je réalize*, așa cum spunea de obicei dulcea ta Cenușăreasă din Torf (acum Madame Trofim Fartukov), că sunt sfioasă și obscenă. Dar toate astea duc la o propunere importantă, da, importantă! Van, *je suis sur la verge* (din nou Blanche) unei aventuri amoroase revoltătoare. Ia cea mai rapidă mașină zburătoare pe care o poți împrumuta și vino la El Paso, Ada ta e acolo și te așteaptă, agitând mâna ca o nebună, și noi vom continua, cu New World Express, într-un apartament pe care-l voi obține, spre vârful de foc al Patagoniei, Capul Horn al căpitanului Grant, o vilă în Verna, giuvaerul meu, suferința mea. Trimite-mi o aerogramă cu un singur cuvânt rusesc – sfârșitul numelui și al spiritului meu.

[Arizona, vara, 1890]

Mila, doar mila, acea *jalost* a unei fete rusoaice, m-a atras spre R. (pe care acum criticii muzicali l-au „descoperit”). Știa că va muri tânăr și, de fapt, era întotdeauna mai ales un cadavru și nu s-a ridicat nici măcar o dată la înălțimea momentului, chiar când i-am arătat deschis lipsa mea milostivă de rezistență, fiindcă cu, vai, dădeam în clocot în lipsa vitalității lui Van și chiar mă gândisem și la posibilitatea de a cumpăra serviciile unui tânăr mujic primitiv – cu cât mai primitiv, cu atât mai bine. În ce-l privește pe R, aș putea să explic supunerea mea la săruturile lui (delicate și obișnuite la început, apoi experte, agresive, aprige și în cele din urmă savurându-mă când se întorcea la gura mea – un cerc vicios ce a pornit să se învârtească în timpuriul Thargelion, în 1888) prin amenințarea lui că dacă refuzam să mă mai

întâlnesc cu el, îi va dezvălui mamei relația mea cu vărul meu. Spunea chiar că ar putea să aducă martori, ca, de pildă, pe sora lui Blanche, feblețea ta, și un rândaș de la grajduri care, am eu bănuiala, era întruchipat de fapt de cea mai mică dintre demoazelele de la Tourbe, toate niște vrăjitoare… dar gata, mă opresc. Van, aș putea face mare caz de amenințările alea ca să-mi justific, să explic purtarea mea față de tine. Firește, n-aș pomeni că de fapt ele erau făcute mai mult în zeflemea și n-aveau tonul dur al șantajistului adevărat. N-aș pomeni că, în cazul când ar fi trecut la fapte, recrutând mesageri și informatori anonimi, treaba ar fi dus fatalmente la distrugerea propriei sale reputații de îndată ce s-ar fi aflat motivele și acțiunile lui, așa cum trebuia să se întâmple în cele din urnă [sic! „urmă” în ciorapul ei lung și albastru. Ed.]. Într-un cuvânt, aș ascunde că știam că tachinarea lui grosolană urmărea doar să o bage-n sperieți pe sărmana și fragila ta Ada, fiindcă, în pofida grosolăniei, el avea un puternic simț al onoarei, oricât de ciudat ni s-ar părea, ție și mie. Nu. Mă voi concentra în întregime asupra efectului amenințării asupra cuiva decis mai degrabă să suporte orice infamie decât să se confrunte cu umbra divulgării, fiindcă (și asta, firește, nu o puteau ști nici el, nici informatorii lui), oricât de șocantă ar fi putut să-i pară unei familii cu respect față de lege relația de dragoste între doi veri primari, eu am refuzat să-mi imaginez (lucru pe care de fapt l-am refuzat dintotdeauna, amândoi) cum ar fi reacționat Marina și Demon în cazul „nostru”. După hurducăturile și derapajele sintaxei mele, vei înțelege că nu-ți pot explica logic comportamentul meu. Nu neg că am simțit o bizară slăbiciune în cursul întâlnirilor periculoase pe care i le-am acordat, ca și cum dorința lui sălbatică, violentă, mi-ar fi fascinat întruna nu numai simțurile mele iscoditoare, ci și intelectul meu ezitant. Pot să jur,

totuși, Ada poate să jure solemn că, în cursul „întâlnirilor noastre silvestre”, am evitat, dacă nu poluția, cel puțin posedarea înainte și după întoarcerea ta la Ardis – cu excepția unei singure ocazii îngălate, când el, prea-nesățiosul tânăr defunct, m-a avut oarecum cu forța.

Îți scriu de la ranchul Marinei, nu foarte departe de mica ravenă unde a murit Aqua și în care mă tentează și pe mine să mă târăsc într-o zi. Deocamdată mă întorc pentru câtva timp la Pisang Hotel.

Îl salut pe preabunul ascultător.

În 1940, când a regăsit acest pachet subțire de cinci scrisori – fiecare în plicul ei SFC din hârtie de mătase roz – în seiful lui de la banca elvețiană unde fuseseră păstrate exact o jumătate de secol, Van a fost deconcertat de numărul lor mic. Dilatarea trecutului și creșterea luxuriantă a memoriei le mărise numărul la cel puțin cincizeci. Își amintea că folosise ca ascunzătoare și biroul din apartamentul de o cameră de pe Park Lane, dar el știa că acolo păstrase doar cele șase scrisori nevinovate (Vise ale Dramei) din 1891, care pieriseră împreună cu notele ei codate (din 1884-1888) în 1919, când micul *palazzo* de neînlocuit arsese. Zvonurile atribuiau isprava asta strălucită consilierilor municipali (trei bătrânei bărboși și un primar tânăr și cu ochi albaștri, înzestrat cu un număr fabulos de dinți din față), care nu și-au mai putut stăpâni dorința de acaparare a spațiului ocupat de piticul solid dintre cei doi coloși din alabastru. Dar, în loc să le vândă zona înnegrită, Van a înălțat acolo cu mare bucurie faimoasa lui Vila Lucinda, un muzeu miniatural cu numai două etaje, cu o colecție în continuă creștere de picturi microfotografiate din galeriile particulare și publice din lumea întreagă (inclusiv din Tartaria) la unul dintre etaje și un fagure de celule de proiecție pe celălalt, un mic memorial foarte

interesant din marmură de Paros, administrat de un personal considerabil, păzit de trei huidume înarmate până-n dinți și deschis pentru public doar lunea, pentru un preț de intrare simbolic de un dolar de aur, indiferent de vârstă sau de stare socială.

Înmulțirea retrospectivă a acelor scrisori s-ar putea explica, fără îndoială, prin faptul că fiecare proiecta o umbră înfiorătoare, asemănătoare celei aruncate de un vulcan lunar, peste câteva luni din viața sa și prin aceea că se îngustau și deveneau punctiforme doar când începea să mijească viziunea anticipată și la fel de dureroasă a următorului mesaj. Dar mulți ani mai târziu, când lucra la cartea sa *Textura timpului*, Van a găsit în fenomenul acesta o dovadă în plus că timpul real nu este conectat cu „trecerea sau petrecerea" evenimentelor, nu este conectat cu îmbinarea lor, nu este conectat nici cu faptul că evenimentele umbresc, ascund breșa în care se infiltrează textura pură și de nepătruns a timpului. Nu! Timpul real e conectat cu intervalul dintre evenimente!

Și-a spus că va fi ferm și va suferi în tăcere. Respectul de sine a fost satisfăcut: spadasinul în agonie moare fericit, așa cum nu va fi niciodată dușmanul lui rămas în viață. Totuși, să nu-l blamăm pe Van pentru că n-a reușit să-și respecte hotărârea, fiindcă nu-i greu de înțeles de ce o a șaptea scrisoare (i-a fost transmisă prin sora vitregă a Adei și a lui, la Kingston, în 1892) l-a putut face să cedeze. Fiindcă știa că e ultima din serie. Fiindcă venise de la arborii *érable* roșii ca sângele de la Ardis. Fiindcă o perioadă sacramentală de patru ani era egală cu aceea a primei lor despărțiri. Fiindcă Lucette s-a arătat a fi, împotriva oricărei rațiuni sau voințe, paranimfa perfectă.

2.

Scrisorile Adei respirau, se zvârcoleau de durere, trăiau; *Scrisori de pe Terra*, „romanul filosofic” al lui Van, nu dădea niciun semn de viață.

(Nu-s de acord, e frumoasă, e-o cărțulie frumoasă! Nota Adei.)

O scrisese involuntar, ca să zicem așa, fără să-i pese de faima literară. Nici pseudonimitatea nu-l măgulea în sens invers, așa cum o făcea atunci când dansa în mâini. Deși „vanitatea lui Van Veen” ieșea la suprafață în flecăreala de salon, printre doamnele ce agitau evantaie, acum penele lungi și albastre ale mândriei lui rămăseseră strânse. Și-atunci ce l-a împins să brodeze o poveste de dragoste în jurul unui subiect care fusese stors până la epuizare în tot soiul de *Star Rats* și *Space Aces*? Noi – nu contează cine suntem „noi” – am putea defini constrângerea drept impulsul agreabil de a exprima prin imagistică verbală compendiul anumitor ciudățenii corelate în mod inexplicabil și observate de el din când în când la bolnavii mintali încă din primul an petrecut la Chose. Van avea o pasiune pentru nebuni, așa cum unii au o slăbiciune pentru arahnide sau orhidee.

Existau motive temeinice să nu se țină seama de detaliile tehnologice implicate în conturarea comunicării dintre Terra cea frumoasă și groaznica noastră Antiterra. Cunoștințele lui de fizică, mecanicalism și alte materii de acest gen se limitau la nimicurile de pe tabla de la gimnaziu. Van se consola cu gândul că niciun cenzor din America sau Marea Britanie nu va face nici cea mai neînsemnată referire la flecușteţele „magnetice”. A împrumutat discret ceea ce imaginaseră marii săi precursori (Counterstone, de pildă), adică ideea propulsiei unei capsule pilotate de oameni, inclusiv ideea deșteaptă a unei viteze inițiale de câteva mii de kilometri pe oră, care crește, sub influența unui tip counterstonian de mediu intermediar între galaxii surori, până la câteva trilioane de ani-lumină pe secundă înainte de a

descrește iar, reducându-se la coborârea inofensivă și indolentă a unei parașute. Să elaborezi din nou, în contrafaceri irațională, această întreagă „ficțiune fizică” și cyraniană ar fi fost nu numai o plictiseală, ci și o absurditate, fiindcă nimeni nu știa cât de departe ar putea fi situată Terra – sau alte nenumărate planete cu vaci și căsuțe – în spațiul cosmic sau interior – „interior” fiindcă de ce să nu admitem prezența lor microcosmică în globulele aurii care urcă repede-repede în acest pahar subțire de Moët sau în corpusculii din circuitul meu sangvin, al lui Van Veen…

(sau al meu, al Adei Veen)

… sau în puroiul abcesului copt al unui domn Nekto, înțepat de curând în Nektor sau Neckton. În plus, în rafturile bibliotecilor există cărți de referință în cantități impresionante, redundante, și totuși nu se poate obține accesul direct la cărțile anatemizate sau arse ale celor trei cosmologi faimoși, Xertigny, Yates și Zotov (pseudonime), care abordaseră nesăbuiți întreaga problemă cu o jumătate de secol în urmă, provocând și întreținând panică, demență și *romancik*-uri execrabile. Cei trei oameni de știință au pierit: X s-a sinucis, Y a fost răpit de un muncitor de la o spălătorie de rufe și transportat în Tartaria, iar Z, un bătrân sportiv roșcovan și cu favoriți albi, i-a înnebunit pe temnicerii lui din Yakima cu ajutorul unor pârâituri ininteligibile, prin inventarea neîncetată de cerneluri invizibile, prin cameleonizări, semnale nervoase, spirale de lumină țâșnitoare și accese de ventrilocvism ce imitau detunături de pistol și sirene.

Bietul Van! În strădania sa de a o menține pe autoarea scrisorilor de pe Terra strict diferențiată de imaginea Adei, el a tot proslăvit-o și-a poleit-o cu aur pe Theresa până când a transformat-o într-un model de banalitate. Theresa asta l-a înnebunit cu mesajele ei pe un om de știință de pe planeta noastră ușor de înnebunit. Numele lui cu aspect de

anagramă, Sig Leymanski, fusese derivat parțial de Van de la numele ultimului doctor pe care-l avusese Aqua. Când obsesia lui Leymanski s-a transformat în dragoste și simpatia unei anumite persoane s-a focalizat pe soția lui fermecătoare, melancolică, trădată (născută Antilia Glems), autorul nostru s-a văzut confruntat cu sarcina nefericită de a elimina de la Antilia, brunetă din naștere, orice urmă de Ada, reducând astfel încă un personaj la o marionetă cu păr oxigenat.

După ce a dirijat de pe planeta ei, prin raze, o duzină de comunicări spre Sig, Theresa zboară spre el, iar el, în laboratorul său, trebuie să o plaseze pe o lamelă, sub un microscop puternic, ca să vadă forma minusculă – altminteri perfectă – a iubitei lui micuțe, microorganismul grațios ce-și întindea anexele exterioare spre ochiul lui umed și uriaș. Dar, vai, testitubulusul (eprubeta, tubul de testare – a nu se confunda în niciun caz cu *testiculus*, o orhidee) cu Theresa, care înota înăuntrul lui ca o microsirenă, e aruncat „din întâmplare” de asistenta profesorului Leyman (la vremea aceea el își tunsese numele), Flora, o frumusețe funestă, la început cu paloare de ivoriu și păr negru, pe care autorul a transformat-o la timp într-o a treia marionetă insipidă, cu un coc sur.

(Antilia și-a recâștigat ulterior soțul și Flora a fost curățată. Addenda Adei.)

Pe Terra, Theresa fusese corespondent special pentru o revistă americană, oferindu-i astfel lui Van posibilitatea să descrie aspectul politic al planetei surori. Aspectul politic nu i-a dat deloc bătaie de cap, întrucât prezenta un mozaic de note colaționate cu minuțiozitate din propriile sale comunicări despre „delirul transcendental” al pacienților săi. Acustica transmisiilor era foarte slabă, numele proprii ieșeau adesea deformate, calendarul haotic bramburea ordinea evenimentelor, dar, în mare, punctele colorate

formau o imagine geomantică de o calitate aproximativă. După cum presupuseseră primii cercetători, analele noastre sunt rămase în urmă de-a lungul punților timpului cu aproape jumătate de secol față de cele ale Terrei, dar au depășit unii dintre curenții subacvatici ai acesteia. La momentul povestirii noastre triste, regele Angliei de pe Terra, un alt George (înaintea lui fuseseră, după câte se pare, cel puțin o jumătate de duzină cu acest nume), domnea sau tocmai încetase să domnească peste un imperiu care era oarecum mai peticit (cu zone străine, albe sau pătate, între Insulele Britanice și Africa de Sud) decât acel solid conglomerat de pe Antiterra noastră. Europa Occidentală prezenta o breșă deosebit de izbitoare: începând din secolul al optsprezecelea, când o revoluție aproape fără vărsare de sânge îi detronase pe Capețieni și îi respinsese pe toți invadatorii, Franța de pe Terra a înflorit sub o pereche de împărați și o serie de președinți burghezi, dintre care cel actual, Doumercy, părea cu mult mai simpatic decât Milord Goal, guvernatorul din Lute! Spre est, în locul hanului Sosso și al hanatului său nemilos, Sovietnamur, apare o super-Rusie care domină regiunea Volga și alte bazine fluviale asemănătoare, guvernată de Uniunea Republicilor Suverane și Sensibile (sau așa a fost receptată), care îi înlăturase pe țari, cuceritorii Tartariei și ai Trstului. În sfârșit, dar foarte important, se spune că Athaulf Viitorul, un uriaș blond în uniformă elegantă, flacăra secretă a multor nobili britanici, căpitan onorific al poliției franceze și aliat binevoitor al Rus-ului și Romei, e în curs de a transforma o Germanie dulceagă și romanțioasă într-o țară măreață de soldați neprihăniți, cu autostrăzi, orchestre de alămuri și cazărmi modernizate pentru inadaptați și progeniturile lor.

Fără îndoială, o bună parte din aceste informații, spicuite de terapiștii noștri (cum erau porecliți

colegii lui Van), ajungeau într-o formă ciuntită, dar tensiunea dulcii fericiri putea fi deslușită pretutindeni, ca o notă caracteristică, specifică tuturor. Acum, scopul romanului era să sugereze că Terra ne păcălea, că acolo lucrurile nu stăteau ca-n rai, că, probabil, în anumite moduri, mințile oamenilor și carnea umană erau supuse pe planeta asta soră la cazne și mai rele decât pe Demonia noastră mult hulită. În primele ei scrisori, înainte de a părăsi Terra, Theresa avea numai vorbe de laudă pentru conducătorii ei – îndeosebi pentru conducătorii ruși și germani. În mesajele ei ulterioare, mesaje trimise din spațiu, ea a mărturisit că-și exagerase starea de fericire și că fusese de fapt instrumentul „propagandei cosmice” – o mărturisire foarte curajoasă, fiindcă agenții de pe Terra ar fi putut să o înhațe și să o aducă înapoi sau să o distrugă în zbor dacă ar fi izbutit să îi intercepteze ondulațiile sincere, care acum se duceau mai ales într-o singură direcție, în direcția noastră, nu-l întrebați pe Van prin ce metodă sau principiu. Din păcate, nu s-ar putea spune că Van ar excela în mecanicalism și moralism și de aceea a avut nevoie de două sute de pagini pentru a dezvolta și înfrumusețа ceea ce noi am redat aici în câteva fraze formulate în tihnă. Să nu uităm însă că avea doar douăzeci de ani, că sufletul lui tânăr și mândru era într-o stare de dezordine deplorabilă, că el citise prea mult și inventase prea puțin și că mirajele strălucitoare ce se înălțaseră în fața lui când a simțit primele chinuri ale facerii cărții, pe terasa Cordulei, păleau acum sub influența prudenței, așa cum s-a întâmplat și cu acele minuni pe care exploratorii medievali întorși din Chitai se temeau să le dezvăluie preotului venețian sau micului burghez flamand.

La Chose, Van și-a consacrat câteva luni copierii mâzgălelilor lui înfiorătoare – cu un scris citeț și fără ștersături – și apoi recorectării anevoioase a rezultatului, astfel încât forma finală, atunci când a

dus-o la o agenție obscură din Bedford și a dat-o să fie dactilografiată în trei exemplare, arăta ca o primă ciornă. A desfigurat și cele trei exemplare în timpul drumului de întoarcere în America, la bordul vasului *Queen Guinevere*. Iar în Manhattan șpalturile au fost refăcute de două ori, din cauza numeroaselor modificări noi, dar și din cauza excentricității semnelor de corectură utilizate de Van.

Scrisori de pe Terra, volumul lui Voltemand, a apărut în 1891, în ziua când Van împlinea douăzeci și unu de ani, sub îngrijirea a doua case de editură fictive, Abencerage din Manhattan și Zegris din Londra.

(Dacă aș fi văzut întâmplător un exemplar, aș fi recunoscut *lapocika* lui Chateaubriand – și deci lăbuța ta – *imediat*.)

Noul său avocat, domnul Gromwell, cu un nume floral atât de frumos și în armonie cu ochii săi inocenți și barba blondă, era un nepot al marelui Grombcevski, care în ultimii vreo treizeci de ani se ocupase cu deosebită grijă și pricepere de unele dintre afacerile lui Demon. Gromwell administra cu aceeași atenție averea personală a lui Van, dar experiența lui în problemele complicate ale editării de carte era aproape nulă, iar Van era un ignorant absolut în domeniu și nu știa, de pildă, că „exemplarele pentru recenzare” trebuie trimise redactorilor diferitelor periodice sau că anunțurile privind apariția cărții trebuie cumpărate și nu așteptate să apară prin generație spontanee pe o pagină format mare, între prezentări similare care susțineau călduros *Posedații* domnișoarei Love și *Pufăitorii* domnului Dukes.

Pentru un mic onorariu gras, Gwen, una dintre funcționarele domnului Gromwell, a fost autorizată să-l distreze pe Van, dar, totodată, să ofere librăriilor din Manhattan jumătate din numărul exemplarelor tipărite, în vreme ce un fost iubit de-al ei din Anglia a fost angajat să plaseze

restul exemplarelor în librăriile din Londra. Ideea că niște persoane atât de amabile, care se străduiesc să vândă cartea lui, nu pot păstra cei zece dolari – prețul de cost al unui exemplar – i se părea incorectă și ilogică lui Van. De aceea, îi părea rău pentru toată osteneala pe care vânzătoarele brunete și palide, cu brațele goale, obosite, prost plătite, și-o dădeau încercând să ademenească homosexuali neînduplecați cu bazaconiile lui („Iată un roman foarte fantezist despre o fată numită Terra"), când a aflat, din studierea atentă a unui raport asupra vânzărilor, pe care i l-au trimis oamenii lui în februarie 1892, că în douăsprezece luni se vânduseră doar șase exemplare – două în Anglia și patru în America. Din punct de vedere statistic, nu putea spera să apară vreo recenzie, date fiind circumstanțele neortodoxe în care fusese tratată corespondența sărmanei Terra. Fapt foarte curios, au apărut totuși două recenzii. Una, scrisă de Primul Clovn în *Elsinore*, un distins săptămânal londonez, a apărut într-un studiu intitulat „*Terre à terre*, 1891" – titlu ce trăda slăbiciunea jurnalistului britanic pentru acest gen de joc de cuvinte suspect – și se ocupa de *Space Romances* – aventuri romantice în spațiul cosmic – apărute în anul respectiv, care pe la acea dată începuseră să se împuțineze. El a mirosit că opera lui Voltemand e cea mai remarcabilă din serie și a numit-o (vai, cu un fler infailibil!) „o fabulă banală, anostă și obscură, somptuos înzorzonată, cu câteva metafore uimitoare care tulbură inepția – altminteri totală – a povestirii".

Al doilea și ultimul compliment i-a fost făcut bietului Voltemand într-o revistuță din Manhattan (*The Village Eyebrow*) de către poetul Max Mispel (un alt nume botanic – *medlar* [moșmon] în engleză), membru al Departamentului de Germanistică de la Goluba University. Herr Mispel, căruia îi plăcea să epateze cu lecturile sale, descoperea în *Scrisori de pe Terra* influența lui

Osberg (scriitor spaniol de povești snoabe și de snoave mistico-alegorice, extrem de prețuite de tezialiștii slabi de minte), precum și pe cea a unui obscen arab antic, tălmăcitor de vise anagramatice, Ben Sirine, transliterat astfel de căpitanul de Roux, potrivit lui Burton în adaptarea făcută de el tratatului lui Nefzawi despre cea mai bună metodă de împerechere cu femei obeze sau gheboase (*The Perfumed Garden* [„Grădina Parfumată”], ediția Panther, p. 187, un exemplar dăruit baronului Van Veen la nouăzeci și trei de ani de către medicul său indecent, profesorul Lagosse). Cronica lui se încheia astfel: „Dacă domnul Voltemand (sau Voltimand sau Mandalatov) e psihiatru, așa cum bănuiesc, atunci îi compătimesc pacienții, însă îi admir talentul”.

Încolțită, Gwen, o micuță și dolofană *fille de joie* (prin vocație, dacă nu prin profesie), s-a plâns unuia dintre noii săi admiratori, mărturisind că îl implorase să scrie articolul acela fiindcă nu putea suporta să-l vadă pe Van cum va „surâde galben și strâmb” când va afla că volumul lui atât de frumos legat și pus în casetă e atât de îngrozitor de nebăgat în seamă. Ea s-a jurat că Max nu știe cine e de fapt Voltemand și că nici nu citise romanul lui Van. Van a cochetat cu ideea de a-l provoca pe domnul Medlar la un duel (și, nădăjduia el, acesta va alege săbiile) în zori de zi, într-un colț izolat din Park Lane, a cărui pajiște centrală o vedea de pe terasa apartamentului său de la ultimul etaj, unde făcea scrimă de două ori pe săptămână cu un antrenor francez, singurul exercițiu fizic, în afară de călărie, practicat în continuare cu plăcere. Dar, spre surprinderea – și ușurarea – lui (fiindcă se simțea puțin rușinat să-și apere „istorioara” și nu dorea decât să o uite, tot așa cum un alt Van, fără legătură cu el, ar fi putut denunța – dacă i s-ar fi dat o viață mai lungă – visul lui din pubertate despre bordelurile ideale), Max Mușmula (cuvântul rusesc pentru *medlar*, moșmon) a

răspuns încercării lui Van de a-l provoca la duel cu promisiunea generoasă de a-i trimite următorul său articol, „The Weed Exiles the Flower” [„Bălăria exilează floarea”] (Melville & Marvell).

Din aceste contacte cu literatura, Van s-a ales doar cu sentimentul unei deșertăciuni a deșertăciunii. Chiar în timp ce-și scria cartea, devenise dureros de conștient de faptul că știa atât de puține lucruri despre planeta sa, iar el se străduia să reconstituie o altă planetă din frânturi furate de la niște creiere deranjate. S-a hotărât ca, după terminarea studiilor medicale la Kingston (colegiu pe care îl simțea mai apropiat ca spirit decât bătrânul și bunul Chose), să întreprindă călătorii lungi în America de Sud, Africa și India. Când era băiat de cincisprezece ani (vârstă de înflorire a lui Eric Veen), studiase cu pasiune de poet orarul a trei mari trenuri transcontinentale americane pe care avea să le folosească la un moment dat – nu singur (acum singur). Pleca din Manhattan cu purpuriul New World Express și ajungea, via Mephisto, El Paso, Meksikansk și Cantunelul Panama, în Brazilia și Witch (sau Vidma, întemeiată de un amiral rus). Aici expresul se desfăcea în două părți, două garnituri: cea orientală își continua drumul spre Grant’s Horn, iar cea occidentală se întorcea în nord prin Valparaiso și Bogota. În alte zile călătoria fabuloasă începea în Yukonsk, pe o secțiune de cale ferată dublă ce se îndrepta spre coasta Atlanticului, în timp ce alta, via California și America Centrală, ducea în mare viteză în Uruguay. African Express-ul albastru-închis își începea călătoria în Londra și ajungea la Cape pe trei căi diferite, prin Nigero, Rodozia sau Efiopia. În sfârșit, cafeniul Orient Express lega Londra de Ceylon și Sydney prin Turcia și prin câteva cantunele. Nu înțeleg de ce, atunci când adormi, toate continentele, în afară de tine, încep cu A.

Cele trei trenuri admirabile includeau cel puțin două vagoane în care un călător cusurgiu, greu de mulțumit, putea să închirieze un dormitor cu baie și closet cu apă curentă și un salon cu pian și o harpă. Lungimea călătoriei lui Van varia potrivit stării sale de spirit de dinaintea somnului, când, la vârsta lui Eric, își imagina priveliștile ce se desfășurau de-a lungul fotoliului său confortabil, prea confortabil. Prin păduri, sub ploaie, prin canioane muntoase și alte locuri fascinante (oh, spune-mi cum se numesc! Nu pot, mă fură somnul), camera se deplasa doar cu douăzeci de kilometri la oră, dar când traversa deșerturi sau câmpuri părăginite atingea șaptezeci, nouăzeci și șapte, nouășnoapte, o su, tăticu'…

3.

în vara anului 1869, David van Veen, un arhitect bogat de origine flamandă (fără nicio legătură de rudenie cu Veenii din romanul nostru de dragoste dezlânat), venea de la Cannes și se îndrepta cu automobilul spre Calais, când deodată un cauciuc din față i-a făcut explozie pe drumul acoperit de polei și mașina s-a sfărâmat, izbindu-se violent de o furgonetă parcată. Arhitectul era la volan, dar a scăpat nevătămat, în schimb fiica lui, așezată pe scaunul de lângă el, a fost omorâtă pe loc de un geamantan proiectat din spate, care i-a rupt gâtul. Soțul ei, pictor ratat și dezechilibrat (cu zece ani mai în vârstă decât socrul lui, pe care îl invidia și disprețuia), s-a împușcat în atelierul lui din Londra când a primit cablograma trimisă din Deuil, un sat cu nume jalnic din Normandia.

Impulsul dezastrului nu și-a micșorat viteza, fiindcă, în ciuda grijii și adorației cu care-l înconjura bunicul lui, nici Eric, un băiat de

cincisprezece ani, n-a scăpat de soarta capricioasă, o soartă ciudat de asemănătoare cu a mamei lui.

După ce a fost mutat de la Note la o mică școală particulară din cantonul Vaud și după ce a petrecut o vară tuberculoasă în Alpii Maritimi, a fost trimis la Ex-en-Valais, fiindcă în vremea aceea se credea că aerul curat și tare de acolo întărește plămânii tineri. În loc de asta, uraganul cel mai nenorocit al locului a smuls o țiglă de pe acoperiș, a aruncat-o în Eric și i-a fracturat în mod fatal craniul. Printre lucrurile băiatului, David van Veen a găsit mai multe poeme și ciorna unui eseu intitulat „Vila Venus – un vis organizat".

Ca s-o spunem pe șleau, băiatul a căutat să-și aline primele chinuri și tulburări sexuale imaginând și detaliind un proiect (care-și avea originea în lectura numeroaselor lucrări erotice găsite într-o casă mobilată pe care bunicul lui o cumpărase în apropiere de Vence de la un rus sau polonez, contele Tolstoi), și anume un lanț de bordeluri impozante, ca niște palate, pe care moștenirea sa îi va permite să le înființeze pretutindeni, „în ambele emisfere ale globului nostru cu fese frumoase". În viziunea băiețașului, rețeaua asta era un gen de club monden, cu filiale – sau, în formularea lui poetică, „floramoruri" – în vecinătatea orașelor și a stațiunilor balneare. Calitatea de membru se acorda numai nobililor „frumoși și sănătoși" în vârstă de până la cincizeci de ani (ceea ce trebuie apreciat ca fiind foarte bine chibzuit de sărmanul băiat). Membrii trebuiau să plătească o cotizație anuală de 3.650 de guinee, în care însă nu se includea costul buchetelor, al bijuteriilor și al altor donații galante. Doctorițe rezidente tinere, cu înfățișare plăcută („de tipul secretarelor americane și al asistentelor dentiștilor"), vor fi acolo pentru a controla starea fizică intimă a „dezmierdătorului și a dezmierdatei" (altă formulă bine aleasă), precum și a lor personală, dacă „se simțea nevoia". O clauză

din regulamentul clubului părea să sugereze că Eric, deși heterosexual frenetic, se delectase cu unele pipăieli *ersatz* plăcute cu colegii de școală de la Note (o școală gimnazială notorie în acest sens): cel puțin doi din numărul maxim de cincizeci de locatari din floramorurile importante puteau fi băieți drăgălași, cu diademe și cămăși scurte, băieți de cel mult paisprezece ani dacă sunt blonzi și nu mai mult de doisprezece dacă-s bruneți. Totuși, pentru a exclude un flux regulat de „pederaști inveterați", oaspetele blazat putea practica iubirea cu băieții doar între două secvențe de câte trei fete fiecare, toate posedate în cursul aceleiași săptămâni – o stipulație oarecum comică, dar nu lipsită de inteligență.

Candidatele pentru fiecare floramor urmau să fie selecționate de un comitet al membrilor clubului, care trebuia să țină seama de acumularea anuală de impresii și de dorințe, consemnate de oaspeți într-o Carte Roz-Pal. „Frumusețe și delicatețe, grație și docilitate" alcătuiau principalele calități cerute fetelor, în vârstă de la cincisprezece la douăzeci și cinci de ani în cazul „păpușilor nordice zvelte" și de la zece la douăzeci în acela al „fermecătoarelor sudice opulente". Ele urmau să-și petreacă timpul zburdând și trândăvind în „budoare și sere", invariabil goale, fiind gata oricând să facă dragoste. Altfel stăteau lucrurile cu însoțitoarele lor, slujnice atrăgător îmbrăcate, fete de extracție mai mult sau mai puțin exotică, fete „care nu erau la dispoziția fanteziei membrilor decât cu o dispensă specială, emisă de consiliul de conducere". Clauza care-mi place cel mai mult (fiindcă dețin o fotocopie cu scrisul acestui biet băiat) spunea că orice fată din floramorul ei putea fi aleasă Lady-șefă prin aclamații în perioada ei menstruală. (Ideea n-a funcționat și comitetul a făcut un compromis, punând ca șefă a personalului o femeie homosexuală arătoasă și adăugând o

persoană, un zdrahon care să asigure ordinea, lucru pe care Eric îl scăpase din vedere.)

Excentricitatea e remediul cel mai sigur al celei mai sălbatice suferințe. Bunicul băiatului s-a apucat imediat să transpună în cărămidă și piatră, beton și marmură, carne și chef, fantezia lui Eric. El s-a hotărât să fie primul degustător al primei hurii pe care o va angaja pentru ultima lui casă și până atunci să trăiască în abstinență și hărnicie.

Trebuie să fi fost o priveliște magnifică: bătrânul, dar încă vigurosul olandez, cu fața lui aspră, reptiliană, și părul alb, desenând și proiectând cu ajutorul decoratorilor stângiști cele o mie și una de floramoruri memoriale pe care hotărâse să le înalțe în toată lumea, poate chiar și în brutala Tartarie, condusă de „evrei americanizați", după cum credea el, dar, de! „Arta răscumpără Politica" – concepte profund originale pe care, n-avem încotro, trebuie să i le trecem cu vederea unui bătrân maniac simpatic. El a început cu Anglia rurală și coastele Americii și s-a angajat într-o operă arhitecturală gen Robert Adam (despre care mucaliții locali spuneau neîndurători că e Casa Madam-Io-s-Adam), nu departe de Newport, Rodos Island, într-un stil oarecum senil, cu coloane din marmură scoase din mările clasice și acoperite încă de scoici de stridii etruscane, când a murit de apoplexie în timp ce ajuta să se proptească un propilon. Era de-abia a o sută casă!

Nepotul și moștenitorul său, un negustor de postavuri cinstit, dar uimitor de auster, din Ruinen (undeva lângă Zwolle, după cum mi s-a spus), cu familie mare și venituri mici, nu s-a lăsat ciupit de milioanele de guldeni aparent irosiți. În ultimii zece ani, el consultase diverși specialiști pentru a vedea dacă unchiul Veen nu suferea de vreo boală mintală. Toate cele o sută de floramoruri s-au deschis simultan pe 20 septembrie 1875 (și, printr-o coincidență delicioasă, cuvântul rusesc vechi pentru septembrie, „*riuen*", care se putea scrie

„ruin”, aducea aminte de numele orașului natal al extaticului neverlandez). Cu puțin înainte de începutul noului secol, veniturile vilelor Venus curgeau cu nemiluita (ultima revărsare, ce-i drept). Un tabloid flecar relata în jurul lui 1890 că, din recunoștință și curiozitate, „Velvet” Veen a călătorit o dată – doar o dată – la floramorul cel mai apropiat, însoțit de întreaga familie, și se mai spunea că Guillaume de Monparnasse a respins indignată oferta hollywoodiană de a scrie un scenariu bazat pe această excursie hilară și plină de demnitate. Zvonuri-zvonuri-zvonuri, fără îndoială.

Gama stilistică a bunicului lui Eric era foarte întinsă – de la dodo la dada, de la Low Gothic la Hoch Modern. În acele parodii ale paradisului, el și-a permis doar de câteva ori să exprime haosul rectiliniu al cubismului (cu „abstract” turnat în „beton” concret), imitând – în sensul descris atât de bine în ediția ieftină a cărții lui Vulner *Istoria arhitecturii engleze*, dăruită mie de bunul doctor Lagosse – acele cutii ultra-utilitare din cărămidă precum *les maisons closes* ale lui El Freud în Lubetkin, Austria, sau casele de strictă necesitate ale lui Dudok în Friesland.

În general însă el prefera elementul idilic și romantic. Gentlemani englezi de mare valoare găseau numeroase plăceri în Letchworth Lodge, un conac cinstit, tencuit până la bovindouri, sau în Itchenor Chat, cu coronamentul șemineului modelat în formă de sâni și frontoane ca niște șolduri. Nimeni nu se putea abține să nu admire talentul lui David van Veen de a face ca Regency, conacul său nou-nouț, să arate ca o fermă renovată sau de a produce o catedrală convertită pe o insuliță din apropierea coastei, cu un efect atât de miraculos, încât nu puteai deosebi arabescul de arboret, ardoarea de artă, arsura de răsură. Nu vom uita niciodată Little Lemantry, de lângă Rantchester, sau Pseudotherm, din fundătura de la sud de viaductul fabuloasei Palermontovia. Ni s-a

părut excepțional modul în care el a combinat banalitatea locală (castelul înconjurat de castani, acel *castello* străjuit de chiparoși) cu ornamente interioare care încurajau toate orgiile erogeneticii micului Eric, reflectate în oglinzile de pe tavan. Mai eficace și frapantă, în sens funcțional, era protecția pe care arhitectul a distilat-o, cum s-ar spune, din ambitusul caselor lui. Vilele Venus erau ascunse în vâlcele din ținuturi împădurite, erau înconjurate de un parc întins pe multe hectare sau dominau crânguri și grădini terasate. Ei bine, accesul la Venus începea întotdeauna, indiferent de amplasarea vilei, cu un drum privat și continua printr-un labirint de garduri vii și ziduri cu uși foarte discrete, pentru care doar oaspeții și paznicii aveau chei. Reflectoare plasate cu deosebit rafinament și pricepere urmăreau hoinăreala ștabilor mascați și înfășurați în pelerine prin labirintul întunecat al crângurilor, fiindcă una dintre condițiile imaginate de Eric era ca „fiecare stabiliment să se deschidă doar la căderea nopții și să se închidă când se ivesc zorile”. Un sistem de clopote pe care probabil Eric l-a conceput absolut singur (era într-adevăr la fel de vechi ca *bautta* și *vîșibala*) îi ferea pe vizitatori de riscul de a se întâlni pe teren, astfel încât, oricâți nobili ar fi așteptat sau ar fi preacurvit în orice parte a floramorului, fiecare avea sentimentul că e singurul cocoș din coteț, fiindcă, firește, paznicul, o persoană tăcută și curtenitoare ce semăna cu un supraveghetor de magazin din Manhattan, nu conta. Uneori, când se isca vreo încurcătură în legătură cu acreditările sau creditele, îl vedeai, dar rareori era obligat să recurgă la forța vulgară sau să cheme ajutoare.

Potrivit planului lui Eric, Consiliul Nobililor în Vârstă răspundea de procurarea fetelor. Falange delicat formate, dantură frumoasă, epidermă fără cusur, păr natural, fese și sâni impecabili și vigoarea nesimulată a poftei nesățioase de sex erau

condițiile prealabile, respectate cu sfințenie de Vârstnici, fiindcă așa fuseseră prevăzute de Eric. Intactele erau tolerate doar dacă erau foarte tinere. Pe de altă parte, nu se accepta o femeie care născuse un copil (chiar dacă asta se petrecuse în timpul copilăriei sale), nici măcar dacă sânii nu-i fuseseră deloc afectați.

Eric nu spusese nimic despre clasa socială, dar membrii comitetului erau înclinați, inițial și teoretic, să recruteze fete de sorginte mai mult sau mai puțin nobilă. În genere, fiicele artiștilor erau preferate celor ale meșteșugarilor. Un număr neașteptat de mare s-au dovedit a fi fiice de aristocrați arțăgoși din castele reci sau de baronese din hoteluri mizere. Pe lista celor vreo două mii de femei care lucrau în toate floramorurile, listă întocmită la 1 ianuarie 1890 (anul de vârf din analele clubului Vila Venus), am numărat douăzeci și două legate direct de familiile regale din Europa, dar cel puțin un sfert din totalul fetelor provenea din grupuri plebee. Datorită cine știe cărei frumoase *vstriaska* (zguduitură) în caleidoscopul genetic sau pur și simplu norocului de pocher ori fără nicio explicație plauzibilă, fiicele de țărani sau tarabagii sau tinichigii erau în destule rânduri mai stilate decât tovarășele lor din păturile de mijloc ale claselor mijlocii sau din clasele foarte-foarte bogate, constatare ce va fi pe placul cititorilor mei nenobili, cum îi va încânta și faptul că slujnicele, „inferioare” fermecătoarelor orientale (care își asistau clientul și clica lui de fete în timpul diverselor ritualuri cu ligheane de argint, prosoape înflorate și zâmbete profesionale), descindeau adesea din sfere înalte, cu blazoane princiare.

Tatăl lui Demon (și Demon însuși), lordul Erminin și un domn Ritcov și contele Peter de Prey și domnul Mire de Mire, *esq*., și baronul Azzuroscudo au fost cu toții membri ai primului consiliu al clubului Venus, dar vizitele domnului Ritcov – năsosul, obezul, timidul domn Ritcov – le

dădeau cu adevărat fiori fetelor și umpleau împrejurimile cu detectivi care interpretau conștiincioși roluri diferite: tundeau gardurile vii, erau grăjdari, lăptărese înalte, statui noi, bețivi bătrâni și așa mai departe, în timp ce Maiestatea Sa se destrăbăla, stând pe un scaun special construit pentru ponderea și plăcerile lui perverse, cu una sau alta dintre supusele dulci ale regatului, albe, negre ori cafenii.

Primul floramor vizitat imediat după ce am devenit membru al clubului Vila Venus (cu puțin înainte de a doua vară petrecută cu Ada a mea în arborii de la Ardis) este astăzi, după multe vicisitudini, conacul fermecător al unui respectabil profesor universitar de la Chose și al fermecătoarei sale familii (o fermecătoare soție și o tripletă de fermecătoare fiice de doisprezece ani, Ala, Lolá și Lalage – mai ales Lalage) și de aceea nu îi pot da numele, deși cititorul meu cel mai îndrăgit susține că *l-am menționat* undeva, mai înainte.

Am frecventat bordelurile de la vârsta de șaisprezece ani, dar, cu toate că unele dintre cele mai bune, îndeosebi în Franța și Irlanda, sunt cotate cu un triplu simbol roșu în ghidul lui Nugg, nimic din ceea ce prezentau ele nu anticipa luxul și moliciunea primei mele vile Venus. Era diferența dintre o vizuină și a raiului grădină.

Trei egiptence amerindiene, stând cumințI în profil (ochi lung de abanos, nas cârn, frumos, coamă neagră împletită, veșmânt faraonic de culoarea mierii, brațe subțiri de chihlimbar, brățări de negri, cercel covrig din aur, tăiat în două de o cută a coamei, legătură de păr ca la pieile roșii, bavetă ornamentală), împrumutate cu drag de Eric Veen de la o reproducere a unei fresce tebane (neîndoios, destul de banală în 1420 î.Hr.), tipărită în Germania (*Künstlerpostkarte* nr. 6034, spune cinicul doctorul Lagosse), m-au pregătit, cu ajutorul a ceea ce însetatul Eric numea „manipulări rafinate ale anumitor nervi, a căror poziție și

putere sunt cunoscute doar de câțiva sexologi antici", însoțite de aplicarea la fel de rafinată a anumitor pomezi, neprecizate în pomologia Orientaliei lui Eric, pentru a primi o mică virgină înspăimântată, descendenta unui rege irlandez, după cum i-a spus în ultimul lui vis din Ex, Elveția, un maestru de ceremonii mai degrabă funerare decât futelare.

Pregătirile s-au desfășurat într-un ritm atât de susținut și insuportabil de delicios, încât Eric murind în somn și Van vibrând de viață dezgustătoare pe un pat rococo (la cinci kilometri sud de Bedford) nu-și puteau imagina cum cele trei tinere doamne, acum despuiate brusc de veșminte (un procedeu oniro-erotic bine cunoscut), reușeau să prelungească un preludiu care te ținea atât de mult chiar pe buza soluționării sale. Stăteam culcat pe spate și am simțit că are o dimensiune de două ori mai mare decât a avut-o vreodată (nonsens senescent, spune știința!) când, în fine, șase mâini gingașe au încercat să așeze ușurel *la gosse*, Adada tremurândă, pe scula mea teribilă. Mila stupidă – sentiment pe care îl încerc extrem de rar – a făcut ca dorința mea să se blegească și le-am spus să o ia pe fetiță de acolo și să o trateze cu tarte cu piersici și frișcă. Egipțigăncile păreau descumpănite, dar și-au revenit foarte curând. Le-am convocat pe cele douăzeci de sireniate ale casei (inclusiv iubițelul cu bărbia lucioasă și buze dulci) în prezența mea reînviată. După o examinare minuțioasă și după o îndelungă desfătare cu coapse și grumaji, am ales o Gretchen aurie, o andaluziană palidă și o frumoasă negresă din New Orleans. Slujitoarele s-au năpustit asupra lor ca niște pantere și, după ce le-au parfumat cu o oarecare ardoare lesbiană, mi le-au dat mie pe cele trei grații destul de melancolice. Prosopul primit ca să-mi șterg sudoarea care-mi acoperise fața și-mi intra în ochi nu era foarte curat. Am ridicat glasul, le-am pus să deschidă larg blestemata de fereastră

înțepenită. Un camion se împotmolise pe un drum neterminat și interzis, iar vaierul și opintelile acestuia mi-au risipit deprimarea bizară. Doar una dintre fete mi-a cucerit sufletul, dar am trecut prin toate trei feroce și pe îndelete, „schimbând calul în momente critice” (sfatul lui Eric) înainte de a termina de fiecare dată în încleștarea ardiluzienei ardente, care a spus la despărțire, după un ultim spasm (deși taifasul non-erotic era interzis), că tatăl ei construise piscina de pe domeniul vărului lui Demon Veen.

Acum se terminase totul. Camionul plecase sau se înecase și Eric era un schelet în colțul cel mai scump al cimitirului din Ex („Dar, de taică, toate cimitirele sunt ex”, a remarcat un preot „protestant” jovial), între un alpinist anonim și dublul meu născut mort.

Cherry, singurul flăcăiaș din următorul nostru floramor (american), un mic pezevenghi din Shropshire, de unsprezece sau doisprezece ani, arăta atât de nostim cu buclele lui arămii, ochii visători și pometi de spiriduș, încât două curtezane excepțional de sportive, care se ocupau de Van, l-au convins într-o noapte să-l încerce pe băiat. Eforturile lor reunite n-au reușit totuși să-l stârnească pe drăgălașul fătălău, care fusese stors de prea numeroasele împerecheri recente. Șezutul lui de fetiță era devastat de urmele multicolore lăsate de zgârieturi bestiale și de răsucirile cărnii, dar – ce era mai rău – ființa asta mică nu-și putea ascunde starea de indigestie acută, manifestată prin simptome de dizenterie respingătoare, care acopereau instrumentul iubitului său cu mușchi și sânge – fără îndoială, un efect al faptului că mânca prea multe mere verzi. În cele din urmă, a fost nevoit să-l distrugă sau să-l alunge.

În majoritatea cazurilor, s-a renunțat la colaborarea băieților. Un floramor francez n-a mai fost același după ce contele de Langburn și-a descoperit fiul răpit, un făunaș fragil cu ochi verzi,

exact în momentul când îl examina un veterinar pe care contele l-a împușcat din greșeală.

În 1905, Vila Venus a primit o lovitură dură din altă parte. Personajul pe care l-am botezat Ritcov sau Vortic fusese convins de necazurile și de neputințele vârstei să-și retragă patronajul. Totuși, într-o noapte a sosit pe neașteptate, părând din nou dat naibii și sănătos ca proverbialul tun, dar, după ce întregul personal al floramorului său preferat de lângă Bath s-a chinuit zadarnic cu el până când pe cerul banal al lăptarului a răsărit un luceafăr ironic, suveranul nefericit și abject al unei jumătăți de glob a cerut Cartea Roz-Pal și a scris în ea un rând compus cândva de Seneca,

subsidunt montes et juga celsa ruunt,

și a plecat plângând. Cam în aceeași vreme, o lesbiană respectabilă, administratoarea vilei Venus din Souvenir, frumoasa stațiune balneară din Missouri, a sugrumat cu mâinile ei (fusese halterofilă rusă) două dintre cele mai frumoase și mai valoroase fete date în grija ei. A fost o întâmplare foarte tristă.

Odată începută, degradarea clubului s-a desfășurat cu viteză uluitoare în câteva direcții fără legătură între ele. S-a constatat că fete cu pedigriu ireproșabil sunt urmărite de poliție pentru „complicitate” cu anumiți bandiți cu fălci grotești sau fiindcă ele însele erau infractoare. Medici corupți au admis blonde ofilite, care aveau puzderie de copii, unele dintre fetele lor fiind pregătite să intre ele însele în floramoruri mai îndepărtate. Cosmeticiene geniale restaurau matroane în vârstă de patruzeci de ani și le făceau să arate și să miroase ca elevele care participau la primul lor bal de absolvire. Gentlemani de neam ales, magistrați de o integritate absolută, savanți manierați și delicați se dovedeau a fi copulatori atât de violenți, încât unele dintre victimele lor mai

tinere au fost spitalizate și apoi trimise în lupanare ordinare. Protectorii anonimi ai curtezanelor cumpărau inspectorii medicali și rajahul din Cachou (un impostor) a contractat o boală venerică de la o (autentică) strănepoată a împărătesei Josephine. Concomitent, dezastre economice (ce rămân sub nivelul de înțelegere financiară sau filosofică al invulnerabililor Van și Demon, dar care afectau numeroase persoane de rangul lor) au început să reducă numărul obiectelor cu valoare estetică ale clubului Vila Venus. Proxeneți dezgustători, cu rânjete slugarnice ce descopereau goluri între dinții lor înnegriți, apăreau brusc din tufele de trandafiri cu broșuri ilustrate și au fost incendii și cutremure și, aproape brusc, din cele o sută de *palazzo* originale n-au mai rămas decât o duzină și chiar și astea au coborât la nivelul smârcurilor stătute și prin 1910 s-a hotărât ca toți morții din cimitirul englez din Ex să fie transferați într-o groapă comună.

Van n-a regretat niciodată ultima lui vizită la una dintre ultimele vile Venus. O lumânare ca o conopidă ardea neglijent în cana ei din tablă, pe pervazul ferestrei, lângă un buchet de trandafiri cu tije lungi, împachetați în hârtie și având formă de chitară, pentru care nimeni nu și-a dat osteneala să găsească sau n-a putut găsi o vază. Pe un pat, la oarecare depărtare, stătea întinsă și fuma o femeie gravidă, care privea în sus, urmărind cum fumul țigării își amestecă volutele cu umbrele tavanului. Stătea cu un genunchi ridicat și o mână scărpina alene, ca-n vis, triunghiul cafeniu. Departe, în spatele ei, o ușă întredeschisă dădea în ceea ce părea să fie o galerie luminată de lună, dar care era de fapt un salon imens, pe jumătate dărâmat, cu un perete exterior spart, fisuri în zigzag în podea și stafia neagră a unui pian cu coadă care căsca, emițând vibrații glissando fantomatice în miez de noapte, ca și cum ar fi cântat singur. Printr-o despicătură în cărămida și tencuiala marmorată,

marea nudă, nevăzută, dar auzită ca spațiu gâfâitor separat de timp, sporea monoton, retrăgea monoton platoul ei cu pietre, iar răbufniri indolente de vânt cald ajungeau odată cu sunetele sfărâmicioase în încăperile fără ziduri, tulburând volutele de umbre de deasupra femeii și o scamă mică și murdară, adusă pe pântecul ei palid, și chiar reflectarea lumânării în geamul crăpat al ferestrei albăstrui. Sub fereastră, pe un culcuș grosolan care-i gâdila noada, Van s-a lăsat pe spate, țuguindu-și buzele gânditor, mângâind gânditor capul drăgălaș de pe pieptul lui, inundat de părul negru al unei mult mai tinere surori sau verișoare ale florindei nefericite de pe patul prăbușit. Ochii copilei erau închiși și, de câte ori săruta pleoapele lor convexe, umede, mișcarea ritmică a sânilor ei ascunși se schimba sau se oprea cu totul și era reluată imediat.

Îi era sete, dar șampania pe care o adusese odată cu trandafirii care foșneau discret a rămas nedesfăcută și el nu se îndura să dea la o parte capul drag și mătăsos de pe pieptul lui, astfel încât să înceapă să lucreze la sticla explozivă. O mângâiase și o mozolise de multe ori în cursul ultimelor zece zile, dar nu era sigur că se numește cu adevărat Adora, cum susțineau toate – ea și cealaltă fată și o a treia (o slujnică, prințesa Kaciurin), născută, pare-se, în costumul de baie decolorat, uzat și purtat fără încetare, zi și noapte și, fără îndoială, până avea să moară, adică înainte de a ajunge la majorat sau în prima iarnă cu adevărat rece, pe salteaua de plajă pe care gemea acum în stupoarea provocată de stupefiante. Și dacă pe copilă o chema într-adevăr Adora, atunci ce era ea?… nu românică, nu dalmată, nu siciliană, nu irlandeză, deși în engleza ei stricată se putea deslușI un ecou de accent provincial irlandez, dar care nu părea al unei străine. Avea ea unsprezece sau paisprezece ani sau poate aproape cincisprezece? Era cu adevărat ziua ei de naștere

acest douăzeci și unu iulie, o mie nouă sute patru sau opt sau câțiva ani mai târziu, pe o peninsulă mediteraneană stâncoasă?

Un foarte îndepărtat ceas dintr-un turn de biserică, ce nu se auzea decât noaptea, a bătut de două ori și a adăugat un sfert de oră.

„*Smorchiama la secandela*”, a mormăit patroana de pe pat, în dialectul local pe care Van îl înțelegea mai bine decât italiana. Copila din brațele lui s-a agitat și el a tras pelerina lui de promenadă peste ea. În bezna care duhnea a grăsime, lumina lunii a schițat un desen delicat pe podeaua de piatră, lângă jumătatea lui de mască aruncată pentru totdeauna și piciorul lui încălțat cu pantofi de sport. Nu era Ardisul, nu era biblioteca, nu era nici măcar o cameră omenească, ci doar cotlonul mizer unde dormise zdrahonul ce le păzea înainte de a se întoarce la serviciul lui de antrenor de rugbi la o școală publică, undeva în Anglia. Pianul cu coadă din sala altminteri goală părea să cânte așa, de la sine, dar de fapt era pieptănat de șobolani în căutare de resturi suculente, plasate acolo de servitoare, căreia îi plăcea puțină muzică atunci când pântecul ei atacat de cancer o trezea înainte de ziuă cu obișnuita lovitură mortală de pumnal. Vila în ruine nu mai semăna defel cu „visul organizat” al lui Eric, dar creatura mică din îmbrățișarea disperată a lui Van era Ada.

4.

Ce sunt visele? Înșiruiri întâmplătoare de scene banale sau tragice, dinamice sau statice, fantastice sau familiare, care înfățișează evenimente plauzibile cârpăcite cu detalii grotești și redistribuie oameni morți în ambianțe și decoruri noi.

Am trecut în revistă visele mai mult sau mai puțin memorabile avute în cursul ultimelor nouă decenii și am constatat că le pot clasifica tematic în câteva categorii, printre care două le depășesc pe celelalte în privința specificității lor generice. Sunt visele profesionale și visele erotice. Când aveam douăzeci, douăzeci și ceva de ani, primul tip de vis era la fel de frecvent ca și al doilea și ambele aveau părțile lor introductive echivalente, insomnii pregătite fie de o scurgere de zece ore de muncă profesională sau de amintirea Ardisului, pe care un ghimpe din timpul zilei mele o reînviase înnebunitor. După muncă, mă luptam cu forța inerției minții: fluxul compoziției, forța expresiei ce se cerea formulată nu putea fi oprită în ore întregi de întuneric și deprimare și, când obțineam un oarecare rezultat, șuvoiul vuia iarăși și iarăși în spatele zidului, chiar dacă îmi încuiam creierul printr-un act de autohipnoză (voința obișnuită ori pilula nu mai erau de niciun ajutor) în interiorul altei imagini sau meditații – dar nu Ardisul, nici Ada, fiindcă asta ar fi însemnat să mă înec într-o cascadă de trezie și mai rea, măturat de revoltă și regret, de dorință și disperare, într-un abis unde epuizarea fizică totală mă dobora și în sfârșit adormeam.

În visele mele profesionale, care m-au obsedat în special când lucram la prima mea operă literară și mă rugam în mod abject de o muză foarte fragilă („îngenunchind și frângându-mi mâinile”, ca Marmlad cel cu pantalonii prăfuiți în fața propriei sale Marmlady din Dickens), vedeam, de pildă, cum corectam șpalturi, dar nu știu cum se făcea că (marele „se făcea că” din vise!) romanul apăruse, ieșise cu adevărat de sub tipar și mâna unui necunoscut îl scotea din coșul de gunoi și mi-l oferea în faza lui finală, perfectă și înspăimântător de imperfectă, cu o greșeală de tipar pe fiecare pagină, ca insinuantul „apăsare” în loc de „pasăre” și lipsitul de sens „nuclear” în loc de „neclar”. Sau

mă grăbeam să ajung la sala unde trebuia să țin o conferință, exasperat de imaginea traficului și a oamenilor care-mi blocau drumul, și deodată înțelegeam ușurat că tot ce trebuia să fac era să tai expresia „stradă aglomerată” din manuscrisul meu. Visele pe care le-aș putea descrie ca „zări-cu-nori” (nu „zgârie-nori”, așa cum își vor nota foarte mulți din clasă) țin de o subdiviziune a viziunilor mele profesionale sau, poate, reprezintă prefața lor, fiindcă la începuturile pubertății mele aproape nu trecea noapte fără ca vreo impresie recentă din perioada de trezie să stabilească o legătură profundă și plăcută cu geniul meu încă în surdină (fiindcă noi suntem „van”, ce rimează într-adevăr cu *one* [wan] și semnifică *one* [van] în pronunția rusească a Marinei, cu vocale profunde, bine conturate, și cu durată moderată). Prezența sau promisiunea artei în acel gen de vis se înfățișa ca un cer acoperit, cu o căptușeală variată de nori, un alb imobil, dar dătător de speranță, un cenușiu fără speranță, dar lunecos, arătând semne artistice de limpezire, și imediat lumina unui soare palid se zărea prin stratul subțire și era îmbrăcată iar în sutană de norii mânați de vânt, fiindcă eu nu eram încă pregătit.

Legate de visele profesionale și ocupaționale sunt viziunile „destin-întunecat”: coșmaruri fatidice, calamități talamice, enigme amenințătoare. Destul de frecvent, amenințarea e ascunsă bine și se dovedește că incidentul inocent are, dacă e consemnat pe hârtie și examinat ulterior, acel gen de aromă explicat de Dunne prin acțiunea „memoriei răsturnate”, dar deocamdată nu vreau să insist asupra elementului misterios și tulburător caracteristic viselor. Voi remarca totuși că o anumită lege a logicii trebuie să fixeze într-un domeniu dat numărul limită de coincidențe admise, fiindcă dincolo de acesta ele încetează să mai fie coincidențe și, în schimb, formează organismul viu al unui nou adevăr („Spuneți-mi”,

îi întreabă mica gitană a lui Osberg pe maurii El Motela și Ramera, „care-i numărul minim exact de fire de păr de pe un corp ce ne îndreptățește să spunem că e «păros»?”)

Între visele „destin-întunecat” și cele cumplit de senzuale aș așeza „șarje” de tandrețe erotică și vrajă înfricoșătoare, *frôlements* întâmplătoare cu fete anonime la petreceri oarecare, zâmbete discrete de vino-ncoace sau de supunere, vise prevestitoare sau ecouri ale viselor de regret chinuitor, când o serie de Ade se îndepărtează și dispar cu reproșuri tăcute și când lacrimi mai fierbinți decât cele pe care la voi vărsa în viața de trezie îl zguduiau și-l ardeau pe bietul Van și erau amintite zile și săptămâni la rând în momente dintre cele mai diferite.

E jenant să descrii visele sexuale ale lui Van într-o cronică de familie pe care cei foarte tineri o vor citi după moartea unui om foarte bătrân. Două mostre, formulate mai mult sau mai puțin eufemistic, vor fi, cred, suficiente. Într-un aranjament de amintiri tematice și de fantasme automate, Aqua sub chipul Marinei sau Marina machiată în așa fel încât să semene cu Aqua sosește să-l anunțe pe Van, cu mare bucurie, că Ada a dat naștere unei fetițe pe care el e pe punctul să o cunoască trupește pe o bancă aspră de grădină, în timp ce, sub un pin din apropiere, tatăl lui – sau mama lui în frac – încearcă să cheme printr-un apel transatlantic o ambulanță de la Vence. Însă nu ne putem permite să relatăm în forma lui de bază un alt vis, care s-a tot repetat după 1888 și multă vreme în secolul acesta. Visul conținea o idee esențialmente triplă și, într-un fel, triperversă. Ada cea rea și Lucette dezmățata găsiseră un știulete de porumb foarte-foarte copt. Ada îl ținea de ambele capete, ca și cum ar fi fost un fluier, și acum chiar asta era și ea își deplasa buzele despărțite de-a lungul lui, lustruindu-l, și, în vreme ce îl făcea să scoată triluri și să geamă, gura Lucettei i-a înghițit

capătul. Chipurile tinere, frumoase și avide ale celor două surori erau acum foarte apropiate, tânguioase și nostalgice în cântarea lor lentă, aproape apatică, limbile lor se întâlneau ca niște văpăi de foc și se retrăgeau unduioase, părul li se rostogolea, roș-arămiu și negru-arămiu, amestecându-se în mod încântător, iar fesele lor lucioase erau mult înălțate, în vreme ce fetele își astâmpărau setea în balta sângelui lui.

Am aici câteva însemnări despre caracterul general al viselor. O trăsătură deconcertantă e mulțimea de persoane complet străine, dar cu trăsături clare, persoane pe care nu le-am văzut niciodată. Acestea mă însoțesc, se întâlnesc cu mine, mă întâmpină, mă agasează cu povestiri lungi și plicticoase despre alte persoane străine și totul se petrece în locuri știute de mine și în mijlocul unor oameni – decedați sau vii – pe care i-am cunoscut bine. Sau mai sunt trucurile ciudate ale unui agent al lui Cronos, o conștiință foarte precisă a timpului arătat de ceasornic, cu toate mustrările (poate chinuri mascate venite de la bășica udului plină) provocate de conștiința că nu voi ajunge la timp într-un anumit loc și cu această limbă a ceasornicului în fața mea, semnificativă numeric, plauzibilă mecanic, dar combinată – și aici e partea curioasă – cu un sentiment extrem de vag, aproape inexistent, al trecerii timpului (tema asta o voi aborda într-un alt capitol). Toate visele sunt afectate de experiențele și impresiile prezentului, precum și de amintirile din copilărie; toate reflectă, în imagini ori senzații, un desen, o lumină, o masă îmbelșugată sau o gravă tulburare internă. Probabil că trăsătura cea mai tipică a tuturor viselor, fie ele lipsite de importanță sau rău prevestitoare – în pofida prezenței, în întinderi și peticiri, a reflecției destul de logice (între anumite limite) și a conștiinței (adesea absurdă) a unor evenimente din trecutul visat –, trebuie înțeleasă de studenții mei ca o slăbire deprimantă a

facultăților intelectuale ale celui ce visează, pe care nu-l șochează defel întâlnirea cu un prieten mort de multă vreme. În cel mai bun caz, cel ce visează poartă ochelari de cal semiopaci; în cazul cel mai rău, e un imbecil. Clasa (1891, 1892, 1893, 1894 *et cetera*) va nota cu grijă (foșnet de caiete albastre) că, datorită înseși naturii lor, acelei mediocrități și bâzâieli mentale, visele nu pot produce nicio formă analoagă de moralitate, niciun simbol sau o alegorie sau un mit grecesc, în afară de cazul când, firește, cel ce visează e grec sau mitolog. Metamorfozele din vise sunt la fel de obișnuite ca metaforele din poezie. Un scriitor care compară, să zicem, faptul că imaginația slăbește mai lent decât memoria cu mina unui creion care se consumă mai încet decât capătul celălalt, cu radieră, compară două lucruri existente, concrete, reale. Vreți să repet ce-am spus? (strigăte de „Da! Da!") Așadar, creionul pe care-l țin în mână e încă potrivit de lung, deși l-am folosit destul de mult, dar capătul cu guma e practic consumat, din cauza operațiunii făcute de prea multe ori. Imaginația mea e încă puternică și utilă, dar memoria mea se scurtează din ce în ce mai mult. Eu compar această experiența reală cu starea acestui obiect real și banal. Niciunul nu e un simbol al celuilalt. În mod asemănător, când un comedian de șantan spune că o bucățică gustoasă și conică, cu o cireașă comică în vârful ei, se aseamănă cu una sau alta (râsete înfundate în audiență), el transformă o prăjitură roz într-un sân roz (hohote de râs), un volănaș franjurat sau un franjure de frază (tăcere). Ambele obiecte sunt reale, dar nu sunt interșanjabile și nu sunt nici simboluri ale altui obiect, de pildă, ale trunchiului decapitat al lui Walter Raleigh, care păstrează încă imaginea doicii lui (o singură chicoteală). Ei bine, greșeala, greșeala lascivă, caraghioasă și vulgară a analiștilor Signy-Mondieu, constă în aceea că ei privesc un obiect real – să zicem, un pompon sau un bostan (văzut

într-adevăr într-un vis de un pacient) – ca pe o abstracție semnificativă a obiectului real, ca pe un bombon al bădăranului sau o jumătate de bust de femeie, dacă înțelegeți ce vreau să spun (chicoteli răzlețe). Nu poate exista nicio emblemă ori parabolă în halucinațiile prostului satului sau în visul din ultima noapte a oricăruia dintre noi, cei din sală. În acele viziuni întâmplătoare nimic – subliniați „nimic”! (sunet scârțâit al liniilor orizontale) – nu poate fi interpretat ca permițând să fie descifrat de un vraci, care poate apoi să vindece un nebun sau să ofere alinare unui ucigaș dând vina pe un părinte prea drăgăstos, prea dușmănos sau prea indiferent, supurații secrete pe care șarlatanul care-l are-n grijă se preface că le vindecă prin costisitoare festinuri de mărturisiri (râsete și aplauze).

5.

Van și-a petrecut semestrul de toamnă al anului 1892 la Kingston University, Mayne, unde exista un ospiciu excelent, precum și o renumită secție de terapie, și unde a revenit la un proiect mai vechi, care se axa pe Ideea de Dimensiune și Demență („Tu, Van, o să «sturb» cu o aliterație pe buze”, glumea bătrânul Rattner, rezident pesimist de geniu, pentru care viața era numai și numai o „perturbare” în ordinea rattnerterologică a lucrurilor – de la *nertoros*, nu de la *terra*).

Van Veen [editor al *Adei*, în felul său modest] simțea nevoia să-și schimbe locuința când termina o secțiune sau un capitol sau chiar un paragraf și acum mai avea puțin și încheia o porțiune dificilă, consacrată divorțului dintre timp și conținutul timpului (ca acțiune asupra materiei, în spațiu și în însăși natura spațiului), și se gândea să se mute în Manhattan (acea comutare fiind mai degrabă

reflectarea limpezirii mentale decât o concesie făcută vreunei năstrușnice „influențe a mediului” susținute de Marx *père*, autorul popular al dramelor „istorice”), când a primit prin dorofon o veste neașteptată, veste care pe moment i-a afectat violent întreaga circulație pulmonară și sistemică.

Nimeni, nici chiar tatăl său, nu știa că Van cumpărase de curând apartamentul Cordulei de la ultimul etaj, situat între Manhattan’s Library și Park. Era locul perfect pentru lucru, cu terasa – loc de recluziune cărturărească – suspendată într-un gol celest și cu urbea zgomotoasă fremătând jos, la baza stâncii invulnerabile a minții sale, dar mai era, în jargon monden, „o nebunie a burlacului”, unde se putea distra în mare secret cu orice fată sau fete dorea. (Una dintre ele a poreclit-o „aripa ta *à terre*”.) Dar el se afla încă în încăperile întunecoase de la Kingston, asemănătoare celor de la Chose, când a acceptat să fie vizitat de Lucette, în acea după-amiază luminoasă de noiembrie.

Nu o mai văzuse din 1888. În toamna lui 1891, ea îi trimisese din California o declarație de dragoste în zece pagini, o declarație incoerentă, indecentă, smintită, aproape sălbatică, ce nu va fi discutată în aceste memorii [Vezi totuși ceva mai departe. Ed.]. La momentul acela, Lucette studia Istoria Artelor („ultimul refugiu al mediocrității”, spusese ea) într-un colegiu din apropiere, Queenston College pentru Fete Frumoase și *Glupovatîn* („prostuțe”). Când l-a sunat și i-a propus o întâlnire (cu o voce nouă, mai gravă, care semăna chinuitor cu a Adei), Lucette a lăsat să se înțeleagă că îi aducea un mesaj important. Van bănuia că o să fie încă o fază a pasiunii ei neîmpărtășite, dar a simțit totodată că vizita ei va dezlănțui vâlvătăi infernale.

O aștepta, străbătând de la un cap la altul și înapoi tot apartamentul său cu mochetă maro, și contempla copacii ca niște văpăi, care sfidau anotimpul, prin fereastra de la nord-est, dinspre

capătul coridorului, apoi revenea în camera de zi, ce dădea spre înrămata de soare Greencloth Court, și se lupta cu Ardisul și ogrăzile și orhideele lui, făcându-și curaj pentru greaua încercare, întrebându-se dacă n-ar trebui să contramandeze vizita sau să-l pună pe valetul lui să transmită scuzele sale, fiindcă a fost nevoit să plece pe neașteptate, dar știind tot timpul că va trebui să treacă prin asta. Interesul lui pentru Lucette era doar indirect: pe ea o vedea când ici, când colo, în locurile bălțate de lumina mereu schimbătoare a soarelui, dar n-o putea îndepărta din mintea sa, așa cum făcea cu restul Ardisului pătat de soare, își amintea în trecere de dulceața din poala sa, de fundulețul ei rotund, de ochii ei de cuarț verde din clipele când se întorcea spre el și de drumul care se îndepărta în urma lor. În joacă, se întrebă dacă Lucette se îngrășase și se umpluse de pistrui sau dacă se alăturase grațiosului grup de nimfe Zemski. Van lăsase ușa salonașului care dădea spre palier ușor crăpată, dar n-a auzit sunetul tocurilor ei înalte pe scări (sau nu le-a deosebit de bătăile inimii lui) în timp ce era în mijlocul celei de-a douăzecea curse „înapoi la ardori și arbori! Eros *qui prend son essor*! Arte pe care le găzduiesc marmurele noastre: Eros, răsura și arsura”. Nu mă pricep la numerele astea, dar chiar și rimarea e mai ușoară „decât reducerea la tăcere a trecutului în proză mută”. Cine a scris asta? Voltimand sau Voltemand? Sau Burning Swine? O pestă peste anapest! „Vechile noastre iubiri sunt cadavre sau neveste”. Vechile noastre mâhniri sunt virgine sau sunt curve.

Un urs negru cu bucle roșcate (soarele ajunsese la prima fereastră a salonașului) stătea în picioare și-l aștepta. Da, gena Z învinsese. Era subțire și stranie. Ochii ei verzi se măriseră. La șaisprezece ani, dădea impresia că e mult mai libertină decât păruse sora ei la vârstă asta fatală. Era în haină de blană neagră și fără pălărie.

„Fericirea mea (*moia radost*)”, a spus Lucette – exact așa. El se așteptase la ceva mai convențional. Dacă e s-o luăm așa, de fapt el nu o cunoscuse până atunci decât ca pe un germen de jar.

Priviri ce pluteau, nări de coral dilatate, gură roșie, pe jumătate deschisă, care-și arată primejdios limba și dinții într-o poziție piezișă, semideschisă, pregătitoare (animal îmblânzit, care semnalează prin înclinarea asta intenția unei mușcături delicate), ea înaintă în buimăceala unei transe incipiente, a unei dezmierdări – poate, cine știe (ea știa), aurora unei vieți noi pentru amândoi.

„Pe obraz”, a avertizat-o Van pe tânăra domnișoară.

„Preferi *skeletiki* (micile schelete)”, a murmurat ea, în timp ce Van își aplica ușor buzele (care i-au devenit brusc mai uscate decât de obicei) pe pometele tare și fierbinte al surorii lui vitrege. N-a putut să nu inhaleze o clipă parfumul ei Degrasse distins, deși evident „ațâțător”, și, prin asta, pasiunea Micului ei Larousse, așa cum spuneau el și cealaltă când voiau să o blocheze în cadă. Da, foarte nervoasă și mirosind plăcut. Toamna frumoasă, prea caldă pentru blănuri. Crucea (*krest*) celui mai bine îngrijit cap roș (*rousse*). Cele patru capete arzânde ale ei. Fiindcă n-ai cum să mângâi (așa cum făcea el acum) arama de sus fără să-ți imaginezi pe dată puiul de vulpe de jos și tăciunii pereche.

„Așaa, iată unde locuiește”, a spus ea, privind în jur și dând ocol încăperii, în vreme ce el o ajuta, uimit și mâhnit, să iasă din haina ei întunecată, groasă, moale, gândind în sinea lui (îi plăceau blănurile): urs-de-mare (*kotik*)? Nu, desman (*vîhuhol*). Vânzătorul Van i-a admirat zvelțețea elegantă, costumul gri făcut la croitor, fișiul fumuriu și felul cum flutura acesta, gâtul ei alb și lung. Scoate-ți jacheta, a spus el sau a crezut că a spus (stând cu mâinile întinse, în costumul lui negru-mangal, autoaprindere, în salonașul lui

dezolant, în casa lui dezolantă, numită în mod anglofil Voltemand Hall la Kingston University, semestrul de toamnă, 1892, în jurul orei patru după-amiază).

„Cred că o să-mi scot jacheta”, a spus ea cu obișnuita încrețire fugară a frunții, cu agitația feminină ce se potrivește „gândului”. „Voi aveți încălzire centrală. Noi, fetele, avem șemineuri mici”.

Și-a aruncat jacheta cât colo și a scos la iveală o bluză albă, cu volănașe și fără mâneci. Și-a ridicat brațele ca să-și treacă degetele prin buclele strălucitoare și el i-a văzut golurile strălucitoare pe care le pândea.

Van a spus: „Toate trei ferestrele sunt *pourtant* deschise și se pot deschide și mai mult, dar o pot face doar spre vest și curtea aceea verde de jos, de sub noi, e covorașul de rugăciune al soarelui înserării, care încălzește și mai tare camera. E groaznic pentru o fereastră să nu poată să-și întoarcă ambrazura astfel încât să vadă ce se află de cealaltă parte a casei”.

O dată ce ești un Veen, rămâi pentru totdeauna Veen.

Ea și-a deschis cu un clic poșeta din mătase neagră, a pescuit o batistă, a lăsat geanta pe marginea bufetului, s-a dus la fereastra cea mai îndepărtată și a rămas acolo în picioare. Umerii i se zguduiau. Nu se putea abține.

Van a observat un plic lung, albastru, cu sigiliu violet, care se ițea din poșetă.

„Lucette, nu plânge. E mult prea simplu”.

Ea a venit înapoi, tamponându-și nasul, stăpânindu-și smârcâitul umed și copilăresc, sperând încă într-o îmbrățișare decisivă, concludentă.

„Bea puțin brandy”, i-a spus el. „Stai jos. Pe unde mai e restul familiei?”

Ea a băgat din nou în poșetă batista făcută ghem, batista din multe romane vechi de dragoste,

însă geanta a rămas totuși deschisă. Și câinii chow-chow au limbi albastre.

„Mama locuiește în Samsara ei personală. Tata a avut un nou accident vascular cerebral. Sis vizitează din nou Ardisul”.

„Sis! *Cesse*, Lucette! Nu dorim să avem pe lângă noi șerpișori”.

„Șerpișorul ăsta nu prea știe ce ton să adopte când e cu dr. V.V. Sector. Nu te-ai schimbat deloc, dar deloc, dragul meu palid, atât că, fără *Glanz*-ul tău de vară, arăți ca o stafie care trebuie să se bărbierească”.

Și o *Mädel* estivală. Van a observat că scrisoarea, în plicul ei lung și albastru, zăcea acum pe bufetul din mahon. El stătea în mijlocul salonașului, își freca fruntea, dar nu îndrăznea, nu îndrăznea, fiindcă era hârtia de scrisori a Adei.

„Un ceai, cumva?”

Ea a scuturat din cap. „Nu pot sta mult. De altminteri, mi-ai spus la dorofon că azi ai treabă. Nu poți să nu fii înfiorător de ocupat după ce nu te-ai văzut deloc cu cineva timp de patru ani” (dacă ea nu încetează, o să înceapă și el să suspine).

„Da. Nu știu. Am o întâlnire pe la ora șase”.

Două idei erau încleștate într-un dans lent, un menuet mecanic, cu plecăciuni și reverențe: una era „Avem-atâtea-să-ne-spunem”, cealaltă era „Nu avem absolut nimic să ne spunem”. Dar situațiile de acest fel se pot schimba într-o clipită.

„Da. Trebuie să mă văd cu Rattner la șase și jumătate”, a murmurat Van, consultând un calendar pe care nu-l vedea.

„Aha! Rattner despre Terra!” a exclamat Lucette. „Van citește Rattner despre Terra. Puiuțul nu trebuie niciodată, dar niciodată, să-l deranjeze pe el și pe mine când noi îl citim pe Rattner!”

„Te implor, draga mea, fără teatru! Hai să nu transformăm o întâlnire plăcută într-o tortură reciprocă”.

Ce făcea ea la Queenston? Îi spusese ceva mai înainte. Se-nțelege. Cursuri greu de înțeles? A, nu. Uf. Din când în când, amândoi se uitau pieziș la scrisoare ca să vadă dacă se poartă cum se cuvine – nu-și bălăbănește picioarele, nu se scobește-n nas.

Să o returneze sigilată?

„Spune-i lui Rattner", a zis ea, dând pe gât al treilea pahar cu brandy sec ca și cum ar fi fost apă viu colorată, „spune-i" (băutura tare îi dezlega limba ei de viperă frumoasă)…

(Viperă? Lucette? Draga mea dragă, dispărută acum dintre noi?)

„… spune-i că odinioară, când tu și cu Ada…"

Numele s-a căscat ca o ușă neagră, apoi ușa s-a trântit și s-a închis din nou.

„… mă părăseați pentru el și după aceea vă întorceați înapoi, știam de fiecare dată că voi *vsio sdelali* (vă satisfăcuserăți poftele, vă potoliserăți focul)".

„Cineva își amintește acele flecușteț cu prea multă claritate, Lucette. Te rog, încetează".

„Cineva își amintește, Van, acele flecușteț mult mai clar decât lucrurile fatale. Ca, de pildă, hainele pe care le purtai în fiecare clipă, în fiecare clipă generoasă, cu soarele pe scaune și pe podea. Eu eram practic goală, firește, fiind o copiliță pură și neutră. Dar ea purta o cămașă băiețească și fustă scurtă, iar tu aveai pe tine doar pantalonii ăia scurți, jegoși și boțiți, mai scurți din cauza boțelii, și miroseau așa cum se întâmpla întotdeauna după ce fuseseși pe Terra cu Ada, cu Rattner pe Ada, cu Ada pe Antiterra în Pădurea Ardis… oh, micuții tăi pantaloni scurți puteau de te trăsnea – de la Ada parfumată cu lavandă, de la cotârceala ei și de la roșcova ta încleiată!"

Oare scrisoarea aia, acum lângă sticla de brandy, ar trebui să audă asemenea lucruri? Și, în definitiv, era chiar de la Ada (nu se vedea nicio adresă)? Fiindcă discuția era susținută de scrisoarea de

dragoste, scrisoarea nebunească, șocantă, a Lucettei.

„Van, ce-am să-ți spun o să te facă să zâmbești” [așa e în ms. Ed.].

„Van”, a spus Lucette, „o să te fac să zâmbești” (nu l-a făcut: prezicerea asta e rareori împlinită), „dar dacă mi-ai pune faimoasa întrebare Van, ți-aș răspunde afirmativ”.

Ce o întrebase pe micuța Cordula. În librăria aceea, în spatele standului turnant cu edițiile ieftine, *The Gitanilla*, *Our Laddies*, *Clichy Cliches*, *Six Pricks*, *The Bible Unabridged*, *Mertvago Forever*, *The Gitanilla*… în *le beau monde* se știa că el punea întrebarea asta imediat după ce întâlnea o tânără domnișoară.

„Oh, fii tu sigur, n-a fost deloc ușor! În automobile parcate și la petreceri gălăgioase, înțepăturile trebuiau parate, avansurile respinse! Și de-abia iarna trecută, pe Riviera italiană, am întâlnit un tinerel de paisprezece sau cincisprezece ani, un violonist extrem de precoce, dar teribil de sfios și de nevrotic – băiatul îi amintea Marinei de fratele ei… Ei, și-așa, aproape trei luni de zile, în fiecare după-amiază binecuvântată, el mă pipăia și eu îi răspundeam la fel și după aceea am putut în sfârșit să dorm fără pilule, dar altminteri n-am sărutat nici măcar o dată epiderma de mascul în toată iubirea… vreau să spun în toată viața mea. Ascultă, pot să jur că niciodată n-am… jur pe… pe William Shakespeare” (și întinse teatral o mână spre o poliță cu un set de cărți groase și roșii).

„Oprește-te!” a strigat Van. „Alea-s *The Collected Works of Falknermann*, lăsate aici de predecesorul meu”.

„Pfui!” a rostit Lucette.

„Și, te rog, nu folosi expletivul ăsta”.

„Iartă-mă… da, știu, da, n-o să mai fac”.

„Firește, știi. Și totuși ești foarte dulce. Mă bucur că ai venit”.

„Și eu mă bucur”, a spus ea. „Dar, Van, să nu îndrăznești să crezi că eu ți-am «dat iar pinteni» ca să repet întruna că sunt îndrăgostită nebunește și jalnic de tine și că poți să faci ce vrei cu mine. N-am apăsat pur și simplu butonul și n-am strecurat nota aia în fanta mistuitoare și nici n-am coborât în fugă scările fiindcă *trebuia* să te văd, fiindcă mai e ceva ce nu știi și trebuie să afli, chiar dacă asta te va face să ne detești, pe Ada și pe mine. *Otvratitelno trudno* (e dezgustător de greu) de explicat, mai ales pentru o virgină – mă rog, virgină din punct de vedere tehnic, o *kokotische* virgină, jumătate *poule*, jumătate *puella*. Sunt conștientă de caracterul extrem de intim al subiectului, de chestiunile misterioase pe care nu trebuie să le discuți nici măcar cu un frate vaginal, misterioase nu numai sub aspectul lor moral și mistic…”

Uterin, nu vaginal – dar destul de aproape. Cuvântul ăsta provenea de la sora Lucettei. Van cunoștea nuanța și forma asta. „Nuanța asta de albastru, forma asta a ta” (cântec siropos de pe Sonorola). Albastru la față din cauză că a pledat RSVP.

„… dar și în sensul fizic direct. Fiindcă, iubite Van, în sensul ăsta direct eu știu despre Ada noastră tot atât cât știi și tu”.

„Hai, dă-i drumul”, a spus Van dezgustat.

„Nu ți-a scris niciodată despre asta?”

Sunet de Negare din Beregată.

„Ceva ce noi numeam Apăsarea Arcului?”

„Noi?”

„Ea și cu mine”.

S.N.B.

„Ții minte scrutoarul bunicii, dintre glob și gheridon? Din bibliotecă?”

„Nici măcar nu știu ce e un scrutoar și nu vizualizez gheridonul”.

„Dar ții minte globul?”

Tartaria prăfuită cu degetul Cenușăresei, care ștergea locul unde va cădea invadatorul.

„Da, îl țin minte – și un gen de măsuță-postament cu dragoni aurii pictați pe toată suprafața ei”.

„La asta mă refeream când ți-am spus de «gheridon». Era de fapt o masă chinezească acoperită cu lac roșu, în stil japonez, iar scrutoarul stătea între ele”.

„China sau Japonia? Hotărăște-te. Și tot nu știu cum arată inscrutabilul tău. Sau, mai exact, cum arăta în 1884 sau 1888”.

Scrutoar. Cam tot atât de greu de suportat ca și cealaltă, cu ale ei Blemolopias și Molospermas.

„Van, Vanicika, ne îndepărtăm de chestiunea principală. Chestiunea e că masa de scris sau, dacă vrei, secretarul…”

„Nu pot să le sufăr, dar secretarul stătea la capătul celălalt al divanului negru”.

Pomenit acum pentru prima oară – deși amândoi îl folosiseră în mod tacit ca orientator sau ca o mână, mâna dreaptă, pictată pe un panou transparent pe care ochiul fără orbită al unui filosof, un ou fiert tare și curățat de coajă, hoinărind de unul singur, dar simțind care dintre capetele sale e cel mai apropiat de un nas imaginar, îl vede atârnând în spațiul infinit și-atunci, cu grație germanică, ochiul liber plutește în jurul panoului de sticlă și vede cum prin acesta strălucește o mână, mâna stângă – *iată* soluția! (Bernard a spus șase și treizeci, dar mai pot întârzia puțin.) La Van, mentalul înrăma întotdeauna senzualul: de velur Villaviciosa, vilos, cam grosolan, dar de neuitat.

„Van, tu divaghezi dinadins și cauți o scăpare…”

„Nu poți face așa ceva cu o scăpare”.

„… fiindcă la capătul celălalt, la capătul dinspre *călcâiul* divanului Vaniada – ții minte? – era doar

debaraua în care voi doi m-ați încuiat de cel puțin zece ori”.

„*Nu uj i desiat* (exagerare). O dată – doar *atât*. Debaraua avea o gaură a cheii – dar fără cheie – mare cât ochiul lui Kant. Kant era renumit pentru irisul lui de culoarea castravetelui”.

„Deci, secretarul ăla”, a continuat Lucette, examinându-și pantoful negru, pantof Glass foarte șic, de lac, în timp ce se așeza picior peste picior, „secretarul ăla conținea o masă pliantă pentru jocurile de cărți și un sertar foarte secret. Și tu credeai, cred eu, că era plin cu scrisorile de dragoste ale bunicii, scrise când ea avea doisprezece sau treisprezece ani. Și Ada a noastră știa, ei, da, știa că sertarul era acolo, dar ea uitase cum să declanșeze orgasmul sau cum s-o numi ăsta la mesele de joc și birouri”.

Nu contează cum s-o numi.

„Ea și cu mine te-am provocat să găsești acel secret *ciuvstrilișce* (*sensorium*) și să-l faci să funcționeze. Era în vara când Belle își sucise spinarea și noi eram lăsați să ne facem mendrele, care pierduseră de mult timp *la particule* în cazul tău și al Adei, dar erau înduioșător de pure în mine. Tu ai dibuit încolo și încoace și în cele din urmă ai găsit micul organ – era un cerculeț care ceda la apăsare, o rondea în lemnul de trandafir, sub pâsla unde ai căutat… vreau să spun, sub pâsla pe sub care bâjbâiai. Era un arc acoperit cu pluș și, când l-ai apăsat cu degetul mare, sertarul a ieșit și Ada a izbucnit în râs”.

„Și era gol”, a spus Van.

„Nu chiar. Conținea un minuscul pion roșu cam atât de mare”. (Arătă cu degetul dimensiunea unui bob de orz – cum? unde? Pe încheietura mâinii lui Van.) „L-am păstrat ca să-mi poarte noroc; cred că îl mai am pe undeva. Oricum, întregul incident a preemblematizat, ca să-l citez pe profesorul meu de Decorațiuni, depravarea sărmanei tale Lucette la paisprezece ani, în Arizona. Bella se întorsese în

Canadia, fiindcă Vronski desfigurase *The Doomed Children*; urmașa fugise cu Demon; *papa* era în Est, *maman* nu mai venea acasă decât în zori, servitoarele se întâlneau cu amanții lor de cum se iveau stelele, iar mie îmi era groază să dorm singură în camera din colț care-mi fusese dată, ba chiar nu mai stingeam veioza roz din porțelan, cu pictura transparentă a unui miel rătăcit, fiindcă mă temeam de pume și de șerpi" [foarte posibil să nu fie o replică pe care și-a amintit-o, ci un extras din scrisoarea sau scrisorile ei. Ed.] „și Ada le imita admirabil strigătele și șuieratul și, cred eu, o făcea dinadins în bezna pustietății, sub fereastra mea de la etajul întâi. Ei [s-ar părea că aici e din nou redată vorbirea înregistrată], „ca să mai lungim puțintel vorba…"

Expresia folosită în grajdurile ei în 1884 de bătrâna contesă de Prey pentru a lăuda o iapă șchioapă a fost preluată de fiul ei, care a transmis-o fiicei lui și aceasta, la rândul ei, i-a pasat-o surorii ei vitrege. Expresia a fost reconstituită pe loc de Van, care stătea într-un fotoliu tapisat cu pluș roz, cu mâinile încordate pe brațele acestuia.

„… mi-am luat perna și m-am dus în dormitorul Adei, unde un lucru pictat pe abajurul veiozei aprinse se vedea în transparență și reprezenta o persoană stranie, cu barbă blondă și în halat de baie, care îmbrățișa mielul găsit. Noaptea dogorea ca un cuptor și noi eram goale pușcă, în afară de un mic plasture pe locul unde doctorul îmi mângâiase ușor brațul și mi-l înțepase, iar ea era un vis de frumusețe albă și neagră, *pour cogner une fraise*, atinsă cu frez în patru locuri, o regină simetrică a inimilor".

În clipa următoare, ele s-au strâns în brațe și au avut o distracție atât de delicioasă, încât și-au dat seama că o vor face mereu împreună, din motive igienice, când n-aveau băieți la dispoziție și dădeau în clocot.

„M-a învățat tehnici pe care nu mi le imaginasem niciodată”, a mărturisit Lucette, cuprinsă și acum de aceeași uimire. „Ne împleteam ca șerpii și suspinam ca pumele. Eram acrobați mongoli, monograme, anagrame, adalucinde. Îmi săruta *krestik*-ul și eu i-l sărutam pe-al ei, iar capetele noastre se îmbucau în combinații atât de bizare, încât Brigitte, o cameristă foarte tânără care umbla bâjbâind cu lumânarea ei, a crezut câteva momente, deși ea însăși era destul de păcătoasă, că nășteam simultan două fetițe, Ada a ta aducând pe lume *une rousse* și Lucette a nimănui *une brune*. Imaginează-ți!”

„Foarte nostim”, a spus Van.

„Ei, isprava a continuat practic în fiecare noapte la ranchul Marinei și, adesea, în timpul siestei. Altminteri, între acele *vanouissements* (expresia îi aparține) sau când ea și cu mine eram la ciclu, care – crezi, bine, nu crezi, iarăși…

„Eu cred orice”, a spus Van.

„… ne venea la aceeași dată, deveneam surori normale. Discutam despre fleacuri, fiecare avea preocupările sale, ea aduna cactuși sau repeta replicile pentru audiția următoare din Sterva, iar eu citeam mult sau copiam picturi erotice frumoase dintr-un album al Capodoperelor Interzise pe care îl găsiserăm, apropo, într-o cutie de *korsetov i hrestomatii* (corsete și crestomații), uitat acolo de Bella, și, te asigur, picturile astea erau mai realiste decât picturile pe pergament ale lui Mong Mong, foarte activ în 888, cu un mileniu înainte ca Ada să-mi spună că el a ilustrat calistenica orientală, când am găsit-o eu din întâmplare într-un colț al ambuscadelor mele. Și astfel trecea ziua și apoi răsărea steaua și fluturi înfricoșători urcau cu cele șase piciorușe pe geamuri și noi ne împleteam până când ne răzbea somnul. Și iată cum am învățat…” a conchis Lucette, închizând ochii și făcându-l pe Van să se simtă prost, fiindcă ea

reproducea cu acuratețe diabolică scheunatul discret și înăbușit de beatitudine absolută al Adei.

În momentul acesta, ca într-o piesă bine construită, împănată cu momente de detensionare comică, campofonul din alamă a bâzâit și caloriferele au început să cloncăne, iar apa minerală destupată a spumegat în semn de simpatie.

Van (mânios): „Nu înțeleg primul cuvânt… Ce vrea să spună? *L'adorée*? Așteaptă o clipă", (către Lucette:) „Te rog, stai cuminte acolo". (Lucette șoptește un cuvânt de-al copiilor cu două „p"-uri). „Okay" (arată spre coridor). „Scuză-mă, Polly. Deci, e *l'adorée*? Nu? Dă-mi contextul. Aha – *la durée*. Nu e *la durée*… e un sân al cui? E sinonim cu durata. Aha. Scuză-mă din nou, trebuie să astup apa minerală orgiacă. Să nu închizi". (Zbiară pe „cory door", ușa magică, cum numeau ei pasajul lung de la al doilea etaj de la Ardis:) „Lucette, *las-o* să dea pe-afară, cui ce-i pasă!"

Van și-a umplut din nou paharul cu brandy și o clipă, doar o clipă, n-a fost în stare să-și aducă aminte ce dracu' făcea… a, da, polifonul.

Acesta se oprise, dar a bâzâit din nou de îndată ce a pus receptorul la loc în furcă și, în același moment, Lucette a ciocănit la ușă cu mare discreție.

„*La durée*… Pentru numele lui Dumnezeu, intră și nu mai ciocăni… Nu, Polly, ciocănitul nu se referă la tine – e verișoara mea. E-n regulă. *La durée* nu e sinonim cu durata, fiind saturat – da, ca în Saturn – cu gândul exigent al acelui filosof. Ei, ei, acum ce mai e? Nu știi dacă e *dorée* sau *durée*? D, U, R. Credeam că știi franțuzește. A, da, înțeleg. La revedere".

„Dactilografa mea, o blondă banală, dar oricând disponibilă, n-a putut să înțeleagă *durée* în scrisul meu destul de citeț fiindcă, spune ea, știe franțuzește, dar nu și franceza științifică".

„Într-adevăr”, a remarcat Lucette, ștergând plicul lung, pe care îl pătase o picătură de apă gazoasă, „Bergson e doar pentru oameni foarte tineri sau foarte nefericiți, cum e și această *rousse* disponibilă”.

„L-ai identificat pe Bergson”, a spus asistentul libertin, „deci meriți un 9 minus *dans ton petit caz*, nimic mai mult. Sau vrei să te răsplătesc cu un sărut pe *krestik*-ul tău – orice sau oricare ar fi ăla?”

Crispându-se și aranjându-și din nou picioarele, tânărul nostru Vandemonian a blestemat, șoptind în barbă, starea în care îl adusese acum imaginea celor patru tăciuni ai crucii unei vulpițe. Unul dintre sinonimele lui „condiție” e „stare” și adjectivul „omenesc” poate fi analizat ca „bărbătesc” (întrucât L’Humanité înseamnă „Toți oamenii, adică toți bărbații!”) și iată, draga mea, cum a tradus recent Lowden titlul romanului de două parale *La Condition humaine*, scris de *le malheureux* Pompier, în care, întâmplător, termenul „Vandemonian” e glosat de mai mare râsul astfel: „*Koulak tasmanien d’origine hollandaise*”. Dă-o afară până nu-i prea târziu.

„Dacă ești serios”, a spus Lucette, trecându-și limba peste buze și îngustându-și ochii ce i se întunecau, „atunci, dragul meu, poți s-o faci chiar acum. Dar dacă te distrezi pe seama mea, atunci ești un Vandemonian dezgustător de crud”.

„Haide-haide, Lucette, asta înseamnă în rusește «o cruce mică». Asta-i tot, ce altceva? E amuleta ta? Ai pomenit mai adineauri de un buton sau pion mic și roșu. E un obiect pe care-l porți sau obișnuiai să-l porți pe un lănțișor, în jurul gâtului? O ghindă mică din coral, *glandulella* vestalelor din Roma antică? Care-i baiul, draga mea?”

Îl privea încă atentă și cu ochii mijiți. „Hai să-mi încerc norocul”, a spus ea. „Am să-ți explic ce este, deși e doar unul dintre cuvintele «turn tandru» al surorii tale și credeam că îi cunoști bine vocabularul”.

„Oh, îl știu!” a strigat Van (vibrând de un sarcasm rău, fierbând de furie misterioasă, punându-le pe seama iedei ispășitoare cu părul roșu, naiva de Lucette, care nu se făcea vinovată decât de faptul că era acoperită de fantasma nenumăratelor buze ale celeilalte). „Dar, bineînțeles, acum îmi amintesc. O alterare grosolană la singular poate fi un semn sacru la plural. Te referi, desigur, la semnele dintre sprâncenele călugărițelor tinere, pure și palide, pe care preoții le-au miruit cu miruitorul în exces, cu gesturi rituale în formă de cruce, acolo și în alte părți”.

„Nu, e mult mai simplu”, i-a răspuns răbdătoare Lucette. „Să ne-ntoarcem în bibliotecă, unde ai găsit acel lucrușor, care stătea încă vertical în sertarul lui…”

„Z de la Zemski. Așa cum sperasem, semeni într-adevăr cu Dolly, nemișcată în frumoșii ei pantalonași dantelați și ținând o garoafă flamandă, în portretul din bibliotecă, atârnat deasupra inscrutabilului ei”.

„Nu, nu”, a spus Lucette, „uleiul ăla indiferent a prezidat studiile tale și hârjonelile de la celălalt capăt, de lângă debara, deasupra dulapului cu cărți – dulapul ăla cu geamuri”.

Când se va termina tortura asta? Nu-mi convine să deschid scrisoarea în fața ei și să o citesc în folosul publicului. Nu mă pricep să-mi evaluez suspinele.

„Într-o zi, în bibliotecă, îngenuncheat pe o pernă galbenă așezată pe un scaun Chippendale, în fața unei mese ovale, pe gheare de leu…”

[Tonul bogat în epitete sugerează puternic că acest limbaj are o sursă epistolară. Ed.]

„… m-am împotmolit cu șase *Buchstaben* în ultimul tur al unui joc de Flavita. Bagă de seamă, aveam opt ani și nu studiasem anatomie, dar făceam tot ce stătea în slabele mele puteri ca să țin pasul cu doi *Wunderkinder*. Tu ai examinat caseta

mea, ai umblat ca un prestidigitator în ea și ai redistribuit rapid secvența întâmplătoare care alcătuia, să zicem, LIKROT sau ROTIKL, iar Ada ne potopise pe amândoi cu părul ei mătăsos, pana corbului, în timp ce privea pe deasupra capetelor noastre și, când ai terminat rearanjarea, tu și cu ea v-ați – *si je puis le mettre* comme ça (franceză canadă) – v-ați prăbușit pe covorul negru, cuprinși de o veselie paroxistică de neînțeles, așa că în cele din urmă eu am compus liniștită ROTIK («guriță») și mi-a mai rămas inițiala mea fără valoare. Sper că v-am prins învălmășiți, Van, fiindcă *la plus laide fille du monde peut donner beaucoup plus qu'elle n'a*, și acum hai să ne luăm rămas-bun, a ta pentru totdeauna".

„În vreme ce structura corpului e a lui", a murmurat Van.

„Hamlet", a spus cea mai strălucită studentă a asistentului universitar.

„Okay, okay", a replicat torționarul ei și al lui, „dar, vezi, din punct de vedere medical, un *English Scrabbler* care mai avea două litere de căpătuit putea să formeze, de pildă, STIRCOIL, tonic bine cunoscut al glandelor sudoripare, sau CITROILS, pe care îl folosesc rândașii pentru a freca iepșoarele".

„Te rog să taci, Vandemonian!" a gemut ea. „Citește scrisoarea și adu-mi haina".

Dar el a continuat și trăsăturile lui s-au schimonosit întruna:

„Sunt complet uluit! Nu mi-aș fi închipuit niciodată că o mlădiță bine dotată a regilor scandinavi, a marilor prinți ruși și a baronilor irlandezi ar putea să folosească limbajul proverbial al maidanelor. Da, ai dreptate, te porți ca o cocotă, Lucette".

Meditativă, tristă, Lucette a spus: „Ca o cocotă respinsă, Van".

„*O*, *moia duşenka* (draga mea dragă)!" a strigat Van, șocat de propria-i grosolănie și cruzime. „Te

rog, iartă-mă! Sunt un om bolnav. În ultimii patru ani am suferit de sangvinocanceroformia – o boală misterioasă descrisă de Coniglietto. Nu-ți pune mânuța ta rece pe laba mea, asta n-ar putea decât să grăbească sfârșitul tău și al meu. Continuă-ți, te rog, povestea".

„Bine! Deci, după ce m-a învățat exerciții simple pentru o mână, pe care le puteam practica singură, Ada cea crudă m-a abandonat. E-adevărat că noi n-am încetat niciodată să facem asta din când în când – în ranchul unor cunoștințe, după o petrecere, într-o berlină albă pe care mă învăța s-o conduc, în vagonul de dormit, în timp ce străbăteam preeria, la Ardisul trist, foarte trist, unde am petrecut o noapte împreună cu ea înainte de a mă duce la Queenston. Oh, îi iubesc mâinile, Van, fiindcă au aceeași *rodinka* (semn din naștere), fiindcă degetele ei sunt atât de lungi, fiindcă de fapt ele sunt mâinile lui Van într-o oglindă ce micșorează, într-o miniatură delicată, *v laskatelnoi forme*" (discuția – cum se întâmpla adesea în momentele de mare emoție în ramura Veen-Zemski a acestei familii ciudate, cea mai nobilă din Estotiland, cea mai mare, mai însemnată, de pe Antiterra – era presărată cu vorbe rusești, efect ce nu a fost redat prea consecvent în acest capitol; în seara asta cititorii sunt agitați).

„Ea m-a abandonat", a continuat Lucette, mușcându-și un colț al gurii și netezindu-și în sus și-n jos cu o palmă absentă ciorapul lung, de culoarea pală a pielii. „Da, ea a început o mică și destul de tristă aventură cu Johnny, un star tânăr din Fuerteventura, *c'est dans la famille*, era exact de aceeași vârstă cu ea, *odnoletok*, era în aparență geamănul ei, născut în același an, în aceeași zi, în același moment…"

Aici Lucette, prostuța, a greșit.

„Nu, asta nu-i posibil", a întrerupt-o morocănos Van și, după ce s-a legănat într-o parte și-n alta, cu mâinile încleștate și fruntea încrețită (cum i-ar mai

plăcea să-i aplici *Wattebausch*, așa cum numea bietul Rack arpegierile ei șchioape, *Wattebausch* îmbibată cu apă fierbinte pe coșul ăla copt de pe tâmpla lui dreaptă), „pur și simplu așa ceva nu-i posibil. Niciun nemernic de geamăn nu poate să facă asta. Nici chiar cei văzuți de Brigitte, un mic număr ingenios, îmi închipui, cu acea flacără a lumânării care flirta cu sfârcurile ei dezgolite. Diferența obișnuită dintre gemeni", a continuat el cu o voce de nebun atât de bine controlată, încât suna exagerat de pedantă, „e rareori mai mică de un sfert de oră, timpul de care are nevoie uterul în travaliu ca să se odihnească și să se relaxeze cu o revistă pentru femei, înainte de a-și relua contracțiile respingătoare. În cazuri foarte rare, când mitra își continuă strădania în mod automat, doctorul poate profita de situație și-l poate ajuta să iasă pe al doilea mormoloc și ăsta poate fi considerat, să zicem, cu trei minute mai tânăr, ceea ce în evenimentele dinastice fericite, de două ori fericite – cu Egiptul așteptând înfrigurat – poate fi – și a fost – chiar mai important decât într-un finiș de maraton. Dar creaturile, oricât ar fi de numeroase, nu vin pe lume *à la queue-leu-leu*. «Gemeni simultani» reprezintă o contradicție în termeni".

„*Nu uj ne znaiu* (păi, știu și eu!?)", a murmurat Lucette (imitând cu fidelitate în această frază intonația deprimată a mamei ei, care – aparent – presupunea admiterea erorii și a ignoranței, dar, datorită unei înclinări aproape imperceptibile a capului, un semn mai degrabă de condescendență decât de consimțire, avea oarecum tendința să slăbească și să subțieze adevărul replicii corective a interlocutorului ei).

„Am vrut să spun", a continuat ea, „că era un băiat hispano-irlandez frumos, brunet și palid și că lumea îi lua drept gemeni. N-am spus că erau cu adevărat gemeni. Sau «dribleți»".

Dribleți? Dripleți? Cine pronunța cuvântul așa? Cine? Cine? Un pârlitor de pipițe poltron dintr-un vis? Oare orfanii trăiesc? Dar trebuie s-o ascultăm pe Lucette.

„După aproape un an, ea a aflat că e întreținut de un bătrân pederast înrăit și atunci a rupt legătura cu el, iar băiatul s-a împușcat pe o plajă, când fluxul era la apogeu, dar l-au salvat surferii și la spital chirurgii, iar acum creierul lui e stricat – nu va mai fi în stare să vorbească niciodată”.

„Poți să apelezi întotdeauna la muți”, a spus Van posomorât. „El poate să joace rolul de eunuc fără grai în «Stambul, biulbiul al meu» sau de grăjdar deghizat în față de pripas, care aduce o scrisoare”.

„Van, te plictisesc?”

„Ei, lasă copilăriile, e o istorioară de caz captivantă și palpitantă”.

Fiindcă asta nu era deloc ceva rău: să reduci la tăcere sau să ucizi trei inși în tot atâția ani și, în plus, să-l rănești pe un al patrulea în aripă. Perfect jucat, Adiana! Mă-ntreb cine vine la rând.

„Nu mă sili să-ți dau amănunte despre dulcile nopți toride și teribile petrecute împreună, înainte și între acest biet tip și următorul intrus. Dacă pielea mea ar fi canava și buzele ei pensulă, n-ar rămâne nepictat nici măcar un centimetru din mine – și reciproca e valabilă. Ești îngrozit, Van? Ți-e silă de noi?”

„Dimpotrivă”, a replicat Van, reușind să scoată niște sunete ce imitau acceptabil o veselie obscenă. „Dacă n-aș fi fost un mascul heterosexual, aș fi fost cu siguranță lesbiană”.

Reacția lui banală la scena ei pregătită, la viclenia ei disperată, a făcut-o pe Lucette să renunțe, să tacă, cum se spune, în fața unei gropi negre, cu oameni care tușesc sinistru ici și colo, în auditoriul etern și invizibil. El și-a aruncat privirea pentru a o suta oară spre plicul albastru: latura lungă dinspre ei nu era perfect paralelă cu aceea a mahonului lustruit, colțul din stânga sus era pe

jumătate ascuns în spatele tăvii cu brandy și apă minerală, iar colțul din dreapta jos arăta spre romanul preferat al lui Van, *The Stat Sign*, ce stătea pe bufet.

„Vreau să te văd din nou cât mai curând”, a spus Van, mușcându-și degetul mare și meditând, blestemând pauza, tânjind să afle ce conține scrisoarea. „Trebuie să vii să stai la mine, în apartamentul pe care-l am pe Alex Avenue. Am mobilat camera de oaspeți cu *bergères* și *torchères* și balansoare; seamănă cu budoarul mamei tale”.

Lucette i-a mulțumit strângând a zâmbet din colțurile gurii sale triste, *à l'americaine*.

„Vrei să vii pentru câteva zile? Promit să mă port cum se cuvine. S-a făcut?”

„S-ar putea să existe o deosebire între ce înțeleg eu prin cum se cuvine și ce înțelegi tu. Și Cordula de Prey? Cu ea cum rămâne? N-o să se supere?”

„Apartamentul e al meu”, a spus Van, „și, în plus, Cordula e acum doamna Ivan G. Tobak. Ei fac nebunii în Florența. Uite ultima ilustrată primită de la ea. Portretul lui Vladimir Christian al Danemarcei, care, susține ea, seamănă leit cu Ivan Giovanovici al ei. Hai, uită-te”.

„Cui îi pasă de Sustermani”, a observat Lucette, dând un răspuns specios, ca o mutare a calului pe tabla de șah sau *rovesciata* unui fotbalist latino-american, așa cum proceda și sora ei uterină.

Nu, e un ulm. Acum o jumătate de mileniu.

„Strămoșul lui”, a turuit mai departe Van, „a fost faimosul sau *le fameux* amiral rus. Amiralul a avut un duel *épée* cu Jean Nicot și astfel insulele au primit numele lui, Tobago sau Tobakoff, dar nu mai știu exact care din cele două, a trecut mult timp de-atunci, jumătate de mileniu”.

„Am pomenit de ea doar fiindcă o fostă iubită trage cu ușurință concluzii greșite și apoi se supără ca mâța care nu izbutește să sară un gard. Se-ndepărtează-n fugă, fără să mai încerce o dată, și se oprește să privească înapoi”.

„Cine ți-a spus despre obscenul cordeludiu… vreau să spun interludiu?”

„Tatăl tău, *mon cher* – ne-am întâlnit deseori cu el în vest. La început, Ada a presupus că Tapper e un nume inventat, că tu ai duelat cu o altă persoană, dar asta a fost înainte să se fi aflat de moartea celeilalte persoane în Kalugano. Demon a spus că trebuia să-l fi ciomăgit bine și gata”.

„Nu puteam”, a spus Van, „șobolanul se stingea pe un pat de spital”.

„Mă refeream la adevăratul Tapper”, a strigat Lucette (care reușise să compromită întreaga vizită), „nu la sărmanul și inocentul profesor de muzică, otrăvit, trădat, pe care nici măcar Ada, dacă nu minte, n-a putut să-l vindece de impotență”.

„Dribleți”, a spus Van.

„Nu neapărat *ai lui*”, a răspuns Lucette. „Amantul nevestei lui a făptuit triplul viol. Uite ce e, am să împrumut o carte” (scană polița cea mai apropiată: *The Gitanilla*, *Clichy Cliches*, *Mertvago Forever*, *The Ugly New Englander*) „și o să mă ghemuiesc, *komondi*, în camera de alături câteva minute, în vreme ce tu… Oh, ador *The Stat Sign*!”

„Nu-i nicio grabă”, a spus Van.

Pauză (cam cincisprezece minute până la sfârșitul actului).

„La vârsta de zece ani”, a spus Lucette doar așa, ca să spună ceva, „mă aflam la stadiul Vieux-Rose Stopșin, dar sora noastră” (în acea zi, în acel an, când îi vorbea lui Van despre ea, folosise pluralul posesiv interzis, vag din punct de vedere concret, glumeț, auctorial, trufaș, neașteptat) „citise la vârstă aceea, în trei limbi, mult mai multe cărți decât citisem eu la doisprezece ani. Și totuși! După o boală cumplită în California, am recuperat decalajul: Pionierii i-au învins pe Piogeni. Nu vreau să mă laud, dar îl știi din întâmplare pe scriitorul meu preferat, Herodas?”

„Oh, da”, i-a răspuns Van neglijent. „Un contemporan libertin al lui Justinus, romanul erudit. Nu-i cine știe ce de capul lui. Amestec amețitor de subtilitate și bădărănie sclipitoare. L-ai citit, drăguță, în traducere literală în franceză, cu limba greacă *en regard* – nu-i așa? –, dar unul dintre prietenii mei de aici mi-a arătat un fragment dintr-un text găsit de curând – tu n-aveai cum să-l fi văzut –, despre doi copii, frate și soră, care o făceau atât de des, încât în cele din urmă au murit cu membrele încâlcite, împletite, și n-au mai putut fi despărțiți – treaba aia se întindea și iar se întindea și, de fiecare dată când părinții le dădeau drumul, îi lipea la loc cu un plesnet. Totul e foarte obscen și foarte tragic și teribil de amuzant”.

„Nu, nu cunosc pasajul ăsta”, a spus Lucette. „Dar, Van, de ce…”

„Alergie la polen, alergie la polen!” a strigat Van, căutând în cinci buzunare deodată o batistă. Privirea ei compătimitoare și căutarea inutilă au provocat o asemenea amplificare a durerii, încât el s-a repezit să iasă din cameră, a înhățat scrisoarea, a scăpat-o pe jos, a ridicat-o și s-a retras în camera cea mai îndepărtată (amintindu-și de parfumul ei Degrasse) ca să o citească dintr-o privire.

„*O, dragă Van, e ultima încercare pe care o fac. Poţi să numeşti scrisoarea un document al nebuniei sau iarba remuşcării, dar eu doresc să vin să trăiesc cu tine, oriunde eşti, în vecii vecilor. Dacă disprețuieşti fata care bate la fereastra ta, voi trimite o aerogramă cu acceptarea imediată a cererii în căsătorie, care i-a fost făcută sărmanei tale Ada acum o lună, în statul Valentine. E un rus din Arizona, decent şi nobil, nu deosebit de strălucit şi nici monden. Singurul lucru pe care-l avem în comun e interesul viu pentru numeroasele plante cu aspect milităros din deşert, îndeosebi diverse specii de agave, gazde ale larvelor celor mai nobile animale din America, acele Hesperiade*

uriașe (*Krolik*, *după cum vezi*, *scormonește din nou*). *Are cai și picturi cubiste și «puțuri de țiței»* (*orice or fi alea – tatăl nostru din iad*, *care are și el câteva*, *nu-mi spune și se sustrage cu aluzii dubioase*, *așa cum îi stă în obicei*). *I-am spus valentinianului meu răbdător că am să-i dau un răspuns definitiv după ce mă voi consulta cu singurul bărbat pe care l-am iubit sau am să-l iubesc mereu*. *Încearcă să mă suni la noapte*. *S-a întâmplat ceva pe linia cu Ladore*, *dar m-au asigurat că vor găsi locul unde s-a produs defecțiunea și o vor elimina până spre seară*. Tvoia, tvoia, tvoia (*a ta*). *A*.”

Van a luat o batistă curată de pe un maldăr curat dintr-un sertar, acțiune pe care a analogizat-o imediat, smulgând o coală din blocul cu foi de scris. E uimitor cât de utile pot fi asemenea ritmuri repetitive din partea unor obiecte întâmplătoare (albe, dreptunghiulare) în astfel de momente de confuzie. A scris o aerogramă scurtă și a revenit în salonaș. Acolo Lucette își punea haina de blană, înconjurată de cinci studenți bizari – introduși în salonaș de valetul lui idiot –, care asistau în picioare, tăcuți, la prezentarea unui model grațios și amabil al modei pentru iarna viitoare. Bernard Rattner, un tânăr voinic, roșu în obraji, cu părul negru și ochelari cu multe dioptrii, l-a salutat pe Van cu o ușurare afabilă.

„Măi omule”, a exclamat Van, „înțelesesem că ne întâlnim la unchiul tău acasă!”

Cu un gest rapid, i-a centrifugat pe scaunele din anticameră și, în ciuda protestelor frumoasei verișoare („E o plimbare de douăzeci de minute; nu mă însoți!”), a campofonat, cerând să i se trimită mașina. Apoi a tropăit pe urmele Lucettei, coborând cascada scării înguste, *katrakatra* (*quatre à quatre*). Vă rog, copii, nu *katrakatra* (Marina).

„Știu și cine e *el*”, a spus Lucette, ca și cum ar fi continuat discuția lor recentă.

A arătat spre inscripția „Voltemand Hall” de pe frontonul clădirii din care ieșeau acum.

Van i-a aruncat o privire – dar ea se referea pur și simplu la curteanul din *Hamlet*.

Au trecut printr-un gang întunecos și în timp ce ieșeau afară, în atmosfera colorată a amurgului delicat, el a oprit-o și i-a dat biletul pe care-l scrisese. În el îi spunea Adei să închirieze un avion și să fie la apartamentul lui din Manhattan a doua zi dimineață, la orice oră. El va pleca din Kingston pe la miezul nopții, cu automobilul. Van tot mai spera că dorofonul din Ladore va fi pus iar în funcțiune înainte de plecarea lui. *Le château que baignait le Dorophone*. Oricum, presupunea că aerograma va ajunge la ea în câteva ore. Lucette a spus „înh-înh”, mai întâi va zbura la Mont-Dore – scuze, Ladore – și, dacă are ștampila „Urgent”, va ajunge în zori, printr-un mesager orbit de soare, galopând spre est pe poneiul bălțat al dirigintelui de poștă, fiindcă duminica nu se puteau folosi motocicletele – o veche lege locală, *l’ivresse de la vitesse*, *conceptions dominicales*. Dar, chiar și așa, ea va avea timp berechet să-și facă bagajele, să dea de cutia cu pasteluri olandeze, pe care Lucette voia ca ea să i le aducă *dacă* venea, și să ajungă la timp ca să ia micul dejun în dormitorul recent al Cordulei. Niciunul dintre frații vitregi nu era în formă în ziua aceea.

„Apropo”, a spus el, „hai să stabilim data vizitei tale. Scrisoarea ei îmi schimbă programul. Eu zic să luăm masa la Ursus în următorul weekend. Voi lua eu legătura cu tine”.

„Am știut că e fără speranță”, a spus ea, uitându-se în altă parte. „Am făcut tot ce puteam. I-am imitat micile *ștuciki* (trucuri). Sunt o actriță mai bună decât ea, dar nu-i de-ajuns, știu. Acum întoarce-te, or să se îmbete îngrozitor cu coniacul tău”.

El și-a băgat mâinile în vulvele calde ale mânecilor moi de cârtiță și, în interiorul lor, a

ținut-o câteva clipe de coatele ei subțiri și goale, privind în jos, cu o dorință meditativă, la buzele ei rujate.

„*Un baiser*, *un seul*!” s-a rugat ea.

„Promiți să nu deschizi gura? să nu ne îmbăloșăm? să nu faci flic-flacuri cu limba?”

„Promit, jur!”

El a ezitat. „Nu”, a spus Van, „e o ispită nebună, dar nu trebuie să cedez. N-aș suporta un alt dezastru cu o altă soră, chiar dacă o soră vitregă”.

„*Takoe otciaianie* (o asemenea disperare)!” a gemut Lucette, înfășurându-se strâns în haina pe care o desfăcuse instinctiv ca să-l primească.

„Te-ar putea consola să știi că mă aștept ca întoarcerea ei să-mi aducă numai chin? Că pentru mine ești ca pasărea-paradisului?”

Ea a clătinat din cap.

„Că admirația mea pentru tine e dureros de puternică?”

„Îl vreau pe Van”, a strigat ea, „nu admirație intangibilă…”

„Intangibilă? Gâsculiță! Poți s-o măsori, poți s-o atingi o dată foarte ușor, cu încheieturile degetelor mâinii tale înmănușate. Am spus cu încheieturile. Am spus o dată. E de-ajuns. Nu te pot săruta. Nici măcar fața ta fierbinte. La revedere, puiuț. Spune-i lui Edmond să tragă un pui de somn după ce se întoarce. Am nevoie de el la două dimineața”.

6.

Acea discuție importantă își propunea să compare însemnările privind o problemă pe care Van avea să încerce să o rezolve în alt mod mulți ani mai târziu. La clinica din Kingston fuseseră examinate foarte minuțios câteva cazuri de acrofobie pentru a stabili dacă ele se combinau cu urme sau aspecte de spaimă de timp. Testele produseseră rezultate

complet negative, dar ceea ce părea în special curios era faptul că singurul caz disponibil de cronofobie acută se deosebea prin însăși natura sa – savoarea metafizică, amprenta psihologică și așa mai departe – de frica de spațiu. E drept, un singur pacient înnebunit de atingerea texturii timpului reprezenta un eșantion prea mic pentru a putea concura cu grupul numeros de acrofobi guralivi, iar cititorii care-l acuzau pe Van de pripeală și nesăbuință (în terminologia politicoasă a tânărului Rattner) vor avea o părere mult mai bună despre el când vor afla că tânărul nostru cercetător a făcut tot ce a putut și nu a permis ca domnul T.T. (cronofobul) să fie vindecat prea repede de boala lui rară și importantă. Van se convinsese că spaima de timp nu avea nicio legătură cu ceasurile sau calendarele sau cu alte măsurători sau conținuturi ale timpului, ci bănuia și spera (cum numai un descoperitor pur și pasionat și profund inuman putea spera) că spaima de înălțimi, așa cum vor constata colegii lui, depinde în principal de aprecierea greșită a distanțelor și că domnul Arșin, acrofobul lor cel mai reprezentativ, care nu era capabil să coboare de pe un scăunel pentru picioare, putea fi determinat să coboare în spațiu de pe vârful unui turn dacă era convins prin vreun truc optic că plasa pompierilor, întinsă cu vreo cincizeci de metri mai jos, era un preș aflat la trei centimetri sub el.

Van avea pentru ei gustări reci și patru litri de bere tare Gallows Ale, dar mintea lui era în altă parte și n-a strălucit în cursul dezbaterii, care i-a rămas în minte pentru totdeauna ca o pictură în tonuri cenușii a acediei neconcludente.

Au plecat pe la miezul nopții. Tropăitul și trăncăneala lor se auzeau încă pe scări când Van a început să sune la Palatul Ardis – în van, în van. A sunat cu intermitențe până în zori, a renunțat, a avut un scaun perfect din punct de vedere structural (simetria lui cruciformă i-a amintit de

dimineața dinaintea duelului) și, fără să se ostenească să-și pună o cravată (cele pe care le prefera el îl așteptau în noul său apartament), a pornit cu automobilul spre Manhattan și a trecut la volan când a constatat că Edmond avusese nevoie de patruzeci și cinci de minute în loc de jumătate de oră pentru a acoperi o pătrime a drumului.

Voise să-i spună Adei, prin dorofonul mut, doar trei cuvinte în engleză, ce se puteau contracta în două vorbe rusești și în una și jumătate în italiană, dar Ada avea să susțină că încercările lui frenetice de a lua legătura cu ea la Ardis avuseră ca efect o rapsodie atât de violentă de „val de flux", încât în cele din urmă boilerul din subsol cedase și gata, n-a mai fost apă caldă – de fapt, n-a mai fost apă deloc – când s-a sculat ea din pat, astfel că s-a îmbrăcat cu haina de blană cea mai groasă și l-a pus pe Bouteillan (se bucura discret bătrânul Bouteillan!) să-i care jos valizele și să o ducă la aeroport cu mașina.

Între timp, Van ajunsese pe Alexis Avenue, stătuse întins în pat o oră, apoi se bărbierise, făcuse duș și aproape că smulsese cu brutalitatea năpustirii lui clanța ușii care dădea pe terasă, întrucât de acolo venea sunetul unui motor celest.

În pofida forței atletice a voinței, a ironizării emoției excesive și a disprețului pentru slăbănogii smiorcăiți, Van știa că, de când ruptura lui cu Ada dusese la suferințe pe care amorul propriu și autocontrolul nu le prevăzuseră nicicând în trecutul hedonist, e predispus să sufere crize de plâns incurabile (atingând uneori intensități ca ale epilepsiei, cu urlete violente care-i zguduiau trupul și fluide inepuizabile care-i înfundau nasul). Un monoplan mic (închiriat, dacă judecăm după aripile sidefii și tentativele ilegale, dar nereușite, de a se așeza pe ovalul verde central din Park, după care s-a topit în ceața dimineții ca să găsească o poziție sigură în altă parte) i-a smuls un prim suspin lui Van în timp ce stătea în slipul lui

sumar pe terasa acoperișului (înfrumusețată acum cu arbuști de spirea albastră, în înflorire invincibilă). A stat în soarele rece până când a simțit cum pielea de sub halat i se transformă în placa pelviană a unui tatu. Înjurând și agitându-și amândoi pumnii la nivelul pieptului, s-a întors în căldura apartamentului și a băut o sticlă de șampanie, apoi a sunat după Rose, slujnica negresă sportivă pe care o avea – nu doar într-un singur mod – împreună cu renumitul criptogramatist recent decorat, domnul Dean, un gentleman perfect care locuia cu un etaj mai jos. Cu sentimente amestecate și cu o poftă impardonabilă, Van urmărea cum fundul ei frumos se rotește și se încordează sub aplecarea sa dantelată în timp ce fata făcea patul, iar amantul ei de la etajul inferior putea fi auzit prin țevile caloriferului cum fredonează fericit pentru sine (decodase din nou o dorogramă tătară, care-i informa pe chinezi unde plănuiserăm noi să aterizăm data viitoare!). Rose a terminat curând de făcut ordine în cameră și a șters-o repede, iar fredonatul pandean (destul de firesc pentru o persoană cu profesia lui Dean) nu avusese timp să fie înlocuit de un crescendo de țârâituri internaționale, pe care le putea descifra și un copil, când a sunat clopoțelul din hol și, în clipa următoare, Ada, cu fața mai albă, gura mai roșie și patru ani mai în vârstă, stătea în fața unui Van etern adolescent, care suspina, profund tulburat, iar părul ei flutura, amestecându-se cu blănurile ei întunecate, încă și mai bogate decât ale surorii ei.

El își pregătise una dintre frazele acelea care sună perfect în vise, dar fals în viața lucidă: „Am văzut cum te roteai deasupra mea pe aripi de libelulă”. S-a blocat la „…ulă” și a căzut la picioarele ei – la labele picioarelor ei goale, în papuci Glass –, exact în aceeași atitudine, același morman de tandrețe fără speranță, de jertfă de sine, de denunțare a vieții demonice, atitudine în care el se prăbușea când revedea trecutul în pavilionul cel

mai tainic al creierului său, de câte ori își amintea de semi-zâmbetul ei insuportabil, revoltător, de atunci când își mula omoplații pe trunchiul copacului final. Mâna invizibilă a unui mașinist a împins un scaun sub ea și Ada a plâns și i-a mângâiat buclele negre, în vreme ce el își trăia criza de mâhnire adâncă, gratitudine și regret. Situația s-ar fi prelungit mult dacă nu ar fi apărut o diversiune binecuvântată, oferită de o altă frenezie, una fizică, frenezie care începuse să-i agite sângele cu o zi mai înainte.

Și, ca și cum de-abia scăpase dintr-un palat în flăcări și dintr-un regat care pierea, Ada purta peste cămașa de noapte șifonată o haină de blană maro închis din lutru de mare, lucind de chiciură, faimoasa *kamciatski bobr* a vechilor negustători estotieni, cunoscută pe țărmul Lyaskăi și sub numele de „lutromarina", „blana ce mi se potrivește", cum spunea Marina cu amabilitate despre capa ei moștenită de la o strămoașă când, la terminarea unui bal de iarnă, vreo nobilă doamnă care purta vizon, nutrie sau un modest *manteau de castor* (biber, *nemetski bobr*) vorbea cu un suspin entuziast despre *bobrovaia șuba*. „*Starenkaia* (bătrânica)", adăuga Marina cu dezaprobare afectuoasă (corespondentul obișnuit al timidului „mulțumesc" al doamnei din Boston, care vorbea ca o ventrilocă despre nurca sau nutria ei banală, ca răspuns la aprecierea politicoasă – ceea ce n-o împiedica după aceea să condamne „lăudăroșenia" acelei „actrițe arogante" care, la drept vorbind, era sufletul cel mai puțin vanitos). Blana Adei, *bobrî* (pluralul princiar de la *bobr*), îi fusese dăruită de Demon, care, după cum știm, în ultima vreme se întâlnise cu ea în statele din vest mult mai des decât în Estotilandul estic, când ea era copilă. Bizarul entuziast îi arătase fetei aceeași *tendresse* pe care o avusese întotdeauna față de Van. Manifestarea mai nouă a tandreței față de Ada părea destul de fervență, așa încât i-a făcut pe

imbecilii la pândă să-l bănuiască pe Demon că „dormea cu nepoata lui” (în realitate, el era tot mai ocupat cu fete spaniole, care erau cu fiecare an din ce în ce mai tinere, până când, spre sfârșitul secolului, când el avea șaizeci de ani și părul vopsit albastru ca miezul de noapte, marea lui pasiune devenise o nimfetă dificilă de numai zece ani). Oamenii sesizau atât de puțin starea reală a lucrurilor, încât chiar Cordula Tobak, născută de Prey, și Grace Wellington, născută Erminin, sugerau că Demon Veen, cu barbișonul lui elegant și plastronul extravagant, ar fi „succesorul lui Van”.

Nici fratele, nici sora n-au putut să reconstituie (și acestea, inclusiv lutrul de mare, nu trebuie văzute ca divagații ale naratorului – noi am făcut, la vremea noastră, lucruri mult mai dificile) ceea ce și-au spus, cum s-au sărutat, cum și-au stăpânit lacrimile, cum el a dus-o spre culcuș, mândru, curtenitor, ca să-și manifeste reacția lui imediată față de felul sumar în care era îmbrăcată (sub blănurile ei fierbinți), așa cum fusese ea când purta lumânarea prin acea fereastră lată și vrăjită.

După ce s-a desfătat cu gâtul și sfârcurile sânilor ei, Van s-a pregătit să treacă la stagiul următor al nerăbdării lui demente, dar ea l-a oprit, explicându-i că mai întâi trebuie să-și facă baia de dimineață (asta, într-adevăr, era o nouă Ada) și că, în plus, aștepta ca mocofanii de jos, din hol, să-i aducă din clipă-n clipă bagajele (ea greșise intrarea – totuși Van îl mituise pe administratorul devotat al Cordulei să o aducă pe sus pe Ada). „Repede, repede”, a spus Ada, „da, da, Ada va ieși din spumă în două secunde!” Dar răul, căpățânosul de Van și-a dat jos slipul și a urmat-o în camera de baie, unde ea se întindea peste cada joasă, căznindu-se să deschidă amândouă robinetele deodată, și apoi s-a aplecat în cadă ca să introducă dopul de bronz legat cu lănțișor. Dopul a fost totuși absorbit de la sine, iar Van i-a fixat lira frumoasă și

în momentul următor s-a dus la rădăcina moale ca pielea de căprioară, a fost atras, a pătruns adânc între buzele bine cunoscute, incomparabile, purpurii. Ea s-a prins de crucile robinetelor gemene, sporind astfel fără să vrea volumul plin de simpatie al zgomotului făcut de apă, și Van a emis un geamăt prelung de eliberare și acum cei patru ochi ai lor priveau din nou în pârâul azuriu de Pinedale și Lucette a deschis ușa, după ce a ciocănit de formă cu încheietura unui deget, și s-a oprit, hipnotizată de imaginea fundului păros al lui Van și de cicatricea teribilă de pe partea stângă a torsului său.

Mâinile Adei au oprit apa. Bagajele erau trântite cu zgomot prin tot apartamentul.

„Nu mă uit”, a spus ca o idioată Lucette. „Am intrat doar să văd dacă mi-ai adus cutia”.

„Te rog, dă-le bacșiș, puiuț”, a spus Van, care oferea bacșișuri irezistibile. „Și aruncă-mi prosopul ăla”, a adăugat Ada, dar supusa lor aduna monedele pe care le împrăștiase pe jos din cauza grabei și acum Ada a văzut la rândul ei scara de suturi stacojii… „Vai, dragul meu drag!” a strigat ea și, din pură compasiune, i-a permis să repete acțiunea pe care intrarea Lucettei amenințase să o întrerupă.

„Nu sunt sigură că i-am adus pastelurile alea Cranach”, a spus Ada după câteva clipe, făcând o figură înspăimântată, ca de broască. El o privea cu un sentiment de beatitudine perfectă, cu mireasmă de pin, în vreme ce ea storcea în apa din cadă țâșnituri de lichid cu aspect de gemă dintr-un tub de loțiune Pennsilvestris.

Lucette plecase (lăsând un bilet scurt cu numărul camerei ei de la Winster Hotel for Young Ladies) când cei doi îndrăgostiți ai noștri, acum cu picioarele slăbite și îmbrăcați decent, în halate, s-au așezat la un mic dejun apetisant (șunca proaspătă de la Ardis! mierea translucidă a Ardisului!), adus sus cu liftul de Valerio, un

papistaș mai în vârstă, cu părul roșcat, întotdeauna prost bărbierit și posomorât, dar un bătrânel drăguț (tot el o adusese pe Rose, fata ordonată, în iunie anul trecut și era plătit să o țină numai și numai pentru Veen și Dean).

Ce râsete, ce lacrimi, ce săruturi lipicioase, ce tumult de planuri diverse! Și ce siguranță, ce libertate a dragostei! Două curtezane țigănci fără nicio legătură între ele, o fată zurlie cu o lolită stridentă, cu gura ca un mac și cu tuleie negre, agățată într-un restaurant între Grasse și Nisa, și alta, un model cu normă redusă (ați văzut-o dezmierdând un ruj de buze viril în reclamele Fellata), poreclită, pe bună dreptate, Coadă-de-rândunică de patroanele unui floramor de la Norfolk Broads, ambele îi explicaseră eroului nostru – explicație ce nu se poate consemna într-o cronică de familie – de ce îl consideră complet steril, în ciuda virilității lui. Amuzat de diagnosticul hecatean, Van a făcut anumite teste și, deși respingeau, pufnind, simptomul ca fiind întâmplător, toți doctorii au căzut de acord că Van Veen putea fi un amant robust și rezistent, dar nu putea spera să aibă urmași. Vai, cu câtă bucurie a aplaudat Ada!

I-ar plăcea să rămână în apartamentul lui până la semestrul de primăvară (acum Van gândea în funcție de semestre) și apoi să-l însoțească la Kingston sau ar prefera să plece în străinătate pentru câteva luni – oriunde, în Patagonia, Angola, Gululu, în munții Noii Zeelande? Așadar, îi plăcea aici? Doar că unele obiecte ale Cordulei trebuiau aruncate – ca, de pildă, acel vizibil Brown Hill Alma Mater din Almehs, lăsat deschis pe portretul sărmanei Vanda. O împușcase mortal prietena unei prietene, într-o noapte înstelată, taman în Ragusa. A avut un sfârșit sinistru, a spus Van. Micuța Lucette îi spusese, fără îndoială, despre o escapadă ulterioară? Făcând calambururi într-o frenezie ofeliană despre glandul feminin? Înnebunindu-se

după delectările clitorismului? „*N'exagérons pas*, *tu sais*”, a spus Ada, lovind ușor aerul în jos cu ambele palme. „Lucette a afirmat”, a spus el, „că ea (Ada) imita pumele, leii de munte”.

El era omniscient. Mai bine zis, omni-incest.

„E-adevărat”, a spus celălalt a-toate-evocator.

Și, apropo, Grace – da, Grace – a fost cu adevărat preferata Vandei, *pas petite moi* și mica mea creastă. Ea (Ada) avea, nu-i așa, un mod de a netezi întotdeauna cutele trecutului, făcându-l pe flautist practic impotent (doar cu nevasta nu era impotent) și permițându-i fermierului gentleman doar o singură îmbrățișare, cu o prematură *eiakuliația*, unul dintre acele cuvinte hidoase împrumutate în limba rusă? Păi da, nu-i așa că era hidos? Dar ei îi va plăcea să joace Scrabble din nou când se vor instala definitiv. Dar unde, cum? N-ar duce-o domnul și doamna Ivan Veen foarte bine oriunde? Dar ce te faci cu acel „necăsătorit” de pe fiecare pașaport? Se vor duce la cel mai apropiat consulat și, cu răgete de indignare și/sau o mită fabuloasă, se va opera o corectură – căsătorit pe vecie.

„Eu sunt o fată bună-bună. Uite și creioanele ei speciale. A fost foarte frumos din partea ta și totodată încântător să o inviți pentru weekend-ul următor. Cred că e îndrăgostită de tine mai nebunește decât mine, bietul puiuț. Demon le-a găsit în Strasbourg. În definitiv, acum e o semi-virgină” („Te aud pe tine și pe tăticu'…” a început Van, dar introducerea unui nou subiect s-a împotmolit) „și nu trebuie să ne fie teamă dacă asistă la ale noastre *ébats*” (pronunță intenționat prima vocală *à la russe*, cu huliganism triumfător, pentru care e lăudată și proza mea).

„Tu faci pe puma”, a spus el, „dar ea interpretează – la perfecție! – preferata mea *viola sordina*. E o imitatoare uimitoare, apropo, și dacă tu ești și mai bună…”

„Despre talentele și trucurile mele vorbim altă dată”, a spus Ada. „E un subiect dureros. Acum să ne uităm la aceste fotografii”.

7.

în timpul ședерii ei deprimante la Ardis, Ada a fost vizitată de Kim Beauharnais, care se schimbase și se dezvoltase fizic foarte mult. Ținea sub braț un album legat în pânză cafeniu-portocalie, o nuanță murdară, care Adei îi displăcuse dintotdeauna. Nu-l mai văzuse în ultimii doi sau trei ani. Între timp, flăcăul slăbănog, sprinten și cu tenul măsliniu devenise un colos sumbru, care semăna vag cu un ienicer dintr-o operă exotică, ce intră cu pași grei să anunțe o invazie sau o execuție. Unchiul Dan, pe care infirmiera frumoasă și arogantă îl scotea tocmai atunci cu scaunul cu rotile în grădina unde cădeau frunze arămii sau sângerii, a cerut cu o voce puternică să i se dea cartea cea mare, dar Kim a spus „Poate mai târziu” și s-a alăturat Adei în locul de primire din hol.

Kim îi adusese un dar, o colecție de fotografii făcute de el în zilele bune de altă dată. Nădăjduia că zilele bune de altă dată vor reveni, dar, întrucât el înțelesese că *mossio votre cossin* (vorbea într-o creolă greoaie, crezând că folosirea ei în circumstanțe solemne ar fi mai adecvată decât engleza lui ladoriană de fiecare zi) nu este așteptat să reviziteze curând castelul – și să-l ajute astfel să aducă la zi albumul –, procedeul cel mai bun *pour tous les cernés* („cei urmăriți”, „cei încercuiți”, mai degrabă decât „interesați”) ar fi ca ea să păstreze (sau să distrugă și să uite, astfel încât să nu lezeze pe nimeni) documentul ilustrat aflat acum în mâinile ei frumoase. Ada s-a uitat crispată și mânioasă la *jolies*, a deschis albumul la unul dintre semnele castanii înserate dinadins ici și

colo, și-a aruncat o privire, a prins la loc încuietoarea, i-a înmânat șantajistului, care rânjea, o bancnotă de o mie de dolari – o avea întâmplător în poșetă –, l-a chemat pe Bouteillan și i-a spus să-l dea afară pe Kim. Albumul de culoarea noroiului a rămas pe un scaun, sub eșarfa ei spaniolă. Cu un șut târșâit, bătrânul slujitor a alungat o frunză de tulipier adusă-n încăpere de curent și a închis din nou ușa principală.

„*Mademoiselle n'aurait jamais dû recevoir ce gredin*", a bombănit el când s-a întors în hol.

„Asta mă pregăteam să-ți spun și eu", a spus Van când Ada a terminat relatarea incidentului neplăcut. „Fotografiile erau obscene, compromițătoare?"

„Ah!" a rostit Ada.

„Banii puteau să contribuie la o cauză mai onorabilă: un cămin pentru mânji orbi sau pentru cenușărese bătrâne".

„Mi se pare ciudat să te-aud vorbind așa".

„De ce?"

„Nu contează. Oricum, lucrul ăla bestial e acum în siguranță. A *trebuit* să plătesc pentru el, ca nu cumva individul să-i arate sărmanei Marina poze cu Van seducând-o pe mica verișoară Ada, ceea ce ar fi fost destul de rău. De fapt, ca jagardea de geniu, se prea poate ca el să fi bănuit întregul adevăr".

„Deci tu crezi cu adevărat că dacă ai cumpărat albumul lui pentru o mie de dolari amărâtă, dovezile au fost îndepărtate și totul e în ordine?"

„Bineînțeles. Crezi că suma a fost prea meschină? Aș putea să-i trimit mai mult. Știu unde să-l găsesc. Dacă vrei să știi, ține prelegeri despre arta de a surprinde viața la Școala de Fotografie din Kalugano".

„Bun loc pentru surprize", a spus Van. „Deci tu ești foarte sigură că deții «lucrul ăla bestial»?"

„Bineînțeles. E la mine, la fundul cufărului. Ți-l arăt numaidecât".

„Spune-mi, iubita mea, cât era așa-numitul I.Q. al tău când ne-am întâlnit pentru prima oară?”

„Două sute și ceva. O cifră extraordinară”.

„Ei, acum a scăzut destul de rău. Iscoditorul Kim a păstrat toate negativele, plus o mulțime de fotografii pe care le va lipi sau le va trimite prin poștă mai târziu”.

„Vrei să spui că a scăzut la nivelul Cordulei?”

„Mai jos. Și-acum hai să ne uităm la instantaneele alea înainte de a-i stabili salariul lunar”.

Prima poză din seria malefică proiecta una dintre primele impresii ale lui Van despre Conacul Ardis, dar dintr-un unghi care se deosebea de cel al propriilor amintiri. Poza surprindea zona dintre umbra unei calești ce întuneca pietrișul și treapta albă a unui portic cu pilaștri, care strălucea în soare. Marina, cu un braț în mâneca unei mantale de praf pe care un valet (Price) o ajuta să și-o scoată, stătea și agita brațul liber într-un gest teatral de bun venit (în contradicție totală cu grimasa de beatitudine neajutorată de pe față), iar Ada, într-un tricou negru, de hochei – care era de fapt al Vandei –, își revărsa părul peste genunchii goi în timp ce se apleca și o croia ușor cu florile ei pe Dack ca să-i oprească lătratul nevricos.

Urmau apoi câteva vederi pregătitoare ale terenurilor din imediata apropiere: rondul de salcâmi galbeni, o alee, O-ul negru al grotei, dealul și lanțul cel mare din jurul trunchiului unui stejar rar, *Quercus ruslan* Chat., și un număr de alte locuri care, în intenția compilatorului volumașului ilustrat, se voiau pitorești, dar, din pricina lipsei de experiență a fotografului, arătau destul de ponosite.

Tehnica i s-a îmbunătățit treptat.

Altă fată (Blanche!), care se apleca și se lăsa pe vine exact ca Ada (și, într-adevăr, trăsăturile lor se asemănau într-o oarecare măsură) deasupra valizei lui Van, deschisă pe podea, „sorbea din priviri”

silueta lui Ivory Revery dintr-o reclamă pentru parfum. Apoi venea crucea și umbra crengilor pe mormântul menajerei iubite a Marinei, Anna Pimenovna Nepraslinov (1797-1883).

Să trecem peste imaginile din natură – veveriţele ce semănau cu dihorii, un peşte vărgat într-un bazin cu bule de aer, un canar într-o închisoare drăguță.

O fotografie a unei picturi ovale, mult micșorată, o înfățișa pe prințesa Sofia Zemski așa cum arăta ea la douăzeci de ani, în 1775, cu cei doi copii ai săi (bunicul Marinei, născut în 1772, și bunica lui Demon, născută în 1773).

„Nu reușesc să mi-o amintesc”, a spus Van. „Unde era atârnată?”

„În budoarul Marinei. Și știi cine e haimanaua asta în redingotă?”

„Seamănă cu o litografie slabă decupată dintr-o revistă. Cine-i tipul?”

„Sumerecinikov! Cu ani în urmă făcea sumerografe ale unchiului Vania”.

„Zorile înainte de Lumières. Ei, aici e Alonso, expertul în piscine. I-am cunoscut fiica dulce și tristă la o petrecere cipriană. Ea simțea și mirosea și se topea exact ca tine. Farmecul puternic al coincidenței”.

„Nu mă interesează. Acum urmează un băieţaş”.

„*Zdraste*, Ivan Demenţievici”, a spus Van, salutându-se pe sine, cel de la vârsta de paisprezece ani, fără cămașă, în pantaloni scurți, țintind cu un proiectil conic imaginea din prim-plan a unei fete de marmură din Crimeea, sortită să ofere veșnic o înghițitură de apă din marmură, din vasul ciobit de un glonț, unui soldat de infanterie marină care trage să moară.

Sărim peste coarda de sărit a Lucettei.

Ah, prima cinteză celebră.

„Nu, asta-i o *kitaiskaia punocika* (presură de la Zidul Chinezesc). Se așezase pe pragul ușii de la demisol. Ușa e întredeschisă. Înăuntru sunt

instrumente de grădinărit și ciocane de lemn pentru crochet. Îți amintești câte animale exotice, alpine și polare se amestecau cu cele obișnuite în regiunea noastră”.

Ora mesei de prânz. Ada se apleacă mult peste piersica prost cojită, care zemuiește, și o mănâncă cu poftă (instantaneu luat din grădină, prin ușa cu geamuri).

Dramă și comedie. Blanche luptându-se cu doi țigani iubăreți sub Bolta Salcâmilor. Unchiul Dan citind un ziar în automobilul lui mic și roșu, împotmolit fără speranță în noroiul negru al șoselei Ladore.

Doi fluturi de noapte ochi-de-păun uriași, încă împreunați. Grăjdarii și grădinarii îi aduceau Adei această specie în fiecare an lăsat de la Dumnezeu, ceea ce, într-un fel, ne amintește nouă de tine, dulcele Marco d’Andrea, sau de tine și de părul tău roșu, Domenico Benci, sau de tine, oacheș și visător Giovanni del Brina (care credeai că sunt lilieci), sau de cel pe care nu îndrăznesc să-l pomenesc (fiindcă e contribuția savantă a Lucettei, atât de lesne cârpăcită după moartea învățatului) – omul acela pare să fi prins tot așa, la baza unui zid de livadă, neacoperit cu încă ne-importata glicină (adaos al surorii ei vitrege), o pereche de ochi-de-păun *in copula*, masculul cu antene ca niște pene, femela cu filamentele simple, și le-a reprodus cu fidelitate (printre alte insecte nefericite, ce nu se văd) într-o dimineață de mai, în 1542, lângă Florența, pe latura unei nișe ca o fereastră, în așa-numita „Cameră a Elementelor” din Palazzo Vecchio.

Răsărit de soare la Ardis. Felicitațiuni: Van în pielea goală, încă în coconul hamacului său, sub „lideroni”, cum numeau cei din Ladore liriodendronii, nu chiar un *lit d’édredon*, deși merită un calambur auroral și contribuie cu certitudine la expresia fizică a fanteziei unui tânăr visător nedeghizat de rețea.

„Felicitări”, a repetat Van în limbaj de bărbat. „Prima ilustrată indecentă. Împielițatul în călduri are, fără îndoială, o copie foto în stocul lui”.

Ada a examinat modelul hamacului printr-o lupă (pe care Van o folosea ca să descifreze anumite detalii ale desenelor făcute de nebunii lui).

„Mă tem că mai sunt și altele”, a remarcat ea cu o insinuare în glas și, profitând de faptul că se uitau în album în pat (ceea ce, credem noi acum, dovedea un gust îndoielnic), ciudata Ada a folosit lupa de citit pe Van cel de lângă ea, ceva ce făcuse de multe ori în calitatea ei de copilă curioasă din punct de vedere științific și depravată din punct de vedere artistic în acel an de grație evocat aici.

„Am să găsesc o *mouche* (petic) să ascund asta”, a spus ea și a revenit la excrescența piezișă, cu structura ei reticulară lipsită de reticență. Apropo, ai o adevărată colecție de măști negre în servantă”.

„Pentru baluri mascate (*bals-masqués*)”, a murmurat Van.

O piesă etalon: coapsele albe, foarte-foarte dezgolite, ale Adei (fusta ei pentru ziua de naștere se încâlcise în rămurele și frunze), încălecate pe o cracă a copacului din Eden. După aceea, câteva instantanee de la picnicul din 1884, de pildă Ada și Grace dansând lyaskan un dans zbuciumat și Van stând în mâini și ciugulind muguri de pin (identificare conjuncturală).

„Asta s-a terminat”, a spus Van. „Un tendon prețios de pe partea stângă a încetat să mai funcționeze. Pot încă să fac scrimă și să lovesc zdravăn cu pumnul, dar mersul în mâini s-a încheiat. Nu trebuie să te smiorcăi, Ada. Ada n-are de ce să se smiorcăie și să se văicărească. King Wing spunea că marele Vekcelo a redevenit *celovek* obișnuit la vârsta pe care o am eu acum, așa că lucrurile astea-s absolut firești. Ah, Ben Wright, beat criță, încercând să o violeze pe Blanche în grajd – ea are un rol important în acest talmeș-balmeș”.

„Nici vorbă! Nu fac așa ceva. Vezi foarte bine că dansează. Seamănă cu Frumoasa și Bestia la balul unde Cenușăreasa își pierde jartiera și Prințul frumosul lui suspensor din sticlă. Se pot distinge și domnul Ward cu doamna French, într-un *kimbo* (salt țărănesc) brueghelian, la capătul îndepărtat al sălii. Violurile alea din zona noastră au fost grosolan exagerate. *D'ailleurs*, a fost ultima *pétard* lansată de domnul Ben Wright la Ardis".

Ada pe balcon (fotografiată de *voyeur*-ul nostru acrobatic de pe marginea acoperișului), desenând una dintre florile ei preferate, un satyrion din Ladore, cu peri mătăsoși, cărnos și erect. Van credea că-și amintește de seara aceea însorită, de excitație, de moliciune și de unele vorbe întâmplătoare murmurate de ea (în legătură cu un comentariu botanic inept făcut de el): „Floarea *mea* se deschide numai în amurg". Cea pe care o umezea până la învinețire.

O fotografie oficială, pe o pagină separată: Adocika, drăgălașă și impură în fragilitatea ei, și Vanicika, în costum gri, cu o cravată de elev cu dungi oblice, stau cu fața spre *kimera* (himeră, cameră), unul lângă altul, în poziție de drepți, el cu umbra unui zâmbet forțat, ea fără nicio expresie. Și-au amintit amândoi momentul (între prima cruce micuță și un întreg cimitir de săruturi) și ocazia: poza a fost comandată de Marina, care a înrămat-o și a pus-o în dormitorul ei, lângă un tablou al fratelui său la doisprezece sau paisprezece ani, îmbrăcat într-o *bajronka* (cămașă deschisă) și ținând un cobai în mâinile făcute căuș. Cei trei păreau frați, cu băiatul mort oferind un alibi vivisecțional.

O altă fotografie a fost făcută în aceleași împrejurări, dar, din cine știe ce motiv, Marina, capricioasă, a refuzat-o: la o masă cu trei picioare, Ada ședea, citea și mâna ei strânsă acoperea partea inferioară a paginii. Pe buzele ei, ce semănau cu ale unui maur, înflorise un foarte rar zâmbet

radios, care părea deplasat. Părul i se revărsa peste claviculă și, parțial, pe spate. Van stătea în picioare, cu capul înclinat deasupra ei, și se uita fără să vadă în cartea ei deschisă. Pe deplin conștient și cu tot dinadinsul, în momentul clicului făcut de sub gluga aparatului, el a înmănuncheat trecutul recent și viitorul iminent și a avut în sine încredințarea că asta va rămâne percepția obiectivă a prezentului real și că el trebuie să-și amintească mireasma, fulgerul magneziului și mirabila carne a prezentului (așa cum și le-a amintit, într-adevăr, după vreo doisprezece ani – și acum, în a doua jumătate a secolului următor).

Dar ce era cu acel rar zâmbet radios de pe buzele adorate? Batjocura sclipitoare poate lesne trece treptat, printr-o schimă veselă, drept înfățișare extaziată.

„Știi, Van, *ce* carte se află acolo, lângă oglinda de poșetă și penseta Marinei? Am să-ți spun eu. Unul dintre cele mai lipsite de gust și mai *réjouissants* romane care au «ținut» vreodată prima pagină la suplimentul literar al ziarului *Times* din Manhattan. Sunt sigură că amica ta Cordula îl avea în colțișorul ei agreabil, unde voi doi ați stat tâmplă lângă tâmplă după ce tu m-ai sedus și mi-ai dat apoi papucii”.

„Pațachină”, a spus Van.

„Ba mult mai rău. *Tabby* al bătrânului Beckstein era o capodoperă în comparație cu acest… acest *Dragoste sub tei*, scris de un anume Eelmann și transpus în engleză de Thomas Gladstone. Tipul pare să facă parte din firma Packers & Porters, fiindcă pe pagina cu care Adocika, *adova docika* (fiica Infernului), pare să se delecteze aici «automobil» e redat prin «căruță». Și când mă gândesc, când mă gândesc că biata Lucette trebuie să-l studieze pe Eelmann – și chiar cu trei tomuri groaznice – la cursul ei de literatură de la Los!”

„Tu îți amintești fleacurile astea, dar eu îmi amintesc sărutul nostru non-stop de trei ore, sub

molizi, care a venit imediat după aceea”.

„Să vedem ilustrația următoare”, a spus Ada aspră.

„Canalia!” a strigat Van. „S-a târât probabil pe burtă, urmărindu-ne cu toată aparatura lui. Va trebui să-l distrug”.

„Fără distrugeri, Van. Doar dragoste”.

„Dar uită-te, fată, aici eu îți sorb lacom limba și-acolo sunt lipit de epiglota ta și…”

„Pauză”, l-a rugat Ada, „repede-repede!”

„Sunt pregătit să-ți fac pe plac până când voi avea nouăzeci de ani” (vulgaritatea trasului cu ochiul era captivantă) „de nouăzeci de ori pe lună, cu aproximație”.

„Fă aproximația mai mare, oh, mult mai mare, să zicem o sută cincizeci, ceea ce ar însemna, ar însemna…”

Dar în furtuna dezlănțuită dintr-odată, dracul canicular a încurcat calculele.

„Ei”, a spus Van când mintea a preluat din nou controlul, „să ne întoarcem la copilăria noastră desfigurată. Abia aștept” (luă el albumul de pe covorașul de la marginea patului) „să mă descotorosesc de povara asta. Hopa, un personaj nou! Sub poză scrie «doctor Krolik»”.

„Stai așa! Poate fi cel mai bun Van Volatil, dar e teribil de neîngrijit. Okay. Da, e sărmanul meu profesor într-ale naturii”.

Cu pantaloni bufanți, cu panama, entuziasmat de *babocika* lui (termenul rusesc pentru „lepidopteră”). O pasiune, o boală. Ce-ar putea ști Diana despre vânătoarea *asta*?

„Ce curios! În postura în care l-a încadrat aici Kim, pare mult mai puțin păros și mai gras decât mi-l închipuiam eu. De fapt, draga mea, el e un bătrân nebun, frumos, puternic, solid! Explică-mi!”

„N-am ce să-ți explic. Într-o zi l-am rugat pe Kim să mă ajute să duc și să aduc de acolo niște cutii și, poftim, ai în față dovada vizuală. De

altminteri, ăsta nu-i Krolik *al meu*, ci fratele lui, Karol sau Karapars Krolik. Doctor în filosofie, născut în Turcia".

„Îmi place la nebunie cum îți mijești ochii atunci când spui o minciună. Mirajul îndepărtat la o Minoră Nerușinată".

„Da' nu mint!" și (cu demnitate fermecătoare): „E doctor în filosofie".

„Van *ist auch* doctor", a murmurat el, pronunțând apăsat numele Van.

„Visul nostru cel mai drag", a continuat ea, „al lui Krolik și al meu, a fost să descriem și să definim stadiile inițiale, de la ovul până la pupă, ale tuturor fluturilor Fritillaria cunoscuți, mai mari sau mai mici, începând cu cei din Lumea Nouă. Eu aș fi avut sarcina de a construi un *argynninarium* (un centru de creștere imun la orice molimă, cu dispozitive de reglare a temperaturii și alte perfecționări, ca, de pildă, fundal de mirosuri de noapte și țipete și urlete ale animalelor de noapte, pentru a crea o atmosferă naturală în anumite cazuri dificile) – omida trebuie îngrijită cu foarte mare grijă! Există sute de specii și subspecii interesante în ambele emisfere, dar, repet, voiam să începem cu America. Femele depunătoare de ouă vii și plante furajere vii, ca viorelele de diferite feluri, trimise prin poștă de pretutindeni, începând, de amorul artei, cu habitaturi arctice – Lyaska, Le Bras d'Or, Victor Island. Magnaneria noastră avea să fie și un *violarium* plin cu plante fascinante, de la varietatea *endiconensis* a violetei nordice de mlaștină la micuța, dar minunata, *Viola kroliki*, descrisă recent de profesorul Hall de la Goodson Bay. Eu aveam să contribui cu figuri colorate ale tuturor insectelor în stadiile dintre năpârliri, cu desene ale organelor genitale ale insectei și alte structuri. Urma să fie o muncă minunată".

„O muncă făcută cu dragoste", a spus Van și a întors pagina.

„Din păcate, iubitul meu colaborator a murit fără să lase un testament și toate colecțiile lui, inclusiv mica mea contribuție, au fost predate de un adevărat crescător de iepuri dintr-o ramură colaterală a Krolikilor unor agenți din Germania și unor negustori din Tartaria. Dezonorant, nedrept și foarte trist!”

„O să căutăm un alt îndrumător întru știință. Și-acum ce mai avem aici?”

Trei valeți, Price, Norris și Ward, costumați în pompieri grotești. Tânărul Bout sărută cu devotament glezna plină de vine a unui picior drăguț și gol, pus pe o balustradă. Instantaneu nocturn, luat din exterior, cu două mici stafii cu nasurile lipite de partea interioară a ferestrei bibliotecii.

Aranjate artistic în *évantail*, *pe* o singură pagină, stăteau șapte *fotociki* (fotografii miniaturale) făcute cam în tot atâtea minute, de la un loc de pândă destul de îndepărtat, într-un decor de iarbă înaltă, flori sălbatice și frunziș care atârna deasupra lor. Umbra acestuia și nebunia pedunculilor camuflau cu delicatețe detaliile esențiale și sugerau ceva de genul unei trânte între doi copii îmbrăcați sumar.

În miniatura centrală se vedea doar un singur mădular al Adei, brațul ei subțire, ridicat, care ținea într-o smulgere statică rochia scoasă, o ținea ca pe un drapel deasupra ierbii înstelate cu părăluțe. Lupa (o găsiseră din nou sub cearșaful patului) arăta limpede, depășind părăluțele dintr-o imagine superioară, acel tip de ciupercă otrăvitoare, cu pălăria ca o umbrelă, numită în legislația scoțienilor (de când seducția fusese interzisă) „Lordul Erecției”. Din orizontul floral al celei de-a treia fotografii se putea deslușI o altă plantă interesantă, Pepenele Minunilor, care imita fundul unui băietan ocupat. În următoarele trei poze, *la force des choses* („febra relației intime”) deranjase îndeajuns ierburile luxuriante, încât îți

permitea să distingi detaliile unei compoziții încâlcite, care se compunea din secvențe rome stângace și nelsonuri nepermise. În sfârșit, în ultima fotografie, cea mai de jos din secvența în evantai, Ada era reprezentată prin cele două mâini ale sale, care îi aranjau părul, în vreme ce Adamul ei stătea în picioare, deasupra ei, și o frunză de ferigă sau o inflorescență îi acoperea coapsa cu dezinvoltura deliberată a unui procedeu folosit de un vechi maestru pentru a păstra Edenul cast.

Cu o dezinvoltură similară a vocii, Van i-a spus: „Draga mea, fumezi prea mult. Mi-ai acoperit burta cu scrumul țigărilor tale. Presupun că Bouteillan cunoaște adresa exactă a profesorului Beauharnais din Atena Artelor Vizuale”.

„Nu trebuie să-l căsăpești”, a spus Ada. „E subnormal, e probabil tentat să șantajeze, dar în mârșăvia lui există un *istoșnîi ston* («geamăt visceral») de artă infirmă. În plus, pagina asta e singura cu adevărat indecentă. Și să nu uităm că o fetiță de opt ani, cu părul roșcat, stătea și ea la pândă în boschet”.

„Artă pe dracu’! Asta e *ars* scoasă din *Arsch*, un sul de hârtie igienică al acelei *Carte du Tendre*! Îmi pare rău că mi l-ai arătat. Maimuțoiul ăsta a vulgarizat imaginile din mintea noastră. Fie am să-i scot ochii cu cravașa, fie voi reconstitui copilăria noastră făcând din ea o carte: *Ardis*, o cronică de familie”.

„Oh, fă-o!” a spus Ada (strecurând rapid o altă privire oribilă, parcă printr-o gaură din dușumelele podului). „Privește, iată mica noastră Insulă a Califului!”

„Nu vreau să mă mai uit. Am eu bănuiala că ție mizeria asta ți se pare excitantă. Țăcăniții se dau în vânt după benzi desenate moto-bikini”.

„Van, te rog, doar o privire! Astea-s sălciile noastre, ți le mai amintești?”

„*«The castle bathed by the Adour*:

The guidebooks recommend that tour».”

(„Castelul scăldat de Adour:
Ghidurile recomandă acest tur.”)

„Întâmplător, e singura poză color. Sălciile par verzui, fiindcă ramurile sunt verzui, dar, de fapt, ele sunt aici fără frunze, e primăvară timpurie și printre trestii se vede barca noastră roșie, *Souvenance*. Și asta-i ultima: apoteoza Ardisului, fotografiată de Kim”.

Tot personalul stătea pe mai multe rânduri pe treptele porticului cu pilaștri, în spatele președintei de bancă, baroneasa Veen, și a vicepreședintei Ida Larivière. Ele erau flancate de două dactilografe foarte nostime, Blanche de la Tourberie (eterică, cu urme de lacrimi, cu totul și cu totul adorabilă) și o fată neagră, angajată la câteva zile după plecarea lui Van, să o ajute pe French, care se înălța deasupra ei destul de ursuză, în rândul al doilea, avându-l ca element central pe Bouteillan, îmbrăcat în același *costume sport* pe care-l purtase și când îl dusese pe Van cu mașina (imaginea *aceea* fusese mișcată sau omisă). În dreapta majordomului stăteau trei valeți, în stângă lui, Bout (care-l servise ca valet pe Van), bucătarul gras, palid ca făina (tatăl lui Blanche), și, lângă French, un gentleman în costum sport din tweed, cu chingi petrecute de-a curmezișul unui umăr – de fapt (potrivit Adei), un turist care venise tocmai din Anglia să vadă Castelul Bryant, o luase cu bicicleta pe un drum greșit și, în poză, dădea impresia că se alăturase întâmplător unui alt grup de turiști, care vizitau un alt conac vechi, ce merita și el să fie cercetat. Pe rândul din spate se aflau servitori și slugi mai puțin cunoscute, precum și grădinari, grăjdari, surugii, umbre de coloane, servitoare de servitoare, ajutoare, spălătorese, fuste și locuri înguste, din ce în ce mai puțin clare, ca imaginile din reclamele la bănci, unde micii

funcționari în număr restrâns erau despicați în două, acoperiți de umeri mai norocoși, dar încă afirmându-se, încă zâmbind în cursul procesului lor umil de evanescență.

„Ăsta din rândul al doilea nu-i Jones gâfâitorul? Mi-a plăcut întotdeauna tipul”.

„Nu”, a răspuns Ada, „ăsta-i Price. Jones a venit mai târziu, după patru ani. Acum e polițist de vază în Lower Ladore. Ei, cam asta-i tot”.

Nonșalant, Van a revenit la sălcii și a spus:

„Toate instantaneele din album au fost făcute în 1884, în afară de ăsta. Nu te-am dus niciodată cu barca la vale, pe râul Ladore, în primăvara aceea timpurie. E plăcut să observ că nu ți-ai pierdut capacitatea uimitoare de a te înroși la față”.

„E greșeala *lui*. Probabil a băgat o *fotocika* făcută mai târziu, poate în 1888. Dacă vrei, o scoatem și-o rupem”.

„Iubita mea”, a spus Van, „întregul an 1888 a fost scos și rupt. Nu-i nevoie să fii copoi într-o povestire polițistă ca să înțelegi că au fost lăsate deoparte tot atâtea pagini câte au fost puse în album. Nu-mi pasă – adică nu doresc *defel* să-i văd pe *Knabenkräuter* și pe alți tovarăși ai prietenilor tăi botanizând împreună cu tine –, dar 1888 a fost păstrat și el o să apară cu tot cu poze după ce Kim va fi cheltuit prima sumă primită”.

„Eu am distrus anul 1888”, a recunoscut trufașa Ada, „dar jur, jur solemn că bărbatul din spatele lui Blanche, în poza de pe *perron*, a fost și a rămas întotdeauna un străin pentru mine”.

„Cu atât mai bine pentru el”, a spus Van. „Într-adevăr, n-are nicio importanță. Întregul nostru trecut a fost înșelat și condamnat, asta e. Dacă mă gândesc mai bine, n-am să scriu cronica de familie. Apropo, pe unde mai e acum micuța și sărmana Blanche?”

„Oh, e cât se poate de bine. E tot pe-acolo. Știi, s-a întors – după ce ai răpit-o tu. S-a măritat cu

birjarul nostru rus, cel care l-a înlocuit pe Ben Bengalul, cum îi spuneau servitorii”.

„Nu mai spune!? E minunat. Madame Trofim Fartukov. Nu mi-ar fi dat niciodată prin gând”.

„Au un copil orb”, a spus Ada.

„Iubirea e oarbă”, a răspuns Van.

„Ea mi-a povestit că ai încercat să te dai la ea în prima dimineață a primei tale veniri”.

„Neatestat de Kim”, a spus Van. „Copilul lor o să *rămână* orb? Adică le-ai adus un doctor foarte bun?”

„Da, bineînțeles. Orb fără speranță. Dar dacă tot vorbim de iubire și de mituri, îți dai tu seama – fiindcă cu un mi-am dat seama înainte de a vorbi cu ea, acum câțiva ani – că oamenii din jurul poveștii noastre de dragoste aveau într-adevăr ochi foarte buni? Lasă-l pe Kim, el e doar clovnul necesar, dar îți dai tu seama că în jurul tău și al meu se închega o veritabilă legendă în timp ce noi ne jucam și făceam dragoste?”

Ea nu-și dăduse deloc seama, a repetat Ada întruna (ca și cum intenționa să curețe trecutul de trivialitatea prozaică a albumului), că prima lor vară în ogrăzile și orhidariile Ardisului devenise un secret și un simbol al credinței sacre în întregul ținut. Slujnice cu înclinații romantice, ale căror lecturi constau din *Gwen de Vere și Klara Mertvago*, îl adorau pe Van, o adorau pe Ada, adorau ardorile Ardisului în arbori. Flăcăii lor cântau balade pe lirele lor rusești cu șapte corzi, sub inflorescențe racemoase sau în vechile grădini de trandafiri (în vreme ce la castel ferestrele se întunecau una după alta), și adăugau versuri proaspăt compuse – naive, înflorite, dar din toată inima – cântecelor din ciclurile populare. Ofițeri de poliție excentrici se înamoraseră de magia incestului. Grădinarii parafrazau poeme persane irizate despre irigare și despre cele Patru Săgeți ale Iubirii. Paznicii de noapte se luptau cu insomnia și văpaia trăsnetului folosind arme din *Peripețiile*

Vaniadei la castel. Păstori cruțați de trăsnet pe povârnișuri îndepărtate foloseau „buciume” uriașe drept cornete acustice pentru a prinde cântecelele din Ladore. Castelane virgine, în conace cu podele din marmură, își alinau pasiunile lor solitare stârnite de povestea de dragoste a lui Van. Și va trece încă un secol și cuvântul pictat va fi retușat de pensula încă și mai bogată a timpului.

„Și toate astea”, a spus Van, „nu înseamnă decât că situația noastră e disperată”.

8.

Van știa că surorile lui erau mari amatoare de mâncăruri rusești și de spectacole de cabaret rusești, de aceea le-a dus sâmbătă la „Ursus”, cel mai bun restaurant franco-estotian din Manhattan Major. Tinerele doamne purtau amândouă rochii de seară diafane, foarte scurte și foarte decoltate, creațiile „năucitoare” ale lui Vass pentru acel sezon, cu expresia din acel sezon: Ada un negru transparent, Lucette un verde cantarid lucios. Gurile lor „repetau” în culoare (dar nu și în cromatică) rujurile lor de buze, iar ochii le erau machiați în stilul „pasărea-paradisului mirată”, la modă în Los, la fel ca și în Lute. Cei trei Veeni, copiii lui Venus, au devenit metafore ambivalente și vorbe cu dublu înțeles.

Uha, șașlîkul și *Ai* erau succese facile și familiare, dar cântecele vechi aveau un impact emoțional deosebit datorită participării unei contralte lyaskane și a unui bas din Banff, interpreți renumiți ai „romanțelor” rusești, cu o nuanță *țîganșcina* care se simțea cum vibrează prin Grigoriev și Glinka, de-ți frângea inima. Mai era și Flora, o dansatoare de music-hall, zveltă, aproape nubilă, pe jumătate dezbrăcată, de origine necunoscută (română? romă? ramseiană?), de ale

cărei servicii răpitoare beneficiase de câteva ori în toamna acelui an însuși Van. Ca „om de lume”, Van a urmărit cu indiferență politicoasă (poate prea politicoasă) farmecele ei pline de talent, dar acestea au adăugat, firește, un bonus secret la excitația erotică, excitație care începuse să țiuie în el după ce fetele lui frumoase își lepădaseră blănurile și fuseseră plasate în strălucirea colorată a festinului din fața lui, iar acest fior era oarecum amplificat de conștiința (profilată cu grijă și limitată diafan) că Ada și Lucette îi urmăreau pe furiș, bănuitoare, instinctiv geloase, fără să zâmbească, reacțiile lui faciale la privirea sobră de recunoaștere profesională a *bliaduşkăi* (adorabilei curvulițe), cum se refereau, cu indiferență prost mascată, tinerele noastre domnișoare la Flora (*foarte* scumpă, dar absolut încântătoare) când ea trecea printre mese. Curând, suspinele lungi ale viorilor au început să-i tulbure și aproape să-i sufoce pe Van și pe Ada. Condiționarea juvenilă a atracției romantice a silit-o la un moment dat pe Ada să se ducă „să-și pudreze nasul”, în vreme ce Van s-a ridicat în picioare cu un suspin spasmodic, pe care l-a blestemat, dar n-a putut să și-l controleze. A revenit la ce avea în farfurie și a mângâiat cu cruzime antebrațul Lucettei, de culoarea caisei, și ea i-a spus în rusește „M-am îmbătat și așa mai departe, dar te ador (*obojaiu*), te ador, te ador, te ador pe tine (*tebia*, *tebia*) mai mult decât viața, tânjesc în mod insuportabil după tine (*ia toskuiu po tebe nevînosimo*) și, te rog, nu mă lăsa să mai trag la măsea (*hlestat*) șampanie, nu numai fiindcă am să sar în râul Goodson dacă nu pot spera să te am și nu numai din cauza organului acela fizic roșu – inima ta a fost aproape smulsă, bietul meu, *duşenka* («dragule», mai mult decât «drag») – care mi s-a părut că are cel puțin douăzeci de centimetri…”

„Doar nouăsprezece”, a murmurat modestul Van, al cărui auz era afectat de muzică.

„… ci fiindcă tu ești Van, Van din cap până-n picioare și nimic altceva decât Van, piele și rană, singurul adevăr al singurei noastre vieți, al vieții *mele* blestemate, Van, Van, Van!” Aici Van s-a ridicat din nou în picioare, căci Ada, agitându-și cu eleganță evantaiul, s-a întors, urmărită de o mie de ochi, în timp ce primele măsuri ale unei romanțe (pe splendida *Siala noci* a lui Fet) au început să curgă pe claviatură (și basul a tușit în pumn *à la russe* înainte să înceapă).

Ce noapte senină, *grădina-i plină de razele lunii*, *care*
Se-ntind la picioarele noastre. *Salonu-i neluminat*,
Pianul cu coadă e larg deschis și inimile noastre
Vibrează la cântecul tău, *așa cum corzile vibrează-n el*…

Apoi Banoffski s-a lansat în măreții amfibrahi ai lui Glinka (Mihail Ivanovici fusese oaspete la Ardis într-o vară, când unchiul lor încă trăia – exista o bancă verde pe care se spunea că stătuse marele compozitor, mai ales sub salcâmi, ștergându-și fruntea lui lată):

Taci, *freamăt al pasiunii*!

Apoi alți cântăreți au continuat cu balade tot mai triste – „Săruturile gingașe-s uitate” și „Era-nceput de primăvară și ierbii abia i-a dat colțul” și „Multe cântece am auzit în ținutul unde m-am născut, unele cântate la durere, altele la bucurie” și versurile fals populiste

Există o stâncă pe Ross, *acoperită cu mușchi sălbatic*
Pe toate părțile, *de la cea mai de jos la cea mai înaltă*…

și o serie de lamentații pasagere, așa cum e anapesticul mai fără pretenții

Talanga scoate clinchete monotone
Și drumul se colbăiește puțin…

și cântecul acela vag corupt, de un geniu straniu, despre un soldat:

Nadejda, *atunci mă voi întoarce*,
Când adevăratul burlac își biruie revolta…

și singurul poem liric memorabil al lui Turgheniev, care începe astfel:

Dimineață atât de neguroasă, *lumina cenușie-a dimineții*,
Lanuri secerate și-atât de triste sub stratul de zăpadă…

și, bineînțeles, celebra piesă pseudo-țigănească pentru chitară de Apollon Grigoriev (alt prieten al unchiului Ivan):

O, *în sfârșit vorbești cu mine*,
Cu cele șapte corzi tu ții isonul
Aleanului ce-mi frânge inima
Când luna umple canionul!

„Declar că ne-am ghiftuit cu lumina lunii și cu sufleul de fragi. Ăsta din urmă mă tem că nu s-a prea «ridicat» la înălțimea ocaziei”, a remarcat Ada în maniera ei cea mai ironică, de fecioară austeniană. „Hai, mergem să ne culcăm. Ai văzut patul nostru imens, puiuț? Atenție, cavalerul nostru cască «de mai-mai să-și rupă fălcile»” (argou vulgar din Ladore).

„Vai, cât e de adevărată” (ascensiunea Muntelui Căscatului), a rostit Van și a încetat să mai palpeze obrazul de catifea al piersicii Cupidon, pe care-l stâlcise, dar nu-l gustase.

Căpitanul, *vinecerpi*-ul, tipul cu șașlîkul și un echipaj de chelneri fuseseră vrăjiți de cantitatea de *zernistaia ikra* și *Ai* consumate de Veenele cu înfățișare vaporoasă, iar acum fixaseră un ochi multiplu pe tava care zburase înapoi la Van, încărcată cu bănuți de aur și bancnote.

„De ce”, a întrebat Lucette, sărutând obrazul Adei, în timp ce amândouă se ridicau de la masă (făcând gesturi de parcă ar fi înotat pe spate, în căutarea unor blănuri încuiate în seifuri de bancă sau altundeva), „de ce primul cântec, *Uj gasli v komnatah ogni*, și «trandafirii înmiresmați», te-au tulburat mai mult decât Fet, preferatul tău, și decât celălalt, despre cotul ascuțit al gornistului?”

„Și Van era tulburat”, a replicat Ada criptic și a atins delicat, cu buzele proaspăt rujate, pistruiul cel mai fantezist al Lucettei, care se cherchelise.

Detașat și abia atingându-le, ca și cum de-abia în noaptea aceea le-ar fi întâlnit pentru prima oară pe cele două grații ce se mișcau lent, legănându-și șoldurile, Van le pilotă prin ușă (să întâmpine mantilele de șinșila, care le erau aduse în mare grabă de numeroase ființe umane noi, zeloase, incorect și inexplicabil de nevoiașe), apoi își puse o palmă (stângă) pe spatele lung și gol al Adei și pe cealaltă (dreapta) pe spinarea Lucettei, aproape la fel de lungă și de dezgolită (voise ea să spună flăcău sau flăcăruie? Greșeală a gurii gângăvitoare?). Cu un aer detașat, el a cernut și gustat senzația asta, apoi pe aceea. La iubita lui, curbura spatelui era ivorie și fierbinte; la Lucette, pufoasă și umedă. Și el de-abia sorbise „ultima picătură” de șampanie și anume a patra dintr-o jumătate de duzină de sticle, minus un *rizzom* (cum spuneam noi la Chose), iar acum, când mergea în urma blănurilor lor albăstrui, și-a

mirosit ca un smintit mâna dreaptă înainte de a o băga în mănușă.

„Hei, Veen”, a nechezat o voce lângă el (erau prin preajmă o mulțime de destrăbălați), „dă fapt nu-ți trebe două, nu-i așa?”

Veen a virat brusc, gata să-l pocnească pe vorbitorul grosolan, dar era doar Flora, tachinatoare teribilă și mim admirabil. El a încercat să-i dea o bancnotă, dar ea a fugit, cu brățările și stelele de pe sâni fulgerând un rămas-bun afectuos.

De îndată ce Edmund (nu Edmond, care, din motive de siguranță – o cunoștea pe Ada –, fusese trimis înapoi la Kingston) i-a adus acasă, Ada și-a umflat obrajii, a făcut ochii mari și s-a îndreptat spre camera de baie a lui Van. A ei fusese dată musafirei, care se clătina. Van, într-un punct geografic ceva mai apropiat de fata mai mare, stătea și profita, într-un șuvoi neîntrerupt, de binefacerile unui mic *vessie* (forma din Canadia pentru WC) de lângă odaia în care se îmbrăca de obicei. Și-a scos smochingul și cravata, a desfăcut gulerul cămășii de mătase și s-a oprit într-o ezitare virilă: Ada, dincolo de dormitorul lor și de salon, făcea baie. La jetul din baie se adapta acvatic un ritm de chitară auzit recent (momentele rare când și-o amintea pe ea și biletul foarte rațional de la ultimul ei sanatoriu din Agavia).

S-a lins pe buze, și-a dres glasul și, hotărând să împuște doi iepuri dintr-odată, s-a dus în cealaltă extremitate, cea sudică, a apartamentului printr-un budoar și o sală de masă (ne tentează întotdeauna să vorbim canadă când e *haut*). În camera de oaspeți, Lucette stătea cu spatele la el și se pregătea să-și tragă peste cap cămașa de noapte verde pal. Coapsele ei înguste erau dezgolite și libertinul nostru mizerabil n-a putut să nu fie impresionat de simetria ideală a gropițelor gemene superbe, pe care doar trupurile tinere absolut perfecte le au deasupra feselor, în centura sacrală a

frumuseții. Oh, erau perfecte – nici ale Adei nu le egalau! Din fericire, ea s-a întors, netezindu-și pletele ei roșii, zburlite, în vreme ce tivul cămășii a căzut la nivelul genunchilor.

„Draga mea”, a spus Van, „ajută-mă, te rog. Ea mi-a vorbit despre acel *estanciero* valentian al ei, dar acum îmi scapă numele și nu-mi place să o bat la cap”.

„Atât că ea nu ți l-a spus niciodată”, a răspuns loială Lucette, „așa că nu putea să-ți scape nimic. N-avea de unde. Nu pot să-i fac așa ceva iubitei tale și a mele, fiindcă noi știm că nimerești cu pistolul și gaura cheii”.

„Te rog, vulpiță! Am să te răsplătesc cu un sărut fenomenal”.

„Oh, Van”, a spus ea, oftând din rărunchi. „Promiți că n-o să-i spui că ți-am spus eu?”

„Promit. Nu, nu, nu!” a continuat el, adoptând un accent rusesc când ea, cu uitarea de sine a iubirii zănatece, era cât pe ce să se lipească cu abdomenul de el. „*Nikak-s net*: fără buze, fără elixir al dragostei, fără vârful nasului, fără ochi care se dau peste cap. Axila vulpiței, doar atât – doar dacă…” (dându-se înapoi și simulând nesiguranță) „tu te razi acolo?”

„Put mai rău când o fac”, a mărturisit simpluța Lucette și, supusă, și-a dezgolit un umăr.

„Sus brațul! Îndreptat spre Paradis! Terra! Venus!” a comandat Van și, în intervalul câtorva bătăi de inimă, și-a fixat gura activă pe golul periculos, jilav, fierbinte.

Lucette s-a lăsat brusc pe un scaun, apăsându-și o mână pe frunte.

„Stinge luminile rampei”, a spus Van. „Vreau numele individului”.

„Vinelander”, a răspuns ea.

El a auzit cum vocea Adei Vinelander se văita că nu-și găsește papucii Glass (pe care, ca și în timpul domniei prințesei Cordulenka, el reușea cu greutate să-i deosebească de balerini) și, după un

minut, fără nicio întrerupere în tensiunea instalată, Van s-a pomenit, într-un vis de beție, făcând dragoste violentă cu Rose, nu, cu Ada, dar într-o modalitate rosaceană, pe un fel de masă de toaletă. Ea s-a văitat că a rănit-o „ca un turc tigru”. El s-a băgat în pat și era gata-gata să adoarmă de-a binelea, când Ada a plecat de lângă el. Unde se ducea? Puiuțul voia să vadă albumul.

„Mă-ntorc într-o plesnitură”, a spus ea (argou tribadic de eleve), „așa că rămâi treaz. Apropo, de-acum încolo o să fie *Chère-amie-fait-morata*” (joc de cuvinte pe numele specifice și generice ale faimosului fluture) „până la noi dispoziții”.

„Dar fără *vorschmacks* safice”, a mormăit Van cu nasu-n pernă.

„Oh, Van”, a spus ea și s-a întors spre el, scuturând din cap, cu o mână pe măciulia ovală a clanței de la ușa din partea cealaltă a unei încăperi nesfârșite. „Am trecut prin astea de atâtea ori! Tu însuți recunoști că sunt doar o fată apucată și palidă, cu păr de țigancă, dintr-o baladă nepieritoare, într-un nulivers, în «lumea maculată» a lui Rattner, unde singurul principiu e variația aleatorie. Nu poți pretinde”, a continuat ea undeva între obrajii pernei lui (fiindcă Ada dispăruse de mult cu cartea ei cafeniu-roșcată), „nu poți pretinde pudoare din partea unei delfinete! Tu știi că eu iubesc numai masculi și, vai, doar un singur bărbat”.

Era întotdeauna ceva impresionist, viu colorat, dar totodată infantil, în aluziile Adei la aventurile ei carnale, ceva ce amintea de vopseaua de camuflaj sau de micile labirinturi de sticlă cu două boabe de mazăre sau de trapa cu arc de la Ardis – ții minte? – , care arunca în sus porumbei din lut și conuri de pin pentru exercițiile de tir sau de *cockamaroo* englezesc (rusescul „*biks*”), ce se juca folosind un tac micuț pe postavul mesei dreptunghiulare de biliard cu găuri și cercuri, clopoței și ținte, printre care bila neagră, de

mărimea unei mingi de ping-pong, se deplasa în zigzag cu lovituri țac-pac.

Tropii sunt visurile vorbirii. Prin labirintul de cimișir și arcadele de biliard ale Ardisului, Van a adormit. Când a deschis din nou ochii, era nouă dimineața. Ada stătea arcuită ceva mai departe de el, fără nimic dincolo de paranteza deschisă, al cărei conținut nu era pregătit încă să fie închis, iar părul ei albastru-arămiu-negru, trădător, frumos, îndrăgit, avea mireasma Ardisului, dar și parfumul „Oh-de-grâce" al Lucettei.

Îi trimisese o telegramă? Anulată sau amânată? Doamna Viner… nu, Vingolfer, nu, Vinelander – primul *russki* care gustă strugurele labruska.

„*Mne snitsia soPERnik SCIASTLIVÎI*!" (Mihail Ivanovici desenând arcuri în nisip cu bastonul, gheboșat pe banca lui, sub raceme crem).

„Visez la un rival norocos!"

Între timp, pentru mine rivalul e doctorul Mahmureală și pilula lui cea mai puternică de Cofeină.

Când avea douăzeci de ani, Ada se scula foarte târziu dimineața și practica lui obișnuită, de când începuseră noua lor viață împreună, era să facă un duș înainte de trezirea ei și, în timp ce se bărbierea, să sune din baie să le fie adus micul dejun, iar Valerio scotea din lift măsuța pe rotile, cu gustările pregătite pe ea, și o băga în salonașul de lângă dormitorul lor. Dar în acea duminică deosebită, fiindcă nu știa ce ar putea să-i placă Lucettei (își amintea de vechea ei slăbiciune pentru cacao) și fiindcă era nerăbdător să facă o partidă de dragoste cu Ada înainte de începerea zilei, chiar dacă asta presupunea să-i deranjeze somnul cald, Van și-a accelerat abluțiunile, s-a șters energic, și-a pudrat zona inghinală, nu s-a mai ostenit să-și pună ceva pe el și a intrat fălos în dormitor, unde a dat peste Lucette, ciufulită și botoasă, în cămașa de noapte verde ca salcia. Fata stătea pe marginea îndepărtată a patului concubinal, pe când Ada cea cu sâni

bogați, care apucase să-și pună, din rațiuni fatidice și rituale, râul lui de diamante, inhala primul fum din ziua aceea și încerca să o facă pe surioara ei să se hotărască dacă preferă clătite de Monaco cu sirop Potomac sau, poate, incomparabila lor șuncă ambră-și-rubin. Când l-a văzut pe Van, care n-a schițat niciun gest de ezitare în ținuta lui falnică și a purces să-și plaseze un genunchi legitim pe latura apropiată a patului înspăimântător (Mississippi Rose le adusese o dată acolo, pentru scopuri vizual-educative progresiste, pe cele două surori mai mici ale ei, cafenii-caramel, și o păpușă mare cam cât ele, dar albă), Lucette a ridicat din umeri și a dat să plece, dar mâna nesățioasă a Adei a oprit-o.

„Șezi frumos, puiuț" (așa începuse să-i spună surioarei sale, care se pârțâia fără jenă în timpul mesei *circa* 1882). „Iar tu, Zeu al Grădinii, sună la *room service* – trei cafele, jumătate de duzină de ouă fierte și moi, multe felii de pâine prăjită cu unt, grămezi de…"

„Oh, nu!" a întrerupt-o Van. „Două cafele, patru ouă *et cetera*. Nu vreau ca personalul să afle că am două fete în pat. Una (*teste* Flora) e de-ajuns pentru micile mele nevoi".

„*Mici* nevoi!" a pufnit Lucette. „Lasă-mă să plec, Ada. *Eu* am nevoie să fac baie și *el* are nevoie de tine!"

„Puiuțul rămâne aici!" a strigat îndrăzneața Ada și, cu o mișcare bruscă și grațioasă, i-a smuls surorii ei cămașa de noapte. Fără să vrea, Lucette și-a plecat capul și spinarea firavă, apoi s-a întins la loc pe jumătatea exterioară a pernei Adei, într-un leșin pudibond, de martir, cu buclele ei împrăștiindu-și văpaia portocalie pe catifeaua neagră a tăbliei capitonate a patului.

„Nu mai ține mâinile încrucișate, năroado!" i-a poruncit Ada și a dat la o parte dintr-odată cearșaful care acoperea în parte cele șase picioare. Simultan, fără să se întoarcă, l-a plesnit pe furiș pe

Van, îndepărtându-l de fundul ei, și cu mâna cealaltă a făcut pase magice peste sânii mici, dar foarte frumoși, broboniți de sudoare ca de niște pietre prețioase, și de-a lungul pântecului plat și palpitând al unei nimfe de pe nisipul mării, în jos, spre pasărea de foc văzută de Van doar o dată, acum în toată splendoarea și la fel de fascinantă în felul ei ca și corbul albastru al favoritei lui. Vrăjitoare! Acrasia!

Ceea ce avem acum nu este neapărat o situație casanoviană (acest dublu desfrânat avea un condei categoric monocromatic – în armonie cu memoriile epocii lui sordide), cum era o pânză mult mai timpurie, aparținând (*sensu largo*) școlii venețiene, reprodusă (în „Capodopere interzise") cu destulă abilitate, astfel încât să reziste scrutării *vue d'oiseau* a unui bordel.

Astfel, văzută de sus, ca și cum ar fi fost reflectată în oglinda celestă pe care Eric o imaginase cu naivitate în visurile lui destrăbălate (de fapt, acolo sus totul e întunecat, fiindcă storurile nu sunt încă ridicate, lăsând afară dimineața cenușie), avem aici insula mare a patului, luminată din stânga (în dreapta Lucettei) de o lampă care arde cu o incandescență murmurândă pe partea vestică a tăbliei patului. Cearșaful și cuvertura sunt împinse spre capătul sudic, fără tăblie, al insulei, unde ochiul proaspăt coborât pornește în călătoria lui nordică, în susul picioarelor desfăcute cu forța ale mai tinerei domnișoare Veen. O picătură de rouă pe mușchiul roșcat își găsește în cele din urmă o replică stilistică într-o lacrimă acvamarină pe pometele obrazului ei roșu ca focul. O altă excursie din port către interior dezvăluie coapsa stângă, albă și lungă, a fetei din mijloc. Vizităm standuri cu suveniruri: ghearele date cu lac roșu ale Adei conduc încheietura mâinii unui bărbat – rezonabil de recalcitrantă, încât cedează în mod scuzabil – din estul întunecat spre vestul roșcat și strălucitor

și spre scânteierea colierului ei de diamante care, pe moment, nu e mult mai valoros decât acvamarinele de pe partea cealaltă (de vest) a aleii Novelty Novei. Nudul bărbatului cu cicatrice de pe coasta de est a insulei e în penumbră și, în general, mai puțin interesant, deși considerabil excitat – mai mult decât ar fi bine pentru el sau pentru un anumit tip de turist. Peretele tapetat de curând, imediat la vest de lampa dorocenă, care murmura acum mai tare (*et pour cause*), e împodobit în onoarea fetei centrale cu „caprifoi" peruvian, vizitat (nu numai pentru nectarul lui, mă tem, ci și pentru microorganismele înfipte în el) de superbul colibri *Loddigesia*, în vreme ce noptiera de pe partea aceea susține o cutie de chibrituri umilă, un *karavancik* de țigări, o scrumieră Monaco, un exemplar din bietul thriller al lui Voltemand și o orhidee *Oncidium* lividă într-o vază mică, de culoarea ametistului. Piesa pereche de pe partea lui Van susține o lampă asemănătoare, foarte puternică, dar stinsă, un dorofon, o cutie de Wipex, o lupă pentru citit, albumul Ardis restituit și un volum tras în tiraj confidențial, „Muzica dulce – cauză a tumorilor la creier", de dr. Anbury (pseudonimul mucalit al tânărului Rattner). Sunetele au culori, culorile au mirosuri. Văpaia ambrei Lucettei răzbate repede prin noaptea miresmei și ardorii Adei și se oprește pe pragul parfumat cu lavanda libertinului Van. Zece degete lungi, iubitoare, rele, avide, ale celor doi demoni tineri și diferiți îl mângâie pe puiuțul lor neputincios. Părul negru și despletit al Adei gâdilă întâmplător prețiosul obiect rar pe care-l ține în pumnul stâng, arătându-și cu mărinimie achiziția. Nesemnată și neînrămată.

Avem astfel rezumatul aproape complet al scenei (fiindcă podoaba magică s-a lichefiat dintr-odată, iar Lucette și-a înșfăcat cămașa de noapte și a evadat, ducându-se în camera ei). Era doar acel gen de prăvălie unde vârfurile degetelor

bijutierului au un mod tandru de a spori valoarea unei bijuterii ordinare prin ceva înrudit cu frecarea aripilor din spate ale unei *Lycaenidae* sau cu frotarea degetului mare al unui prestidigitator care face să dispară o monedă, dar tocmai într-o asemenea prăvălie pictura anonimă atribuită lui Grillo sau Obieto, capriciu sau scop, *ober-* sau *unterart*, e descoperită de artistul cu fler.

„E îngrozitor de nervoasă, sărmana puștoaică", a remarcat Ada, întinzându-se peste Van spre cutia cu Wipexuri. „Poți să comanzi acum micul dejun – numai dacă nu… Oh, ce priveliște minunată! Orhidee. N-am mai văzut un bărbat care să se refacă atât de repede".

„Mi-au spus asta sute de curve și o grămadă de păpușele mai experimentate decât viitoarea doamnă Vinelander".

„Poate că nu mai sunt atât de inteligentă ca altă dată", a spus întristată Ada, „dar cunosc o persoană care nu-i pur și simplu o mâță, ci un dihor, și asta-i Cordula Tobacco, alias Madame Pervițki. Am citit în ziarul din dimineața asta că în Franța nouăzeci la sută dintre pisici mor de cancer. Nu știu care e situația în Polonia".

După o clipă, el a adorat [sic! ed.] clătitele. Totuși, Lucette nu a mai apărut și, când Ada, purtând încă diamantele ei (semn că aștepta cel puțin încă un *caro* Van și un Camel înainte de baia ei de dimineață), s-a uitat în camera de oaspeți, a constatat că valiza albă și blănurile albastre dispăruseră. O notă mâzgălită cu dermatograf Arlen verde pentru pleoape era prinsă cu un ac pe pernă.

> *Aș înnebuni dacă aș mai rămâne încă o noapte o să schiez la Verma vreo trei săptămâni împreună cu alți sărmani viermi în pulovere de lână amărâtă*
>
> *Pour Elle*

Van s-a dus la un pupitru mănăstiresc pe care-l achiziționase ca să scrie în poziția verticală a vertebratelor, s-a gândit și a scris cele ce urmează:

Sărmană L.

Ne pare rău că ai plecat atât de repede. Ne pare și mai rău că am ademenit-o pe Esmeralda și naiada noastră într-o poznă indecentă. Jocul ăsta nu va mai fi jucat niciodată cu tine, dragă pasăre a focului. Iartă-ne. Oh, Apollo, rememorările, rămășițele și membranele frumuseții îi fac pe artiști și pe imbecili să-și piardă controlul. Se cunosc piloți de aeronave enorme și chiar surugii rău mirositori și grosolani care au fost înnebuniți de-a binelea de o pereche de ochi verzi și de o buclă arămie. Noi am dorit să te admirăm și să te amuzăm, PAP (pasăre a paradisului). Dar am mers prea departe. Eu, Van, am mers prea departe. Regret scena aceea rușinoasă, deși fundamental inocentă. Astea sunt perioade de stres și de regenerare emoțională. Distruge și uită.

Cu tandrețe, ai tăi A & V
(în ordine alfabetică).

„Pentru mine astea-s prostii puritane pompoase", a spus Ada după ce a parcurs scrisoarea lui Van. „De ce *ar trebui* să ne cerem iertare? De ce? Fiindcă ea a trecut printr-o *spazmocika* delicioasă? Eu o iubesc și nu ți-aș permite niciodată să-i faci vreun rău. E curios – știi, ceva din tonul biletului tău mă face de-a dreptul geloasă, pentru prima oară în vâlvoarea mea [așa e în manuscris, în loc de „viață". Ed.]

Van, Van, într-o bună zi, undeva, după plajă sau după un dans, o să te culci cu ea, Van!”

„Doar dacă rămâi fără elixirul dragostei. Îmi permiți să-i trimit rândurile astea?”

„Da, dar vreau să adaug câteva cuvinte”.

P.S.-ul ei suna astfel:

> *Declarația de mai sus e compunerea lui Van, pe care o semnez fără tragere de inimă. E pompoasă și puritană. Te ador*, mon petit, *și nu i-aș permite niciodată să-ți facă vreun rău, nici cu blândețe, nici nebunește. Când ți se va face greață de Queen, de ce nu te-ai duce cu avionul în Olanda sau Italia*?
>
> *A*.

„Acum hai să ieșim să luăm o gură de aer proaspăt”, a propus Van. „Am să poruncesc să-i înșeueze pe Pardus și pe Peg”.

„Seara trecută m-au recunoscut doi bărbați”, a spus ea. „Doi californieni, fiecare separat, dar, când m-au văzut cu acel *bretteur* al meu în smoching de mătase strălucitoare, care privea atent în toate părțile, n-au îndrăznit să mă salute. Unul era Anskar, producătorul, și celălalt, însoțit de o cocotă, era Paul Whinnier, unul dintre amicii londonezi ai tatălui tău. Am sperat întrucâtva că o să ne întoarcem în pat”.

„Acum ne ducem să călărim în parc”, a spus Van ferm, „și mai întâi sună un mesager de duminică să ducă scrisoarea la hotelul Lucettei sau la stațiunea Verma, dacă a plecat deja”.

„Presupun că știi ce faci”, a observat Ada.

„Da”, a răspuns el.

„Îi frângi inima”, a spus Ada.

„Ada, fată, fată adorată”, a strigat Van, „eu sunt un gol care radiază. Sunt în convalescență după o boală îngrozitoare și lungă. Ai plâns când mi-ai

văzut cicatricea indecentă, dar acum viața n-o să fie decât iubire și râs și porumb în conservă. Nu mă pot gândi la inimile frânte – a mea e reparată de prea puțin timp. Îți pui un voal albastru și eu mustața falsă care mă face să semăn cu Pierre Legrand, maestrul meu de scrimă".

„*Au fond*", a spus Ada, „verii primari au tot dreptul să călărească împreună. Și chiar să danseze sau să patineze, dacă vor. În definitiv, verii primari sunt aproape frate și soră. E o zi senină, rece, fără vânt".

Ada s-a pregătit repede și ei s-au sărutat drăgăstos pe coridor, între lift și scări, înainte de a se despărți pentru câteva minute.

„Turn", a murmurat ea, răspunzând privirii lui întrebătoare, așa cum făcea în acele dimineți ca mierea din trecut, când își testau fericirea. „Și tu?"

„Un zigurat, ca-ntotdeauna".

9.

După niscaiva explorări, au depistat o reluare a filmului *Cei tineri și condamnați* (1890) la un cinematograf micuț ce se specializase în westernuri color (cum erau numite de obicei acele deșerturi de nonartă). Astfel a decăzut în cele din urmă *Les Enfants Maudits* (1887), romanul lui Mademoiselle Larivière! În cartea ei, într-un castel francez, două adolescente își otrăvesc mama rămasă văduvă, care sedusese un vecin tânăr, amantul uneia din gemenele ei. Autoarea făcuse multe concesii libertăților epocii și imaginației imunde a scenariștilor, dar și ea, și actrița principală au respins rezultatul final al nenumăratelor modificări ale intrigii – acum devenise povestea unei crime din Arizona, victima fiind un văduv ce voia să se însoare cu o prostituată alcoolică, pe care Marina, foarte

rațională, a refuzat să o interpreteze. Dar sărmana și micuța Ada s-a ținut de rolișorul ei, o scenă de două minute într-un *traktir* (tavernă la marginea drumului). În timpul repetițiilor, ea a simțit că se descurcă binișor în rolul de barmaniță șerpuitoare, asta până când regizorul a acuzat-o că se mișcă asemenea unei „fetișcane" stângace. Ea n-a catadicsit să vadă produsul final și nici nu era prea nerăbdătoare să-l ducă pe Van să-l vadă acum, dar el i-a amintit că același regizor, G.A. Vronski, îi spusese că e întotdeauna destul de frumoasă ca să servească într-o zi ca dublură pentru Lenore Colline, care la douăzeci de ani fusese la fel de *gauche* – dar și atrăgătoare – ca și ea, ridicându-și și încordându-și umerii în același fel atunci când traversa o încăpere. După un preliminar și scurt documentar, au urmărit *Cei tineri și condamnați* și au descoperit că scena barmaniței din secvența cu barul fusese tăiată. Mai rămăsese din ea doar umbra perfect distinctă a cotului Adei, cum a susținut cu bunăvoință Van.

În ziua următoare, în salonașul lor cu divanul lui negru, perne galbene și o fereastră rotundă, etanșă la curent, ale cărei ferestre noi păreau să mărească fulgii de zăpadă ce cădeau vertical, constant și lent (stilizați în mod întâmplător pe coperta unei ediții curente a revistei *The Beau & the Butterfly*, pusă pe pervazul ferestrei), Ada a discutat despre „cariera ei de actriță". Întreaga poveste îl îngrețoșa în taină pe Van (astfel că, prin contrast, pasiunea ei pentru științele naturale dobândea o splendoare nostalgică). Pentru el, cuvântul scris exista doar în puritatea lui abstractă, în atracția lui irepetabilă exercitată asupra unei minți la fel de ideale. Cuvântul aparținea numai celui ce l-a creat și nu putea fi rostit sau interpretat de un mim (cum insista Ada) fără a permite ca o lovitură de pumnal mortală a minții altuia să-l distrugă pe artist în chiar vizuina artei lui. O piesă de teatru bine scrisă e intrinsec superioară celei mai bune interpretări ce

i se poate da, chiar dacă e regizată de însuși autorul ei. Altminteri, Van era de acord cu Ada că ecranul vorbitor e categoric preferabil teatrului viu, pentru simplul motiv că un regizor poate atinge cu cel dintâi propriile criterii de perfecțiune și poate să le mențină astfel într-un număr nelimitat de reprezentații.

Niciunul din ei nu-și putea imagina despărțirile pe care le-ar presupune existența ei profesională „la locul de filmare” și niciunul nu-și putea închipui cum vor călători împreună spre destinații urmărite cu ochi de Argus și cum vor trăi împreună în Hollywood, S.U.A., sau în Ivydell, Anglia, sau în hotelul alb ca zahărul Cohnritz din Cairo. Ca să fim cinstiți, ei nu-și imaginau nicio altă viață dincolo de prezentul *tableau vivant* de sub cerul cenușiu-albăstrui din Manhattan.

La paisprezece ani, Ada avea convingerea fermă că va reuși să intre în lumea bună a starurilor și acolo, cu o lansare grandioasă, va izbucni în lacrimile prismatice ale gloriei. A studiat la școli speciale. Actrițe fără succes, dar talentate, precum și Stan Slavski (nu-i nicio legătură de rudenie și nici vreun nume de scenă), i-au dat lecții particulare de dramă, disperare, speranță. Debutul ei a fost un mic dezastru discret; aparițiile ei ulterioare au fost sincer aplaudate doar de prietenii apropiați.

„Prima dragoste a cuiva”, i-a spus ea lui Van, „este cea care i-a adus primele ovații și *acestea* sunt cele ce creează mari artiști. Așa m-au asigurat Stan și prietena ei, care a interpretat rolul domnișoarei Spangle Triangle în *Inelele zburătoare*. Recunoașterea adevărată poate să vină doar cu ultima cunună”.

„Vax!” a spus Van.

„Exact așa. Și el a fost huiduit de hahalere înzestrate cu har, dar hămesite de bani, în Amsterdamuri mult mai vechi, și-acum uite cum, după trei sute de ani, orice tinerel din Poppy Group

îl copiază! Eu tot mai cred că am talent, dar, cine știe, poate confund adevărata *podhod* (abordare) corectă cu talentul, care nu dă o ceapă degerată pe reguli deduse din arta trecutului”.

„Mă rog, știi măcar atât”, a spus Van, „și te-ai ocupat pe larg de subiect în una dintre scrisorile tale”.

„Cred că am simțit dintotdeauna, de pildă, că interpretarea rolului nu trebuie concentrată nici pe «personaje», nici pe diferite «tipuri», nici pe *fokus-pokus*-ul unei teme sociale, ci exclusiv pe poezia unică și subiectivă a autorului, fiindcă dramaturgii – așa cum a dovedit-o cel mai mare dintre ei – sunt mai apropiați de poeți decât prozatorii. În viața «reală», noi suntem creaturi ale întâmplării într-un vid absolut – firește, dacă nu suntem noi înșine artiști –, dar într-o piesă de teatru bună mă simt eu însămi transformată-n autor, simt că am trecut de comisia de cenzori și mă simt în siguranță când mă confrunt doar cu un întuneric ce respiră în fața mea (în loc de-al patrulea zid al timpului nostru), mă simt strânsă în îmbrățișarea descumpănitului Will (el credea că ești tu) sau în aceea a mult mai normalului Anton Pavlovici, care a fost dintotdeauna îndrăgostit de părul negru și lung”.

„Mi-ai scris o dată și despre asta”.

Debutul Adei sub luminile rampei, în 1891, a coincis, întâmplător, cu sfârșitul carierei de douăzeci și cinci de ani a Marinei. Ba mai mult, amândouă au apărut în *Patru surori*, piesa lui Cehov. Pe scena modestă a Academiei de Dramă Yakima, Ada a interpretat rolul Irinei într-o versiune oarecum prescurtată, care, de exemplu, a păstrat doar referirile la sora Varvara, *originalka* gureșă („muierea ciudată”, cum o numește Mașa), dar a scos scenele în care apărea ea, astfel că titlul piesei putea fi *Trei surori*, așa cum a apărut într-adevăr în anunțurile locale mai spirituale. Marina a avut rolul (ceva mai extins) al călugăriței într-o versiune cinematografică mai îngrijită a piesei. Și

filmul, și ea au primit o cantitate apreciabilă de elogii nemeritate.

„Din momentul când m-am hotărât să urc pe scenă”, a spus Ada (noi folosim însemnările ei), „am fost obsedată de mediocritatea Marinei, *au dire de la critique*, care fie a ignorat-o, fie a pus-o la grămadă, în groapa comună, cu alte «interprete de roluri secundare», sau, dacă rolul avea dimensiuni mai mari, gama se întindea de la «neconvingătoare» la «sensibilă» (elogiul cel mai înalt primit vreodată de realizările ei). Și iată, în momentul cel mai delicat al carierei mele, ea multiplică și trimite prietenilor și potrivnicilor comentarii exasperante ca «Durmanova e superbă în rolul călugăriței nevrotice prin aceea că a transpus un rol episodic și esențialmente static într-un *et cetera*, *et cetera*, *et cetera*»”.

„Firește, filmul nu are probleme de limbaj”, a continuat Ada (în timp ce Van mai degrabă și-a înghițit decât și-a înăbușit un căscat). „Marina și trei dintre bărbați n-aveau nevoie de dublurile excelente oferite altor membri ai distribuției, care nu stăpâneau limba, dar producția noastră nenorocită de la Yakima se putea bizui doar pe doi ruși, Altshuler, protejatul lui Stan, în rolul baronului Nikolai Lvovici Tuzembah-Krone-Altschauer, și eu în rolul Irinei, *la pauvre et noble enfant*, care e telegrafistă într-un act, funcționară la consiliul orășenesc în altul și învățătoare la sfârșit. Ceilalți prezentau o salată de accente – englez, francez, italian… Apropo, cum se spune în italiană «fereastră»?”

„*Finestra*, *sestra*”, a spus Van, imitând un sufleor nebun.

„IRINA (*hohotind*): Unde? Unde s-a dus totul? Cum de s-a spulberat? Doamne, Dumnezeule! Am uitat tot, tot! Totul s-a învălmășit în mintea mea… nu mai știu cum se spune *fereastră* în italienește… sau *tavan*…

„Nu, în replica aia vine mai întâi «fereastră»”, a spus Van, „fiindcă ea privește în jur și apoi în sus. E mișcarea firească a gândului”.

„Da, desigur. Încă luptându-se cu «fereastra», ea privește în sus și se confruntă cu la fel de enigmaticul «tavan». De fapt, sunt sigură că am interpretat scena în modul tău psihologic, dar ce contează, ce a mai contat? Reprezentația a fost absolut odioasă, baronul meu a rasolit toate replicile… dar Marina, Marina a fost *minunată* în lumea ei de umbre! «Zece ani și încă unul s-au scurs pe nesimțite de când am plecat din Moscova» (Ada, interpretând-o acum pe Varvara, a reprodus „tonul pios melopeic” al călugăriței – *pevuci ton bogomolki*, așa cum indicase Cehov și așa cum fusese redat supărător de bine de Marina.) „«Acum, vechea stradă Basmanaia, unde tu (întorcându-se spre Irina) te-ai născut cu vreo douăzeci de anișori (*godkov*) în urmă, a devenit șoseaua Busman, mărginită pe ambele părți de ateliere și garaje (Irina încearcă să-și stăpânească lacrimile). Și-atunci, de ce vrei tu să te-ntorci acolo, Arinușka?» (Irina suspină ca răspuns). Evident, ca orice interpret rafinat, mama a și improvizat puțin, fie cerul binecuvântat. Și, în plus, vocea ei – într-o rusă tânără, proaspătă, melodioasă! – înlocuiește accentul provincial irlandez și răsuflat al lui Lenore”.

Van văzuse filmul și îi plăcuse. O tânără irlandeză, nespus de grațioasă și melancolică, Lenore Colline…

Oh! *qui me rendra ma colline*
Et le grand chêne and my colleen!

… care semăna teribil cu Ada Ardis, așa cum e fotografiată împreună cu mama ei în *Belladonna*, o revistă de cinema pe care i-o trimisese Greg Erminin, crezând că va fi încântat să-și vadă mătușa și verișoara împreună, într-un *patio* din

California, chiar înainte ca filmul să fi fost difuzat. În actul întâi, Varvara, fiica cea mai mare a răposatului general Serghei Prozorov, vine din mănăstirea ei îndepărtată, Tsitsikar Convent, la Perm (numit și Permwail), în pădurea seculară din Akimsk Bay, în Canadia de Nord, să bea ceai cu Olga, Maşa și Irina de ziua onomastică a celei din urmă. Călugărița e dezamăgită când constată că surorile ei visează doar la un singur lucru – să plece din „Permanent”, cum îl numea batjocoritoare Irina, ținutul lor rece, umed, infestat de țânțari, dar altminteri frumos și liniștit, și să intre în înalta societate din îndepărtata și corupta Moscova din Idaho, fosta capitală a Estotilandului. În prima ediție a piesei lui, care nu prea izbutește să scoată de la spectatori oftatul de plăcere produs de capodopere, Tchechoff (cum își scria numele în anul acela, când a locuit la execrabila Pension Russe, rue Gounod numărul 9, Nisa) a înghesuit în cele două pagini ale unei scene explicative grotești toate informațiile de care voia să se descotorosească, mari calupuri de amintiri și date calendaristice – o povară imposibilă pentru umerii fragili a trei femei nefericite din Estotia. Mai târziu, el a redistribuit informațiile acelea într-o scenă considerabil mai lungă, în care sosirea Varvarei, *monașka*, oferă toate replicile necesare pentru a satisface curiozitatea fără astâmpăr a publicului. Aceasta a fost o lovitură impecabilă de măiestrie dramatică, dar, din nefericire (așa cum se întâmplă adesea în cazul personajelor introduse pentru scopuri nemotivate), călugărița a rămas în continuare-n scenă și de-abia în actul al treilea, penultimul, autorul a reușit să o expedieze înapoi la schitul ei.

„Presupun”, a spus Van (cunoscându-și fata), „că n-ai avut nevoie de nicio sugestie de la Marina pentru Irina ta?”

„Singurul rezultat ar fi fost doar un tărăboi. M-am simțit întotdeauna ofensată de sugestiile ei,

fiindcă erau făcute într-un mod sarcastic, jignitor. Am auzit cum păsări mame ajung la forme de furie și batjocură paroxistice și nevrotice când bieții puișori fără coadă (*bezkvostîe bedniaciki*) învață mai greu să zboare. M-am săturat până-n gât de astea. Apropo, uite programul fiascoului *meu*”.

Van a parcurs lista actorilor și a persoanelor înlocuite și a remarcat două amănunte amuzante: rolul lui Fedotik, un ofițer de artilerie (al cărui organ de comedie consta dintr-un aparat de fotografiat care făcea constant clic-clic), fusese atribuit unui anume „Kim (prescurtare de la Yakim) Eskimossoff” și cineva numit „John Starling” („graur”) fusese distribuit în rolul lui Skvorțov (un *sekundant* în duelul destul de diletant din ultimul act), al cărui nume vine de la *skvoreț*, graur. Când Van i-a comunicat ultima observație, Ada s-a înroșit la față, așa cum avea obiceiul în Lumea ei Veche.

„Ei, da”, a spus ea, „era un tânăr destul de plăcut și am flirtat oarecum cu el, dar încordarea și învrăjbirea au fost peste puterile lui. Fusese încă din perioada pubertății *puerulus* al unui maestru de balet gras, Dangleleaf, și în cele din urmă s-a sinucis. Înțelegi («acum îmbujorarea a fost înlocuită de o paloare *matovaia*»), nu vreau să ascund o pată a ceea ce rimează cu Perm”.

„Înțeleg. Și Yakim…”

„Oh, n-a însemnat nimic!”

„Nu, vreau să spun că Yakim cel puțin n-a făcut o fotografie cu fratele tău îmbrățișându-și iubita, așa cum obișnuia cel ce rimează cu *el*. Jucat de Dawn de Laire”.

„Nu sunt sigură. Mi se pare că-mi amintesc că pe regizor nu-l deranja o oarecare detensionare comică”.

„Dawn *en robe rose et verte*, la sfârșitul actului întâi”.

„Cred că s-au produs un mic pocnet în culise și câteva râsete sănătoase în sală. Rolul sărmanului

Starling era să strige din afara scenei, dintr-o barcă de pe râul Kama, și să dea semnalul pentru ca logodnicul meu să vină la locul ales pentru duel”.

Dar să ne deplasăm la metaforismul didactic al prietenului lui Cehov, contele Tolstoi.

Cunoaștem cu toții acele vechi garderoburi din vechile hoteluri aflate în zona subalpină din Lumea Veche. La început le deschizi cu foarte mare grijă, foarte încet, cu speranța vană că vei face în așa fel încât să nu se producă scârțâitul chinuitor, geamătul groaznic pe care-l emite ușa pe la jumătatea distanței. Curând descoperi totuși că dacă le deschizi sau închizi iute, printr-o mișcare hotărâtă, balamaua bolândă e luată prin surprindere și liniștea triumfală e astfel obținută. Van și Ada, cu toată fericirea intensă și extraordinară care-i copleșea și suprasatura (și nu ne referim aici doar la răsura arsură a lui Eros), știau că anumite amintiri trebuiau lăsate încuiate, ca nu cumva ele să răsucească fiece nerv al sufletului cu vaierul lor monstruos. Dar dacă operațiunea e realizată rapid, dacă relele ce nu se pot șterge sunt pomenite între două tachinări rapide, există șansa ca anestezicul vieții înseși să poată atenua și alina chinul de neuitat în procesul deplasării ușii lui.

Din când în când, ea persifla micile lui păcate sexuale, deși în general era tentată să le ignore, ca și cum ar fi cerut, printr-o sugestie tacită, un gen asemănător de indulgență în ceea ce privește slăbiciunile ei. Van era mai iscoditor decât ea, dar n-a prea reușit să afle din gura Adei mai mult decât din scrisorile ei. Ada le atribuia foștilor ei admiratori toate particularitățile și păcatele despre care am fost informați – incompetență în performanță, inepție și nulitate –, iar ei înseși își atribuia doar compasiunea feminină necugetată și tot felul de considerațiuni de igienă și sănătate mintală, ceea ce-l rănea pe Van mai mult decât ar fi făcut-o mărturisirea sfidătoare a unei trădări

pasionale. Ada se hotărâse să transcendă slăbiciunile lor senzuale – adjectivul fiind aproape sinonim cu „fără sens” și „fără suflet” – și, prin urmare, fără reprezentare în viitorul inefabil în care amândoi tinerii noștri credeau în tăcere și cu sfială. Van se străduia să urmeze același fir logic, dar nu putea să uite rușinea și suferința nici chiar în timp ce atingea culmile fericirii pe care nu o cunoscuse în ora lui cea mai luminoasă de dinainte de ora cea mai neagră din trecut.

10.

Și-au luat foarte multe măsuri de precauție – toate absolut inutile, fiindcă nimic nu poate schimba sfârșitul (scris și clasificat) al capitolului prezent. Adresa lui Van nu era cunoscută decât de Lucette și de agenția care le aducea scrisorile, lui și Adei. Printr-o amabilă doamnă de onoare de la banca lui Demon, Van s-a asigurat că tatăl lui nu își va face apariția în Manhattan înainte de 30 martie. Cei doi nu ieșeau și nu intrau niciodată împreună, ci stabileau un loc de întâlnire la bibliotecă sau într-un centru comercial de unde să-și înceapă excursiile zilei, și așa s-a întâmplat că singura dată când au încălcat regula (Ada rămăsese blocată în lift câteva momente, fusese cuprinsă de panică, iar el cobora voios, în viteză, de pe piscul lor comun), ei au apărut direct în câmpul vizual al bătrânei doamne Arfour, care trecea întâmplător pe lângă ușa lor de la intrare împreună cu terierul ei de Yorkshire cu blană lungă și mătăsoasă, de culoarea bronzului cenușiu. Asocierea simultană a fost imediată și completă: ea cunoștea de mulți ani amândouă familiile și acum era interesată să afle de la Ada, care mai degrabă turuia (decât trăncănea), că Van se găsea în oraș tocmai când ea, Ada, se întorsese întâmplător din vest, că Marina era bine, că Demon se afla în Mexic sau în Oxmice și că Lenore Colline avea un cățel iubit asemănător, cu o cărare asemănătoare pe mijlocul spinării. În aceeași zi (3 februarie 1893), Van l-a mituit din nou pe administratorul deja ghiftuit, spunându-i să răspundă la toate întrebările pe care orice vizitator – și îndeosebi văduva unui dentist cu un câine omidă – le-ar putea pune în legătură cu oricare dintre Veeni prin declarația scurtă că nu știe nimic. Singurul personaj pe care nu l-au luat în calcul a fost bătrâna ticăloasă înfățișată de obicei ca un schelet cu coasa sau ca un înger.

Tatăl lui Van de-abia plecase dintr-un Santiago ca să vadă efectele unui cutremur în alt Santiago, când i s-a telegrafiat de la spitalul din Ladore că Dan trăgea să moară. A pornit imediat spre Manhattan, cu ochii scăpărându-i scântei și aripile șuierând. Puține lucruri îl interesau pe lumea asta.

La aeroportul orașului alb, luminat de lună, pe care noi îl numim Tent („Cort") și marinarii lui Tobakov, cei ce l-au construit, îl numeau Palatka, unde, din pricina unei defecțiuni la motor, a trebuit să schimbe avionul, Demon a dat un telefon internațional și a primit o relatare completă despre moartea lui Dan de la excesiv de meticulosul doctor Nikulin (nepotul marelui rodentolog Kunikulinov – nu putem scăpa de lăptuci). Viața lui Daniel Veen fusese un amestec de gata-confecționat și de grotesc, dar moartea lui evidențiase o trăsătură artistică, fiindcă reflecta (cum și-a dat seama imediat vărul, nu doctorul lui) pasiunea făcută în ultima vreme de omul acesta pentru picturile și falsurile asociate cu numele lui Hieronymus Bosch.

A doua zi, 5 februarie, pe la nouă dimineața (după ora de iarnă din Manhattan), în drum spre avocatul lui Dan, Demon a observat – chiar când se pregătea să traverseze Alexis Avenue – cum o cunoștință veche, dar lipsită de importanță, doamna Arfour, înaintează spre el de-a lungul trotuarului pe care mergea însoțită de terierul ei ca o jucărie. Demon a coborât de pe bordură fără nicio ezitare și, cum nu avea pălărie pe care să o poată ridica (nu se purtau pălării la impermeabile și, de altminteri, el de-abia luase o pilulă exotică foarte puternică pentru a face față calvarului, după o călătorie în timpul căreia nu dormise), s-a mulțumit – destul de cuviincios, de altfel – să agite umbrela lui subțire. Și-a amintit, cu o pată colorată de încântare, de una dintre fetele ca niște garguie ale răposatului ei soț și a trecut lin prin fața unei căruțe cu zarzavaturi, trasă de un cal în trap domol,

destul de departe de doamna R 4. Soarta însă pregătise o continuare alternativă în cazul când intervenea o asemenea întâmplare neprevăzută. În timp ce Demon trecea zorit (sau, ținând cont de pilulă, se plimba) prin fața restaurantului Monaco, unde luase deseori masa, i-a venit ideea că fiul său (pe care nu fusese în stare să-l „contacteze") ar putea să locuiască și acum împreună cu micuța și prostuța Cordula de Prey în apartamentul de la mansarda acelei clădiri impozante. El nu fusese niciodată acolo sus – sau fusese? Să se consulte cu Van în privința afacerilor? Pe o terasă însorită și vag încețoșată? Și cu o băutură aburită? (Da, fusese, dar Cordula nu era prostuță și nu fusese de față.)

Cu gândul simplu și elegant din punct de vedere combinatoriu că, în definitiv, exista doar un cer (alb, cu mici scânteieri optice multicolore), Demon s-a grăbit să intre în hol și să prindă liftul în care tocmai intrase un chelner cu părul roșcat, ce ducea micul dejun pentru două persoane pe o măsuță cu rotile și, printre cupolele din argint strălucitoare și întotdeauna cu zgârieturi foarte fine, ediția de Manhattan a ziarului *Times*. Mai locuia fiul său acolo sus, a întrebat mașinal Demon, plasând o piesă de metal mai nobil printre domuri. *Si*, a încuviințat rânjind imbecilul, a locuit acolo toată iarna, împreună cu doamna sa.

„Atunci suntem tovarăși de călătorie", a spus Demon, inhalând cu anticipare gurmandă mirosul cafelei de la Monaco, amplificat de umbrele ierburilor tropicale ce se unduiau în briza din creierul lui.

În ziua aceea memorabilă, după ce comandase micul dejun, Van tocmai ieșise din cadă și se învești mântase într-un halat din pluș roșu-căpșună, când i s-a părut că aude vocea lui Valerio în salonul de alături. S-a îndreptat agale într-acolo, fredonând fals, în așteptarea unei alte zile de fericire sporită (cu o altă mică muchie jenantă

netezită și înlăturată, altă trăsnaie incorectă din trecut fățuită din nou, astfel încât să se potrivească la noul model de strălucire).

Demon, îmbrăcat complet în negru, cu ghetre negre, fular negru și monoclu cu panglică neagră mai lată decât de obicei, stătea la masa pentru micul dejun, cu o ceașcă de cafea într-o mână și o bucată din secțiunea financiară din *Times* împăturită convenabil în cealaltă.

Demon a tresărit puțin și a pus pe masă ceașca – destul de brusc, fiindcă sesizase coincidența de culoare cu un detaliu persistent din colțul luminat din stânga jos al unei picturi reproduse în catalogul copios ilustrat al memoriei sale imediate.

Van n-a fost în stare să spună decât „Nu sunt singur" (*je ne suis pas seul*), dar Demon dădea în clocot din cauza veștilor rele pe care le adusese și n-a dat atenție aluziei făcute de nărod, care ar fi trebuit pur și simplu să se ducă în camera de alături și să se întoarcă după câteva clipe (încuind ușa din spatele lui – ca să nu lase să intre înăuntru ani și ani de viață irosită), dar, în loc să facă asta, a rămas în picioare lângă scaunul tatălui său.

Potrivit lui Bess (care înseamnă „diavol" în rusește), infirmiera durdulie și nurlie, dar altminteri dezgustătoare, pe care Dan o preferase celorlalte și o adusese la Ardis fiindcă reușea să extragă pe cale orală din trupul lui prăpădit câteva ultime picături de „cordeală-zero" (cum o numea bătrâna curvă), el se plângea de la o vreme – chiar înainte ca Ada să plece de-acolo – că un diavol în care se combinau caracteristicile unei broaște și ale unui rozător dorea să pună șaua pe el și să-l călărească, ducându-l spre casa de tortură a veșniciei. Dan i-l descrisese doctorului Nikulin pe călăreț astfel: negru, cu pielea pântecelui pală, cu o pavăză dorsală neagră și strălucitoare ca spatele unui cărăbuș de bălegar și cu un cuțit în membrul anterior ridicat. Într-o dimineață foarte friguroasă de sfârșit de ianuarie, Dan – nu se știe cum – a

evadat printr-un labirint de la demisol și printr-o magazie de scule în tufărișul cafeniu al Ardisului. Era în pielea goală, doar cu un prosop de baie roșu agățat de spinare ca un fel de cioltar, și, cu toate că înainta anevoios, se târâse în patru labe, asemenea unui armăsar beteag sub un călăreț invizibil, pătrunzând adânc în peisajul împădurit. Pe de altă parte, dacă ar fi încercat să o avertizeze pe Ada cea mare, în momentul când el ar fi deschis ușa protectoare, groasă, ea probabil ar fi căscat și ar fi spus ceva irevocabil agreabil.

„Te rog, sir", a spus Van, „coboară la bar și vin și eu după ce mă îmbrac. Sunt într-o situație delicată".

„Ei, haide-haide", i-a replicat Demon, lăsând monoclul să-i cadă și fixându-l din nou la ochi. „Cordula nu se supără".

„E o altă fată, mult mai sensibilă" (încă un luft îngrozitor!). „Dracu' s-o ia pe Cordula! Cordula e acum doamna Tobak".

„Așa-i, așa-i, ai dreptate!" a strigat Demon. „Ce tâmpenie din partea mea! Da, îmi aduc aminte. Logodnicul Adei mi-a spus că el și tânărul Tobak au lucrat o vreme la aceeași bancă din Phoenix. *Desigur*. Un tip splendid, blond, cu ochi albaștri, lat în umeri. Backbay Tobakovici!"

„Nu-mi pasă", a spus Van încrâncenat, „dacă arată ca o broască râioasă albinoasă, răstignită și slută. Te rog, tată, trebuie realmente să…"

„Frumos din partea ta să-mi spui asta. Am trecut pe la tine doar ca să te anunț că bietul meu văr Dan a avut parte de o moarte boscheană. Credea că un rozător fantastic l-a încălecat și l-a scos din casă. L-au găsit prea târziu și s-a stins în clinica lui Nikulin, delirând despre acel detaliu al picturii. Trec prin momente al naibii de neplăcute și încerc să reunesc familia. Tabloul e păstrat acum la Academia de Arte din Viena".

„Tată, îmi pare rău, dar mă chinui să-ți explic…"

„Dacă aș putea să scriu”, medita Demon, „aș descrie – în prea multe cuvinte, fără îndoială – cât de pasionant, cât de strălucit, cât de incestuos – *c’est le mot* – se întâlnesc arta și știința într-o insectă, într-un sturz, într-un ciulin al acelui boschet ducal. Ada se mărită cu un bărbat crescut în aer liber, dar mintea ei e un muzeu închis, iar ea și draga de Lucette mi-au atras o dată atenția, printr-o coincidență dătătoare de fiori, asupra anumitor detalii ale altui triptic, acea grădină imensă, extraordinară, a desfătărilor excentrice, *circa* 1500, și anume asupra fluturilor din ea, un fluture satir, o femelă, în centrul panoului din dreapta, și un *Nymphalis* pe panoul de la mijloc, pus acolo ca și cum s-ar fi așezat pe o floare – să reții acest «ca și cum», fiindcă aici avem un exemplu de cunoaștere exactă din partea celor două fetițe admirabile, de vreme ce ele spun că, de fapt, o parte a insectei e arătată *greșit*. Partea vizibilă a fluturelui ar fi fost cea de dedesubt dacă ar fi fost privit, așa cum e aici, din profil, dar Bosch, evident, a găsit o aripă sau două în pânza de păianjen din colțul ferestrei și a înfățișat suprafața, care era superioară, care era mai frumoasă, pictând insecta cu aripile strânse incorect. Vreau să spun că nu-mi pasă deloc de sensul esoteric, de mitul din spatele fluturelui, de cel ce caută defectele capodoperelor și susține că Bosch exprimă niște fleacuri, *bosh*, ale epocii lui; sunt alergic la alegorie și sunt foarte sigur că el se delecta încrucișând fantezii întâmplătoare doar pentru hazul produs de contur și de culoare, iar ceea ce trebuie să studiem, cum le spuneam verișoarelor tale, e desfătarea ochiului, senzația și gustul căpșunii de mărimea femeii, pe care o cuprinzi *împreună cu* el, ori surpriza rafinată a unui orificiu neobișnuit… dar tu nu mă urmărești, tu vrei să plec, ca să-i poți întrerupe fetei somnul de frumusețe, bestie norocoasă! *À propos*, n-am izbutit să o alertez pe Lucette, care-i pe undeva

prin Italia, însă am reușit să dau de urma Marinei la Tsitsikar – flirta acolo cu episcopul de Belokonsk. Ea o să sosească după-amiază târziu, purtând, fără îndoială, *pleureuses*, așa cum se cuvine, și apoi noi ne vom duce *à trois* la Ladore, fiindcă cu un cred…”

Să fi fost oare sub influența vreunui drog chilian formidabil? Torentul acela era pur și simplu de neoprit, un spectru nebun, o paletă vorbitoare…

„… nu, nu, într-adevăr, nu cred că trebuie să o necăjim pe Ada în Agavia ei. El e, adică Vinelander e vlăstarul – v,l,ă,s,t,a,r,u,l – unuia dintre acei mari varangieni care i-au subjugat pe tătarii de aramă sau pe mongolii roșii – sau cine or fi fost ăia –, care subjugaseră și ei niște călăreți de bronz – asta înainte ca *noi* să introducem ruleta noastră rusească și closetul irlandez la momentul norocos din istoria cazinourilor vestice”.

„Îmi pare îngrozitor de rău, oribil de rău”, a spus Van, „și de moartea unchiului Dan, și de starea ta de surescitare, sir, dar cafeaua prietenei mele se răcește și eu nu-mi permit să dau buzna cu tot calabalâcul ăsta”.

„Gata, plec, am plecat. În definitiv, noi nu ne-am mai văzut… de când, din august? Oricum, sper să fie mai drăguță decât Cordula, pe care ai avut-o aici mai înainte, băiat flușturatic, volatil!”

Volatină, poate? Sau dragonară? Demon mirosea categoric a eter. Te rog, te rog, te rog, pleacă.

„Mănușile mele! Pelerina! Mulțumesc. Pot să folosesc WC-ul tău? Nu? Foarte bine. Găsesc eu unul în altă parte. Vino cât poți de repede și o s-o întâlnim pe Marina la aeroport pe la ora patru și atunci vâjjj! la priveghi și…”

Și în momentul ăsta a intrat Ada. Nu în pielea goală, oh, nu! Într-un halat roz, așa, ca să nu-l șocheze pe Valerio, pieptănându-și liniștită părul, scumpă și somnoroasă. A făcut greșeala să strige „*Boje moi*!” și să se retragă în amurgul

dormitorului. Totul s-a pierdut în fracțiunea aceea de secundă.

„Sau mai bine… veniți numaidecât amândoi, fiindcă îmi anulez întâlnirea cu avocatul și mă duc acasă chiar acum”. El vorbea – sau credea că vorbește – cu stăpânirea de sine și claritatea enunțării care îi înspăimântau și hipnotizau pe gafeuri, pe gargaragii, pe brokerul guraliv, pe școlarul vinovat. Mai ales acum, când totul se dusese la câinii infernului, *k certiam sobacim*, al lui Jeroen Anthniszoon van Äken și *molti aspetti affascinanti* ale artei sale, *enigmatica arte*, așa cum le explica Dan, cu un ultim suspin, doctorului Nikulin și infirmierei Bellabestia („Bess”), căreia i-a lăsat moștenire un cufăr plin cu cataloage de muzee și un cateter bun, dar nu chiar cel mai bun.

11.

Efectul drogului dragonului trecuse. Urmările lui nu sunt plăcute, întrucât oboseala fizică se combină cu o anumită uscăciune a gândirii, ca și cum toate culorile s-ar scurge din minte. Îmbrăcat într-un halat gri, Demon se întinsese acum pe o sofa gri, în cabinetul lui de la etajul al treilea. Fiul său stătea în picioare la fereastră, cu spatele spre tăcere. Ada aștepta într-o încăpere capitonată cu damasc de la etajul al doilea, situată chiar sub cabinet; venise împreună cu Van cu câteva minute mai înainte. În zgârie-norul de pe partea cealaltă a aleii era deschisă o fereastră exact vizavi de cabinet și un bărbat cu șorț stătea acolo în picioare, aranja un șevalet și își înălța capul, căutând unghiul potrivit.

Primul lucru spus de Demon a fost:

„Insist să mă privești drept în față când îți vorbesc”.

Van și-a dat seama că în creierul tatălui său discuția hotărâtoare începuse probabil mai demult, fiindcă admonestarea avea intonația unei întreruperi deliberate a discursului personal. Van s-a înclinat ușor în fața tatălui său și s-a așezat.

„Totuși, înainte de a te sfătui în legătură cu acele două fapte, aș dori să știu de cât timp – de cât timp se…” („petrece asta”, putem presupune, sau ceva la fel de banal, dar, în definitiv, toate sfârșiturile sunt banale – împunsătura ucigașă a îmbrățișărilor dăruite de bătrâna fecioară de fier din Nürnberg, sinuciderea prin împușcare, ultimele cuvinte în spitalul nou-nouț din Ladore, căderea din greșeală de la o mie de metri, din toaleta unui avion, sau să mori otrăvit de propria soție, să speri la o fărâmă de ospitalitate crimeeană, să-i feliciți pe domnul și doamna Vinelander…)

„Se împlinesc în curând nouă ani”, a replicat Van. „Am sedus-o în vara lui o mie opt sute optzeci și patru. Cu excepția unei singure ocazii, nu am mai făcut dragoste din nou până în vara lui o mie opt sute optzeci și opt. După o despărțire lungă, am petrecut o iarnă împreună. Cu totul, presupun că am avut-o de circa o mie de ori. Ea e viața mea”.

Ca răspuns la discursul său bine pregătit, a urmat o pauză mai lungă, nu foarte deosebită de momentul de trac al unui confrate actor.

În sfârșit, Demon: „A doua faptă te poate îngrozi chiar mai mult decât prima. Știu că mi-a provocat o supărare mult mai profundă – morală, firește, nu monetară – decât cazul Adei, despre care în cele din urmă mama ei l-a informat pe vărul Dan, așa că, într-un sens…”

Pauză, cu o scurgere subterană lentă.

„Am să-ți povestesc altă dată despre Black Miller. Nu acum; e prea ordinar”.

(Nevasta doctorului Lapiner, născută contesă Alp, l-a părăsit în 1871 ca să trăiască împreună cu Norbert von Miller, poet amator, translator de rusă

la Consulatul Italian din Geneva și contrabandist profesionist de neonegrină – care se găsea doar în Valais. Dar, mai mult, ea i-a destăinuit amantului său detaliile melodramatice ale subterfugiului despre care medicul bun la suflet crezuse că se va dovedi o binefacere pentru o doamnă și o binecuvântare pentru alta. Versatilul Norbert vorbea englezește cu un accent extravagant, avea o admirație imensă pentru oamenii bogați și, când dădea drumul unui nume, întotdeauna califica o asemenea persoană ca „iunorm de bogată", cu o delectare senzuală plină de venerație, apoi se lăsa pe speteaza scaunului și-și întindea mâinile curbate și încordate pentru a cuprinde o formă invizibilă. Avea capul rotund și chel ca un genunchi, nasul ca un bumb de cadavru și mâini foarte umede, foarte moi, foarte albe, împodobite cu pietre prețioase scânteietoare. Amanta l-a părăsit curând. Doctorul Lapiner a murit în 1872. Cam tot pe atunci, baronul s-a căsătorit cu fiica inocentă a unui hangiu și a început să-l șantajeze pe Demon Veen. Asta a continuat timp de aproape douăzeci de ani, până când Miller, mai îmbătrânit, a fost împușcat mortal de un polițist italian pe o potecă de frontieră puțin cunoscută, care părea să devină tot mai abruptă și mai noroioasă cu fiecare an. Din pură bunăvoință, Demon l-a rugat pe avocatul lui să continue să-i trimită văduvei lui Miller – care a crezut în mod greșit, din naivitate, că e vorba de prime de asigurare – sumele trimestriale ce se măreau cu fiecare nouă sarcină a elvețiencei robuste. Demon spunea deseori că într-o bună zi va publica niște catrene „De-ale lui Black Miller", care împodobeau scrisorile lui cu clinchetul versulețelor de pe foile de calendar:

> Soția mea-i mai groasă, eu îs mai slăbănog.
> Un nou bambino-și face apariția-n lume.

Tu trebuie să fii bun, fiindcă și eu sunt bun.

Soba ei e mare și are nevoie de multe lemne.

Putem adăuga, ca să completăm paranteza asta utilă, că la începutul lui februarie 1893, nu mult după moartea poetului, alți doi șantajiști cu mai puțin succes așteptau în culise: Kim, care ar fi supărat-o din nou pe Ada dacă n-ar fi fost târât afară din căsuța lui, cu un ochi atârnând de un fir roșu și cu celălalt înecat în propriul sânge, și fiul unuia dintre foștii angajați ai faimoasei agenții de scrisori secrete, după ce aceasta a fost închisă de Guvernul S.U.A. în 1928, când trecutul încetase să mai conteze și doar paiele unei celule de închisoare mai puteau răsplăti optimismul unei a doua generații de potlogari.)

După ce și-a încheiat parcursul întunecat, cea mai prelungită dintre cele câteva pauze, glasul lui Demon a reînviat, spunând cu o vigoare care mai înainte îi lipsise:

„Van, tu primești veștile pe care ți le comunic cu un calm de neînțeles. Nu-mi amintesc de niciun caz, în viața concretă sau ficțională, în care un tată să fie nevoit să-i spună fiului său acest gen aparte de lucruri, în asemenea împrejurări deosebite. Dar tu te joci cu un creion și pari la fel de netulburat, de parcă am discuta despre datoriile făcute de tine la jocurile de noroc sau de pretențiile unei târfe regulate într-un șanț și lăsate borțoasă”.

Să-i spun despre ierbarul din atic? Despre indiscrețiile unor slujitori (anonimi)? Despre data falsificată a căsătoriei? Despre toate informațiile strânse cu atâta veselie de doi copii inteligenți? Am să-i spun. Și i-a spus.

„Avea doisprezece ani”, a adăugat Van, „și eu eram un mascul de primată de paisprezece ani și jumătate și pur și simplu nu ne-a păsat. Iar acum e prea târziu ca să ne mai pese”.

„Prea târziu?” a strigat tatăl lui, ridicându-se în fund pe sofa.

„Te rog, tată, nu te înfuria”, i-a spus Van. „Natura, după cum te-am informat cândva, a fost generoasă cu mine. Ne putem permite să fim fără griji în toate sensurile cuvântului”.

„Nu mă interesează semantica – ori seminația. Contează un singur lucru, doar unul singur. *Nu* e prea târziu să oprești această aventură amoroasă ignobilă…”

„Fără să strigi și fără epitete filistine”, l-a întrerupt Van.

„Foarte bine”, a spus Demon. „Îmi retrag adjectivul și în schimb te întreb: e prea târziu să împiedici ca aventura cu sora ta să-i distrugă viața?”

Van știa că asta avea să urmeze. Știa, a spus el, că asta o să urmeze. De „ignobil” scăpase. Ar vrea acuzatorul lui să definească „distrugă”?

Conversația a luat acum o întorsătură neutră, mult mai înspăimântătoare decât recunoașterea introductivă a greșelilor pentru care tinerii noștri îndrăgostiți își iertaseră de mult părinții. Cum își imagina Van că își va urma sora lui cariera scenică? Recunoaște că aceasta va fi distrusă dacă ei își continuă relația? S-a gândit el la o viață ferită de privirile lumii, undeva într-un exil luxos? Era el pregătit să o priveze de interese firești și de o căsătorie firească? Copii? Distracții firești?

„Nu uita «adulterul firesc»”, a remarcat Van.

„Ar fi cu mult mai bun!” a spus sever Demon, stând pe marginea sofalei, cu coatele proptite pe genunchi și luându-și capul în mâini. „Grozăvia situației e o prăpastie care se face tot mai adâncă pe măsură ce mă gândesc mai mult la ea. Mă obligi să aduc în discuție termenii cei mai răsuflați, ca «familie», «onoare», «societate», «lege»… Fie! Am mituit multe persoane oficiale în viața mea nesăbuită, dar nici tu, nici eu nu putem mitui o întreagă cultură, o întreagă țară. Și impactul

emoțional produs de faptul că am aflat că de aproape zece ani tu și copila asta fermecătoare vă înșelați părinții…”

Aici Van se aștepta ca tatăl său să adopte direcția „asta-o-s-o-ucidă-pe-mama-ta”, dar Demon era destul de înțelept ca să se ferească de așa ceva. Nimic nu putea s-o „ucidă” pe Marina. Dacă unele zvonuri despre incest i-ar ajunge la urechi, preocuparea pentru „liniștea ei interioară” ar ajuta-o să le ignore – ori cel puțin să le idealizeze, scoțându-le din sfera realității. Amândoi bărbații o știau. Imaginea ei a apărut doar pentru o clipă și s-a estompat cu ușurință.

Demon a continuat să vorbească: „Nu te pot dezmoșteni. Aqua ți-a lăsat suficient «mălai» și destule proprietăți imobiliare, încât invalidează pedeapsa convențională. Și nu te pot denunța autorităților fără să-mi implic fiica, pe care am intenția să o protejez cu orice preț. Dar pot face următorul lucru cuvenit: te pot blestema, pot face ca asta să fie ultima noastră, ultima noastră…”

Van, al cărui deget alunecase la nesfârșit încolo și încoace de-a lungul muchiei mute, dar liniștitor de netede, a biroului din mahon, a auzit acum cu groază hohotul care a zguduit întreaga alcătuire a lui Demon și apoi a văzut cum pe obrajii aceia bronzați și supți se revărsa un potop de lacrimi. Într-o parodie de amator, la petrecerea organizată de ziua de naștere a lui Van, cu cincisprezece ani în urmă, tatăl lui se machiase în chip de Boris Godunov și vărsase lacrimi negre ca tăciunii, înspăimântătoare, stranii, înainte de a se rostogoli pe treptele unui tron burlesc, în capitularea totală a morții în fața gravitației. Dârele alea întunecate din spectacolul prezent veneau de la faptul că-și înnegrise orbitele, genele, pleoapele, sprâncenele? Cartoforul funest… fata fatală și palidă, în altă melodramă bine cunoscută… În asta. Van i-a dat o batistă curată care să înlocuiască zdreanța murdărită. Propriul său calm marmorean nu l-a

surprins. Ridicolul unui bocit sănătos împreună cu tatăl lui a blocat în mod adecvat canalele obișnuite ale emoției.

Demon și-a recăpătat stăpânirea de sine (dacă nu și privirile tinere) și a spus:

„Cred în tine și în bunul tău simț. Nu trebuie să-i îngădui unui bătrân destrăbălat să-și renege unicul fiu. Dacă o iubești, dorești ca ea să fie fericită, iar ea nu va fi la fel de fericită cum ar fi fost dacă ai fi renunțat la ea. Acum poți să pleci. Spune-i să vină aici când cobori".

Coborârea. Prima mea coborâre e un vehicul care răsucește părăluțe moarte în jurul spițelor lui; a doua e jargonul Oldmanhattan pentru „bani"; și întregul meu formează o gaură.

În timp ce traversa palierul de la etajul al doilea, a văzut-o, prin arcada dintre două camere, pe Ada în rochia ei neagră, stând la fereastra ovală din budoar, cu spatele la el. I-a spus unui valet să-i transmită mesajul tatălui ei și a trecut, aproape fugind, prin ecourile familiare ale vestibulului pavat cu dale din piatră.

A doua mea coborâre e până la locul de întâlnire a doua pante abrupte. Sertarul de jos, din partea dreaptă, a noului meu birou, practic nefolosit – care e cam la fel de mare ca al tatălui meu –, cu salutări de la Sig.

Găsirea unui taxi la acea oră din zi durează, a socotit Van, și în timpul ăsta poate parcurge pe jos, cu obișnuita lui cadență rapidă, cele zece cvartale până pe Alex Avenue. Era fără haină, fără cravată, fără pălărie. Un vânt puternic și tăios îi întuneca vederea cu un ger sărat și-i răvășea meduzian pletele negre. S-a hotărât să intre pentru ultima oară în apartamentul său stupid de luminos, s-a așezat imediat la biroul cu adevărat somptuos și a scris următorul bilet:

> Să faci ce-ți spune. Logica lui sună absurd, presupunând [sic] un gen vag de

> eră „victoriană”, așa cum au cei de pe Terra, potrivit „nebunului meu” [?], dar, într-un acces de [ilizibil] mi-am dat seama dintr-odată că are dreptate. Da, are dreptate ici și colo, nu nici aici, nici acolo, așa cum sunt multe lucruri. Înțelegi, fată, cum stau și cum trebuie să fie lucrurile. În ultima fereastră comună prin care ne-am uitat amândoi am văzut un bărbat pictând [pe noi?], dar nivelul vederii tale de la etajul al doilea te-a împiedicat să vezi că omul purta ceva ce semăna cu șorțul unui măcelar, murdărit rău de tot. La revedere, fată.

Van a sigilat scrisoarea, și-a găsit pistolul Thunderbolt în locul pe care și-l reprezentase clar, a introdus un cartuș în magazia armei și l-a vârât pe țeavă. Apoi, stând în picioare în fața oglinzii de la debara, și-a lipit arma de cap, în dreptul pterionului, și a apăsat pe trăgaciul de formă comod de concavă. Nu s-a întâmplat nimic – sau poate s-a întâmplat totul și în momentul acela destinul lui pur și simplu s-a bifurcat, așa cum o pățim uneori noaptea, mai ales într-un pat străin, în stări de mare fericire sau de mare dezolare, când se-ntâmplă să murim în somnul nostru, dar ne continuăm existența normală – fără nicio întrerupere perceptibilă în serializarea falsificată – în dimineața următoare, pregătită cu eleganță, cu un trecut fals atașat discret, dar ferm, în spate. Oricum, ceea ce ținea el în mâna dreaptă nu mai era un pistol, ci un pieptene de buzunar pe care și-l trecea prin părul de la tâmple. Era grizonant în momentul când Ada, atunci trecută de treizeci de ani, i-a spus când au discutat despre despărțirea lor voluntară:

„Și eu m-aș fi omorât dacă aș fi găsit-o pe Rose bocind peste cadavrul tău. *«Secondes pensées sont les bonnes»*, cum spunea altă *bonne* a ta, albă, în

jargonul ei nostim. În ce privește șorțul, ai oarecare dreptate. Dar ce n-ai observat *tu* a fost că artistul aproape terminase o pictură mare a modestului tău *palazzo*, care stătea între doi paznici gigantici. Probabil pentru coperta unei reviste, care i-a respins însă pictura. Dar, știi, regret un singur lucru", a adăugat ea. „Faptul că ai folosit un alpenștoc ca să descarci furia unei brute – nu a ta, nu a lui Van al meu. Nu ți-aș fi spus niciodată despre polițistul din Ladore. N-ar fi trebuit să-i acorzi niciodată încredere, n-ar fi trebuit să te înțelegi în taină cu el să arzi dosarele alea – și mai toată pădurea de pini din Kalugano. *Eto unizitelno* (e umilitor)".

„S-au făcut reparații", a replicat grasul Van cu chicotul specific omului gras. „Îl țin pe Kim în siguranță și omul se simte bine într-un frumos cămin pentru profesioniștii mutilați, unde primește de la mine grămezi de cărți frumos făcute, în Braille, despre noile tehnici din cromofotografie".

Există alte posibile bifurcări și continuări care survin în visurile minții, dar astea-s de ajuns.

PARTEA A TREIA

1.

A călătorit, a studiat, a ținut prelegeri la universități.

A contemplat piramidele de la Ladorah (vizitate mai ales datorită numelui localității) sub o lună plină care arginta nisipurile pardosite cu umbre negre și ascuțite. S-a dus la vânătoare pe Lacul Van cu guvernatorul britanic al Armeniei și cu nepoata acestuia. De la balconul unui hotel din Sidra, managerul i-a atras atenția asupra siajului apusului de soare portocaliu, care transforma vălurelele mării de culoarea levănțicii în solzi de caras auriu, iar priveliștea l-a convins că merită să suporte pitorescul unor camere mici, vopsite-n dungi, unde stătea împreună cu secretara sa, tânăra Lady Scramble. Pe altă terasă, care dădea spre un alt golf legendar, Eberthella Brown, dansatoarea preferată a șahului local (o micuță naivă care credea că „botezul patimii" înseamnă ceva sexual), și-a vărsat cafeaua de dimineață când a observat o omidă lungă de cincisprezece centimetri, cu segmentele acoperite cu o blană ca de vulpe, *qui rampait*, se târa de-a lungul balustradei și s-a făcut covrig, leșinând, când Van a cules-o și apoi, după ce aruncase animalul frumos într-un tufiș, ore-n șir și-a smuls posomorât, cu penseta fetei, perii strălucitori și producători de mâncărimi din vârfurile degetelor.

A învățat să aprecieze ușoara înfiorare produsă de plimbarea pe străduțe dosnice și întunecoase în orașe străine, știind bine că nu va descoperi nimic, în afară de murdărie și plictis și „cutii de conserve 'mericănești" aruncate, cu etichete „Billy", și acordurile sălbatice, de junglă, ale jazzului exportat, care se auzea din cafenele sifilitice.

Simțea adesea că orașele faimoase, muzeele, vechea casă de tortură și grădina suspendată erau doar locuri de pe harta propriei nebunii.

I-a făcut plăcere să-și compună lucrările (*Semnături ilizibile*, 1895; *Clarvăzătorismul*, 1903; *Spațiul mobilat*, 1913; *Textura timpului*, începută în 1922) în locuri retrase de pe munte și în saloanele marilor trenuri expres și pe punțile însorite ale navelor albe și pe mesele din piatră ale parcurilor publice romane. Se descolăcea, ieșind dintr-o transă parcă fără sfârșit, și constata uimit că vaporul mergea în sens opus sau că ordinea degetelor de la mâna stângă se inversase și acum începea, în sensul acelor ceasornicului, cu degetul mare de la mâna dreaptă, sau că acel Mercur din marmură care privise peste umărul lui se transformase într-un arbore cu cetina tot verde. Își dădea seama dintr-odată că, de când o îmbrățișase, o ținuse, o plânsese pe Ada pentru ultima oară, se scurseseră trei, șapte, treisprezece ani într-un ciclu al despărțirii și apoi patru, opt, șaisprezece în altul.

Numere și rânduri și serii – coșmarul și anatema care torturează gândul pur și timpul pur – păreau hotărâte să-i automatizeze mintea. Trei elemente, focul, apa și aerul, îi distruseseră, în ordinea pomenită aici, pe Marina, pe Lucette și pe Demon. Terra aștepta.

După ce renunțase la viața cu soțul ei – un cadavru realizat cu succes, fiindcă o considera lipsită de importanță – și se retrăsese la vila încă uimitor de frumoasă de pe Cote d'Azur (pe care i-o dăruise odinioară Demon), încă înzestrată, ca printr-o vrajă, cu personalul necesar, mama lui Van suferise vreme de șapte ani de diferite boli „obscure", pe care toți credeau că ea și le imaginase sau le simulase cu mult talent și care, după cum susținea ea, puteau fi – și în parte erau – vindecate prin puterea voinței. Van o vizita mai rar decât docila Lucette, pe care el o zărise-n treacăt acolo în două sau trei împrejurări, și o dată, în

1899, când intra în grădina cu arbuști-și-dafini de la Vila Armina, a remarcat cum un preot bătrân, cu barbă, de rit creștin-ortodox și înveșmântat în negru cenușiu, pleca pe motoretă spre parohia lui din Nisa, situată în vecinătatea terenurilor de tenis. Marina îi vorbea lui Van despre religie și despre Terra și despre teatru, dar niciodată despre Ada, și, așa cum el n-a bănuit că ea știa totul despre oroarea și ardoarea Ardisului, nimeni nu bănuia *ce* dureri avea ea în intestinele ce-i sângerau și cum încerca să le calmeze prin incantații și „auto-concentrare" sau procedeul opus, „auto-dizolvare". Marina a mărturisit, zâmbind enigmatic și foarte mulțumită de sine, că, oricât de mult i-ar plăcea norișorii albaștri și ritmici ai fumului de tămâie și bodogăneala bogată a diakon-ului de pe amvon și icoana cafenie și uleioasă îmbrăcată în filigran protector pentru a primi sărutul credinciosului, sufletul ei rămânea consacrat irevocabil, *naperekor* (în ciuda) Dașei Vinelander, înțelepciunii supreme a hinduismului.

Pe la începutul lui 1900, cu câteva zile înainte de a o vedea pe Marina pentru ultima oară, la clinica din Nisa (unde a aflat pentru *prima* oară numele bolii ei), Van a avut un coșmar „verbal" provocat, poate, de mirosul de mosc de la Vila Venus din Miramas (Bouches Rouges-du-Rhône). Două creaturi transparente, grase și informe erau angajate într-o discuție. Una repeta „Nu pot!" (ceea ce însemna „nu pot să mor" – un procedeu greu de pus în aplicare în mod voluntar, fără ajutorul pumnalului, al glonțului sau al cupei cu otravă), iar cealaltă afirma „Ba puteți, sir!" Marina a murit două săptămâni mai târziu și corpul i-a fost ars, potrivit dorinței sale.

Van, suflet lucid, se considera mai puțin curajos din punct de vedere moral decât fizic. El urma (cu bune intenții în deceniul al șaselea al secolului al douăzecilea) să-și aducă aminte întotdeauna cu neplăcere, ca și cum ar fi vrut să o șteargă din

minte, o faptă meschină, de om fricos și stupid (pentru că, de fapt, coarnele ar fi putut fi puse chiar atunci, cu lămpi verzi ce înverzeau lăstarii verzi din fața hotelului unde stătea familia Vinelander), reacția lui la cablograma trimisă de Lucette de la Nisa („Mama a murit în dimineața asta înmormântarea liniuță incinerarea liniuță are loc poimâine la apusul soarelui"), când a rugat-o să-l informeze („te rog să mă informezi") cine va mai fi acolo și, după ce a primit răspunsul ei prompt că Demon sosise împreună cu Andrei și cu Ada, el i-a telegrafiat din nou: „*Désolé de ne pouvoir être avec vous*".

El hoinărise prin Cascadilla Park din Kingston, în amurgul de primăvară mișunând de îndrăgostiți activi, cu mult mai serafic decât schimbul grăbit de telegrame. Ultima oară când a văzut-o pe Marina, uscată ca o mumie, și i-a spus că el trebuie să se întoarcă în America (deși, de fapt, nu era nici o grabă – doar mirosul din camera ei de spital, pe care nu-l putea urni nicio briză), ea întrebase, cu expresia ei nouă, tandră și mioapă, fiindcă era îndreptată spre interiorul ei, „Nu poți să aștepți până îmi dau duhul?" și el a replicat „Mă întorc pe data de douăzeci și cinci. Trebuie să țin prelegerea de deschidere despre psihologia sinuciderii" și ea îi spusese, accentuând – acum, că totul era *tripitaka* (împachetat în siguranță) – înrudirea lor exactă, „Să le spui neapărat despre Aqua, mătușa ta neroadă", la care el înclinase capul, zâmbind afectat, în loc să-i răspundă „Da, mamă". Gheboșat în ultima fâșie a soarelui coborât la orizont, pe banca unde recent dezmierdase și dezonorase o studentă favorită, o negresă stângace și uscățivă, Van se tortura singur cu gânduri despre afecțiunea filială insuficientă – o poveste lungă despre nepăsare, desconsiderare amuzată, repulsie fizică și obișnuita despărțire rece. S-a uitat împrejur, aducând îndreptări nebunești, dorind ca sufletul ei să-i dea un semn fără echivoc și care să decidă

într-adevăr totul, un semn că ea continua să fiinţeze, ascunsă de vălul timpului, dincolo de carnea spaţiului. Dar n-a venit niciun răspuns, pe banca lui n-a căzut nicio petală, mâna nu i-a atins-o niciun ţânţar. Se întreba ce anume îl ţinea într-adevăr în viaţă pe teribila Antiterra, cu Terra ca mit şi întreaga artă un joc, când, din ziua în care îl plesnise pe Valerio peste obrazul lui ţepos şi cald, nimic nu mai conta, şi de unde, din ce fântână adâncă a speranţei va scoate la suprafaţă o stea tremurătoare, când fiecare lucru avea un ascuţiş de chin şi de disperare, când în fiecare dormitor era un alt bărbat cu Ada.

2.

într-o dimineaţă mohorâtă, în Paris, între primăvara şi vara lui 1901, în timp ce Van, cu pălărie neagră, cu o mână jucându-se cu monedele calde din buzunarul pardesiului şi cu cealaltă în mănuşă bej-roşcată ce balansa, rotind, o umbrelă englezească închisă, mergea cu paşi mari pe lângă o cafenea dezagreabilă de pe trotuar – una dintre multele ce se înşirau de-o parte şi de alta pe Avenue Guillaume Pitt –, un bărbat chel şi grăsuţ, în costum maro şifonat, cu vesta la care se vedea lanţul de la ceas, s-a ridicat şi l-a strigat.

Van a examinat câteva clipe obrajii aceia rotunzi, roşii, şi barbişonul negru.

„*Ne uznaioş* (Nu mă recunoşti)?”

„Greg! Grigorii Akimovici!” a strigat Van, scoţându-şi mănuşa.

„Vara trecută ajunsesem un adevărat *vollbart*. Atunci nu m-ai fi recunoscut deloc. Bere? Mă-ntreb ce faci de-arăţi ca un adolescent, Van”.

„Dietă cu şampanie, nu cu bere”, a spus profesorul Veen, punându-şi ochelarii şi făcându-i semn unui chelner cu mânerul «cortelului» său.

„Nu oprește creșterea greutății, dar menține scrotul viguros”.

„Și eu sunt foarte gras, da?”

„Dar Grace cum e? Nu pot să mi-o imaginez pe *ea* îngrășându-se”.

„Suntem gemeni și rămânem gemeni pentru totdeauna. Și soția mea e destul de durdulie”.

„*Tak tî jenat* (așadar, te-ai însurat)? Nu știam. De mult?”

„De aproape doi ani”.

„Cu cine?”

„Maude Sween”.

„Fiica poetului?”

„Nu, nu, mama ei e din familia Brougham”.

Ar fi putut replica „Ada Veen” dacă domnul Vinelander n-ar fi fost un pețitor mai rapid. Cred că am întâlnit pe undeva un Broom. Să trecem la alt subiect. Probabil un mariaj deprimant: soție tiranică, trupeșă, iar el mai plicticos ca niciodată.

„Ultima oară te-am văzut acum treisprezece ani. Călăreai pe un ponei negru… ba nu, pe un Silentium negru. *Boje moi*!”

„Da, *Boje moi*, foarte bine zis. Ehei, chinurile alea minunate în minunatul Ardis! Oh, eram îndrăgostit *absolutno bezumno* (nebunește) de verișoara ta!”

„Adică de domnișoara Veen? Nu știam. Cât timp…”

„Nici ea nu știa. Eram îngrozitor de…”

„Cât timp stai…?”

„… îngrozitor de timid, fiindcă, firește, mi-am dat seama că nu pot să concurez cu numeroșii ei prieteni”.

Numeroși? Doi? Trei? E posibil ca el să nu fi aflat de cel principal? Toate gardurile vii din trandafiri o știau, toate slujnicele din cele trei conace o știau. Discreția nobilă a celor ce ne fac paturile.

„Cât timp o să stai în Lute? Nu, Greg, *eu* am comandat-o. Tu plătești sticla următoare. Spune-

mi…”

„Cât de ciudat e să-ți amintești! A fost frenezie, a fost fantezie, a fost realitate la puterea *x*! Aș fi acceptat să fiu decapitat de un tătar, o declar, dacă i-aș fi putut săruta tălpile în schimb. Tu erai vărul ei, aproape un frate, nu poți să înțelegi obsesia asta. Ah, picnicurile alea! Și Percy de Prey – ce se mai lăuda față de mine în legătură cu ea și cum mă făcea să înnebunesc de invidie și de milă! Și doctorul Krolik, da, care, după cum spuneau ei, o iubea și el! Și Phil Rack, un compozitor de geniu – morți, morți, morți cu toții!”

„Eu, să-ți spun drept, nu mă prea pricep la muzică, dar mi-a făcut mare plăcere să ți-l fac pe prietenul tău să urle. Din păcate, am o întâlnire peste câteva minute. *Za tvoio zdarovie*, *Grigorii Akimovici*”.

„Arkadievici”, a spus Greg, care se făcuse o dată că n-aude, dar acum l-a corectat mașinal pe Van.

„Uf, da! Scăpare stupidă a limbii șleampete. Ce mai face Arkadii Grigorievici?”

„A murit. A murit cu puțin înaintea mătușii tale. Cred că ziarele i-au adus un frumos omagiu talentului ei. Da’ unde e Adelaida Danilovna? S-a căsătorit cu Christopher Vinelander sau cu fratele lui?”

„În California sau Arizona. Se numește Andrei, cred. Poate greșesc. De fapt, n-am cunoscut-o niciodată foarte bine pe verișoara mea: am vizitat Ardisul doar de două ori, atât, câteva săptămâni de fiecare dată, cu mulți ani în urmă”. „Mi-a spus cineva că e actriță de film”.

„Habar n-am. N-am văzut-o niciodată pe ecran”.

„Oh, ar fi teribil, recunosc, să deschid doroteveul și s-o văd deodată pe ea. Ca un om care se înecă și-și vede întregul trecut și copacii și florile și cățelușa cu ghirlandă. Cred că moartea teribilă a mamei ei a afectat-o teribil”.

Îi place cuvântul „teribil”, declar eu. Un costum teribil, o tumoare teribilă. De ce trebuie să suport asta? Revoltător – și totuși fascinant, într-un mod spectral: umbra mea sporovăitoare, copia mea burlescă.

Van se pregătea să plece când un șofer în uniformă elegantă s-a apropiat de ei și l-a informat pe „my lord” că doamna sa era parcată la colțul cu Rue Saigon și îl invita să-și facă apariția.

„Aha”, a spus Van. „Văd că folosești titlul britanic. Tatăl tău prefera să treacă drept colonel cehovian”.

„Maude e anglo-scoțiană și, mă rog, așa îi place ei. Crede că un titlu îți e mai util în străinătate. Apropo, cineva mi-a spus – a, da, Tobak! – că Lucette e la Alphonse Four. Nu te-am întrebat de tatăl tău? E bine, sănătos?” (Van a dat din cap.) „Și ce mai face *guvernantka belletristka*?”

„Ultimul ei roman se numește *L’ami Luc*. A primit recent Premiul Academiei Lebon pentru prostioarele ei voluminoase”.

S-au despărțit râzând.

După câteva momente, cum se întâmplă în farse și în orașe străine, Van a dat peste un alt prieten. Cu un fior de încântare, a văzut-o pe Cordula într-o rochie stacojie, mulată pe corp. Se aplecase și vorbea cu doi pudeli micuți și nefericiți, legați de un stâlp de așteptare la un magazin de cârnați, încercând să-i aline ca și cum ar fi fost copii. Van a atins-o cu degetele, iar ea s-a ridicat îmbătoșată și s-a întors (indignarea fiind înlocuită imediat de bucuria recunoașterii) și atunci el a citat versurile vechi, dar adecvate, pe care le cunoștea din perioada când colegii lui de școală îl necăjeau cu ele:

Veenii vorbesc doar cu Tobakii,
Dar Tobakii vorbesc doar cu câinii.

Trecerea anilor îi șlefuise drăgălășenia și, cu toate că după 1889 apăruseră și dispăruseră multe mode, Van a dat peste ea într-o perioadă când coafurile și croiala fustelor reveniseră pentru scurtă vreme (o altă doamnă, mult mai elegantă, se afla deja în fața ei) la stilul în vogă cu vreo doisprezece ani în urmă, înlăturând întreruperea aprobării și plăcerii reamintite. Van s-a lansat într-un torent de întrebări politicoase, dar el avea de rezolvat fără întârziere o problemă mult mai importantă – cât timp văpaia încă mai pâlpâia.

„Să nu irosim", a spus el, „umflarea timpului regăsit pe șuvoiul pălăvrăgelii. Plesnesc de energie, dacă asta vrei să știi. Acu fii atentă: poate sună imbecil și insolent, dar eu am o dorință presantă. Vrei să cooperezi cu mine și să-i punem coarne soțului tău? E absolut necesar!"

„Zău, Van!" a exclamat supărată Cordula. „Mergi nițeluș cam departe. Sunt o soție fericită. Tobaciok al meu mă adoră. Am fi avut până acum zece copii dacă n-aș fi fost precaută cu el și cu alții".

„O să te bucuri când o să afli că acest altul a fost găsit complet steril".

„Categoric, eu nu sunt. Cred că aș face și un catâr să fete doar privindu-l. În plus, astăzi iau masa cu familia Goal".

„*C'est bizare*: o fată excitantă cum ești tu, care poate fi atât de drăgălașă cu pudelii, și totuși îl refuză pe bătrânul Veen – sărmanul, burduhănosul, încăpățânatul Veen".

„Veenii sunt mult prea veseli când e vorba de câini".

„Întrucât culegi adagii", a stăruit Van, „am să-ți citez unul arab. Paradisul e doar o *assbaa* la sud de eșarfa unei fete drăguțe. *Eh bien*?"

„Ești un tip imposibil. Unde și când?"

„Unde? În hotelul ăla mic și cafeniu de peste drum. Când? Acum. Încă nu te-am văzut pe un cal

de lemn, fiindcă asta-i tot ce promite confortul și nimic mai mult”.

„Trebuie să ajung acasă cel târziu la unsprezece și jumătate, iar acum e aproape unsprezece”.

„Durează doar cinci minute. Te rog!”

Călare, ea semăna cu o copiliță care înfruntă primii călușei. A făcut o *moue* dreptunghiulară când Van a folosit acel procedeu vulgar. Prostituatele, triste și mohorâte, fac asta cu fețele lipsite de expresie și cu buzele strânse. Ea a călărit de două ori. Cordeala lor rapidă și energică și repetarea ei au durat cu totul cincisprezece minute, nu cinci. Foarte încântat de sine, Van a mers o vreme cu ea prin cafenia și verdea Bois de Belleau, în direcția *osobniaciok*-ului ei (mica ei vilă).

„Asta-mi amintește”, a spus el, „că nu mai folosesc apartamentul nostru de pe Alexis. În acești șapte sau opt ani, am lăsat să locuiască acolo niște oameni sărmani – familia unui ofițer de poliție care fusese valet la casa de la țară a unchiului Dan. Polițistul meu a murit, iar văduva lui și cei trei băieți s-au întors în Ladore. Vreau să renunț la apartament. Ai vrea să-l accepți tu, ca pe un dar de nuntă întârziat de la un admirator? Bine. Neapărat o facem din nou și altă dată. Mâine trebuie să fiu la Londra și pe data de trei *Admiral Tobakoff*, al treilea pachebot preferat al meu, mă va duce în Manhattan. *Au revoir*. Să-i spui să fie atent la buiandrugii fixați mai jos. Coarnele de cerb pot fi foarte sensibile când sunt noi. Greg Erminin spune că Lucette e la Alphonse Four”.

„Așa e. Și cealaltă unde e?”

„Cred că aici ne despărțim. E douăsprezece fără douăzeci. Ai face bine s-o ștergi cât mai repede”.

„*Au revoir*. Ești un băiat foarte rău și eu sunt o fată foarte rea. Dar a fost haios, chiar dacă nu mi-ai vorbit așa cum ar trebui să o faci cu o doamnă, ci cum discuți, probabil, cu târfele. Așteaptă. Uite, ai aici o adresă ultrasecretă unde poți oricând” (scotoci ea prin poșetă) „să dai de mine” (găsi o

carte de vizită cu blazonul soțului ei și mâzgăli o criptogramă) „la Malbrook, Mayne, unde îmi petrec fiecare august”.

S-a uitat în jur, s-a înălțat pe degetele picioarelor ca o balerină și l-a sărutat pe gură. Dulcea Cordulă!

3.

Portarul fără vârstă, cu păr lucios, negru, și bărbie bourboniană, poreclit de Van în perioada când purta sacou „Alphonse Cinq”, credea că o văzuse recent pe domnișoara Veen în camera Récamier, unde erau expuse voalurile aurii ale lui Vivian Vale. Cu o mișcare rapidă a cozii fracului și un clic al ușii, Alphonse a ieșit grăbit din cabina lui și s-a dus să verifice. Ochiul lui Van a parcurs, peste mânerul curbat al umbrelei, un carusel de cărți broșate Sapsucker (cu acea ciocănitoare mititică și vărgată pe fiecare cotor): *The Gitanilla*, *Salzman*, *Salzman*, *Salzman*, *Invitation to a Climax*, *Squirt*, *The Go-go Gang*, *The Threshold of Pain*, *The Chimes of Chose*, *The Gitanilla*… și apoi un coleg foarte „aristocrat” de-al lui Demon de pe Wall Street, bătrânul Kithar K.L. Sween, care scria versuri, și încă și mai bătrânul magnat al afacerilor imobiliare, Milton Eliot, au trecut pe alături fără să-l observe pe recunoscătorul Van, în ciuda faptului că era trădat de câteva oglinzi.

Portarul s-a întors clătinând din cap. Bunătatea inimii l-a făcut pe Van să-i dea o guinee Goal, apoi i-a spus că o să treacă din nou pe-acolo la unu și treizeci de minute. A traversat holul (unde autorul volumului *Agonic Lines* și domnul Eliot, *affalés*, cu o mare cantitate de haine pe umerii lor, *dans des fauteuils*, își comparau trabucurile) și, părăsind hotelul pe o ieșire laterală, a traversat Rue des Jeunes Martyres ca să bea ceva la Ovenman’s.

Când a intrat, s-a oprit un moment să-și lase haina, dar și-a păstrat pălăria neagră și umbrela subțire ca un baston, așa cum văzuse că făcea tatăl lui în acest gen de local deocheat, deși elegant, pe care femeile decente nu-l frecventau – cel puțin nu fără un însoțitor. S-a îndreptat spre bar și, în timp ce se apucă să-și șteargă lentilele ochelarilor cu rame negre, a zărit prin ceața optică (recenta răzbunare a Spațiului!) cum fata a cărei siluetă își amintea că o văzuse din când în când (mult mai clar!) chiar din perioada adolescenței lui trecea singură, bea singură, întotdeauna singură, ca *Necunoscuta* lui Blok. Era un sentiment bizar, ca atunci când vezi cum se reia, din greșeală, ceva sau ca un fragment plasat greșit pe șpalt, o secvență proiectată înainte de vreme, un gest dezonorant repetat, o cotitură greșită a timpului. S-a grăbit să-și reechipeze urechile cu arcurile groase și negre ale ochelarilor și s-a apropiat în tăcere de ea. A rămas o clipă în spatele ei, pieziș față de amintire și de cititor (cum era și ea față de noi și de bar), cu mânerul curbat al bastonului său înfășurat în mătase ridicat în profil până aproape de gură. Iat-o dar, proiectată pe fundalul aurit al unui paravan sakarama de lângă bar, spre care ea aluneca, încă verticală, dar gata să se așeze, după ce își sprijinise de tejghea o mână în mănușă albă. Era îmbrăcată într-o rochie neagră romantică, cu mâneci lungi și gât înalt, o fustă amplă, corsaj ajustat și guler plisat și scrobit, din a cărui corolă delicată și neagră se înălța grațios gâtul ei lung. Urmărim cu priviri atente și morocănoase de libertini linia mândră și pură a acelui gât, a acelei bărbii înclinate. Buzele roșii și lucioase, desfăcute, avide și nepământești, ofereau o sclipire laterală a dinților mari de sus. Noi cunoaștem, noi iubim acel pomete al obrazului (cu un atom de puf de pudrat lipit de pielea roz și fierbinte) și arcuirea în față a genelor negre și ochiul de felină creionat și fardat – toate acestea din profil, repetăm noi încet. De

sub borul larg, ondulat, al pălăriei moi din tafta neagră, cu o fundă neagră și mare deasupra, pe obrazul ei îmbujorat coboară o spirală de aramă strălucitoare, buclată cu măiestrie și intenționat deranjată, iar lumina „becurilor giuvaere” ale barului joacă pe părul *bouffant* de pe frunte, care, văzut din lateral, se bombează de sub borul larg și extravagant al pălăriei elegante, coborâtă la nivelul sprâncenei subțiri și lungi. Profilul irlandez, îndulcit de o tușă de moliciune rusească, moliciune care adaugă frumuseții ei un aer de anticipare misterioasă și de surpriză melancolică, trebuie văzut, sper eu, de prietenii și admiratorii amintirilor mele ca o capodoperă a naturii, incomparabil mai rafinată și mai tânără decât portretul gloabei jalnice care poza într-un mod asemănător cu a sa *gueule de guenon* pariziană pe afișul abject pictat pentru Ovenman de acel artist ratat.

„Hei, Ed!” i-a spus Van barmanului și, la sunetul vocii lui dure și dragi, ea s-a întors.

„Nu mă așteptam să porți ochelari. Eram gata să-ți dau *le paquet* pe care l-am pregătit pentru bărbatul care probabil se «holba» la pălăria mea. Van, dragule! *Duşka moi*!”

„Pălăria ta”, a spus el, „e categoric lautréamontescă… adică lautrecoescă… nu, nu pot forma adjectivul”.

Ed Barton a servit-o pe Lucette cu ceea ce ea numea o Chambéryzette.

„Gin și bitter pentru mine”.

„Sunt atât de fericită și atât de tristă!” a murmurat ea în rusește. „Moio *grustnoe sciastie*! Cât stai în Lute?”

Van i-a răspuns că pleacă a doua zi spre Anglia și apoi pe 3 iunie (acum era 31 mai) se va îmbarca pe *Admiral Tobakoff* și se va întoarce în Statele Unite. Bun, atunci va călători împreună cu el, a strigat ea, e o idee colosală, nu-i păsa în ce direcție o ia, de fapt, spre vest, est, Toulouse, Los Teques.

El i-a atras atenția că era mult prea târziu ca să obțină o cabină (pe vaporul ăsta, care nu e foarte mare și e mult mai scurt decât *Queen Guinevere*) și a schimbat subiectul.

„Ultima oară când te-am văzut”, a spus Van, „a fost acum doi ani, într-o gară. Tocmai plecaseși de la Vila Armina și eu de-abia sosisem. Erai într-o rochie înflorată ce se amestecase cu florile din mâna ta, fiindcă te mișcai foarte repede – ai sărit dintr-o caleașcă verde și țop! în Ausonian Express, care mă dusese pe mine la Nisa”.

„*Très expressioniste*. Eu nu te-am văzut, altminteri m-aș fi oprit să-ți spun ceea ce aflasem cu puțin timp înainte. Imaginează-ți, mama știa! Tatăl tău limbut îi spusese totul despre Ada și despre tine!”

„Dar nu și despre tine și despre ea”.

Lucette l-a rugat să nu mai pomenească de fata aia înnebunitoare, dezgustătoare. Era furioasă pe Ada și geloasă prin procură. Andrei al ei sau mai degrabă sora lui, în numele său – el era prea prost chiar și pentru asta –, colecționau artă filistină progresistă, pete de lustragiu și mâzgăliturilor de fecale pe pânză, imitații ale mâzgăliturilor de imbecil, idoli primitivi, măști indigene, *objets trouvés* sau mai curând *troués*, trunchiul lustruit cu gaura lustruită, *à la* Heinrich Heideland. Mireasa lui a găsit gardul moșiei împodobit cu o sculptură, dacă ăsta-i cuvântul potrivit, făcută chiar de Heinrich și cei patru asistenți voinici ai săi, o bucată uriașă și hidoasă de lemn de mahon burghez, înaltă de trei metri și intitulată „Maternitate”, mama (în sens invers) a tuturor piticilor din ghips și a ciupercilor mari din fontă plantate de foștii Vinelanderi în fața vilelor lor din Lyaska.

Barmanul stătea și ștergea un pahar cu o mișcare lentă și fără sfârșit în timp ce asculta criticile Lucettei cu un zâmbet tâmp, de mare încântare.

„Și totuși (*odnako*)”, a spus Van în rusește, „ți-a plăcut ședereа ta acolo în 1896. Așa mi-a spus Marina”.

„Nicidecum (*nicego podobnago*)! Am plecat din Agavia fără bagaje, în puterea nopții, împreună cu Brigitte, care hohotea întruna. N-am mai văzut așa o gospodărie. Ada s-a transformat într-o *brune* mută. Discuția de la masă se limita la trei C-uri – cactușii, cirezile de vite și arta culinară, cu Dorothy care-și adăuga comentariile proprii la misticismul cubist. El e unul dintre acei ruși care *șliopaiut* (plescăie) la toaletă în picioarele goale, se bărbieresc în izmene, poartă jartiere, consideră că e indecent să-ți salți pantalonii, dar când dibuie să scoată monedele, își țin buzunarul drept de la pantaloni cu mâna stângă sau viceversa, ceea ce e și indecent, și vulgar. Demon e probabil dezamăgit că ei n-au copii, dar în realitate l-a *engripped* pe omul nostru după primul său puseu pasional de socrie. Dorothy e un monstru – cusurgioaică și cucernică. Vine și rămâne acolo luni în șir, comandă felurile de mâncare și are o colecție personală de chei de la ușile servitorilor – ceea ce bruneta noastră mută ar fi trebuit să știe –, dar și alte cheițe pentru a deschide inimile oamenilor… apropo, a încercat să facă un practicant ortodox nu numai din fiecare negru american pe care a putut să-l înhațe, dar și din mama noastră destul de *pravoslavnaia*, deși n-a reușit decât să producă o creștere a valorii acțiunilor Trimurti. Într-o noapte frumoasă, nostalgică…”

„*Po ruski*”, a spus Van, observând că un cuplu de englezi comandase băuturi și se așezase la un fel de audiție discretă.

„*Kak to nociu* (într-o noapte), când Andrei se dusese să-și scoată amigdalele sau cam așa ceva, scumpa și vigilenta Dorocika s-a dus să vadă ce-i cu zgomotul suspect care venea din camera servitoarei mele și a găsit-o pe Brigitte adormită în balansoar, iar pe Ada și pe mine *triahnuvșih*

starinoi (scuturând iar timpurile de odinioară) pe pat. Atunci i-am spus Dorei că nu-i admit atitudinea și am plecat imediat la Monarch Bay”.

„Unii oameni sunt indiscutabil ciudați”, a spus Van. „Dacă ai terminat cu aceste chestiuni infecte, hai să ne întoarcem la hotelul tău și să mâncăm ceva”.

Ea a vrut pește, el s-a fixat la gustări reci și salată.

„Știi cu cine m-am întâlnit pe neașteptate azi-dimineață? Cu amabilul și bătrânul Greg Erminin. El mi-a spus că bântui și tu pe-aici. Soția lui *est un peu snob*, nu-i așa?”

„Fiecare om e *un peu snob*”, a spus Lucette. „Cordula ta, care bântuie și ea pe-aici, nu poate să-l ierte pe Șura Tobak, violonistul, pentru că e vecinul soțului ei în cartea de telefon. Imediat după ce mâncăm, ne ducem în camera mea – are un număr amorțit, douăzeci și cinci, exact vârstă mea. Am un divan japonez fabulos și o mulțime de orhidee, oferite recent de unul dintre curtezanii mei. Uf, *Boje moi* – de-abia acum mi-a trecut prin cap –, va trebui să mă interesez: poate sunt trimise pentru Brigitte, care se mărită poimâine, la trei și jumătate, în Auteuil cu un șef de sală de la Alphonse Trois. În orice caz, sunt verzui, cu pete portocalii și purpurii, un gen de *Oncidium* delicate, «broaște de chiparos» – unul dintre numele acelea comerciale idioate. Am să mă întind pe divan ca o martiră, îți amintești?”

„Ești și acum semi-martiră – adică semi-virgină?” s-a interesat Van.

„Doar pe-un sfert”, a răspuns Lucette. „Hai, Van, încearcă-mă! Divanul meu e negru cu perne galbene”.

„Poți să stai în poala mea un minut”.

„Nu, doar dacă ne dezbrăcăm și mă regulezi”.

„Draga mea, după cum ți-am reamintit adesea, tu faci parte dintr-o familie princiară, dar vorbești ca o Lucindă destrăbălată, cea mai destrăbălată

care se poate imagina. E o modă în gașca ta, Lucette?”

„N-am nicio gașcă, sunt o singuratică. Din când în când ies în oraș cu doi diplomați, un grec și un englez, cărora le dau voie să mă pipăie și să se joace între ei. Un pictor al societății de modă veche lucrează la portretul meu, iar el și soția lui mă dezmiardă când sunt bine dispuși. Prietenul tău Dick Cheshire îmi trimite daruri și ponturi discrete la cursele de cai. Duc o viață anostă, Van!”

„Îmi plac… oh, o grămadă de lucruri!” a continuat ea pe un ton meditativ și melancolic, în timp ce împungea cu furculița păstrăvul ei albastru, care, judecând după forma contorsionată și ochii bulbucați, fusese fiert de viu și se zvârcolise în chinuri cumplite. „Îmi plac picturile flamande și olandeze, florile, mâncărurile, Flaubert, Shakespeare, îmi place să merg la cumpărături, la pescuit, la înot, îmi plac săruturile făpturilor frumoase și ale fiarelor… dar, oricum, toate astea, sosul de-aici și toate bogățiile Olandei formează doar un gen de strat *tonenki-tonenki* (mic și subțire) sub care nu se află absolut nimic, în afară, firește, de imaginea ta, și numai asta adaugă goliciunii și pustietății profunzime și chinuri ca ale păstrăvului. Sunt ca Dolores când spune că ea e «doar o pictură pictată pe aer»”.

„Niciodată nu poți termina romanul ăsta – e mult prea pretențios”.

„Pretențios, dar adevărat. Este exact sensul existenței mele – un fragment, o fărâmă de culoare. Vino și călătorește cu mine într-un loc îndepărtat, unde sunt fresce și fântâni, de ce nu putem călători într-un loc îndepărtat, cu fântâni antice? Cu vaporul? Cu vagonul de dormit?”

„E mai sigur și mai rapid cu avionul”, a spus Van. „Și, pentru numele lui Log, vorbește în rusește”.

Domnul Sween lua masa cu un tânăr care etala favoriți de toreador și alte farmece. I-a văzut pe

Van și pe Lucette și s-a înclinat grav în direcția mesei lor, apoi un ofițer de marină în uniforma azurie a gărzilor Gulfstream a trecut pe lângă ei în urma unei doamne palide ca ivoriul și a spus „Bună, Lucette, bună, Van”.

„Bună, Alph”, a spus Van, în timp ce Lucette a răspuns la salut cu un zâmbet absent. O urmărea cu ochi batjocoritori, peste mâinile ei proptite-n cot și îngemănate, pe doamna care se îndepărta. Van a tușit ușor și a privit-o posomorât pe sora lui vitregă.

„Trebuie să aibă pe puțin treizeci și cinci de ani”, a murmurat Lucette, „și încă mai speră să devină regina lui”.

(Tatăl lui, Alphonse Întâiul al Portugaliei, un potentat-marionetă manipulat de unchiul Victor, abdicase recent, la sugestia lui Gamaliel, în favoarea unui regim republican, dar Lucette vorbea de frumusețea fragilă, nu de politica schimbătoare.)

„Era Lenore Colline. Ce-i cu tine, Van?”

„Pisicile nu se uită la stele. Nu se face. Asemănarea e mult mai slabă decât era de obicei, deși, desigur, eu nu sunt la curent cu schimbările perechilor. *À propos*, cum stăm cu cariera?”

„Dacă te referi la cariera Adei, sper să fie tot un fiasco, așa cum e și căsătoria ei. Faptul că te am va fi tot câștigul lui Demon. Nu mă duc des la filme și am refuzat să vorbesc cu Dora și cu ea când ne-am întâlnit la incinerare și nu am nici cea mai vagă idee despre isprăvile ei din ultima vreme, de pe scenă sau de pe ecran”.

„I-a spus femeia asta fratelui ei despre zbenguielile voastre inocente?”

„Bineînțeles că nu! *Drojit* (tremură) pentru fericirea lui. Dar sunt sigură că ea a silit-o pe Ada să-mi scrie că eu «trebuie să nu mai încerc niciodată să distrug o căsnicie reușită» – și asta i-o iert Dariușkăi, o șantajistă înnăscută, dar nu și Adocikăi. Nu-mi pasă de caboșonul tău. Vreau să

spun că arată bine pe mâna ta părosă și iubită, dar tata purta unul la fel pe laba lui roz și scârboasă. El se înscria în tipul de explorator tăcut. O dată m-a dus la un meci de hochei feminin și a trebuit să-l avertizez că strig după ajutor dacă nu întrerupe cercetarea".

„*Das auch noch*", a oftat Van și a băgat în buzunar inelul de safir întunecat și greu. L-ar fi pus într-o scrumieră dacă n-ar fi fost ultimul cadou de la Marina.

„Uite ce e, Van", a spus ea (terminând al patrulea pahar). „De ce să nu riscăm? Totu-i foarte simplu. Te căsătorești cu mine. Obții Ardisul meu. Noi locuim acolo, tu scrii acolo. Eu mă voi topi tot timpul în fundal, nu te voi deranja niciodată. O invităm pe Ada – singură, firește – să stea o vreme pe proprietatea *ei*, fiindcă m-am așteptat dintotdeauna ca mama să-i lase ei Ardisul. Când ea e acolo, eu mă duc la Aspen sau Gstaad sau Schittau și tu trăiești cu ea în cristal solid, cu zăpada care cade ca pentru vecie de jur-împrejur, *pendant que je* «shee» în Aspeni. Apoi vin înapoi ca o fotografie, dar ea poate să rămână în continuare, e bine venită, eu voi fi pe undeva pe-aproape, în caz că voi doi aveți nevoie de mine. Apoi ea se întoarce la bărbatul ei pentru câteva luni deprimante. Înțelegi?"

„Da, planu-i magnific", a spus Van. „Singurul necaz e că ea nu va veni niciodată. Acum e ora trei. Trebuie să mă văd cu un om care urmează să renoveze Vila Armina, moștenită de mine, unde vor fi găzduite haremurile mele. Să dai cu palma peste încheietura unei persoane în felul ăsta nu e cel mai drăguț manierism pe latura irlandeză. Acum am să te însoțesc până la apartamentul tău. Ai mare nevoie de odihnă".

„Trebuie să dau un telefon important, foarte important, dar nu vreau să stai și să asculți", a spus Lucette, căutându-și cheia în poșeta ei neagră".

Au intrat în holul apartamentului. Acolo, ferm hotărât să plece numaidecât, și-a scos ochelarii și și-a apăsat gura pe gura ei și ea avea exact același gust ca Ada la Ardis, la începutul după-amiezii, saliva dulce, epiteliul sărat, cireșe, cafea. Dacă nu s-ar fi cordit atât de bine și de recent, poate că n-ar fi rezistat ispitei, înfiorării de neiertat. Ea s-a agățat de mâneca lui în timp ce el începea să se retragă din antreu.

„Să ne mai sărutăm o dată, să ne mai sărutăm o dată!" repeta Lucette întruna, ca un copil, șopotind, de-abia mișcându-și buzele despărțite, într-o uluire incoerentă, tulburată, făcând tot ce putea pentru a-l împiedica să se răzgândească, să spună nu.

El a spus că e de-ajuns.

„Oh, dar de ce? Oh, te rog!"

El i-a dat la o parte degetele reci și tremurânde.

„De ce, Van? De ce, de ce, de ce?"

„Știi extrem de bine de ce. Eu o iubesc pe ea, nu pe tine, și pur și simplu refuz să complic lucrurile intrând într-o altă relație incestuoasă".

„Asta-i bună!" a spus Lucette. „Ai mers destul de departe cu mine în mai multe împrejurări, chiar când eram o copilă. Refuzul tău de a merge mai departe e doar un subterfugiu și în plus, în plus, tu ai înșelat-o cu mii de fete, tu, șarlatan, escroc împuțit!"

„N-ai dreptul să-mi vorbești pe tonul ăsta", a spus Van, transformând în mod meschin cuvintele ei într-un pretext de a scăpa de-acolo.

„Te rog, iartă-mă! Oh, Apollo, te iubesc!" a șoptit ea frenetic și apollogetic, încercând *să strige* după el *șoptind*, deoarece culoarul era numai uși și urechi, dar el s-a îndepărtat, agitând amândouă mâinile în aer, fără să privească în urmă, ca semn că totuși o iartă, și dus a fost.

4.

O problemă presantă impunea prezența doctorului Veen în Anglia.

Bătrânul Paar de Chose îi scrisese că medicii din „clinică” ar dori ca el să studieze un caz ciudat de cromestezie, dar că, date fiind anumite aspecte ale cazului (de pildă, o vagă posibilitate de înșelătorie), Van trebuie să vină și să hotărască dacă el crede că merită să ducă pacientul cu avionul la Kingston pentru analize aprofundate. Se știa că un anumit Spencer Muldoon, născut fără vedere, în vârstă de patruzeci de ani, celibatar, fără prieteni și al treilea personaj orb din această cronică, avea halucinații în cursul crizelor sale de paranoia violentă, strigând numele unor forme și substanțe pe care învățase să le identifice prin pipăit sau credea că le recunoaște prin grozăvia povestirilor despre ele (arbori care se prăbușesc, saurieni dispăruți) și care acum îl asaltau din toate părțile. Halucinațiile alternau cu perioade de letargie, urmate invariabil de o revenire la eul lui normal, când, timp de o săptămână sau două, pipăia cu degetele cărțile lui de orb sau asculta, într-o stare de beatitudine, cu pleoapele roșii, muzică înregistrată, ciripit de păsări și poezie irlandeză.

Capacitatea lui de a sparge spațiul în șiruri și coloane de lucruri „puternice” și „slabe”, în ceea ce părea un model de tapet, a rămas un mister până într-o seară, când un student cercetător (S.C. – el a dorit să fie menționat astfel), care avea intenția să deseneze anumite diagrame referitoare la metabaza altui pacient, a lăsat întâmplător în raza de acțiune a lui Muldoon una dintre cutiile acelea alungite, cu creioane cu mină din cretă colorată, noi și neascuțite, a căror simplă evocare (Dixon Pink Anadel!) îți face memoria să vorbească în limbajul curcubeielor, nuanțele învelișurilor lor de lemn vopsit și lustruit fiind aranjate conform spectrului în cutia lor din tablă netedă. Copilăria sărmanului Muldoon nu putea să-i ofere nimic de genul unor

amintiri *de acest fel*, ce țin de iris, dar când degetele lui bâjbâinde au deschis cutia și au palpat creioanele, pe fața-i pergamentoasă a apărut o anumită expresie de plăcere senzuală. S.C. a observat că sprâncenele orbului s-au înălțat puțin la roșu, ceva mai mult la portocaliu și încă și mai mult la strigătul strident al galbenului, iar apoi au coborât treptat când a parcurs restul spectrului prismatic. S.C. i-a spus degajat că învelișurile de lemn erau vopsite în culori diferite – „roșu", „portocaliu", „galben" *et cetera* – și Muldoon i-a răspuns, aproape la fel de degajat, că ele se simțeau în mod diferit la pipăit.

În cursul câtorva teste conduse de S.C. și de colegii lui, Muldoon le-a explicat că, atingând pe rând creioanele, el percepea o gamă de „pișcături", senzații speciale, oarecum înrudite cu efectele de furnicătură întârziată provocate de contactul pielii cu urzicile înțepătoare (fusese crescut la țară, undeva între Ormagh și Armagh, și în copilăria lui aventuroasă se rostogolise deseori, bietul sufletel cu botine groase, în șanțuri și chiar în râpe), și le-a spus câteva lucruri ciudate despre pișcătura verde „puternică" a unei bucăți de sugativă sau pișcătura roz, slabă și umedă, a nasului transpirat al infirmierei Langford, aceste culori fiind verificate de el însuși cu ajutorul celor aplicate de cercetători pe creioanele inițiale. În urma experimentelor, erai nevoit să admiți că vârfurile degetelor bărbatului respectiv puteau transmite creierului său „o transcriere tactilă a spectrului prismatic", după cum se exprimase Paar în raportul detaliat trimis lui Van.

Când a sosit Van, Muldoon nu ieșise complet din starea de letargie, mai prelungită decât cele precedente. Van, care spera să-l examineze a doua zi, a petrecut o zi minunată discutând cu o mână de psihologi pasionați și s-a străduit să repereze printre infirmiere privirea furișată și familiară a lui Elsie Langford, o fată sfrijită, cu o roșeață febrilă

și dinții ieșiți în afară, care fusese implicată într-un fel neclar într-o poveste „cu spirite” la altă instituție medicală. A luat masa cu bătrânul Paar în apartamentul lui de la Chose și i-a spus că ar vrea ca sărmanul individ să fie transferat la Kingston *împreună cu* domnișoara Langford de îndată ce pacientul va fi pregătit pentru călătorie. Sărmanul individ a murit în noaptea aceea, în somn, lăsând întregul incident suspendat în aer, într-o aură de irelevanță strălucită.

Van, căruia inflorescența roz a castanilor comestibili din Chose îi inducea o dispoziție amoroasă, s-a hotărât să topească timpul liber căpătat pe neașteptate înainte de voiajul în America într-o cură de douăzeci și patru de ore la cea mai elegantă și eficientă dintre toate vilele Venus din Europa, dar, în cursul călătoriei destul de lungi în vechea limuzină, plușată și discret parfumată (mosc? tutun turcesc?), pe care o închiria de obicei de la Albania, hotelul lui din Londra, pentru călătoriile prin Anglia, alte sentimente agitate s-au asociat cu pofta lui trupească încrâncenată, fără a reuși să o risipească. Înainta legănându-se încet, cu picioarele încălțate în papuci și așezate pe o rezemătoare. Cu brațul într-o chingă, își amintea de prima lui călătorie cu trenul la Ardis și încerca să facă ceea ce își sfătuia uneori pacienții pentru a-și exersa „mușchii conștiinței” și anume să se pună pe sine nu numai în starea de spirit care precedase o schimbare radicală din viața sa, dar și într-o stare de deplină ignorare a schimbării petrecute. Știa că nu se poate, că nu are cum să ajungă la izbândă, ci doar la încercarea îndârjită, fiindcă nu și-ar fi amintit prefața la Ada dacă viața n-ar fi întors pagina următoare, făcând acum ca textul ei strălucitor să scânteieze prin toate timpurile verbale ale minții. Se întreba dacă o să-și amintească de călătoria banală de acum. În aerul serii stăruia o primăvară englezească târzie, cu asociații literare. Un

„canoreo” încastrat (dispozitiv muzical demodat pe care o comisie mixtă anglo-americană îl scosese recent de sub interdicție) transmitea un cântec italian care-ți sfâșia inima. Ce era el? Cine era el? De ce era el? Se gândea la trândăvia sa, la stângăcia sa, la abandonarea spiritului. Se gândea la însingurarea lui, la pasiuni și la pericolele pe care le presupuneau. Vedea prin geamul despărțitor cutele sănătoase, grase, vrednice de încredere, de pe gâtul șoferului. Imagini inutile treceau în șir pe lângă el – Edmund, Edmond, nesofâsticata Cordula, fantastic de complicata Lucette și prin asociere reflexă ulterioară, o fetiță depravată din Cannes, pe nume Lisette, cu sânii ca două abcese încântătoare, ale cărei favoruri fragile erau administrate de un frate mai mare și rău mirositor într-un vechi aparat de îmbăiat.

A închis canoreoul și s-a servit cu brandy-ul depozitat în dosul unui panou glisant, bând din sticlă, fiindcă cele trei pahare erau jegoase. Se simțea înconjurat de copaci mari care se prăbușeau și de fiarele monstruoase ale îndatoririlor și lucrurilor nerealizate, poate nerealizabile. Una dintre îndatoriri era Ada, la care știa că nu va renunța niciodată; ei îi va preda rămășițele eului său la primul sunet de trompetă al destinului. Alta era opera lui filosofică, atât de bizar stingherită de însăși calitatea ei aparte, de acea originalitate a stilului literar care constituie singura onestitate veritabilă a scriitorului. Trebuia să o facă în felul lui specific, dar coniacul era groaznic și istoria gândirii era plină de clișee și tocmai acea istorie trebuia el să o biruie.

Știa că nu e savant în sensul adevărat al cuvântului, ci în întregime artist. În „cariera lui academică”, în prelegerile lui arogante și indiferente, în modul cum își conducea seminariile, în comunicările despre minții bolnave, paradoxal și inutil era faptul că începuse ca un fel de miracol înainte de a fi împlinit

douăzeci de ani și dobândise până la vârsta de treizeci și unu de ani „distincții” și o poziție la care mulți oameni incredibil de harnici nu ajung nici la cincizeci de ani. În momentele mai triste, cum era cel de acum, Van atribuia cel puțin o parte a „succesului” său rangului, averii sale, numeroaselor donații pe care (într-un fel de extensie a obiceiului de a copleși cu bacșișuri cerșetorii prăpădiți care făceau curat în camere, conduceau lifturile, zâmbeau pe coridoarele hotelurilor) continua să le reverse neîncetat peste instituțiile și studenții merituoși. Poate că Van Veen nu greșea prea mult în presupunerea lui amară, fiindcă pe Antiterra noastră (precum și pe Terra, potrivit propriilor scrieri) o administrație care muncește din greu, dacă nu e urnită de înălțarea neașteptată a unei noi clădiri sau de tunetul fondurilor torențiale, preferă monotonia sigură a unei mediocrități academice strălucirii suspecte a lui V.V.

Când a ajuns la destinația lui legendară și nedemnă, privighetorile cântau. Ca de obicei, a simțit o undă de euforie brutală când mașina a pătruns pe aleea străjuită de stejari dintre două șiruri de statui falusforice, care prezentau armele. Oaspete obișnuit și bine venit, cu o vechime de cincisprezece ani, Van nu s-a ostenit să „telefoneze” (noul termen oficial). Lumina unui proiector l-a izbit. Vai, venise într-o noapte „de gală”!

În mod obișnuit, membrii îi puneau pe șoferii lor să parcheze într-un loc special, împrejmuit, lângă corpul de gardă, unde se afla o cantină plăcută pentru servitori, cu băuturi nealcoolice și câteva curve ieftine și fără pretenții. Dar în noaptea aceea câteva mașini uriașe de poliție ocupau boxele garajului și se revărsau până la arborele de alături. Van i-a spus lui Kingsley să aștepte câteva clipe sub stejari, s-a înveșmântat în *bautta* și s-a dus să cerceteze. Aleea lui preferată și

întărită cu ziduri l-a dus curând la una dintre peluzele spațioase care catifelau apropierea de palat. Terenurile erau viu luminate și la fel de populate ca Park Avenue – o asociație care i-a venit foarte prompt în minte, deoarece deghizările detectivilor isteți se înscriau într-un tip care-i amintea lui Van de țara lui natală. Pe unii dintre acești bărbați îi știa din vedere – patrulau cândva prin clubul tatălui său din Manhattan ori de câte ori bunul Gamaliel (care, după al patrulea mandat, n-a mai fost reales) se întâmpla să ia masa acolo în ramolismentul lui neoficial. Ei se pretindeau ceea ce erau obișnuiți să se pretindă – vânzători de grepfrut, negustori ambulanți negri de banane și banjouri sau cel puțin „conțopiști" veniți prea devreme, care se grăbeau în cercuri spre birouri neverosimile, și cititori peripatetici de gazete rusești, care încetineau și se opreau într-un fel de transă, iar apoi se plimbau din nou, ascunși după *Estotskia Vesti*. Van și-a amintit că Alexander Screepatch, noul președinte al Americilor Unite, un rus pletoric, a zburat peste ocean să-l vadă pe regele Victor și a tras concluzia corectă că amândoi erau cufundați acum în moliciune. Partea comică a paradei detectivilor (probabil adecvată noțiunii lor demodate de trotuar american, dar care nu se prea potrivea cu un labirint bizar, luminat de garduri vii englezești) i-a potolit dezamăgirea, deși se cutremura îngrețoșat la gândul că era părtaș la strengăriile personajelor istorice sau că se mulțumea cu fetișcanele cu chipuri minunate pe care ei începuseră să le folosească și apoi le respinseseră.

Aici o statuie înfășurată în cearșaf a încercat să-l provoace pe Van de pe soclul ei de marmură, dar a alunecat și a aterizat pe spate în ferigi. Fără să-l bage-n seamă pe zeul întins pe jos, Van s-a întors la jolls-joyce-ul lui, care avea motorul pornit. Kingsley, cu fălcile purpurii, prieten vechi și încercat, s-a oferit să-l ducă la altă casă, la o sută

cincizeci de kilometri spre nord, dar Van a refuzat din principiu și s-au întors la Albania.

5.

Pe 3 iunie, la ora cinci după-amiaza, vaporul lui a pornit din Le Havrede-Grâce. În seara aceleiași zile, Van s-a îmbarcat la Old Hantsport. Își petrecuse toată după-amiaza jucând tenis de câmp cu Delaurier, celebrul antrenor negru, și se simțea foarte mohorât și moleșit în timp ce urmărea ardoarea soarelui care scăpăta și se spărgea în pete verzi-aurii pe taluzul îndepărtat al valului de la proră, la câțiva metri șerpuitori de mare dinspre babord. S-a hotărât imediat să plece de pe covertă și a coborât pe puntea A, unde a înfulecat câteva fructe din natura moartă pregătită pentru el în salonaș, a încercat să citească în pat șpalturile unui eseu – contribuția lui la volumul omagial închinat profesorului Counterstone, care-și aniversa optzeci de ani de viață –, a renunțat și a adormit. O furtună a intrat în convulsii pe la miezul nopții, dar, în ciuda zdruncinatului și a scârțâiturilor (*Tobakoff* era un vas vechi și înrăit), Van a reușit să doarmă bușteau, singura reacție din partea minții lui inactive fiind imaginea din vis a unui păun acvatic care se scufunda domol înainte de a se da peste cap ca un cufundar, lângă Lacul Van din regatul antic Arrowroot. Și-a rememorat visul ăsta minunat și i-a descoperit sursa în vizita recentă pe care o făcuse în Armenia, unde fusese la vânătoare de păsări cu Armborough și cu nepoata extrem de maleabilă și de rafinată a acelui gentleman. Voia să-și noteze visul și s-a amuzat când a văzut cum cele trei creioane, care părăsiseră noptiera, se înșiraseră și se aliniaseră de-a lungul părții de jos a ușii exterioare a camerei de alături, după ce

parcurseseră o distanță considerabilă pe mocheta albastră în cursul evadării lor eșuate.

Stewardul i-a adus micul dejun „continental”, ziarul vaporului și lista pasagerilor de la clasa întâi. Sub titlul „Turismul în Italia”, ziarul micuț îl informa că un fermier din Domodossola dezgropase oasele și harnașamentul unuia dintre elefanții lui Hannibal și că doi psihiatri americani (numele lor nu erau divulgate) muriseră în condiții stranii în munții Bocaletto: tipul mai în vârstă de atac de cord, în timp ce prietenul lui se sinucisese. După ce a reflectat asupra interesului morbid arătat de căpitanul vaporului pentru munții italieni, Van a decupat informația și a luat lista de pasageri (având ca antet grațios același blazon care împodobea biletul Cordulei) pentru a vedea dacă acolo se afla vreo persoană ce trebuia evitată în cursul zilelor următoare. Pe listă se găsea perechea Robinson, Robert și Rachel, vechi și plicticoși cunoscuți ai familiei sale (Bob se pensionase, după ce condusese mulți ani unul dintre birourile unchiului Dan). Privirea lui și-a continuat călătoria, a sărit peste dr. Ivan Veen și s-a oprit la numele următor. Ce anume i-a produs o strângere de inimă? De ce își trecea limba peste buzele groase? Formule goale, potrivite pentru romancierii solemni de odinioară, care credeau că pot explica totul.

Suprafața apei din cadă se înclina și se clătina, imitând balansul apei albastre, strălucitoare, cu pete albe de spumă, de la hubloul dormitorului său. Van a sunat-o pe domnișoara Lucinda Veen, al cărei apartament se afla pe puntea principală, la mijlocul navei, chiar deasupra apartamentului lui, dar ea nu era acolo. Și-a pus un pulover alb cu gât și ochelari de soare și a pornit s-o caute. Nu se afla pe Puntea de Jocuri, de unde el s-a uitat în jos la o altă tânără cu părul roșu, așezată într-un șezlong pe Puntea Soarelui: fata stătea și scria cu viteza dictată de pasiune și Van s-a gândit că dacă va

trece vreodată de la factologia greoaie la ficțiunea ușoară, va crea un soț gelos care să folosească binoclul ca să descifreze, din locul unde stătea el acum, acea revărsare de iubire ilicită.

Lucette nu era nici pe Puntea de Promenadă, unde oameni în vârstă, înfășurați în pleduri, citeau *Salzman*, cel mai bine cotat bestseller, și așteptau cu chiorăieli borborigmice supa de la ora unsprezece. S-a îndreptat spre restaurantul cu rotiserie, unde a rezervat o masă pentru două persoane. Apoi s-a dus la bar și l-a salutat călduros pe grasul și chelul Toby, care lucrase pe *Queen Guinevere* în 1889 și 1890 și 1891, când ea era încă necăsătorită, iar el un neghiob revoltat. Atunci ar fi putut fugi împreună la Lopadusa, dându-se drept domnul și doamna Dairs sau Sardi!

A spionat-o pe sora lui vitregă pe puntea de la prora. Arăta periculos de frumoasă în rochia viu înflorată și foarte decoltată, care fâlfâia în vânt, și discuta cu cei doi Robinsoni bronzați, dar foarte îmbătrâniți. Ea s-a întors spre el, îndepărtându-și cu un gest rapid părul care-i flutura peste față. Avea o expresie de triumf și, totodată, de stinghereală și imediat și-au luat rămas-bun de la Rachel și Robert, care le zâmbeau cu simpatie și agitau și ei mâinile în aer, salutându-i – pe ea, pe el, viața, moartea, fericitele zile de odinioară, când Demon achita datoriile făcute la jocurile de noroc de fiul lor, cu puțin înainte ca acesta să moară într-un accident de automobil, după o ciocnire frontală.

Ea a înfulecat recunoscătoare *pojarskaia kotletî*. El n-o certă fiindcă apăruse ca un fel de pasager clandestin transcendental (mai degrabă decât transatlantic) și, cum ardea de nerăbdare să-l vadă, ea a luat doar două-trei înghițituri la micul dejun, după ce seara sărise peste cină. Ei îi plăceau depresiunile și dealurile mării când participa la sporturi nautice sau ascensiunea și golurile de aer când zbura și totuși acum, când era pentru prima oară la bordul unui transatlantic, avusese grețuri

îngrozitoare, dar cei doi Robinsoni îi dăduseră un medicament miraculos și ea dormise zece ore-n șir, tot timpul în brațele lui Van, iar acum spera că amândoi – și el, și ea – erau destul de treji, dacă facem abstracție de buimăceala ușoară lăsată de medicament.

Van a întrebat-o foarte prietenos unde credea ea că se duce.

La Ardis, cu el – a venit prompt răspunsul –, pe vecie! Bunicul lui Robinson murise în Araby la vârsta de o sută treizeci și unu de ani, așadar Van avea la dispoziție un secol întreg. Ea va construi pentru el în parc câteva pavilioane în care va găzdui haremurile lui succesive, iar acestea se vor transforma treptat, unul după altul, în cămine pentru doamne bătrâne și apoi în mausolee. Deasupra patului scumpei Cordula și al lui Tobak, în apartamentul „obținut exact într-un minut" de la ei, era atârnată – a spus ea – o pictură cu o cursă de cai, o reprezentare a cursei cu obstacole din „Pale Fire with Tom Cox Up", și ea, Lucette, se întreba ce influență avea tabloul acesta asupra vieții sentimentale a familiei Tobak în timpul călătoriilor pe mare. Van a întrerupt sporovăiala nervoasă a Lucettei, întrebând-o dacă robinetele din baia ei aveau aceleași inscripții ca ale lui: Hot Domestic, Cold Salt. Da, a strigat ea, Old Salt, Old Salzman, Cameristă Arzoaie, Căpitan Comatos!

S-au întâlnit din nou după-amiaza.

În după-amiaza zilei de 4 iunie 1901, în Atlantic, pe meridianul Islandei și la latitudinea Ardisului, cei mai mulți dintre pasagerii de la clasa întâi de pe *Tobakoff* nu păreau deloc ispitiți să se zbenguie în aer liber: ardoarea cerului de cobalt era retezată de rafale înghețate, iar apa bazinului de înot demodat făcea valuri și inunda ritmic faianța verde. Dar Lucette era o fată curajoasă, deprinsă cu vânturile înviorătoare și cu soarele detestabil. Primăvara în Fialta și un mai torid pe Minataor, faimoasa insulă artificială, dăduseră o

nuanță de nectarină membrelor ei, care păreau lăcuite când erau ude, dar își recăpătau culoarea naturală când briza îi usca pielea. Cu pometii obrajilor înroșiți și scânteierea de aramă de sub casca de cauciuc foarte strânsă pe ceafă și pe frunte, amintea de îngerul cu coif din icoana de la Yukonsk, despre care se spunea că avea un efect magic, acela de a schimba fecioarele blonde și anemice în *konskia deti*, în flăcăi cu părul roșu și pistruiați, copii ai Calului Soarelui.

A înotat puțin, apoi s-a întors pe terasa însorită unde stătea întins Van și i-a spus:

„Nu-ți poți imagina…" („Îmi pot imagina orice", a insistat el) „… okay, *îți poți* imagina ce oceane de loțiuni și pâraie de creme sunt silită să folosesc în intimitatea balcoanelor mele sau în peșteri marine dezolante înainte de a mă expune elementelor naturii. Întotdeauna pendulez pe granița firavă dintre arsă de soare și bronzată la soare sau între *lobster*, homar, și *Obst*, cum scrie Herb, pictorul meu iubit – îi citesc jurnalul publicat de ultima lui ducesă, e scris în trei limbi amestecate și e încântător, am să ți-l împrumut. Vezi, dragul meu, m-aș considera o trișoare bălțată dacă părțile mici pe care le ascund în public n-ar avea aceeași culoare cu acelea ce sunt la vedere".

„În 1892, când ai fost examinată, mi s-a părut că ești genul de blond-roșcată peste tot", a spus Van.

„Acum sunt o fată nou-nouță", a șoptit ea. „O fată nouă și fericită. Singură cu tine pe o corabie părăsită, cu zece zile – cel puțin – până la următorul meu ciclu. Ți-am trimis un bilet stupid la Kingston, în eventualitatea că nu îți faci apariția".

Acum stăteau culcați pe un covoraș, la marginea bazinului, față-n față, în atitudini simetrice, el sprijinindu-și capul de mâna dreaptă, ea proptită în cotul stâng. Breteaua de la sutienul ei verde îi alunecase pe brațul subțire, dezvăluind picăturile și micile dâre de apă de la baza unui mamelon. Un

abis de câțiva centimetri despărțea jerseul lui de diafragma ei, lâna neagră a chiloților săi de sport de masca pubiană verde și udă. Soarele îi smălțuia fetei osul coapsei. O ușoară umbră înclinată ducea la urma veche de cinci ani a operației de apendicită. Privirea ei semi-voalată stăruia asupra lui cu lăcomie opacă și grea, iar ea avea dreptate: erau complet singuri. Van o posedase pe Marion Armborough chiar în spatele unchiului ei, în împrejurări mult mai complicate, atât din cauză că șalupa sărea ca un pește zburător, cât și din cauză că gazda lui ținea o pușcă de vânătoare lângă timonă. El simțea întristat cum șarpele viguros al dorinței se descolăcea greoi și regreta cu amărăciune că nu extenuase monstrul la Vila Venus. A acceptat atingerea mâinii ei oarbe, care urca pe coapsa lui, și a blestemat natura fiindcă plantase un copac noduros, care pocnea de sevă scârboasă, chiar între picioarele bărbatului. Brusc, Lucette s-a tras mai departe și a șuierat un distins „*merde*”. Raiul se umpluse cu oameni.

Două copilițe pe jumătate goale alergau spre bazin vesele și țipând strident. O dădacă negresă le urmărea furioasă, fluturând sutienele lor miniaturale. Din apă s-a ivit, prin generație spontanee, un cap chel care a strănutat. Instructorul de înot a apărut din vestiar. Concomitent, o creatură splendidă și înaltă, cu glezne subțiri și coapse respingător de cărnoase, a pășit maiestuos pe lângă Veeni și aproape că a călcat pe portțigaretul Lucettei, împodobit cu smaralde. În afară de o panglică aurie și o coamă oxigenată, spatele ei bej, încrețit și lung era gol până jos, la coama feselor care se roteau lent, seducător, și divulgau, în mișcarea lor alternativă de sub fâșia de lame înfășurată în jurul șalelor, convexitățile inferioare. Exact înainte de a dispărea după un colț alb și rotunjit, titanesa tițianescă și-a întors pe jumătate fața pârlită de soare și l-a salutat pe Van cu un sonor „Hello!”

Lucette a voit să știe *kto siia pava*? (cine-i dama asta impozantă?)

„Am crezut că ți s-a adresat *ție*”, a răspuns Van. „Nu i-am văzut bine fața și nu-mi amintesc fundul ăla”.

„Ți-a tras un zâmbet feroce”, a spus Lucette, îndreptându-și casca verde cu mișcările emoționant de grațioase ale aripilor ei ridicate și fulgerându-și emoționant penajul roșcat al subsuorilor sale.

„Vino cu mine, ce zici?” a propus ea, ridicându-se de pe covoraș.

El a clătinat din cap și și-a înălțat privirile spre ea. „Te ridici ca Aurora”, a spus el.

„E primul lui compliment”, a remarcat Lucette cu o mică înălțare a capului, ca și cum ar fi vorbit cu un confident invizibil.

Van și-a pus ochelarii de soare și a privit-o cum stătea pe trambulină, cu coastele înrămându-i scobitura abdomenului în timp ce trăgea aer în piept și se pregătea să ardis în ambră. El s-a întrebat într-o notă de subsol mentală – poate va fi utilă într-o bună zi – dacă ochelarii de soare sau orice alte varietăți de viziune, care cu siguranță deformează conceptul nostru de „spațiu”, nu influențează cumva și stilul nostru de vorbire. Cele două fetișcane bine făcute, dădaca, tritonul lasciv, maestrul *natatorium*, toți priveau împreună cu Van.

„Al doilea compliment e pregătit”, a spus Van când Lucette s-a întors lângă el. „Ești o scufundătoare strașnică. Eu plonjez în apă cu un plescăit penibil”.

„Dar tu înoți mai repede”, s-a văitat ea, dându-și jos bretelele de pe umeri și revenind la poziția culcată pe burtă. „*Mejdu porcim* (apropo), e adevărat că un marinar din epoca lui Tobakoff nu era învățat să înoate ca să nu moară de frică de naufragiu în cazul când nava s-ar fi scufundat?”

„Un marinar de rând, poate”, a spus Van. „Când a naufragiat în larg, la Gavaille, însuși *miciman*-ul

Tobakoff a înotat liniștit ore-n șir, înspăimântând și îndepărtând rechinii cu fragmente din cântece vechi și lucruri de genul ăsta, până când l-a salvat o barcă pescărească – unul dintre miracolele care bănuiesc că impun o cooperare minimă a tuturor celor interesați".

Demon, a spus ea, îi povestise anul trecut, la înmormântare, că va cumpăra o insulă în zona Gavaille („Visător incorigibil", a rostit tărăgănat Van). El „plânsese ca o fântână" în Nisa, dar plânsese cu și mai multă uitare de sine în Valentina, la o ceremonie anterioară, la care biata Marina nu participase nici acum. Nunta – ținută după ritualul ortodox grecesc, dacă nu te superi – a semănat cu un episod prost dintr-un film vechi. Preotul era cam ramolit, *diakon*-ul beat și – probabil din fericire – prin voalul alb și gros al Adei lumina pătrundea la fel de greu ca prin haina de doliu a unei văduve. Van i-a spus că nu vrea să audă povestea asta.

„Ba da, trebuie", a replicat ea, „*Hatia bî potomu* (măcar fiindcă) unul dintre *shaferi* (burlaci care țin pe rând coroana de cununie deasupra capului miresei) a arătat pentru o clipă, cu profilul lui impasibil și atitudinea impertinentă (înălța încontinuu *venets*-ul greu din metal prea sus, prea atletic sus, ca și cum încerca cu tot dinadinsul să țină cununia cât putea mai departe de capul ei), exact ca tine, ca un geamăn al tău prost bărbierit și palid, trimis de tine de-acolo de unde te aflai în momentul ăla".

Într-un loc cu nume frumos, Agonia, în Terra del Fuego. Van a simțit o furnicătură misterioasă când și-a amintit că atunci când a primit invitația la nuntă (trimisă prin poșta aeriană de sora sinistră a mirelui), a fost bântuit câteva nopți de vise după vise în care el ținea acea coroană deasupra ei, iar visul pălea încet-încet, devenea din ce în ce mai șters (cum s-a întâmplat și cu filmul ei, pe care

avea să-l urmărească din cinematograf în cinematograf într-o etapă mai târzie a vieții sale).

„Tatăl tău”, a adăugat Lucette, „a plătit un om de la *Belladonna* să facă fotografii, dar, desigur, faima adevărată începe doar când numele îți apare în cuvintele încrucișate ale acestei reviste de cinema. Știm bine cu toții că asta nu se va întâmpla niciodată, niciodată! Ei, acum mă urăști?”

„Nu”, a spus el, trecându-și mâna peste spatele ei fierbinte din cauza soarelui și frecându-i coccisul ca să o facă să toarcă. „Vai, nu, nu te urăsc! Te iubesc cu dragoste de frate și poate chiar cu mai multă tandrețe. Vrei să comand ceva de băut?”

„Aș vrea să mergi mai departe”, a murmurat ea, cu nasul îngropat în perna de cauciuc.

„Uite, vine chelnerul. Ce luăm – Honolulere?”

„O să le iei cu domnișoara Condor” (nazaliză ea prima silabă) „când mă duc să mă îmbrac. Acum vreau doar ceai. Nu trebuie să amestec doctoriile cu băuturile. Trebuie să iau faimoasa pilulă Robinson cândva, la noapte. Cândva la noapte”.

„Două ceaiuri, te rog”.

„Și multe sandvișuri, George. *Foie gras*, șuncă, orice”.

„Ce maniere proaste”, a remarcat Van, „să inventezi un nume pentru un biet om care nu-ți poate răspunde: «Da, domnișoară Condor». Accidental, e cel mai reușit joc de cuvinte pe care l-am auzit până acum”.

„Dar numele lui *e* într-adevăr George. A fost teribil de amabil ieri, când am dat la boboci în mijlocul ceainăriei”.

„Totu-i dulce pentru cine-i dulce”, a murmurat Van.

„La fel s-au purtat și bătrânii Robinsoni”, a continuat ea să bată câmpii. „Nu-s șanse mari, nu-i așa, ca ei să apară aici? Într-un fel, de când am prânzit întâmplător la aceeași masă, în trenul care

face legătura cu vaporul, s-au ținut scai după mine, ceea ce-i cam jalnic. Eu mi-am dat seama cine sunt, dar am fost sigură că nu vor recunoaște fetița grăsuță pe care o văzuseră în o mie opt sute optzeci și cinci sau optzeci și șase, numai că te hipnotizează cu pălăvrăgeala lor – mai întâi am crezut că ești franțuzoaică, somonul ăsta-i delicios, din ce oraș ești? – , iar eu sunt o năroadă slabă de înger și un lucru le-a atras pe celelalte. Tinerii sunt mai puțin induși în eroare de trecerea timpului decât cei ce au îmbătrânit și se schimbă apoi destul de puțin și, ca atare, sunt surprinși de schimbările suferite de tineri în anii scurși de când nu i-au mai văzut".

„Ei sunt foarte deștepți, draga mea", a spus Van, „atâta doar că timpul însuși e nemișcat și neschimbat".

„Da, mereu *eu* în poala ta și drumul care se îndepărtează în urma noastră. Drumurile se mișcă?"

„Drumurile se mișcă".

După ceai, Lucette și-a amintit de ora fixată la coafor și a plecat în grabă. Van și-a tras jerseul de pe el și a rămas câteva momente pe gânduri, jucându-se cu portțigaretul cu pietre prețioase verzi, în care erau cinci țigări Rosepetal, și încercând să se bucure de căldura soarelui de platină și de aura lui de film color, dar n-a reușit decât să aștâte, cu fiecare tremurătură și legănare a vaporului, văpaia tentației nefaste.

După câteva momente, ca și cum i-ar fi spionat singurătatea, *pava* (păunița) a reapărut – de data asta cu o scuză.

Politicos, Van s-a ridicat repede în picioare, și-a săltat ochelarii pe frunte, a început și el să se scuze (fiindcă a indus-o în eroare fără să vrea), dar micul lui discurs a secat când i-a privit fața și, stupefiat, a văzut în ea caricatura grosolană și grotescă a unor trăsături de neuitat. Pielea de mulatră, părul blond-argintiu, buzele grase și stacojii reproduceau într-

un negativ primitiv ivoriul *ei*, negrul *ei* ca pana corbului, mutrița *ei* palidă.

„Mi s-a spus”, a explicat ea, „că un foarte bun prieten de-al meu, Vivian Vale, cuturié – vuzavei *entendue*? – , și-a ras barba, caz în care ar arăta cam ca dumneata, corect?”

„Din punct de vedere logic, nu, doamnă”, a replicat Van.

Ea a ezitat o fracțiune de secundă, lingându-și buzele, fiindcă nu-și dădea seama dacă Van e mojic sau marșează la avansurile ei. Și atunci Lucette s-a întors să-și ia Rosepetalele.

„Ne vedem aprei”, a spus Miss Condor.

Privirea Lucettei a escortat până la ieșirea care o scăpa de tipă mișcarea indolentă a acelor lobi și falduri generoase.

„Van, m-ai înșelat. E… cu siguranță *e* una dintre fetele tale oribile!”

„Jur”, a spus Van, „că habar n-am cine e. Cum să te înșel eu pe tine?”

„M-ai înșelat de foarte multe ori când eram fetiță. Dacă ai s-o faci și acum, *tu sais que j’en vais mourir*”.

„Tu mi-ai promis un harem”, a dojenit-o cu blândețe Van.

„Dar nu azi, azi nu! Azi e o zi sfântă”.

Obrazul pe care avea de gând să-l sărute a fost înlocuit de gura ei rapidă și înnebunită.

„Hai să-mi vezi cabina!” l-a rugat ea în timp ce Van o îndepărta de el cu însuși resortul – ca să zicem așa – reacției lui animalice la văpaia buzelor și a limbii ei. „Vreau doar să-ți arăt pernele și pianul lor. Mireasma Cordulei e în toate sertarele. Te implor!”

„Acu șterge-o!” a spus Van. „N-ai niciun drept să mă exciți în halul ăsta. Dacă nu te porți frumos, am s-o angajez pe domnișoara Condor să mă însoțească. Cinăm la șapte și un sfert”.

În dormitorul lui a găsit o invitație, oarecum tardivă, de a cina la masa căpitanului. Era adresată

lui dr. Ivan Veen și doamnei Veen. El mai călătorise cu nava asta o dată, între două voiajuri pe vaporul *Queens*, și căpitanul Cowley era, după câte își amintea el, un tip plicticos și *ignoramus*.

L-a chemat pe steward și l-a rugat să ducă înapoi biletul, pe care mâzgălise cu creionul „Nu există un asemenea cuplu". A stat în cadă douăzeci de minute. A încercat să se concentreze asupra altui lucru, să scape de obsesia trupului unei virgine isterice. A descoperit o omisiune perfidă în șpalturile cărții lui, unde lipsea un rând întreg, doar că paragraful viciat părea totuși plauzibil – pentru cine citește mașinal –, întrucât sfârșitul trunchiat al unei fraze și începutul cu litere mici al celeilalte, acum alăturate, se potriveau și formau un pasaj anost, dar corect din punct de vedere sintactic, și poate că n-ar fi observat niciodată greșeala – fiindcă era copleșit de chinul cărnii lui – dacă nu și-ar fi amintit (amintire confirmată de dactilograma sa) că în locul acela ar fi trebuit să vină un citat foarte potrivit, dacă avem în vedere toate lucrurile: *Insiste*, *anime meus*, *et adtende fortiter* (Curaj, sufletul meu, și perseverează energic).

„Ești sigură că nu preferi să mergem la restaurant?" a întrebat-o el pe Lucette, care, în rochia ei de seară scurtă, părea și mai goală decât fusese în *bickny*, când a întâlnit-o la ușa rotiseriei. „Acolo jos e aglomerat și vesel și au un jazz masturbant. Nu?"

Ea a clătinat grațios din capul împodobit cu pietre prețioase.

Au mâncat „crevete grugru" (larva galbenă a unei gărgărițe de palmier) mari și suculente și friptură de ursuleț *à la Tobakoff*. Doar șase mese erau ocupate și, dacă facem abstracție de vibrația dezagreabilă produsă de motoare, pe care nu o sesizaseră la prânz, totul era calm, plăcut și tihnit. El a profitat de tăcerea ei sobră și stranie și i-a povestit amănunțit despre răposatul domn

Muldoon, pipăitor de creioane, și, de asemenea, despre un caz de glosolalie de la Kingston, cazul unei femei din Yukonsk care vorbea câteva dialecte ce păreau slave și poate existau pe Terra, dar cu siguranță nu în Estotiland. Vai, un alt caz (cu o ambiguitate pe *caz*) i-a atras atenția *sub verbo*.

Lucette i-a pus întrebări, privindu-l ca o școlăriță, cu devoțiune de căprioară, dar un profesor n-are nevoie de multă pregătire științifică pentru a observa că stinghereala ei fermecătoare și tonurile joase care-i căptușeau vocea erau la fel de forțate ca și efervescența ei din după-amiaza aceea. În realitate, ea se zbătea în chinurile unei dezordini emoționale pe care o putea controla numai stăpânirea de sine eroică a unui aristocrat. Cu mult timp în urmă, Lucette ajunsese la convingerea că, silindu-l pe bărbatul pe care-l iubea în mod absurd și irevocabil să aibă o relație intimă cu ea măcar o dată, ea va putea cumva, cu ajutorul unui act prodigios al naturii, să transforme un eveniment tactil scurt într-o legătură spirituală eternă; dar ea mai știa și că dacă actul nu se petrecea în prima noapte a voiajului, relația lor va aluneca înapoi într-un tipar epuizant, fără speranță și iremediabil de familiar, de tachinări și replici la tachinări, cu tenta erotică înțeleasă de la sine, dar menținută în aceeași fază de așteptare fragedă. Van îi înțelegea starea sau cel puțin credea, disperat, că o *înțelesese*, retrospectiv, în epoca în care în lada cu medicamente a trecutului, cu ușa ei trântită cu zgomot și periuța de dinți rostogolită pe jos, nu se găsea niciun leac, în afară de uleiul prozei atlantice a doctorului Henry.

În vreme ce îi privea melancolic umerii goi și subțiri, atât de mobili și de rezistenți încât te întrebai dacă nu-i putea încrucișa în față, asemenea unor aripi de îngeri stilizate, Van se gândea în mod abject că dacă se conforma celui mai intim cod al onoarei, va trebui să suporte cinci zile cumplite de

chinuri ale rutului – nu numai fiindcă ea era atrăgătoare și deosebită, dar și fiindcă el nu se putea lipsi mai mult de patruzeci și opt de ore de plăcerea oferită de fete. El se temea tocmai de ceea ce ea dorea să se întâmple: că, o dată ce i-ar gusta rana și strânsoarea ei, îl va ține prizonier nesățios săptămâni la rând, poate luni de zile, poate mai mult, dar apoi, în mod inevitabil, va veni o despărțire nemiloasă, în care noua speranță și vechea disperare nu vor fi niciodată în stare să se echilibreze. Dar partea cea mai proastă era că în vreme ce conștientiza rușinat că râvnea la trupul unui copil bolnav, Van simțea, într-o răsucire obscură a vechilor emoții, cum pofta lui trupească e întețită de rușine.

Au băut cafea turcească groasă și dulce și, pe furiș, ea și-a consultat ceasul de la mână ca să verifice… ce? Cât de mult timp putea să mai suporte tortura abnegației? Cât de curând aveau să urmeze anumite evenimente, ca la un concurs de dans într-o sală de bal? Vârsta ei? (Lucinda Veen împlinise doar cinci ore dacă răsturnai cu 180° „timpul curent” omenesc.)

Era o asemenea scumpete patetică încât, în timp ce se îndreptau spre ieșirea din restaurant, nu s-a putut abține – fiindcă senzualitatea e cea mai bună drojdie pentru creșterea greșelii fatale –, nu s-a putut abține, zic, să nu-i mângâie umărul tânăr și lucios astfel încât să potrivească pentru o clipă, cea mai fericită din viața ei, convexitatea lui ideală ca o bilă de *bilboquet* în scobitura palmei sale. Apoi ea a mers înaintea lui, la fel de conștientă de privirea bărbatului ca și cum câștiga un premiu pentru „ținută”. El putea să-i descrie rochia doar asemănând-o cu penajul de struț (dacă ar exista struți cu bucle arămii), întrucât accentua evident legănarea ținutei ei și lungimea picioarelor în ciorapi de ninon. Obiectiv vorbind, eleganța și distincția ei erau mai rafinate decât cele ale surorii ei „vaginale”. În vreme ce traversau pasarele unde

marinari ruși întindeau grăbiți funii din catifea (și priveau cu simpatie perechea frumoasă care vorbea în limba lor incomparabilă) sau se plimbau pe o punte sau alta, Lucette l-a făcut să se gândească la o creatură acrobatică imună la marea agitată. El a văzut cu neplăcere de gentleman că bărbia ei ridicată și aripile negre și călcătura grațioasă atrăgeau nu numai ochi albaștri nevinovați, dar și privirile îndrăznețe ale pasagerilor desfrânați. A strigat tare că îl va pălmui pe următorul neobrăzat și, fără să vrea, s-a dat înapoi cu gesturi ridicole, agresive, lovindu-se de un șezlong strâns (el însuși rulând bobina timpului în sens invers, într-o modalitate minoră), ceea ce a făcut-o pe ea să izbucnească-n râs. Simțindu-se acum mai fericită și bucurându-se de mânia lui, provocată de șampanie, ea l-a îndepărtat pe Van de mirajul admiratorilor ei și l-a condus înapoi spre lift.

Au examinat fără prea mult interes obiectele expuse pentru plăcerea ochiului într-o vitrină. Lucette a pufnit în fața unui costum de baie țesut cu fir de aur. Prezența unei cravașe de călărie și a unui târnăcop l-au nedumerit pe Van. Șase exemplare cu coperte lucioase din *Salzman* erau puse unul peste altul între o pictură înfățișând un autor frumos, gânditor și nu complet uitat, și o vază Mingo-Bingo cu imortele.

Van s-a apucat de o funie roșie și au intrat în hol împreună.

„Cu cine semăna ea?” a întrebat Lucette. „*En laid et en lard*?”

„Nu știu”, a mințit el. „Cu cine?”

„Lasă asta”, a spus ea. „În seara asta ești al meu. Al meu, al meu, al meu!”

Îl cita pe Kipling – aceeași propoziție pe care Ada i-o adresa lui Dack. El căuta febril în jur un pai de păsuire procustiană.

„Te rog”, a spus Lucette, „am obosit să ne tot plimbăm, sunt firavă, am febră, detest furtunile, hai să mergem la culcare”.

„Ei, ia te uită!” a strigat el, arătând spre un afiș. „Ei, rulează ceva ce se cheamă *Don Juan's Last Fling*, «Ultima aventură a lui Don Juan». E avanpremieră și e doar pentru adulți. De actualitate pe *Tobakoff*!”

„O să fie plictiseală fără alcool”, a spus Lucy (Houssaie School, 1890), dar el apucase să dea la o parte draperia de la intrare.

Au intrat în sală când deja începuse un film introductiv ce descria o croazieră spre Groenlanda, cu mări agitate și culori țipătoare. Era o călătorie fără mare importanță, întrucât *Tobakoff* nu-și propusese să oprească la Godhavn. În plus, sala de cinema se legăna în contratimp cu hula de cobalt și smarald de pe ecran. Nu era de mirare că sala era *emptovato*, cum a remarcat Lucette, și ea a continuat să spună că Robinsonii i-au salvat viața dându-i în ajun un flacon plin cu pilule Quietus.

„Vrei una? Cu una pe zi, «șahul» încă poate iubi. Calambur. Poți s-o mesteci, e dulce”.

„Adorabil nume. Nu, mulțumesc, dulcica mea. De altfel, ți-au mai rămas doar cinci”.

„N-ai grijă, am plănuit absolut totul. S-ar putea să fie mai puțin de cinci zile”.

„De fapt, mai multe, dar nu contează. Felul în care măsurăm noi timpul e lipsit de sens. Ceasul cel mai precis e un banc interzis. O să citești cândva totul despre asta, însă mai trebuie să aștepți”.

„Poate că nu. Adică poate că n-o să am răbdare. Adică slujitoarea aia nu va ajunge niciodată să citească palma lui Leonardo. S-ar putea să adorm înainte de a termina următoarea ta carte”.

„O legendă a cursurilor de artă plastică”, a spus Van.

„Ăsta-i ultimul aisberg, îmi dau seama după muzică. Hai, Van, să plecăm! Sau vrei să-l vezi pe Hoole în rolul lui Hooan?”

Ea îi mângâia obrazul cu buzele în întuneric. I-a luat mâna, i-a sărutat încheieturile degetelor și

deodată el s-a gândit: în definitiv, de ce nu? În noaptea asta? Da, în noaptea asta.

Nerăbdarea ei îl încânta. Nesăbuitul și-a permis să se lase aţâţat de ea, cretinul șopotea, prelungind văpaia nestăvilită, nouă, de culoarea caisei, a anticipării:

„Dacă o să fii fată cuminte, o să bem în salonașul meu la miezul nopții”.

Acum filmul artistic începuse. Cele trei roluri principale – cadavericul Don Juan, burtosul Leporello pe măgarul lui și nu prea irezistibila Donna Anna, care se vedea că are patruzeci de ani, erau interpretate de vedete vestite, ale căror imagini le-au trecut prin fața ochilor într-o scurtă introducere, în „cadre semi-înghețate” sau, cum spun unii, în „transluciditate”. Împotriva așteptărilor, filmul s-a dovedit a fi destul de bun.

În drumul spre castelul îndepărtat unde doamna dificilă, lăsată văduvă de sabia lui, i-a promis în cele din urmă o lungă noapte de dragoste în camera ei castă și rece, libertinul îmbătrânit își întreține potența respingând avansurile unei serii de frumoase robuste. O *gitana* îi prezice cavalerului sumbru că, înainte de a ajunge la castel, el nu va rezista tertipurilor surorii ei, Dolores, o tânără dansatoare (luată din nuvela lui Osberg, așa cum avea să se dovedească într-un proces juridic ulterior). Ea i-a prezis ceva și lui Van, fiindcă exact înainte ca Dolores să iasă afară din cortul circului ca să adape calul lui Juan, Van a știut cine va fi actrița.

În razele magice ale aparatului de filmat, în delirul controlat al grației de balerină, zece ani din viața ei se pierduseră și ea era din nou o zgâtie de fată *qui n’en porte pas* (cum glumise el o dată, ca să o enerveze pe guvernanta ei cu o traducere greșită a unui francez fictiv): o banalitate rememorată care se băga peste răceala emoției lui din acel moment cu stupiditatea enervantă a unui străin inocent care-l întreabă pe un voyeur

preocupat în ce direcție s-o ia printr-un labirint de alei.

Trei sau patru secunde mai târziu, Lucette a recunoscut-o pe Ada și în clipa următoare i-a prins încheietura mâinii lui Van:

„Oh, e îngrozitor! Trebuia să se-ntâmple. Asta-i ea! Hai să plecăm, te rog, să plecăm! Nu trebuie s-o vezi cum se *înjosește*. E înfiorător de machiată, fiecare gest e copilăresc și fals…”

„Doar un minut”, a spus Van.

Înfiorător? Fals? Ada era absolut perfectă și stranie și dureros de familiară. Prin cine știe ce grație a artei, printr-o vrajă a întâmplării, scenele scurte care-i fuseseră încredințate alcătuiau un compendiu perfect al felului în care arăta ea în 1884 și 1888 și 1892.

Gitanilla își pleacă fruntea peste masa vie a spinării servile a lui Leporello ca să traseze pe o bucată de pergament o hartă aproximativă a drumului spre castel. Gâtul ei se arată alb prin părul ei negru și lung, despărțit de mișcarea umărului. Nu mai e Dolores a altui bărbat, ci o fetiță ce răsucește o pensulă cu acuarele în vopseaua sângelui lui Van, iar castelul Donnei Anna e acum o floare de mlaștină.

Don Juan trece călare pe lângă trei mori de vânt, vijelios și negru pe fundalul amurgului rău prevestitor, și o salvează de morarul care o acuză că i-a furat un pumn de făină și îi sfâșie rochia subțire. Suflând din greu, dar încă plin de curaj, Juan o trece peste pârâu (degetul ei de la piciorul gol îi gâdilă acrobatic fața) și o pune jos, cu capul spre deal, pe iarba unei dumbrăvi de măslini. Acum cei doi stau față-n față. Ea pipăie cu voluptate mânerul bătut cu pietre prețioase al sabiei lui, își freacă pântecul tare, de fată, de pantalonii lui brodați și mulați și, dintr-odată, grimasa unui spasm prematur se zbate pe chipul bietului Don. El se eliberează furios și se-ntoarce clătinându-se la armăsarul lui.

Totuși, Van nu a înțeles foarte multă vreme (când a văzut – *a trebuit* să-l vadă și apoi să-l revadă iarăși și iarăși – întregul film, cu sfârșitul lui grotesc și melancolic din castelul Donnei Anna) că, de fapt, ceea ce părea o îmbrățișare întâmplătoare constituia răzbunarea Încornoratului de Piatră. De fapt, fiind peste măsură de tulburat, Van s-a hotărât să plece exact înainte de încheierea secvenței din dumbrava de măslini. Chiar atunci trei doamne cu figuri împietrite își manifestau dezaprobarea față de film ridicându-se de pe locurile de dincolo de Lucette (care era destul de subțire și a rămas așezată pe scaun). Ele au trecut, atingându-se ușor de Van (care era în picioare), în trei târșâituri sacadate de picioare. Concomitent, el a observat doi oameni – de mult pierduții Robinsoni – care, din câte se părea, fuseseră despărțiți de Lucette de acele trei femei și acum se deplasau spre ea. Radioși și topindu-se-n zâmbete de bunăvoință și de modestie, ei s-au deplasat pieziș și s-au lăsat brusc lângă Lucette, care s-a întors spre ei cu ultima, ultima, ultima ei rămășiță firească de politețe și loialitate, care era mai puternică decât eșecul și moartea. Ei își lungiseră gâturile cu riduri radioase și degete ciripitoare pe deasupra fetei, spre Van, iar atunci el a profitat de apariția lor neașteptată și a murmurat o scuză hazlie, de om care suferă de rău de mare, ca să părăsească sala de cinema, cu balansul ei întunecat.

Într-o serie de acțiuni petrecute cu șaizeci de ani în urmă, pe care acum le macin până le fac să dispară doar lucrând asupra unei succesiuni de cuvinte până când ritmul e corect, eu, Van, m-am retras în baia mea, am închis ușa (s-a deschis, dându-se de perete o dată, dar apoi s-a închis din proprie inițiativă) și, folosind un expedient temporar mai puțin exagerat decât cel descoperit dintr-odată de părintele Sergius (care taie membrul păcătos în faimoasa povestire a contelui Tolstoi),

m-am eliberat energic de presiunea lascivă, așa cum făcuse Van ultima oară cu șaptesprezece ani în urmă. Și cât de trist, cât de semnificativ era faptul că filmul proiectat pe ecranul paroxismului său, în vreme ce ușa îndărătnică s-a deschis din nou brusc, cu mișcarea unui surd care-și duce palma pâlnie la ureche, nu era imaginea oportună și recentă a Lucettei, ci viziunea nepieritoare a unui gât gol și aplecat și a unui torent de păr negru despărțit și a unei pensule de pictură cu vârful purpuriu.

Apoi, ca să fie foarte sigur, a repetat actul dezgustător, dar necesar.

El a văzut acum situația la rece și a simțit că proceda corect băgându-se-n pat și închizând lumina „ectrică” (un înlocuitor ce revenea pe furiș în uzul internațional). În timp ce ochii i s-au deprins cu întunericul, duhul albastru al încăperii s-a instalat treptat. Van s-a simțit mândru de forța voinței lui. A salutat cu bucurie durerea surdă din rădăcina lui golită de sevă. A salutat cu bucurie gândul – care deodată i s-a părut atât de absolut, adevărat și nou și la fel de livid de real ca și golul ușii salonașului, ce se lărgea lent – că în dimineața următoare (care, în cel mai bun caz, era la cel puțin șaptezeci de ani distanță) el îi va explica Lucettei, ca filosof și ca frate al altei surori, că știa cât de chinuitor și cât de absurd era să-ți pui în joc întreaga bogăție spirituală pentru o singură fantezie fizică și că situația lui neplăcută se asemăna foarte mult cu a ei, dar că el reușise, la urma urmelor, să trăiască, să lucreze și să nu se ofilească, fiindcă a refuzat să-i distrugă viața cu o scurtă aventură amoroasă și fiindcă Ada era și acum un copil. În punctul acesta, suprafața logicii a început să-i fie afectată de o undă de somn, dar și-a recăpătat brusc conștiința deplină la sunetul telefonului. Obiectul ăla părea să se lipească de noptieră la flecare explozie reînnoită de sunete și mai întâi s-a hotărât să-l lase să sune cât o pofti.

Apoi, din cauza semnalului insistent, i-au cedat nervii și a înhățat receptorul.

Fără îndoială, era corect din punct de vedere moral să folosească primul pretext care-i venea în minte pentru a o ține departe de patul lui, dar, ca gentleman și ca artist, el știa și că grămada de cuvinte folosită era banală și crudă și ea îl credea doar fiindcă nu accepta că și el este la fel:

„*Mojno pridti teper* (pot veni acum)?" a întrebat Lucette.

„*Ia ne odin* (nu sunt singur)", a răspuns Van.

A urmat o mică pauză, apoi ea a închis telefonul.

După ce el își luase tălpășița, ea rămăsese prinsă între drăguții de Robinsoni (Rachel, legănând o poșetă mare, s-a strecurat imediat pe lângă ei spre locul lăsat liber de Van, iar Bob s-a mutat cu un scaun mai sus). Din cauza unui fel de *pudeur*, ea nu i-a informat că actrița (anunțată în mod obscur și în fugă ca „Theresa Zegris" pe lista actorilor cu roluri episodice, proiectată în viteză la sfârșitul filmului) distribuită în rolul mic, dar nu lipsit de importanță, al țigăncii fatale nu era alta decât eleva palidă pe care se prea putea să o fi văzut la Ladore. Au invitat-o pe Lucette să bea o Cola cu ei – antialcoolici puși pe prozelitism –, în cabina lor mică și sufocantă și prost izolată, încât se auzeau cuvintele și scâncetele a doi copii care erau trimiși la culcare atât de târziu, atât de târziu, de o dădacă suferind de rău de mare și tăcută… sau nu, nu erau copii, ci, probabil, doi soți foarte tineri și foarte dezamăgiți ce-și petreceau luna de miere.

„Înțelegem", a spus Robert Robinson în timp ce se ducea să mai ia câteva sticle din frigiderul lui portabil, „înțelegem perfect că doctor Veen e prins în întregime de lucrarea sa Inter-Restantă – eu unul regret uneori că m-am retras din activitate –, dar tu ce crezi, Lucy, *prosit*!, ar accepta el să ia masa mâine dimineață cu tine și cu noi și poate cu un Alt Cuplu, pe care sunt sigur că se va bucura să-l

întâlnească? Să-i trimită doamna Robinson o invitație oficială? Ai vrea s-o semnezi și tu?”

„Știu și eu? Sunt foarte obosită”, a spus ea, „și tangajul și ruliul sunt tot mai puternice. Cred c-o să mă duc în cușca mea și o să iau pilulele voastre Quietus. Ah, da, neapărat, să luăm masa împreună, cu toții! Mi-a prins tare bine băutura asta rece și bună”.

După ce a pus receptorul sidefat în furcă, ea s-a schimbat, și-a pus pantalonii negri pescărești și o bluză limonie (pregătite pentru a doua zi dimineața). A căutat în zadar o bucățică de hârtie de scris fără caravelă ori blazon; a rupt forzațul *Jurnalului* lui Herb și a încercat să conceapă ceva amuzant, inofensiv și sclipitor, care să poată fi scris într-un bilet de sinucigaș. Dar ea plănuise totul, în afară de biletul ăsta, așa încât a rupt viața ei goală în două și bucățile le-a aruncat în WC. Și-a turnat într-un pahar apă stătută dintr-o carafă amarată, a înghițit, una câte una, patru pilule verzi și, în timp ce o sugea pe a cincea, s-a îndreptat spre liftul care a dus-o cu un clic mai sus, din apartamentul ei cu trei camere la barul cu covor roșu de pe puntea de promenadă. Acolo, doi tineri ce păreau amețiți erau pe punctul de a aluneca de pe taburetele lor înalte, roșii, și cel mai în vârstă i-a spus celuilalt în timp ce se întorceau să plece: „Poți să-l păcălești pe înălțimea sa, dragul meu, dar pe mine, oh, nu!”

Lucette a dat pe gât „un pahar căzăcesc” de Klass Vodka – licoare scârboasă, vulgară, dar tare. A mai dat de dușcă unul și n-a fost în stare să-l mai golească pe al treilea, întrucât capul începuse să i se învârtească în draci. Să i se învârtească la dracu’ după rechini, Tobakovici!

Nu-și luase poșeta. Era cât pe ce să cadă de pe scaunul ei ridicol și convex în timp ce scotocea în buzunarul cămășii, sperând să găsească vreo bancnotă rătăcită.

„La pătuț”, a spus Toby barmanul cu un zâmbet părintesc, pe care ea l-a luat drept privire chiorâșă. „E ora de culcare, domnișoară”, a repetat el și a bătut-o ușor peste mâna ei neînmănușată.

Lucette s-a tras îndărăt și s-a silit să riposteze clar și disprețuitor:

„Domnul Veen, vărul meu, va plăti mâine și o să-ți bage pe gât dinții tăi falși”.

Șase, șapte – nu, ceva mai multe, cam zece trepte până sus. *Dix marches*. Picioare și brațe. *Dimanche*. *Déjeuner sur l’herbe*. *Tout le monde pue*. *Ma belle-mère avale son râtelier*. *Sa petite chienne*, după prea multe strădanii, hăpăie de două ori și vomită liniștită o budincă roz pe *la nappe* a picnicului. *Après quoi* ea se-ndepărtează clătinându-se. Greu al naibii cu treptele astea.

În vreme ce se trăgea în sus pe trepte, trebuia să se țină de balustradă. Înainta împleticindu-se și răsucindu-se ca o oloagă. O dată ajunsă pe puntea deschisă, a simțit impactul puternic al nopții negre și mobilitatea căminului întâmplător pe care se pregătea să-l părăsească.

Deși până atunci Lucette nu mai plonjase-n moarte – nu, Violeta, nu mai plonjase-n *mare* până atunci – de la o asemenea înălțime, într-o asemenea confuzie de umbre și reflectări șerpuitoare, ea a pătruns fără să împroaște deloc în valul care s-a gheboșat ca să o întâmpine. Acest sfârșit perfect a fost stricat de faptul că tânăra a ieșit instinctiv la suprafață, printr-o arcuire reflexă, în loc să se lase prinsă sub apă de sfârșeala provocată de medicament, așa cum plănuise ea să facă în ultima noapte petrecută la țărm dacă va ajunge vreodată la așa ceva. Prostuța de ea nu repetase tehnica sinuciderii cum fac, să zicem, parașutiștii în cădere liberă – în fiecare zi în alt mediu. Din pricina hulei tumultuoase și a faptului că nu știa sigur în ce direcție să privească prin puzderia de stropi, prin beznă și prin părul ei tentacolant – t, a, e, l –, ea nu a putut distinge

luminile navei, ușor de imaginat ca o structură cu ochi numeroși, care se îndepărta energic într-un triumf nemilos. Na, acum am pierdut următoarea însemnare.

Gata, am găsit-o.

Și cerul era nemilos și negru și trupul ei, capul ei și în special pantalonii ăia setoși și blestemați păreau împovărați de Oceanus Nox, n, o, x. La fiecare pălmuială și plescăială de sare feroce și rece, ea se înălța, cuprinsă de un rău de mare condimentat cu anason, iar în gâtul și în brațele ei era o amărală, okay, sau o amorțeală tot mai mare. Când a început să nu mai știe unde se află, s-a gândit că se cuvine să le informeze pe Lucettele pe care le lăsa în urmă – spunându-le să treacă mai departe, într-o regresie văzută printr-un cristal înșelător – că moartea echivala doar cu un amestec mai complet al infinitelor fracțiuni de singurătate.

Lucette nu și-a revăzut, într-o străfulgerare, întreaga viață, așa cum ne temeam cu toții că s-ar fi putut să o facă. Cauciucul roșu al păpușii preferate a rămas în siguranță, descompus, printre florile de nu-mă-uita ale unui pârâu neanalizabil. Dar ea a văzut, într-adevăr, câteva mărunțișuri în timp ce înota ca o diletantă Tobakoff în cercul panicii scurte și al torporii milostive. A văzut perechea de papuci de casă noi, tiviți cu blană de hermină, pe care Brigitte uitase să-i împacheteze; a văzut cum Van se șterge la gură înainte de a răspunde și apoi cum, ferindu-se în continuare să răspundă, își aruncă șervetul pe masă în timp ce amândoi se ridică; a văzut cum o fată cu păr negru și lung se apleacă repede, în treacăt, și bate din palme deasupra unui teckel cu o cunună pe jumătate roasă.

De pe vasul nu prea îndepărtat a fost lansată o șalupă luminată puternic, cu Van și instructorul de înot și Toby – învelit într-o pelerină de ploaie din pânză gudronată – printre așa-zișii salvatori. Dar la vremea aceea pe lângă navă se rostogolise o

cantitate mare de valuri, iar Lucette era prea obosită ca să mai aștepte. Apoi noaptea a fost umplută de huruitul unui elicopter vechi, dar încă puternic. Fasciculul farului său sârguincios a putut repera doar capul negru al lui Van, care fusese aruncat din barcă atunci când aceasta a sărit în lături, speriată de apariția bruscă a propriei umbre. El continua să salte din valuri și să strige din răsputeri numele fetei înecate în apele negre, complicate, cu nervuri de spumă.

6.

Tată,

Anexată e o scrisoare lămuritoare, *pe care te rog s-o citești și*, *dacă e*, *după opinia ta*, *convingătoare*, *s-o transmiți doamnei Vinelander*, *întrucât eu nu-i cunosc adresa*. *Pentru informarea ta – deși în acest stadiu nu mai are nicio importanță –*, *Lucette n-a fost niciodată amanta mea*, *așa cum un măgar obscen*, *căruia nu reușesc să-i dau de urmă*, *lasă să se înțeleagă în „foiletonul" consacrat tragediei*.
Mi s-a spus că te vei întoarce în Est luna următoare. *Pune-o pe secretara ta actuală să mă sune la Kingston dacă dorești să mă vezi*.

Ada,

Vreau să corectez și să extind relatările privind moartea ei, *publicate aici chiar înainte ca eu să sosesc*. *Noi* nu *„călătoream împreună"*. *Ne-am îmbarcat în două porturi diferite și n-am știut că*

ea se află pe vas. Relația dintre noi a rămas ceea ce fusese dintotdeauna. Am petrecut ziua următoare (4 iunie) în întregime cu ea, cu excepția câtorva ore înainte de prânz. Am făcut plajă. S-a bucurat de briza blândă și de apa sărată și viu colorată a piscinei. Făcea tot posibilul să pară lipsită de griji, dar am înțeles cât de rău stăteau lucrurile. Iubirea romantică pe care și-o clădise și pasiunea nebună pe care și-o cultiva nu puteau fi oprite prin logică. În plus, a intrat în scenă o persoană cu care ea nu putea concura. Soții Robinson, Robert și Rachel, care, după câte știu, plănuiau să-ți scrie prin tatăl meu, au fost penultimii oameni care au discutat cu ea în noaptea aceea. Ultima persoană a fost barmanul. Fiind îngrijorat de purtarea ei, a urmat-o pe puntea deschisă și a văzut-o, dar n-a avut cum să o împiedice să sară.

Presupun că e inevitabil ca, după o asemenea pierdere, să vrei să se păstreze cu sfințenie fiecare amănunt, fiecare fir frânt, fiecare franj ferfeniță, în curgere temporală imediată. Am stat cu ea la cea mai mare parte dintr-un film, Castele în Spania (*sau un titlu asemănător*), *și sceleratul libertin din el tocmai era îndrumat spre ultimul dintre ele când m-am hotărât să o abandonez sub auspiciile Robinsonilor, care se așezaseră lângă noi în sala de cinematograf. M-am culcat și am fost sunat pe la 1 dimineața, ora de pe mare, la câteva momente după ce ea se aruncase peste bord. Încercările de a o salva s-au făcut la o scară rezonabilă, dar în cele din urmă, după o oră de*

confuzie și speranțe, căpitanul a fost nevoit să ia hotărârea îngrozitoare de a continua călătoria. Dacă aș fi constatat că poate fi mituit, ne-am învârti și astăzi în jurul punctului fatal.
Ca psiholog, cunosc lipsa de temeinicie a speculațiilor potrivit cărora, la urma urmelor, Ofelia s-ar fi înecat singură, fără ajutorul unei șuvițe de păr perfide, chiar dacă s-ar fi măritat cu Voltemand al ei. În mod obiectiv, eu cred că dacă V. ar fi iubit-o, ea ar fi murit în patul ei, căruntă și senină. Dar, deoarece el n-o iubea de fapt pe virgina mică și nefericită și deoarece nicio cantitate de tandrețe carnală nu putea și nu poate trece drept dragoste adevărată și deoarece, mai presus de toate, slujnica andaluziană tânără și fatală, care apăruse, repet, în film era de neuitat, sunt obligat să ajung, dragă Ada și dragă Andrei, la concluzia că, indiferent ce ar fi putut imagina bărbatul mizerabil, ea tot pokoncila s soboi („*și-ar fi pus capăt zilelor*"). *În alte lumi, mult mai morale decât acest bulgăre de noroi, s-ar putea să existe constrângeri, principii, consolări transcendentale și chiar o anumită mândrie de a face fericită o persoană pe care nu o iubești cu adevărat, dar pe planeta* asta *Lucettele sunt condamnate. Unele lucrușoare sărmane care-i aparțineau – un portțigaret, o rochie de seară din tul, o carte cu colțul îndoit la un picnic franțuzesc –, a trebuit să le distrug, fiindcă se uitau întruna la mine. Rămân preaplecatul tău servitor.*

Fiule,

Ți-am urmat întocmai instrucțiunile în legătură cu scrisoarea aceea de lângă scrisoarea mea. Stilul tău epistolar e atât de încâlcit, încât aș fi suspectat prezența unui cod dacă n-aș fi știut că faci parte din școala decadentă a scrisului, împreună cu bătrânul Leo și cu tuberculosul Anton. Nu-mi pasă câtuși de puțin dacă te-ai culcat sau nu cu Lucette, dar știu de la Dorothy Vinelander că fata fusese îndrăgostită de tine. Filmul pe care l-ai văzut a fost, fără îndoială, Ultima aventură a lui Don Juan, *în care Ada interpretează într-adevăr* (*foarte frumos*) *o fată spaniolă. O piază rea s-a abătut asupra carierei sărmanei noastre fete. Howard Hool a susținut după lansare că fusese silit să joace un hibrid imposibil între doi Doni, că la început Yuzlik* (*regizorul*) *intenționase să-și bazeze „fantezia" pe romanul cavaleresc simplist al lui Cervantes, dar anumite fragmente ale scenariului de bază se lipeau de tema finală asemenea lânii murdare, și că dacă ai urmărit atent coloana sonoră, ai putut auzi în scena din tavernă un comesean vesel care i se adresa lui Hool numindu-l de două ori „Quicks". Hool a izbutit să cumpere și să distrugă un număr de role, în vreme ce altele au fost încuiate de avocatul scriitorului Osberg, care pretinde că secvența cu* gitanilla *a fost furată din făcăturile lui. Rezultatul e că n-ai de unde cumpăra o rolă a filmului, care va dispărea asemenea fumului proverbial o dată ce se va uza pe ecranele din provincie. Vino să iei*

cina cu mine pe 10 iulie. *Ținută de seară*.

Cher ami,

Nous fûmes, mon mari et moi, profondément bouleversés par l'effroyable nouvelle. C'est à moi – et je m'en souviendrai toujours! – que presqu'à la veille de sa mort cette pauvre fille s'est adressée pour arranger les choses sur le *Tobakoff* qui est toujours bondé, et que désormais je ne prendrai plus, par un peu de superstition et beaucoup de sympathie pour la douce, la tendre Lucette. J'étais și heureuse de faire mon possible, car quelqu'un m'avait dit que vous aussi y seriez; d'ailleurs, elle m'en a parlé elle-même: elle semblait tellement joyeuse de passer quelques jours sur le „pont de gaillards" avec son cher cousin! La psychologie du suicide est un mystère que nul savant ne peut expliquer.
Je n'ai jamais versé tant de larmes, la plume m'en tombe des doigts. Nous revenons a Malbrook vers la mi-août. Bien à vous,

Cordula de Prey-Tobak

Van,

Andrei și cu mine am fost profund mișcați de informațiile suplimentare pe care ni le oferi în scrisoarea ta scumpă (*adică fără toate timbrele necesare*!). *Noi primiserăm mai înainte*, *prin domnul Grombcevski*, *un bilet de la Robinsoni*, *care nu-și pot ierta*, *sărmani prieteni*

bine intenționați, *faptul că i-au dat medicamentele acelea împotriva răului de mare și o supradoză*, *amestecată cu băutură alcoolică*, *i-a redus probabil capacitatea de a supraviețui – asta dacă s-ar fi răzgândit în apa neagră și rece*. *Nu pot să-ți spun*, *dragă Van*, *cât sunt de nefericită*, *cu atât mai mult cu cât noi n-am învățat niciodată în arborii din Ardis că ar putea exista o asemenea nefericire*.

Singura mea iubire,

Scrisoarea asta nu va fi expediată niciodată. *Va zăcea într-o cutie din oțel*, *îngropată sub un chiparos*, *în grădina Vilei Armina*, *și după un mileniu*, *când va fi descoperită întâmplător*, *nu va ști nimeni cine a scris-o și cui îi era adresată*. *N-ar fi fost scrisă deloc dacă ultimul tău rând*, *strigătul tău de nefericire*, *nu ar fi fost strigătul* meu *de triumf*. *Povara acestei emoții trebuie să fie*… [S-a constatat că restul frazei a fost șters de o pată de rugină când cutia a fost scoasă din pământ, în 1928. Scrisoarea continuă astfel:] … *întors în State*, *am pornit într-o căutare neobișnuită*. *În Manhattan*, *în Kingston*, *în Ladore*, *în zeci de alte orașe*, *am urmărit întruna filmul pe care nu l-am* [foarte șters] *pe vapor*, *l-am urmărit din cinematograf în cinematograf și am descoperit de fiecare dată un nou motiv de tortură magnifică*, *o nouă convulsie în interpretarea ta*. *Acea* [ilizibil] *e o respingere completă a instantaneelor odioase ale odiosului Kim*. *Din punct de vedere artistic și ardistic*, *momentul cel mai reușit este unul dintre ultimele – când tu îl urmezi*

desculță pe Don, *care se îndreaptă printr-o galerie din marmură spre destinul lui tragic*, *spre eșafodul patului cu draperii negre al Donnei Anna*, *în jurul căruia te foiești tu*, *fluturele meu Zegris*, *îndreptând o lumânare ce se îndoise în mod comic*, *șoptind instrucțiuni încântătoare*, *dar inutile*, *în urechea doamnei încruntate și apoi privind peste acel paravan maur și brusc topindu-te de râs*, *un râs atât de firesc*, *neputincios și frumos*, *încât te întrebi dacă arta* – oricare *artă* – *s-ar putea dispensa de gâfâitul erotic al veseliei de școlăriță*. *Și când mă gândesc*, *fluture spaniol*, *că zburdălnicia ta a durat*, *în petice de scene de două sau trei minute*, *doar unsprezece minute măsurate pe cronometru*!

Vai, *a venit o noapte*, *într-un cartier deprimant de ateliere și cârciumi pline de fum*, *când*, *pentru ultima oară și doar la mijlocul drumului*, *fiindcă la scena seducerii filmul a pâlpâit negru și s-a încrețit*, *am reușit să surprind* [întregul sfârșit al scrisorii e deteriorat].

7.

El a salutat zorile unui secol prosper și placid (din care Ada și cu mine am văzut mai bine de jumătate) începând cea de-a doua fabulă filosofică, o „denunțare a spațiului” (nu va fi terminată niciodată, dar formează, în retrospectivă, o prefață la tratatul său *Textura timpului*). O parte a acelui tratat – mai degrabă o problemă manieristă, dar neplăcută și profundă – a fost publicată în primul număr (ianuarie 1904) al revistei americane *The*

Artizan, care acum a devenit celebră și apare lunar, iar un comentariu asupra fragmentului se păstrează în una dintre scrisorile tragic convenționale (toate distruse, în afară de aceasta) pe care sora lui i le trimitea din când în când prin poșta clasică. Oricum, după schimbul de scrisori prilejuit de moartea Lucettei, fusese stabilită o astfel de corespondență ne-clandestină, cu aprobarea tacită a lui Demon:

> Și peste culmile lui Tacit
> El, izgonit din paradis, zbura.
> Zăpada eternă a Muntelui Peck,
> Fațetă a unui briliant, strălucea.

Într-adevăr, dacă ar fi continuat să se ignore unul pe altul, ca și cum n-ar fi existat, ar fi dat naștere la mai multe bănuieli decât următorul gen de bilet:

> Agavia Ranch
> 5 februarie 1905
>
> *Tocmai am citit* Reflecții în Sidra *de Ivan Veen și îl consider un fragment minunat*, *dragă profesore*. „*Săgețile pierdute ale destinului*” *și alte trăsături poetice mi-au amintit de cele două sau trei ocazii când ai băut ceai cu brioșe în casa noastră din ținut*, *cu aproape douăzeci de ani în urmă*. *Eu eram*, *ții minte* (*impertinentă exprimare*!), a petite fille modèle *care practica tragerile cu arcul în apropierea unei vaze și a unui parapet*, *iar tu erai un școlar sfios* (*de care*, *după cum presupunea mama mea*, *eram*, *poate*, *nițeluș îndrăgostită*!) *și adunai conștiincios săgețile pierdute de mine în tufișurile pierdute ale castelului pierdut al sărmanei Lucette și al*

copilăriei Adettei, *fericita*, *fericita Adette*, *acum un „Cămin pentru negrii orbi” pe care atât eu*, *cât și mama mea și L.*, *sunt sigură*, *ar fi susținut sfatul Dașei să îl treci sub oblăduirea sectei ei*. *Daşa*, *cumnata mea* (*trebuie să o întâlnești curând*, *da*, *da*, *da*, *ea e o visătoare minunată și cu mult mai inteligentă decât mine*), *care mi-a arătat fragmentul*, *mă roagă să adaug că ea speră să „facă din nou” cunoștință cu tine – poate în Elveția*, *la Bellevue*, *în Mont Roux*, *în octombrie*. *Cred că ai întâlnit-o o dată pe drăgălașa domnișoară „Kim” Blackrent*, *mă rog*, *este exact tipul scumpei Daşa*. *Ea se pricepe de minune să perceapă și să urmărească originalitatea și tot soiul de studii cărora eu nici nu le pot pronunța numele*! *A terminat la Chose* (*unde a studiat istoria – Lucette a noastră o numea* „Sale Histoire”, *atât de trist și de nostim*!). *Pentru ea*, *tu ești* le beau ténébreux, *fiindcă odinioară*, *odinioară pe aripi de libelulă*, *cu puțin timp înainte de căsătoria noastră*, *ea a asistat – vreau să spun la vremea aceea*, *sunt blocată în „ușa turnantă a stilului” meu – la una dintre prelegerile tale publice despre vise*, *după care s-a apropiat de tine cu ultimul ei coșmărel dactilografiat și cu foile prinse elegant cu clame și tu te-ai întunecat rău de tot și ai refuzat să iei foile*. *Ei*, *ea se ține scai de unchiul Dementii să-l pună să-l convingă pe* le beaux ténébreux *să vină la Mont Roux Bellevue Hotel*, *în octombrie*, *în jurul datei de șaptesprezece*, *cred*, *și el râde doar și spune că e treaba Dașenkăi și a mea să aranjăm lucrurile*.

Așadar, „*felicitațiuni*” *din nou*, *dragă Ivan*! *Tu ești*, *amândouă credem*, *un artist inimitabil*, *extraordinar*, *care trebuie* „*doar să râdă*” *în cazul în care critici cretini*, *îndeosebi englezi din pătura de jos a clasei mijlocii*, *acuză turnura stilului* său *că ar fi* „*evazivă*” *și* „*iscusită*”, *cam ca fermierul american care găsește că pastorul e* „*ciudat*” *fiindcă știe grecește*.

PS.
Dușevno klaniaius („*mă plec cu sufletul*”, *o construcție incorectă și vulgară care evocă imaginea unui* „*suflet ce se apleacă*”) nașemu zaocino dorogomu profesoru („*în fața dragului profesor «invizibil-nevăzut»*„), o kotorom mnogo slîșal (*despre care am auzit multe lucruri*) ot dobrago Dementiia Dedalovicia i sestriți (*de la bunul Demon și de la sora mea*).

S uvajeniem (*cu respect*),
Andrei Vainlender

Spațiul Mobilat, *l’espace meublé* (cunoscut nouă doar ca mobilat și umplut, chiar dacă „absența substanței” reprezintă conținutul acestuia – care ocupă și mintea noastră), este în cea mai mare parte apos, în măsura în care e implicat acest glob. În forma asta, el a distrus-o pe Lucette. O altă varietate, mai mult sau mai puțin atmosferică, dar la fel de gravitațională și de detestabilă, l-a distrus pe Demon.

Într-o dimineață de martie 1905, când trândăvea pe terasa Vilei Armina, unde stătea pe un covoraș, înconjurat ca un sultan de patru sau cinci nuduri lenețe, Van a deschis un cotidian american ce apărea la Nisa. În al patrulea sau al cincilea

dezastru aviatic înfiorător al tânărului secol, un aparat de zbor gigantic se dezintegrase în mod inexplicabil la cinci mii de metri deasupra Pacificului, între insulele Lisianski și Laisanov, în regiunea Gavaille. O listă a „persoanelor importante” ucise în explozie îi includea pe: directorul de publicitate al unui magazin universal, șeful interimar al sectorului de laminare de la o corporație de copiatoare, directorul unei firme de înregistrări audio, partenerul principal al unei firme de avocatură, un arhitect din domeniul aviației grele (o primă greșeală de tipar aici, imposibil de îndreptat), vicepreședintele unei corporații de asigurări, un alt vicepreședinte, de data asta al unei comisii de adaptare, orice o fi asta…

„Mi-e fomică”, a spus o libaneză *maussade*, o frumusețe de cincisprezece veri viciate.

„Folosește soneria”, a spus Van și a continuat, într-o stare de fascinație stranie, să parcurgă compilația vieților etichetate:

… președintele unei firme de distribuție angro a băuturilor alcoolice, managerul unei companii de echipamente de turbine, un producător de creioane, doi profesori de filosofie, doi reporteri de la cotidiene (care nu mai au ce raporta), inspectorul adjunct al unei bănci de distribuție angro a băuturilor alcoolice (greșit tipărit și prost plasat), inspectorul adjunct al unui fond mutual, un președinte, secretara unei agenții tipografice…

Numele acelor mari mahări, precum și cele ale altor optzeci de oameni, bărbați, femei și copii tăcuți care au pierit în văzduhul albastru, nu aveau să fie divulgate până când nu le vor fi contactate toate rudele, dar o trecere în revistă preliminară a abstracțiunilor comune fusese considerată prea importantă ca să nu fie dată imediat, ca un apetitiv, și de-abia în dimineața următoare a aflat Van că un președinte de bancă pierdut în selecția finală era tatăl lui.

„Săgețile pierdute ale destinului fiecărui om rămân împrăștiate pretutindeni în jurul lui” etc. (*Reflecții în Sidra*).

Ultima împrejurare în care îl văzuse pe tatăl său a fost la casa lor, în primăvara lui 1904. Fuseseră acolo și alte persoane: bătrânul Eliot, omul din domeniul afacerilor imobiliare, doi avocați (Grombcevski și Gromwell), dr. Aix, expert în arte plastice, Rosalind Knight, noua secretară a lui Demon, și solemnul Kithar Sween, un bancher care, la șaizeci și cinci de ani, devenise autor de *avant-garde* – în cursul unui an miraculos, produsese *Talia omului*, o satiră în versuri albe la adresa obiceiurilor culinare ale anglo-americanilor, și *Cardinalul Grișkin*, o poveste lungă, ostentativ subtilă, care preamărea credința catolică. Poemul era doar o sclipire în ochiul unei bufnițe, iar romanul a fost deja declarat „fecund” de tineri critici iluștri (Norman Girsh, Louis Deer și mulți alții), care l-au lăudat cu voci reverențioase și atât de înalte, încât o ureche omenească obișnuită n-ar prea înțelege mare lucru din această volubilitate în falset. Poemul părea totuși foarte captivant și, după o mare bubuitură de eseuri necrologice din 1910 („Kithar Sween: omul și scriitorul”, „Sween ca poet și ca om”, „Kithar Kirman Lavehr Sween: o biografie provizorie”), atât satira, cât și romanul de dragoste aveau să fie uitate la fel de temeinic ca și controlul exercitat de acel șef de echipă interimar asupra reglementării experienței anterioare – sau asupra edictului lui Demon.

Discuția de la masă s-a concentrat în principal pe probleme de afaceri. Demon cumpărase de curând o insulă mică și perfect rotundă în Pacific, cu o casă roz pe un mal înalt și verde și o plajă cu nisip ca un volănaș (așa se vedea din avion), iar acum dorea să vândă micul *palazzo* prețios din East Manhattan, pe care Van nu-l voia. Domnul Sween, un profesionist hrăpăreț, cu ghiuluri pe degetele sale grase, a spus că poate l-ar cumpăra el

dacă i s-ar mai adăuga și unele dintre tablouri. Tranzacția nu s-a încheiat.

Van și-a continuat studiile în taină până la numirea sa (la treizeci și cinci de ani!) la Catedra Rattner de Filosofie de la Universitatea din Kingston. Opțiunea consiliului fusese consecința dezastrului și a disperării: ceilalți doi candidați, savanți serioși, mult mai în vârstă și întru totul mai bine pregătiți decât el, apreciați chiar în Tartaria, unde se duceau adesea entuziaști, mână-n mână, dispăruseră în mod misterios (murind, poate, sub nume false în accidentul care n-a fost niciodată explicat, deasupra oceanului zâmbitor) în „ceasul al unsprezecelea" și, întrucât catedra urma să fie desființată dacă rămânea vacantă pentru un timp limitat prin lege, astfel încât nu i s-a oferit unui alt scaun – mai puțin râvnit, dar foarte bun – șansa de a fi adus înăuntru din cabinetul din spate. Van nici n-a pretins, nici n-a apreciat lucrul ăsta, dar l-a acceptat, în spiritul unei perversități sau gratitudini perverse amabile ori pur și simplu în memoria tatălui său, care fusese oarecum implicat în întreaga afacere. El nu și-a asumat în mod foarte serios sarcina, reducând la un minimum strict – cam la zece pe an – prelegerile pe care le ținea cu un bâzâit nazal, produs în primul rând de un „reportofon" nou și greu de obținut, ascuns în buzunarul jiletcii, printre pilulele antiseptice Venus, în timp ce își mișca buzele în tăcere și se gândea la pagina luminată de lampă a manuscrisului deschis și lăsat neterminat în cabinetul lui. A petrecut în Kingston vreo douăzeci de ani anoști (colorați când și când de călătorii în străinătate), rămânând o figură obscură, în jurul căreia nu s-a brodat nicio legendă în universitate sau în oraș. N-a fost îndrăgit de colegii săi austeri, n-a fost văzut în cârciumile din localitate, n-a fost regretat de studenții bărbați și s-a retras din activitate în 1922, stabilindu-se apoi în Europa.

8.

sosesc mont roux bellevue duminică
ora mesei adorație mâhnire curcubeie

Van a primit această telegramă curajoasă sâmbătă, 10 octombrie 1905, odată cu micul dejun, la Manhattan Palace, în Geneva, și în aceeași zi s-a dus la Mont Roux, la capătul opus al lacului. Aici a tras, ca de obicei, la hotelul Les Trois Cygnes. Bătrânul portar, mic, firav și aproape mitic, murise cu patru ani în urmă, în timpul unei șederi a lui Van, și în locul zâmbetului fin, de complicitate tainică, al uscățivului și zbârcitului Julien, care strălucea ca o lampă prin pergament, bătrânul și grasul Van a fost întâmpinat de fața rotundă și rumenă a unui băiat de serviciu recent angajat, acum îmbrăcat în redingotă.

„Lucien", i-a spus dr. Veen, privindu-l pe deasupra ochelarilor. „S-ar putea să primesc – așa cum predecesorul tău ar fi știut – tot felul de vizitatori ciudați, magicieni, doamne mascate, nebuni – *que sais-je*? – și aștept miracole de discreție de la cele trei lebede mute. Ai aici un bacșiș de început".

„*Merci infiniment*", a spus portarul și, ca de obicei, Van s-a simțit nespus de emoționat de hiperbola curtenitoare ce nu provoca nicio sărăcire a gândirii filosofice.

A luat două camere spațioase, 509 și 510: un salon de Lumea Veche cu mobilă verde-aurie și un dormitor minunat, legat de o baie pătrată, transformată evident dintr-o încăpere obișnuită (prin 1875, când hotelul a fost renovat și înfrumusețat). A citit cu nerăbdare palpitândă semnul din carton octogonal legat de un șnur roșu și elegant: Nu deranjați. *Prière de ne pas déranger*. Atârnați anunțul de clanță, afară. Informați centrala telefonică. *Avisez en particulier*

la téléphoniste (niciun accent, nicio fată cu voce cristalină în versiunea engleză).

A comandat o orgie de orhidee de la florăria de la *rez-de-chaussée* și un sandviș cu șuncă la *room service*. A supraviețuit o noapte întreagă și lungă (cu stăncuțe alpine care hărțuiau zorile fără nori) într-un pat mai mic cu o treime decât acela formidabil, din apartamentul lor de neuitat de acum doisprezece ani. A luat micul dejun pe balcon și nu i-a dat nicio atenție pescărușului venit în recunoaștere. A luat masa de prânz târziu și apoi și-a acordat o siestă princiară. A făcut o a doua baie ca să-și omoare timpul și, cu opriri la fiecare a doua bancă de pe promenadă, a petrecut câteva ore și s-a îndreptat agale spre noul Bellevue Palace, aflat la distanță de aproape un kilometru spre sud-est.

O ambarcațiune roșie a stricat oglinda albastră (în epoca lui Casanova ar fi fost cu sutele!). Cufundarii veniseră acolo să-și petreacă iarna, dar lișițele nu se întorseseră încă.

Ardis, Manhattan, Mont Roux, roșcata noastră murise. Portretul admirabil al Tatălui, pictat de Vrubel, diamantele acelea demente care mă priveau țintă pe mine, erau pictate *în* mine.

Muntele Roșcat, dealul împădurit din spatele orașului, trăia conform cu numele său și cu reputația toamnei, cu văpaia castanilor comestibili, iar pe malul opus al Lemanului (Leman însemnând Lover, ibovnic) se profila creasta Sex (Scex) Noir, Stânca Neagră.

Îi era foarte cald și se simțea stingherit în cămașa de mătase și costumul sport gri – unul dintre costumele mai vechi, pe care-l alesese fiindcă, întâmplător, îl făcea să pară mai zvelt. Dar ar fi trebuit să renunțe la vesta cam strâmtă. Agitat ca un băiat la primul său *rendez-vous*! se întreba ce anume să spere, cum ar fi fost mai bine: prezența ei să fie atenuată imediat de cea a altor persoane sau ea să reușească să fie singură, cel puțin în

primele minute? Oare ochelarii și mustața neagră și scurtă îl făceau să arate într-adevăr mai tânăr, așa cum afirmau curvele politicoase?

Într-un târziu, când a ajuns la Hotelul Bellevue, văruit și cu umbre de albastru (patronat de Estotilanderi, Rheinlanderi și Vinelanderi bogați, dar care nu se situa în aceeași superclasă cu Trois Cygnes, lăbărțatul și încântătorul uriaș maro-roșcat suflat cu aur, întins pe o suprafață remarcabilă), Van a văzut cu spaimă că, după ceasul lui, mai era mult până la șapte după-amiaza, când începea să se servească cina în hotelurile din localitate. Așa că a traversat din nou strada, a intrat într-o cârciumă și a băut un brandy dublu, cu o bucată de zahăr. Un fluture colibri mort și uscat zăcea pe pervazul closetului. Slavă Domnului, nu există simboluri nici în vise, nici în viața dintre ele.

A trecut prin ușa turnantă de la Bellevue și s-a împiedicat de un geamantan în culori țipătoare, făcându-și astfel intrarea într-o grabă ridicolă. Portarul s-a răstit la nefericita *cameriere* cu șorț verde, care lăsase bagajul acolo. Da, îl așteptau în hol. Un turist german l-a ajuns din urmă și s-a scuzat exuberant și cu oarecare umor pentru obiectul ofensator, care, a spus el, era al său.

„Dacă-i așa”, a remarcat Van, „nu ar trebui să permiți stațiunilor balneoclimaterice să-și lipească etichetele pe anexele dumitale personale”.

Replica era tembelă și întregul episod avea o vagă nuanță paramnezică, iar în momentul următor Van a fost împușcat mortal din spate (asemenea lucruri se-ntâmplă, unii turiști sunt foarte dezechilibrați) și a pășit în faza următoare a existenței sale.

S-a oprit în pragul holului principal, dar de-abia începuse să scruteze distribuirea conținutului uman împrăștiat, când, brusc, într-un grup îndepărtat s-a produs o agitație. Ada, nesocotind bunele maniere, se îndrepta grăbită spre el. Înaintarea ei solitară și precipitată consuma în sens invers toți anii

despărțirii lor, în timp ce ea se transforma dintr-o străină cu sclipiri întunecate și coafură înaltă într-o fată cu brațe pale, îmbrăcată în negru, care fusese dintotdeauna a lui. La acea cotitură a timpului s-a întâmplat ca ei să fie singurele persoane în picioare, vizibile și active, din toată încăperea enormă și capetele s-au întors și ochii priveau atenți când cei doi s-au întâlnit la mijlocul holului ca pe o scenă, dar momentul care ar fi trebuit să fie, ca punct culminant al mișcării ei impetuoase, al extazului din ochii ei și al bijuteriilor scânteietoare, o mare explozie a iubirii volubile a fost marcat printr-o tăcere nepotrivită. El i-a ridicat mâna ca de lebădă la buzele lui – care nu se aplecaseră – și a sărutat-o, apoi au rămas încremeniți, privindu-se intens. El se juca cu banii din buzunarele pantalonilor pe sub haina lui „gheboșată", ea își pipăia cu degetele colierul și fiecare reflecta, cum s-ar spune, lumina nesigură la care se redusese catastrofal incandescența întâmpinării reciproce. Era mai mult ca niciodată Ada, dar la farmecul ei timid și sălbatic se adăugase o nuanță de eleganță inedită. Părul ei încă și mai negru era ridicat la spate într-un coc lucios și linia Lucette a gâtului ei subțire și drept apărea ca o surpriză care-i sfâșia inima. Van se silea să spună ceva scurt (să o prevină în legătură cu planul pe care îl concepuse pentru a-și asigura un *rendez-vous*), dar, pe când încerca să-și dreagă glasul, ea l-a întrerupt cu o poruncă șoptită, dar fără drept de apel: *Sbrit usî*! (să-ți dai jos mustața) și s-a întors ca să-l conducă în colțul îndepărtat, de unde avusese nevoie de atâția ani ca să ajungă la el.

Prima persoană căreia l-a prezentat în acea insulă de fotolii și androizi – care acum se ridicau în picioare din jurul unei mese scunde, cu un bol-scrumieră din aramă în centru – a fost promisa *belle-sœur*, o doamnă dolofană și scundă, îmbrăcată într-un gri de guvernantă, cu față foarte

ovală, păr șaten, tuns scurt, ten gălbui, ochi serioși, albaștri ca fumul, și o mică excrescență cărnoasă, asemănătoare unui bob de porumb, la marginea unei nări, ce adăuga curbei ei hipercritice o intenție tardivă a naturii, cum se întâmplă destul de des când o față rusească e produsă în serie. Următoarea mână întinsă aparținea unui nobil cordial, înalt, frumos și uimitor de puternic – nu putea fi altul decât prințul Gremin din acel libret absurd, iar strângerea lui de mână l-a făcut pe Van să tânjească după un lichid dezinfectant, pentru a înlătura urmele contactului cu oricare dintre părțile publice ale soțului ei. Dar, în timp ce Ada zâmbea iarăși radioasă și făcea prezentările, fremătând și agitând o baghetă invizibilă, persoana pe care Van o confundase în mod inadmisibil cu Andrei Vinelander s-a transformat în Yuzlik, talentatul regizor al filmului ghinionist cu Don Juan. „Vasco de Gama, presupun", a murmurat Yuzlik. Lângă el, nebăgați în seamă, cu nume necunoscute Adei și acum decedați din cauza unor suferințe anonime și deprimante, stăteau în atitudini slugarnice cei doi agenți ai lui Lemorio, comediantul sclipitor (un țăran bărbos, spirit de geniu – uitat și el acum –, pe care Yuzlik îl dorea pătimaș pentru următorul său film). Lemorio îl sfidase de două ori până atunci, în Roma și la San Remo, de fiecare dată trimițându-i pentru un „contact preliminar" pe acești doi oameni prăpădiți, incompetenți și efectiv demenți. Acum Yuzlik nu mai avea ce discuta cu ei, fiindcă epuizase toate subiectele: bârfele zilei, viața sexuală a lui Lemorio, huliganismul lui Hoole, hobby-urile celor trei fii ai lui Yuzlik și cele ale copilului lor, al agenților, un băietan eurasian adoptat, ucis recent într-o încăierare dintr-un club de noapte… și aici subiectul *acela* s-a încheiat. Ada salutase prezența neașteptată a lui Yuzlik în holul de la Bellevue nu numai pentru a-și contracara stânjeneala și duplicitatea, dar și fiindcă spera să se strecoare în *Ce știa Daisy*, însă, cu

toate că spiritul ei agitat nu mai găsea lingușirile necesare pentru încheierea unei afaceri, a înțeles repede că dacă Lemorio va fi în cele din urmă angajat, el va voi ca rolul uneia dintre amantele lui să fie interpretat de ea.

În sfârșit, Van a ajuns la soțul Adei.

Van îl omorâse pe bunul Andrei Andreevici Vinelander atât de des și de temeinic, la toate intersecțiile întunecate ale minții sale, încât acum bietul om, îmbrăcat într-un costum funebru, hidos, la două rânduri, cu trăsăturile feței moi ca aluatul, puse laolaltă cum s-a nimerit, ochii pungiți, de câine trist, și liniile punctate de sudoare de pe fruntea sa, prezenta trăsăturile deprimante ale învierii inutile. Ada a scăpat din vedere (sau mai degrabă „a scăpătat din vedere") – nu chiar întâmplător – să-i prezinte pe cei doi bărbați unul altuia. Soțul ei și-a enunțat numele, patronimicul și numele de familie cu intonațiile didactice ale naratorului unui film educativ rusesc. „*Obnimemsia*, *dorogoi*" (să ne îmbrățișăm, bătrâne), a adăugat el cu o voce mai vibrantă, dar cu aceeași expresie tristă (amintind în mod ciudat de aceea a lui Kosîghin, primarul din Yukonsk, când primea un buchet de la o cercetașă sau inspecta pagubele produse de un cutremur). În respirația lui se simțea mirosul a ceea ce Van a recunoscut uimit drept un tranchilizant pe bază de neocodeină, ce se prescria în cazuri de pseudobronșită psihopatică. Pe măsură ce fața nefericită și boțită a lui Andrei se apropia de el, putea distinge diferiți negișori și nodulețe, dar niciunul dintre ei nu era plasat într-o poziție elegantă, pe o singură parte, ca la codicilul naric al surorii lui mai mici. Andrei își menținea părul cânepiu scurt ca al unui soldat, tunzându-se singur cu foarfeca. Avea ținuta *korrektnîi* și îngrijită a unui *hobereau* estotian care face baie o dată pe săptămână.

Ne-am strâns cu toții în sufragerie. Van a atins ușor trecutul când a ridicat un braț ca să oprească un chelner care deschidea ușa, iar trecutul (încă pipăind colierul *lui* cu degetele) l-a răsplătit cu o privire „Dolores" piezișă.

La masă, întâmplarea s-a îngrijit de locul fiecăruia.

La masă, agenții lui Lemorio, doi bătrânei necăsătoriți, dar trăind ca bărbat și bărbat o perioadă suficient de îndelungată ca să îndreptățească o aniversare a ecranului de argint, au rămas nedespărțiți între Yuzlik, care nu le-a adresat nici măcar un cuvânt, și Van, torturat de Dorothy. Iar Andrei (care, înainte de a se gâtui cu șervetul, și-a făcut un „semn al crucii" curgător peste abdomenul lui de nedezbumbat) s-a pomenit așezat între soră și soție. El a cerut *cart de van* (îngăduindu-i lui Van cel real un mic amuzament), dar, fiind băutor de tărie, a aruncat doar o privire năucită pe pagina „Alb elvețian" a listei cu vinuri, după care i-a „trecut broșura" Adei, care a comandat imediat șampanie. În dimineața următoare, destul de devreme, el avea s-o informeze că „*Kuzen proizvodit* (vărul face) *uviditelno simpaticinoe vpeciatlenie* (o impresie extrem de simpatică, în sensul de «seducătoare»)". Echipamentul verbal al dragului confrate consta aproape exclusiv și în mod deosebit din locuri comune pline de simpatie ale limbii ruse, dar – cum nu-i plăcea să vorbească despre sine – el vorbea puțin, mai ales că solilocviul sonor al surorii sale (clipocind la poalele stâncii lui Van) îl hipnotiza și îl captiva ca pe un copil. Dorothy a prefațat relatarea mult întârziată despre coșmarul ei preferat cu o plângere umilă („Știu, bineînțeles, că pentru pacienții tăi a avea visuri urâte e o *jidovskaia prerogativa*"), dar de fiecare dată când se întorcea spre ea din farfuria lui, privirea analistului lipsit de entuziasm se fixa atât de insistent pe crucea grecească, mare cam cât a

arhiereilor, care strălucea pe pieptul ei, altminteri neinteresant, încât ea a considerat potrivit să-și întrerupă narațiunea (care avea legătură cu erupția unui vulcan în vis) și să spună: „Am dedus din scrierile tale că ești un cinic teribil. O, sunt întru totul de acord cu Simone Traser că o tentă de cinism dă farmec unui bărbat! Totuși vreau să te previn că protestez împotriva glumelor anti-ortodoxe, în cazul în care ai intenția să faci vreuna”.

În momentul acela Van se săturase până peste cap de comeseana lui nebună, altfel o nebună neinteresantă. A reușit cu greu să-și țină paharul, pe care era gata-gata să-l răstoarne cu un gest făcut ca să atragă atenția Adei, și a spus fără nicio introducere și pe un ton calificat de Ada după aceea drept sarcastic, de rău augur și cu totul inadmisibil:

„Mâine dimineață *je veux vous acaparer*, *ma chère*. Avocatul meu sau al tău sau amândoi te-au informat, probabil, despre conturile Lucettei din băncile elvețiene…” Și Van a debitat o versiune pregătită dinainte a felului cum stăteau lucrurile, născocită *in toto*. „Eu propun”, a adăugat el, „ca, dacă nu ai alte obligații” (și trimise o privire întrebătoare care i-a ocolit pe Vinelanderi, sărind peste și pe lângă cei trei cineași, care au dat cu toții din cap, aprobându-l ca niște idioți), „tu și cu mine să mergem să-l vizităm pe *maître* Jorat sau Raton – îmi scapă acum numele, consilierul meu, *enfin* – la Luzon. Nu e departe de aici, o jumătate de oră de mers cu automobilul. El mi-a dat anumite documente pe care le am la hotel și vreau să le suspinezi… vreau să spun, să le semnezi suspinând… problema e plicticoasă. E-n regulă? Da, e-n regulă”.

„Dar, Ada”, a trompețit Dora, „uiți că mâine dimineață voiam să vizităm Institutul de Armonie Floralã din Château Piron!”

„O s-o faceți poimâine sau marți sau marțea viitoare”, a spus Van. „Vă duc bucuros cu mașina pe toți trei la acest *lieu de méditation* fascinant, dar micul și rapidul meu Unseretti are loc doar pentru un pasager, iar afacerea asta a depozitelor cărora nu li se poate da de urmă e teribil de urgentă, cred eu”.

Yuzlik simțea că pocnește dacă nu spune și el ceva. Van a cedat în fața automatului bine intenționat.

„Sunt încântat și onorat să iau masa cu Vasco de Gama”, a spus Yuzlik, ridicând paharul în fața frumosului său aparat facial.

Aceeași citare greșită – și asta i-a dat lui Van un indiciu în privința sursei de informare tăinuite – a apărut în *The Chimes of Chose* (o biografie scrisă de un fost bun amic al lui Van, acum lord Chose, care se cățărase pe spalierul „bestseller” și încă se menținea acolo, asta în special datorită unor referiri indecente și foarte nostime la Vila Venus din Ranton Brooks). În timp ce rumega măduva unui răspuns adecvat, cu gura plină de *șarlot* (nu șarlatana „*charlotte russe*” servită în majoritatea restaurantelor, ci coaja crocantă și fierbinte, umplută cu mere, a unei plăcinte castel făcute de Takomin, bucătarul-șef al hotelului, care trimitea salutări din Rose Bay, California), Van se simțea împărțit între două dorințe imperioase: una era să-l insulte pe Yuzlik fiindcă pusese mâna pe mâna Adei când o rugase să-i dea și lui untul, cu două sau trei feluri de mâncare mai înainte (era incomparabil mai gelos pe masculul ăla cu ochii alunecoși decât pe Andrei și își amintea cu un fior de mândrie și ură cum în 1892, în ajunul Anului Nou, îl atacase pe sclivisitul Van Zemski, o rubedenie de-a sa, care-și permisese o mângâiere asemănătoare când se așezase la masa lor de la restaurant, iar mai târziu, sub un pretext oarecare, îi fracturase lui Zemski falca, asta chiar la clubul tânărului prinț), iar cealaltă – să-i spună lui Yuzlik

cât de mult i-a plăcut *Ultima aventură a lui Don Juan*. Cum, din motive evidente, nu era în situația să-și satisfacă dorința numărul unu, a renunțat și la numărul doi, întrucât mirosea a politețe de poltron, și s-a mulțumit să replice, după ce a înghițit coleașa însiropată, de culoarea ambrei:

„Cartea lui Jack Chose e cu siguranță foarte amuzantă, în special fragmentul ăla despre mere și diaree și pasajele din albumul Venus Shell" (ochii lui Yuzlik au aruncat săgeți piezișe, de rememorare fățarnică, după care el s-a înclinat, ca un prinos adus unei amintiri comune), „dar ticălosul n-ar fi trebuit să divulge niciodată numele meu și nici să-mi cârpăcească thespionimul".

În cursul acelei cine cumplite (înviorate doar de *șarlot* și de cinci sticle de Moët, din care Van a consumat mai mult de trei), el a evitat să privească acea parte a Adei care se numește „față" – o parte emoționantă în mod misterios, divină, plină de viață, care în această formă esențială se întâlnește rar la ființele umane (măștile palide și pline de negi nu contează). Pe de altă parte, Ada își întorcea fără să vrea ochii negri spre el din două în două secunde, ca și cum, cu fiecare privire, își recăpăta echilibrul. Dar când s-au întors cu toții în hol și și-au terminat cafeaua acolo, dificultățile de concentrare au început să-l copleșească pe Van, ale cărui *points de repère* s-au redus în mod catastrofal după plecarea celor trei cinești.

> ANDREI: *Adocika*, *duṣka* (draga mea), *raskaji je pro rancio*, *pro skot* (povestește-i despre moșie, despre vite), *emu je liubopîtno* (nu se poate să nu-l intereseze).
>
> ADA (*ca și cum ar fi ieșit dintr-o transă*): *O ciom ti* (ce spuneai)?

ANDREI: *Ia govoriu*, *raskaji emu pro tvoio jitîio bîtio* (spuneam să-i povestești despre viața noastră de zi cu zi, despre existența ta obișnuită). *Avos zaglianet k n-am* (poate ne va face o vizită).

ADA: *Ostav*, *cito tam interesnogo* (lasă asta, ce ți se pare atât de interesant)?

DAȘA (*întorcându-se spre Ivan*): N-o asculta. *Masa interesnogo* (*o* mulțime de lucruri interesante). *Delo brata ogromnoe*, *volnuiușcee delo*, *trebuiușcee ne menșe truda*, *cem ucionaia disertația* (activitatea lui e de mare interes, la fel de solicitantă ca a unui savant). *Nași selskohoziaistrenîe mașinî i ih teni* (mașinile noastre agricole și umbrele lor) *eto țelaia kolekția predmetov modernoi skulpturî i jivopisi* (reprezintă o adevărată colecție de artă modernă), pe care am eu bănuiala că o adori, ca și mine.

IVAN (*se adresează lui Andrei*): Nu știu nimic despre agricultură, dar, oricum, îți mulțumesc.

(*O pauză*.)

IVAN (*nu prea știe ce să mai adauge*): Da, sigur că da, mi-ar face mare plăcere să-ți văd cândva mașinile. Lucrurile acelea îmi amintesc întotdeauna de monștrii preistorici cu gâturi lungi, păscând ici și colo sau doar meditând melancolici asupra mâhinirilor produse de dispariție… dar poate eu mă gândesc la excavatoare…

DOROTHY: Utilajele lui Andrei nu-s deloc preistorice! (*râde acru*).

ANDREI: *Slovom*, *milosti prosim* (oricum, ești oricând bine venit). *Budete jarit verhom s kuzinoi* (o să te distrezi de minune călărind cu verișoara ta).

(*Pauză*.)

IVAN (*adresându-se Adei*): Mâine dimineață la nouă jumate – nu-i prea devreme pentru tine? Eu sunt la Trois Cygnes. Vin să te iau în mașina mea micuță – nu pe cal (îi *zâmbește cadaveric lui Andrei*).

DAȘA: *Dovolno skucino* (e destul de neplăcut) că vizita Adei la frumosul lac Leman trebuie stricată de întâlniri cu avocați și cu bancheri. Sunt sigură că îți poți satisface cele mai multe dintre nevoile alea chemând-o de câteva ori *chez vous*, nu la Luzon ori Geneva.

Sporovăiala de balamuc a revenit la conturile bancare ale Lucettei. Ivan Dementievici a explicat că ea își pierduse unul după altul carnetele cu cecuri și nimeni nu știa exact în câte bănci diferite depozitase sume considerabile de bani. Curând, Andrei, care arăta acum ca primarul livid din Yukonsk după ce a deschis târgul săptămânal Catkin sau după ce s-a luptat cu pârjolul din pădure cu un tip nou de extinctor, a mormăit de pe scaunul lui, scuzându-se că se duce să se culce atât de devreme, și i-a strâns mâna lui Van ca și cum s-ar fi despărțit pentru totdeauna (ceea ce, într-adevăr, s-a și întâmplat). Van a rămas cu cele două doamne în holul rece și pustiu, unde se produsese pe nesimțite o scădere chibzuită a luminii faradice.

„Ei, ți-a plăcut fratele meu?” a întrebat Dorothy. „*On redciaișsi celovek* (e o ființă umană pe care o întâlnești foarte rar). Nu pot să-ți spun cât de profund l-a afectat moartea îngrozitoare a tatălui tău și, bineînțeles, sfârșitul bizar al Lucettei. Chiar și el, cel mai cumsecade om de pe pământ, nu se putea abține să nu dezaprobe parizianul ei *sans-gêne*, dar o admira fantastic pentru frumusețea ei, cum cred că o admirai și tu – nu – nu, nu nega! – , fiindcă, așa cum am spus întotdeauna, farmecul ei părea să-l completeze pe al Adei, cele două jumătăți formând împreună ceva asemănător frumuseții perfecte, în sens platonic” (din nou zâmbetul acela acru). „Fără îndoială, Ada e «frumusețea perfectă», o adevărată *muirninocika* – chiar și atunci când se crispează, așa cum face acum –, dar ea e frumoasă doar în modeștii noștri termeni umani, între ghilimelele esteticii noastre sociale – n-am dreptate, profesore? – , în felul în care pot fi perfecte o mâncare sau o căsătorie sau o mică vagabondă franțuzoaică”.

„Ce mai aștepți? Fă-i o reverență”, i-a spus posomorât Van Adei.

„Oh, Adocika mea știe cât îi sunt de devotată” (și-și deschise palma, prinzând mâna pe care Ada și-o retrăgea). „Am fost părtașă la toate necazurile ei. Oh, câți cowboy *podjarîh* (vânjoși) am fost nevoiți să concediem fiindcă ei *delali ei glazki* (îi făceau ochi dulci)! Și câte pierderi grele am mai suferit de când a început noul secol! Mama ei și mama mea, arhiepiscopul de Ivankover și doctorul Swissair din Lumbago (unde mama și cu mine l-am vizitat, pline de respect, în 1888), trei unchi distinși (pe care, din fericire, nu prea îi cunoșteam) și tatăl tău, care, am susținut-o întotdeauna, semăna mult mai mult cu un aristocrat rus decât cu un baron irlandez. Apropo, când delira pe patul de moarte – nu te superi, Ada, dacă-i divulg *ces potins de familie*? – , Marina noastră splendidă era obsedată de două amăgiri, care se excludeau

reciproc – că tu ești căsătorit cu Ada și că voi doi sunteți frate și soră – și ciocnirea dintre acele două idei îi producea o intensă suferință mintală. Cum explică școala ta de psihiatrie acest gen de conflict?”

„Eu nu mă mai duc la școală”, a spus Van, înăbușindu-și un căscat, „și, de altfel, în lucrările mele nu încerc să explic nimic. Eu descriu și-atât”.

„Și totuși, nu poți contesta faptul că anumite intuiții…”

Și dă-i, și dă-i, mai mult de o oră, încât pe Van au început să-l doară fălcile încleștate. În cele din urmă, Ada s-a ridicat și Dorothy a făcut la fel, dar a continuat să vorbească stând în picioare:

„Mâine, scumpa mea mătușă Beloskunski-Belokonski, o fată bătrână delicioasă care locuiește într-o vilă mai sus de Valvey, vine la cină. *Terriblement grande dame et tout ça*. *Elle aime taquiner* Andriușa *en distant qu’un simple cultivateur comme lui n’aurait pas dû epouser la fille d’une actrice et d’un marchand de tableaux*. N-ai vrea să vii și tu… Jean?”

Jean a replicat: „Vai, nu, scumpă Daria Andreevna. *Je dois «surveiller les kilos»*. În plus, mâine dimineață sunt ocupat”.

„Cel puțin” (zâmbi) „poți să-mi spui Dașa”.

„Eu o fac pentru Andrei”, a explicat Ada. „Adevărul e că măreața damă în cauză e o ticăloasă bătrână și vulgară”.

„Ada!” a protestat Dașa, cu o privire de dojană blândă.

Înainte ca doamnele să purceadă spre lift, Ada i-a aruncat o privire lui Van, iar el – care nu era un nepriceput în materie de strategii amoroase – s-a abținut și nu a pomenit de faptul că ea își „uitase” mica poșetă de mătase pe speteaza scaunului. Le-a însoțit până la coridorul care ducea spre lift și, înhățând obiectul, a așteptat întoarcerea ei planificată în dosul unei coloane în stilul hibrid al holurilor de hotel, știind că dintr-o clipă în alta ea

îi va spune însoțitoarei sale afurisite (care în momentul acela, fără îndoială, își revizuia părerile despre „*le beau ténébreux*”), în timp ce ochiul liftului se înroșea sub un deget mare și rapid, *Ah*, *sumociku zabîla* (mi-am uitat poșeta)!” și va zbura imediat înapoi, ca Ninon a lui Vere, și va fi în brațele lui.

Gurile li s-au deschis într-o furie tandră și apoi el s-a năpustit asupra gâtului ei japonez, divin, tânăr, nou, pe care-l dorise cu înfocare, asemenea unui Jupiter Olorinus, tot timpul serii.

„O să ne repezim vrrum-vrrum, în mare viteză, la locuința mea de îndată ce te trezești, nu-ți pierde timpul cu baia, intră în lenclosele tale (*jump into your clothes*)…”, și cu seva dogoritoare dând pe-afară, el a devorat-o din nou, până când (Dorothy a ajuns probabil în cer!) ea și-a fluturat trei degete pe gura lui și a fugit.

„Șterge-te pe gât!” a strigat Van după ea într-o șoaptă grăbită (cine și unde în povestirea asta, în viața asta, mai încercase un *strigăt șoptit*?).

*Î*n noaptea aceea, într-un vis post-Moët, el a stat pe talcul unei plăji tropicale pline de oameni tolăniți și într-un moment freca săgeata iritată, roșie, a unui băiat chircit, iar în momentul următor privea prin ochelarii cu lentile fumurii o umbră simetrică pe ambele părți ale unei spinări strălucitoare, cu o umbră mai slabă între coastele Lucettei sau Adei, care stăteau pe un prosop, la oarecare depărtare de el. Deodată, fata s-a întors și a rămas iar culcată pe burtă și ea purta, de asemenea, ochelari de soare și nici el, nici ea n-au putut sesiza prin ambra neagră direcția exactă a privirii celuilalt. Totuși, el știa, după gropița zâmbetului de-abia schițat, că ea se uita la stacojiul lui crud (fusese *al lui* tot timpul). Cineva a zis, împingând o măsuță pe rotile în apropiere, „E una dintre surorile Vane” și el s-a trezit murmurând cu pricepere profesională jocul de cuvinte oniric care combina numele și prenumele lui. Și-a scos din

urechi dopurile din ceară și, într-un act minunat de refacere și reconectare, masa cu micul dejun a zăngănit de pe coridor peste pragul camerei de alături, apoi, mestecând și cu stropi de miere pe buze, Ada a intrat în dormitorul lui. Era de-abia opt fără un sfert!

„Deșteaptă fată!” a spus Van. „Dar mai întâi și mai întâi eu trebuie să mă duc în *le petit endroit* (WC)”.

Întâlnirea asta și cele nouă care au urmat au constituit culmea cea mai înaltă a iubirii lor în vârstă de douăzeci și unu de ani: maturizarea complicată, periculoasă și nespus de strălucitoare. Stilul oarecum italienizat al apartamentului, aplicele foarte elaborate, cu ornamente din sticlă caramel cețoasă și întunecoasă, ale cărei mici umflături albe produceau la întâmplare lumină sau slujnice, ferestrele camuflate cu draperii grele și fixate cu șipci, care făceau ca dimineața să fie la fel de greu de dezbrăcat ca și o mironosiță în crinolină, ușile glisante, convexe, ale dulapului asemănător „Fecioarei de Fier din Nürnberg” din vestibulul apartamentului lor, ba chiar și tabloul lui Randon, cu o corabie cu trei catarge destul de înțepenită pe valurile verzi, în zigzag, ale portului Marseille – într-un cuvânt, atmosfera oarecum de han a acelor noi întâlniri a adăugat o nuanță romanescă (Alexei și Anna ar putea pune aici un asterisc!) pe care Ada a salutat-o cu bucurie ca pe un cadru, ca pe o structură, ceva ce susține și protejează viața, altminteri neîndrumată de providență pe Desdemonia, unde artiștii sunt singurii zei. Când, după trei sau patru ore de dragoste frenetică, Van și doamna Vinelander își părăseau vizuina pentru un extraordinar octombrie albastru, ușor aburit, care a rămas feeric și cald pe toată durata adulterului, aveau sentimentul că se află încă sub protecția acelor Priapi pictați pe care romanii îi instalau odinioară între arborii lui Rufomonticulus.

„Am să te conduc pe jos până acasă. Tocmai ne-am întors de la o discuție cu bancherii din Luzon și eu te însoțesc de la hotelul meu la al tău” – asta era *la phrase consacrée* pe care Van o rostea invariabil pentru a informa parcele despre situație. O mică precauție, adoptată de la început, a fost să evite cu strictețe expunerea suspectă pe balconul lor de pe partea lacului, pe care-l vedeau toate capitulele galbene sau mov de pe platbandele promenadei.

Pentru a pleca din hotel, foloseau o ieșire dosnică.

Poteca mărginită de cimișir, dominată de un arbore sequoia peren, cu aer nostalgic (pe care americanii îl confundau cu un „cedru libanez” – dacă îl observau), îi ducea la strada numită greșit și absurd *Rue du Mûrier*, unde o paulownia maiestuoasă („Dud!” a pufnit Ada), expusă pe o terasă nepotrivită, deasupra unui WC public, își împrăștia frunzele verzi întunecate, în formă de inimă, dar păstra destul frunziș pentru a arunca arabescuri de umbră pe partea sudică a trunchiului ei. Un ginkgo (de culoare auriu-verzuie, mult mai luminoasă decât a vecinului său, un mesteacăn local care îngălbenea urât) puncta colțul unei alei pavate ce cobora până la chei. Ei au urmat spre sud faimoasa Promenadă Fillietaz, care se întindea pe partea elvețiană a lacului, de la Valvey până la Château de Byron (sau „She Yawns Castle”). Sezonul monden la modă se sfârșise și păsări venite la iernat, precum și un număr de central-europeni în pantaloni golf, înlocuiseră familiile engleze, precum și pe nobilii ruși de la Nipissing și Nipigon.

„Spațiul de pe buza superioară se simte indecent de gol”. (El își răsese mustața, cu urlete de durere, în prezența ei.) „Și nu pot să-mi sug întruna burta”.

„Oh, îmi placi mai mult cu acest plus de greutate. Ești mai mult. E gena maternă, cred eu, fiindcă Demon se usca din ce în ce mai tare. Când l-am văzut la funeraliile mamei, arăta pur și simplu

ca Don Quijote. Totul era atât de straniu. El purta doliu albastru. Fiul lui D'Onsky, o persoană cu un singur braț, și-a petrecut brațul rămas pe după Demon și amândoi au plâns *comme des fontaines*. O persoană în anteriu, care arăta ca un figurant într-o încarnare de film color a lui Vișnu, a ținut o predică ininteligibilă. Apoi ea s-a înălțat în fum. El mi-a spus, suspinând, «Eu n-am să-i înșel pe sărmanii viermi!» De fapt, la câteva ore după ce și-a călcat făgăduiala, am avut vizitatori neașteptați la ranch – o păpușă de opt ani, incredibil de grațioasă, cu voal negru, și un fel de însoțitoare, tot în negru, cu două gărzi de corp. Scorpia pretindea anumite sume fantastice – pe care Demon, spunea ea, nu avusese timp să le plătească – pentru «sfâșierea himenului» și atunci l-am pus pe unul dintre băieții noștri cei mai puternici să dea afară *vsiu* (întreaga) *kompaniu*".

„Fantastic", a spus Van, „ele erau din ce în ce mai tinere – mă refer la fete, nu la băieții tăcuți și puternici. Bătrâna Rosalind a lui avea o nepoată în vârstă de zece ani, un puișor pregătit pentru sex. Nu peste mult timp, le-ar fi pescuit din incubatoare".

„Nu ți-ai iubit tatăl", a spus Ada întristată.

„Ba nu, l-am iubit și-l iubesc și acum – cu blândețe, respectuos, cu înțelegere, fiindcă, la urma urmelor, acea poezie minoră a cărnii nu-mi e străină nici mie. Dar în ce ne privește pe noi, adică pe tine și pe mine, el a fost îngropat în ziua când a fost înmormântat unchiul nostru Dan".

„Știu, știu. E jalnic! Și la ce a folosit? Poate n-ar trebui să-ți spun, dar vizitele lui la Agavia deveneau tot mai rare și mai scurte cu fiece an ce trecea. Da, era ceva jalnic să-i asculți pe el și pe Andrei discutând. Vreau să spun că Andrei *n'a pas le verbe facile*, deși avea o mare prețuire pentru torentul sălbatic de fantezie și fapte fantastice al lui Demon – fără să-l înțeleagă prea bine – și exclama adesea, cu rusescul lui «țîc-țîc» și o

clătinare a capului – apreciativă și toate celelalte –, «Ce *balagur* (mucalit) sunteți!» Și atunci, într-o zi, Demon m-a prevenit că n-o să mai vină deloc dacă mai aude din nou gluma nevinovată a lui Andrei (*Nu i balagur-je vî*, *Dementii Labirintovici*) sau ce a crezut Dorothy, *l'impayable* («neprețuită pentru insolență și absurditate»), despre faptul că am făcut tabără pe munte doar cu Mayo, un cowboy, ca să mă apere de lei".

„Putea cineva să mai asculte așa ceva?" a întrebat Van.

„Nu, nimeni n-a putut. Toate astea s-au petrecut într-o vreme când eu nu mai vorbeam cu soțul și cumnata mea, astfel că nu puteam controla situația. Oricum, Demon n-a venit nici când se afla doar la vreo trei sute de kilometri depărtare și, în schimb, mi-a trimis prin poștă, de la vreun cazinou, scrisoarea ta frumoasă, frumoasă, despre Lucette și despre filmul meu".

„Mai știu pe cineva care ar dori să afle niște amănunte despre situația ta de femeie măritată – frecvența relațiilor intime, nume de alint pentru alunițe tainice, mirosuri, preferate…"

„*Platok momentalno* (repede, batista)! Nara ta dreaptă e plină de jad umed", a spus Ada și apoi a arătat spre un indicator circular, înrămat în roșu, de la marginea pajiștii, pe care scria *Chiens interdits* și înfățișa o corcitură neverosimilă, neagră, cu fundă albă la gât. De ce, se întrebă ea, magistrații elvețieni trebuie să interzică încrucișarea terierilor scoțieni cu pudelii?

Ultimii fluturi din 1905, leneșii fluturi amiral și ochi-de-păun, o *Issoria lathonia* și un fluture auriu, profitau cât puteau de florile modeste. Un tramvai a trecut prin stânga lor, foarte aproape de promenada unde se odihneau și s-au sărutat precauți când scheunatul roților nu s-a mai auzit. Șinele atinse de soare căpătau o strălucire frumoasă, de cobalt – reflectarea amiezii în viziunea metalului strălucitor.

„Hai să mâncăm brânză și să bem vin alb sub pergola aia”, a propus Van. „Vinelanderii vor prinzi astăzi *à deux*”.

Un fel de dispozitiv muzical cânta armonii de junglă. Genţile deschise ale unei perechi tiroleze stăteau neplăcut de aproape și Van a mituit chelnerul să le mute masa mai încolo, pe scândurile unui debarcader nefolosit. Ada admira populația păsărilor de apă. Erau rațe moțate negre, în contrast cu părțile laterale albe, ceea ce le făcea să semene cu niște cumpărători (asta, precum și alte comparații, sunt ale Adei) care trag după ei câte o cutie de carton plată și alungită (cravată nouă? mănuși?) sub fiecare braț, în vreme ce moțul lor negru îi amintea lui Van de capul lui de când avea paisprezece ani și era ud, fiindcă tocmai făcuse o baie în pârâu. Lișițele (care *se întorseseră* în cele din urmă) înotau cu o mișcare ciudată, de pompare, făcută din gât, în felul în care merg caii la pas. Cufundari mici și mari, cu creste, își țineau capul înălțat, având în atitudinea lor ceva heraldic. Ei au, spunea ea, ritualuri nupțiale minunate: stau față-n față, foarte aproape unul de altul, așa (și ea ridică degetele arătătoare ca pe niște paranteze), mai degrabă ca două suporturi laterale pentru cărți, dar fără niciun fel de cărți între ele, și își scutură pe rând capetele, cu străfulgerări de aramă.

„Eu te-am întrebat despre ritualurile lui Andrei”.

„Ah, Andrei e atât de impresionat când vede toate păsările astea europene! E mare sportiv și cunoaște vânatul nostru vestic uimitor de bine. Noi avem în Vest o lișiță mică, foarte ageră, cu o fundă neagră în jurul ciocului ei alb și gros. Andrei îi spune *pestrokliuvaia ciomga*. Și acea *ciomga* mare e *hohluşka*, spune el. Dacă te mai încrunți așa încă o dată atunci când spun ceva nevinovat și întru totul amuzant, am să te sărut pe vârful nasului, să vadă toată lumea”.

Doar puțintel cam artificială, nu în forma ei cea mai bună de Veen. Dar și-a revenit numaidecât:

„Oh, uită-te la acești pescărușii de mare cum fac pe fricoșii!”

Mai multe *rieuses*, dintre care câteva își purtau încă bonetele de vară negre și cochete, se instalaseră pe parapetul de culoare stacojie de pe partea lacului, cu cozile spre potecă, și cei doi au vrut să vadă care dintre ele vor rămâne cocoțate bine la apropierea primului trecător. Când Ada și Van s-au apropiat, cele mai multe au dat din aripi, zburând spre apă, dar una și-a strâns penele cozii, a făcut o mișcare analoagă „îndoirii genunchilor”, apoi a văzut că se va descurca și a rămas pe parapet.

„Cred că am observat această specie doar în Arizona, într-un loc numit Saltsink – un soi de lac făcut de om. Cele obișnuite, de la noi, au vârfurile aripilor destul de diferite”.

O lișiță cu creastă păru să se îndepărteze, plutind lent, foarte lent, când deodată a început să se scufunde, apoi a executat brusc un plonjon ca de pește care sare, arătându-și partea albă și lucioasă de dedesubt, și a dispărut.

„Pentru ce nu i-ai spus, într-un fel sau altul, că nu ești supărată pe ea?” a întrebat Van. „Scrisoarea ta suspectă a făcut-o extrem de nefericită!”

„Ei, aș!” a rostit Ada. „Ea m-a pus într-o situație foarte jenantă. Înțeleg că era furioasă pe Dorothy (care avea intenții bune, biata ființă stupidă – destul de stupidă ca să mă avertizeze împotriva unor posibile «infecții», cum ar fi, de pildă, «lesbianita labială», *Labial Lesbianitis*!), dar ăsta nu era un motiv ca Lucette să-l viziteze pe Andrei în oraș și să-i spună că e foarte bună prietenă cu bărbatul pe care-l iubisem înainte de a mă căsători. El n-a îndrăznit să mă supere manifestându-și curiozitatea redeșteptată, dar s-a plâns la Dorothy de *neopravdanaia jestokost* (cruzimea nejustificată) a Lucettei”.

„Ada, Ada!” a gemut Van. „Vreau să scapi de bărbatul ăsta al tău *și* de sora lui chiar *acum*!”

„Lasă-mi o săptămână”, a spus ea. „Trebuie să mă întorc la ranch. Nu suport gândul ca ea să-mi cotrobăiască prin lucruri”.

La început, totul părea să decurgă potrivit vreunui spirit binevoitor.

Van s-a amuzat copios (o lipsă de tact pe care amanta lui nici n-a scuzat-o, nici n-a condamnat-o) când Andrei a stat la pat aproape toată săptămâna din cauza unei răceli. Dorothy, o infirmieră înnăscută, a depășit-o în mod considerabil pe Ada (care, nefiind niciodată bolnavă, nu putea suporta vederea unui străin suferind) în ce privește promptitudinea îngrijirii acordate bolnavului – de pildă, îi citea pacientului care se sufoca articole vechi din *Golos Feniksa*. Dar doctorul hotelului l-a expediat vineri la Spitalul American din apropiere, unde nici măcar surorii lui nu i se permitea să-l viziteze, „din cauza necesității constante de a se efectua analizele de rutină” sau mai degrabă fiindcă bietul om dorea să înfrunte dezastrul bărbătește, în singurătate.

În zilele următoare, Dorothy și-a folosit timpul liber ca să o spioneze pe Ada. Femeia era sigură de trei lucruri: că Ada avea un amant în Elveția, că Van era fratele ei și că el îi aranja surorii lui irezistibile întâlniri secrete cu persoana pe care ea o iubise înainte de a se mărita. Încântătorul fenomen ce făcea ca toți trei termenii să fie adevărați, dar să nu aibă nicio noimă când erau analizați atent, îi oferea lui Van o altă sursă de distracție.

Cele Trei Lebede protejau cu aripile un bastion. Oricine se interesa – în carne și oase sau doar cu glasul – era informat de portar sau de acoliții lui că Van e în oraș, că n-o cunosc pe Madame André Vinelander și că tot ce se putea face era să lase un mesaj. Mașina lui, parcată într-o dumbravă izolată, nu putea să-i trădeze prezența. Înainte de amiază, Van folosea în mod regulat liftul de serviciu, care îi permitea să iasă prin curtea din spate. Lucien, un

tip foarte isteț, a învățat repede să recunoască vocea de contralto a lui Dorothy: „*La voix cuivrée a téléphone*”, „*La Trompette n’était pas contente ce matin*” *et cetera*. Apoi Parcele și-au luat o zi liberă.

Andrei avusese prima hemoragie abundentă prin luna august, în timpul unei călătorii de afaceri la Phoenix. Optimist căpățânos, independent, dar nu deosebit de sclipitor, el o atribuise unei sângerări nazale care-și greșise drumul și o ascunsese de toată lumea, ca să evite „discuțiile stupide”. Avea de mulți ani o tuse tabagică răsunătoare, de fumător de două pachete de țigări pe zi, dar când, la câteva zile după această primă „scurgere de sânge post-nazală”, a scuipat o flegmă roșie în chiuvetă, s-a hotărât să renunțe la țigări și să se limiteze la *țigarki* (*cigarillos*). Următorul *concretemps* s-a petrecut în prezența Adei, chiar înainte de plecarea în Europa. A reușit să se descotorosească de batista pătată de sânge înainte ca Ada s-o vadă, dar ea și-a amintit că el a spus cu o voce îngrijorată „*Vot te* na” (mda, e ciudat). Întrucât credea, ca majoritatea estotienilor, că doctorii cei mai buni se găsesc în Europa Centrală, Andrei și-a spus că dacă mai tușea odată cu sânge, o să consulte un specialist din Zürich, al cărui nume îl obținuse de la un membru al „lojei” (loc de întâlnire al frăției persoanelor care fac bani). Spitalul american din Valvey, de lângă biserica rusească înălțată de Vladimir Chevalier, frate al bunicului său, a fost suficient de bun și i-a pus diagnosticul: tuberculoză avansată la plămânul stâng.

Miercuri, 22 octombrie, la începutul după-amiezii, Dorothy, încercând „frenetică să o repereze pe Ada” (după vizita obișnuită la cele Trei Lebede, ea petrecea câteva ore utile la salonul „Hair and Beauty” al Paphiei), a lăsat un mesaj pentru Van, care l-a primit noaptea târziu, când s-a întors dintr-o călătorie la Sorcière, în Valais, la

aproape o sută cincizeci de kilometri spre est, unde cumpărase o vilă pentru el *et ma cousine* și cinase cu fosta proprietăreasă, văduva unui bancher, amabila Madame Scarlet, și fiica ei blondă, Eveline, cu fața plină de coșuri, dar drăguță, și amândouă au părut impresionate erotic de rapiditatea cu care se încheiase tranzacția.

El își păstra calmul și rămânea încrezător. Chiar și după ce studiase atent relatarea isterică a lui Dorothy, continua să creadă că destinul lor nu e amenințat, că – în cel mai bun caz – Andrei va muri chiar acum și o va scuti pe Ada de neplăcerile unui divorț și că – în cazul cel mai rău – bărbatul va fi expediat la un sanatoriu de munte dintr-un roman ca să zacă acolo în cele câteva pagini de final, când terenul e curățat epilogic de dușmani, departe-departe de realitatea vieților *lor* unite. Vineri dimineață, la ora nouă – cum promisese în ajun s-a dus cu mașina la Bellevue, având în minte planul plăcut de a merge apoi la Sorcière să-i arate casa.

În timpul nopții, o furtună stricase tocmai la țanc finalul verii miraculoase. Încă și mai la țanc, începutul neașteptat al ciclului ei scurtase dezmierdările de ieri. Ploua când Van a trântit portiera mașinii, îmbrăcat cu pantalonii din velur, și, pășind peste bălțoace, a trecut printre o ambulanță și un Yak negru și mare, care așteptau unul în spatele celuilalt în fața hotelului. Toate aripile Yakului erau larg deschise, doi băieți de serviciu începuseră să stivuiască bagajele sub supravegherea șoferului și diferitele părți ale vechiului automobil închiriat reacționau, trosnind discret, la icnetele încărcătorilor.

Și-a dat deodată seama de răceala de reptilă a ploii pe capul lui cu început de chelie și tocmai se pregătea să intre prin ușa turnantă din sticlă, când aceasta a scos-o la iveală pe Ada cam în maniera barometrelor din lemn sculptat, ale căror uși se deschid și arată fie o păpușă de gen masculin, fie

una de gen feminin. Îmbrăcămintea ei – impermeabilul peste rochia cu gât înalt, fișiu peste coafura înaltă, poșeta din piele de crocodil atârnată pe umăr – forma un ansamblu oarecum demodat și chiar provincial. „Pe fața ei nu se citea nicio expresie”, cum spun rușii ca să descrie expresia de deprimare deplină.

Ea l-a condus în dosul hotelului la o rotondă urâtă, ieșită de sub burnița mizerabilă, și acolo a încercat să-l îmbrățișeze, dar el s-a ferit de buzele ei. Ada pleca peste câteva minute. Eroicul și neputinciosul Andrei fusese adus înapoi la hotel cu o ambulanță. Dorothy izbutise să obțină trei locuri în avionul care zbura de la Geneva la Phoenix. Cele două mașini îi duceau pe el, pe ea și pe sora eroică direct la aeroportul lipsit de apărare.

Ada i-a cerut o batistă și el a scos una bleu din buzunarul scurtei, dar lacrimile ei începuseră să se rostogolească și femeia și-a acoperit ochii, în timp ce el stătea în fața ei cu mâna întinsă.

„Parte din piesă?” s-a interesat el rece.

Ea a clătinat din cap, a luat batista cu un „merci” copilăresc, și-a șters nasul, a căscat gura și a înghițit și a vorbit și în momentul următor totul era pierdut.

Nu-i putea spune soțului ei câtă vreme era bolnav. Van va trebui să aștepte până când Andrei se va fi refăcut și va putea suporta veștile, iar asta va lua ceva timp. Firește, ea va trebui să facă tot ce poate pentru a-l vindeca complet, exista în Arizona un făcător de minuni…

„E ca și cum ai trata boala unui individ înainte de a-l spânzura”, a spus Van.

„Și când te gândești”, a strigat Ada, cu un fel de scuturare febrilă a mâinilor ei țepene, ca și cum ar fi lăsat să cadă un capac sau o tavă, „când te gândești că el a ascuns cuminte totul! Oh, firește, cum să-l părăsesc acum!?”

„Da, vechea poveste – flautistul a cărui impotență trebuie tratată, ofițerașul aventuros care,

poate, n-o să se mai întoarcă de la un război purtat la mare depărtare!”

„*Ne ricane pas*!” a exclamat Ada. „Bietul, bietul omuleț! Cum îndrăznești să vorbești batjocoritor?”

Așa cum îi stătea în fire chiar din anii tinereții, Van era predispus să-și potolească o furie și o dezamăgire cumplită cu ajutorul expresiilor bombastice și misterioase, care dureau ca o unghie ruptă în satin, căptușeala Iadului.

„Castle True, Castle Bright!” a strigat el acum. „Elena din Troia, Ada din Ardis! Tu ai trădat Copacul și Fluturele!”

„*Perestani* (încetează, *cesse*)!”

„Ardis Întâiul, Ardis al Doilea, Bărbatul Bronzat cu Pălărie și acum Muntele Roșcat…”

„*Perestani*!” a repetat Ada (asemenea unei neroade care are de-a face cu un epileptic).

„*Oh*! *Qui me rendra mon Hélène*…”

„*Oh*, *perestani*!”

„„… *et le phalène*”.

„*Je t’emplie* («*prie*» și «*supplie*»), termină, Van. *Tu sais que j’en vais mourir*”.

„Dar, dar, dar” (el își lovi de fiecare dată fruntea cu palma) „să fii chiar la un pas de, de, de… și să vezi apoi cum idiotul devine Keats!”

„Boje moi, trebuie să mă duc. Spune-mi ceva, dragul meu, singurul meu iubit, ceva care să mă ajute!”

A urmat un îngust abis de tăcere, întrerupt doar de ploaia care bătea darabana pe streașină.

„Rămâi cu mine, fată”, a spus Van, uitând de toate – mândrie, furie, convenția milei zilnice.

O clipă, ea a părut că șovăie – sau cel puțin că se gândește dacă să șovăie – dar o voce puternică a ajuns la ei dinspre alee și iat-o pe Dorothy, cu pelerină gri și pălărie bărbătească, făcând semne energice cu umbrela deschisă.

„Nu pot, nu pot, am să-ți scriu”, a murmurat sărmana mea iubită, scăldată-n lacrimi.

Van i-a sărutat mâna rece ca o frunză și, lăsând ca Bellevue să-și bată capul cu mașina lui, lăsând toate Lebedele să-și bată capul cu lucrurile sale și lăsând-o pe Madame Scarlet să aibă grijă de iritațiile pielii lui Eveline, a mers pe jos vreo zece kilometri de-a lungul drumurilor ude, până la Rennaz și de-acolo a zburat la Nisa, Biskra, Cape, Nairobi, munții Basset…

Și peste piscul muntelui Basset…

O să scrie? Oh, da, a scris! Oh, fiece lucrușor vechi se dovedea extraordinar de fin! Fantezia concura realitatea într-o rivalitate fără de sfârșit și în chicoteli de copilă. Andrei mai are de trăit doar câteva luni, *po palțam* (socotind pe degete), una, două, trei, patru – să zicem cinci. Prin primăvara lui o mie nouă sute șase sau șapte, cu un plămân ruinat în mod acceptabil și o barbă de culoarea paiului (vegetația facială e foarte utilă, fiindcă îi dă o ocupație pacientului), Andrei se simțea bine. Viața se bifurca și re-bifurca. Da, i-a povestit. Andrei l-a insultat pe Van pe veranda vopsită în mov a unui hotel Douglas, unde Van o aștepta pe Ada lui într-o versiune finală a volumului *Les Enfants Maudits*. Monsieur de Tobak (un încornorat dintr-o perioadă mai veche) și lordul Erminin (pentru a doua oară secundant) au fost martorii duelului, în compania câtorva yucca înalte și a unor cactuși bondoci. Vinelander purta redingotă (trebuia să poarte); Van, un costum alb. Niciunul dintre bărbați nu dorea să riște și amândoi au tras simultan. Amândoi s-au prăbușit. Glonțul domnului Redingotă a lovit partea exterioară a tălpii pantofului stâng al lui Van (alb, cu tocuri negre), făcându-l să se poticnească și producându-i un ușor *fourmillement* (furnici întărâtate) în laba piciorului. Asta a fost totul. Van și-a nimerit adversarul, poc! în abdomen, o rană gravă care s-a vindecat în timpul cuvenit, dacă s-a vindecat

cumva (aici bifurcarea înoată în ceață). De fapt, totul a fost mult mai anost.

Așadar, a scris ea, așa cum promisese? Oh, da, da! În șaptesprezece ani, a primit de la ea vreo sută de bilete scurte, fiecare conținând în jur de o sută de cuvinte, ceea ce înseamnă în jur de treizeci de pagini tipărite, pagini cu materiale fără importanță – mai ales despre sănătatea bărbatului ei și despre fauna locală. Dorothy a ajutat-o să-l îngrijească pe Andrei la Aga via Ranch câțiva ani aprigi (o invidia pe Ada pentru fiecare oră mică dedicată colecționării, călăriei și îngrijirii plantelor), apoi s-a simțit ofensată de faptul că Ada alesese renumita și excelenta clinică Grotonovici (pentru perioadele nesfârșite de tratament ale soțului ei) în locul sanatoriului select al prințesei Alașin. De aceea, Dorothy Vinelander s-a retras într-un oraș mănăstiresc subarctic (Ilemna, azi Novostabia), unde în cele din urmă s-a măritat cu un domn Brod sau Bred, tandru și pasionat, oacheș și frumos, comis-voiajor ce vindea potire de împărtășanie și alte obiecte sfințite și străbătea în lung și-n lat Severnîe Territorii și ulterior avea să conducă – și poate conduce și azi, după ce a trecut o jumătate de secol – reconstrucțiile arheologice de la Goreloe („Herculanumul lyaskan”). Ce tezaure a scos el la iveală în căsnicie e o altă problemă.

Constant, dar foarte lent, starea lui Andrei continua să se înrăutățească. În cursul ultimilor doi sau trei ani de existență inactivă pe diverse paturi articulate, ale căror planuri puteau fi modificate în sute de moduri, el și-a pierdut capacitatea de a vorbi, deși încă era în stare să încline capul sau să clatine din el, să se încrunte când se concentra sau să zâmbească slab când inhala mirosul mâncării (într-adevăr, originea primelor noastre fericiri supreme). A murit într-o noapte de primăvară, singur, într-o cameră de spital, și în aceeași vară (1922) văduva lui și-a donat colecția unui muzeu din National Park și s-a dus cu avionul în Elveția

pentru „un interviu explorator” cu Van Veen, acum în vârstă de cincizeci și doi de ani.

PARTEA A PATRA

Aici un adversar cârcotaș a întrebat, cu aerul arogant al celui ce vrea să vadă permisul de conducere al unui gentleman, cum se împacă refuzul „profului” de a acorda viitorului statutul de Timp cu faptul că acesta, adică viitorul, nu poate fi nicidecum nonexistent, fiindcă „el posedă cel puțin un viitor, vreau să spun un vector ce implică ideea atât de importantă a necesității absolute”.

Dă-l afară din sală. Cine a spus că eu o să mor?

Să respingem afirmația deterministă mai elegant: inconștientul, departe de a ne aștepta, cu rapel și lat, undeva înainte, învăluie din toate părțile imaginabile atât Trecutul, cât și Prezentul, întrucât inconștientul nu e caracteristica Timpului însuși, ci a declinului firesc al tuturor lucrurilor conștiente sau nu de Timp. Știu că alții mor, dar nu e relevant pentru cazul nostru. De asemenea, știu că dumneata și, probabil, și eu ne-am născut, dar asta nu *dovedește* că am parcurs faza cronală numită Trecut: Prezentul meu, intervalul scurt de conștiință, îmi spune că da, m-am născut, nu și tunetul mut al infinitei inconștiențe, inerent nașterii mele, acum cincizeci și doi de ani și 195 de zile. Prima mea amintire se plasează undeva în urmă, pe la mijlocul lui iulie 1870, adică în a șaptea lună de viață a mea (la cei mai mulți oameni, desigur, conștiința care reține fapte începe ceva mai târziu, la vârsta de trei sau patru ani), când, într-o dimineață, în vila noastră de pe Riviera, o bucată de ornament verde din ipsos, dislocat de pe tavan de un cutremur, s-a prăbușit în leagănul meu. Cele 195 de zile care au precedat evenimentul nu se pot distinge de inconștiența infinită și, ca atare, nu urmează să fie incluse în timpul perceptual, astfel că, în măsura în care sunt implicate mintea și mândria mea, eu am azi (la

mijlocul lui iulie 1922), foarte exact, cincizeci și doi de ani *et trêve de mon style plafond peint*.

*Î*n același sens, de timp perceptual, individual, îmi pot pune Trecutul în angrenaj invers, bucurându-mă de acest moment al amintirii tot așa cum m-am bucurat de cornul abundenței al cărui ananas din stuc a ratat cu puțin capul meu și pot să postulez că în momentul următor un cataclism corporal sau cosmic ar putea – nu să mă omoare, ci să mă cufunde într-o stare de letargie permanentă, un tip uimitor de nou pentru știință, privând astfel descompunerea naturală de orice sens logic sau cronal. În plus, acest raționament se îngrijește de mult mai puțin interesantul (deși importantul, importantul) Timp Universal („am avut un timp colosal care crapă capete"), cunoscut și sub numele de Timp Obiectiv (de fapt, țesut foarte grosolan din timpi particulari), într-un cuvânt, ca istorie a umanității și a umorului și a altor lucruri de acest gen. Nimic nu împiedică omenirea ca atare să nu aibă deloc viitor – dacă, de pildă, genul nostru elaborează treptat și imperceptibil (asta e rampa argumentației mele) o specie *novo sapiens* sau un cu totul alt subgen, cu alte varietăți de a fi și de a visa, dincolo de noțiunea de Timp a omului. Omul – în această accepțiune – nu va muri niciodată, fiindcă s-ar putea ca în evoluția lui progresivă să nu existe niciun punct taxonomic care să poată fi stabilit drept ultimul stadiu al omului în ansamblul de trăsături ce-l transformă treptat în Neohomo sau într-o mâzgă pulsatorie oribilă. Cred că prietenul nostru n-o să ne mai deranjeze.

Scrierea lucrării mele *Textura timpului*, o lucrare delectabilă și dificilă, lucrare pe care sunt pe punctul de a o plasa pe tot mai bine conturata masă de lucru a cititorului încă absent, urmărește să-mi purifice propria concepție asupra Timpului. Doresc să examinez esența Timpului, nu scurgerea lui,

fiindcă nu cred că esența lui poate fi redusă la scurgerea lui. Eu vreau să dezmierd Timpul.

Poți fi un iubitor al Spațiului și al posibilităților acestuia. Să luăm, de exemplu, viteza, netezimea și șuieratul de spadă al vitezei, triumful de acvilă al velocității conducătoare, strigătul de bucurie al curbei. Dar poți fi și un pasionat al Timpului, un epicureic al duratei. Eu mă desfăt senzual cu Timpul, cu substanța și anvergura lui, cu felul în care îi cad faldurile, cu însăși impalpabilitatea voalului său gri din gaz, cu răceala continuității lui. Aș vrea să fac ceva pentru el, să mă complac într-un simulacru al posesiei. Sunt conștient că toți cei ce au încercat să ajungă la castelul vrăjit s-au pierdut în obscuritate sau au căzut, înglodându-se, în Spațiu. Sunt, de asemenea, conștient că Timpul e un mediu fluid pentru cultura metaforelor.

De ce e atât de dificil – atât de degradant de dificil – să aduci Timpul în focarul minții, să-l ții acolo și să-l cercetezi? Ce efort, ce bâjbâială, ce osteneală enervantă! E ca și cum ai scotoci cu o mână în torpedoul tabloului de bord ca să găsești harta drumului și ai scoate-o pe cea cu Muntenegru, pe cea a Dolomitilor, bancnote, o telegramă, orice, numai întinderea țării haotice dintre Ardez și Cutaresoprano nu, în beznă, în ploaie, în vreme ce încerci să profiți de o lumină roșie în negrul ca smoala, cu ștergătoarele de parbriz funcționând metronomic, cronometric – degetul orb al spațiului împinge și sfâșie textura timpului. Și Aurelius Augustinus, în luptele lui cu aceeași temă, cu o mie cinci sute de ani în urmă, și el a suferit același ciudat supliciu fizic al minții care-și pierde adâncimea, acele *șcekotiki* (gâdilături) ale aproximării, aceleași scăpări provocate de epuizarea cerebrală, dar el cel puțin putea să-și umple din nou creierul cu energia acordată de Dumnezeu (să pun aici o notă de subsol despre cât de încântător e să-l urmărești

cum insistă și își presară cugetările, între nisipuri și stele, cu mici și viguroase accese de rugăciune).

Pierdut din nou. Unde eram? Unde sunt? Drum noroios. Oprit mașina. Timpul e ritm: ritmul insectei dintr-o noapte umedă și caldă, bucla creierului, respirația, bubuitul din tâmpla mea – aceștia sunt cronometrorii noștri credincioși, iar rațiunea corectează bătaia febrilă. Unul dintre pacienții mei putea să perceapă ritmul fulgerelor ce se succed la fiecare trei milisecunde (0,003!). Să continuăm.

Ce m-a îmboldit, ce m-a consolat în urmă cu câteva minute, ce gând răsărit brusc? Da. Poate că singurul lucru care face aluzie la un simț al timpului este ritmul; nu bătăile periodice ale ritmului, ci crăpătura dintre două bătăi de acest fel, crăpătura cenușie dintre bătăile negre: Intervalul Delicat. Pulsația regulată nu face altceva decât să revină la ideea mizerabilă a măsurării, dar la mijloc stă la pândă ceva asemănător Timpului adevărat. Cum îl pot eu extrage din golul său moale, delicat? Ritmul nu trebuie să fie nici prea lent, nici prea rapid. O bătaie pe minut îmi depășește cu mult simțul succesiunii, iar cinci oscilații pe secundă creează o pată fără contur și fără leac. Ritmul amplu duce la dizolvarea Timpului, cel rapid îl tasează și-l face de neperceput. Dați-mi, să zicem, trei secunde și-atunci le pot face pe amândouă: percep ritmul și sondez intervalul. Un gol? Așa am zis? O gaură întunecoasă? Dar acela e doar Spațiul, secătura din comedii care se întoarce pe ușa din dos agitând pendulul, pe când eu bâjbâi după sensul Timpului. Ceea ce mă străduiesc să înțeleg este tocmai Timpul pe care Spațiul mă ajută să-l măsor și nu-i de mirare că nu izbutesc să înțeleg Timpul, fiindcă însăși dobândirea cunoașterii „cere timp”.

Dacă ochiul îmi spune ceva despre Spațiu, urechea îmi spune ceva despre Timp. Dar, în timp ce Spațiul poate fi contemplat – poate cumva naiv,

dar totuși direct Timpul îl pot asculta doar între accente, pentru un moment concav și foarte scurt, îl pot asculta cu prudență și îngrijorare, înțelegând treptat că eu nu ascult, de fapt, Timpul propriu-zis, ci torentul de sânge care gonește prin creierul meu și de acolo, prin venele gâtului, spre inimă, înapoi la sediul chinurilor personale, care n-are nicio legătură cu Timpul.

Direcția Timpului, ardisul Timpului, Timpul unidirecțional, iată ceva ce mi se pare util într-un moment, dar se topește în momentul următor până la nivelul unei iluzii vag înrudite cu misterele germinației și ale gravitației. Ireversibilitatea Timpului (care, în esență, nu se îndreaptă spre nimic) e o treabă foarte provincială. Dacă organele și orgitronii noștri n-ar fi fost asimetrici, am fi avut o imagine amfiteatrică și cu totul grandioasă a Timpului, așa cum se văd noaptea zdrențuită și munții zimțați din jurul unui cătun mic, mulțumit și licărind. Ni se spune că dacă o creatură își pierde dinții și devine pasăre, cel mai bun lucru pe care-l poate face zburătoarea când va avea nevoie din nou de dinți e să dezvolte un cioc zimțat, însă niciodată dentiția avută odinioară. Scena este eocenul și actorii sunt fosilele. E un exemplu amuzant pentru modul în care înșală natura, dar dezvăluie o legătură cu Timpul esențial – linear sau circular – la fel de neînsemnată ca și relația dintre faptul că scriu de la stânga la dreapta și cursul gândirii mele.

Și, pentru că veni vorba de evoluție, ne putem imagina originea și treptele din piatră și mutațiile respinse ale Timpului? A existat vreodată o formă „primitivă” a Timpului în care, să zicem, Trecutul nu se diferențiase încă net de Prezent, astfel încât umbrele și configurațiile trecute să se întrezărească prin „acum”-ul încă larvar, lung și moale? Sau evoluția se referă doar la cronometraj, de la ceasul de nisip la ceasul atomic și de la acesta la pulsarul portabil? Și *cât* timp i-a trebuit Timpului Vechi ca

să devină Timpul lui Newton? „Ce vă clocește mintea acolo? Niște ouă?”, cum le spunea cocoșul francez găinilor lui.

Timpul Pur, Timpul Perceptibil, Timpul Tangibil, Timpul liber de conținut, de context și de comentariul continuu – iată timpul și tema *mea*. Restul este un simbol numeric sau un aspect oarecare al Spațiului. Textura Spațiului se deosebește de aceea a Timpului și specia cvadridimensională tărcată produsă de relativiști este un patruped cu un picior înlocuit de umbra unui picior. Timpul meu este totodată Timpul Imobil (vom dispune în curând de timp „curgător”, timp al ceasului cu apă, timp al closetului cu apă curentă).

Timpul care mă preocupă pe mine este numai Timpul oprit de mine și urmărit îndeaproape, cu voința încordată, de mintea mea. Astfel, ar fi fără rost și dăunător să introducem în discuție timpul „trecător”. Desigur, bărbieritul meu durează mai mult când gândul meu „probează” cuvinte; desigur, eu nu observ întârzierea până ce nu mă uit la ceas; desigur, la vârsta de cincizeci de ani, un an pare să treacă mai repede, fiindcă este o fracțiune mai mică din capitalul sporit al existenței mele și, totodată, fiindcă mă plictisesc mai puțin decât în copilărie între jocul anost și cartea și mai anostă. Dar această „accelerare” depinde tocmai de faptul că nu dăm atenție Timpului.

E o inițiativă trăsnită această încercare de a determina natura unui lucru ce constă din faze fantomatice. Totuși, am încredințarea că și cititorul meu, care acum se uită încruntat la rândurile acestea (dar cel puțin lasă deoparte micul dejun), va fi de acord cu mine că nimic nu are splendoarea gândirii solitare. Și gândirea solitară trebuie să persevereze ori – ca să folosesc o analogie mai puțin veche – să-și continue drumul, să zicem, într-o mașină grecească extraordinar de echilibrată și de sensibilă, care-și arată temperamentul dulce și

siguranța în rulare la fiecare curbă a șoselei muntoase.

Dar înainte de a merge mai departe, trebuie să ne ocupăm de două erori logice. Prima e confundarea elementelor temporale cu elementele spațiale. Spațiul, impostorul, a fost denunțat ceva mai înainte în aceste însemnări (care acum sunt așternute pe hârtie în cursul unei pauze de o jumătate de zi, într-o călătorie crucială), iar procesul lui se va judeca într-un stadiu ulterior al investigației noastre. A doua respingere vizează deprinderi de vorbire imemoriale. Noi vedem Timpul ca pe un fel de șuvoi, deși nu prea are legătură cu un torent autentic de pe munte, care se vede alb pe fundalul stâncii negre, sau cu un fluviu întunecat la culoare dintr-o vale bătută de vânturi, ci aleargă invariabil prin peisajele noastre cronografice. Suntem atât de deprinși cu acel spectacol mitic, atât de dornici să lichefiem fiecare etapă a vieții, încât sfârșim prin a deveni incapabili să vorbim despre Timp fără să vorbim despre mișcarea fizică. Ce-i drept și firesc, senzația mișcării lui e derivată din multe surse naturale sau cel puțin familiare – conștiința înnăscută pe care o are trupul față de circulația propriului sânge, amețeala veche de milenii produsă de răsăritul stelelor și, bineînțeles, metodele noastre de măsurare, ca, de pildă, linia de umbră târâtoare a unui indicator de cadran solar, scurgerea lentă a unei clepsidre, trapul unui secundar, și iată că ne întoarcem din nou în Spațiu. Notați structurile, receptaculele. Ideea că Timpul „curge” la fel de natural precum cade un măr, bufnind, pe o masă din grădină presupune că el curge în și prin altceva și dacă noi considerăm că acel „ceva” e Spațiul, atunci avem doar o metaforă ce curge de-a lungul unei rigle de un metru.

Dar ferește-te, *anime meus*, de *marcel-wave*, valul marcel al artei la modă, evită patul proustian și calamburul asasin (el însuși un sinucigaș, așa

cum vor remarca aceia care-și cunosc Verlaine-ul lor).

Acum suntem pregătiți să atacăm Spațiul. Respingem fără remușcări conceptul de timp viciat de spațiu, de timp parazitat de spațiu, spațiul-timp al literaturii relativiste. Oricine, dacă-i place, poate susține că Spațiul este partea exterioară a Timpului sau corpul Timpului sau că Spațiul este umplut cu Timp și invers sau că, într-un mod specific, Spațiul este doar deșeul Timpului, ba chiar cadavrul lui său, până la urmă – urmă situată undeva la infinit –, că Timpul *este* Spațiu. Acest soi de taifas poate fi plăcut, mai ales când suntem tineri, dar nimeni n-o să mă facă să cred că mișcarea unei materii (să zicem, o limbă de ceasornic) de colo până colo pe o arie divizată a Spațiului (să zicem, un cadran) e identică prin natura sa cu „trecerea" timpului. Mișcarea materiei traversează doar întinderea altei materii palpabile, pe care este măsurată, dar nu ne spune nimic despre structura reală a Timpului impalpabil. În mod similar, o bandă gradată, chiar și de lungime infinită, nu este Spațiul însuși și nici cel mai exact vitezometru nu poate să reprezinte drumul pe care îl văd ca pe o oglindă neagră a ploii sub roțile ce se învârtesc, îl aud ca pe un fâșâit lipicios, îl miros ca pe o noapte umedă de iulie în Alpi și îl simt ca pe o bază netedă. Noi, sărmani Spațieni, suntem adaptați mai bine, în Lacrimavalul nostru tridimensional, mai degrabă la întindere decât la Durată. Corpul nostru e capabil de o întindere mai mare decât cea cu care se poate lăuda amintirea noastră voliționalã. Nu pot memora (deși am căutat chiar ieri să-l construiesc în elemente mnemonice) numărul mașinii mele noi, dar simt asfaltul sub pneurile din față ca și cum ele ar face parte din trupul meu. Totuși, Spațiul însuși (ca și Timpul) nu e ceva ce să pot înțelege: un loc unde are loc mișcarea. O plasmă în care materia – concentrații ale plasmei Spațiului – e organizată și împrejmuită. Putem măsura

globulele materiei și distanțele dintre ele, dar plasma Spațiului este incalculabilă.

Noi măsurăm Timpul (secundarul merge la trap sau minutarul se mișcă sacadat, de la un semn vopsit la altul) în funcție de Spațiu (fără să cunoaștem natura vreunuia), dar întinderea Spațiului nu reclamă întotdeauna prezența Timpului – sau cel puțin nu cere mai mult timp decât conține în golul lui punctul „acum" al prezentului specios. Posesia perceptuală a unei unități a spațiului e practic instantanee atunci când, de pildă, ochiul unui șofer priceput înregistrează un simbol de pe șosea – gura neagră și arhivolta impecabilă din interiorul unui triunghi roșu (o combinație de culoare și formă recunoscută „într-o clipită", când indicatorul e înțeles cum se cuvine și anume că anunță un tunel) sau ceva de o importanță imediată mai redusă, cum e încântătorul semn venusian ♀, care ar putea fi înțeles greșit, și anume că permite curvetelor să facă autostopul, dar de fapt îi spune credinciosului sau turistului că în râul local se reflectă o biserică. Propun să se adauge și o cârâitoare pentru persoanele care citesc când sunt la volan.

Spațiul este legat de simțurile noastre – văzul, pipăitul și efortul muscular; Timpul e legat vag de auz (totuși, un surd va percepe „trecerea" timpului incomparabil mai bine decât va înțelege ideea de „trecere" un bărbat fără membre și orb). „Spațiul este o roire în ochi și Timpul o cântare în urechi", spune John Shade, un poet modem, așa cum e citat de un filosof născocit („Martin Gardiner") în *Universul ambidextru*, la pagina 165. Spațiul fâlfâie spre pământ, dar Timpul rămâne între gânditor și degetul mare când Monsieur Bergson își folosește foarfecele. Spațiul își introduce ouăle în cuiburile Timpului: un „înainte" aici, un „după" acolo și un cuibar pestriț al „punctelor lumii" lui Minkowski. O întindere a Spațiului e în mod organic mai lesne de măsurat mental decât o

„întindere” a Timpului. Noțiunea de Spațiu s-a format, probabil, înaintea celei de Timp (Guyau în Whitrow). Golul imperceptibil (Locke) al spațiului infinit poate fi deosebit mental (și, într-adevăr, altminteri n-ar putea fi imaginat) de „vidul” ovoid al Timpului. Spațiul crește pe numere iraționale, Timpul este ireductibil la rădăcinile de pe tabla din clasă și la lovitura de la golf. Aceeași secțiune a Spațiului poate să pară mai întinsă unei muște decât lui S. Alexander, dar ceea ce e un moment pentru el *nu* înseamnă „ore pentru o muscă”, fiindcă, dacă lucrurile ar sta așa, muștele ar găsi altceva mai bun de făcut decât să aștepte să fie înlocuite. Nu-mi pot închipui Spațiul fără Timp, dar pot să-mi închipui foarte ușor Timpul fără Spațiu. „Spațiu-Timp” – hibridul ăsta hidos a cărui cratimă este ea însăși suspectă! Poți să urăști Spațiul și totuși să iubești Timpul.

Sunt oameni care pot împături o hartă rutieră. Nu și acest scriitor.

Ajuns aici, am bănuiala că trebuie să spun ceva despre atitudinea mea față de „Relativitate”. Nu-i o atitudine de simpatie. Ceea ce mulți cosmogoniști tind să accepte ca adevăr obiectiv e, de fapt, greșeala inerentă matematicii, greșeală care defilează ca adevăr. Trupul unei persoane uimite ce se deplasează în Spațiu se scurtează pe direcția mișcării și se contractă în mod catastrofal pe măsură ce velocitatea se apropie de viteza dincolo de care, prin *fiat*-ul unei formule dubioase, nu mai poate fi altă viteză. Ăsta-i ghinionul lui, nu al meu – dar eu înlătur povestea conform căreia ceasul său ar merge mai încet. Timpul, care, pentru a fi priceput, cere o puritate deplină a conștiinței, este elementul cel mai rațional al vieții și rațiunea mea se simte insultată de acele avânturi ale Ficțiunii Tehnologiei. O concluzie deosebit de grotescă, trasă (cred că de Engelwein) din Teoria Relativității – și care o distruge, dacă e trasă corect –, e că galactonautul și animalele lui domestice,

după ce au călătorit prin stațiunile vitezei din Spațiu, se vor întoarce mai tineri decât dacă ar fi rămas tot timpul acasă. Imaginați-vă cum ies în șir din aero-arca lor – cam ca acei „Lions" juvenilizați prin costume strengărești, transpirând într-unul dintre acele uriașe autobuze închiriate care se opresc, cu luminile clipind oribil, în fața limuzinei nerăbdătoare a unui bărbat tocmai în locul unde autostrada se zbârcește pentru a-și face loc prin defileul unui sat de munte.

Evenimentele percepute pot fi privite ca simultane atunci când fac parte din aceeași rază de acțiune a atenției în același fel (comparație insidioasă, obstacol de neînlăturat!) în care cineva poate să posede vizual o unitate a spațiului – să zicem, un cerc purpuriu, cu o vedere frontală asupra unei mașini miniaturale în interiorul părții sale centrale albe, ce blochează intrarea pe banda pe care, totuși, am cotit cu un furibund *coup de volant*. Cunosc relativiști care sunt deranjați de „semnalele lor luminoase" și de „ceasurile de călătorie" și încearcă să demoleze ideea simultaneității la scară cosmică, dar haideți să ne imaginăm o mână gigantică având degetul mare pe o stea și cel mic pe alta. Oare nu atinge amândouă stelele în același timp? Sau coincidențele tactile sunt încă și mai înșelătoare decât cele vizuale? Cred că ar fi mai bine să mă retrag din acest pasaj.

În lunile cele mai productive ale episcopatului lui Augustin, Hippona a fost afectată de o asemenea secetă, încât oamenii au fost nevoiți să utilizeze ceasuri de nisip în locul clepsidrelor cu apă. El definea Trecutul drept ceea ce nu mai este și viitorul drept ceea ce nu este încă (la drept vorbind, viitorul este o fantasmă care face parte din altă categorie a gândirii, ce se deosebește în mod esențial de aceea a Trecutului, fiindcă Trecutul, cel puțin, a fost aici acum câteva clipe… unde l-am pus? În buzunar? Dar căutarea însăși e deja „trecut").

Trecutul nu se schimbă, e intangibil și „de nerevizuit”, termeni ce nu se potrivesc unei secțiuni sau alteia a Spațiului, pe care o văd, de pildă, ca pe o vilă albă, cu garajul și mai alb (mai nou), cu șapte chiparoși de înălțimi inegale, înalți duminica și mai scunzi lunea, care veghează drumul privat ce șerpuiește pe lângă lăstarii de stejar și măceș până jos, la șoseaua publică, șosea ce leagă Sorcière de autostrada ce duce la Mont Roux (încă vreo sută cincizeci de kilometri).

Voi face un pas înainte și voi considera că Trecutul nu înseamnă acea dezagregare a Timpului implicată de metafore imemoriale care descriu tranziția, ci este o acumulare de senzații. „Trecerea timpului” e numai o născocire a minții, fără corespondent obiectiv, dar cu analogii spațiale facile. E văzută doar în retrovizor – forme și umbre, zâmbri și zade care se rostogolesc, îndepărtându-se, dezastrul perpetuu al timpului ce se îndepărtează, *éboulements*, alunecări de teren, drumuri de munte unde mereu cad stânci și unde oamenii lucrează mereu.

Noi construim modele ale trecutului și apoi le utilizăm spațiologic pentru a reifica și măsura Timpul. Să luăm un exemplu cunoscut. Zembre, un vechi oraș pitoresc de pe râul Minder, lângă Sorcière, în Valais, s-a pierdut treptat printre clădirile noi. Pe la începutul acestui secol, orașul căpătase o înfățișare cu totul modernă și oamenii dedicați conservării s-au hotărât să acționeze. Astăzi, după ani de reconstrucție rafinată, o replică a vechiului Zembre, cu castelul, biserica și morile lui, extrapolată pe malul celălalt al râului Minder, se înalță vizavi de orașul modernizat și e despărțită de acesta de lungimea unui pod. Acum, dacă înlocuim imaginea spațială (văzută din elicopter) cu una cronală (cum se vede în retrospector) și modelul material al vechiului Zembre cu modelul mental al acestuia din Trecut (să zicem, 1822), orașul modern și modelul celui vechi se dovedesc

a fi altceva decât două puncte din același loc, la vremuri diferite (în perspectivă spațială, ele *sunt* în același timp în locuri diferite). Spațiul în care se coagulează orașul modern este imediat real, pe când cel al imaginii lui retrospective (văzută separat de restaurarea materială) licărește într-un spațiu imaginar și nu putem utiliza niciun pod ca să trecem de la unul la celălalt. Cu alte cuvinte (așa cum ne exprimăm când și scriitorul, și cititorul se împotmolesc în cele din urmă într-o confuzie dezolantă a gândirii), când ne construim în minte un model al vechiului oraș (și al râului Minder), noi nu facem altceva decât să îl spațializăm (sau, în realitate, să îl tragem afară din elementul propriu pe malul Spațiului). Așadar, termenul „un secol" *nu* corespunde în niciun sens celor o sută de metri ai podului de oțel dintre orașul modern și orașul model și *asta* am vrut să demonstrăm, iar acum am demonstrat-o.

Prin urmare, Trecutul este o acumulare constantă de imagini. El poate fi lesne contemplat și ascultat, probat și perceput la întâmplare, astfel că încetează să mai însemne alternarea metodică a evenimentelor legate, pe care o face în sens teoretic larg. Trecutul este acum un haos generos din care spiritul amintirii totale, invitat în această dimineață de vară din 1922, poate să aleagă ce-i place: diamante împrăștiate peste tot parchetul în 1888, o frumoasă roșcată cu pălărie neagră dintr-un bar parizian de la 1901, un trandafir roșu și umed printre trandafiri artificiali în 1883, surâsul visător al unei tinere guvernante englezoaice în 1880, care închide din nou cu grijă prepuțul pupilului ei după desfătarea de dinainte de culcare, o fetiță ce-și linge mierea de la micul dejun de pe unghiile foarte roase în 1884, aceeași fetiță la treizeci și trei de ani, mărturisind spre sfârșitul zilei că nu-i plac florile puse-n vaze, durerea cumplită resimțită în umăr și în coaste în vreme ce doi copii cu un coș cu ciuperci se uitau la pădurea

de pini care ardea voioasă și claxonul speriat al unei mașini belgiene, pe care el o ajunsese din urmă și o depășise într-o curbă fără vizibilitate de pe șoseaua de munte. Astfel de imagini nu ne spun nimic despre textura timpului în care sunt țesute – sau poate ne spun că e vorba de un material greu de definit. Diferă culoarea unui obiect de care ne amintim (sau orice altă componentă a efectului său vizual) de la o dată la altă dată? Pot eu să-mi dau seama, după nuanța acestuia, dacă obiectul respectiv apare mai devreme sau mai târziu, mai jos sau mai sus, în stratigrafia trecutului meu? Există oare vreun uraniu mental a cărui dezintegrare a undelor delta ale viselor ar putea fi folosită pentru a măsura vârstă amintirii? Principala dificultate – mă grăbesc să explic – constă în aceea că experimentatorul nu e în stare să utilizeze *același* obiect în momente diferite (de pildă, soba olandeză cu bărcuțele albastre cu pânze din camera copiilor de la Conacul Ardis în 1884 și 1888), din pricina faptului că acele două sau mai multe impresii se împrumută una de la cealaltă și formează în minte o imagine compozită. Dar dacă urmează să fie alese două obiecte diferite (să zicem, chipurile a doi birjari memorabili: Ben Wright în 1884 și Trofim Fartukov în 1888), e imposibil – după cum arată cercetarea mea personală – să se evite intruziunea unor caracteristici diferite și a unor circumstanțe emoționale diferite, care nu ne permit să afirmăm că acele două obiecte sunt egale în esența lor înainte (ca să zicem așa) de a fi expuse acțiunii Timpului. Nu sunt sigur că asemenea obiecte nu pot fi descoperite. În activitatea mea profesională din laboratoarele de psihologie, am inventat eu însumi multe teste ingenioase (dintre care metoda de a se stabili virginitatea femeii fără a o supune unui examen fizic îmi poartă astăzi numele). Prin urmare, putem admite că experimentul *poate* fi realizat și atunci cât de chinuitoare poate fi

descoperirea unor anumite niveluri exacte de saturație diminuată sau de sporire a strălucirii – atât de exacte încât acel „ceva” perceput vag în imaginea unei persoane cunoscute, dar neidentificabile, și pe care îl atribuie „oarecum” începutului pubertății mai degrabă decât adolescenței mele poate fi etichetat, dacă nu cu un nume, cel puțin cu o dată exactă, de pildă 1 ianuarie 1908 (evrica, acest „de pildă” a funcționat – *el* a fost profesorul particular al tatălui meu, care mi-a adus *Alice în camera obscură* în ziua când am împlinit opt ani).

Modul în care percepem Trecutul nu e marcat de legătura de succesiune într-un grad atât de puternic cum e percepția Prezentului și a momentelor imediat anterioare punctului său de realitate. De regulă, mă bărbieresc în fiecare dimineață și sunt obișnuit să schimb lama în aparatul de ras după două bărbierituri. Uneori se întâmplă să sar o zi și atunci în ziua următoare trebuie să răzuiesc o cultură îngrozitoare de țepi sonori, iar între cursele aparatului degetele mele verifică întruna prezența lor încăpățânată. În aceste cazuri folosesc lama doar o singură dată. Ei bine, când vizualizez o serie recentă de bărbierituri, nu dau atenție succesiunii – tot ce vreau să aflu este dacă lama din aparatul meu de argint și-a făcut treaba o dată sau de două ori. Dacă a fost o dată, ordinea din mintea mea în privința celor două zile de creștere a țepilor nu are nicio importanță – de fapt, am tendința să aud și să simt în primul rând a doua dimineață, mai aspră, și de-abia *după aceea* să introduc ziua când nu m-am bărbierit, iar urmarea e că barba mea crește în sens invers, ca să spun așa.

Dacă acum, după ce am obținut câteva biete frânturi de cunoaștere legate de conținutul colorat al Trecutului, ne deplasăm atenția și îl privim simplu, ca pe o reconstrucție coerentă a unor evenimente petrecute, dintre care unele sunt

reținute de mintea obișnuită mai puțin clar decât altele – *dacă* sunt reținute –, ne putem angrena într-un joc mai ușor cu lumina și umbrele străzilor lui. Imaginile amintirii includ imagini consecutive ale sunetului, regurgitate, cum s-ar spune, de urechea care le-a înregistrat cu un moment în urmă, în vreme ce mintea mea era preocupată să evite lovirea elevilor, astfel încât, de fapt, putem să auzim încă o dată mesajul ceasului din turla bisericii după ce am lăsat în urmă Turtsen și clopotnița sa redusă la tăcere, dar încă vibrând ușor. Reluarea acelor ultime trepte ale Trecutului imediat implică *mai puțin* timp fizic decât cel ce a fost necesar pentru ca mecanismul orologiului să-și epuizeze bătăile și tocmai acest misterios „mai puțin" este o caracteristică deosebită a Trecutului „încă-proaspăt" în care s-a furișat Prezentul în cursul acelui moment de inspectare a stafiilor sunetelor. Acest „mai puțin" arată că Trecutul nu are nevoie de orologii și că succesiunea evenimentelor sale nu reprezintă timpul orologiului, ci altceva, mai conform cu ritmul autentic al Timpului. Am sugerat puțin mai înainte că intervalele nedeslușite dintre bătăile întunecate dau *senzația* texturii Timpului. Același lucru, dar ceva mai vag, se aplică impresiilor primite de la perceperea breșelor, a crăpăturilor din timpul nereamintit sau „neutru" dintre evenimentele clare, îmi amintesc întâmplător culoarea (albastru-cenușiu, purpuriu, gri-roșcat) a celor trei prelegeri de rămas-bun – prelegeri publice – despre Timpul domnului Bergson, ținute la o mare universitate acum câteva luni. Îmi amintesc mai puțin clar – și, de fapt, sunt în stare să elimin complet din minte – intervalul de șase zile dintre albastru și purpuriu și dintre purpuriu și gri. Dar vizualizez cu absolută claritate împrejurările legate de conferințele propriu-zise. La prima am întârziat puțin (ocupându-mă de Trecut) și am observat, cu un fior nu neapărat neplăcut, ca și cum aș fi ajuns la

propria înmormântare, ferestrele splendid luminate de la Counterstone Hall și silueta unui mic japonez care, fiind și el în întârziere, m-a depășit în goana mare și a dispărut pe ușă înainte ca eu să ajung la treptele semicirculare. La a doua prelegere – despre Prezent –, în cursul celor cinci secunde de tăcere și de „concentrare interioară" cerute auditoriului ca să ofer o ilustrare a importantei distincții pe care eu – sau mai degrabă bijuteria vorbitoare din buzunarul vestei mele – era (în) pe punctul de a o face în legătură cu adevărata percepție a timpului, amfiteatrul s-a umplut cu sforăiturile de hipopotam ale unui tip adormit, cu barbă albă, și, firește, totul s-a dus de râpă. La a treia și ultima prelegere, despre Viitor („Timpul Fictiv"), după ce a funcționat perfect câteva minute, vocea mea înregistrată în taină a suferit un dezastru mecanic obscur și am preferat să simulez un atac de cord și să fiu scos afară, în noapte, pentru totdeauna (în ce privește activitatea mea de conferențiar), fiindcă îmi era imposibil să descifrez și să selectez fișele necesare din mormanul de note mototolite, scrise palid în creion, morman de note care apare obsesiv în visele obișnuite ale bieților vorbitori (explicate de dr. Froid de Signy-Mondieu-Mondieu prin faptul că aceia care le visează au citit în copilărie scrisorile de dragoste ale părinților lor adulterini). Vă dau asemenea amănunte grotești, dar semnificative, pentru a arăta că evenimentele ce trebuie selectate pentru test trebuie să fie nu numai stridente și succesive (trei prelegeri în trei săptămâni), dar și legate între ele prin trăsătura lor principală (nenorocirile unui conferențiar). Cele două intervale de câte cinci zile fiecare sunt văzute de mine ca niște gropițe gemene, fiecare umplută cu un fel de ceață ușoară, cenușie, și cu o umbră vagă de confetti plutind prin aer (care ar putea, eventual, să capete culoare dacă aș permite vreunei amintiri întâmplătoare să se formeze între limitele diagnosticului). Datorită

situării sale între lucrurile moarte, această continuitate întunecată nu poate fi dibuită, încercată, ascultată la fel de senzual ca Golul lui Veen dintre bătăile ritmice, dar are, ca și acesta, un indiciu remarcabil: imobilitatea Timpului perceptual. Sinestezia, la care sunt predispus în exces, se dovedește a fi de mare ajutor în acest tip de sarcină – o sarcină ce se apropie acum de stadiul ei crucial, înflorirea Prezentului.

Acum vântul Prezentului suflă în piscul Trecutului – în piscul trecuturilor pe care am fost și sunt mândru că le-am atins în viața mea, Umbrailul, Furka, Fluela conștiinței mele, complet limpede! Momentul percepției suferă schimbări doar fiindcă cu însumi sunt într-o stare permanentă de metamorfoză banală. Ca să-mi ofer timpul necesar pentru a cronometra timpul, trebuie să-mi deplasez mintea în direcția opusă celei în care mă deplasez, așa cum faci când conduci mașina pe lângă un șir lung de plopi și dorești să-l izolezi pe unul dintre ei și să-l oprești, făcând astfel ca pata verde să dezvăluie și să ofere, da! să ofere fiecare frunză a acelui plop. În spatele meu rulează un cretin.

Acest act de atenție e ceea ce am numit anul trecut „Prezentul Deliberat”, pentru a-l deosebi de forma lui mai generală, numită (de Clay, în 1882) „Prezentul Specios”. Construcția conștientă a unuia și cursul obișnuit al celuilalt ne dau trei sau patru secunde din ceea ce poate fi simțit că *acumitate*. Acumitatea este singura realitate pe care o cunoaștem. Ea urmează neantului colorat al lui „nu mai” și precede neantul viitorului. Astfel, în sens aproape literal, putem spune despre conștiința umană că durează întotdeauna doar un moment, fiindcă în niciun moment de atenție deliberată acordată propriului flux al conștiinței noi nu putem ști dacă acel moment va fi urmat de un altul. Așa cum voi explica mai târziu, nu cred că „anticiparea” („așteptarea unei avansări sau

teama de o gafă socială", cum s-a exprimat un gânditor nefericit) joacă un rol semnificativ în formarea prezentului specios, nici nu cred că viitorul se transformă în al treilea panou al Timpului, chiar dacă noi anticipăm un lucru sau altul – o curbă a unui drum cunoscut sau înălțarea pitorească a doua dealuri abrupte, unul cu un castel, celălalt cu o biserică –, deoarece cu cât previziunea e mai lucidă, cu atât tinde să fie mai puțin profetică. Dacă ticălosul din spatele meu s-ar fi hotărât să riște o depășire, s-ar fi izbit frontal de un camion care venea de după curbă, iar priveliștea și cu mine am fi fost, poate, eclipsați într-o ciocnire în lanț.

Prezentul nostru modest este, deci, intervalul de timp de care suntem conștienți în mod direct și cu adevărat, cu prospețimea zăbovindă a Trecutului încă perceput ca parte a acumității. În ce privește viața de fiecare zi și starea de bine a trupului (mulțumitor de sănătos, mulțumitor de puternic, respirând briza proaspătă, savurând gustul persistent al celui mai bun aliment din lume – un ou fiert), n-are importanță că noi nu ne bucurăm niciodată de *adevăratul* Prezent, care e un moment cu durata zero, reprezentat de o pată amplă, așa cum punctul fără dimensiuni din geometrie e reprezentat de cerneala tipografului pe hârtia palpabilă printr-un punct măricel. Potrivit psihologilor și polițiștilor, automobilistul normal poate percepe vizual o unitate de timp scurtă, o zecime de secundă (am avut un pacient, un fost cartofor, care putea să identifice o carte de joc într-o străfulgerare de cinci ori mai rapidă!). Ar fi interesant să se măsoare momentul necesar pentru a deveni conștienți de așteptările înșelate sau împlinite. Mirosurile pot fi foarte neașteptate și la cei mai mulți oameni urechea și simțul pipăitului funcționează mai repede decât ochiul. Autostopiștii ăștia doi put în toată regula – masculul în mod revoltător.

Întrucât, dacă nu avem conștiința trecutului imediat, Prezentul e doar un punct imaginar, este necesar să definim această conștiință. N-ar fi pentru prima oară când Spațiul intervine nepoftit dacă aș spune că lucrul acela pe care îl cunoaștem ca fiind „Prezentul" este construirea constantă a Trecutului, creșterea lină și implacabilă a nivelului său. Ce micime! Ce magie!

Iată-le – cele două dealuri stâncoase, încununate de ruine, pe care le-am păstrat șaptesprezece ani în mintea mea, cu claritatea romantică decalcomaniacă, deși nu foarte exact, recunosc. Amintirii îi place *otsebiatina* („contribuția noastră personală"), dar ușoara discrepanță e acum corectată și actul corecturii artistice sporește chinul Prezentului. Sentimentul cel mai acut al acumității, în termeni vizuali, este posesia deliberată a unui segment al Spațiului cules de ochi. Acesta este singurul contact al Timpului cu Spațiul, dar are repercusiuni considerabile. Ca să fie etern, Prezentul trebuie să depindă de anvergura conștientă a dilatării infinite. Atunci și numai atunci Prezentul este echivalent cu Spațiul Fără Timp. Am fost rănit în duelul meu cu Impostorul.

Acum intru cu mașina la Mont Roux, pe sub ghirlande de bun venit care-ți frâng inima. Astăzi e luni, 14 iulie 1922, cinci și treizeci de minute seara, după ceasul de la mâna mea, unsprezece și cincizeci și două de minute după ceasul de la bordul mașinii, patru și zece după toate ceasurile și cronometrele din oraș. Autorul este într-o dispoziție confuză: de voioșie, epuizare, expectativă și panică. El se cățărase împreună cu doi ghizi austrieci și o fiică adoptată temporar în incomparabilii munți Balcani. Petrecuse cea mai mare parte din luna mai în Dalmația și luna iunie în Dolomiți și primise în ambele locuri scrisori de la Ada, în care-i relata moartea soțului ei (23 aprilie, în Arizona). A pornit la drum în Argusul de culoare albastru-închis, care îi era mai drag decât

safirele și morphos, fiindcă ea ceruse să i se pregătească la Geneva unul aproape identic. El a mai colecționat trei vile, două pe țărmul Adriaticei și una la Ardez, în Grisonii de Nord. Târziu – duminică, 13 iulie –, în învecinata Alvena, portăreasa de la Alraun Palace i-a înmânat o cablogramă care-l aștepta de vineri.

SOSESC MONT ROUX TREI LEBEDE LUNI ORA MESEI
VREAU SĂ-MI TELEGRAFIEZI SINCER DACĂ DATA ȘI ÎNTREAGA TRALALA NU SUNT CONVENABILE

El a transmis la aeroportul din Geneva, prin noua „instantogramă" fulger, un mesaj ce se termina cu ultimul cuvânt din cablograma ei din 1905 și, în pofida unei nopți cu ploaie torențială, a pornit cu mașina spre Vaud. Mânând prea repede și prea înnebunit, a ratat intrarea pe șoseaua Oberhalbstein la bifurcația Sylvaplana (la 150 de kilometri sud de Alvena), s-a întors, smucind de volan, prin Chiavenna și Splügen și a ajuns în condiții apocaliptice pe autostrada 19 (o călătorie inutilă de 100 de kilometri), a virat din greșeală la est de Chur, a executat o indescriptibilă întoarcere pe loc și a acoperit în câteva ore distanța de 175 de kilometri spre vest, îndreptându-se către Brig. În oglinda retrovizoare, roșeața palidă a zorilor se transformase demult în lumina zilei pasionat de strălucitoare când el a cotit spre sud, pe noua șosea Pfynwald, spre Sorcière, unde cumpărase cu șaptesprezece ani în urmă o casă (acum Vila Jolana). Cei trei sau patru servitori lăsați de el acolo ca să o îngrijească profitaseră de absența lui îndelungată și își luaseră tălpășița și astfel, cu ajutorul entuziast a doi autostopiști eșuați în vecinătate – un tânăr dezgustător din Hilden și Hilda lui languroasă, șleampătă, cu părul lung –, s-

a văzut nevoit să intre în propria casă spărgând ușa. Complicii săi se înșelaseră dacă se așteptau să găsească acolo ceva pradă și pileală. După ce i-a dat afară, a încercat zadarnic să flirteze cu somnul pe un pat fără cearșaf și, în cele din urmă, s-a dus în grădina înnebunită de ciripitul păsărilor, unde cei doi prieteni se împerecheau în bazinul de înot gol, iar el a trebuit să-i gonească din nou. Se făcuse aproape amiază. A lucrat câteva ore la *Textura timpului*, începută în Dolomiți, la Lammermoor (nu cel mai bun dintre hotelurile lui din ultima vreme). Impulsul utilitarian îl determinase să se apuce de lucru și să nu se mai gândească la chinul fericirii care-l aștepta la 150 de kilometri spre vest, dar nu-l împiedicase să tânjească după un mic dejun fierbinte, fapt care l-a făcut să-și întrerupă mâzgăleala și să caute un han în drumul său spre Mont Roux.

Cele Trei Lebede unde el rezervase camerele 508-509-510 suferiseră unele schimbări evidente după 1905. Un Lucien corpolent, cu nasul ca o prună, nu l-a recunoscut imediat și apoi a remarcat că Monsieur cu siguranță nu „depierise” – deși în realitate Van aproape revenise la greutatea pe care o avusese cu șaptesprezece ani în urmă, fiindcă scăpase de câteva chile în Balcani, cățărându-se pe stânci cu nebuna și micuța Acrazia (acum depusă într-o școală cu internat, un pension distins de lângă Florența). Nu, Madame Vinn Landère nu telefonase. Da, holul fusese renovat. Hotelul era condus acum de germano-elvețianul Louis Wicht, care-l înlocuise pe răposatul său socru, Luigi Fantini. În salon, cum se vedea prin ușa deschisă, imensa și memorabila pictură în ulei – trei Lede cu coapse ample, schimbând impresii lacustrine – fusese înlocuită de o capodoperă neoprimitivă care înfățișa trei ouă galbene și o pereche de mănuși de instalator pe ceea ce părea a fi pardoseala udă, din plăci de faianță, a unei băi. Când Van a intrat în „elevator”, urmat de recepționerul îmbrăcat în

negru, liftul i-a răsplătit călcătura cu un sunet metalic cavernos și apoi, în timp ce urca, a început să transmită o relatare parțială despre o competiție oarecare – poate o cursă de triciclete. Lui Van i-a părut rău – nu s-a putut abține – că această cutie funcțională oarbă (și mai mică decât liftul de serviciu pe care îl folosise odinioară în partea din spate a hotelului) înlocuise acum instalația luxoasă de odinioară – un hol urcător cu oglinzi –, al cărui operator faimos (favoriți albi, opt limbi) devenise un buton.

În holul camerei 509, Van a recunoscut pictura cu *Bruslot à la sonde* de lângă dulapul alb, ce părea gravid (și sub ale cărui uși rotunde, glisante, se prindea invariabil colțul unui covor, acum dispărut). În salonul însuși a recunoscut doar un birou pentru doamne și vederea de pe balcon. Toate celelalte – ornamentele semitransparente din grâu pisat, florile de sticlă, fotoliile acoperite cu mătase – fuseseră înlocuite cu mobilier *Hochmodern*.

A făcut duș, s-a schimbat, a terminat o sticlă de brandy din trusa lui de voiaj, a telefonat la aeroportul din Geneva și i s-a spus că ultimul avion din America tocmai sosise. S-a dus să facă o plimbare scurtă și a văzut că faimosul „mûrier”, care-și întindea membrele mari peste un umil closet public de pe o terasă construită în vârful unei alei pavate, era acum plin de flori purpuriu-albastre superbe. A băut o bere la cafeneaua de vizavi de gară și apoi, fără să-și dea seama, a intrat în florăria de alături. Probabil că se ramolise dacă uitase ce i-a spus ea ultima oară despre antofobia ei ciudată (ceva ce-și avea originea în acea orgie *à trois* de acum treizeci de ani). Oricum, ei nu-i plăcuseră niciodată trandafirii. El s-a uitat lung și privirea i-a fost atrasă cu ușurință de micuțele carole din Belgia, de Senzațiile Roz cu tulpina lungă și de Superstarurile purpurii. Erau acolo și cârciumărese, crizanteme și afelandre în glastre și

doi ciucurași grațioși într-un acvariu încrustat. N-a vrut să-l dezamăgească pe bătrânul și politicosul florar, așa că a cumpărat șaptesprezece fire de trandafiri Baccara fără miros, a cerut cartea de telefon, a deschis-o la Ad-Au, Mont Roux, a descoperit din întâmplare „Addor, Yolande, Mlle secrét., rue des Délices, nr. 6” și, cu prezența de spirit tipică americanilor, a cerut ca buchetul să fie trimis acolo.

Oamenii se grăbeau să se întoarcă acasă de la lucru. Mademoiselle Addor, într-o rochie pătată de transpirație, urca scările. Străzile fuseseră mult mai liniștite în Trecutul în surdină. Vechiul stâlp de afișaj Morris, pe care actuala regină a Portugaliei figura odinioară ca actriță, nu se mai afla la colțul lui Chemin de Mustrux (corupere veche a numelui orașului). Au voie camioanele să vâjâie prin Must Rux?

Camerista trăsese perdelele. El le-a dat la o parte, aproape smulgându-le, ca și cum era hotărât să prelungească până la ultima limită chinul acelei zile. Balconul din fier forjat ieșea în afară destul de mult, astfel că prindea razele oblice ale soarelui. Își aminti de ultima licărire a lacului în acea zi deprimantă din octombrie 1905, după ce se despărțise de Ada. Rațele Fuligula se lăsau și se ridicau pe valurile bășicate de ploaie, desfătându-se concentrate în apa de două ori mai mare. De-a lungul promenadei lacului, suluri de spumă se rostogoleau peste crestele talazurilor cenușii, care înaintau și din când în când se-nvălmășeau și se înălțau foarte sus, ajungând chiar să se reverse peste parapet. Dar acum, în această seară strălucitoare de vară, valurile nu spumegau, păsările nu înotau – se vedeau doar câțiva pescărușii de mare, fâlfâind albi peste reflectările lor negre. Lacul întins și frumos stătea într-o seninătate visătoare, încrustat cu ondulații, gulerat cu albastru, peticit cu bălți de netezime perfectă între ogoare, iar în colțul din dreapta jos al

tabloului, ca și cum artistul ar fi dorit să includă un exemplu foarte deosebit de lumină, dâra orbitoare a soarelui care se îndrepta spre asfințit pulsa prin plopul piramidal de la marginea lacului și plopul părea și lichefiat, și în flăcări.

În depărtare, un idiot lăsat pe spate pe schiuri nautice, tractat de o vedetă rapidă, a început să sfâșie pânza. Din fericire, s-a prăbușit înainte de a face mari stricăciuni și în același moment a sunat telefonul din salon.

Acu așa se face că ea nu vorbise niciodată – dar niciodată, cel puțin de când erau adulți – cu el la telefon. Așadar, telefonul păstrase însăși esența, vibrația vie a corzilor ei vocale, micul „obstacol" din laringele ei, râsul ce se agăța de conturul frazei, ca și cum se temea că, mă bucuria ei de fetiță, cuvintele repezite pe care le încăleca ar putea să-i lunece și să se piardă. Era timbrul trecutului lor, ca și cum trecutul dăduse legătura asta, o legătură miraculoasă (Ardis, unu opt opt șase… *comment*? *Non*, *non*, *pas huitante-huit – huitante-six*"). Vocea clocotea, era aurită, tinerească, avea caracteristicile melodioase pe care el le știa sau, mai exact, și le amintea imediat, în succesiunea în care veneau – acel *entrain*, acea năvală a plăcerii cvasierotice, acea încredere și însuflețire – și deosebit de încântător rămânea faptul că ea era cu totul și în mod inocent neștiutoare de modulațiile care-l fermecau.

Avusese încurcături cu bagajele. Încă nu se rezolvaseră. Cele două servitoare, care se presupunea că zburaseră cu o zi înainte cu un Laputa (avion de marfă) și cu valizele ei, fuseseră abandonate pe undeva. Ea nu avea decât o valijoară. Portăreasa dădea telefoane pentru ea. Voia Van să coboare? Ea era *neveroiatno golodnaia* (incredibil de flămândă).

Vocea aceea de la telefon reînvia trecutul și îl unea cu prezentul, cu munții albaștri ca ardezia, care se întunecau dincolo de lac, și cu paietele

dârei soarelui, ce dansau prin frunzișul plopului și formau piesa centrală în percepția lui cea mai profundă a timpului tangibil, „acumul” strălucitor, singura realitate a texturii Timpului. După splendoarea piscului, a venit coborârea cumplit de grea.

Ada îl avertizase într-o scrisoare recentă că „se schimbase considerabil, atât în ce privește conturul, cât și culoarea”. Acum purta un corset care sublinia înfățișarea statuară – necunoscută lui – a trupului ei înfășurat într-o rochie de catifea neagră, cu falduri elegante – genul de rochie și excentrică, și monastică, pentru care mama lor avusese o slăbiciune. Avea părul tăiat scurt – coafura paj la modă – și vopsit într-un bronz strălucitor. Gâtul și mâinile îi erau la fel de delicate și palide ca întotdeauna, dar prezentau fibre necunoscute și vene ieșite-n relief. Folosise din belșug cosmetice pentru a camufla liniile de la colțurile din afară ale buzelor ei groase, date cu ruj carmin, și pentru ochii cu umbre întunecate, al căror iris opac, din cauza zbaterii nervoase a genelor rimelate, părea mai degrabă miop decât misterios. Van a observat că zâmbetul ei descoperea un premolar superior îmbrăcat în aur. El avea unul asemănător pe partea cealaltă a gurii. Strălucirea metalică a bretonului ei l-a întristat mai puțin decât rochia din catifea, lungă, ceremonială, cu umerii lați, care-i ajungea mai jos de gambă și era căptușită la șolduri ca să-i micșoreze mijlocul și să mascheze prin amplificare conturul bazinului, acum rotofei. Nu mai rămăsese nimic din grația ei stângace, iar noua maturitate și catifeaua aveau un aer maiestuos de iritant, de obstacol și de apărare. El o iubea cu prea multă gingășie, mult prea irevocabil, ca să fie exagerat de deprimat de reținerile sexuale, dar simțurile lui au rămas în mod clar netulburate – atât de netulburate, de fapt, încât nu s-a simțit deloc nerăbdător (când ea și ei au ridicat paharele cu șampanie strălucitoare,

parodiind ritualul cufundărilor moțați) să-și implice mândria masculină într-o îmbrățișare lipsită de entuziasm, imediat după cină. Dacă se aștepta ca el să facă așa, atunci era foarte rău; dacă nu, atunci era încă și mai rău. La întâlnirile lor dinainte, constrângerea, persistând ca o durere surdă după chinurile ascuțite ale chirurgiei Sorții, era înecată numaidecât în dorința sexuală, lăsând viața să se refacă încetul cu încetul. Acum rămăseseră pe cont propriu.

Banalitățile utilitariste ale conversației lor de la masă – sau, mai degrabă, monologul lui melancolic – i s-au părut lui Van categoric degradante. El a explicat pe larg, luptându-se cu tăcerea ei atentă, politicoasă, și împroșcând peste băltoace de pauză și detestându-se, că a făcut o călătorie lungă și grea, că a dormit prost, că lucra la un studiu despre natura Timpului, o temă care însemna să înfrunți caracatița propriului creier. Ea și-a privit ceasul.

„Ceea ce-ți spun eu n-are nicio legătură cu ceasornicele”, i-a zis el cu asprime. Chelnerul le-a adus cafelele. Ea a zâmbit și el și-a dat seama că zâmbetul i-a fost provocat de conversația de la masa vecină, la care un nou-venit, un englez robust și trist, începuse o discuție despre meniu cu *maître d’hôtel*.

„O să încep cu banane”, a spus englezul”.

„Nu sunt banane, sir. E *ananas*, suc de ananas”.

„Daa, înțeleg. Bine, adu-mi niște supă de carne”.

Tânărul Van i-a zâmbit și el Adei. În mod ciudat, schimbul acela de replici de la masa vecină a acționat ca un fel de eliberare încântătoare.

„Când eram copil”, a spus Van, „și am stat pentru prima – sau mai degrabă a doua – oară în Elveția, credeam că «Verglas» de pe semnele de circulație de la marginea șoselei înseamnă un fel de oraș magic, mereu după colț, în partea de jos a fiecărei pante acoperite de zăpadă, niciodată văzut,

dar așteptând momentul potrivit. Am primit cablograma ta la Engadine, unde sunt *adevărate* locuri fermecate, ca Alraun sau Alruna – care înseamnă un micuț demon arab în oglinda unui magician neamț. Apropo, am luat vechiul nostru apartament de la etaj, cu un dormitor suplimentar, numărul cinci-zero-opt".

„Vai, dragul meu, mă tem că trebuie să renunți la sărmana 508! Dacă aș fi rămas peste noapte, 510 ar fi fost bună pentru amândoi, dar am niște vești rele pentru tine. Trebuie să mă întorc la Geneva imediat după cină ca să-mi recuperez lucrurile și servitoarele, pe care autoritățile le-au internat, din câte se pare, într-un cămin pentru femei vagabonde, fiindcă ele n-au putut să plătească noile *droits de douane* absolut medievale – *après tout*, nu este Elveția în statul Washington într-o oarecare măsură? Ascultă, nu te-ncrunta" (și ea-l lovi ușor peste mâna pătată și cafenie pe care semnele lor din naștere, semnele identice, se pierduseră printre pistruii vârstei, asemenea copiilor în pădurile toamnei, *on peut les suivre en reconnaissant* doar degetul mare și deformat al lui Mascodagama și unghiile lui frumoase, în formă de migdală). „Promit să iau legătura cu tine peste o zi sau două și apoi vom pleca într-o croazieră spre Grecia cu familia Baynard – au un iaht și trei fiice adorabile care vor înota bronzate, okay?"

„Nu știu ce detest mai mult", a replicat el, „iahturile sau familia Baynard. Dar te pot ajuta cu ceva la Geneva?"

Nu, nu putea. Baynard o luase în căsătorie pe Cordula lui, a lui Van, după un divorț de senzație – veterinarii scoțieni au trebuit să taie cu ferăstrăul cornițele soțului ei (ultima strigare pentru această glumă).

Argusul Adei nu fusese încă livrat. Luciul negru și mohorât al Yakului închiriat și ghetrele demodate ale șoferului i-au amintit de plecarea ei din 1905.

A condus-o și a urcat, ca un sticlar cartezian, ca Timpul spectral care stătea în poziție de drepți, înapoi, la un etaj al cincilea dezolant. Dacă ar fi trăit împreună în acești șaptesprezece ani nenorociți, ar fi fost scutiți de șoc și de umilință. Îmbătrânirea lor ar fi fost o adaptare treptată, la fel de imperceptibilă ca Timpul însuși.

Opera sa în lucru, un teanc de note amestecat cu pijamaua, a venit să-l salveze, așa cum făcuse și la Sorcière. Van a înghițit o tabletă de favodorm și, în timp ce aștepta ca aceasta să-l despovăreze de sine, chestiune de vreo patruzeci de minute, s-a așezat la un birou de doamne pentru „lucubratiuncula" lui.

Oare ravagiile și ultragiile vârstei deplânse de poeți îi spun ceva naturalistului Timpului despre esența Timpului? Foarte puțin. Doar imaginația romancierului poate fi atrasă de această cutie mică și ovală, care odinioară conținea Duvet de Ninon (o pudră de față, cu o pasăre a paradisului pe capac) și fusese uitată într-un sertar nu prea bine închis al arcului de triumf al biroului – totuși, nu un triumf asupra Timpului. Lucrul acela albastru-verde-portocaliu arăta de parcă el, Van, ar fi fost menit să se lase înșelat, crezând că ea, cutia, așteptase șaptesprezece ani mâna lentă ca-n vis a descoperitorului zâmbitor și uimit – un truc uzat de restituire simulată, o coincidență plantată și o gafa grosolană, fiindcă Lucette, acum o naiadă în dumbrăvile Atlantisului, prefera pudra asta (și nu Ada, acum o străină pe undeva pe-aproape de Morges, într-o limuzină neagră). S-o arunc, ca să nu inducă în eroare vreun filosof mai debil. Ceea ce mă preocupă este textura delicată a Timpului, vidată de toate evenimentele brodate pe margini.

Să recapitulăm.

Din punct de vedere psihologic, sensul Timpului este sensul devenirii continue și dacă „devenirea" are o voce, aceasta din urmă ar putea fi, nu în mod nefiresc, o vibrație neîntreruptă. Dar, pentru numele lui Log, să nu confundăm Timpul cu

Tinnitus, țiuitul în urechi și vuietul surd al duratei, care seamănă cu vuietul ghiocului, cu pulsația sângelui nostru. Pe de altă parte, din punct de vedere filosofic, Timpul nu e altceva decât amintirea în curs de constituire, în fiecare viață individuală se desfășoară, din leagăn până pe patul de moarte, formarea treptată și fortificarea acelei *coloane vertebrale a conștiinței*, care este Timpul celor puternici. „A fi" înseamnă să știi că „ai fost și ești". „A nu fi" înseamnă singurul fel „nou" de timp (fictiv): viitorul. Eu îl scot din discuție. Viața, dragostea și bibliotecile n-au niciun viitor.

Timpul nu este în niciun caz tripticul popular: un Trecut care nu mai există, punctul fără durată al Prezentului și acel „nu încă", cel care s-ar putea să nu vină niciodată. Nu. Există doar două panouri. Trecutul (care există permanent în mintea mea) și Prezentul (căruia mintea mea îi conferă durată și, prin urmare, realitate). Dacă noi confecționăm o a treia secțiune, cea a așteptărilor împlinite, a prevăzutului, predestinatului, a facultății de a prevedea, a previziunii perfecte, ne raportăm cu mintea și în acest caz tot la Prezent.

Dacă Trecutul este perceput ca o înmagazinare a Timpului și dacă Prezentul este procesul acelei percepții, viitorul, pe de altă parte, nu este o trăsătură a Timpului, nu are nicio legătură cu Timpul și cu voalul din gaz întunecat al texturii sale fizice. Viitorul nu e decât un șarlatan la curtea lui Cronos. Gânditorii – gânditorii sociali – simt că Prezentul arată dincolo de el, spre „viitorul" încă nerealizat, dar asta este o utopie actuală, este politică progresistă. Sofiștii tehnologi susțin că, profitând de legile luminii și utilizând telescoape noi, care dezvăluie caracterele de tipar la distanțe cosmice prin ochii agenților noștri nostalgici de pe altă planetă, putem vedea cu adevărat propriul nostru trecut (Goodson care-l descoperă pe Goodson și chestii dintr-astea), inclusiv dovezile documentare ale faptului că nu știm ce ne așteaptă

(pe noi și faptul că îl cunoaștem pe *acum*), așadar, că Viitorul a existat într-adevăr ieri și, prin deducție logică, există și astăzi. Asta ar putea fi fizică bună, dar este logică execrabilă, iar broasca țestoasă a Trecutului nu-l va întrece niciodată pe Ahile al viitorului, oricum am analiza distanțele pe tablele noastre negre și cețoase din clase.

Când, în cel mai bun caz, postulăm viitorul (în cazul cel mai rău utilizăm doar trucuri de duzină), extindem enorm prezentul specios, determinându-l să se infiltreze în orice cantitate de timp cu tot genul de informații, anticipații și precogniții. În cazul cel mai bun, „viitorul” este ideea unui prezent ipotetic, bazată pe faptul că avem experiența succesiunii, pe credința noastră în logică și obișnuință. În realitate, firește, speranțele noastre nu îl mai pot face să existe, tot așa cum regretele noastre nu schimbă Trecutul. Acesta din urmă are cel puțin gustul, culoarea și mirosul ființei noastre individuale. Dar viitorul rămâne departe de fanteziile și sentimentele noastre. În fiecare moment există o infinitate de posibilități ce se ramifică. O schemă definitivă ar aboli însăși noțiunea de timp (aici pilula a lansat primul ei norișor). Necunoscutul, încă neexperimentatul și neașteptatul, toate minunate intersecții „x” sunt părți inerente ale vieții omului. Schema definitivă ar despuia răsăritul soarelui de surpriza lui, ar șterge toate razele soarelui…

Pilula începuse într-adevăr să-și facă efectul. Van a terminat, în timp ce-și punea pijamaua, o serie de bâjbâieli, cele mai multe neîncheiate, pe care le începuse cu o oră în urmă și s-a băgat în pat pe bâjbâite. A visat că vorbea în sala de conferințe a unui pachebot transatlantic și că un vagabond ce semăna cu autostopistul de la Hilden întreba, pufnind, cum explică vorbitorul faptul că în visele noastre noi știm că ne vom trezi, oare nu se aseamănă asta cu certitudinea morții și, dacă-i așa, viitorul…

Când s-a crăpat de ziuă, Van s-a ridicat gemând și tremurând: dacă nu acționa *acum*, o va pierde pentru totdeauna! S-a hotărât să plece imediat cu mașina la Manhattan, în Geneva.

Van saluta renovarea structurilor lustruite după o săptămână de caramea care mânjea curba vasului de toaletă până sus, încât, oricât de mult ai fi tras apa, nu puteai s-o îndepărtezi. Ceva ce are legătură cu uleiul de măsline și closetele cu apă curentă italienești. S-a bărbierit, s-a îmbăiat, s-a îmbrăcat rapid. O fi fost prea devreme să comande micul dejun? Să telefoneze la hotelul ei înainte de a porni? Să închirieze un avion? Sau, eventual, i-ar fi mai simplu…

Cele două aripi ale ușii de la balconul salonului său stăteau larg deschise. Bancuri de ceață traversau încă albastrul munților de dincolo de lac, dar ici și colo un pisc era vopsit în ocru sub turcoazul fără nori al cerului. Patru camioane enorme au trecut unul după altul pe lângă hotel, făcând un zgomot asurzitor. Van s-a apropiat de balustrada balconului și s-a întrebat dacă el și-a satisfăcut vreodată toana cunoscută de a face deodată pleosc… Și-o satisfăcuse? Și-o satisfăcuse? Nu știi, de fapt, niciodată. La un etaj mai jos și oarecum învecinat, stătea Ada, absorbită, fascinată de priveliște.

I-a văzut părul scurt și arămiu, gâtul și brațele albe, florile pale de pe capotul subțire, picioarele goale în papucii de casă argintii, cu tocuri înalte. Ea își scărpina gânditoare, cu voluptate, ca o tânără, coapsa în locul de unde începea fesa dreaptă: semnătura roz pusă de Ladore pe pergament când se însera și năvăleau țânțarii. Oare se va uita în sus? Toate florile ei s-au întors, uitându-se în sus, la el, radioase, iar ea a făcut gestul maiestuos de ridicare și de dăruire a munților, cu ceața lor și lacul și cele trei lebede.

El a plecat de pe balcon și a coborât în fugă, pe o scurtă scară în spirală, până la etajul patru. În

golul stomacului se înfipsese teama că s-ar putea să nu fie camera 410, cum presupunea el, ci 412 sau chiar 414. Ce s-ar întâmpla dacă ea nu înțelesese și nu era vigilentă? Ea înțelesese, era acolo.

Când, „puțin mai târziu", Van, în genunchi și dregându-și glasul, îi săruta mâinile dragi și reci cu recunoștință, cu recunoștință, în deplină sfidare a morții, cu soarta rea înfrântă și strălucirea visătoare a Adei aplecată peste el, ea a întrebat:

„Ta chiar ai crezut că am plecat?"

„*Obmanşciţa* (mincinoaso), *obmanşciţa*", repeta întruna Van, cu fervoarea și bucuria saturației binecuvântate.

„I-am spus să întoarcă", a zis ea, „pe undeva pe lângă Morjei" („morse" sau „walruses", un calambur rusesc pe „Morges" – poate mesajul unei naiade). „Iar *tu* dormeai, ai putut să dormi!"

„Am lucrat", i-a replicat el. „Prima formă a cărții e gata".

Ea a mărturisit că, întorcându-se la miezul nopții, luase în camera ei din dulapul cu cărți al hotelului (portarul de noapte, un cititor avid, avea cheia) volumul din *Enciclopedia Britanică* – uite-l aici! – cu articolul despre Spațiu-Timp: „«Spațiul» (se spune aici foarte sugestiv) «denotă proprietatea, tu ești proprietatea mea, în virtutea căreia, tu ești virtutea mea, corpurile rigide pot ocupa poziții diferite.» E frumos? E frumos!"

„Nu râde, Ada mea, de proza noastră filosofică", a dojenit-o iubitul ei. „Tot ce contează în momentul de față este că am dat o nouă viață Timpului, despărțindu-l de Spațiul Siamez și de falsul viitor. Scopul meu era să compun un fel de roman scurt, sub forma unui tratat, despre Textura Timpului, o cercetare a substanței lui voalate, cu metafore ilustrative care se înmulțesc treptat, treptat, construind o poveste de dragoste logică, o dragoste ce începe în trecut și continuă în prezent, înflorind ca o povestire concretă, și apoi, treptat, să

inversez analogiile și să le dezintegrez din nou în abstracțiunea calmă”.

„Mă întreb”, a spus Ada, „mă întreb dacă încercarea de a descoperi acele lucruri valorează cât un vitraliu. Noi putem cunoaște timpul, da, putem cunoaște un timp anume. Dar nu putem cunoaște niciodată Timpul. Pur și simplu, simțurile noastre nu sunt menite să-l perceapă. E ca și cum…”

PARTEA A CINCEA

1.

Eu, Van Veen, vă salut: pe tine, viață, și pe voi, Ada Veen, dr. Lagosse, Stepan Nutkin, Violet Knox și Roland Oranger. Astăzi e a nouăzeci și șaptea aniversare a zilei mele de naștere și, de pe noul meu scaun Everyrest, aud scurmat de sapă și scârțâit de pași în grădina scânteind sub zăpadă. Îl aud și pe valetul meu rus surd, mai surd decât crede el, care trage și împinge sertarele cu mânere inelate în camera unde ne îmbrăcăm. Partea a cincea nu e gândită ca un epilog, ci este adevărata introducere la *Ada sau ardoarea – o cronică de familie*, nouăzeci și șapte la sută adevărată și trei la sută probabilă.

Dintre numeroasele lor case, din Europa și de la tropice, castelul construit recent la Ex, în Alpii elvețieni, cu fațadă cu coloane și turnuri crenelate, a devenit reședința lor preferată, mai ales în mijlocul iernii, când renumitul aer splendid, *le cristal d'Ex*, „rivalizează cu formele cele mai înalte ale gândirii umane – matematici pure & decriptare" (reclamă nepublicată).

Cuplul nostru fericit se delecta cel puțin de două ori pe an făcând lungi călătorii. Ada nu mai creștea și nu mai colecționa fluturi, dar în întreaga perioadă a bătrâneții ei sănătoase și active i-a făcut plăcere să-i filmeze în mediul lor natural, în fundul grădinii sau la capătul lumii, bătând din aripi și zburând, așezându-se pe flori sau pe fecale, planând peste gălbenele sau granit, luptându-se sau împerechindu-se. Van a însoțit-o în călătoriile ei de filmare în Brazilia, Congo, Noua Guinee, dar, în taină, prefera să zacă în cort și să bea în tihnă în loc să stea îndelung sub un copac și să aștepte până când cine știe ce exemplar rar cobora, atras de

momeală, și era filmat în culori. Ne-ar trebui încă o carte, care să descrie aventurile Adei în Adaland. Filmele – și actorii răstigniți (mostrele etichetate) – pot fi văzute după o programare prealabilă la Lucinda Museum, Park Lane nr. 5, Manhattan.

2.

El trăise potrivit motoului ancestral „Un Veen sănătos, cum tată-su o fost”. La cincizeci de ani, putea privi în urmă la îndepărtarea și îngustarea unui singur coridor de spital (cu o pereche de picioare grațioase, în pantofi albi, ce pășeau repede și ușor, însoțindu-l), de-a lungul căruia fusese dus întotdeauna pe un scaun cu rotile. Totuși, acum observa că în bunăstarea lui fizică apăreau pe furiș fisuri ce se tot ramificau, ca și cum descompunerea își trimitea la el, peste timpul cenușiu și static, primii emisari. Nasul înfundat provoca un vis sufocant și la ușa celei mai ușoare răceli aștepta nevralgia intercostală, cu sulița ei boantă. Masa de la capul patului devenea tot mai mare și mai aglomerată cu obiectele și medicamentele absolut necesare pe timpul nopții, cum sunt picăturile de pus în nas, pastilele de eucalipt, dopurile din ceară pentru astupat urechile, tabletele gastrice, somniferele, apa minerală, unguentul cu zinc, un căpăcel de rezervă pentru tubul lui, în caz că originalul evada sub pat, și o batistă mare, ca să-și șteargă sudoarea ce se strângea între falca dreaptă și clavicula dreaptă, fiindcă niciuna, nici cealaltă nu erau deprinse cu noua lui corpolență și cu insistența lui de a dormi doar pe o singură parte, astfel încât să nu-și audă bătăile inimii. Într-o noapte din 1920, făcuse greșeala să calculeze numărul maxim al bătăilor de care mai dispunea (suficiente pentru încă o jumătate de secol), iar acum graba nerezonabilă a numărătorii inverse îl irita și sporea procentajul momentelor când se putea auzi el însuși cum moare. În peregrinările lui

solitare și destul de superflue, căpătase o sensibilitate morbidă la zgomotele nopții din hotelurile de lux (gogofonia unui camion era evaluată la trei procente vlăguitoare, schimbul de strigăte nătânge de sâmbătă noaptea între tinerii ucenici pe strada pustie la treizeci de procente, sforăitul unui calorifer, retransmis de la parter, la trei sute), dar, deși erau indispensabile în momentele de disperare absolută, dopurile pentru urechi prezentau un dezavantaj (îndeosebi după prea mult vin), acela că îi amplificau pulsațiile din tâmple, scheunatul caraghios din cavitatea nazală neexplorată și scârțâitul atroce al vertebrelor cervicale. El pusese pe seama ecoului unui asemenea scârțâit, transmis prin vasele de sânge la creier înainte ca sistemul somnului să-l ia în primire, detonația produsă undeva în capul lui în momentul în care simțurile îi înșelaseră conștiința. Bomboanele de mentă antiacide și alte doftorii asemănătoare s-au dovedit uneori insuficiente pentru calmarea bunelor și demodatelor arsuri la stomac, care îl supărau după anumite sosuri grase, dar, pe de altă parte, Van aștepta cu interes juvenil efectul minunat al unei linguriță de bicarbonat de sodiu dizolvat în apă, fiind sigur că va lansa trei sau patru râgâieli mari ca baloanele vorbitoare din revistele cu benzi desenate din copilăria lui.

Înainte de a-l fi întâlnit (la optzeci de ani) pe doctorul Lagosse, libertin și învățat plin de tact și de tandrețe, care de atunci încolo locuia și călătorea împreună cu el și cu Ada, Van detestase medicii. În ciuda propriei sale pregătiri medicale, nu se putea vindeca de un sentiment naiv, ascuns, mai potrivit pentru un țărănoi, și anume că un doctor care a umflat tensiometrul sau a ascultat cu stetoscopul hârâitul plămânilor lui știa deja boala fatală diagnosticată (dar o ținea încă secretă) și avea certitudinea morții sale iminente. Își amintea cu umor negru de răposatul lui cumnat, care se apucase să ascundă de Ada că are din când în când

necazuri cu vezica urinară sau că avusese un moment de amețeală după ce-și tăiase unghiile de la picioare (operație executată doar de el, întrucât nu putea suporta ca o altă mână de om să-i atingă picioarele goale).

Ca și cum ar fi făcut tot ce putea ca să se slujească de corpul lui, care curând avea să fie eliminat din joc ca un platou de unde aduni ultimele firimituri dulci, Van prețuia acum mici răsfățuri ca, de pildă, să stoarcă viermișorul unui coș de pe piele ori să extragă nestemata unei mâncărimi din adâncurile urechii stângi cu unghia lungă de la degetul mic (urechea dreaptă nu era atât de interesantă), sau își permitea ceea ce Bouteillan etichetase drept *le plaisir anglais* – să-ți ții respirația și să dai drumul la apa ta, confortabil și conspirativ, în vreme ce stai până la bărbie în apa din cadă.

Pe de altă parte, suferințele vieții îl afectau mai puternic decât în trecut. Gemea pe scaunul de tortură al timpanului când urla câte un saxofon sau când un tânăr imbecil subuman își ambala dement motocicleta-i infernală. Comportamentul obstrucționist al lucrurilor ostile și stupide – buzunarul greșit, șiretul de la pantof rupt, umerașul tembel ce se răsturna, ridicând ușor din umeri, și dispărea cu un foșnet în întunericul garderobului – îl făcea să rostească blestemul oedipian al strămoșilor lui ruși.

Încetase să mai îmbătrânească pe la șaizeci și cinci de ani, dar până la șaizeci și cinci suferise schimbări la mușchi și la oase mai repede decât oamenii care nu practicaseră atâtea sporturi diferite, așa cum făcuse el în prima tinerețe. Squashul și tenisul au cedat locul ping-pongului. Apoi, într-o zi, și-a uitat paleta preferată, caldă încă de la strânsoarea mâinii lui, în sala de joc a unui club și nu s-a mai dus niciodată la clubul acela. În timpul celui de-al șasea deceniu de viață, câteva exerciții la sacul de box își făcuseră datoria

în locul luptei și pugilatului din anii mai tineri. Surprizele gravitaționale făceau ca schiatul să devină grotesc. Putea încă să încrucișeze floreta cu cineva, dar după câteva minute de practică transpirația îl orbea, astfel că scrima a împărtășit curând soarta tenisului de masă. Van n-a putut să-și învingă niciodată prejudecata snoabă împotriva golfului, iar acum era prea târziu ca să înceapă. La șaptezeci de ani, a încercat să facă jogging înainte de micul dejun pe o alee izolată, dar clămpăneala și zbuciumul sânilor îi aminteau amenințător că era cu treizeci de kilograme mai greu decât în tinerețe. La nouăzeci de ani, el încă mai dansa în mâini – într-un vis repetat mereu.

În mod normal, una sau două pilule somnifere îl ajutau să țină-n șah monstrul insomniei trei sau patru ore, într-o începătoșare binecuvântată, dar uneori, mai ales după ce mintea lui găsea în sfârșit soluția unei probleme, urma o noapte de agitație înfiorătoare, care se transforma în migrenă matinală. Nicio pilulă nu făcea față acestui chin. Se întindea, se ghemuia, se întindea din nou, se perpelea, stingea și aprindea lumina de pe noptieră (un nou surogat gâlgâitor – adevăratul *lammer* fiind interzis din nou prin 1930) și disperarea fizică îi cuprindea ființa nerezolvabilă. Pulsul lui bătea statornic și sănătos, cina fusese digerată ca lumea, rația zilnică de o sticlă de vin roșu de Burgundia nu fusese depășită – și totuși ce neliniște nenorocită continua să facă din el un exilat în propria-i casă! Ada adormea repede sau citea comod, la distanță de câteva uși. Diferiții slujitori, în încăperile lor mai îndepărtate, trecuseră de multă vreme de partea mulțimii ostile a celor ce dormeau în acea localitate și care păreau să învelească dealurile înconjurătoare cu întunecimea odihnei lor. Doar lui i se refuza inconștiența pe care o disprețuia cu atâta înverșunare și o curta cu atâta asiduitate.

în cursul anilor ultimei lor despărțiri, libertinismul lui rămăsese în mod esențial la fel de implacabil ca și înainte, dar uneori ritmul partidelor de dragoste scădea – o dată la patru zile –, iar alteori constata șocat că se scursese o săptămână întreagă în castitate netulburată. Seria de târfe splendide putea să alterneze cu suite de isprăvi cu femei fermecătoare, amatoare de escapade amoroase la stațiuni oarecare, și putea fi întreruptă iarăși de o lună de dragoste ingenioasă în compania unor femei mondene și frivole (cum a fost cu o englezoaică virgină, cu părul roșu, Lucy Manfristan, sedusă pe 4 iunie 1911, în grădina înconjurată cu ziduri a conacului ei normand, aventură continuată la Fialta, pe Adriatica, pe care și-o amintea cu o mică și deosebită înfiorare de dorință trupească), dar aceste false povești de dragoste nu făceau decât să-l obosească. *Palazzina* cercetată cu indiferență era vândută curând, fata arsă rău de soare trimisă înapoi, iar el avea iar nevoie de ceva cu adevărat dezgustător și degradant ca să-și reînvie virilitatea.

În 1922, o dată ce a început o nouă viață cu Ada, Van s-a hotărât cu toată convingerea să-i fie fidel până la capăt. În afară de câteva capitulări discrete și asanări dureroase, pe care dr. Lena Wien le-a calificat, pe drept cuvânt, drept „voyeurism onanist", el a reușit cumva să-și respecte hotărârea. Încercarea era grea, dar i-a adus multe satisfacții din punct de vedere moral, deși din punct de vedere fizic i se părea revoltătoare. Așa cum pediatrii sunt adesea blestemați cu familii de nesuportat, tot astfel psihologul nostru prezenta un caz destul de obișnuit de personalitate subdivizată. Dragostea lui pentru Ada reprezenta condiția existenței, un vuiet surd și statornic de fericire ce nu semăna cu nimic din ceea ce întâlnise, ca

profesionist, în viețile indivizilor bizari și ale nebunilor. S-ar fi aruncat fără o clipă de ezitare în catran clocotit ca să o salveze, tot așa cum ar fi sărit să-și apere onoarea dacă cineva i-ar fi aruncat mănușa. Viața lor împreună devenise o replică la prima lor vară, cea din 1884. Ea nu a refuzat niciodată să-l ajute să capete răsplata din ce în ce mai prețioasă – fiindcă era din ce în ce mai puțin frecventă – a unui apus de soare pe deplin împărtășit. Van vedea reflectat în ea tot ce spiritul lui pretențios și pasionat căuta în viață. O tandrețe copleșitoare îl împingea să îngenuncheze pe neașteptate la picioarele ei, în atitudini teatrale și totuși pe deplin sincere, care ar fi nedumerit pe oricine ar fi intrat în momentul acela (de pildă, o servitoare venită să dea cu aspiratorul). Și, în aceeași zi, celelalte compartimente și subcompartimente ale sale colcăiau de dorințe și de regrete și de planuri de siluire și sedițiune. Momentul cel mai periculos a fost când el și ea s-au mutat la altă vilă, cu personal nou și vecini noi, iar simțurile aveau să-i fie expuse în detaliu fantastic, dătător de fiori, ispitei țigăncușei care ciordea piersici sau fiicei nerușinate a spălătoresei.

Își spunea în zadar că toate poftele astea josnice nu se deosebeau, prin lipsa lor intrinsecă de importanță, de pruritul anal de care încerci să scapi printr-o repriză repezită de scărpinat. Știa totuși că dacă ar fi îndrăznit să-și satisfacă poftele cu o târfuliță, ar fi riscat să-și distrugă traiul cu Ada. Într-o zi din 1926 sau ’27 și-a putut da seama cât de oribil și de gratuit ar fi putut să o rănească atunci când a surprins-o cum privea în gol, disperată, dar mândră, înainte ca el să se îndepărteze de mașina ce avea să o ducă într-o călătorie în care el refuzase în ultimul moment să o însoțească. El refuzase – și simulase grimasa și șchiopătatul podagrei – fiindcă tocmai observase ceea ce observase și ea, că frumoasa și tânăra băștinașă, care fuma pe veranda din spate, își va

oferi țâțele Stăpânului de îndată ce gospodina Stăpânului va fi plecat la Festivalul de Film de la Sindbad. Șoferul deschisese deja portiera mașinii când, cu răget mare, Van a ajuns-o din urmă pe Ada și au pornit în călătorie împreună, înlăcrimați, vorbăreți, glumind pe seama nesăbuinței lui.

„E ciudat", a spus Ada, „ce dinți negri și sparți au aceste *bliaduşki* de prin partea locului".

(„Ursus", Lucette în verde strălucitor, „Potolește-te, agitație a pasiunii", brățările și bustul și sânii Florei, melcul spiralat al Timpului.)

El a descoperit că se putea obține o nuanță de sex subtil din lupta permanentă cu ispita în vreme ce visezi permanent să-i cedezi cumva, cândva, undeva. A mai descoperit și că, oricâte văpăi dănțuiau în aceste ademeniri, nu suporta să-și petreacă nici măcar o zi fără Ada, că izolarea de care avea nevoie pentru a păcătui cum se cuvine nu era o chestiune de câteva secunde în dosul unui tufiș veșnic verde, ci de o noapte comodă într-o fortăreață inaccesibilă, și că, în cele din urmă, ispitele – reale sau închipuite înainte de a adormi – își micșoraseră frecvența. Pe la vârsta de șaptezeci și cinci de ani, relațiile intime practicate o dată la două săptămâni cu cooperanta Ada, în mare parte *Blitzpartien*, îi erau de-ajuns pentru deplina satisfacție. Secretarele succesive pe care le-a angajat erau din ce în ce mai banale (culminând cu o femeie cu părul ca nuca de cocos și gură de cal, care-i scria bilete de dragoste Adei) și, la vremea când Violet Knox a spart seria lipsei de strălucire, Van Veen avea optzeci și șapte de ani și era complet impotent.

4.

Violet Knox [acum doamna Ronald Oranger. Ed.], născută în 1940, a venit și a locuit cu noi din

1957. Ea era (și este încă – zece ani mai târziu) o englezoaică blondă, fermecătoare, cu ochi de păpușă, carnație catifelată și un fund mic, prins în cupa de tweed [...], dar astfel de modele, vai, nu mai puteau să-mi incite imaginația! Ea e responsabilă de dactilografierea acestor amintiri – mângâierea a ceea ce sunt, fără îndoială, ultimii mei ani de existență. O fiică bună, o și mai bună soră și soră vitregă, își susținuse zece ani copiii mamei ei din două căsătorii și reușise să pună deoparte [câte ceva]. Am plătit-o [cu generozitate] lunar, fiindcă-mi dădeam seama că e nevoie să-mi asigur o tăcere nestânjenită din partea unei slujitoare nedumerite și cu simțul datoriei. Ada îi spunea „*Fialocika*”, ba chiar și-a permis luxul să admire gâtul de camee, nările roz și părul prins în coadă ale „micuței Violet”. Uneori, la masă, zăbovind asupra unui pahar de tărie, Ada mea o examina pe dactilografa mea (o mare pasionată de Koo-Ahn-Trow) cu o privire visătoare și apoi, iute-iute, o ciupea delicat de obrazul îmbujorat. Situația ar fi fost, poate, considerabil mai complicată dacă ar fi apărut cu douăzeci de ani mai devreme.

Nu știu de ce a trebuit să insist atât de mult asupra părului alb și a aparatului tot mai înmuiat al venerabilului Veen. Destrăbălații sunt incorigibili. Ei ard, împroașcă ultimele scântei și se sting. Cel ce se cercetează pe sine și partenera lui credincioasă trebuie să acorde o importanță mult mai mare undei intelectuale incredibile, exploziei creatoare care s-a produs în creierul acestui nonagenar destul de antipatic, neprietenos și ciudat (strigăte de „nu, nu!” în paranteze redacționale, suroriale, lectoriale).

El detesta cu înverșunare sporită toată impostura din artă, de la banalitățile vulgare ale sculpturii din deșeuri până la pasajele în caractere italice folosite de romancierul plin de sine pentru a exprima grindina gândirii eroului său preferat. Avea și mai

puțină răbdare decât înainte cu școala de psihiatrie a lui „Sig” (Signy-M.D-M.D.). Mărturisirea întemeietorului școlii respective, mărturisire care a făcut epocă („în perioada studenției mele am devenit *deflorator* fiindcă am picat la examenul de botanică”), a fost folosită de Van ca un fel de moto la începutul uneia dintre ultimele lui comunicări (1959), intitulate *Farsa terapiei de grup în cazul nepotrivirilor sexuale*, cea mai devastatoare și mai convingătoare critică de acest gen (Uniunea Consilierilor și a Catarsicienilor Matrimoniali a vrut să-l dea în judecată, dar apoi a preferat să se înmoaie).

Violet bate la ușa bibliotecii și îl introduce pe domnul Oranger, bondoc, dolofan și cu papion. Acesta se oprește-n prag, pocnește din călcâie și (așa cum se rotește pustnicul puternic, cu o zvâcnire circulară stângace a anteriului din pânză aspră) țâșnește înainte, aproape la trap, nu atât pentru a opri cu palma lui abilă avalanșa de foi desprinse pe care cotul marelui bărbat le făcuse să alunece la vale pe panta pupitrului, cât pentru a-și exprima zelul și admirația lui.

Ada, care se amuza traducând (pentru edițiile Oranger *en regard*) Griboedov în franceză și engleză, Baudelaire în engleză și rusă și John Shade în rusă și franceză, îi citea deseori lui Van, cu voce profundă, actoricească, versiunile publicate de alți pălmași în acest domeniu al semiconștientului. În special traducerile versurilor în limba engleză aveau darul să-i destindă fața lui Van într-un rânjet grotesc, care-l făcea să arate, când nu purta protezele dentare, exact ca o mască de comedie grecească. Nu-și dădea seama ce anume îl dezgusta mai mult: mediocritatea bine intenționată a unor traducători ale căror încercări de a fi fideli originalului erau zădărnicite de lipsa intuiției artistice, precum și de erorile hilare ale interpretării textuale, sau poetul profesionist care înfrumusețea cu propriile invenții autorul mort sau

neputincios (favoriți aici, părți personale dincolo), metodă ce camufla frumușel faptul că parafrazatorul nu cunoștea bine limba originalului și de aceea amesteca boacănele erudiției inepte cu fanteziile imitației înflorate.

Într-o după-amiază din 1957, în timp ce Ada, domnul Oranger (un catalizator înnăscut) și Van discutau acele probleme (*Informație și formă*, cartea lui Van și a Adei, tocmai apăruse), polemistului nostru bătrân i s-a năzărit dintr-odată că toate lucrările publicate de el – chiar și *Sinuciderea și sănătatea mintală* (1912), *Compitalia* (1921) și *Când un psihiatru nu poate dormi* (1932), precum și alte câteva lucrări extrem de abstruse și de specializate – nu erau obiective epistemice pe care i le-a impus savantul din el, ci exerciții optimiste și belicoase de stil literar. A fost întrebat de ce, atunci, nu s-a dezlănțuit, de ce nu și-a ales un teren de joc mare pentru un meci între Inspirație și Proiect, și, cum un lucru duce la altul, s-a hotărât să își scrie amintirile, care or să fie publicate postum.

Era un scriitor laborios. I-au trebuit șase ani ca să scrie prima versiune și să i-o dicteze domnișoarei Knox, după care a revizuit dactilograma, a rescris-o în întregime de mână și fără prescurtări (1963-1965) și a dictat din nou întreaga operă neobositei Violet, ale cărei degete frumoase au bătut exemplarul definitiv în 1967. E, p, i – de ce „y”, draga mea?

5.

Ada, pe care o indigna faptul că fratele ei nu se bucura de faima cuvenită, s-a simțit alinată și îmbătată de succesul *Texturii timpului* (1924). Lucrarea asta, a spus ea, îi amintea întotdeauna, în mod straniu și delicat, de jocurile de umbră-și-strălucire pe care le juca în copilărie pe aleile izolate din Parcul Ardis. Spunea că fusese oarecum

răspunzătoare pentru metamorfozele larvelor care țesuseră mătasea „Timpului lui Veen” (așa cum era acum numit, dintr-o răsuflare-suflare, laolaltă cu „Durata lui Bergson” sau „Marginea Luminoasă a lui Whitehead”). Dar o operă mult mai veche și mai slabă, sărmanele *Scrisori de pe Terra*, din care mai exista doar o duzină de exemplare – două la Vila Armina și restul în stivele bibliotecilor universitare era și mai apropiată de sufletul ei, datorită asociațiilor neliterare cu sejurul lor din 1892-1893 în Manhattan. La șaizeci de ani, Van respinsese arțăgos și arogant propunerea ei sfioasă de a o publica din nou, împreună cu reflecțiile Sidra și un pamflet anti-Signy despre timp în vise. Septuagenarul Van și-a regretat aroganța când Victor Vitry, un strălucit regizor francez, a realizat un film complet neautorizat bazat pe *Scrisorile de pe Terra*, lucrare scrisă de „Voltemand” cu o jumătate de secol în urmă.

În filmul lui Vitry, vizita Theresei pe Antiterra avea loc în 1940, dar era 1940 după calendarul terrian și aproximativ 1890 după al nostru. Fantezia permitea câteva cufundări agreabile în modele și moravurile trecutului nostru (îți amintești că puneau pe capul cailor pălării – da, da, *pălării* – când Manhattanul era străbătut de valuri de arșiță?) și dădea senzația – mult exploatată de literatura ficțiunii fizicii – încapsulatului care călătorește înapoi în timp. Filosofii au pus întrebări răutăcioase, cărora cinefilii dornici să fie amăgiți nu le-au acordat însă nicio atenție.

În contrast cu mersul senin al istoriei demoniene din secolul al douăzecilea, unde o coaliție anglo-americană administra o emisferă, iar Tartaria, de după Voalul de Aur, o conducea în mod misterios pe cealaltă, ni se prezentau o serie de războaie și de revoluții care zdruncinau și dezagregau *puzzle*-ul autonomiilor terestriale. Într-o panoramă istorică impresionantă a Terrei, montată de Vitry –

categoric cel mai mare geniu cinematic al secolului care a regizat vreodată un film de asemenea proporții sau a folosit un număr așa de mare de figuranți (unii spuneau că peste un milion, alții susțineau că jumătate de milion de oameni și tot atâtea oglinzi) –, cădeau regate și se ridicau dictatorate, iar republicile ședeau într-o rână, nici în fund, nici culcate, în diferite atitudini inconfortabile. Concepția era controversată, realizarea fără cusur. Uitați-vă la soldații aceia mititei ce se reped în goana mare peste sălbăticia zgâriată de tranșee, cu explozii de noroi și lucruri care fac *pouf-pouf* în franceză tăcută, când ici, când colo!

În 1905, Norvegia, cu o viguroasă ridicare și o lungă unduire dorsală, s-a despărțit de Suedia, co-uriașa ei greoaie, în vreme ce, printr-un act similar de separare, parlamentul francez a votat, cu digresiuni și explozii de *vive émotion*, divorțul dintre stat și biserică. Apoi, în 1911, trupele norvegiene conduse de Amundsen au ajuns la Polul Sud și, concomitent, italienii s-au năpustit asupra Turciei. În 1914, Germania a invadat Belgia și americanii au despicat statul Panama. În 1918, ei și francezii au învins Germania, în vreme ce aceasta era ocupată să înfrângă Rusia (care îi învinsese pe propriii tătari cu ceva timp în urmă). În Norvegia era Siegrid Mitchel, în America Margaret Undset și în Franța Sidonie Colette. În 1926 a capitulat Abd-el-Krim, după un alt război fotogenic, și Hoarda de Aur a subjugat din nou Rus-ul. În 1933, în Germania a venit la putere Athaulf Hindler (cunoscut și sub numele de Mittler – de la *to mittle*, a mutila) și tocmai începea să se pregătească un conflict la o scară mult mai spectaculoasă decât războiul din 1914-1918, când Vitry n-a mai dispus de documentare vechi și Theresa, interpretată de soția lui, a părăsit Terra într-o capsulă cosmică după ce a prins și Jocurile Olimpice de la Berlin (norvegienii au câștigat

majoritatea premiilor, dar americanii au câștigat proba de scrimă, o realizare uimitoare, și i-au bătut pe nemți în finala de fotbal cu trei goluri la unu).

Van și Ada au văzut filmul de nouă ori, în șapte limbi diferite, și în cele din urmă au cumpărat o copie pe care s-o studieze acasă. Au constatat că fundalul istoric era exagerat în mod absurd și au examinat posibilitatea de a declanșa o acțiune in justiție împotriva lui Vitry, nu fiindcă furase ideea S.D.T., ci fiindcă deformase politica terestrială, despre care Van obținuse informații cu multă sârguință și măiestrie din surse extrasenzoriale și din visele unor nebuni. Dar trecuseră cincizeci de ani, dreptul de autor expirase și, de fapt, Van nici măcar n-avea cum să demonstreze că el era „Voltemand". Câțiva reporteri au reușit totuși să descopere informații care îl indicau pe Van ca autor și acesta, cu un gest mărinimos, a acceptat ca informațiile să fie date publicității.

Trei circumstanțe au contribuit la succesul excepțional al filmului. Un factor a fost, bineînțeles, acela că instituția bisericii, care dezaproba atracția manifestată față de Terra de sectele avide de senzațional, a încercat să interzică pelicula. A doua atracție venea de la o mică scenă pe care istețul Vitry nu o tăiase: într-un *flashback* despre o revoluție din Franța de odinioară, un figurant nefericit, pus în rolul unui ajutor de călău, a fost decapitat accidental în vreme ce îl împingea în poziția de ghilotinare pe comedianul Steller, care juca rolul unui rege lipsit de autoritate. În fine, a treia explicație – și cea mai umană – era că frumoasa actriță din rolul principal, Gedda Vitry, născută-n Norvegia, după ce excita spectatorii în secvențele existențiale cu fustele ei foarte scurte și zdrențele-i sexy, a ieșit din capsulă pe Antiterra goală pușcă – deși, firește, în miniatură –, un milimetru de feminitate înnebunitoare care dansa „în cercul magic al microscopului" ca o zână lascivă ce-și dezvăluia, în anumite poziții, naiba să

mă ia, un licăr punctiform de mătase pubiană pudrată cu aur!

În prăvăliile de suveniruri din Agony, în Patagonia, până la Wrinkleballs, în Le Bras d'Or, au apărut păpuși minuscule S.D.T. și brelocuri S.D.T. din coral și ivoriu. Cluburile S.D.T. au răsărit ca ciupercile după ploaie. Fetițe S.D.T. se plimbau țanțoșe cu mini-meniul în fața micilor snack-baruri în formă de navă spațială construite la marginea șoselei. Din corespondența formidabilă îngrămădită pe biroul lui Van în cursul câtorva ani de faimă mondială, puteai să deduci că mii de oameni mai mult sau mai puțin dezechilibrați credeau în faptul că identitățile secrete ale Terrei și ale Antiterrei erau tăinuite de Guvern (atât de șocant era impactul vizual al filmului lui Vitry-Veen). Realitatea demoniană s-a topit, devenind o iluzie oarecare. De fapt, noi am trecut prin toate astea. Politicieni porecliți Moș Pâslă și Unchiul Joe în benzi desenate uitate au existat cu adevărat. Țările tropicale nu însemnau numai rezervoare ale naturii sălbatice, ci și foamete și moarte și ignoranță și șamani și agenți din îndepărtatul Atomsk. Lumea noastră *era*, de fapt, la mijloc de secol douăzeci. Terra era în convalescență după ce suferise torturi cumplite de la bestiile și bătăușii pe care-i generează în mod inevitabil Germania când vrea să-și împlinească visurile de mărire. Țăranii și poeții ruși nu fuseseră transportați în Estotiland și în Teritoriile Pustii, în vremurile de mult apuse – ei mureau chiar în acest moment în lagărele de sclavi din Tartaria. Chiar și în Franța guvernator nu era Charlie Chose, nepotul suav al lordului Goal, ci un general francez țâfnos.

6.

Nirvana, Nevada, Vaniada. Apropo, n-ar trebui cumva să adaug, Ada mea, că fantoșa-mumie, curând după coșmarul meu prematur – adică

premonitoriu – despre „Poți, sir”, a folosit *mon petit nom*, Vania, Vaniușa, doar la ultima noastră întâlnire… n-o făcuse niciodată până atunci și a sunat atât de ciudat, atât de tand… (vocea i se stingea, caloriferele țârâiau).

„Fantoșa-mumă” (râse). „Și îngerii au mături – ca să curețe sufletul omului de imagini oribile. Doica mea negresă purta dantele elvețiene cu fantezii albe”.

Pe neașteptate, cade gheață prin burlan: stalactită cu inima zdrobită.

Interesul lor precoce față de ideea stranie a morții a fost relatat și reluat în amintirile lor comune. Există un schimb de păreri pe care ar merita să-l punem în scenă pe fundalul mișcător și verde al unuia din decorurile noastre de la Ardis. Discuția despre „dubla garanție” în eternitate. Începe exact înainte de asta.

„Știu că există un Van în Nirvana. Am să fiu cu el în adâncurile *moego ada*, Hadesului meu”, a spus Ada.

„Adevărat, adevărat” (efecte produse de păsări și de ramurile ce le acceptă și ceea ce numeam noi pe-atunci „gute aurii”).

„Ca amanți *și* frați”, a strigat ea, „avem o șansă dublă să fim împreună în eternitate, în terraritate. Patru perechi de ochi în paradis!”

„Bine spus, foarte bine”, a zis Van.

Ceva de genul ăsta. O mare dificultate. Ciudata pâlpâire-miraj care interpretează rolul morții nu va apărea prea curând în cronică și totuși avea să se infiltreze în primele scene de dragoste. Greu, dar nu insurmontabil (pot face orice, pot să dansez tango și step pe mâinile mele fantastice). Apropo, cine moare primul?

Ada. Van. Ada. Vaniada. Nimeni. Fiecare spera să se stingă primul, astfel încât să-i lase, implicit, o viață mai lungă celuilalt, și fiecare voia să moară ultimul, ca să-l cruțe pe celălalt de suferința sau

necazurile văduviei. O soluție ar fi ca tu să te căsătorești cu Violet.

„Mulțumesc. *J'ai tâtée de deux tribades dans mă vie*, *ça suffit*. Emile, dragul de el, zice «*terme qu'on évite d'employer*». Câtă dreptate are!"

„Bine, dacă nu Violet, atunci o fată localnică, în stilul lui Gauguin. Sau Yolande Kickshaw".

De ce? Bună întrebare. Oricum, nu trebuie să-i dăm lui Violet să bată la mașină partea asta. Mă tem că o să rănim o mulțime de oameni (ritm american ajurat)! Ei, las-o-ncolo, arta nu poate răni. Ba poate – și încă cum!

De fapt, acum chestiunea priorității în moarte nu prea mai contează. Adică eroul și eroina or să ajungă atât de apropiați la vremea când va începe oroarea, atât de apropiați *organic*, încât se vor întrepătrunde, se vor contopi treptat, vor avea dureri comune și, chiar dacă sfârșitul Vaniadei este descris în epilog, noi, scriitori și cititori, nu vom fi în stare să deslușim (miopi, miopi) cine anume va supraviețui, Dava sau Vada, Anda sau Vanda.

Am avut o colegă de școală care se numea Vanda. Și *eu* am cunoscut o fată numită Adora, un sufletel din ultimul meu floramor. Ce mă face să văd în fragmentul ăsta cel mai pur *sanglot* din carte? Care e partea cea mai rea a morții?

Fiindcă dumneavoastră vă dați seama că există aici trei fațete (care corespund, în mare, împărțirii populare a Timpului în trei părți). Există, în primul rând, durerea renunțării pentru totdeauna la toate amintirile – ăsta-i un loc comun dar ce curaj trebuie să aibă omul să străbată acest loc comun iar și iar și iar, dar să nu renunțe la procedura complexă, ritualică, de a acumula întruna bogățiile conștiinței, care-i vor fi luate! apoi avem a doua fațetă – suferința fizică hidoasă. Din motive evidente, e bine să nu insistăm asupra ei. Și, în sfârșit, există pseudo-viitorul neclar, nescris și negru, o eternă ne-durabilitate, paradoxul care

încununează eschatologiile creierului nostru închis în cutie!

„Da”, a spus Ada (în vârstă de unsprezece ani și care-și scutură mereu părul), „da, dar să luăm un paralitic care uită treptat tot trecutul, trăsătură cu trăsătură, moare în somn ca un băiat bun și a crezut întreaga viața că sufletul e nemuritor. Nu e un aranjament convenabil și foarte mulțumitor?”

„Da, mulțumitor, dar rece”, a spus Van (în vârstă de paisprezece ani și murind de alte dorințe). „Când îți pierzi memoria, îți pierzi nemurirea. Și dacă apoi aterizezi pe Terra Caelestis cu perna și cu oala de noapte, nu ești cazat împreună cu Shakespeare sau măcar cu Longfellow, ci cu chitariștii și cu cretinii”.

Ea a susținut că dacă nu există niciun viitor, atunci ai dreptul să-ți inventezi un viitor și în cazul ăsta viitorul tău personal există într-adevăr, în măsura în care tu însuți ai existat. Optzeci de ani au trecut repede – cam cât ai schimba o imagine în lanterna magică. Își petrecuseră cea mai mare parte a dimineții refăcând traducerea unui pasaj (versurile 569-572) din celebrul poem al lui John Shade:

> *… Sovetî mî daiom*
> *Kak bît vdovțu*: *on poterial dvuh jion*;
> *On ih vstreciaet – liubiaşcih*, *liubimîh,*
> *Revnuiuşcih ego drug k drujke…*
>
> (*… We give advice*
> *To widower*. *He has been married twice*:
> *He meets his wives*; *both loved*, *both loving*, *both*
> *Jelous of one another…*)
>
> (… Noi sfaturi dăm
> Văduvului. A fost căsătorit de două ori.

Își întâlnește nevestele; amândouă
Iubite și iubindu-l și geloase una
pe-alta…)

Van a arătat că aici e buba. Suntem, desigur, liberi să ne imaginăm orice tip de viață de pe lumea cealaltă – paradisul generalizat promis de profeții și de poeții orientali sau o combinație individuală –, dar produsul fanteziei e dezavantajat într-o măsură ce nu ne lasă nicio speranță de interdicție logică: nu putem să ne aducem prietenii – nici dușmanii, de altminteri – la petrecere. Transpunerea tuturor relațiilor de care ne amintim într-o viață paradiziacă se transformă inevitabil într-o continuare la mâna a doua a mortalității minunate. Doar un chinez sau un copil arierat mintal își poate imagina că va fi întâmpinat, în acea Lume de Apoi Rambursabilă, în acompaniamentul a tot felul de bâțâituri vesele din coadă și prosternări de bun venit, de către țânțarul executat cu optzeci de ani în urmă pe piciorul gol, amputat mult mai târziu, iar acum, în urma țânțarului care gesticulează, vine înapoi și piciorul, boc, boc, boc, iată-mă, lipește-mă la loc.

Ea n-a râs, ci a repetat pentru sine versurile care le dăduseră atâta bătaie de cap. Psihoterapeuții lui Signy ar fi pretins încântați că motivul pentru care cei trei „both” fuseseră omiși în versiunea rusească n-a fost deloc, oh, dar deloc acela că îndesarea a trei amfibrahi incomozi într-un pentametru ar fi necesitat adăugarea acel puțin un vers pentru a căra bagajul.

„Oh, Van, oh, Van, noi n-am iubit-o îndeajuns! Ar fi trebuit să te căsătorești cu ea, cea care stătea cu picioarele ridicate, în costum negru de balerină, pe o balustradă de piatră, și atunci totul ar fi fost bine – aș fi stat cu voi doi la Palatul Ardis. Și în loc de acea fericire oferită gratis, în loc de toate astea, noi am *hărțuit*-o până am împins-o la moarte!”

Era ora pentru morfină? Nu, încă nu. „Timpul și suferința” nu fuseseră pomenite în *Textură*. Păcat, fiindcă în suferință, în durata solidă, sigură, densă, a lui nu-mai-pot-suporta durerea, intră un element de timp pur. Niciun văl cenușiu și transparent nu acoperă suferința, solidă ca o buturugă neagră, nu mai pot, oh, cheamă-l pe Lagosse!

Van l-a găsit citind în grădina senină. Doctorul a urmat-o pe Ada în casă. Cei doi Veeni crezuseră o întreagă vară de suferință (ori s-au convins reciproc să creadă) că era un început de nevralgie.

Început? Un uriaș cu fața schimonosită de efort îmbucând și răsucind un instrument al agoniei. E destul de umilitor că durerea fizică te face extrem de indiferent la probleme morale cum a fost soarta Lucettei și destul de amuzant, dacă ăsta-i cuvântul potrivit, să constați că o persoană se necăjește cu probleme de stil chiar în acele momente atroce. Doctorul elvețian, căruia i se povestise totul (și se dovedise chiar că la școala de medicină îl cunoscuse pe un nepot al doctorului Lapiner), manifestase un mare interes față de cartea aproape terminată, dar corectată doar parțial, și a spus cu haz că el nu voia să vadă o persoană sau persoane *guéri de tous ces accrocs*, ci pe *bouquin*, până nu era prea târziu. Dar era. Ceea ce toată lumea considera suprema realizare a lui Violet, de o perfecțiune ideală, produsă pe hârtie specială Atticus, cu litere italice (versiunea glorificată a scrisului lui Van), cu exemplarul original legat în piele de vițel purpurie pentru a nouăzeci și șaptea aniversare a zilei de naștere a lui Van, fusese imediat acoperită cu un adevărat infern de modificări cu cerneală roșie și creion albastru. Se poate presupune chiar că în cazul în care cuplul nostru aflat la orizontală și torturat de timp ar intenționa să moară, ei ar muri, cum s-ar spune, *în* cartea terminată, în Eden sau în Hades, în proza cărții sau în poezia prezentării elogioase de pe coperta a patra.

Castelul lor recent construit în Ex era încrustat într-o iarnă de cleștar. În cel mai recent *Who's Who*, lista principalelor comunicări științifice includea, printr-o greșeală absolut bizară, titlul unei lucrări pe care n-o scrisese niciodată, deși plănuise să descrie multe chinuri: *Inconștiența și inconștientul*. Acum nu era niciun chin să o facă – și era un mare chin ca *Ada* să fie terminată. „*Quel livre*, *mon Dieu*, *mon Dieu*", a exclamat doctorul [Profesorul. Ed.] Lagosse, cântărind exemplarul maestrului pe care părinții palizi și plați ai viitorilor *Bebeluși în păduri* cu frunza cafenie – o cărticică din camera copiilor de la Palatul Ardis – nu mai puteau să o susțină în primul tablou misterios: doi oameni într-un pat.

„Palatul Ardis, Ardorile și Arborii Ardisului, iată laitmotivul care susură prin *Ada*, o cronică amplă și fermecătoare a cărei parte principală e pusă în scenă într-o Americă de vis, strălucitoare – fiindcă nu sunt oare amintirile copilăriei noastre comparabile cu acele caravele purtate în Vineland, împresurate leneș de păsările albe ale viselor? Protagonistul, vlăstarul uneia dintre cele mai ilustre și bogate familii, este dr. Van Veen, fiul baronului „Demon" Veen, acea figură de neuitat din Manhattan și Reno. Sfârșitul unei epoci extraordinare coincide cu adolescența la fel de extraordinară a lui Van. În literatura lumii, nimic nu poate rivaliza în voioșie pură și inocență pastorală cu partea „Ardis" a cărții, în afară, poate, de amintirile contelui Tolstoi. Pe moșia fabuloasă a unchiului său, Daniel Veen, colecționar de obiecte de artă, se desfășoară o poveste de dragoste adolescentină ardentă, într-o serie de scene fascinante, între Van și fermecătoarea Ada, o *gamine* cu adevărat neobișnuită, fiica Marinei, soția pasionată de teatru a lui Daniel. Faptul că relația nu e doar un *cousinage* periculos, ci are și un aspect interzis de lege, e sugerat chiar din primele pagini.

În ciuda numeroaselor complicații ale intrigii și ale psihologiei, povestirea se deapănă în ritm alert. Când să ne oprim să ne tragem sufletul și să cuprindem cu privirea noile împrejurimi în care ne-a vărsat, ca să spunem așa, covorul fermecat al scriitorului, o altă fată atrăgătoare, Lucette Veen, fiica mai mică a Marinei, este la rândul ei profund impresionată de Van, irezistibilul libertin. Destinul ei tragic constituie unul dintre momentele esențiale ale acestei cărți încântătoare.

Restul narațiunii lui Van se axează deschis și pitoresc pe lunga sa poveste de dragoste cu Ada. Povestea e întreruptă de căsătoria ei cu un crescător de vite din Arizona, al cărui strămoș legendar a descoperit țara noastră. Îndrăgostiții noștri se reîntâlnesc după moartea soțului Adei. Cei doi își petrec bătrânețea călătorind împreună și locuind în diverse vile, una mai frumoasă decât alta, înălțate de Van pe tot cuprinsul emisferei vestice.

Frumusețea suavă a detaliului pictural nu e cel mai neînsemnat ornament al cronicii: o galerie cu grilaj, un tavan pictat, o jucărie frumoasă părăsită printre florile de nu-mă-uita ale unui pârâu, fluturi și orhidee-fluturi la marginea poveștii de dragoste, un peisaj învăluit în ceață, descris de pe trepte de marmură, o căprioară ce se uită uimită în zare din parcul ancestral și multe, multe altele.

Note la *Ada*

de VIVIAN DARKBLOOM

p. 11. „Toate familiile” etc. – aici sunt ridiculizate traducerile proaste din operele clasicilor ruși. Fraza de început a romanului lui Tolstoi e întoarsă pe dos și patronimicul Annei Arkadievna primește o terminație masculină absurdă, în vreme ce la numele ei de familie se adaugă una feminină incorectă. „Mount Tabor” și „Pontius” fac aluzie la transfigurări (termenul domnului G. Steiner, cred) și la trădările la care sunt expuse marile texte din cauza unor versioniști pretențioși și ignoranți.

p. 11. Severnîe Territorii – Teritoriile de Nord. Aici și în alte locuri transliterația se bazează pe ortografia rusească veche.

p. 11. granoblastic: într-un amestec teselat (mozaicat).

p. 12. Tofana: aluzie la „aqua tofana” (vezi orice dicționar bun).

p. 12. *Sur-royal*: dotat cu coarne bogat ramificate.

p. 12. Durak: „prost” în limba rusă.

p. 13. Lacul Kitej: aluzie la orașul legendar Kitej, care strălucește pe fundul unui lac într-un basm rusesc.

p. 13. Domnul Eliot: o să-l întâlnim din nou la paginile 440 și 484, în compania autorului lui *Waistline* și *Agonic Lines*.

p. 13. Anti-Fogg: Phileas Fogg, globe-trotterul lui Jules Verne, a călătorit dinspre vest spre est.

p. 13. *Goodnight Kids*: numele lor sunt împrumutate, cu deformări, de la o bandă desenată comică pentru copiii vorbitori de franceză.

p. 15. Dr. Lapiner: din motive obscure, dar care nu sunt lipsite de atracție, cei mai mulți medici din cartea aceasta poartă nume asociate cu iepurii. Franțuzescul *lapin* din Lapiner are ca echivalent rusescul *Krolik*, numele iubitului lepidopterist al Adei (p. 16 *et passim*) și rusescul *zaiaț* (iepure) sună asemănător cu „Seitz" (ginecologul neamț de la pagina 225). Există un *cuniculus* latinesc în „*Nikulin*" („nepotul marelui rodentolog Kunikulinov", p. 416) și un *lagos* grecesc în „Lagosse" (doctorul care-l îngrijește pe Van când acesta ajunge la o vârstă înaintată). Vezi și Coniglietto, italianul specialist în cancerul sângelui, p. 364.

p. 15. *mizernoe*: forma franco-rusească a lui *miserable*, cu sensul de *paltry* [nenorocit, jalnic, mic, neînsemnat].

p. 15. *c'est bien le cas de le dire*: fără niciun dubiu.

p. 16. *lieu de naissance*: locul natal.

p. 16. *pour ainsi dire*: ca să zicem așa.

p. 16. Jane Austen: aluzie la informația rapidă, transmisă prin dialog, din *Mansfield Park*.

p. 16. Laba-ursului (în engleză, în original] „Bear-Foot", nu *bare foot*. Amândoi copiii erau desculți.).

p. 16. florăreasa stabiană: aluzie la celebra pictură murală (așa-numita *Primăvară*) din Stabiae, de la Muzeul Național din Napoli – o fecioară care presară flori.

p. 19. Zmeură, fundă (*ribbon*): aluzii la gafele comice din versiunea englezească a lui Lowell la poemele lui Mandelștam (în *New York Review*, 23 decembrie 1965).

p. 19. Belokonsk: geamănul rus al lui „Whitehorse” (oraș în nord-vestul Canadei).

p. 21. *en connaissance de cauze*: în cunoștință de cauză.

p. 22. Aardvark: după câte se pare, un oraș universitar din Noua Anglie.

p. 22. Gamaliel: un om de stat mult mai norocos decât W.G. Harding al nostru.

p. 23. „situație interesantă”: graviditate.

p. 23. Lolita, Texas: orașul acesta există sau, mai degrabă, a existat, fiindcă a primit un alt nume, cred că după apariția unui roman faimos.

p. 24. *penyuar*: formă rusească pentru „peignoir”, capot.

p. 25. *beau milieu*: exact la mijloc.

p. 25. Faradeus: din câte se pare, zeul electricității.

p. 25. Braques: aluzie la pictorul de vechituri [*bric-à-brac painter*].

p. 28. *entendons-nous*: să fie clar.

p. 29. yukoneți: locuitori din Yukon (din limba rusă).

p. 30. lambră (fr. *l'ambre*): aluzie la electricitate.

p. 31. băiatul meu, scumpul meu etc.: parafrază a unui vers din Housman.

p. 31. *ballatetta*: fragmentare și deformare a unui pasaj dintr-o „mică baladă" a poetului italian Guido Cavalcanti (1255-1300). Versurile relevante sunt: „Tu, glas înspăimântat și slab ce vine plângând din inima mea îndurerată, du-te cu sufletul meu și cu acel cântecel, ce povestește despre o minte distrusă".

p. 33. Nuss: cuvântul german pentru *nut* [„nucă", dar și „nebun"].

p. 34. *Hristoșik*: mic Hristos (rus.).

p. 34. *rukuliruiușcii* (rus.): din fr. *roucoulant*, uguitor.

p. 35. horspital: *hospital* (engl.), spital. Termen împrumutat dintr-un pasaj din *Casa umbrelor* de Dickens. Calambur al bietului Jo, nu un calambur joycean.

p. 36. *aujourd'hui*, *heute*: azi (fr., germ.).

p. 37. *Princesse Lointaine*: Prințesa Îndepărtată. Titlul unei piese de teatru franțuzești.

p. 39. *pour attraper le client*: pentru a păcăli clientul.

p. 42. *Je parie* etc.: Pun pariu că nu mă recunoașteți, domnule.

p. 43. *tour du jardin*: plimbare prin grădină.

p. 44. Lady Amherst: confundată în mintea copilului cu o doamnă foarte învățată după care e numit un fazan cunoscut.

p. 45. zâmbind ușor: formulă preferată de Tolstoi pentru a desemna superioritatea rece – dacă nu chiar infatuarea – din felul de a vorbi al unui personaj.

p. 46. *pollice verso*: degetul mare în jos (lat.).

p. 49. Sumerecinikov: numele e derivat din *sumerki* („amurg” în rusește).

p. 52. încântător poem spaniol: de fapt, *două* poezii – *Descanso en jardin* și *El otono*: *isla* de Jorge Guillén.

p. 55. *Monsieur a quinze ans* etc.: Domnule, aveți cincisprezece ani, cred, iar eu am nouăsprezece, știu… Dumneavoastră, domnule, ați cunoscut, fără îndoială, fete de la oraș; cât despre mine, eu sunt virgină sau aproape virgină. În plus…

p. 55. *rien qu'une petite fois*: doar o dată.

p. 56. *mais va donc jouer avec lui*: haide, du-te și joacă-te cu el.

p. 56. *se morfondre*: a se plictisi.

p. 56. *au fond*: de fapt.

p. 56. *Je l'ignore*: nu știu.

p. 56. *cache-cache*: de-a v-ați ascunselea.

p. 57. *infusion de tilleul*: ceai de tei.

p. 59. *Les Amours du docteur Mertvago*: calambur la „Jivago” (*jiv* înseamnă în limba rusă „viu”, iar *mertv* – „mort”).

p. 59. *grand chêne*: stejar mare.

p. 60. *quelle idée*: ce idee!

p. 61. *Les Malheurs de Swann*: combinație între *Les Malheurs de Sophie* de Madame de Ségur (născută contesa Rostopșin) și *Un Amour de Swann* de Proust.

p. 67. *monologue intérieur*: așa-numitul „flux al conștiinței”, folosit de Lev Tolstoi (de pildă, când descrie ultimele impresii ale Annei în timp ce trăsura ei gonește pe străzile Moscovei).

p. 70. *soi-disant*: așa-zis(ă).

p. 70. domnul Fowlie: v. Wallace Fowlie, Rimbaud (1946).

p. 70. *les robes vertes* etc.: rochiile verzi și spălate ale fetițelor.

p. 70. *angel moi*: „Îngerul meu” (rus.).

p. 70. *en vain* etc.: în van câștigi la joc / Râul Oka și Golful Palm…

p. 71. *bambin angélique*: băiețel angelic.

p. 73. *groote*: mare (olandeză).

p. 74. *un machin* etc.: un lucru la fel de lung ca acesta, care era să-l rănească pe copil în fund.

p. 76. trestii gânditoare: metafora lui Pascal pentru om, *un roseau pensant*.

p. 77. căruță (engl. *horsecart*): anagramă veche. Aici trimite la o parodie/satiră la adresa șaradelor din visele freudiene („simboluri într-o orchestră de orice"), p.78.

p. 77. *buvard*: hârtie sugativă.

p. 78. *kamargski*: La Camargue, regiune mlăștinoasă din sudul Franței, combinată cu „țânțar", *komar* în rusește și *moustique* în franceză.

p. 79. *sa petite collation du matin*: mic dejun frugal.

p. 80. *tartine au miel*: pâine cu unt și cu miere.

p. 81. Osberg: altă anagramă de bun-simț, ce încâlcește numele unui scriitor cu care autorul *Lolitei* a fost comparat în mod caraghios. Accidental, pronunțarea titlului n-are nicio legătură cu engleza sau rusa (*pace* o bufniță anonimă dintr-o ediție recentă a *TLS*).

p. 81. *mais ne te* etc.: ei, nu te agita în halul ăsta când îți îmbraci fusta! O fată bine crescută…

p. 82. *très en beauté*: care arată foarte bine.

p. 82. *calèche*: trăsură.

p. 83. *peceneg*: un sălbatic.

p. 84. *grande fille*: fată care a ajuns la pubertate.

p. 86. *La Rivière de diamants*: Maupassant și nuvela lui *La Parure* („Podoaba”) (p. 90) nu existau pe Antiterra.

p. 87. *copie* etc.: copiat în mansarda lor.

p. 87. *à grand cau*: limpezitul (podelelor).

p. 87. *désinvolture*: dezinvoltură.

p. 87. *viavgor*: violet-indigo-albastru-verde-galben-oranj-roșu.

p. 89. *sans façons*: simplu, fără ceremonie.

p. 89. *strapontin*: bancă pliantă din față.

p. 90. *décharné*: descărnat.

p. 90. *cabane*: colibă.

p. 91. *allons donc*: hai să fim onești.

p. 91. *pointe assassine*: punctul (unei povestiri sau al unui poem) care ucide valoarea artistică, punctul slab.

p. 91. *quitte à tout dire* etc.: chiar dacă i-am spune totul văduvei, de va fi nevoie.

p. 91. *il pue*: el pute.

p. 92. *Atala*: un scurt roman al lui Chateaubriand.

p. 93. *un juif*: un evreu.

p. 94. *et pourtant*: și totuși.

p. 94. *ce beau jardin* etc.: Grădina asta frumoasă înflorește în mai, dar în timpul iernii nu e niciodată, niciodată, niciodată, niciodată, niciodată verde etc.

p. 97. *ciort*!: „dracu’” (rus.).

p. 104. *mileișîi*: „foarte drăguț” (rus.).

p. 104. *partie* etc.: parte cărnoasă exterioară care încadrează gura… cele două margini ale unei răni simple… e membrul care linge.

p. 105. *pascaltrezza*: în acest calambur, care-l combină pe Pascal cu *scaltrezza* („spirit ascuțit” în italiană) și *treza* (un cuvânt provensal pentru „tulpini împletite”), franțuzescul *pas* îl neagă pe *pensant* al lui *roseau* din expresia celebră „Omul e o trestie gânditoare”.

p. 107. Katia: ingenua din *Părinți și copii* de Turgheniev.

p. 107. *une trouvaille*: o găselniță fericită.

p. 107. Ada, căreia îi plăcea să încrucișeze orhidee, încrucișează aici doi autori francezi, Baudelaire și Chateaubriand.

p. 108. *mon enfant* etc.: Copilul meu, sora mea, gândește-te la grosimea stejarului cel mare de la Tagne, gândește-te la munte, gândește-te la tandrețe…

p. 108. *recueilli*: concentrat(ă), absorbit(ă) în gânduri.

p. 108. cantină: o referire la gogoșile oferite de cantinele școlare.

p. 112. *puisqu'on* etc.: întrucât abordăm acest subiect.

p. 113. *hument*: inhalează.

p. 114. *tout le reste*: tot restul.

p. 114. *zdrastvuite* etc.: și deodată – minune! apoteoză (rus.).

p. 115. Mademoiselle Stopșin: o reprezentantă a lui Madame de Ségur, născută Rostopșin, autoarea *Nenorocirilor Sofiei* [*Les Malheurs de Sophie*] (terminologic ocupată pe Antiterra de *Les Malheurs de Swann*).

p. 115. *au feu*!: arde!

p. 115. Ashette: „Cendrillon" în originalul francez.

p. 116. *en croupe*: pe șa de însoțitor.

p. 118. à *reculons*: de-a-ndărătelea.

p. 120. Nilul s-a liniștit: o telegramă celebră trimisă de un explorator african.

p. 120. *parlez pour vous*: vorbiți în numele dumneavoastră.

p. 121. *trempée*: udă leoarcă.

p. 125. *je l'ai vu* etc.: „Am văzut-o într-unul dintre coșurile de hârtii din bibliotecă".

p. 125. *aussitôt après*: imediat după aceea.

p. 126. *ménagez* etc.: las-o mai încet cu americanismele tale.

p. 127. *leur chute* etc.: căderea lor e lentă… îi poți urmări cu ochii tăi, recunoscând…

p. 127. Lowden: nume portmantou care combină doi barzi contemporani.

p. 127. *baguenaudier*: nume francez al salcâmul galben.

p. 128. Floeberg: în acest pseudo-citat e parodiat stilul lui Flaubert.

p. 130. *pour ne pas* etc.: astfel încât să nu-i bage în cap cine știe ce idei.

p. 130. *en lecture*: „împrumutată”.

p. 131. *cher*, *trop cher René*: drag, prea drag (cuvintele surorii personajului central din *René* de Chateaubriand).

p. 132. *Chiron*: doctor printre centauri. Aluzie la cel mai bun roman al lui Updike.

p. 132. Săptămânal londonez: referire la rubrica lui Alan Brien din *New Statesman*.

p. 132. *Höhensonne*: lampă cu raze ultraviolete.

p. 132. *bobo*: rană ușoară.

p. 132. *démission* etc.: notificare înlăcrimată.

p. 133. *les deux enfants* etc.: „așadar, cei doi copii puteau să facă dragoste fără nicio teamă”.

p. 134. *fait divers*: fapt divers.

p. 134. *blin*: clătită (rus.).

p. 135. *qui le site*: cine știe.

p. 136. Heinrich Müller: autor al lui *Poxus* etc.

p. 138. *Ma sœur, te souvient-il encore*: primul vers al celui de-al treilea sextet din poemul lui Chateaubriand *Romance à Hélène* („Combien j'ai douce souvenance"), compus pe o melodie din Auvergne pe care poetul a auzit-o în timpul unei excursii la Mont Dore, în 1805, și introdus ulterior în povestirea *Le Dernier Abencerage*. Sextetul final (al cincilea) începe cu „*Oh*! *qui me rendra mon Hélène/ Et ma montagne et le grand chêne*", unul din laitmotivele romanului de față.

p. 138. *sestra moia* etc.: sora mea, mai ții tu minte muntele și stejarul înalt și Ladore?

p. 138. *oh*! *qui me rendra* etc.: oh, cine mi-o va reda pe Alina mea și stejarul cel mare și dealul meu?

p. 139. Lucile: numele surorii lui Chateaubriand.

p. 139. *la Dore* etc.: Dore și rândunica agilă.

p. 140. *Vendange*: culesul viilor.

p. 142. Rockette: corespunde nuvelei lui Maupassant *La Petite Rocque*.

p. 142. *chaleur du lit*: căldura patului.

p. 143. *horoșo*: bine, e-n regulă (rus.).

p. 145. *mironton* etc.: refren al unui cântec popular.

p. 147. Lettrocalamitatea: joc de cuvinte bazat pe cuvântul italian *elettrocalamita*, electromagnet.

p. 150. nepotul lui Bagrov: aluzie la *Anii copilăriei nepotului lui Bagrov*, text al scriitorului minor Serghei Aksakov (1791-1859).

p. 151. *hobereaux*: nobili de țară.

p. 151. *biriulki proșlogo*: fleacuri ale trecutului (rus.).

p. 153. *traktir*: cârciumă (rus.).

p. 154. (*avoir le*) *vin triste*: a fi trist la băutură.

p. 154. *au cou rouge* etc.: cu gâtul bronzat și puternic al unui văduv încă plin de sevă.

p. 154. *gloutonnerie*: lăcomie la mâncare.

p. 154. *tant pis*: cu atât mai rău.

p. 155. *je rêve* etc.: Probabil visez. Nu se poate să întindă cineva unt peste tot aluatul ăsta britanic indigest și scârbos.

p. 155. *et ce n'est que* etc.: și e de-abia prima felie.

p. 155. *lait caillé*: lapte bătut cu zer.

p. 156. *șlafrok*: rus., din germanul *Schlaffrock*, halat.

p. 156. *tous les* etc.: toate anvelopele sunt noi.

p. 157. *tel un* etc.: tot astfel, un crin sălbatic se lasă în voia sălbăticiei.

p. 157. *non* etc.: nu, domnule, pur și simplu țin foarte mult la dumneavoastră, domnule, și la tânăra dumneavoastră amică.

p. 158. *qu'y puis-je*?: ce pot eu să fac?

p. 158. Împiedicându-se de pepeni… feniculii aroganți: aluzii la pasaje din poemele *Garden* al lui Marvell și *Mémoire* al lui Rimbaud.

p. 162. *d'acord*: Bine.

p. 166. *la bonne surprinse*: ce surpriză frumoasă.

p. 167. *amour propre*, *sale amour*: calambur împrumutat din *Învierea*, romanul lui Tolstoi.

p. 168. *quelque petite* etc.: vreo micuță spălătoreasă.

p. 168. Toulouse: Toulouse-Lautrec.

p. 168. *dura*: proastă, toantă (rus., fem.).

p. 170. *Călărețul fără cap*: titlul lui Mayn Reid este atribuit aici lui Pușkin, autorul *Călărețului de aramă*.

p. 170. Lermontov: autor al poemului *Demonul*.

p. 170. Tolstoi etc.: eroul lui Tolstoi, Hagi Murad (o căpetenie caucaziană), este combinat aici cu generalul Murat, cumnatul lui Napoleon, și cu liderul revoluționar francez Marat, asasinat în baia sa de Charlotte Corday.

p. 172. Lute: de la Lutèce, vechiul nume al Parisului.

p. 174. *constatait* etc.: constată cu plăcere.

p. 175. Aurora trandafirie, bătrânul și sârguinciosul Chose: o tentă de Baudelaire.

p. 177. *golubianka*: mic fluture albastru (rus.).

p. 177. *petit bleu*: argou parizian pentru poșta pneumatică (mesaj transmis rapid pe hârtie albastră).

p. 178. *cousin*: țânțar.

p. 179. *mademoiselle* etc.: tânăra doamnă are o pneumonie de toată frumusețea, îmi pare rău să vă spun asta, domnule.

p. 179. Granial Maza: parfum numit astfel după „*gran' almaza*" (fațeta de diamant) a Muntelui Kasbek din *Demonul* lui Lermontov.

p. 182. *inquiétante*: tulburătoare, neliniștitoare.

p. 187. *mais*, *ma pauvre amie* etc.: dar, sărmana mea prietenă, era (o bijuterie) falsă.

p. 188. *nicego ne podelaeş*: nu-i nimic de făcut (rus.).

p. 189. *elle le mangeait* etc.: îl mânca din priviri.

p. 189. *petits vers* etc.: poezie scurtă și viermi de mătase.

p. 191. Unchiul Van: aluzie la un rând din piesa *Unchiul Vania* de Cehov: „Vom vedea cum întreg cerul e năpădit de diamante".

p. 195. *Les Enfants Maudits*: copiii blestemați.

p. 196. *du solist* etc.: nu trebuie să asculți (germ.).

p. 196. *on ne parte pas* etc.: nu se vorbește așa în fața unui câine.

p. 197. *que voulez-vous dire*? ce vreți să spuneți?

p. 199. Jăloi: pronunția lui Rack pentru joi".

p. 199. *furchtbar*: îngrozitor (germ.).

p. 200. Ero: așa îl definea polițistul care nu-l pronunța pe „h" în romanul lui Wells *Omul invizibil* pe prietenul trădător al acestuia din urmă.

p. 202. *mais qu'est-ce* etc.: dar ce ți-a făcut vărul tău?

p. 206. *petit-beurre*: biscuit pentru ceai.

p. 213. *unschicklich*: necuviincios (germ., înțeles de Ada ca „ne-șic").

p. 215. *ogon*: foc (rus.).

p. 216. *Microgalaxiile*: cunoscute pe Terra sub numele de *Copiii căpitanului Grant*, de Jules Verne.

p. 216. *ailleurs*: altundeva.

p. 217. *alfavit*: alfabet (rus.).

p. 218. *particule*: „de „sau „*d*"".

p. 219. Pat Rishin: joc de cuvinte de la „patrician". Ni-l putem aminti pe Podgoreț (rus.

pentru „underhill”), care aplică acest epitet unui critic cunoscut, un așa-zis specialist în rusa care se vorbea la Minsk și în alte părți. Minsk și Chess figurează și în capitolul al șaselea din *Vorbește*, *memorie* (p. 133, N.Y., ed. 1989).

p. 220. Gerșijevski: numele unui slavist se amestecă aici cu cel al lui Cijevki, un alt slavist.

p. 221. *Je ne peux* etc.: nu pot face nimic, absolut nimic.

p. 221. *Buchstaben*: alfabet, literele alfabetului (germ.).

p. 221. *c'est tout simple*: e cât se poate de simplu.

p. 222. *Pas facile*: nu-i ușor.

p. 222. *mon petit… que dis-je*: dragul meu… de fapt.

p. 226. *elle est foile* etc.: ea e nebună și rea.

p. 226. Turnul Berii: calambur pentru „Tourbifère” [engl. *Tower Beer*].

p. 227. *ciaiku*: ceai (rus., diminutiv).

p. 227. *ivanilici*: pernă pusă pe jos. Joacă un rol extraordinar în *Moartea lui Ivan Ilici* de Lev Tostoi, unde suspină adânc sub prietenul unei văduve.

p. 227. *cousinage* etc.: înrudirea între veri e o vecinătate primejdioasă.

p. 227. *on s'embrassait* etc.: se sărută prin toate ungherele.

p. 227. *erunda*: prostii (rus.).

p. 227. *hier und da*: ici și colo (germ.).

p. 228. *raffolait* etc.: se-nnebunea după una dintre iepele lui.

p. 229. *tout est bien*: totul e în regulă.

p. 229. *tant mieux*: cu atât mai bine.

p. 230. Tuzenbah: Van recită ultimele cuvinte ale nefericitului baron din piesa *Trei surori* de Cehov, care nu știe ce să zică, dar simte imboldul să-i spună ceva Irinei înainte de a se duce să se bată în duelul lui fatal.

p. 231. *kontretan*: pronunție rusească greșită a lui *concretemps*.

p. 233. *kameristocika*: tânără cameristă (rus.).

p. 234. *en effet*: într-adevăr.

p. 234. *petit nègre* etc.: un negru mic pe câmpul înflorit.

p. 234. *ce sera* etc.: va fi o masă în patru.

p. 235. Își mișcă de trei ori arătătorul mâinii stângi: gena asta nu-i lipsea fiicei lui (vezi p. 221, unde e iarăși prefigurat numele cremei).

p. 235. Liovka: diminutiv depreciativ sau popular al lui Liov (Lev).

p. 238. *antranou* etc.: pronunție rusească greșită a expresiei franțuzești *entre nous soit dit*, între noi fie vorba.

p. 238. *filius aqua*: „fiu al apei”, dar cu un joc de cuvinte de calitate îndoielnică pe *filurn aquae*, calea de mijloc, „firul apei”.

p. 239. *une petite juive* etc.: o evreică mică foarte aristocrată.

p. 239. *ça va*: e-n regulă.

p. 239. *sein dur*: pronunție greșită pentru *sans dire*, „fără s-o mai spunem”.

p. 240. *Lorsque* etc.: Când logodnicul ei a plecat la război, / Irène de Grandfief, sărmana și nobila copilă, / Și-a închis pianul… și-a vândut elefantul.

p. 241. Întâmplător, acel poem: „Întâmplător, acel poem / Chiar s-a păstrat. Iar eu îl am” (*Evgheni Oneghin*, Capitolul al șaselea, XXI, 1-2).

p. 242. *Klubsessel*: scaun confortabil (germ.).

p. 243. *devant les gens*: în fața servitorilor.

p. 243. Fanny Price: eroina lui Jane Austen din *Mansfield Park*.

p. 243. *grib*: ciupercă (rus.).

p. 244. *vodociki*: rus., pluralul lui *vodocika*, diminutivul lui *vodka*.

p. 245. *zakusocinîi* etc.: masă cu apetitive (rus.).

p. 245. *petits soupers*: cine intime.

p. 245. Persty: În mod evident, *vinograd*-ul lui Pușkin: „prelungi și transparenți / ca degetele unei fete” (*devî molodoi*, *jeune fille*).

p. 245. *ciel-etoilé*: cer înstelat.

p. 248. *ne pîhtite*: nu gâfâi (rus.).

p. 250. *vous me comblez*: mă copleșiți cu amabilitatea dumneavoastră.

p. 250. *pravda*: adevărat (rus.).

p. 250. *gelinotte*: ieruncă.

p. 251. *le feu* etc.: «focul atât de delicat al fecioriei / Care pe fruntea ei…»

p. 251. *po rasciotu pe moemu*: o aluzie la Famusov (în piesa lui Griboedov *Gore ot uma*, „Prea multă minte strică"), care calculează graviditatea unei doamne prietene cu el.

p. 251. *protestuiu*: protestez (rus.).

p. 251. *seriozno*: serios (rus.).

p. 251. *quoi que ce soit*: orice-ar fi.

p. 251. *en accuse* etc.: …îi dezvăluie frumusețea.

p. 251. certicele: anagrama lui „electrice".

p. 252. *Tetrastes* etc.: numele latinesc al imaginarei „potârnichi scoțiene a lui Peterson" din Munții Wind River, Wyoming.

p. 253. Inimosul om de seamă (*great good man*): expresie pe care Winston Churchill, omul politic englez, i-o aplica lui Stalin cu entuziasm.

p. 254. *Voulu*: intenționat(ă), voit(ă).

p. 255. *echt* etc.: german autentic, adevărat (germ.).

p. 255. *Kegelkugel*: bilă de popice (germ.).

p. 255. *partir* etc.: a pleca înseamnă a muri puțin și a muri înseamnă a pleca puțin prea mult.

p. 256. grepfarină: încrucișare între mandarină și grepfrut.

p. 257. *falșivo*: fals (rus.).

p. 258. *rozî… beriozî*: trandafiri… mesteceni (rus.).

p. 258. *Ou comme ça*?: Sau așa?

p. 263. *sales* etc.: filistini, mic-burghezi murdari.

p. 263. *d'accord*: okay, e-n regulă.

p. 264. *Je* etc.: deformare rusească a lui *je t'en prie*.

p. 264. Trigorin etc.: referire la o scenă din *Pescărușul*.

p. 265. Houssaie: cuvântul francez pentru o „pădure de ilice". *Gollivud-toj* înseamnă în limba rusă „cunoscut și ca Hollywood".

p. 266. *enfin*: în sfârșit.

p. 266. *passati*: calambur pseudo-rusesc pe „trecere peste apă", dar și „a da apă" (engl. *pass water*).

p. 267. *cœur de baeuf*: inimă de taur (ca formă).

p. 269. *quand tu voudras* etc.: oricând, prietene.

p. 271. *la maudite* etc.: blestemata, afurisita (guvernantă).

p. 271. *vos* etc.: expresiile tale sunt destul de libere (franco-rusă).

p. 271. *qui tâchait* etc.: care încerca să-și întoarcă capul.

p. 272. *ombres* etc.: umbre și culori.

p. 277. *qu'on la coiffe* etc.: să o coafeze sub cerul liber.

p. 277. *un ar entendu*: o înfățișare de om care știe despre ce este vorba.

p. 279. *ne site quand* etc.: nu știe când se va întoarce.

p. 289. *mon beau page*: pajul meu drăgălaș.

p. 283. *c'est ma dernière*: e ultima mea noapte la conac.

p. 284. *je suis* etc.: sunt a dumneavoastră, curând se crapă de ziuă.

p. 284. *parlez pour vous*: vorbește în numele dumitale.

p. 284. *immonde*: detestabil, infect, infam.

p. 284. *il la mangeait* etc.: el o devora cu sărutări dezgustătoare.

p. 286. *qu'on vous culbute*: că ei te înșală la așternut.

p. 290. *marée noire*: maree neagră.

p. 293. *j'ai des ennuis*: am necazuri.

p. 293. *topinambour*: excrescență, tubercul al napului porcesc. Calambur la englezescul *pun* (fr. *calembour* – calambur).

p. 294. *on n'est pas* etc.: ce purtare ordinară.

p. 294. Tapper: „Wild Violet" (Vioreaua Sălbatică), precum și „Birdfoot" (picior de pasăre, p. 295), reflectă caracterul „efeminat" al adversarului lui Van și al celor doi secundanți.

p. 295. Rafin, esq.: calambur pe „Rafinesque", după care e numită o viorea.

p. 296. Do-Re-La: „Ladore" anagramat muzical.

p. 298. *partie* etc.: picnic.

p. 301. *palata*: secție, salon în spital (rus.).

p. 303. *tvoiu mat*: „mama ta" – sfârșitul unei populare înjurături rusești.

p. 304. *Ich bin* etc.: Sunt un mucalit incorigibil (germ.).

p. 306. unchiul: „Mi-e unchiu-n toate om corect" (*Evgheni Oneghin*, Capitolul întâi, I, 1).

p. 310. *encore un* etc.: încă un „pui de fantomă" (calambur).

p. 313. Ultimul paragraf al Părții întâi imită, într-o semnificativă concizie a intonației (ca și cum ar fi rostit de o voce din exterior), un final tolstoian faimos, cu Van în rolul lui Kitty Levin.

p. 318. *poule*: prostituată, femeie ușoară.

p. 318. *komsi* etc.: *comme-ci comme-ça*, pronunțat greșit în rusește – așa și-așa.

p. 319. *mesteciko*: locșor (rus.).

p. 319. *bâteau ivre*: „Corabia beată”, titlul poemului lui Rimbaud, folosit aici în loc de „Corabia nebunilor”.

p. 319. *poșlîi*: vulgar (rus.).

p. 320. *da*: da (rus.).

p. 321. *ce qui* etc.: ceea ce e același lucru.

p. 322. *maux*: dureri.

p. 322. aril: înveliș al anumitor semințe.

p. 322. Grant etc.: La Jules Verne – în *Copiii căpitanului Grant* –, „agonia” (într-un mesaj descoperit) se dovedește că face parte din cuvântul „Patagonia”.

p. 327. cyraniană: aluzie la *Histoire comique des États de la Lune* de Cyrano de Bergerac.

p. 327. *Nekto*: un oarecare (rus.).

p. 327. *romancik*: nuvelă, istorioară (rus.).

p. 327. Sig Leymanski: anagramă a numelui unui romancier britanic amuzant, interesat profund

de ficțiunea fizică.

p. 330. Abencerage, Zegris: familii de mauri din Granada (dușmănia dintre ele l-a inspirat pe Chateaubriand).

p. 332. *fille de joie*: prostituată, târfă.

p. 337. *maison close*: bordel.

p. 338. *vîșibala*: „gorilă” (rus.).

p. 340. *Künstlerpostkarte*: carte poștală ilustrată (germ.).

p. 340. *la gosse*: fetița, puștoaica.

p. 342. *subsidunt* etc.: munții se prăbușesc și culmile se ruinează.

p. 344. *smorchiama* etc.: hai să stingem luminarea.

p. 347. Marmlad în Dickens: sau mai degrabă Marmeladov în Dostoievski, pe care Dickens l-a influențat foarte mult (în traducere).

p. 348. *frôlements*: atingeri ușoare.

p. 351. *sturb*: calambur pe germ. *sterben*, a muri.

p. 353. *qui prend* etc.: care-și ia zborul.

p. 353. Vechile noastre etc.: Swimburne.

p. 353. Larousse: calambur. *Rousse* – „roșcată” în franceză.

p. 354. *pourtant*: totuși.

p. 355. *cesse*: încetează.

p. 355. *Glanz*: lustru (germ.).

p. 355. *Mädel*: fată (germ.).

p. 356. *vsio sdelali*: făcuseră totul (rus.).

p. 357. a da iar pinteni (*relance*): din fr. *relancer*, a relansa.

p. 360 *cogner* etc.: calambur (*to coin a phrase* – „a inventa o expresie").

p. 360. *fraise*: căpșună.

p. 360. *krestik*: anglo-rusism – creastă mică.

p. 361. *vanouissements*: „leșinând în brațele lui Van".

p. 363. Nu mă pricep etc.: Hamlet.

p. 364. *si je puis* etc.: dacă pot să mă exprim așa.

p. 364. *la plus laide* etc.: fata cea mai urâtă din lume poate dărui mult mai mult decât are.

p. 365. *Wattebausch*: bucată de vată (germ.).

p. 366. *à la queue* etc.: în șir indian.

p. 367. fac nebunii: din fr. *faire des folies*, a face nebunii.

p. 368. *komondi*: ruso-franțuzism – *comme on dit*, cum se spune.

p. 368. Vieux-Rose etc.: cărțile contesei de Ségur-Rostopșin din colecția *Bibliothèque Rose*.

p. 371. *l'ivresse* etc.: beția vitezei, concepții duminicale.

p. 371. *un baiser* etc.: doar un sărut.

p. 376. *șuba*: șubă (rus.).

p. 379. *ébats*: zbenguieli.

p. 381. *mossio* etc.: *Monsieur* vărul dumneavoastră.

p. 381. *jolies*: drăgălașe.

p. 382. *n'aurait* etc.: n-ar fi trebuit să-l primească niciodată pe nemernic.

p. 384. Sumerecinikov: numele lui vine din rus. *sumerki*, crepuscul; vezi și p. 49.

p. 384. *zdraste*: formă prescurtată a lui *zdrastvuite*, salutul rusesc obișnuit.

p. 385. *lit* etc.: calambur pe „pat cu plapumă de puf".

p. 386. *d'ailleurs*: de altfel.

p. 386. *pétard*: domnul Ben Wright, poet în felul său, este asociat pretutindeni cu *pets* (bășini).

p. 386. *bajronka*: de la Bairon, rus. Pentru Byron.

p. 387. *réjouissants*: înveselitor(oare).

p. 387. Beckstein: silabe inversate.

p. 387. *Dragoste sub tei*: în acest paragrai se amestecă O'Neill, Thomas Mann și traducătorul lui.

p. 388. Van Volatil: în engleză *Vanishing Van* – aluzie la *vanishing cream*, „cremă de zi".

p. 388. *auch*: de asemenea, și (germ.).

p. 389. *évantail*: evantai.

p. 389. *fotociki*: fotografii mici (rus.).

p. 390. *ars*: artă (lat.).

p. 390. *Arsch*: fund, dos (germ.).

p. 390. *Carte du Tendre*: „Harta Iubirii Gingașe", alegorie sentimentală din veacul al șaptesprezecelea.

p. 392. *Knabenkräuter*: orhidee (și testicule) (germ.).

p. 392. *perron*: verandă.

p. 394. *țîganşcina*, balade pseudo-țigănești (rus.).

p. 397. *vinecerpi*: paharnic (rus.).

p. 397. *zernistaia ikra*: caviar cu „boabe mari" (rus.).

p. 397. *uj gasli* etc.: luminile se stingeau deja în încăperi (rus.).

p. 399. *Nikak-s net*: categoric, nu (rus.).

p. 399. faimosul fluture: vezi p. 135, *Serromyia*.

p. 399. *Vorschmacks*: aperitive, *hors-d'œuvres* (germ.).

p. 403. *et pour cause*: și nu-i de mirare.

p. 403. *karavancik*: caravană mică de cămile (rus.).

p. 403. *oberart* etc.: superspecie; subspecie (germ.).

p. 405. *spazmocika*: mic spasm (rus.).

p. 405. *bretteur*: spadasin, duelgiu.

p. 406. *au fond*: de fapt.

p. 409. *fokus-pokus*: magie falsă (rus.).

p. 410. *au dire* etc.: potrivit criticilor.

p. 410. *finestra*, *sestra*: fereastră (it.); soră (rus.).

p. 411. *Arinușka*: diminutiv popular la „Irina" (rus.).

p. 411. *oh*! *qui me rendra* etc.: Oh, cine-mi va reda dealul meu/ și stejarul falnic *and my colleen* (și fetișcana mea – engl.).

p. 412. *sekundant*: secundant (rus.).

p. 412. *puerulus*: băiețandru (lat.).

p. 413. *matovaia*: mat, fără luciu (rus.).

p. 413. *en robe* etc.: într-o rochie roz cu verde.

p. 416. R 4: „rook four”, o indicație de poziție la șah (calambur pe numele femeii – R4 se pronunță în engleză „ar-four”).

p. 419. *c'est le mot*: ăsta-i cuvântul corect.

p. 420. *pleureuses*: doliul văduvei.

p. 421. *Boje moi*: Doamne Dumnezeule (rus.).

p. 426. mălai: bani.

p. 428. *secondes pensées* etc.: mai bine întrebi de două ori decât să greșești o dată.

p. 428. *bonne*: menajeră.

p. 433. *diakon*: diacon.

p. 433. *désolé* etc.: dezolat că nu pot fi cu tine.

p. 435. Așadar, te-ai însurat etc.: vezi *Evgheni Oneghin*, Capitolul al optulea, XVIII, 1-4.

p. 436. *za tvoio* etc.: în sănătatea ta (rus.).

p. 437. *guvernantka* etc.: guvernanta romancieră (rus.).

p. 439. *moue*: mutriță.

p. 440. *affalés* etc.: întinși în fotoliile lor.

p. 441. *bouffant*: umflat, înfoiat.

p. 442. *gueule* etc.: mutră de maimuță.

p. 442. *grustnoe* etc.: ea i se adresează cu cuvintele „fericirea mea tristă” (rus.).

p. 443. *troués*: cu o gaură sau cu găuri.

p. 443. *engripped*: de la *prendre en grippe*, a căpăta aversiune.

p. 443. *pravoslavnaia*: greco-ortodoxă (rus.).

p. 446. *das auch noch*: Mai e și asta (germ.).

p. 447. *pendant que je* etc.: în timp ce eu schiez.

p. 453. *Vesti*: Știri (rus.).

p. 458. *Obst*: fruct (germ.).

p. 462. Te iubesc cu dragoste de frate etc.: vezi *Evgheni Oneghin*, Capitolul al patrulea, XVI, 3-4.

p. 463. cuturié etc.: pronunție greșită a lui *couturier*, croitor, și „*vous avez entendu*”, ați auzit (de el).

p. 463. *tu sais* etc.: știi că asta mă va ucide.

p. 464. *Insiste* etc.: citat din Sf. Augustin.

p. 465. Henry: stilul lui Henry James e sugerat de repetarea lui „a înțelege” scris cu italice.

p. 467. *en laid et en lard*: într-o versiune urâtă și cărnoasă.

p. 467. *emptovato*: anglo-rusism – mai degrabă gol (goală).

p. 472. *pudeur*: modestie, delicatețe.

p. 472. *prosit*: noroc! în sănătatea ta! (germ.).

p. 473. *Dimanche* etc.: Duminică. Prânzul pe iarbă. Toată lumea pute. Soacră-mea își înghite proteza dentară. Cățelușa ei etc. După care etc. (vezi p. 458, jurnalul unui pictor pe care îl citește Lucette).

p. 474. Nox: noaptea (lat.).

p. 478. *Cher a-mi* etc.: Dragă prietene, soțul meu și cu mine am fost profund tulburați de groaznica veste. Mie mi s-a adresat – și am să-mi amintesc întotdeauna! – sărmana fată, practic în ajunul morții ei, rugându-mă să-i aranjez lucrurile pe *Tobakoff*, care e întotdeauna aglomerat și pe care de acum încolo eu nu-l voi mai lua, în parte din cauza unei superstiții și foarte mult din simpatie pentru dulcea și tandra Lucette. Am fost atât de fericită să fac tot ce-mi stătea în putere, fiindcă cineva îmi spusese că o să fii și tu acolo. De altfel, îmi spusese și ea. Părea atât de bucuroasă că va petrece câteva zile pe puntea superioară cu vărul ei drag! Psihologia sinuciderii e un mister pe care niciun savant nu-l poate explica. N-am vărsat niciodată atâtea lacrimi, pana îmi cade din mână. Noi ne întoarcem la Malbrook pe la jumătatea lui august. A ta pentru totdeauna.

p. 481. Și peste culmile lui Tacit etc.: parodie la patru versuri din *Demonul* lui Lermontov (vezi și p.141).

p. 482. *le beau ténébreux*: înfășurat în întristare byroniană.

p. 486. *que sais-je*: știu și eu.

p. 486. *Merci* etc.: Mulțumirile mele infinite.

p. 488. *cameriere* (ital.): servitor de hotel care duce bagajele la etaj, curăță cu aspiratorul

camerele etc. (în italiana adevărată, cuvântul mai des utilizat ar fi, desigur, *facchino* – D.N.).

p. 489. acel libret: acela al operei *Evgheni Oneghin*, un travesti al poemului lui Pușkin.

p. 491. *korrektnîi*: corect (rus.).

p. 491. *hobereau*: nobil de țară.

p. 491. *cart de van*: pronunție greșită, americănească, pentru *carte des vins*.

p. 491. *jidovskaia*: evreiască (rus., vulg.).

p. 492. *je veux* etc.: vreau să pun mâna pe tine, draga mea.

p. 492. *enfin*: pe scurt.

p. 492. Luzon: pronunție greșită, americănească, pentru „Lausanne”.

p. 492. *lieu*: loc.

p. 494. (*O pauză*.): Pasajul și toată conversația parodiază manierismele lui Cehov.

p. 496. *muirninocika*: termen de alint irlandezo-rus.

p. 496. *potins de famille*: bârfă de familie.

P. 497. *terriblement* etc.: extraordinar de mare doamnă, ei îi va plăcea să-l tachineze spunând că un simplu fermier ca el n-ar fi trebuit să se însoare cu fiica unei actrițe și a unui negustor de obiecte de artă.

p. 497. *je dois* etc.: trebuie să-mi supraveghez greutatea.

p. 497. Olorinus: din lat. *olor*, lebădă (iubitul Ledei).

p. 497. lenclose: „clothes” (haine) deformat (influențat de „Ninon de Lenclos”, curtezana din romanul lui Vere de Vere, amintit mai sus).

p. 498. Alexei etc.: Vronski și amanta lui.

p. 499. *phrase* etc.: expresie.

p. 499. *She Yawns* [Ea cască]: Chillon’s.

p. 500. D’Onsky: vezi p. 20.

p. 500. *comme* etc.: vărsând torente de lacrimi.

p. 500. *n’a pas le verbe* etc.: nu-i bun de gură.

p. 501. *chiens* etc.: Accesul clinilor este interzis.

p. 502. *rieuse*: martinul-râzător, pescărușul cu capul negru.

p. 503. *Golos* etc.: *Vocea Fenixului* (în rusă), ziar rusesc din Arizona.

p. 504. *la voix* etc.: A telefonat vocea metalică… Trompeta nu părea încântată în dimineața asta.

p. 504. *concretemps*: întâmplare nefericită.

p. 507. *phalène*: fluture (vezi și p. 138).

p. 507. *tu sais* etc.: știi că asta o să mă ucidă.

p. 507. *Boje moi*: Oh, Doamne, Dumnezeul meu!

p. 514. *et trêve* etc.: și de-ajuns despre acel stil al meu de tavan pictat.

p. 516. ardis: săgeată.

p. 518. *anime* etc.: suflet al meu (lat.).

p. 518. calambur asasin: un calambur pe *pointe assassine* (dintr-un poem al lui Verlaine).

p. 519. Lacrimaval: termen italo-elvețian. Pseudo-nume de localitate – „valea lacrimilor”.

p. 521. *coup de volant*: rotire a volanului.

p. 524. undele delta: aluzie la dezintegrarea unui element imaginar.

p. 528. gânditor nefericit: Samuel Alexander, filosof englez.

p**. 530**. Vila Jolana: numită în onoarea unui fluture care aparține subgenului *Jolana* și e crescut în Pfynwald (vezi și p. 128).

p. 531. Vinn Landère: deformare franceză a numelui „Vinelander”.

p. 531. *à la sonde*: în rezonanță (pentru aceeași corabie vezi p. 498).

p. 533. *comment* etc.: ce-i asta? Nu, nu, nu 88, ci 86.

p. 535. *droits* etc.: taxe vamale.

p. 535. *après tout*: în definitiv.

p. 535. *on peut* etc.: vezi p. 241.

p. 536. lucubratiuncula: scris fragmentar la lumina lămpii.

p. 536. *duvet*: tulei.

p. 538. mai simplu: mai simplu să decoleze de pe balcon.

p. 539. naiadă: aluzie la Lucette.

p. 543. Stepan Nutkin: valetul lui Van.

p. 551. *bliaduşki*: târfulițe (ecou al p. 395).

p**. 551**. *Blitzpartien*: partide fulger (partide fulger de șah – germ.).

p. 554. *Compitalia*: intersecție (lat.).

p. 554. E, p, i: se referă la „epistemic” (vezi *supra*).

p. 560. *j'ai tâté* etc.: am cunoscut două lesbiene în viața mea, e de-ajuns.

p. 560. *terme* etc.: termen a cărui folosire e evitată.

p. 563. *guéri* etc., *bouquin*: scăpată(e) de toate necazurile, ci cartea.

p. 563. *quel livre* etc.: ce carte, Dumnezeule!

p. 564. *gamine*: fetișcană.

virtual-project.eu

Table of Contents

PARTEA ÎNTÂI
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.
32.
33.
34.
35.
36.

37.
38.
39.
40.
41.
42.
43.
PARTEA A DOUA
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
PARTEA A TREIA
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
PARTEA A PATRA
PARTEA A CINCEA
1.
2.
3.
4.
5.
6.

Table of Contents

PARTEA ÎNTÂI 7
1. 7
2. 15
3. 22
4. 37
5. 40
6. 47
7. 53
8. 56
9. 65
10. 68
11. 73
12. 76
13. 83
14. 95
15. 99
16. 102
17. 107
18. 113
19. 120
20. 129
21. 136
22. 145
23. 150
24. 155
25. 165
26. 168
27. 171
28. 180
29. 186
30. 189

31. 195
32. 206
33. 216
34. 219
35. 223
36. 231
37. 239
38. 245
39. 278
40. 297
41. 304
42. 315
43. 338
PARTEA A DOUA 343
1. 343
2. 352
3. 362
4. 375
5. 381
6. 406
7. 415
8. 430
9. 445
10. 455
11. 462
PARTEA A TREIA 471
1. 471
2. 475
3. 481
4. 490
5. 497
6. 521
7. 527
8. 534

PARTEA A PATRA 563
PARTEA A CINCEA 597
1. 597
2. 598
3. 602
4. 604
5. 607
6. 611